

*Asasinul
orb*

Premiul
BOOKER
2000

MARGARET
ATWOOD

LEDA - GRUPUL EDITORIAL CORINT

- ASASINUL ORB -

MARGARET ATWOOD

ASASINUL ORB

Titlul original: *The Blind Assassin*, 2000
Traducere de Lidia Grădinaru
Prefață și tabel cronologic de Florin Irimia

Cuprins

În pas cu Margaret Atwood

Tabel cronologic

I

Podul

The Toronto Star, 26 mai 1945

Asasinul orb. De Laura Chase Reingold, Jaynes & Moreau, New York, 1947 Prolog: Plante perene pentru grădina alpină

II

Asasinul orb: oul fiert tare

The Globe and Mail, 4 iunie 1947

Asasinul orb: Banca din parc

The Toronto Star, 25 august 1975

Asasinul orb: Covoarele

The Globe and Mail, 19 februarie 1998

Asasinul orb: Inima de ruj

Buletinul Asociației Școlii și Absolvenților Liceului Colonel Henry Parkman, Port Ticonderoga, mai 1998

III

Înmânarea premiului

Cutia argintie

Fabrica de nasturi

Avilion

Trusoul

Gramofonul

Ziua pâinii

Panglicile negre

Limonada

IV

Asasinul orb: Cafeneaua

The Port Ticonderoga Herald and Banner, 16 martie, 1933

Asasinul orb: Cuvertura de lasetă

The Mail and Empire, 5 decembrie, 1934

Asasinul orb: Mesagerul

The Mail and Empire, 15 decembrie 1934

Asasinul orb: Caii noptii
Mayfair, mai 1935
Asasinul orb: Clopotul de bronz

V

Haina de blană
Soldatul Istovit
Domnișoara Violență
Metamorfozele lui Ovidiu
Picnicul fabricii de nasturi
Dăruitoare de pâine
Colorarea manuală
Pivnița rece
Podul
Salonul imperial
Curtea arcadiană
Tangoul

VI

Asasinul orb: Costumul în carouri
Asasinul orb: Brocartul roșu
The Toronto Star, 28 august 1935
Asasinul orb: Trotuarul
Asasinul orb: Administratorul
Mayfair, februarie 1936
Asasinul orb: Extraterestru la gheață

VII

Cufărul de voiaj
Groapa de foc
Cărți poștale din Europa
Pălăria de culoarea cojii de ou
Amețit
Sunnyside
Xanadu

VIII

Asasinul orb: Povești carnivore
Mayfair, iulie 1936
Asasinul orb: Femeile-piersică de pe Aa'A

The Mail and Empire, 19 septembrie 1936

Asasinul orb: Rotiseria Jobenul

IX

Rufele spălate

Scrumiera

Omul cu capul în flăcări

Water Nixie

Castanul

X

Asasinul orb: Oamenii-șopârla de pe Xenor

Mayfair, mai 1937

Scrisoare de la Bella Vista

Asasinul orb: Turnul

The Globe and Mail, 26 mai 1937

Asasinul orb: Gara Union

XI

Cabina

Pisoiul

Priveliște frumoasă

Viu strălucea luna

Braseria Betty's

Mesajul

XII

The Globe and Mail, 7 octombrie 1938

Mayfair, iunie 1939

Asasinul orb: Sala de răcitoare

Asasinul orb: Perdelele galbene

Asasinul orb: Telegrama

Asasinul orb: Nimicirea Sakiel-Norn-ului

XIII

Mănușile

Focurile casei

Cofetăria Diana

Escarpa

XIV

Bucla aurie

Victoria vine și pleacă

Grămada de moloz

XV

Asasinul orb Epilog: Cealaltă mână

The Port Ticonderoga Herald and Banner, 29 mai 1999

Pragul

Mulțumiri

În pas cu Margaret Atwood

Asasinul orb, câștigător bine meritat al prestigiosului Booker Prize în anul 2000, este un roman mozaicat, în interiorul căruia coabitează practic trei narațiuni distincte care se întrepătrund, pe alocuri în mod surprinzător. Prima narațiune este confesiunea retrospectivă a bătrânei Iris Chase, un testament-saga prin care octogenara îi lasă nepoatei sale, Sabrina, nu bani sau proprietăți ci adevărul despre familia lor, o mărturie a peste jumătate de secol de minciuni, abuzuri și speranțe năruite. A doua narațiune, cuprinsă prin tehnica romanului în roman, este povestea de dragoste dintre un tânăr scriitor și activist politic și amanta sa, cei doi întâlnindu-se pe furis, de fiecare dată în alt loc, și nu mai mult de câteva ore. La fiecare întâlnire, el îi povestește câte un fragment din ceea ce am putea numi cronicile orașului Sakiel-Nom, o povestire SF cu trimiteri alegorice la realitate, ce constituie cea de-a treia narațiune. La toate acestea, se adaugă o serie de articole de ziar care anticipează sau confirmă anumite aspecte din relatarea bătrânei Chase, contribuind astfel la crearea și menținerea efectului de real.

Când în 1969 Margaret Atwood publica *The Edible Woman*, scriitoarea canadiană era deja cunoscută în mediile literare de peste Ocean prin cele cinci volume de poezie care îi apăruseră până atunci. Pentru unul dintre ele, *The Circle Game* (1964) primise și The Governor General's Award, cea mai importantă distincție literară a Canadei. Pentru a participa la ceremonia de decernare, Atwood a trebuit să se întoarcă la Ottawa tocmai de la Harvard, unde își făcea la momentul respectiv doctoratul. Teza, *The English Metaphysical Romance*, nu a mai terminat-o, însă renunțarea

la cariera academică a însemnat până în prezent publicarea a douăsprezece romane, însoțite de șapte volume de proză scurtă și șaisprezece de poezie, plus un volum de critică literară, secondat de zeci, dacă nu sute, de cronici, recenzii, prefețe, postfețe, eseuri, conferințe și prelegeri, o selecție a lor fiind adunată în două volume consistente, primul apărut în 1982, al doilea în 2005. La toate acestea se mai pot adăuga trei cărți de *non-fiction*, cea mai interesantă fiind *Negotiating with the Dead: A Writer on Writing*, o încercare de descifrare a misterioaselor resorturi ale scrisului, ca să nu mai vorbim și de cele câteva cărți pentru copii (da, Atwood și-a adaptat talentul și la rigorile acestui gen). Fără îndoială, la peste 40 de ani de la debutul său din 1961, Margaret Atwood a devenit una dintre cele mai cunoscute scriitoare nord-americane din lume, talentul și prolificitatea extraordinare fiindu-i răsplătite prin premii pe măsură, Nobel-ul rămânând singurul deocamdată necăștigat.

Deși s-a bucurat relativ de la început de succes și recunoaștere (poate și datorită faptului că, în mod tradițional, scrisul, ca și celelalte abilități artistice, a fost văzut în Canada ca fiind o ocupație oarecum mai potrivită pentru o femeie decât pentru un bărbat, ne spune într-un interviu autoarea), Atwood debutează într-o perioadă nefastă carierei de scriitor (sfârșitul anilor '50), când statutul colonial al Canadei de atunci (deși sunt destule voci care consideră că acest statut s-a perpetuat până în prezent, manifestându-se cu predilecție în raport cu Statele Unite) făcea ca în școli și universități literatura canadiană ca atare să nu existe ca obiect de studiu, aici predându-se eminentele autori universali, britanici și americani și dacă se putea deja morți. Pentru o tânără scriitoare, absența unor repere autohtone a reprezentat un factor nu neapărat descurajant cât mai ales bulversant. Îi era greu să creadă că unei națiuni îi lipseau tocmai scriitorii, cei care au meritul de a contura, prin activitatea lor creatoare, acel sentiment de identitate și apartenență a unui grup, altfel divergent, la o serie de valori

și reprezentări culturale comune. Mai târziu, când descoperirea că talente literare existau dar ele nu erau câtuși de puțin încurajate să se exprime pe plan național (mulți scriitori canadieni publicau atunci în Marea Britanie și Statele Unite, scriind despre Marea Britanie și Statele Unite sau neprecizând clar locația în mijlocul căreia își plasau personajele), Atwood le citește cu atenție opera, iar rezultatul este publicarea în 1972 a volumului *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature*. Cartea, controversată în epocă, susține că *supraviețuirea*, văzută ca simbol cultural național, se regăsește, într-un fel sau altul, în opera majorității scriitorilor canadieni, devenind astfel numitorul comun al unei literaturi pesimiste, negativiste, ai cărei „eroi” eșuează mai totdeauna în ceea ce și-au propus pentru că, asemenea țării care i-a produs, sunt dominați de o mentalitate de victimă. Viziunea lui Atwood, nu tocmai reconfortantă, a iritat pe mulți, dar important era faptul că, pentru prima oară, cineva vorbea clar despre particularitățile unei literaturi diferite de cea britanică și americană cu care cel mai adesea era asimilată.

The Edible Woman, romanul de debut al scriitoarei, este terminat în doar cinci luni de zile în decursul anului 1965, dar Atwood nu trimite imediat romanul spre publicare. Când totuși o face, după o scurtă revizuire în 1967, editura rătăcește manuscrisul și cartea apare cu doi ani întârziere. Critica reacționează pozitiv (și cumva paternalist-înțeleghător pentru „derapajele” de atitudine ale autoarei, adaugă Atwood altundeva) la suferințele tinerei Marian Mealpin, expusă dar nu și victimă a canibalismului feroce al societății de consum patriarhale, care devorează femeia asemenea oricărui alt produs aflat în ofertă. Datorită rezistenței personajului principal în fața agresivității masculine de tip prădător, romanul va fi revendicat ulterior de feministe, ca și multe din creațiile viitoare ale autoarei, cu toate că Atwood a declarat în repetate rânduri că nu se consideră o scriitoare eminentemente feministă. *"I would not deny the adjective but I*

don't consider it inclusive”, Nu refuz adjectivul dar nici nu-l consider atotcuprinzător, spunea ea într-un interviu din 1979.

În 1989, la Editura Univers, Margareta Petruț traducea romanul sub titlul, impus de cenzură, *O femeie obișnuită*. Ce urmărea oare regimul prin această formulare? Citind cartea, ne dăm repede seama că, dimpotrivă, Marian este prin excelență un personaj cu totul neobișnuit, având în vedere că norma în roman e dată de femei prea puțin dispuse să reziste presiunilor culturii patriarhale sau nefiind nici măcar conștiente de ele. Atunci, oare ce dorea să demonstreze cenzura? Că în societatea comunistă gesturile eroice ale lui Marian sunt de o banalitate crasă? Că la noi *toate* femeile se opun îndârjit tentativelor masculine de acaparare în plasa domesticității servile și prin urmare o asemenea reacție este una obișnuită? Sau, dimpotrivă, vorbim de refuzul regimului de a recunoaște excepționalitatea unui personaj chiar și atunci când aceasta era evidentă? Ce era atât de înfiorător și intolerabil în adjectivul „comestibilă”? Până la urmă, e vorba de o banală prăjitură, chiar dacă una având forma unei femei...

Umorul, atât cât există el în romanul de debut, pălește până la disoluție în *Surfacing*, apărut în 1972, ca și *Survival...*, și de aceea suspectat de critică a fi o punere în practică a observațiilor făcute de autoare în volumul hermeneutic. De la primele pagini scriitura este dură, tăioasă, narațiunea lacunară, fragmentară, contradictorie, încărcată de furia surdă a naratoarei (este interesant de știut că toate personajele principale ale lui Atwood sunt femei, cu excepția lui Snowman, din *Oryx and Crake*, cel mai recent roman al autoarei), ca reacție la continua degradare ecologică a pădurilor din nordul Quebecului, unde acum se întoarce pentru prima dată în postură de adult. Revenirea este prilejuită de vestea presupusei morți a tatălui ei. Vecinii îi constataseră lipsa și trimiseseră o telegramă la Toronto, declanșând astfel construcția epică a romanului.

Surfacing inaugurează o serie de leitmotive atwoodiene: moartea, sau tentativa de sinucidere prin înec (apare în mai multe poezii și povestiri și cel puțin în alte trei romane), insuficiența limbii ca mijloc de comunicare (multe din personajele lui Atwood se află într-o vădită stare de alienare lingvistică, neputând relaționa cu ceilalți prin limbă sau considerând-o din start nepotrivită pentru transmiterea mesajului), deteriorarea mediului înconjurător (ale cărei consecințe le vom vedea cel mai bine în *Povestirea cameristei* și *Oryx and Crake*), precaritatea relațiilor de cuplu, fie ele maritale, non-maritale sau extraconjugale (toate cele trei ipostaze se întâlnesc frecvent la Atwood, și nu este roman în care să nu asistăm la o despărțire sau la un divorț cu urmări dramatice asupra celor în cauză), violența interumană dar și prelungirea ei asupra a tot ce înseamnă viață (cu excepția *Femeii comestibile*, nu există roman în care cineva să nu moară, și nu de moarte bună), dominația masculină (bărbații nu sunt tocmai inofensivi și de treabă în proza lui Atwood – deși există și excepții – și, pentru consolarea cititorului masculin, din acest punct de vedere nici femeile nu stau mai bine) și, nu în ultimul rând, perpetua amenințare americană (economică și culturală – oricât ar părea de bizar pentru noi, care ne-am dorit de-a lungul timpului tocmai o mai mare și mai implicată prezență americană în zonă, Canada este vădit incomodată de prezența gigantului vecin de la sud, care nu o dată de-a lungul istoriei și-a manifestat pretențiile expansioniste, amenințând-o cu anexarea).

Lady Oracle (1976) ne propune reîntoarcerea la comedie prin parodiarea stilului gotic, uzat și abuzat din plin în roman. Joan Foster este o scriitoare feministă, autoare a unui volum de poezii mult prizat de publicul feminin intitulat *Lady Oracle*. În secret și sub pseudonimul Louisa K. Delacourt, ea scrie și *Costume Gothics*, literatură escapistă, de consum, care însă îi aduce sume frumoase în cont. Mai mult decât atât, nimeni n-ar recunoaște-o în prezent pe adolescența obeză de odinioară, pe numele ei Joan

Delacourt, care la un moment dat ne declară fals-inocent că nici ea nu mai știe cu siguranță care dintre identitățile schimbate succesiv este și cea reală. Romanul, captivant și savuros prin forța narativă, se bazează pe un edificiu epic impresionant, dar în egală măsură reușește să fascineze și printr-o continuă *mise en abyme* a actului scrierii, corespondența dintre evenimentele din lumea ficțională pe care o construiește Joan în romanele sale și ceea ce convențional numim realitate fiind adesea izbitoare. Altfel spus, avem un personaj de roman care scrie romane și atunci când nu scrie ne povestește viața ei (evident tot în interiorul unui roman), insistând asupra fragilității granițelor dintre ficțiune și realitate, asupra întrepătrunderii continue dintre viață și artă, vorbind cu pseudocandoare despre disimulare, aparență și iluzie, și ținând totodată să ne asigure că ceea ce citim acum este cât se poate de adevărat.

Tot aici observăm pentru prima oară prezența în același roman a două planuri narrative diferite, unul dat de povestirea propriu-zisă a lui Joan, celălalt de acțiunea cuprinsă în romanul gotic la care aceasta lucrează și la care avem acces prin câteva fragmente ce vin să perturbe continuitatea cadrului narativ principal, dar care, în mod paradoxal, evocă prin personajele sale o serie de acțiuni și comportamente proprii vocii narrative inițiale. Tehnica va fi reluată dar și perfectată în *The Blind Assassin*, nu degeaba ambele titluri se regăsesc distinct și în interiorul paginilor care le conțin.

Life before Man (1979) schimbă cu totul registrul stilistic, aruncându-ne în plin realism social (Canada anilor '70 dominați de criza economică), pe fundalul căruia ni se prezintă viața a trei personaje, două femei și un bărbat care își împarte în mod inegal existența cu ele. Persoana I dispăre cu totul, fiind substituită cu un ochi căruia nu-i scapă nicio nuanță atitudinală, niciun gest oricât de vag ar fi el schițat. Atwood este faimoasă pentru exprimarea în tonuri extrem de articulate tocmai a acelor sentimente mai degrabă inefabile, a

nebulosei din spatele reacțiilor noastre de moment, doar aparent inexplicabile. Fiecare capitol poartă numele unuia dintre cei trei protagoniști, Elizabeth – soția, Lesje (care se pronunță „Lașia”) – iubita, și Nate – soț și amant în același timp, dar și bărbat înșelat, pentru că la Atwood lucrurile nu sunt niciodată prea complicate. Tocmai de aceea Elizabeth are și ea un amant, Lesje, deși necăsătorită, trăiește cu William, iar Nate mai are și o relație cu Martha, la care nu este dispus să renunțe imediat ce o cunoaște pe Lesje. Promiscuitate totală, am putea spune, și fără să greșim neapărat, deși citind romanul ne dăm seama că Atwood nu de acest aspect este interesată. Mai degrabă ce o preocupă pe scriitoare este să relaționeze micimea ființei umane, meschinătatea sa, cu dimensiunea tragică (pentru noi) a trecerii timpului, indiferentă în realitate la drama relațiilor, la mizeria și nefericirea lor. Când rasa umană însăși va dispărea, ce va mai conta din tot ceea ce ni se pare că are însemnătate acum? Pe de altă parte, ni se sugerează că așa cum ne prezentăm azi („Omul este un pericol pentru univers, o maimuță răutăcioasă, răzbunătoare, distructivă și răuvoitoare”, se spune în roman), chiar merităm să devenim o simplă amintire, asemenea dinozaurilor pe care Lesje, ca paleontolog, îi studiază cu atâta ardoare. Când omenirea va fi dispărut de mult, unei singure specii îi este garantată supraviețuirea: gândacului de bucătărie, cea mai adaptabilă insectă, găsită în viață până și în interiorul unui reactor nuclear. Ironia este că deși în marea schemă a universului contăm la fel de mult precum gândacii de bucătărie, noi nici măcar nu ne vom putea bucura de avantajele lor.

Bodily Harm o are în prim-plan pe Rennie, jurnalistă la o revistă de *lifestyle* a cărei viață neimplicată și lipsită de griji este răvășită în momentul în care află că are cancer. Mastectomia nu îi garantează însănătoșirea, iar când într-o seară, întorcându-se acasă, își găsește apartamentul spart și, în mod lugubru, o funie o așteaptă simbolic pe patul din dormitor, femeia se hotărăște să plece pentru o perioadă din

Toronto. Destinația: insula St. Antoine din Caraibe, neinclusă pe harta destinațiilor turistice de vacanță, unde intenționează să facă un reportaj despre plaje, restaurante și obiceiuri locale. Ghinionul o însoțește însă și aici pentru că, la momentul descinderii sale, insula se află în plină convulsie electorală. Mai mult, e vorba de primele alegeri libere ale micii dar strategic amplasatei republici, și spiritele sunt încinse. Femeia se lasă prinsă în tăvălugul politic și sfârșește în închisoare, unde devine martora cruzimilor atroce la care este supusă Lora, o localnică cu care jurnalista ajunsese să se cunoască. Vederea corpului bătut, desfigurat, umilit, are darul de a o aduce la realitate pe femeie, care conștientizează acum, pentru prima dată, responsabilitatea ce îi revine ca ființă umană. Finalul este ambiguu, ca multe din finalurile lui Atwood, pentru că nu ni se spune clar ce se va întâmpla cu Rennie, dacă va supraviețui sau nu, dacă se va vindeca sau nu, însă înțelegem că aceste lucruri nu mai contează pentru ea. Important este că Rennie a fost pusă în legătură cu propria-i umanitate, atât în ipostazele sale degradante cât și în cele sublime. „*Massive involvement*”, se pronunțase doctorul cu privire la gravitatea cancerului din corpul lui Rennie. Aceași expresie poate acum reda gradul de implicare emoțională la care ajunge personajul la capătul experienței sale pe insula caraibă.

The Handmaid's Tale (1985) a fost cel de-al doilea roman al lui Atwood tradus la noi (de Monica Bottez), apărut prima dată în 1997 la editura Univers (sub titlul *Galaad 2195*) și apoi reeditat în 2006 de Editura Leda. *Povestirea cameristei*, cum sună mai inspirat titlul actual, a însemnat un al doilea Governor General's Award pentru Atwood și romanul care i-a adus acesteia faima mondială. Feminismul ca mesaj și postmodernismul ca tehnică se împletesc pe fondul scenariului distopic al unei Americi cufundate în teroarea unui regim totalitar de inspirație puritană în cadrul căruia femeia a fost redusă la funcția ei reproductivă.

Atwood a susținut întotdeauna că nimic din cadrul evenimentelor din roman nu este exclus să se întâmple în realitate, ba mai mult, că într-o formă sau alta multe deja s-au întâmplat: proliferarea fundamentalismelor religioase de dreapta, pe fondul expansiunii nu mai puțin agresive a industriei pornografice, poluarea galopantă a mediului, rata infertilității în continuă creștere, terorismul islamic, invocat în roman pentru a justifica instaurarea dictaturii militare etc.

Într-un interviu, Atwood ținea să precizeze extrem de răspicat că răutatea umană există și în forma ei feminină, femeile fiind și ele oameni, și prin urmare ea nu trebuie edulcorată sau pur și simplu eludată, așa cum fac anumite feministe în încercarea lor de a demoniza exclusiv imaginea bărbatului. *Cat's Eye* (1987) reprezintă tocmai un asemenea exemplu de răutate gratuită în varianta ei feminină, deși primele mostre le putusem întrezări în *Lady Oracle*, iar apogeul ei se va exprima prin Zenia din *The Robber Bride* (1992) (*Mireasa hoțomană*, în traducerea Gabrielei Nedelea, Editura Rao, București, 2000) și ulterior, deși acolo miza e alta, prin Grace Marks din *Alias Grace* (1996). O precizare trebuie făcută totuși: în *Lady Oracle* și *Cat's Eye* malițiozitatea feminină este descrisă în varianta ei infantilă, Cordelia și „aghiotantele” ei, Carol și Grace, nefiind mai mari de doisprezece ani. Dincolo de această distincție, în toate romanele, maleficul feminin, deși se răsfrânge și asupra masculinului, are ca țintă predilectă tot segmentul feminin. Deși bune prietene, femeile își sunt și cele mai aprige dușmane. Atwood, trăind mare parte din copilărie în pădurile din nordul Quebecului (cele descrise în *Surfacing*), izolată de comunități umane mai largi, avea să constate și să resimtă acest fapt poate mai acut decât alții. Duplicitatea, măștile, ipocrizia o vor afecta pe viață, iar experiența vieții se va răsfrânge în artă. Elaine Rinsley, pictorița din *Cat's Eye*, e în multe privințe însăși Margaret Atwood. Asta nu înseamnă că, așa cum a fost acuzată de anumite feministe, scriitoarea nu

le ia partea femeilor. Dimpotrivă. Însă uneori lucrurilor trebuie să li se spună pe nume.

Rezultat al unei munci colosale, Asasinul orb este un studiu în complementaritatea stilurilor, la prima vedere incompatibile. Realismul din cronica familiei Chase alternează cu comentariile autoreflexive, în cheie postmodernă, cu privire la imposibilitatea recreării trecutului decât în forma sa ficțională, fără însă ca acest lucru să-i știrbească din relevanță și autenticitate. La toate acestea, se adaugă stilul alegoric al povestirilor SF care, vorbind despre lumi îndepărtate, nu fac altceva decât să trimită fin la realitatea imediată.

Asasinul orb, personaj cheie în povestirea SF pe care Alex Thomas ar fi scris-o dacă n-ar fi fost ucis în război, devine simbolic, pe rând, tatăl naratoarei care, cu scopul de a salva afacerea familiei, închide ochii la mezialianța dintre Iris și Richard Griffen; Iris, care nu vede când Richard se transformă în violatorul Laurei, sora ei mai mică; și tot Iris, când, lăsându-se orbită de propria-i dragoste pentru Alex, cel care-i va deveni amant, nu realizează decât prea târziu intensitatea devoțiunii Laurei pentru același bărbat, cauzându-i acesteia inevitabila sinucidere. Nu în ultimul rând, însuși creatorul asasinului orb, Alex Thomas, cel care nu are ochi pentru iubirea Laurei dar care nu vede nici câtă suferință îi provoacă lui Iris prin atitudinea doar aparent dezinteresată cu privire la un posibil viitor împreună, ajunge, paradoxal, să se transforme în propriul său personaj și, de ce nu, în propriul său asasin.

S-a spus în repetate rânduri că protagoniștii lui Atwood sunt fie supraviețuitori, fie victime. Posibil. În Asasinul orb, însă, ca și în povestirea SF inclusă în roman, ei sunt atât supraviețuitori cât și victime, la fel cum, la nivel stilistic, realismul nu exclude tehnicile postmoderne ci, dimpotrivă, le pune și mai clar în valoare.

Titlul acestei prefețe este mai degrabă un deziderat. Dar primii pași s-au făcut deja și alții vor urma. Fiecare roman al scriitoarei merită făcut cunoscut publicului din România, dar

Asasinul orb era aproape o datorie de onoare. Orice literatură trebuie să se deschidă altor literaturi, și nu e ca și cum literatura română nu o face. Doar că uneori surprizele vin de unde te aștepti mai puțin, și literatura canadiană, insuficient cunoscută la noi, ar putea reprezenta o surpriză plăcută.

Tabel cronologic

1939 – 18 noiembrie: la Spitalul General din Ottawa se naște Margaret Atwood. Nu e primul copil (Harold, fratele, se născuse doi ani mai devreme) și nici ultimul (acesta va fi Ruth, în 1951) al lui Margaret Killiam Atwood și Carl Edmund Atwood, dar avea să devină cel mai faimos. Copilăria până la șapte ani și-o petrece în pădurile din nordul provinciei Quebec, unde tatăl ei, entomolog de profesie, conduce o mică stațiune de cercetare. Izolată de societate, Peggy, cum i se spunea atunci, își dezvoltă pasiunea pentru citit și crește într-un mediu emancipat, departe de stereotipurile culturale legate de rolul sexelor în societate: „Scuzele, când existau, nu țineau de sex ci cel mult de vârstă”, își amintește scriitoarea. Când însă va începe să frecventeze constant cursurile școlare, după vârsta de opt ani, Margaret va avea un șoc: „Eram acum confruntată cu realitatea sub forma altor fetițe de vârsta mea – sclifoseala și snobismul vieții lor tipic bizantine, bazată pe șușoteală și bârfă și incapacitatea lor de a lua o râmă în mână fără a scoate tot felul de sunete” urmărind-o multa vreme pe scriitoare, care redă cel mai bine inadecvarea sa la cutumele unei lumi pe care n-o bănuise posibilă în romanul semiautobiografic *Cat's Eye* (*Bila de sticlă*).

1946 – Carl Atwood primește un post de profesor la Universitatea din Toronto și familia se mută acolo.

1952 – Urmează timp de cinci ani cursurile liceului *Leaside* din Toronto.

1956 – Întorcându-se într-o zi de la școală, formează o poezie în minte și din acel moment realizează că vrea să devină scriitoare.

Are „curajul” să declare colegelor de liceu că vrea să devină scriitoare într-un moment când sintagma „scriitor canadian” era considerată a fi oximoronică. Publică poezie și proză în anuarul liceului, încurajată și de profesoara ei de engleză, Miss Bessie Billings, care apare ca personaj într-una din povestirile din *Moral Disorder (Dezordine morală)*, cea mai recentă publicație a autoarei.

1957 – Studentă la Victoria College din cadrul Universității din Toronto, unde îl va avea ca profesor pe Northrop Frye. Renumitul critic nu îi va deveni mentor, așa cum s-a sugerat, dar va avea meritul, prin atitudinea sa responsabilă în fața literaturii, și în special în fața poeziei canadiene, de a-i inocula lui Atwood sentimentul că a fi scriitor în Canada nu însemna automat marginalizare, excludere, anonimitate și sărăcie. Până la sfârșitul facultății va publica în *Acta Victoriană*, *The Canadian Forum* și *The Strand* și va citi constant din creațiile ei în cadrul cenaclurilor ce se țineau în faimoasa *Ambasadă Boemă*, un restaurant unde scriitorii se întâlneau să-și prezinte creațiile.

1961 – Obține diploma de licență cu distincția *cum laude*. Publică două sute cincizeci de exemplare din primul său volum de poezie, *Double Persephone*, inaugurând astfel ceea va deveni o obsesie a scrisului atwoodian: dualitatea (toate personajele atwoodiene se autodefinesc ca naturi ambivalente, ambidextre, niciunul dintre cei doi poli identitari reușind să-și fie suficient sieși). Un exemplar din ediția originală, vândut la apariție cu aproximativ 50 de cenți, costă în prezent în jur de două mii de dolari. Atwood primește pentru volumul de debut premiul E.J. Pratt. Obține o bursă de masterat la Colegiul Radcliffe din cadrul Universității Harvard, unde va studia cu Perry Miller

(romantismul american) și Jerome Buckley (literatură victoriană).

1962 – Obține diploma de masterat și se înscrie la doctorat. Pe perioada verii se angajează pe post de casieră și chelneriță într-un restaurant deoarece „[avea] nevoie de bani și asta era singura slujbă pe care o puteai obține atunci, și asta dacă aveai noroc”. Experiența acumulată îi va servi în *Lady Oracle (Doamna Oracol)* și într-o serie de alte nuvele.

1963 – Pleacă de la Harvard pentru a lucra la *Canadian Facts Market*, o companie de sondare a pieței din Toronto, detaliu ce va fi încorporat ulterior în romanul *Femeia comestibilă*. Scrie un roman rămas nepublicat.

1964 – Predă un an la Universitatea British Columbia din Vancouver, perioadă în care redactează prima variantă la *Femeia comestibilă*.

1965 – Revine la Harvard pentru a-și susține alte examene de doctorat. Scrie două treimi din teză, pe care în final o va lăsa neterminată. În anul 2004, Universitatea Harvard îi va acorda totuși distincția onorifică de doctor în litere. Cambridge University făcuse același lucru în 2001. O listă exhaustivă cu premiile și distincțiile conferite lui Margaret Atwood poate fi consultată pe Internet.

1967 – Primește The Governor General's Award pentru volumul de poezie *The Circle Game (jocuri circulare)*, apărut cu un an în urmă.

Se căsătorește cu scriitorul american James Polk, pe care-l cunoscuse la Harvard. Nunta lor din Montreal, descrisă de martori ca fiind cel puțin suprealistă în organizare și desfășurare, va reprezenta punctul de plecare în realizarea nunții lui Joan Foster din *Lady Oracle*.

Predă un an la Universitatea Sir George Williams (actualmente Concordia) din Montreal.

1968 – îi apare volumul de poezie *The Animals în That Country* (*Animalele din țara aceea*).

1969 – Predă un an la Universitatea Alberta din Edmonton. Apare *The Edible Woman* (*Femeia comestibilă*) la doi ani de la depunerea manuscrisului, deoarece John McClelland de la McClelland & Stewart rătăcise volumul, fără însă să-i comunice acest lucru și scriitoarei, care, în naivitatea sa, admisă deschis și asumată până la capăt, credea că așa merg treburile într-o editură.

1970 – Apare volumul de versuri *The Journals of Susanna Moodie*, un jurnal liric al cunoscutei (cel puțin în Canada) emigrante britanice care, pentru Atwood, reprezintă, *avant la lettre*, specificul canadian, dominat de ambivalența atitudinală față de țară și loc: respingere și negare pe de o parte, atașament și acceptare, pe de altă parte.

Apare *Procedures for Underground*, volum de versuri în care procesul de creație este văzut drept o descindere periculoasă în lumea întunecată a inconștientului.

1971 – Apare *Power Politics* (*Politicile puterii*), o explorare a relațiilor de putere dintre sexe.

Predă pentru un an la Universitatea York din Toronto.

1972 – Apare *Survival: A Thematic Guide to Canadian Literature* (*Supraviețuire: Un ghid tematic al literaturii canadiene*).

Apare *Surfacing* (*Ieșirea la suprafață*).

Începe să trăiască exclusiv din scris.

1973 – Divorțează de Polk și se mută cu scriitorul canadian Graeme Gibson la o fermă din Alliston, Ontario. La

vremea aceea, Gibson era căsătorit, iar divorțul propriu-zis va surveni de-abia după câțiva ani, timp în care relația lui Margaret cu părinții ei nu va fi una dintre cele mai apropiate. Detaliile, deși ficționalizate în parte, se regăsesc în *Moral Disorder*.

1974 – Apare *You Are Happy (Ești fericit)*, un volum de versuri care conține și o rescriere a *Odiseii* homerice din perspectiva lui Circe. Aproape treizeci de ani mai târziu, *Odiseea* va cunoaște o nouă rescriere, în proză de data aceasta și din perspectiva Penelopei.

1975 – Timp de cinci ani, ține o rubrică de caricatură cu titlul *Kanadian Kulture Komics* sub pseudonimul Bart Gerrard în *This Magazine*. De menționat că în timpul liber, scriitoarei îi place să picteze.

1976 – Se naște Eleanor Jess, singurul ei copil, deși Atwood vorbește de băieții lui Graeme Gibson din prima căsătorie ca de propriii ei fii. Apare *Lady Orade*.

1977 – Apare prima sa culegere de povestiri, *Dancing Girls (Dansatoarele exotice)*.

1978 – Apare *Two-Headed Poems (Poeme cu două capete)*, volum de versuri în care Canada, întruchipată de cele două culturi, engleză și franceză, este asemuită unor gemeni siamezi, fiecare dorindu-și să acționeze individual, dar imuabil „prinși unul în identitatea celuilalt” (Barbara Godard).

1979 – Apare *Life Before Man (Viața înainte de Om)*, cel de-al patrulea ei roman.

1981 – Apar *True Stories* (poezii) și *Bodily Harm* (roman), ultimul ca urmare a implicării sale în activitățile organizației Amnesty International.

Pentru un an deține președinția Uniunii Scriitorilor Canadieni.

1982 – Apare *Second Words (Cuvinte secundare)*, o antologie a celor mai reprezentative cronici și eseuri critice scrise de Margaret Atwood până în acel an.

1983 – Apar *Murder in the Dark (Crimă în întuneric)* și *The Bluebeard's Egg (Oul lui Barbă-Albastră)*, prima o combinație de poeme în proză și minificțiuni, al doilea, un volum de proză scurtă.

1984 – Apare volumul de poezii *Interlunar*.

Fondează asociația PEN Canada, a cărei președintă va fi timp de doi ani.

1985 – Apare *The Handmaid's Tale (Povestirea cameristei)*, roman ce va însemna un al doilea Governor General's Award pentru Atwood și pătrunderea cărților sale în circuitul mondial. În 1987, romanul va câștiga și premiul Arthur C. Clarke.

1988 – Apare *Cat's Eye*, finalist în competiția pentru Governor General's Award.

Primește distincția de Companion to the Order of Canada.

1991 – Apare *Wilderness Tips (Sfaturi în sălbăticie)*, cel de-al treilea volum de proză scurtă.

1992 – Apare *The Robber Bride (Mireasa hoțomană)*, finalistă pentru Governor General's Award.

Apare *Good Bones (Oase sănătoase)*, a patra colecție de povestiri.

1995 – După un respiro liric de zece ani, apare volumul de versuri *Morning in the Burned House (Dimineata în casa arsă)*, poeme elegiace, preocupate de trecerea timpului și pierderea celor apropiați. Apare *Strange Things: The Malevolent North in Canadian Literature (Întâmplări stranii: maleficitatea Nordului în literatura canadiană)*, o colecție de patru prelegeri ținute la Oxford în 1991.

1996 – Apare *Alias Grace*, câștigător al premiului Giller și finalist pentru Governor General's Award și Booker Prize.

2000 – Apare *Asasinul orb*, câștigător al Booker Prize și finalist în cursa pentru The Governor General's Award; desemnat de revista *Time Magazine* drept cel mai bun roman al anului 2000 și inclus în lista celor mai bune 100 de romane de limbă engleză din toate timpurile. Atwood donează suma aferentă premiului unor organizații pentru protejarea mediului.

2002 – Apare *Negotiating with the Dead: A Writer on Writing*, o incursiune în lumea celor care scriu și o încercare de argumentare a motivațiilor acestora.

2003 – Apare *Oryx and Crake*, câștigător al premiului Orange, primul roman în care naratorul este un personaj masculin și cea de-a doua ficțiune speculativă a scriitoarei, după *Povestirea cameristei*.

2005 – Apare *The Tent (Foaia de cort)* și *The Penelopiad (Penelopiada)*, prima o colecție de minificțiuni și poeme în proză în tradiția lui *Murder in the Dark*, al doilea un miniroman în care Odiseea este rediscutată din perspectiva celei care rămâne acasă. Apare *Writing with Intent*, o continuare la *Second Words* din 1982.

2006 – Apare *Moral Disorder (Dezordine morală)*, o colecție de povestiri interrelaționate cu un puternic conținut elegiac și autobiografic.

2007, august – Va apărea *The Door (Ușa)*, cel mai recent volum de poezii al autoarei după încă o pauză de aproape 10 ani de la ultima apariție de gen.

Imaginați-vi-l pe monarhul Aga Mohammed Khan, care poruncește ca întreaga populație a cetății Kerman să fie omorâtă sau lipsită de vedere – fără excepții. Pretorienii lui se pun pe treabă plini de energie. Aliniază toți locuitorii, retează capetele adulților, scot ochii copiilor... Mai târziu, procesiuni de copii orbi părăsesc cetatea. Unii dintre ei, rătăcind peste câmpuri, se pierd în deșerturi și se sting de sete. Alte grupuri ajung în așezări locuite... cântând cântece despre nimicirea locuitorilor Kermanului.

RYSZARD KAPUŚCIŃSKI

*Înotam, marea era nemărginită, căci nu vedeam țărmul.
Necruțătoare era Tanit, și rugile mi-au fost ascultate.
O, voi ce vă înecați în iubire, amintiți-vă de mine.*

INSCRIȚIE PE O URNĂ FUNERARĂ CARTAGINEZĂ

Cuvântul e o flacără ce arde într-un geam întunecat.

SHEILA WATSON

I

Podul

La zece zile de la sfârșitul războiului, sora mea Laura a căzut cu mașina de pe un pod. Podul era în reparații: ea a trecut drept prin indicatorul „Pericol”. Mașina s-a prăbușit treizeci de metri în râpă, izbindu-se de vârfurile copacilor proaspăt înfrunziți, apoi a luat foc și s-a rostogolit în apa din fundul viroagei. Bucăți de pod au căzut peste ea. Din sora mea n-au rămas decât fărâme carbonizate.

Am fost informată de accident de un polițist: mașina era a mea, și verificaseră numărul. Tonul lui era respectuos: fără îndoială recunoscuse numele lui Richard. Mi-a spus că era posibil ca pneurile să fi prins o linie de tramvai sau ca frânele să nu fi ținut, însă s-a simțit dator să mă mai informeze că doi martori – un avocat pensionar și un casier de bancă, oameni vrednici de crezare – afirmaseră că văzuseră toată treaba. Spuseră că Laura cotise scurt și hotărât, și plonjase de pe pod la fel de firesc cum ar fi luat o curbă. Observaseră că avea mâinile pe volan datorită mănușilor albe pe care le purta.

Nu frânele au fost de vină, m-am gândit. Avea motivele ei. Nu că ar fi fost aceleași motive ca ale oricui. În această privință era absolut necruțătoare.

— Presupun că vreți s-o identifice cineva, am spus. Am să vin de îndată ce am să pot.

Îmi auzeam calmul glasului, ca de la depărtare. În realitate, abia puteam să rostesc cuvintele; aveam gura amorțită, toată fața îmi era rigidă de durere. Mă simțeam de parcă fusesem la dentist. Eram furioasă pe Laura pentru ce făcuse, dar și pe polițist pentru că insinua că ea o făcuse. Un vânt fierbinte îmi bătea în jurul capului, ridicându-mi părul și învârtejindu-l ca cerneala vărsată în apă.

— Mă tem că va fi o anchetă, doamnă Griffen, spuse el.

— Firește, am spus. Dar a fost un accident. Sora mea n-a fost niciodată un șofer bun.

Îmi imaginam ovalul neted al feței Laurei, părul ei prins ordonat într-un coc, îmbrăcămintea pe care o purta – o bluză cu guler mic și rotund, de o culoare sobră – bleumarin sau gri metalic sau verdele coridoarelor de spital. Culori de pocăință – mai puțin ca ceva ce alesese să îmbrace decât ca ceva în care era închisă. Zâmbetul ei solemn, pe jumătate schițat; sprâncenele ei înălțate a uimire, de parcă admira priveliștea.

Mănușile albe: un gest *à la* Pontius Pilat. Se spăla pe mâini de mine. De noi toți.

La ce se gândea când mașina s-a năpustit de pe pod, apoi a atârnat suspendată în soarele după-amiezii, scânteind ca o libelulă în acel singur moment de răsuflare ținută de dinaintea căderii în abis? La Alex, la Richard, la rea-credință, la tatăl nostru și rămășițele lui; la Dumnezeu, poate, și la învoiala ei triumghiulară, fatală. Sau la teancul de caiete ieftine de teme, pe care probabil le ascunsese chiar în acea dimineață în sertarul în care îmi țin ciorapii, știind că eu aveam să fiu cea care le găsește.

După plecarea polițistului m-am dus sus să mă schimb. Ca să mă duc la morgă aveam nevoie de mănuși și o pălărie cu voaletă. Ceva cu care să-mi acopăr ochii. Puteau fi reporteri acolo. Trebuia să chem un taxi. Și mai trebuia să-l înștiințez pe Richard, la birou: ar fi vrut să aibă pregătită o declarație de durere. Am intrat în garderobă: aveam nevoie de negru, și de o batistă.

Am deschis sertarul; am văzut caietele. Am desfăcut sfoara cu care erau legate. Am observat că îmi clănțăneau dinții, și că eram rece toată. Probabil că sunt în stare de șoc, am decis.

Apoi mi-am adus aminte de Reenie, din vremea când eram mici. Reenie era cea care ne oblojea zgârieturile și tăieturile și rănile neînsemnate. Mama poate se odihnea, sau făcea fapte bune altundeva, însă Reenie era întotdeauna acolo. Ne lua în brațe și ne așeza pe masa de bucătărie, acoperită cu melamină albă, alături de aluatul de plăcintă pe care îl

întindea, sau de puiul pe care îl porționa, sau de peștele pe care îl curăța de mațe, și ne dădea o bucată de zahăr nerafinat să ne facă să tăcem. *Spune-mi unde te doare, zicea ea. Nu mai urla. Liniștește-te și arată-mi unde.*

Însă unii nu pot spune unde îi doare. Nu se pot liniști. Nu pot deloc să nu mai urle.

The Toronto Star, 26 mai 1945

SEMNE DE ÎNTREBARE RIDICATE DE UN DECES ÎN ORAȘ REPORTAJ SPECIAL PENTRU *THE STAR*

O anchetă a procuraturii a pronunțat un verdict de moarte accidentală în nenorocirea de săptămâna trecută de pe șoseaua St Clair. Domnișoara Laura Chase, 25 ani, mergea spre vest în după-amiaza zilei de 18 mai când mașina ei a trecut prin barierele care închideau o porțiune de pod aflată în reparație, și s-a prăbușit în râpa de dedesubt, luând foc. Domnișoara Chase a murit pe loc. Sora ei, doamna Richard E. Griffen, soția proeminentului industriaș, a depus mărturie cum că domnișoara Chase suferea de dureri de cap severe care îi afectau vederea. Ca răspuns la interogatoriu, a negat orice posibilitate de ebrietate, deoarece domnișoara Chase nu bea.

Punctul de vedere al poliției a fost că un cauciuc prins într-o șină de tramvai expusă a fost un factor care a contribuit la producerea accidentului. S-au ridicat semne de întrebare cu privire la caracterul adecvat al măsurilor de siguranță luate de municipalitate, dar după mărturia depusă de inginerul Gordon Perkins, specialistul primăriei, acestea au fost respinse.

Accidentul a provocat și alte proteste legate de starea șinelor de tramvai de pe această porțiune de carosabil. Domnul Herb T. Jolliffe, reprezentantul contribuabililor locali, le-a declarat reporterilor *Star* că acesta nu e primul accident cauzat de șinele neglijate. Consiliul municipal trebuie să ia notă.

Asasinul orb. De Laura Chase
Reingold, Jaynes & Moreau, New York, 1947
Prolog: Plante perene pentru grădina alpină

Are o singură fotografie de-a lui. A vârât-o într-un plic cafeniu pe care scrisese *decupaje din ziare*, și a ascuns plicul între paginile cărții *Plante perene pentru grădina alpină*, unde nimeni nu ar fi căutat vreodată.

A păstrat această fotografie cu grijă, pentru că e aproape tot ce i-a rămas de la el. Este alb-negru, făcută cu unul dintre acele aparate de fotografiat cu bliț, în formă de cutie, greoaie, de dinainte de război, cu burduful lor cu pliuri de acordeon și carcasa de piele, frumos lucrată, care semăna cu o mască de gaze, cu curele și cataramе complicate. Fotografia este cu ei doi, ea și acest bărbat, la un picnic. *Picnic* scrie pe spate, cu creionul – fără numele lui sau al ei, doar *picnic*. Știe numele, nu are nevoie să le scrie.

Stau sub un copac; poate un măr; la acea vreme n-a prea luat în seamă copacul. Poartă o bluză albă cu mânecile suflecate până la cot și o fustă largă strânsă în jurul genunchilor. Probabil că adia vântul, după cum se lipea bluza de ea; sau poate că nu se mula de la vânt, poate că se lipea pentru că era foarte cald. Dacă ține mâna deasupra fotografiei, încă mai simte dogoarea urcând din ea, ca dogoarea unei pietre încinse de soarele de la amiază.

Bărbatul poartă o pălărie de culoare deschisă, trasă pe-o parte și ascunzându-i parțial fața. Fața lui pare mai bronzată decât a ei. Ea e întoarsă pe jumătate spre el și zâmbește, cum nu-și amintește să-i mai fi zâmbit cuiva de atunci. Pare foarte tânără în fotografie, prea tânără, cu toate că la acea vreme nu se considera prea tânără. Și el zâmbește – albul dinților lui se vede ca o scăpărare de băț de chibrit – dar ține mâna ridicată, de parcă s-ar feri în joacă de ea, sau, dacă nu, de parcă s-ar apăra de aparatul de fotografiat, de persoana care era acolo și făcea fotografia; sau dacă nu cumva de cei

din viitor care ar fi putut să se uite la el, care ar fi putut să-l iscodească prin această fereastră pătrată, luminată, de hârtie lucioasă. De parcă s-ar apăra de ea. De parcă ar apăra-o. În mâna lui întinsă, protectoare, e chiștocul unei țigări.

Scoate plicul cafeniu când e singură, și lasă fotografia să lunece dintre tăieturile din ziare. O pune pe masă și se uită lung la ea, de parcă s-ar uita într-o fântână sau un eleșteu – căutând altceva dincolo de propria-i reflexie, ceva ce trebuie să fi scăpat sau să se fi pierdut, imposibil de atins dar vizibil, sclipind ca o nestemată pe nisip. Examinează fiecare amănunt. Degetele lui albite de bliț, sau de lumina orbitoare a soarelui; cutele îmbrăcăminteii lor; frunzele copacului și micile forme rotunde care atârnavă acolo – să fi fost, totuși, mere? Iarba mare din fundal. Iarba era galbenă atunci, pentru că vremea era secetoasă.

Într-o parte – la început nici n-o vezi – e o mână, tăiată de margine, decupată cu foarfeca din încheietură, odihnind în iarbă ca aruncată.

Urma de nor dus de vânt pe cerul strălucitor, ca o pată de înghețată pe crom. Degetele lui pătate de nicotină. Licărul îndepărtat al apei. Toate înecate acum.

Înecate, dar strălucitoare.

II

Asasinul orb: oul fiert tare

Ce va fi, așadar? spune el. Smochinguri și idile, sau naufragii pe o coastă golașă? Poți să alegi: jungle, insule tropicale, munți. Sau altă dimensiune a spațiului – la aceasta sunt cel mai bun.

Altă dimensiune a spațiului? Oh, aiurea!

Nu te strâmba, e o adresă utilă. Acolo se poate întâmpla tot ce vrei. Nave spațiale și uniforme mulate, arme cu raze ucigătoare, marțieni cu trup de calmari uriași, lucruri de genul ăsta.

Tu alegi, spune ea. Tu ești profesionistul. Ce zici de un deșert? Întotdeauna mi-am dorit să văd un deșert. Cu o oază, firește. Niște curmali ar fi drăguți. Ea rupe coaja de la sendvici. Nu-i place coaja.

Nu prea ai posibilități, cu deșerturile. Nu-s multe detalii de teren, doar dacă adaugi niște morminte. Atunci ai putea avea un mănunchi de femei goale care sunt moarte de trei mii de ani, cu siluete bine făcute, mlădii, buze rubinii, păr azuriu într-o spumă de bucle revărsate și ochi ca niște hăuri pline de șerpi. Dar nu cred că te-aș putea păcăli cu astea. Sinistrul nu e stilul tău.

Nu poți să știi. S-ar putea să-mi placă.

Mă îndoiesc. Astea sunt pentru masele îngrămădite. Totuși au succes pe coperti – se încolăcesc claie peste grămadă pe om, trebuie respinse cu patul puștii.

Aș putea avea altă dimensiune a spațiului și, în plus, mormintele și femeile moarte, te rog?

E o comandă exagerată, dar să văd ce pot face. Aș putea adăuga și niște fecioare de sacrificiu, cu platoșe de metal și lanțuri de argint la glezne și veșminte transparente. Și o haită de lupi hămesiți, pe deasupra.

Înțeleg că nu te vei da în lături de la nimic.

Vrei, în loc, smochingurile? Nave de croazieră, olandă albă, pupături de mâini și plecaciuni ipocrite?

Nu. În regulă. Faci cum crezi că e mai bine.

O țigară?

Ea clatină din cap. El și-o aprinde pe a lui, scăpărând chibritul pe unghia de la degetul mare.

Ai să-ți dai foc, spune ea.

Încă n-am făcut-o.

Ea se uită la măneca lui suflecată, albă sau de un bleu pal, apoi la încheietura lui, la pielea mai oacheșă a mâinii lui. El emană strălucire, probabil de la soarele reflectat. De ce nu se holbează toată lumea? Totuși, el e prea remarcabil pentru a fi aici – aici, în spațiul deschis. Sunt și alți oameni în jur, așezați pe iarbă sau întinși pe ea, sprijiniți în cot – alți participanți la picnic, în haine deschise, de vară. Totul este foarte adecvat. Cu toate acestea, ea simte că ei doi sunt singuri; de parcă mărul sub care stau n-ar fi un măr ci un cort; de parcă în jurul lor ar fi o linie trasă cu cretă. În interiorul acestei linii, sunt invizibili.

Spațiu să fie, atunci, spune el. Cu morminte și fecioare și lupi – însă în sistem eșalonat. De acord?

Sistem eșalonat?

Știi tu, ca ratele la mobila.

Ea râde.

Nu, vorbesc serios. Nu poți să dai rasol, ar putea dura zile întregi. Va trebui să ne întâlnim din nou.

Ea ezită. Bine, spune. Dacă pot. Dacă reușesc să aranjez.

Bun, spune el. Acum trebuie să mă gândesc. Își păstrează glasul nepăsător. Prea multă insistență ar putea s-o facă să se eschiveze.

Pe planeta... să vedem. Nu Saturn, e prea aproape. Pe planeta Zycron, aflată în altă dimensiune a spațiului, se află un câmp presărat cu prundiș. La nord e oceanul, care e de culoare violet. La vest e un lanț muntos cutreierat, se spune, după asfințit de voracele locuitoare vii ale mormintelor dărăpănate de acolo. Vezi că am băgat mormintele chiar de la început.

Ești foarte scrupulos, spune ea.

Eu mă țin de învoielile făcute. La sud e o întindere de nisip arzător, iar la est mai multe văi abrupte care s-ar putea să fi fost râuri odată.

Bănuiesc că există canale, ca pe Marte?

Oh, canale, și tot soiul de lucruri. Urme din belșug ale unei civilizații străvechi și foarte dezvoltate cândva, deși această regiune este acum puțin locuită și doar de bande hoinare de nomazi primitivi. În mijlocul câmpului e o mare movilă de pietre. Pământul din jur e arid, cu câteva tufe pipernicite. Nu e chiar un deșert, dar pe-aproape. A mai rămas un sandviș cu brânză?

Ea caută în punga de hârtie. Nu, spune ea, dar e un ou fiert tare. N-a mai fost niciodată atât de fericită. Totul e iarăși proaspăt, încă urmând a fi jucat.

Exact cum a cerut doctorul, spune el. O sticlă de limonadă, un ou fiert tare, și Tu. Rostogolește oul între palme, îi sparge coaja, apoi îl curăță. Ea se uită la gura lui, la maxilar, la dinți.

Cântând lângă mine, în parcul public, spune ea. Uite sarea.

Mulțumesc. N-ai uitat nimic.

Această câmpie aridă nu e revendicată de nimeni, continuă el. Sau, mai exact, e revendicata de cinci triburi diferite, niciunul destul de puternic pentru a le anihila pe celelalte. Toate trec din când în când pe lângă acest morman de pietre, mânându-și la păscut *thulk*-ile – niște creaturi albastre, care seamănă cu oile, năvălește din fire – sau transportând marfă de mică valoare cu animale de povară, un fel de cămile cu trei ochi.

În diferitele lor limbi, mormanul de pietre se cheamă Vizuina șerpilor zburători, Movila de pietriș, Sălașul mamelor urlătoare, Ușa uitării și Groapa oaselor roase. Fiecare trib are o poveste asemănătoare despre el. Se spune că sub pietre e îngropat un rege – un rege fără nume. Nu numai regele, ci și resturile magnificei cetăți peste care a domnit odată acest

rege. Cetatea a fost nimicită în luptă, iar regele a fost capturat și spânzurat de un curmal, în semn de triumf. La răsăritul lunii a fost dat jos și îngropat, iar deasupra au fost îngrămădite pietre pentru a marca locul. Cât despre ceilalți locuitori ai cetății, toți au fost omorâți. Măcelăriți – bărbați, femei, copii, prunci, chiar și animalele. Trecuți prin sabie, făcuți bucăți. N-a fost cruțată nicio vietate.

E oribil.

Înfige o lopată aproape oriunde în pământ și va ieși la lumină un lucru oribil. E bine pentru comerț, facem avere din oase; fără ele n-ar exista povești. Mai e limonadă?

Nu, spune ea. Am băut-o pe toată. Continuă.

Adevăratul nume al cetății a fost șters din memorie de către cuceritori, și de aceea, spun povestitorii, locul e cunoscut în prezent numai după numele propriei distrugerii. Mormanul de pietre marchează astfel atât un act de aducere aminte voită, cât și un act de uitare voită. În această regiune paradoxul e foarte îndrăgit. Fiecare dintre cele cinci triburi pretinde că a fost atacatorul victorios. Fiecare evocă măcelul cu plăcere. Fiecare crede că a fost merit de zeul lui ca dreaptă răzbunare, din cauza obiceiurilor profane practicate în cetate. Răul trebuie curățat cu sânge, spun ei. În ziua aceea sângele a curs ca apa, așa că după aceea trebuie să fi fost foarte curat.

Fiecare păstor sau negustor care trece mai adaugă o piatră la morman. E un obicei vechi – o faci în amintirea celor morți, a morților tăi – dar cum nimeni nu știe cine au fost de fapt morții de sub mormanul de pietre, toți își depun pietrele în eventualitatea că sunt morții lor. Ocolesc problema spunându-ți că ce s-a întâmplat trebuie să fi fost voința zeului lor și că, lăsând o piatră, cinstesc astfel această voință.

Mai există o poveste care pretinde că de fapt cetatea nu a fost deloc nimicită. În schimb, printr-o vrajă știută doar de rege, cetatea și locuitorii ei au fost făcuți nevăzuți și înlocuiți cu fantomele lor, și numai aceste fantome au fost arse și

măcelărite. Cetatea adevărată a fost redusă la dimensiuni foarte mici și băgată într-o peșteră de sub marele morman de pietre. Tot ce a fost odată există încă, inclusiv palatele și grădinile pline de copaci și flori; inclusiv oamenii, nu mai mari decât furnicile, dar văzându-și de viață ca înainte – purtând veșminte micuțe, dând banchete micuțe, spunând povești micuțe, cântând cântece micuțe.

Regele știe ce s-a întâmplat și asta îi dă coșmaruri, dar ceilalți nu știu. Nu știu că au ajuns atât de mici. Nu știu că se crede că sunt morți. Nu știu nici măcar că au fost salvați. Pentru ei tavanul de piatră arată ca cerul: lumina intră printr-o deschizătură mică dintre pietre, și ei cred că e soarele.

Frunzele mărului foșnesc. Ea se uită la cer, apoi la ceas. Mi-e frig, spune ea. Și am și întârziat. Ai putea scăpa de dovezi? Adună cojile de ou, răsuțește hârtia cerată.

Doar nu te grăbești? Aici nu e frig.

Dinspre apă vine o adiere, spune ea. Probabil că vântul și-a schimbat direcția. Se apleacă în față, dând să se ridice.

Nu pleca încă, spune el prea repede.

Trebuie. Or să mă caute. Dacă întârzii, or să vrea să știe unde am fost.

Își netezește fusta, își cuprinde trupul cu brațele și se îndepărtează, iar micile mere verzi o urmăresc asemenea unor ochi.

The Globe and Mail, 4 iunie 1947

GRIFFEN GĂSIT ÎN BARCA LUI CU PÂNZE CORESPONDENȚĂ SPECIALĂ PENTRU *THE GLOBE AND MAIL*

După o absență inexplicabilă de mai multe zile, cadavrul industriașului Richard E. Griffen, patruzeci și șapte de ani, considerat candidatul favorit al conservatorilor progresiști în districtul Sf. David din Toronto, a fost descoperit în apropiere de „Avilion”, reședința lui de vară din Port Ticonderoga, unde își petrecea vacanța. Domnul Griffen a fost găsit în barca lui cu pânze, *Water Nixie*, care era legată de debarcaderul său particular de pe râul Jogues. Se pare că a suferit o hemoragie cerebrală. Poliția afirmă că nu suspectează o acțiune criminală.

Domnul Griffen a avut o carieră remarcabilă ca șef al unui imperiu comercial care cuprindea multe domenii, printre care textile, confecții și industrie ușoară, și a fost elogiât pentru eforturile sale de a aproviziona trupele aliate cu uniforme și componente de armament în timpul războiului. Era un oaspete frecvent la adunările ținute la casa din Pugwash a industriașului Cyrus Eaton, și un membru de frunte atât al lui Empire Club cât și al lui Granite Club. Era un pasionat jucător de golf, și o figură bine cunoscută la Clubul Regal canadian de iahting; contactat la telefon la domeniul său particular Kingsmere, primul-ministru a comentat: „Domnul Griffen a fost unul dintre cei mai capabili oameni ai acestei țări. Pierderea lui va fi adânc resimțită.”

Domnul Griffen era cumnatul răposatei Laura Chase, care și-a făcut în această primăvară debutul postum ca romancieră, și lasă în urmă o soră, doamna Winifred (Griffen) Prior, persoană publică de seamă, și o soție, doamna Iris (Chase) Griffen, precum și o fiică, Aimee, în vârstă de zece ani. Funeraliile vor avea loc în Toronto, miercuri, la biserica Sf. Apostol Simion.

Asasinul orb: Banca din parc

De ce au existat oameni pe Zycron? Ființe umane ca noi, vreau să spun. Dacă e o altă dimensiune a spațiului, n-ar trebui ca locuitorii să fi fost șopârle sau mai știu eu ce?

Numai în revistele S.F. Toate astea-s născociri. În realitate a fost așa: Pământul a fost colonizat de zycroniți care, pe parcursul a mai multor milenii după epoca despre care vorbim, și-au dezvoltat capacitatea de a călători dintr-o dimensiune a spațiului în alta. Aici au ajuns acum opt mii de ani. Au adus cu ei o mulțime de semințe de plante, de aceea avem mere și portocale, ca să nu mai vorbim de banane – e suficient să te uiți la o banană ca să-ți dai seama că provine din spațiul cosmic. Au adus și animale – cai și câini și capre și așa mai departe. Ei au fost întemeietorii Atlantidei. Pe urmă, de atâta deșteptăciune, au sărit în aer. Noi descindem din cei răzlețiți.

Oh, spune ea. Așa se explică. Foarte convenabil pentru tine.

La nevoie, merge. Cât despre celelalte ciudățenii ale lui Zycron, are șapte oceane, cinci luni și trei sori, de puteri și culori diferite.

Ce culori? Ciocolată, vanilie și căpșuni?

Nu mă iei în serios.

Scuză-mă. Ea își înclină capul spre el. Acum te ascult. Vezi?

El spune: Înainte de distrugere, cetatea – să-i spunem pe numele de odinioară, Sakiel-Norn, care în mare s-ar traduce prin Perla Destinului – era considerată minunea lumii. Chiar și celor care pretind că strămoșii lor au ras-o de pe fața planetei le face mare plăcere să-i descrie frumusețea. Prin fântânile sculptate din curțile pardosite cu ceramică și grădinile numeroaselor ei palate curgeau izvoare naturale. Florile abundau, iar aerul era plin de ciripit de păsărele. În apropiere se întindeau câmpii mănoase pe care pășteau

turme de *gnarri* grași, și livezi și dumbrăvi și păduri cu copaci înalți care încă nu fuseseră tăiați de neguțători sau arși de dușmani pizmași. Albiile seci erau râuri pe atunci; canale ce porneau din ele irigau ogoarele din jurul cetății, iar solul era atât de bogat încât se spunea că spicele de grâu măsurau opt centimetri de-a curmezișul.

Aristocrații din Sakiel-Norn erau numiți snilfarzi. Erau metalurgiști pricepuți și inventatori de dispozitive mecanice ingenioase, ale căror secrete le păzeau cu grijă. Până la aceasta vreme inventaseră ceasul, arbaleta și pompa de mână, deși nu ajunseseră încă la motorul cu combustie internă și continuau să folosească pentru transport animalele.

Snilfarzii bărbați purtau măști țesute din fir de platină, care se mișcau odată cu pielea feței, dar al căror rost era să le ascundă adevăratele emoții. Femeile își acopereau fața cu voaluri dintr-o țesătură ca mătasea, făcută din cocon de fluture *chaz*. Dacă nu erai snilfard și îți acopereai fața puteai fi pedepsit cu moartea, întrucât impenetrabilitatea și subterfugiul erau rezervate nobilemii. Snilfarzii se îmbrăcau luxos și erau buni cunoscători ai muzicii, și cântau la diverse instrumente pentru a-și etala gustul și talentul. Se ocupau cu intrigi de curte, dădeau ospete somptuoase și făceau curte cu artă nevestelor altora. Din cauza acestor aventuri aveau loc dueluri, deși era mai de acceptat la un soț să se prefacă a nu ști.

Micii proprietari de pământ, șerbii și sclavii se numeau ygnirozi. Purtau tunici cenușii, ponosite, cu un umăr gol, și un sân gol femeile, care – se înțelege de la sine – erau vânat legal pentru bărbații snilfarzi. Ygnirozii își urau soarta, însă ascundeau acest lucru sub masca prostiei. Când și când puneau la cale o revoltă, care apoi era reprimată cu cruzime. Cei mai de jos dintre ei erau sclavii, care puteau fi cumpărați și vânduți dar și omorâți după placul inimii. Le era interzis prin lege să citească, însă aveau coduri secrete pe care le scriau cu pietre pe pământ. Snilfarzii îi înhămau la pluguri.

Dacă un snilfard se îngloda în datorii și devenea insolubil, putea fi retrogradat la condiția de ygnirod. Sau putea evita o astfel de soartă vânzându-și soția sau copiii pentru a-și răscumpăra datoriile. Mult mai rar se întâmpla ca un ygnirod să dobândească statutul de snilfard, întrucât ascensiunea este de obicei mai anevoioasă decât coborâșul: chiar dacă era în stare să adune banii necesari și să cumpere o mireasă snilfardă pentru sine sau fiul său, se cerea și o anumită mită, și putea să mai treacă ceva timp până să fie acceptat de societatea snilfardă.

Presupun că aici se vede bolșevismul tău, spune ea. Știam eu că mai devreme sau mai târziu ai să ajungi la asta.

Dimpotrivă. Cultura pe care o descriu eu își are originea în vechea Mesopotamie. Este în Codul lui Hammurabi, legile hitiților și așa mai departe. Sau o parte din ea este. Partea despre văluri este, oricum, ca și vinderea soției. Ți-aș putea da capitolul și versetul.

Te rog să nu-mi dai azi capitolul și versetul, spune ea. N-am forța necesară, sunt prea lipsită de vlagă. Mă ofilesc.

E august, mult prea cald. Umiditatea îi învăluie într-o ceață invizibilă. Patru după-amiază, lumina e ca untul topit. Stau pe o bancă în parc, nu prea aproape unul de altul; deasupra lor, un arțar cu frunze istovite, sub picioarele lor pământ crăpat, iarbă uscată în jur. O coajă de pâine ciugulită de vrăbii, hârtii motolite. Nu e cea mai bună zonă. O cișmea picură; lângă ea uneltesc trei copii soioși, o fată în costum de baie și doi băieți în pantaloni scurți.

Rochia ei este galbenă ca primula; brațele ei goale de la cot în jos, peri fini, deschiși la culoare, pe ele. Și-a scos mânușile de bumbac, le-a făcut ghem, cu mâini nervoase. Pe el nu-l deranjează nervozitatea ei: îi place să creadă că înseamnă deja ceva pentru ea. Ea poartă o pălărie de paie rotundă, ca de școlăriță; are părul prins la spate; o șuviță umedă a scăpat. Oamenii obișnuiau să-și taie șuvițe de păr, să le

păstreze, să le poarte în medalioane; sau, dacă erau bărbați, lângă inimă. El n-a înțeles niciodată de ce, până acum.

Unde se presupune că ești? întrebă el.

La cumpărături. Uită-te la sacoșa mea. Am cumpărat niște ciorapi; sunt foarte buni – cea mai bună mătase. Sunt ca și cum n-ai avea nimic în picioare. Schițează un zâmbet. Mai am doar cincisprezece minute.

Ea scapă o mănușă, e lângă piciorul ei. El stă cu ochii pe mănușă. Dacă ea pleacă uitând-o, și-o va însuși. O va inhala, în absență.

Când te văd? întrebă el. Adierea fierbinte agită frunzele, lumina pătrunde, de jur împrejurul ei e polen, un nor auriu. Praf, de fapt.

Mă vezi acum, spune ea.

Nu fi așa, spune el. Spune-mi când. Pielea din V-ul rochiei ei lucește, o peliculă de sudoare.

Încă nu știu, spune ea. Se uită peste umăr, scrutează parcul.

Nu-i nimeni în jur, spune el. Nimeni pe care îl cunoști.

Nu poți să știi când va fi, spune ea. Nu poți să știi pe cine cunoști.

Ar trebui să-ți iei un câine, spune el.

Ea râde. Un câine? De ce?

Atunci ai avea un pretext. Ai putea să-l scoți la plimbare. Pe mine și câinele.

Câinele ar fi gelos pe tine, spune ea. Iar tu ai crede că țin mai mult la câine.

Însă n-ai ține mai mult la câine, nu-i așa? spune el.

Ea face ochii mari. De ce nu?

El spune: Căinii nu vorbesc.

The Toronto Star, 25 august 1975

NEPOATĂ DE ROMANCIERĂ VICTIMĂ A CĂDERII CORESPONDENȚĂ SPECIALĂ PENTRU *THE STAR*

Aimee Griffen, treizeci și opt de ani, fiica răposatului Richard E. Griffen, cunoscutul industriaș, și nepoata scriitoarei Laura Chase, a fost găsită moarta miercuri, în apartamentul ei de la subsol din Church Street, ca urmare a unei căderi în care și-a rupt gâtul. Vecinii Jos și Beatrice Kelley au fost alertați de Sabrina, fiica în vârstă de patru ani a domnișoarei Griffen, care venea adeseori la ei după mâncare când mama ei nu putea fi găsită.

Se zvonește că domnișoara Griffen a dus o luptă îndelungată cu dependența de droguri și alcool, fiind spitalizată în mai multe rânduri. Fiica ei a fost dată în grija doamnei Winifred Prior, sora bunicului ei, până la anchetă. Nici doamna Prior, nici mama lui Aimee Griffen, doamna Iris Griffen din Port Ticonderoga, n-au fost abordabile pentru comentarii.

Acest nefăcut eveniment este încă un exemplu al slăbiciunii actualelor noastre servicii sociale, și al nevoii unei legislații mai bune pentru sporirea protecției copiilor aflați în pericol.

Asasinul orb: Covoarele

Linia bâzâie și pârâie. Tună sau ascultă cineva pe fir? Dar e un telefon public, n-au cum să-i dea de urmă.

Unde ești? întrebă ea. N-ar trebui să suni aici.

El nu-i aude răsufierea, respirația. Vrea ca ea să-și lipească receptorul de gât, dar nu-i va cere asta, nu încă. Sunt prin preajmă, spune. La două străzi. Pot veni în parc, în cel mic, cel cu ceasul solar.

Oh, nu cred...

Ieși pe furiș. Spune că simți nevoia să iei aer. El așteaptă. Am să încerc.

La intrarea în parc sunt doi stâlpi de piatră cu patru laturi și vârf teșit, cu aspect egiptean. Totuși, fără inscripții triumfale, fără basoreliefuri cu dușmani îngenucheați, legați în lanțuri. Doar Hoinăritul interzis și Țineți câinii în lesă.

Vino aici, spune el. Departe de felinarul din stradă.

Nu pot să stau mult.

Știu. Vino aici, în spate. O ia de braț, călăuzind-o; ea tremură ca varga.

Așa, spune el. Nimeni nu ne poate vedea. Nu sunt bătrâne care să-și plimbe canișii.

Nu sunt polițiști cu bastoane de cauciuc, spune ea. Râde scurt. Lumina felinarului se filtrează prin frunze; în ea, albul ochilor ei strălucește. N-ar trebui să fiu aici, spune. Riscul e prea mare.

Lângă niște tufe e o bancă de piatră. El îi înfășoară umerii în haina lui. Tweed vechi, tutun vechi, miros de pârlit. Un ușor iz de sare. Lângă stofă a fost pielea lui, iar acum e a ei.

Gata, o să-ți fie mai cald. Acum o să sfidăm legea. Vom hoinări.

Cum e cu Țineți câinii în lesă?

Vom sfida și asta. Nu o cuprinde cu brațul. Știe că ea asta vrea. Ea o așteaptă; simte dinainte atingerea, așa cum simt păsările umbra. El trage din țigară. Îi oferă și ei una; de data

asta, ea o ia. Flacăra chibritului pâlpâie scurt în mâinile lor făcute căuș. Vârfuri roșii de degete.

Ea se gândește: O flăcără mai mare și am vedea oasele. E ca razele X. Suntem doar un fel de ceață, doar apă colorată. Apa face ce vrea. Întotdeauna merge la vale. Gâtul ei se umple de fum.

El spune: Acum am să-ți povestesc despre copii.

Copii? Care copii?

Următoarea rată. Despre Zycron, despre Sakiel-Norn.

A, da.

E vorba și de copii.

N-am spus nimic despre copii.

Sunt copii sclavi. E nevoie de ei. Nu pot să continui fără ei.

Nu cred că vreau copii în povestea asta.

Îmi poți spune oricând să mă opresc. Nu te obligă nimeni. Ești liberă să pleci, cum spune poliția când ai noroc. El își păstrează glasul egal. Ea nu pleacă.

El spune: Sakiel-Norn este acum un morman de pietre, însă odată a fost un înfloritor centru de comerț și schimb. Era la o răscruce în care se întâlneau trei drumuri – unul de la est, unul de la vest, unul de la sud. La nord era legat printr-un canal lat chiar de mare, unde avea un port bine fortificat. N-a rămas nici urmă din aceste șanțuri și ziduri de apărare: după distrugere, dușmanii sau străinii au cărat blocurile de piatră cioplită pentru a le folosi la țarcuri de animale, la troace de apă și la forturile lor rudimentare, sau au fost îngropate de valuri și vânt sub dunele de nisip.

Canalul și portul au fost construite de sclavi, ceea ce nu-i de mirare: cu ajutorul sclavilor și-a dobândit Sakiel-Norn măreția și puterea. Însă era renumit și pentru artele lui meșteșugărești, mai ales țesutul. Secretele vopselelor folosite de meșteșugarii lui erau păzite cu grijă: postavul strălucea ca mierea lichidă, ca strugurii purpurii zdrobiți, ca o cupă de sânge de taur turnat la soare. Vălurile lui delicate erau ușoare ca pânza de păianjen, iar covoarele lui erau atât de

moi și de fine încât ți se părea că mergi pe aer, un aer făcut să semene cu florile și apa curgătoare.

Foarte poetic, spune ea. Mă uimești.

Gândește-te la asta ca la un magazin universal. La o adică, acestea sunt mărfuri de lux. Atunci e mai puțin poetic.

Covoarele erau țesute de sclavi care erau invariabil copii, pentru că numai degetele copiilor erau suficient de mici pentru o astfel de muncă migăloasă. Însă neîncetata trudă complicată la care erau supuși acești copii îi făcea să orbească la vârsta de opt sau nouă ani, iar orbirea lor era măsură cu care vânzătorii de covoare își evaluau și preamăreau marfa: *Acest covor a orbit zece copii*, spuneau ei. *Acesta a orbit cincisprezece, acesta douăzeci*. Întrucât prețul creștea corespunzător, întotdeauna exagerau. Obiceiul era ca orice cumpărător să ia în derâdere afirmațiile lor. *Sigur numai șapte, numai doisprezece, numai șaisprezece*, spunea el, pipăind covorul. *E aspru ca o cârpă de vase. Nu-i decât o pătură de cerșetor. A fost făcut de un gnarr*.

Odată orbi, copiii erau vânduți deținătorilor de bordeluri, fetele și băieții deopotrivă. Serviciile copiilor orbiți în acest fel aduceau sume mari; se spunea că atingerea lor era atât de suavă și îndemânică încât, sub degetele lor, simțeau florile înflorind și apa curgând din pielea ta.

Erau pricepuți și la spargeri. Aceia dintre ei care scăpau îmbrățișau profesia de cuțitari în întuneric, și erau la mare cerere ca asasini tocmiți. Aveau auzul ascuțit, pășeau fără zgomot și se strecurau prin cele mai mici deschizături; miroseau diferența dintre un om care dormea adânc și unul care se agita în vis. Ucideau la fel de fin ca atingerea unei molii de gâtul tău. Erau considerați lipsiți de milă. Erau foarte temuți.

Poveștile pe care și le șopteau copiii între ei – în timp ce țeseau covoare interminabile, în timp ce încă mai vedeau – erau despre această posibilă viață viitoare. Printre ei circula o vorbă, că numai orbii sunt liberi.

E prea trist, șoptește ea. De ce îmi spui o poveste atât de tristă?

Acum sunt mai adânciți în umbră. Brațele lui o cuprind în sfârșit. Ia-o ușor, își spune el. Fără mișcări bruște. Se concentrează asupra respirației.

Îți spun poveștile la care mă pricep. Și cele pe care le vei crede. N-ai crede nimicuri dulci, nu-i așa?

Nu. Nu le-aș crede.

În plus, nu-i o poveste tristă într-un totu – unii dintre ei scăpau.

Dar deveneau ucigași.

Nu prea aveau de ales, nu-i așa? Nu puteau deveni ei înșiși negustori de covoare sau patroni de bordeluri. N-aveau capitalul necesar. Așa că erau nevoiți să se apuce de munca murdară. Ghinionul lor.

Termină, spune ea. Nu-i vina mea.

Nici a mea. Să zicem că nu putem scăpa de păcatele strămoșilor.

Asta este o cruzime inutilă, spune ea cu răceală.

Când e cruzimea necesară? spune el. Și cât din ea? Citește ziarele, nu eu am inventat lumea. În tot cazul, sunt de partea cuțitarilor. Dacă ar trebui să ucizi sau să mori de foame, ce ai face? Sau te prostituezi ca să ai din ce trăi, întotdeauna e și asta.

Acum a mers prea departe. A lăsat să i se vadă mânia. Ea se desprinde de el. Uite că vine, spune ea. Trebuie să mă întorc. Frunzele din jurul lor se agită spasmodic. Ea întinde mâna, cu palma în sus: sunt câțiva stropi de ploaie. Tunetul e acum mai aproape. Ea își dă jos de pe umeri haina lui. Nu a sărutat-o; n-o s-o facă, nu în seara asta. Ea percepe asta ca pe-o păsuire.

Să stai la fereastră, spune el. Fereastră dormitorului tău. Să lași lumina aprinsă. Doar stai acolo.

A uimit-o. De ce? La ce naiba?

Așa vreau eu. Vreau să mă asigur că ești în siguranță, adaugă el, deși siguranța nu are nimic de a face cu asta.

Am să încerc, spune ea. Doar un minut. Unde ai să fii?
Sub copac. Sub castan. N-ai să mă vezi, dar am să fiu
acolo.

Ea se gândește: știe fereastra. Știe ce fel de copac. Probabil
că a dat târcoale. Urmărind-o. Se înfioară un pic.

Plouă, spune ea. O să toarne cu găleata. Ai să te uzi.

Nu e frig, spune el. Am să aștept.

The Globe and Mail, 19 februarie 1998

Prior, Winifred Griffen. La vârsta de 92 ani, la locuința sa din Rosedale, după o boală îndelungată. În doamna Prior, renumită filantroapă, orașul Toronto a pierdut cea mai loială și mai veche binefăcătoare a sa. Soră a defunctului industriaș Richard Griffen și cumnată a eminenței romaniere Laura Chase, doamna Prior a făcut parte din conducerea Orchestrei simfonice din Toronto în anii săi de formare și, mai recent, din Comitetul benevol al Galeriei de Artă din Ontario și Societatea canadiană de luptă împotriva cancerului. A mai activat în Granite Club, Heliconian Club, Liga de juniori și Festivalul de teatru Dominion. Lasă în urmă o nepoată, Sabrina Griffen, care în prezent se află în călătorie în India.

Funeraliile vor avea loc marți dimineață la biserica Sf. Apostol Simion, urmate de înmormântarea la Cimitirul Mount Pleasant. În loc de flori, donații la Spitalul Prințesa Margareta.

Asasinul orb: Inima de ruj

Cât timp avem? întrebă el.

Mult, spune ea. Două sau trei ore. Sunt plecați toți undeva.

Ca să facă ce?

Nu știu. Să facă bani. Să cumpere lucruri. Spre filantropie. Ce fac ei de obicei. Ea își dă o șuviță de păr după ureche, își îndreaptă spatele. Se simte ca și cum ar fi venit la un fluierat. Un sentiment ieftin. A cui e mașina asta? întrebă.

A unui prieten. Sunt persoană importantă, am un prieten cu mașină.

Râzi de mine, spune ea. El nu răspunde. Ea trage de degetele de la o mânășă. Și dacă ne vede cineva?

O să vadă numai mașina. Mașina asta e o rablă, e o mașină de om sărac. Chiar dacă se uită direct la tine n-o să te vadă, pentru că o femeie ca tine nu ar trebui să fie prinsă nici moartă într-o mașină ca asta.

Uneori nu mă prea plac, spune ea.

În ultima vreme nu prea mai pot să mă gândesc la altceva, spune el. Dar plăcutul e diferit. Plăcutul ia timp. N-am timp să te *plac*. Nu pot să mă concentrez asupra acestui lucru.

Nu acolo, spune ea. Uită-te la indicator.

Indicatoarele sunt pentru alții, spune el. Aici – chiar aici.

Poteca nu e decât o brazdă. Șervețele mototolite, ambalaje de gumă, prezervative folosite, ca niște bășici de pește. Sticle și pietricele; noroi uscat, crăpat și străbătut de făgașe. Ea nu are pantofii potriviți, tocurile potrivite. El o apucă de braț, o ține să nu se împiedice. Ea dă să-și tragă brațul.

Practic, e câmp deschis. Cineva o să vadă.

Cine? Suntem sub pod.

Poliția. Nu. Nu încă.

Poliția nu da târcoale în plină zi, spune el. Numai noaptea, cu farurile lor proiectoare, căutând perversi nelegiuți.

Atunci vagabonzi, spune ea. Maniaci.

Aici, spune el. Aici, dedesubt. La umbră.

Este iederă otrăvitoare?

Deloc. Promit. Și nici vagabonzi sau maniaci, în afară de mine.

De unde știi? De iedera otrăvitoare. Ai mai fost aici?

Nu-ți face atâtea griji, spune el. Întinde-te.

Nu. Ai s-o rupi. Stai o clipă.

Ea își aude glasul. Nu e glasul ei, e prea găfâit.

Pe ciment e o inimă desenată cu ruj de buze, care înconjoară patru inițiale. Un I le leagă: I de la *Iubire*. Numai cei implicați știu ale cui sunt inițialele – că au fost aici, că au făcut asta. Proclamând iubirea, tăinuind datele exacte.

În afara inimii, alte patru litere, ca cele patru puncte cardinale:

F   U
T   E

Cuvântul despărțit, distanțat: implacabila topografie a sexului.

Gustul de fum pe gura lui, sare în a ei; de jur împrejur, mirosul de pisică și bălării zdrobite, de unghere neglijate. Umezeală și vegetație, pământ pe genunchi, negru și bogat; prăpădii cu picioarele lungi întinzându-se spre lumină.

Mai jos de locul în care stau culcați, susurul unui pârâu. Deasupra, crengi înfrunzite, lujeri subțiri de viță cu flori purpurii; pilonii înalți ai podului ridicându-se, traversele de fier, roțile trecând deasupra capului; cerul senin în crăpături. Pământ tare sub spatele ei.

El îi netezește fruntea, își trece un deget pe obrazul ei. N-ar trebui să mă venerezi, spune el. N-am singurul cocoș din lume. Într-o zi vei descoperi asta.

Nu e vorba de asta, spune ea. Oricum nu te venerez. Deja el o îndepărtează, în viitor.

Mă rog, indiferent cum e, vei mai avea, odată ce eu n-o să te mai plictisesc.

Asta însemnând ce, mai exact? Nu mă plictisești.

Că există viață după viață, spune el. După viața noastră.

Să vorbim despre altceva.

Bine, spune el. Întinde-te la loc. Pune capul aici. Își dă la o parte cămașa umedă. Brațul lui în jurul ei, cealaltă mână a lui caută în buzunar țigările, apoi scapără chibritul cu unghia de la degetul mare. Urechea ei în scobitura umărului lui.

El spune: Ei bine, unde rămăsesem?

Țesătorii de covoare. Copiii orbiți.

Oh, da. Îmi amintesc.

El spune: Bogăția din Sakiel-Norn se baza pe sclavi, și mai ales pe sclavii copii care țeseau renumitele lui covoare. Dar nu era bine să vorbești despre asta. Snilfarzii pretindeau că bogățiile lor nu se datorau sclavilor, ci propriei lor iscusințe și înțelepciuni – adică, faptului că zeilor li se aduceau sacrificiile corespunzătoare.

Existau o mulțime de zei. Zeii prind bine întotdeauna, ei justifică aproape orice, iar zeii Sakiel-Norn-ului nu făceau excepție. Toți erau carnivori; le plăceau sacrificiile animale, dar ce prețuiau cel mai mult era sângele de om. Se spunea că la întemeierea orașului, care a avut loc atât de demult încât a intrat în legendă, nouă tați devotați și-au oferit propriii copii să fie îngropați sub cele nouă porți ale cetății, ca paznici sfinți.

Fiecare dintre cele patru direcții avea două porți, una pentru intrare și una pentru ieșire: să ieși pe aceeași poartă pe care ai intrat însemna moarte timpurie. Ușa celei de a noua porți era o lespede orizontală de marmură în vârful unui deal din centrul cetății; se deschidea fără să se miște, și pendula între viață și moarte, între carne și spirit. Aceasta era ușa pe care veneau și plecau zeii: ei nu aveau nevoie de două uși pentru că, spre deosebire de muritori, puteau fi concomitent de ambele părți ale unei uși. Profetii din Sakiel-Norn aveau o zicală: *care este adevărata respirație a omului – inspirația sau expirația?* Așa era natura zeilor.

Această a noua poartă era și altarul pe care se vărsa sângele jertfei. Copiii băieți erau oferți Zeului celor Trei Sori, care era zeul zilei, al luminilor strălucitoare, palatelor, ospetelor, cuptoarelor, războaielor, băuturii, intrărilor și vorbelor; copiii fete erau oferți Zeiței celor Cinci Luni, patroana nopții, a cețurilor și umbrelor, a foametei, peșterilor, nașterii, ieșirilor și tăcerilor. Băieților li se spărgea capul pe altar cu o bătă, și apoi erau aruncați în gura zeului, care ducea la un cuptor ce vuia. Fetelor li se tăia gâtul și cu sângele lor erau alimentate cele cinci luni în descreștere, ca să nu se stingă și să dispară pentru totdeauna.

În fiecare an erau sacrificate nouă fete, în cinstea celor nouă fete îngropate la porțile cetății. Cele jertfite erau cunoscute ca „fecioarele Zeiței” și li se ofereau rugăciuni și flori și tămâie, ca să intervină în favoarea celor vii. Ultimele trei luni ale anului erau numite „luni fără chip”; erau lunile când nu creșteau grânele, și se spunea că Zeița postea. În această perioadă, zeul-Soare, sub formă de război și cuptoare, deținea conducerea, iar mamele de băieți îi îmbrăcau în veșminte de fete ca să-i protejeze.

Legea cerea ca cele mai nobile familii snilfarde să-și sacrifice cel puțin o fiică. Era o insultă adusă Zeiței să ofere fete cu onoarea pătată sau cu defecte și, pe măsură ce timpul trecea, snilfarzii au început să-și mutileze fetele pentru a fi cruțate; le tăiau un deget sau lobul unei urechi, sau altă parte neînsemnată. Curând mutilarea a devenit doar simbolică: un tatuaj lunguiet, albastru, în V-ul claviculei. Era un păcat capital ca o femeie care nu era snilfardă să aibă unul dintre aceste semne de castă, însă patronii de bordeluri, veșnic doritori de câștig, le aplicau cu cerneală acelora dintre cele mai tinere târfe ale lor care puteau să dea impresia de semeție. Acest lucru îi atrăgea pe clienții care doreau să aibă sentimentul că violau niște prințese snilfarde cu sânge albastru.

În același timp, snilfarzii s-au apucat să adopte copii de pripas – odraslele sclavelor și ale stăpânilor lor, în cea mai

mare parte – și îi foloseau pentru a-și înlocui fiicele legitime. Era o înșelăciune, însă familiile nobile erau puternice, așa că autoritățile închideau ochii.

Apoi familiile nobile au devenit și mai leneșe. N-au mai vrut să se deranjeze să crească fetele în gospodăria lor, așa că le predau pur și simplu Templului Zeiței, plătind bine pentru întreținerea lor. Întrucât fata purta numele familiei, creditul pentru jertfire le revenea lor. Era la fel ca deținerea unui cal de curse. Această practică era o versiune pervertită a celei inițiale, însă la acea vreme, în Sakiel-Norn totul era de vânzare.

Fetele închinat Zeiței erau închise în templu, hrănite cu ce era mai bun pentru a rămâne pietroase și sănătoase, și instruite riguros astfel încât să fie pregătite pentru ziua cea mare – capabile să-și îndeplinească îndatoririle cu decență și fără să tremure de frică. Teoria era că sacrificiul ideal trebuia să semene cu un dans: maiestuos și liric, armonios și grațios. Nu erau animale, ca să fie măcelărite cu cruzime; trebuiau să-și dea viața de bunăvoie. Multe credeau ce li se spunea: că binele întregului regat depindea de altruismul lor. Își petreceau multe ore în rugăciune, intrând în starea de spirit potrivită; erau învățate să meargă cu ochii în pământ, să zâmbească cu blândă melancolie și să cânte cântecele Zeiței, care erau despre absență și tăcere, despre iubire neimplinită și regret neexprimat și muțenie – cântece despre imposibilitatea de a cânta.

A mai trecut timpul. Acum numai câțiva oameni îi mai luau în serios pe zei, și oricine era excesiv de pios sau reverențios era considerat trăsmit. Cetățenii continuau să îndeplinească vechile ritualuri pentru că o făcuseră mereu, însă astfel de lucruri nu erau adevărata ocupație a cetății.

În ciuda izolării lor, unele fete ajungeau să-și dea seama că erau omorâte ca recunoaștere de formă a unui concept perimat. Unele încercau să fugă când vedeau cuțitul. Altele se apucau să țipe când erau luate de păr și îndoite pe spate pe altar, iar altele îl blestemau pe rege însuși, care, în aceste

ocazii, slujea ca Mare Preot. Una chiar l-a mușcat. Aceste manifestări intermitente de panică și furie nu erau pe placul populației, pentru că avea să urmeze cea mai cumplită nenorocire. Sau ar fi putut să urmeze, presupunând că Zeița exista. În tot cazul, astfel de izbucniri puteau strica festivitățile: tuturor le plăceau sacrificiile, chiar și ygnirozilor, chiar și sclavilor, pentru că li se dădea voie să fie liberi în acea zi și să se îmbete.

De aceea a devenit o practică să li se taie limba fetelor, cu trei luni înainte de a fi jertfite. Asta nu era mutilare, spuneau preoții, ci perfecționare – ce putea fi mai potrivit pentru slujitoarele Zeiței Tăcerii?

Astfel, fără limbă și umflată cu vorbe pe care nu le mai putea pronunța niciodată, fiecare fată era purtată în procesiune, în acordurile muzicii solemne, înfășurată în vâluri și împodobită cu ghirlande de flori, până la treptele în spirală ce duceau la cea de a noua ușă a cetății. Azi ai putea spune că arăta ca o mireasă răsfățată din societatea mondenă.

Ea se îndreaptă de spate. E chiar supărător, spune ea. Vrei să râzi de mine. Îți place ideea uciderii acelor sărmane fete cu voaluri de mireasă. Pun pariu că erau blonde.

Nu de tine, spune el. Nu întocmai. Oricum, nu inventez toate astea, au o bază solidă în istorie. Hitiții...

Sunt sigură, cu toate astea îți lingi buzele de plăcere. Ești răzbunător – ba nu, ești gelos, deși Dumnezeu știe de ce. Nu-mi pasă de hitiți și de istorie și de toate astea – sunt doar un pretext.

Stai o clipă. Ai fost de acord cu fecioarele de sacrificiu, le-ai trecut în meniu. Eu doar ascult ordinele. Care e obiecția ta – garderoba? Prea mult tul?

Să nu ne certăm, spune ea. Simte că îi vine să plângă, își strânge pumnii să se abțină.

N-am vrut să te supăr. Hai, lasă!

Ea îi dă brațul la o parte. Ba ai vrut să mă superi. Îți place să știi că poți.

Credeam că o să te amuze. Ascultându-mă interpretând. Jonglând cu adjectivele. Făcând pe măscăriciul pentru tine.

Ea își trage fusta în jos, își bagă bluza înăuntru. Fete moarte cu văluri de mireasă, de ce m-ar amuza asta? Cu limba tăiată. Probabil că mă crezi o brută.

Retracez asta. Am s-o schimb. Voi rescrie istoria pentru tine. Ce zici?

Nu poți, spune ea. Vorbele au fost rostite. Nu poți să tai nicio jumătate de rând. Plec. Ea e acum în genunchi, gata să se ridice în picioare.

E timp berechet. Întinde-te. O apucă de încheieturile mâinilor.

Nu. Dă-mi drumul. Uite unde e soarele. Probabil că s-au întors. Aș putea da de bucluc, deși cred că pentru tine nu-i deloc un bucluc – nu contează. Nu-ți pasă – tu nu vrei decât un rapid, un rapid...

Hai, zi!

Știi ce vreau să spun, zice ea cu un glas obosit.

Nu-i adevărat. Îmi pare rău. Eu sunt bruta, m-am lăsat dus de val. Oricum e doar o poveste.

Ea își lasă fruntea pe genunchi. După un minut, spune: Ce am să mă fac? După... când n-ai să mai fii aici?

Ai să treci peste asta, spune el. Ai să trăiești. Uite, am să te scutur.

Nu iese, nu doar cu scuturatul.

Să-ți închei nasturii, spune el. Nu fi tristă.

***Buletinul Asociației Școlii și Absolvenților
Liceului Colonel Henry Parkman, Port
Ticonderoga, mai 1998***

PREMIUL MEMORIAL LAURA CHASE
URMEAZĂ A FI ACORDAT
DE MYRA STURGESS, VICEPREȘEDINTE,
ASOCIAȚIA ABSOLVENȚILOR

Liceul Colonel Henry Parkman a fost înzestrat cu un nou premiu valoros prin generosul testament al regretatei doamne Winifred Griffen Prior din Toronto, al cărei renumit frate, Richard E. Griffen, va fi păstrat în amintire, deoarece își petrecea deseori vacanțele aici, în Port Ticonderoga, și îi plăcea să navigheze pe râul nostru. Premiul este Premiul Memorial Laura Chase pentru creație literară, în valoare de două sute de dolari, și urmează a fi acordat unui elev din anul terminal pentru cea mai bună nuvelă, care va fi decisă de trei membri ai Asociației Absolvenților, ținându-se cont de valoarea literară, dar și morală. Directorul nostru, dl. Eph Evans, declară: „Îi suntem recunoscători doamnei Prior că și-a adus aminte de noi odată cu multe alte binefaceri ale ei”.

Instituit în cinstea celebrei scriitoare locale Laura Chase, primul premiu va fi acordat la absolvirea din iunie. Sora ei, doamna Iris Griffen din familia Chase care a contribuit atât de mult la binele orașului nostru în zilele sale de început, a consimțit, cu amabilitate, să ofere premiul norocosului câștigător, și au mai rămas doar câteva săptămâni, așa că spuneți-le copiilor dumneavoastră să-și suflece mânecele creativității și să treacă repede la treaba!

Asociația Absolvenților va sponsoriza un ceai în sala de sport imediat după absolvire, biletele putându-se procura de la Myra Sturgess la Gingerbread House, toate încasările mergând la noile echipamente de fotbal, care sunt categoric

- ASASINUL ORB -

necesare! Donațiile în produse de patiserie sunt bine venite, cu nuci și alune din belșug, vă rugăm.

III

Înmânarea premiului

Azi-dimineață m-am trezit cu un sentiment de groază. La început n-am putut să mi-l lămuresc, dar pe urmă mi-am adus aminte. Azi era ziua ceremoniei.

Soarele era sus pe cer, în cameră era deja prea cald. Lumina se filtra prin perdelele de plasă, atârând suspendată în aer, ca un sediment într-un eleșteu. Îmi simțeam capul ca un sac cu terci. Încă în cămașa de noapte, umedă de la spaima pe care o împinsesem deoparte ca pe un frunziș, m-am ridicat și m-am dat jos din patul răvășit, apoi m-am înhămat la obișnuitele ritualuri din zori – ceremoniile pe care le îndeplinim pentru a ne face să arătăm normale și acceptabile în fața altora. Părul trebuie netezit după aparițiile care l-au făcut măciucă în timpul nopții, expresia de neîncredere mirată spălată din ochi. Dinții spălați, așa cum sunt. Dumnezeu știe ce oase am ros în somn.

Apoi am intrat sub duș, ținându-mă de bara de prindere pe care Myra m-a forțat să o instalez, atentă să nu scap săpunul: mi-e teamă să nu alunec. Totuși, corpul trebuie spălat bine, pentru a înlătura de pe piele mirosul de întuneric nocturn. Mă suspectez că am un miros urât pe care eu însămi nu-l mai pot detecta – o duhoare de carne rancedă și pipi tulbure, învechit.

Ștearsă, unsă și pudrată, pulverizată ca mucegaiul, eram într-un anumit sens refăcută. Mai exista doar senzația de imponderabilitate, sau mai degrabă de a fi pe cale să pășesc de pe o stâncă. De fiecare dată când pun piciorul jos îl pun temporar, ca și cum podeaua ar putea ceda sub mine. Doar tensiune superficială care mă ține în loc.

Îmbrăcatul mi-a fost de ajutor. Nu mă simt în elementul meu fără schelărie. (Totuși, ce s-a întâmplat cu hainele mele adevărate? De bună seamă aceste haine pastelate fără formă și pantofii ortopedici aparțin altcuiva. Dar sunt ai mei; mai rău, acum mi se potrivesc.)

Apoi au venit treptele. Mi-e groază să nu vin de-a dura pe ele – să-mi rup gâtul, să zac cu picioarele rășchirate cu lenjeria la vedere, apoi să mă topesc într-o baltă în descompunere dinaintea oricui s-o gândi să vină să mă caute. Ar fi un mod foarte dizgrațios de a muri. Am abordat fiecare treaptă pe rând, îmbrățișând balustrada; apoi pe hol spre bucătărie, degetele de la mâna stângă atingând peretele ca niște mustați de pisică. (Încă mai văd, în general, încă mai pot să merg. *Fii recunoscătoare pentru micile binecuvântări*, ar spune Reenie. *De ce am fi?* spunea Laura. *De ce sunt așa de mici?*)

N-am vrut să iau micul dejun. Am băut un pahar cu apă, și mi-am omorât vremea foindu-mă. La nouă și jumătate a venit Walter să mă ia.

— E îndeajuns de cald pentru tine? a spus el, introducerea lui standard.

Iarna e *îndeajuns de frig*. *Umed și uscat* sunt pentru primăvară și toamnă.

— Ce mai faci azi, Walter? l-am întrebat, ca întotdeauna.

— Sunt atent să nu dau de bucluc, a spus el, ca întotdeauna.

— E cel mai bun lucru la care poate spera oricare dintre noi, am spus.

A schițat versiunea lui de zâmbet – o crăpătură subțire pe față, ca de noroi care se usucă – mi-a deschis portiera mașinii și m-a instalat pe locul pasagerului.

— Mare zi azi, 'ai? a spus el. Pune-ți centura, altfel aș putea să fiu arestat.

A spus *pune-ți centura* de parcă era o glumă; e destul de bătrân să țină minte zilele de demult, mai lipsite de griji. A fost probabil genul de tânăr care conduce cu un cot ieșit pe geam și o mână pe genunchiul iubitei. E uimitor să te gândești că această iubită a fost de fapt Myra.

A desprins cu delicatețe mașina de bordură și am pornit în tăcere. E un bărbat masiv, Walter – lat în spate ca un soclu

de coloană, cu un gât care nu-i atât gât cât un umăr suplimentar; emană un miros nu tocmai neplăcut de cizme de piele uzată și gazolină. După cămașa lui în carouri și șapca de baseball am înțeles că nu avea de gând să ia parte la ceremonia de absolvire. Nu citește cărți, ceea ce ne face pe amândoi mai liniștiți: în ceea ce îl privește, Laura e sora mea și e păcat că a murit, și asta-i tot.

Trebuia să mă fi măritat cu cineva ca Walter. Are mâini pricepute.

Ba nu: N-ar fi trebuit să mă mărit cu nimeni. Asta m-ar fi scutit de multe necazuri.

Walter a oprit mașina în fața liceului. E modern, de după război, vechi de cincizeci de ani, dar pentru mine încă nou: nu mă pot obișnui cu monotonia clădirii, cu lipsa ei de haz. Seamănă cu o ladă. Tinerii și părinții lor veneau în valuri pe trotuar și pe pajiște și intrau pe ușile din față, îmbrăcați în toate culorile verii. Myra ne aștepta, strigând la noi de pe trepte, într-o rochie albă acoperită cu uriași trandafiri roșii. Femeile cu fundul atât de mare n-ar trebui să poarte imprimeuri cu flori foarte mari. Ar fi ceva de spus și în privința corsetelor, nu că le-aș vrea înapoi. Se coafase, numai bucle strânse, cărunte, ce păreau false ca o perucă de avocat englez.

— Ai întârziat, i-a spus ea lui Walter.

— Nu, n-am întârziat, a spus Walter. Dacă am făcut-o, atunci toți ceilalți au venit devreme, asta-i tot. Nu avea rost să stea pe aici și să aștepte.

Au obiceiul să vorbească despre mine la persoana a treia, de parcă aș fi un copil sau un animal de casă.

Walter mi-a predat brațul în custodia Myrei, și am urcat împreună treptele din față, ca o alergare în trei picioare. Mi-am dat seama ce trebuie să fi simțit mâna Myrei: un radius fragil acoperit neglijent cu păsat de ovăz și sfoară. Ar fi trebuit să-mi aduc bastonul, dar nu mă vedeam cărându-l cu mine pe scenă. Cineva s-ar fi împiedicat sigur de el.

Myra m-a dus în culise și m-a întrebat dacă vreau să merg la toaletă – întotdeauna își amintește de asta – apoi m-a instalat în vestiar.

— Acum nu te clintești din loc, a spus.

Apoi a plecat în grabă, cu fundul săltând, să se asigure că totul e în ordine.

Luminile din jurul oglinzii din vestiar erau becuri mici și rotunde, ca la teatru; răspândeau o lumină măgulitoare, dar eu nu eram măgulită: arătam bolnavă, cu pielea lipsită de sânge, precum carnea înmuiată în apă. Era din cauza fricii, sau era chiar boală? Nici vorbă să-mi dau seama sută la sută.

Am dibuit pieptenele, am încercat să dau o lovitură de mântuială în vârful capului. Myra mă tot amenință că mă duce la „fata ei”, la ceea ce încă se mai numește Salon de frumusețe – The Hair Port este numele lui oficial, cu Unisex ca imbold suplimentar – însă continui să rezist. Cel puțin încă mai pot să-mi numesc părul „al meu”, deși stă zbârlit de parcă m-aș fi electrocutat. Sub el se întrezărește din loc în loc scalpul, rozul cenușiu de labe de șoareci. Dacă m-ar prinde vreodată un vânt puternic, tot părul mi-ar zbura ca puful de păpădie, lăsând în urmă numai o gămălie micuță de cap chel, ciupită de vărsat.

Myra îmi lăsase una dintre prăjiturile ei speciale – o tăbliță de chit, acoperită cu mîl de ciocolată, făcută în grabă pentru Ceaiul Absolvenților – și un pahar de plastic, cu capac care se înșurubează, de cafea acid de baterie, de-a ei. Nu puteam nici să mănânc, nici să beau, dar de ce a făcut Dumnezeu toalete? Am lăsat câteva firmituri maronii, pentru autenticitate.

Apoi a năvălit Myra și m-a luat pe sus și m-a condus afară, și m-am pomenit cu directorul strângându-mi mâna și spunându-mi ce amabil era din partea mea că am venit; apoi am fost pasată directorului adjunct, președintelui Asociației Absolvenților, șefei catedrei de engleză – o femeie în costum-pantaloni – reprezentantului Camerei Inferioare de Comerț și,

în cele din urmă, membrului local al Parlamentului, puțin dispus, cum sunt parlamentarii, să piardă o scamatorie. N-am mai văzut o etalare de atâția dinți lustruiți din zilele politice ale lui Richard.

Myra m-a însoțit până la scaunul meu, apoi mi-a șoptit: „Am să fiu chiar în culise”. Orchestra școlii a început cu scârțâituri și bemoli și am cântat cu toții „O Canada!”, ale cărui cuvinte nu pot să le țin niciodată minte pentru că le tot schimbă. În ziua de azi o parte din imn e în franceză, lucru de care odată nu s-ar fi auzit. Ne-am așezat, după ce ne-am declarat mândria colectivă în ceva ce nu știm să pronunțăm.

Pe urmă preotul școlii a înălțat o rugăciune, dojenindu-l pe Dumnezeu pentru multele provocări fără precedent cu care se confruntă tinerii de azi. Dumnezeu trebuie să mai fi auzit astfel de lucruri, probabil că e la fel de plictisit de ele ca noi toți. Ceilalți au vorbit despre încheierea secolului douăzeci, sărbătorirea noului mileniu, cetățeni ai viitorului, pentru voi de la mâini care nu mai pot, și așa mai departe. Mi-am lăsat mintea să zboare; aveam destulă experiență ca să știu că singurul lucru care se aștepta de la mine era să nu mă fac de rușine. Puteam la fel de bine să mă aflu iarăși în trecut lângă podium, sau la vreun dineu interminabil, stând lângă Richard, ținând gura închisă. Dacă eram întrebată, ceea ce se întâmpla rar, spuneam că hobby-ul meu este grădinăritul. Un adevăr spus doar pe jumătate, în cel mai bun caz, deși destul de anost ca să pară acceptabil.

Apoi a venit vremea ca absolvenții să-și primească diplomele. S-au adunat sus, solemni și radioși, de multe mărimi, toți frumoși cum numai tinerii pot fi frumoși. Chiar și cei urâți erau frumoși, chiar și cei posaci, cei grași, chiar și cei plini de coșuri. Niciunul dintre ei nu înțelege asta – ce frumoși sunt. Cu toate acestea, sunt enervanți tinerii. Ținuta lor e groaznică de regulă și, judecând după cântecele lor, se sclifosesc și se bâtaie, *zâmbește și suportă* luând calea foxtrotului. Ei nici nu știu ce noroc au.

Nu mi-au aruncat decât o privire. Trebuie să le fi părut ciudată, dar presupun că soarta tuturor e să fie reduși la ciudățenie de cei mai tineri decât ei. În afară de cazul când e sânge pe podea, desigur. Război, molimă, crimă, orice fel de chin sau violență, asta respectă ei. Sângele înseamnă că am fost serioși.

Pe urmă au venit premiile – informatică, fizică, ceva mormăit, pricepere în afaceri, literatură engleză, ceva ce n-am prins. Apoi omul de la Asociația Absolvenților și-a dres glasul și a terminat cu un pios discurs rapid și convingător despre Winifred Griffen Prior, sfântă pe pământ. Cum mai mint cu toții când e vorba de bani! Presupun că javra bătrână și-a imaginat tot spectacolul când și-a făcut testamentul, așa meschin cum e. Știa că o să mi se solicite prezența; voia să mă crispez sub privirea aspră a orașului, în timp ce generozitatea ei era lăudată. *Înghite asta în amintirea mea.* Nu voiam să-i dau satisfacție, dar nu m-aș fi putut eschiva fără să mă simt speriată sau vinovată, dacă nu indiferentă. Mai rău: fără ținere de minte.

Apoi a fost rândul Laurei. Politicianul și-a asumat sarcina să facă onorurile: aici se cerea tact. S-a spus câte ceva despre originile locale ale Laurei, despre curajul ei, despre a ei „dăruire unui țel ales”, ce-o fi vrut să însemne și asta. Nimic despre felul în care a murit, pe care toată lumea din acest oraș – în ciuda verdictului de la anchetă – îl crede la fel de aproape de suicid ca blestemul de înjurătură. Și absolut nimic despre carte, pe care în mod sigur cei mai mulți dintre ei considerau că ar fi mai bine să fie uitată. Cu toate că nu e, nu aici: chiar și după cincizeci de ani își păstrează aura de pucioasă și tabu. Greu de înțeles, după părerea mea, deoarece carnalitatea poartă vechea pălărie, limbajul urât nu e nimic ce nu poți să auzi în orice zi la colț de stradă, sexul e la fel de decent ca dansatoarele care își ascund goliciunea cu evantaie – excentric aproape, ca portjartierele.

Pe atunci era altă poveste. Ce țin minte oamenii nu e cartea în sine cât vâlva: preoții în biserică o denunțau ca

obsценă, și nu numai aici; biblioteca publică a fost nevoită s-o scoată din rafturi, singura librărie din oraș a refuzat s-o achiziționeze. Era vorba să fie cenzurată. Oamenii plecau pe furiș la Stratford sau London sau chiar la Toronto, și își procurau pe șest exemplarele, cum era obiceiul cu prezervativele. Întorși acasă, trăgeau draperiile și le citeau cu dezaprobare, cu plăcere, cu aviditate și încântare – chiar și cei care nu se gândiseră niciodată până atunci să deschidă un roman. Nimic nu încurajează știința de carte ca o lopată de murdărie.

(Fără doar și poate s-au exprimat și câteva sentimente drăguțe. *N-am putut s-o termin – nu prea e o chestie pentru mine. Dar biata fună era atât de tânără! Poate s-ar fi descurcat mai bine cu altă carte, dacă nu se ducea. Asta era cel mai bun lucru pe care puteau să-l spună.*)

Ce voiau de la carte? Lascivitate, obscenitate, confirmarea celor mai rele bănuieli ale lor. Dar poate că unii dintre ei voiau, în ciuda lor înșiși, să fie seduși. Poate căutau pasiune; poate cercetau amănunțit această carte ca pe un pachet misterios – o cutie de cadouri la fundul căreia, ascuns în straturi de foiță foșnitoare, era ceva după care tânjiseră mereu dar pe care nu putuseră niciodată să pună mâna.

Dar mai voiau și să atingă cu degetele oamenii adevărați din ea – în afară de Laura, adică: realitatea ei nu era pusă la îndoială. Voiau trupuri adevărate, să corespundă trupurilor evocate pentru ei de cuvinte. Voiau senzualitate adevărată. Mai presus de toate, voiau să știe: *cine era bărbatul?* În pat cu tânăra, fermecătoarea tânăra moartă; în pat cu Laura. Unii dintre ei credeau că știu, desigur. Circulasera bârfe. Pentru cei care știau să pună lucrurile cap la cap, totul se potrivea. *Făcea pe pura. Nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase. Asta îți dovedește că nu poți să judeci o carte după copertă.*

Dar pe atunci Laura era inaccesibilă. Eu eram cea la care puteau ajunge. Au început scrisorile anonime. De ce aranjasem să fie publicată această obscenitate? Și la New

York, pe deasupra – Marea Sodomă! O astfel de mizerie? Nu aveam pic de rușine? Permisesem ca familia mea – atât de respectată! – să fie dezonorată, și împreună cu ea întregul oraș. Laura nu fusese niciodată sănătoasă la cap, toată lumea bănuise mereu asta, iar cartea o dovedea. Ar fi trebuit să-i apăr memoria. Ar fi trebuit să dau foc manuscrisului. Uitându-mă la negura de capete, de acolo de jos din auditoriu – capetele mai bătrâne – îmi imaginam înălțându-se din ele, ca dintr-un smârc în răcire, o miasmă din vechiul dispreț, vechea invidie, vechea condamnare.

Cât despre cartea în sine, ea a rămas nemenționată – îmbrăncită din vedere, ca o rudă de proastă calitate, de care îți este rușine. O carte atât de subțire, atât de neajutorată! Oaspetele neinvitat la acest ospăț ciudat, fâlfâia la marginea scenei ca un fluture nepriceput.

În timp ce visam cu ochii deschiși, am fost apucată de braț, săltată în sus și mi s-a îndesat în mână cecul într-un plic împodobit cu panglică aurie. A fost anunțată câștigătoarea. Nu i-am reținut numele.

S-a îndreptat spre mine, cu tocurile țacănind pe scenă. Era înaltă; toate sunt foarte înalte în ziua de azi, tinerele, trebuie să fie ceva în alimentație. Era îmbrăcată într-o rochie neagră, severă printre culorile de vară, cu fire argintii, sau mărele – un oarecare fel de sclipici. Avea părul lung și închis la culoare. O față ovală, o gură dată cu ruj cireșiu; era ușor încruntată, concentrată, atentă. Pielea ei avea o vagă tentă gălbuie sau maronie – să fi fost indiancă, sau arăboaică, sau chinezoaică? Așa ceva era cu puțință chiar și în Port Ticonderoga: în ziua de azi toți sunt peste tot.

Inima mi s-a strâns: dorul m-a străbătut ca o crampă. Poate că nepoata mea... poate că Sabrina arată așa acum, m-am gândit. Poate da, poate nu, de unde era să știu? Poate nici n-aș mai fi recunoscut-o. E de atâta timp ținută la distanță de mine; ferită. Ce se poate face?

— Doamnă Griffen, a sâsâit politicianul.

M-am balansat, mi-am recăpătat echilibrul. Oare ce voiam să spun?

— Sora mea Laura ar fi fost tare încântată, am icnit în microfon. (Aveam glasul strident; m-am gândit că leșin.) Îi plăcea să ajute oamenii. (Asta era adevărat, jurasem să nu spun niciun lucru neadevărat.) Era pasionată de cărți și de citit. (De asemenea adevărat, până la un punct.) Ți-ar fi dorit numai succese în viitor. (Tot adevărat.)

Am reușit să înmânez plicul; fata a trebuit să se aplece. I-am șoptit la ureche, sau am avut de gând să-i șoptesc – *Fii binecuvântată. Ai grijă.* Oricine intenționează să fie în relații intime cu cuvintele are nevoie de o astfel de binecuvântare, de o astfel de avertizare. Oare chiar vorbisem, sau doar deschisese și închisese gura ca un pește?

Ea a zâmbit, și pe toată fața ei și în păr au fulgerat și scânteiat paiete mici. Era o iluzie a ochilor mei, și a luminilor scenei, care erau prea puternice. Trebuia să-mi fi pus ochelarii de soare. Am rămas acolo clipind mărunț. Apoi ea a făcut ceva neașteptat: s-a aplecat și m-a sărutat pe obraz. Prin intermediul buzelor ei mi-am simțit textura pielii: moale ca pielea de mănuși glase, zbârcită, pudrată, bătrână.

A șoptit la rândul ei ceva, dar n-am prea înțeles. Era un simplu mulțumesc, sau vreun alt mesaj într-o – oare? – limbă străină?

S-a întors să plece. Lumina pe care o răspândea era atât de amețitoare încât a trebuit să închid ochii. Nu auzeam, nu vedeam. Întunericul s-a strâns. Aplauzele mi-au bătut urechile ca niște aripi care bat. M-am clătinat și am fost cât pe ce să cad.

Un funcționar vigilent m-a prins de braț și m-a târât înapoi pe scaunul meu. Înapoi în obscuritate. Înapoi în lunga umbră aruncată de Laura. La o parte din calea râului.

Dar vechea rană s-a deschis, sângele invizibil țâșnește. Curând voi fi golită.

Cutia argintie

Se desfac lalelele portocalii, mototolite și zdrențuite ca soldații răătăciți de o armată ce se întoarce. Le întâmpin cu ușurare, de parcă le-aș face cu mâna dintr-o clădire bombardată; totuși, trebuie să răzbească așa cum pot, fără prea mult ajutor din partea mea. Uneori scormonesc în sfărământurile din grădina din spate, îndepărtând tulpinile uscate și frunzele căzute, dar asta e cam tot ce pot să fac. Mi-e destul de greu să îngenunchez, nu pot să-mi bag mâinile în pământ.

Ieri am fost la doctor să văd ce e cu crizele astea de amețală. Mi-a spus că am ceea ce în mod obișnuit se numește *inimă*, de parcă oamenii sănătoși n-ar avea una. Se pare că totuși n-am să trăiesc veșnic, ci doar voi deveni tot mai mică și mai căruntă și mai prăfuită, ca sibila în sticla ei. După ce cu mult în urmă șopteam *Vreau să mor*, acum îmi dau seama că această dorință îmi va fi cu adevărat îndeplinită, și mai devreme decât mai târziu. Nu contează că m-am răzgândit în privința asta.

M-am înfășurat într-un șal ca să stau afară, apărată de ieșindul verandei din spate, la o masă de lemn scrijelită pe care l-am pus pe Walter s-o aducă din garaj. În garaj se găsesc obișnuitele lucruri, resturi de la foștii proprietari: o colecție de cutii de tablă cu vopsea uscată, o stivă de carton asfaltat, un borcan plin pe jumătate cu cuie ruginite, un colac de sârmă. Vrăbii mumificate, cuiburi de șoareci din umplutură de saltele. Walter a spălat-o bine cu Javex, dar tot mai miroase a șoareci.

În fața mea, pe masă, se află o ceașcă de ceai, un măr tăiat în patru, și un bloc de foi de scris cu linii albastre, cum erau odată pijamalele bărbătești. Mi-am adus și un pix nou, unul ieftin, de plastic negru, cu bilă în vârf. Îmi amintesc de primul meu stilou, ce lucios era, și cum îmi mai albăstrea cerneala degetele. Era Bakelite, cu ape argintii. Era în anul 1929. Aveam treisprezece ani. Laura a împrumutat acest

stilou – fără să întrebe, așa cum împrumuta totul – și l-a spart, fără efort. Am iertat-o, desigur. Mereu o făceam; trebuia, pentru că eram doar noi două. Noi două pe insula noastră încercuită de spini, așteptând salvarea; iar pe uscat, toți ceilalți.

Pentru cine scriu asta? Pentru mine? Nu cred. Nu mă văd recitind-o cândva mai târziu, cândva mai târziu a devenit problematic. Pentru vreun străin, din viitor, după ce voi fi murit? Nu am astfel de ambiții, sau astfel de speranțe.

Poate că nu scriu pentru nimeni. Poate pentru aceeași persoană pe care o așteaptă copiii, când își mângălesc numele pe zăpadă.

Nu mai sunt iute cum eram, degetele îmi sunt stângace și țepene, pixul oscilează și o ia razna, îmi ia mult să formez cuvintele. Și totuși insist, aplecată asupra foii de parcă aş coase la lumina lunii.

Când mă uit în oglindă văd o bătrână; sau nu bătrână, pentru că nimeni nu mai are voie să fie bătrân. Mai în vârstă, atunci. Uneori văd o femeie mai în vârstă care poate că seamănă cu bunica pe care n-am cunoscut-o, sau cu mama, dacă ar fi reușit să ajungă la vârsta asta. Dar câteodată văd în schimb chipul fetei pe care cândva îmi petreceam atâta timp deplângându-l și rearanjându-l, înecat și plutind chiar sub actualul meu chip, care pare – mai ales după-amiaza, cu lumina în declin – atât de slăbit și de transparent încât l-aș putea scoate ca pe un ciorap.

Doctorul spune că am nevoie de plimbare – zilnic, spune el, pentru inimă. Aș prefera să nu mă plimb. Nu ideea plimbării mă deranjează, ci ieșitul din casă: mă simt prea expusă. Să fie o închipuire de-a mea, holbatul, șușotitul? Poate da, poate nu. La urma urmei sunt un accesoriu local, ca un teren viran presărat cu cărămizi unde se înălța odată o clădire importantă.

Tentația e să stau în casă; să devin genul de pustnică pe care copiii din vecini o privesc cu ironie și puțin respect amestecat cu uimire; să las tufișurile și bălăriile să crească,

să las ușile să ruginească închise, să zac în pat în ceva sub formă de mantie, și să-mi las părul să crească lung și să se reverse peste pernă și unghiile să mi se prefacă în gheare, în timp ce ceara lumânării picură pe covor. Însă cu mult timp în urmă am ales între clasicism și romantism. Prefer să fiu verticală și reținută – o urnă la lumina zilei.

Poate nu trebuia să mă întorc să trăiesc aici. Însă la acea vreme nu mi-a venit în minte alt loc în care să mă duc. Cum spunea Reenie, *E mai bun dracul pe care îl cunoști.*

Azi am făcut efortul. Am ieșit din casă, m-am plimbat. Am mers pe jos până la cimitir: îți trebuie un scop pentru aceste excursii altfel prostești. Mi-am pus pălăria de paie, cu borul lat, să mai reducă lumina orbitoare, și ochelarii de soare, și mi-am luat bastonul ca să bâjbâi bordurile. Și o pungă de plastic pentru cumpărături.

Am luat-o pe Erie Street, am trecut pe lângă o curățătorie chimică, un studio fotografic, celelalte puține magazine de pe strada principală care au reușit să supraviețuiască drenajului cauzat de mall-urile de la marginea orașului. Apoi pe lângă braseria Betty's, care are din nou alți patroni: mai devreme sau mai târziu proprietarii lui se satură, sau mor, sau se mută în Florida. Betty's are acum o grădină interioară, unde turiștii pot să stea la soare și să se prăjească bine; e în spate, acel pătrățel de ciment crăpat unde erau înainte tomberoanele de gunoi. Se oferă tortellini și cappuccino, anunțate cu îndrăzneală în vitrină, de parcă e absolut firesc ca toată lumea din oraș să știe ce sunt. Ei bine, acum lumea știe; a făcut o încercare, măcar să dobândească dreptul de a zâmbi batjocoritor. *Nu vreau cafea cu puf din ăla. Seamănă cu crema de ras. Înghiți și faci spume la gură.*

Plăcinta cu carne de pui era cândva specialitatea casei, dar s-a dus de mult. Acum sunt hamburgeri, dar Myra spune să îi evit. Spune că se folosesc turțițe precongelate făcute din praf de carne. Praful de carne, spune ea, este făina care

rămâne pe jos după ce vacile congelate sunt tăiate cu ferăstrăul electric. Citește o grămadă de reviste, la coafor.

Cimitirul are o poartă de fier forjat, cu o arcadă complicat ornamentată cu cartușe deasupra, și o inscripție: *Căci și de voi umbla în mijlocul morții nu mă voi teme de rele; că Tu cu mine ești.* Da, aparent e mai sigur în doi; însă Tu e un personaj alunecos. Fiecare Tu pe care l-am cunoscut a avut un mod de a tot scăpa. O întind din oraș, sau devin perfizi, dacă nu cumva cad ca muștele, și atunci unde ești?

Cam pe aici.

Monumentul familiei Chase e greu de ratat: e mai înalt decât toate celelalte. Are doi îngeri, marmură albă, victorienți, sentimentali dar foarte bine făcuți, cum se fac astfel de lucruri, pe un cub mare de piatră, cu colțuri împodobite cu cartușe. Primul înger stă în picioare, cu capul înclinat într-o parte într-o atitudine de durere, cu o mână așezată gingaș pe umărul celui de al doilea. Cel de al doilea stă în genunchi, rezemat de coapsa celui alt, privind drept în față, ținând la piept, ca pe un prunc, un mănunchi de crini. Trupurile lor sunt cuviincioase, contururile ascunse în falduri de mineral impenetrabil, vag drapat, însă îți dai seama că sunt de sex feminin. Ploaia acidă își pune amprenta: ochii lor odată pătrunzători sunt încețoșați acum, înmuiați și poroși, de parcă ar avea cataractă. Dar poate că doar vederea mea se duce.

Înainte veneam cu Laura aici. Ne aducea Reenie, care considera că vizitarea mormintelor de familie le face cumva bine copiilor, iar mai târziu veneam singure: era un pretext pios și prin urmare acceptabil de evadare. Când era mică, Laura spunea că îngerii ne reprezintă pe noi, pe noi două. I-am spus că nu putea să fie adevărat, fiindcă îngerii au fost puși acolo de bunica noastră, înainte ca noi să ne naștem. Însă Laura nu a acordat niciodată multă atenție acestui fel de raționament. Pe ea o interesau mai mult formele – ce erau lucrurile, nu ce nu erau. Ea voia esența.

În timp, mi-am făcut un obicei de a veni aici cel puțin de două ori pe an, să fac curat, dacă nu din alt motiv. O dată am venit cu mașina, dar n-o mai fac: vederea mi-e prea slabă pentru asta. M-am aplecat cu greu și am adunat florile veștede ce se strânseseră acolo, lăsate de admiratorii anonimi ai Laurei, și le-am îndesat în punga de plastic pentru cumpărături. Aceste ofrande sunt mai puține decât înainte, dar încă mai mult decât suficiente. Azi unele erau foarte proaspete. Uneori am găsit bețișoare de tămâie, precum și lumânări, de parcă Laura ar fi fost invocată.

După ce m-am ocupat de buchete, am dat ocol monumentului, citind catalogul defuncțiilor Chase gravat pe fețele laterale ale cubului. *Benjamin Chase și iubita lui soție Adelia; Norval Chase și iubita lui soție Liliana. Edgar și Percival, ei n-or să îmbătrânească așa cum îmbătrânim noi cei care am rămas.*

Și Laura, la fel cum e peste tot. Esența ei.

Praf de carne.

În ziarul local de săptămâna trecută era o fotografie a ei, împreună cu un articol favorabil despre premiu – fotografia standard, cea de pe supracopertă. Singura care a fost tipărită vreodată, căci e singura pe care le-am dat-o. Este un portret, cu bustul răsucit într-o parte, și capul întors spre fotograf pentru a-i conferi gâtului o curbă grațioasă. *Încă puțin, acum ridică privirea, spre mine, bravo, acum să vedem zâmbetul ăla.* Părul ei lung e blond, cum era și al meu pe atunci – pal, aproape alb, de parcă nuanțele roșii ar fi ieșit la spălat – fierul, cuprul, toate metalele grele. Un nas drept; o față în formă de inimă; ochi mari, luminoși, inocenți; sprâncenele arcuite, cu o ridicare nedumerită la marginile interioare. O tentă de încăpățănare la maxilar, dar n-ai vedea-o dacă n-ai ști. Nici vorbă de machiaj, ceea ce îi conferă feței un ciudat aspect nud: când te uiți la gură, ești conștient că privești carnea.

Drăguță; frumoasă chiar; înduioșător de neatinsă. O reclamă pentru săpun, numai ingrediente naturale. Fața pare surdă: are acea impenetrabilitate absentă, prefăcută, a tuturor fetelor bine crescute ale vremii. O *tabula rasa* care nu așteaptă să scrie, ci să se scrie pe ea. Acum numai cartea o face de neuitat.

Laura s-a întors într-o cutie mică, argintie, ca o tabacheră. Știam ce avea de spus orașul despre asta, de parcă aș fi tras cu urechea. *Firește că nu e chiar ea, doar cenușa. N-ai fi zis că cei din neamul Chase or să fie incinerati, n-au mai fost până acum, nu s-ar fi coborât la asta când erau în culmea gloriei, dar se poate și să fi trebuit să meargă înainte și să termine treaba, asta pentru că era deja mai mult sau mai puțin arsă. Totuși, cred că au considerat că ar trebui să fie cu familia. O vor la monumentul ăla mare al lor, cu cei doi îngeri. Nimeni nu mai are doi, dar asta era când banii le ardeau buzunarele. Pe atunci le plăcea să se dea mari, să facă pe grozavii; să se așeze în frunte, ai putea zice.*

Întotdeauna aud astfel de lucruri rostite cu glasul lui Reenie. Ea era cea care ne traducea orașul, mie și Laurei. La cine altcineva puteam să apelăm?

În spatele monumentului e un spațiu gol. Mă gândesc la el ca la un loc rezervat – rezervat permanent, așa cum avea Richard la Royal Alexandra Theatre. Țasta e locul meu; acolo am să mă duc în pământ.

Biata Aimee e la Toronto, în cimitirul Mount Pleasant, chiar lângă Griffeni – cu Richard și Winifred și vulgarul lor megalit de granit șlefuit. Winifred s-a ocupat de asta – și-a formulat pretențiile legate de Richard și Aimee dând fuga imediat și comandându-le sicriile. Cine îl plătește pe antreprenorul de pompe funebre poate să dicteze. M-ar fi exclus de la funeraliile lor dacă putea.

Dar Laura a fost prima dintre ei, așa că Winifred nu ajunsese încă să-și perfecționeze obiceiul de înșfăcare a

cadavrului. Am spus „Merge acasă”, și cu asta basta. Am împrăștiat cenușa pe pământ, dar am păstrat cutia argintie. Noroc că n-am îngropat-o: până acum ar fi șterpelit-o vreun fan. Oamenii ăia fură orice. Acum un an am prins unul cu un borcan de gem și o mistrie zgârmând pământ din mormânt.

Mă întreb unde va sfârși Sabrina. Ea e ultima dintre noi. Presupun că încă mai este pe acest pământ: n-am auzit să fie altfel. Rămâne de văzut de care parte a familiei alege să fie îngropată, sau dacă o să se retragă într-un colț, departe de noi toți. N-aș condamna-o.

Prima dată când a fugit, la treisprezece ani, Winifred a dat telefon cu o furie rece, acuzându-mă de ajutor și instigare, deși nu a mers până într-acolo încât să pronunțe cuvântul *răpire*. A dorit să știe dacă Sabrina venise la mine.

— Nu cred că sunt obligată să-ți spun, i-am răspuns, ca s-o chinuiesc.

Ce-i drept e drept: cele mai multe prilejuri de chinuire fuseseră până atunci ale ei. Îmi trimitea înapoi cărțile poștale și scrisorile și cadourile de ziua de naștere pentru Sabrina – *Returnați expeditorului* scris pe ele cu scrisul ei de tirană scundă și îndesată.

— Oricum, sunt bunica ei, am adăugat. Poate să vină la mine când vrea. E oricând bine-venită.

— Cred că nu e nevoie să-ți reamintesc că eu sunt tutorele ei legal.

— Dacă nu e nevoie să-mi reamintești, atunci de ce îmi reamintești?

Totuși, Sabrina nu a venit la mine. N-a făcut-o niciodată. Nu-i greu de ghicit de ce. Dumnezeu știe ce i s-a povestit despre mine. Nimic bun.

Fabrica de nasturi

Căldura verii a venit cu toată seriozitatea, depunându-se peste oraș ca o supă-cremă. Vreme de malarie, ar fi fost odată; vreme de holeră. Copacii pe sub care trec sunt umbrele ofilite, hârtia e umedă sub degetele mele, cuvintele pe care le scriu se împreunează la capete ca rujul pe o gură îmbătrânită. Chiar și numai urcatul scârilor face să-mi încolțească o mustață de sudoare.

N-ar trebui să mă plimb pe o astfel de căldură, îmi face inima să bată mai tare. Observ asta cu răutate. N-ar trebui să-mi supun inima la astfel de teste, acum că am fost informată de imperfecțiunile ei; totuși, îmi face o plăcere perversă să fac asta, de parcă aș fi un bătauș, iar ea un copil care scâncește, a cărui slăbiciune o disprețuiesc.

Seara tună, un bubuit îndepărtat și șovăitor, pesemne Dumnezeu la un chef crâncen. Mă scol să fac pipi, mă întorc în pat, mă răsucesc în cearșafurile umede, ascultând zumzetul monoton al ventilatorului. Myra spune că ar trebui să-mi pun aer condiționat, dar nu vreau. Și nici nu-mi pot permite. „Cine ar plăti pentru așa ceva?” îi spun. Probabil că ea crede că am un diamant ascuns în frunte, ca broaștele țestoase din basme.

Ținta plimbării mele de azi a fost Fabrica de nasturi, unde intenționez să-mi beau cafeaua de dimineață. Doctorul m-a avertizat cu privire la cafea, însă el are numai cincizeci de ani – aleargă în pantaloni scurți, dându-se în spectacol cu picioarele lui păroase. Nu știe chiar totul, deși asta ar fi o noutate pentru el. Dacă nu mă omoară cafeaua, mă va omori altceva.

Erie Street era moleșită de turiști, între două vârste în cea mai mare parte, care își băgau nasul în magazinele de suveniruri, făceau pe prețioșii prin librării, neavând ce face înainte de a pleca după masa de prânz la festivalul teatrului de vară din apropiere, pentru câteva ore relaxante de trădare,

sadism, adulter și crimă. Unii dintre ei se îndreptau în aceeași direcție ca mine – spre Fabrica de nasturi, să vadă ce rarități demodate puteau achiziționa în amintirea vacanțelor de o noapte din secolul douăzeci. Capcane de praf, ar fi numit Reenie asemenea articole. Același termen l-ar fi aplicat și turiștilor.

Am mers în compania lor colorată, până în locul în care Erie Street devine Mill Street și duce în lungul râului Louveteau. Port Ticonderoga are două râuri, Jogues și Louveteau – numele fiind relicve ale punctului comercial francez situat odinioară la confluența lor, nu că prin părțile astea am avea o pasiune pentru franceză; pentru noi sunt Jogs și Lovetow. Louveteau, cu curenții lui repezi, a fost atracția pentru primele mori, și pe urmă pentru uzinele electrice. Jogues, pe de altă parte, e adânc și leneș, navigabil pe o distanță de treizeci de mile mai sus de lacul Erie. Pe el se transporta calcarul care a fost prima industrie a orașului, mulțumită uriașelor depozite lăsate de mările interioare în retragere. (Din permian, din jurasic? Cândva știam.) Cele mai multe case din oraș sunt făcute din acest calcar, inclusiv a mea.

Carierele abandonate mai există încă la periferie, pătrate adânci și alungite tăiate în piatră, de parcă clădiri întregi au fost ridicate din ele, lăsând în urmă forma lor goală. Uneori îmi imaginez întregul oraș înălțându-se din oceanul preistoric puțin adânc, desfăcându-se ca o anemonă de mare, sau ca degetele unei mânuși de cauciuc când suflă în ea – încolțind intermitent ca acele filme maro, grunjoase, cu flori care se deschid, care se dădeau înainte în sălile de cinematograf – când a fost asta? – înaintea filmelor de lung metraj. Vânătorii de fosile adulmecă pe acolo, în căutare de pești dispăruți, frunze străvechi, spirale de coral; și dacă puștii adolescenți vor să chefuiască, acolo o fac. Aprind focuri în aer liber, și beau prea mult și fumează droguri, și se băjbâie unul pe altul prin haine de parcă tocmai ar fi

inventat asta, și fac zob mașinile părinților lor pe drumul de întoarcere în oraș.

Grădina mea din spate se învecinează cu Defileul Louveteau, unde râul se îngustează și plonjează brusc. Căderea e destul de abruptă să provoace ceață, și puțină uimire. În weekendurile de vară, turiștii se plimbă pe poteca de pe malul stâncos sau stau chiar pe margine făcând fotografii; le văd inofensivele pălării plictisitoare din canava albă trecând pe acolo. Stânca e fărâmicioasă și periculoasă, dar orașul nu vrea să cheltuiască banii pe un gard, părerea pe aici încă fiind că dacă faci o prostie meriți consecințele. Paharele de carton de la gogoșerie se adună în bulboanele de jos, și din când în când apare un cadavru, e greu de spus dacă a căzut sau a fost împins sau a sărit, decât dacă, firește, există un bilet.

Fabrica de nasturi se află pe malul estic al Louveteau-ului, la un sfert de milă în amonte de defileu. Mai multe decenii a stat abandonată, cu ferestrele sparte, cu acoperișul găurit, un sălaș de șobolani și bețivi; apoi a fost salvată de la demolare de un comitet de cetățeni energici, și transformată în buticuri. Straturile de flori au fost reconstituite, exteriorul sablat, ravagiile timpului și vandalismului reparate, deși aripi negre de funingine se mai văd încă în jurul ferestrelor de jos, de la incendiul de acum mai bine de șaiszeci de ani.

Clădirea e din cărămidă roșie-maronie, cu marile ferestre cu multe ochiuri de geam, cum se foloseau odată la fabrici ca să se facă economie la lumină. E foarte grațioasă, în măsura în care sunt fabricile: decorațiuni falnice, fiecare cu un trandafir de piatră în mijloc, ferestre cu frontoane, un acoperiș mansardat din ardezie verde cu purpuriu. Lângă ea e o parcare îngrijită. „Bun venit vizitatorilor Fabricii de nasturi”, spune indicatorul, cu litere de firmă veche de circ; și, scris mai mic: „Parcarea peste noapte e interzisă”. Iar sub asta, mângălit cu un marker negru și furios: *Nu ești*

Dumnezeu iar Pământul nu e aleea ta. Autentica amprentă locală.

Intrarea din față a fost lărgită, s-a instalat o rampă pentru scaune cu roțile, ușile grele originare au fost înlocuite cu unele cu geamuri-oglină. Ba Înăuntru, ba Afară, Împinge și Trage, despoticii cvadrupli ai secolului douăzeci. Înăuntru cântă muzica, scripci în marș rural, acel un-doi-trei al unui vals vioi, îndurerat. Deasupra unui spațiu central pardosit cu imitație de piatră cubică, cu bănci de parc proaspăt vopsite în verde și hârdaie conținând câțiva arbuști nemulțumiți, e un luminator. Buticurile diverse sunt aranjate în jurul spațiului central: efect de mall.

Pereții de cărămidă goală sunt decorați cu uriașe fotografii vechi, mărite din arhivele orașului. Pe primul loc e un citat dintr-un ziar – un ziar din Montreal, nu al nostru – având data 1899.

Nu trebuie să-ți imaginezi întunecatele mori satanice ale Vechii Anglii. Fabricile din Port Ticonderoga sunt situate în mijlocul unei abundențe de verdeață înviorată de flori viu colorate, și sunt mângâiate de susurul curenților repezi; sunt curate și bine aerisite, iar muncitorii voioși și eficienți. Stând la apus pe noul și grațiosul Pod Jubilee cu arcuiri ca un curcubeu de dantelă din fier forjat peste cascadele involburate ale râului Louveteau, ai priveliștea unui fermecător ținut de basm, în vreme ce luminile fabricii de nasturi Chase clipesc mai departe și se reflectă în apele scânteietoare.

Asta nu era într-un tot o minciună când a fost scrisă. Cel puțin pentru scurt timp, aici au fost prosperitate și destule lucruri de văzut.

Apoi urmează bunicul meu, cu redingotă și joben și favoriți albi, așteptând cu un grup de demnitari la fel de lustruiți să-l întâmpine pe ducele de York în timpul voiajului său prin Canada din 1901. Apoi tata cu o jerbă, în fața Memorialului

Eroilor Războiului, la inaugurarea lui – un bărbat înalt, cu fața solemnă, cu mustață și plasture pe un ochi; în prim-plan, o colecție de puncte negre. M-am dat în spate să văd dacă devine mai clar – încerc să-i prind ochiul bun – dar nu se uită la mine; privește în zare, cu șira spinării dreaptă și umerii trași spre spate, de parcă ar fi în fața unui pluton de execuție. Brav, ai zice.

Apoi o fotografie cu fabrica însăși, din 1911, spune legenda. Mașini cu brațe zăngănitore ca picioarele de lăcustă, și came de oțel și roți acoperite cu dinți și pistoane de ștanțare mergând în sus și în jos, stanțând formele; mese lungi cu șiruri de muncitori aplecați în față, lucrând cu mâinile. Mașinile sunt acționate de bărbați, cu cozoroc și vestă, și mânecile suflecate; muncitorii de la mese sunt femei, cu coafuri montante și șorțuri. Femeile erau cele care numărau nasturii și îi ambalau în cutii, sau îi coseau pe cartoane cu numele Chase tipărit pe ele, șase sau opt sau doisprezece nasturi la un carton.

În capătul spațiului deschis pardosit cu piatră cubică e un bar. Whole Enchilada, cu muzică live sâmbăta, și bere care, se spune, este din microfabricile de bere locale. Decorul e alcătuit din blaturi de masă, de lemn, așezate pe butoaie, cu separeuri de pin ca pe vremuri înșirate pe o latură. În meniu, afișat în fereastră – n-am fost niciodată înăuntru – sunt mâncăruri pe care le găsesc exotice: sendviciuri cu chiftele și brânză, coji de cartofi coapte, *nachos*¹. Produsele saturate de grăsimi ale tinerilor mai puțin respectabili, sau așa mi-a spus Myra. Ea are un magazin chiar alături, și dacă în Whole Enchilada se întâmplă vreo pozna, n-o scapă niciodată. Zice că acolo merg să mănânce un proxenet și un traficant de droguri, ambii ziua-n amiaza mare. Mi i-a arătat cu degetul sușotind foarte emoționată. Proxenetul purta un costum din trei piese, și arăta ca un agent de bursă. Traficantul de

---

¹ Mâncare mexicană din turte de mălai și brânză, fripte pe foc. (Toate notele din acest volum aparțin traducătoarei.)

droguri avea o mustață căruntă și era îmbrăcat într-un costum de doc, ca un organizator sindical de pe vremuri.

Magazinul Myrei este Gingerbread House, Cadouri și articole de colecție. Are acel parfum dulce și picant – vreun tip de spray de cameră cu miros de scorțișoară – și oferă multe lucruri: borcane de dulceață cu capac de bumbac imprimat, perne în formă de inimă umplute cu ierburi deshidratate care miros ca fânul, cutii cu balamale prinse stângaci sculptate de „meșteșugari tradiționali”, cuverturi cusute, chipurile, de menonite, perii de curățat toaleta cu capete de rațe cu zâmbet superior. Ceea ce crede Myra că ar crede orășenii despre viața la țară, viața strămoșilor lor păstori provinciali – o fărâmă de istorie pe care s-o iei cu tine acasă. Istoria, din câte țin eu minte, n-a fost niciodată atât de cuceritoare, și mai ales nu atât de curată, dar realitatea nu s-ar vinde niciodată – majoritatea oamenilor preferă un trecut în care nimic nu miroase.

Myrei îi place să-mi facă daruri din tainița ei de comori. Altfel spus, scapă de articolele pe care lumea nu le cumpără din magazin aruncându-mi-le mie. Dețin o cunună din rămurele strâmbă, un set incomplet de inele de lemn pentru șervețele, cu ananași pe ele, o lumânare obeză parfumată cu ceea ce pare a fi petrol lampant. De ziua mea mi-a dăruit o pereche de mănuși pentru cuptor, în formă de clești de homar. Sunt sigură că a fost cu intenții bune.

Sau poate mă pregătește sufletește: ea e baptistă, ar vrea să-l gădesc pe Iisus, sau invers, înainte să fie prea târziu. Treburile de genul ăsta nu merg în familia ei: mama ei, Reenie, nu prea s-a dat în vânt după Dumnezeu. Exista un respect reciproc, și dacă dădeai de necaz firește că apelai la El, la fel ca la avocați; dar, ca și cu avocații, trebuia să fie un necaz mare de tot. Altfel nu merita să te încurci prea mult cu El. Cu siguranță nu îl voia în bucătăria ei, căci și așa avea destulă treabă.

După o oarecare deliberare, am cumpărat o prăjitură la The Cookie Gremlin – terci de ovăz și o așchie de ciocolată –

și o ceașcă din polistiren expandat de cafea, și m-am așezat pe o bancă din parc, sorbind și lingându-mi degetele, odihnindu-mi picioarele, și ascultând muzica înregistrată pe bandă, cu bâzâitul ei ritmat, jelitor.

Bunicul meu Benjamin a fost cel care a construit fabrica de nasturi la începutul anilor 1870. Era mare cerere de nasturi, pentru îmbrăcăminte și tot ce era legat de ea – populația continentului se mărea într-un ritm fantastic – și nasturii puteau fi făcuți ieftin și vânduți ieftin, și asta (spunea Reenie) era tocmai ce îi trebuia bunicului meu, care a văzut ocazia și și-a folosit creierul pe care i l-a dat Dumnezeu. Strămoșii lui veniseră din Pennsylvania în anii 1820 să profite de pământul ieftin și de oportunitățile de construcții – orașul fusese ars în timpul războiului din 1812, și era nevoie de o considerabilă muncă de reclădire. Acești oameni erau într-o oarecare măsură germanici și sectari, încrucișați cu puritani de a șaptea generație – un amestec harnic dar pios care a dat, pe lângă obișnuita colecție de fermieri butucănoși și virtuoși, trei preoți metodiști, doi speculanți de pământ nepricepuți, și un delapidator mărunț – găinari cu o trăsătură vizionară și un ochi pe orizont. La bunicul meu asta a părut un joc de noroc, deși singurul lucru pe care a mizat vreodată a fost el însuși.

Tatăl lui deținuse una dintre primele mori din Port Ticonderoga, o modestă moară cu uium, pe vremea când totul era acționat de apă. Când a murit, de apoplexie, cum i se spunea pe atunci, bunicul avea douăzeci și șase de ani. A moștenit moara, a împrumutat bani și a importat din State utilaje pentru nasturi. Primii nasturi erau făcuți din lemn și os, iar cei mai șic din coarne de vacă. Aceste ultime două materiale puteau fi obținute pe mai nimic de la diferitele abatoare din vecinătate; cât despre lemn, acesta se afla peste tot, împovărând pământul, și oamenii îl ardeau doar ca să scape de el. Cu materii prime ieftine și mână de lucru ieftină

și cu o piață în expansiune, cum ar fi putut el să nu prospere?

Nasturii fabricați de compania bunicului nu erau genul de nasturi care îmi plăceau cel mai mult când eram mică. Nu erau ca cei mici de sidef, nici ca cei delicați de abanos, nici din piele albă pentru mănuși de damă. Nasturii familiei erau în comparație cu nasturii cum erau galoșii de cauciuc în comparație cu încălțăminte – nasturi practici, impasibili, pentru paltoane și halate și cămăși de lucru, având ceva robust și chiar grosolan. Ți-i puteai imagina la lenjerie intimă lungă, fixând bine la spate clapa, sau la prohaburile pantalonilor bărbătești. Lucrurile pe care le ascundeau erau atârănătoare, vulnerabile, rușinoase, de neevitat – categoria de obiecte de care lumea are nevoie dar pe care le disprețuiește.

E greu de înțeles câtă fascinație se putea revărsa peste nepoatele unui om care făcea astfel de nasturi, în afară de bani. Dar banii sau chiar zvonul despre ei aruncă întotdeauna un fel de lumină amețitoare, așa că eu și Laura am crescut cu o anumită aură. Iar în Port Ticonderoga, nimeni nu considera că nasturii familiei erau caraghioși sau de disprețuit. Acolo nasturii erau luați în serios: slujbele prea multor oameni depindeau de ei ca să fi fost altfel.

De-a lungul anilor bunicul a cumpărat alte mori și le-a transformat tot în fabrici. Avea o fabrică de tricatat flanele de corp și combinezoane, alta de șosete, iar alta care făcea obiecte mici din ceramică, precum scrumierele. Se mândrea cu condițiile din fabricile lui: asculta reclamațiile când cineva era destul de curajos să le facă, regreta nedreptățile când îi erau aduse la cunoștință. Ținea pasul cu îmbunătățirile mecanice, ba chiar cu îmbunătățirile de tot felul. El a fost primul patron de fabrică din oraș care a introdus iluminatul electric. Considera că straturile de flori erau bune pentru moralul muncitorilor – cârciumăresele și gura-leului erau preferatele lui, întrucât erau ieftine, de efect și țineau mult. Declara că femeile din slujba lui aveau condiții la fel de

sigure ca în propriile lor salonașe. (Presupunea că aveau salonașe. Presupunea că aceste salonașe erau sigure. Îi plăcea să stimeze pe toată lumea.) Refuza să tolereze starea de ebrietate la slujbă, sau limbajul vulgar, sau comportamentul imoral.

Sau asta se spune despre el în *Industriile Chase: O istorie*, o carte pe care bunicul a comandat-o în 1903 și a dat-o la tipărit în secret, cu coperti din piele verde, cea din față având nu numai titlul ci și propria lui semnătură candidă, greoaie, imprimată cu aur. Avea obiceiul să dăruiască exemplare ale acestei cronici inutile asociațiilor săi de afaceri, care trebuie să fi fost surprinși, deși poate nu. Probabil că se considera că era un gest potrivit, pentru că dacă n-ar fi fost, bunica Adelia nu l-ar fi lăsat să-l facă.

Stăteam pe bancă, ronțaind prăjitura. Era uriașă, de mărimea unei balegi de vacă, așa cum se fac acum, fără gust, fărâmicioasă, unsoasă – și nu părea că reușesc să-i dau de cap. Nu era chiar ce trebuia pe o astfel de vreme caldă. Mă simțeam și puțin amețită, ceea ce putea să fie de la cafea.

Am pus ceașca lângă mine și bastonul a căzut zăngănind pe pardoseală. M-am aplecat într-o parte, dar n-am ajuns la el. Atunci mi-am pierdut echilibrul și am răsturnat cafeaua. Am simțit-o prin materialul fustei, călâie. Avea să fie o pată maro când mă ridicam, de parcă aș fi fost incontinentă. Asta aveau să creadă oamenii.

De ce întotdeauna, în astfel de momente, presupunem că toată lumea se holbează la noi? De obicei nu se uită nimeni. Dar Myra se uita. Trebuie să mă fi văzut intrând; trebuie să fi stat cu ochii pe mine. A ieșit în grabă din magazinul ei.

— Ești albă ca varul! Arăți vlăguită, a spus ea. Să ștergem asta! Cerule, ai venit pe jos tocmai până aici? Nu poți să te întorci pe jos! Mai bine îl sun pe Walter – te repede el acasă.

— Mă descurc, i-am spus. N-am nimic.

Dar am lăsat-o s-o facă.

Avilion

Oasele mă dor iarăși, ca de multe ori pe vreme umedă. Dor ca istoria: lucruri terminate de mult, care tot mai reverberează ca durerea. Când durerea e foarte mare, mă împiedică să dorm. În fiecare noapte tânjesc după somn, mă lupt pentru el, totuși continuă să fâlfaie dinaintea mea, ca o perdea negricioasă. Există somnifere, desigur, dar doctorul m-a avertizat să nu iau.

Noaptea trecută, după ceea ce au părut ore întregi de agitație umedă, m-am sculat și m-am furișat pe scări fără papuci, orbecăind la lumina slabă a felinarului de stradă din fața ferestrei casei scării. Odată ajunsă cu bine jos, am intrat târșăit în bucătărie și am iscodit în lumina orbitoare și cețoasă a frigiderului. Nu era mai nimic din ce voiam să mănânc: resturile jalnice ale unui mănunchi de frunze de țelină, un colț de pâine cu nuanță albăstruie, o lămâie fleșcăită. Și un rest de brânză, învelit în hârtie unsuroasă și tare și translucid ca unghiile de la picioare. Am luat obiceiurile singuraticilor, mănânc pe apucate și la nimereală. Gustări furișe, tratații furișe și picnicuri. M-am mulțumit cu puțin unt de arahide, luat direct din borcan cu arătătorul: de ce să murdăresc o lingură?

Stând acolo cu borcanul într-o mână și cu degetul în gură, am avut sentimentul că cineva e pe cale să intre în cameră – o altă femeie, stăpâna nevăzută autorizată – și să mă întrebe ce naiba caut în bucătăria ei. Mi s-a mai întâmplat, chiar în cursul celor mai legitime și cotidiene acțiuni – decojind o banană sau spălându-mă pe dinți – să am senzația că încalc o proprietate.

Noaptea casa era mai mult ca niciodată ca a unui străin. Am rătăcit prin camerele din față, prin sufragerie, prin camera de zi, cu mâna pe perete pentru echilibru. Diversele mele posesiuni pluteau în propriile lor iazuri de umbră, detașate de mine, negându-mi dreptul de proprietate asupra lor. M-am uitat la ele cu ochi de spărgător, hotărând ce

putea să merite riscul furtului, ce, pe de altă parte, aş fi lăsat. Hoţii ar lua lucrurile evidente – ceainicul de argint care a fost al bunicii, poate porţelanurile pictate manual. Lingurile monogramate rămase. Televizorul. Nimic ce vreau cu adevărat.

De toate astea se va alege praful, vor fi aruncate de unul sau altul, când am să mor. Myra va monopoliza treaba, fără îndoială; ea crede că m-a moştenit de la Reenie. Îi va face plăcere să facă pe sluga de încredere a familiei. Nu o invidiez: orice viaţă e un morman de gunoi chiar în timp ce e trăită, şi cu atât mai mult după aceea. Numai un morman de gunoi, unul surprinzător de mic; când ai făcut curat după cei morţi, ştii ce puţini saci verzi de plastic de gunoi este probabil să ocupi tu însuşi la rândul tău.

Spărgătorul de nuci în formă de aligator, butonul de manşetă, de sidef, desperecheat, pieptenele din carapace de broască ţestoasă cu dinţi lipsă. Bricheta de argint stricată, ceaşca fără farfurioară, serviciul pentru oţet minus oţetarul. Oasele împrăştiate ale *căminului*, zdrenţele, relicvele. Hârburi duse la mal după naufragiu.

Astăzi Myra m-a convins să cumpăr un ventilator electric – unul pe un stativ înalt, mai bun decât flecuşteţul scârţâitor pe care mă bazam până acum. Genul pe care îl aveam în minte era la vânzare în noul mall de dincolo de podul peste râul Jogues. Avea să mă ducă ea cu maşina acolo: oricum se ducea, nu avea să fie niciun deranj. Felul în care inventează pretexte e descurajant.

Drumul nostru trecea pe lângă Avilion, sau ce a fost odată Avilion, acum foarte trist transformat. Valhalla, e acum. Ce cretin birocrat a hotărât că ăsta e un nume potrivit pentru o casă de bătrâni? Din câte îmi amintesc, Valhalla era acolo unde te duceai după ce mureai, nu imediat înainte. Dar poate că a existat o logică.

Locaţia este excelentă – malul estic al râului Louveteau, la confluenţa cu Jogues – combinând astfel priveliştea

romantică a defileului cu un loc de amarare în siguranță a velierelor. Casa e mare, dar pare îngrămădită acum, împinsă la o parte de bungalourile fragile care s-au ridicat pe terenul din jur după război. Trei femei în vârstă stăteau pe veranda din față, una într-un scaun cu roțile, fumând pe furiș, ca niște adolescenți răi în toaletă. Sigur într-una din zilele astea or să dea foc casei.

N-am mai intrat în Avilion de când l-au transformat; fără îndoială că duhnește a pudră de talc și urină stătută și cartofi fierți de o zi. Prefer să-l țin minte cum era, chiar la vremea când l-am cunoscut, când dărăpănarea se instala deja – holurile reci, spațioase, întinderea lustruită a bucătăriei, bolul de Sevres plin cu petale uscate de pe mica masă rotundă din lemn de vișin aflată în holul din față. La etaj, în camera Laurei, era o ciobitură în polița căminului, unde a aruncat ea cu un clește de fier pentru lemne; atât de tipic! Sunt sigura persoană care mai știe asta. Ținând seama de înfățișarea ei – pielea translucidă, aspectul de maleabilitate, gâtul lung, de balerină – oamenii se așteptau să fie fermecătoare.

Avilion nu e calcarul în ediție standard. Proiectanții lui au vrut ceva mai neobișnuit, și astfel este construit din pietre de râu rotunjite, îmbinate cu ciment. De la distanță efectul e de verucozitate, ca pielea de dinozaur sau fântânile fermecate din cărțile cu poze. Mausoleul ambiției, așa îl consider acum.

Nu e o casă deosebit de elegantă, dar a fost considerată odată impunătoare în felul ei – un palat de negustor, cu o alee curbă ce ducea la el, un turn gotic bondoc, și o verandă largă, ce ocolea casa semicircular, care domina cele două râuri și unde, la cumpăna dintre veacuri, în după-amiezile moleșite de vară, li se servea ceai doamnelor cu pălării împodobite cu flori. Cândva erau instalate acolo cvartete de coarde, pentru petreceri în grădină; bunica și prietenele ei o foloseau ca scenă, pentru spectacole de teatru de amatori, în amurg, cu făclii puse în jur; eu și cu Laura ne ascundeam sub ea. A început să se lase, acea verandă; trebuie vopsită.

Cândva exista un chioșc, și o grădină de zarzavat împrejmuțată cu zid, și mai multe parcele cu plante ornamentale, și un eleșteu limpede cu carași aurii, și o seră de sticlă încălzită cu aburi, acum demolată, în care creșteau ferigi și fucsii și ocazionalul lămâi fusiform și portocalul neroditor. Exista o cameră de biliard, și un salon, și un salonaș pentru doamne, folosit dimineața, și o bibliotecă ce avea o Meduză de marmură deasupra căminului – tipul de Meduză din secolul al nouăsprezecelea, cu o fermecătoare privire impenetrabilă, cu șerpi ieșind contorsionat din capul ei ca niște gânduri chinuite. Polița căminului era franțuzească: fusese comandată alta, ceva cu Dyonisos și viță-de-vie, însă a venit în schimb Meduza, iar Franța era prea departe ca s-o trimită înapoi, așa că au folosit-o pe asta.

Există o sufragerie mare și întunecoasă cu tapet William Morris, modelul Hoțul de căpșuni, și un candelabru cu nuferi de bronz împlețiți, și trei ferestre înalte cu vitralii, aduse cu vaporul din Anglia, înfățișând episoade din povestea lui Tristan și a Isoldei (oferirea poțiunii de dragoste, într-o cupă rubinie; îndrăgostiții, Tristan într-un genunchi, Isolda aplecată îndurerată asupra lui, cu părul galben revărsându-se în cascadă – greu de transpus în sticlă, cam prea ca o mătură care se dizolvă; Isolda singură, abătută, în veșminte purpurii, cu o harpă alături).

Proiectarea și decorarea acestei case au fost supervizate de bunica Adelia. A murit înainte să mă nasc eu, dar din câte am auzit era o femeie plăcută și imperturbabilă, dar cu o voință ca un fărâștrău de oase. Era și pasionată de Cultură, ceea ce îi conferea o anumită autoritate morală. Acum n-ar fi așa; însă pe atunci oamenii credeau că Cultura te poate face mai bun – o persoană mai bună. Credeau că poate să te înalțe, sau cel puțin femeile credeau asta. Nu-l văzuseră încă pe Hitler la Operă.

Numele de fată al Adeliei era Montfort. Era dintr-o familie statornicită, sau ce trecea drept asta în Canada – a doua generație de englezi din Montreal încrucișați cu francezi

hughenoți. Acești Montforti fuseseră prosperi cândva – dar prin speculații riscante și inerție erau deja la jumătatea pantei alunecoase. Așa că atunci când timpul începuse să expire pentru Amelia, fără niciun soț cu adevărat acceptabil în zăre, s-a măritat pentru bani – bani vulgari, bani din nasturi. Era de așteptat ca ea să rafineze acești bani, ca pe petrol.

(Nu s-a măritat, a fost măritată, spunea Reenie, întinzând aluatul de biscuiți cu ghimbir. Familia a aranjat asta. Așa se făcea în astfel de familii, și cine hotărăște că era mai rău sau mai bine decât să alegi singură? În orice caz, Adelia Montfort și-a făcut datoria, și noroc că a avut ocazia, căci pe-atunci începea să fie cam bătrâioară – trebuie să fi avut douăzeci și trei de ani, ceea ce pe vremea aia se socotea trecut de floarea vârstei.)

Încă mai am un portret al bunicilor mei; e pus într-o ramă de argint, cu flori de volbură, și a fost făcut curând după nunta lor. În fundal se văd o draperie de catifea cu franjuri și două ferigi pe pedestalurii. Bunica Adelia stă întinsă pe un șezlong, o femeie frumoasă, cu pleoape grele, cu multe drapaje și un șirag dublu și lung de perle și un decolteu adânc brodat cu dantelă, cu antebrațele albe lipsite de oase ca rulada de pui. Bunicul Benjamin stă în spatele ei în ținută protocolară, solid dar stânjenit, de parcă fusese dichisit pentru ocazie. Amândoi par încorsetați.

Când aveam vârsta potrivită pentru asta – treisprezece, paisprezece ani – obișnuiam să-mi imaginez o viață romanțioasă pentru Adelia. Mă uitam noaptea pe fereastră, peste pajiști și straturile de plante ornamentale argintate de lună, și o vedeam plimbându-se visătoare pe domeniu într-o rochie lungă de seară, din dantelă albă. Îi atribuiam un surâs ușor batjocoritor, languros, plictisit de viață. Curând am adăugat un amant. Se întâlnea cu acest amant în fața serei, care la acea vreme era neglijată – pe tata nu îl interesau deloc portocalii încălziți cu aburi – dar eu am refăcut-o în minte, și am dotat-o cu flori delicate. Orhidee,

îmi închipuiam, sau camelii. (Nu știam cum arată o camelie, dar citisem despre ele.) Bunica și amantul dispăreau înăuntru, și făceau ce? Nu prea știam.

În realitate, șansele ca Adelia să fi avut un amant erau nule. Orașul era prea mic, principiile lui etice erau prea provinciale, trebuia să se lupte cu prea multe. Nu era proastă. De asemenea, nu avea banii ei.

Ca gazdă și administratoare a gospodăriei, Adelia îl trata foarte bine pe Benjamin Chase. Se mândrea cu gustul ei, iar bunicul ținea cont de părerea ei în asta, pentru că gustul ei era unul dintre lucrurile pentru care se însurase cu ea. El avea atunci patruzeci de ani; muncise din greu să-și facă averea, iar acum intenționa să plătească prețul, ceea ce însemna să fie tratat de sus de proaspăta lui soție în privința garderobei sale și certat cu privire la manierele lui la masă. În felul lui, și el voia Cultură, sau cel puțin dovada concretă a ei. Voia porțelanurile bune.

Le-a primit, și dineurile cu douăsprezece feluri de mâncare, care corespundeau perfect cu ele: țelină și nuci sărate la început, ciocolată la sfârșit. Consommé, crochete de carne sau pește, budinci de brânză sau pui, pește, fripturi, brânză, fructe, struguri – trufanda revărsată peste marginea fructierei de sticlă gravată. Mâncare de vagon-restaurant, așa o consider acum; mâncare de transatlantic, în Port Ticonderoga veneau prim-miniștri – la acea vreme orașul avea mai mulți fabricanți proeminenți, al căror sprijin acordat partidelor politice era valoros – și Avilion era locul unde stăteau. Existau fotografii ale bunicului Benjamin cu trei prim-miniștri pe rând, înrămate în aur și atârinate în bibliotecă – Sir John Sparrow Thompson, Sir Mackenzie Bowell, Sir Charles Tupper. Probabil că preferau mâncarea de acolo oricărei alte oferte.

Sarcina Adelinei era să conceapă și să comande aceste dineuri, apoi să evite să fie văzută devorându-le. Obiceiul dicta ca ea doar să ciugulească din mâncare când era în societate: mestecatul și înghițitul erau activități ostentativ

carnale. Probabil că cerea să i se trimită o tavă în camera ei, după aceea. Probabil că mânca cu zece degete.

Avilion a fost terminat în 1889, și botezat de Adelia. Numele l-a luat din Tennyson:

Valea-insulă Avilion;
Unde nu cade grindina, sau ploaia, sau zăpada,
Nici vântul nu suflă vreodată cu zgomot; ci ea se întinde
În lunci cufundată, fericită, plină de pajiști cu livezi
Și văi umbroase încununată de marea verii...

A pus să se tipărească acest citat pe partea interioară stângă a felicitărilor ei de Crăciun. (Tennyson era întrucâtva demodat, după standardele englezești – Oscar Wilde era în ascensiune atunci, cel puțin în societatea mai tânără – dar, pe de altă parte, totul în Ticonderoga era întrucâtva demodat.)

Probabil că oamenii – oamenii din oraș – au râs de ea pentru acest citat: chiar și cei cu pretenții sociale o numeau Înălțimea Sa sau Ducesa, deși sufereau dacă nu se mai găseau pe listele ei cu invitați. Despre felicitările ei de Crăciun trebuie să fi spus: *Ei bine, n-are noroc cu grindina și zăpada. Poate o să discute cu Dumnezeu despre asta. Sau poate în fabrici: Ați văzut vreo vale umbroasă pe aici, altundeva decât în josul părții din față a rochiei ei?* Le cunosc stilul, și mă îndoiesc că s-a schimbat mult.

Adelia se fălea cu felicitările ei de Crăciun, dar eu cred că mai era ceva. Avilion era locul în care regele Arthur s-a dus să moară. Fără îndoială, alegerea numelui de către Adelia semnifică ce disperat exilată se considera: o fi putut ea să însufle viață doar prin puterea voinței unei reproduceri de proastă calitate a unei insule fericite, dar nu avea să fie niciodată ceva veritabil. Voia o sală de expoziții; voia oameni de artă, poeți și compozitori și oameni de știință și alții de genul ăsta, așa cum văzuse când fusese în vizită la

verișoarele ei de gradul trei din Anglia, când familia ei încă mai avea bani. O viață de aur, cu pajiști largi.

Dar astfel de oameni nu erau de găsit în Port Ticonderoga, iar Benjamin refuza să călătorească. Trebuia să fie aproape de fabricile lui, spunea el. Foarte probabil, nu voia să fie târât într-o societate care și-ar fi bătut joc de el pentru că fabrica nasturi, și unde ar fi putut exista tacâmuri necunoscute care așteptau să-l prindă în capcană, și unde Adeliei i-ar fi fost rușine cu el.

Adelia refuza să călătorească fără el, în Europa sau altundeva. Ar fi putut fi prea tentant – să nu se întoarcă. Să se depărteze, lepădând bani treptat ca pe un blindaj care se dezumflă, o pradă pentru țopârlani și ticăloși fermecători, cufundându-se în ceea ce nu se poate menționa. Cu un decolteu ca al ei, ar fi fost foarte posibil.

Printre altele, Adelia se dădea în vânt după sculptură. Existau doi sfincși de piatră care flancau sera – eu și cu Laura obișnuiam să ne cățărăm pe spinarea lor – și un faun zburdalnic care se uita pofticios de după o bancă de piatră, cu urechi ascuțite și o uriașă frunză de viță înfășurată peste părțile intime ca un ecuson; lângă eleșteu ședea o nimfă, o fată pură cu sâni mici de adolescentă și o funie de păr de marmură pe un umăr, încercând cu un picior apa. Noi obișnuiam să mâncăm mere lângă ea, și să ne uităm la carașii aurii care îi ronțăiau degetele de la picior. (Se spunea că aceste piese de artă statuară erau „autentice”, dar ce autentice? Și cum le dobândise Adelia? Bănuiesc un lanț de furțișaguri – un intermediar dubios european le-a căpătat pentru o nimica toată, le-a falsificat proveniența, apoi i le-a vârat pe gât Adeliei la mare distanță și și-a însușit diferența, judecând corect că o americană bogată – căci așa a etichetat-o – n-o să se prindă.)

Adelia a proiectat și monumentul din cimitirul familiei, cu cei doi îngeri ai lui. Voia ca bunicul să-și dezgroape strămoșii și să pună să fie mutați acolo, pentru a da impresia de

dinastie, dar el nu a marșat niciodată la asta. Până la urmă, ea însăși a fost prima care a fost înmormântată acolo.

A scos bunicul Benjamin un oftat de ușurare când s-a prăpădit Adelia? Poate că obosise să știe că nu putea să se ridice niciodată la standardele ei exigente, deși e limpede că o admira până la venerație. Nimic legat de Avilion nu trebuia schimbat, de exemplu: niciun tablou din el mutat, nicio mobilă înlocuită. Poate că el considera casa însăși adevăratul ei monument.

Și astfel Laura și cu mine am fost crescute de ea. Ne-am făcut mari în casa ei; cu alte cuvinte, în concepția ei despre sine. Și în concepția ei despre cine se cuvenea să fim, dar n-am fost. Cum atunci era moartă, n-am avut cum să protestăm.

Tata era cel mai mare dintre trei fii, fiecare primind ideea Adelinei despre un nume pretențios: Norval și Edgar și Percival, renaștere arthuriană cu o urmă de Wagner. Cred că ar fi trebuit să fie recunoscători că n-au fost botezați Uther sau Sigmund sau Ulric. Bunicul Benjamin își iubea grozav fiii, și voia ca ei să învețe afacerea cu nasturii, dar Adelia avea țeluri mai înalte. I-a expediat la Trinity College School din Port Hope, unde Benjamin și utilajele lui nu puteau să-i vulgarizeze. Aprecia foloasele bogăției lui Benjamin, dar prefera să îi ascundă sursele.

Fiii veneau acasă în vacanțele de vară. La internat și apoi la universitate au deprins un dispreț binevoitor pentru tatăl lor, care nu știa să citească latinește, nici chiar prost, ca ei. Vorbeau despre oameni pe care el nu-i știa, cântau cântece de care el nici nu auzise, spuneau glume pe care el nu le pricepea. Navigau la lumina lunii cu micul lui iaht, *Water Nixie*², botezat de Adelia – încă un gothicism nostalgic de-al ei. Cântau la mandolină (Edgar) și banjo (Percival), și beau bere pe furiș, și dădeau peste cap tachelajul, și i-l lăseau lui să îl descurce. Se plimbau cu unul dintre cele două automobile

---

² Nimfa apelor (lb. engl.).

noi ale lui, chiar dacă drumurile din oraș erau atât de proaste jumătate de an – zăpadă, apoi noroi, apoi praf – încât nu prea aveai unde să te plimbi cu mașina. Existau zvonuri despre fete destrăbălate, cel puțin în legătură cu cei doi băieți mai mici, și despre bani care treceau dintr-o mână în alta – mă rog, doar era potrivit să le plătească pe aceste doamne ca să-și poată rezolva problemele, și cine voia o mulțime de prunci Chase nelegitimi mergând de-a bușilea prin preajmă? – însă nu erau fete din orașul nostru, așa că fiii nu erau condamnați; ba dimpotrivă, printre bărbați cel puțin. Oamenii cam râdeau de ei, dar nu prea mult: se spunea că erau destul de serioși, și că aveau bun-simț. Edgar și Percival erau cunoscuți ca Eddie și Percy, însă tata, fiind mai timid și mai demn, a fost întotdeauna Norval. Erau băieți plăcuți la înfățișare, cam nebunatici, cum era de așteptat să fie băieții. Ce însemna „nebunatici”, mai exact?

— Erau pungași, dar nu erau ticăloși, mi-a spus Reenie.

— Care-i diferența? am întrebat.

A oftat.

— Sper să nu afli niciodată.

Adelia a murit în 1913, de cancer – o varietate nenumită și de aceea foarte probabil ginecologică. În ultima lună de boală a Adelinei, a fost adusă mama lui Reenie ca ajutor suplimentar la bucătărie, și Reenie odată cu ea; avea atunci treisprezece ani, și toată treaba a impresionat-o profund. „Durerea era atât de mare încât trebuia să i se dea morfină, din patru în patru ore, aveau infirmiere zi și noapte. Însă ea nu voia să stea în pat, strângea din dinți, și era mereu în picioare și frumos îmbrăcată ca de obicei, chiar dacă îți dădeai seama că își pierduse pe jumătate mințile. O vedeam plimbându-se pe domeniu, în culorile ei deschise și o pălărie mare cu voal. Avea o ținută încântătoare și mai multă tărie de caracter decât majoritatea bărbaților. La sfârșit au trebuit s-o lege în pat, spre binele ei. Bunicul tău era distrus, îți dădeai seama că asta îl dărâmasese.” Când timpul a trecut și

am devenit mai greu de impresionat, Reenie a adăugat la această poveste țipete înăbușite și gemete și jurăminte pe patul de moarte, deși n-am știut niciodată care îi era intenția. Îmi spunea că și eu ar trebui să manifest asemenea tărie – asemenea sfidare a durerii, asemenea strângere din dinți – sau doar se desfăta cu amănunte chinuitoare? Ambele, fără îndoială.

La vremea când a murit Adelia, cei trei băieți erau aproape adulți. Au simțit lipsa mamei lor, au jelit-o? Bineînțeles. Cum puteau să nu fie recunoscători că li s-a dedicat lor? Totuși, îi ținuse strâns în lesă, sau atât de strâns cât reușise. Probabil că zgarda și lesa au mai slăbit după ce a fost înmormântată cum se cuvine.

Niciunul dintre cei trei fii nu a vrut să intre în afacerea cu nasturi, pentru care moșteniseră disprețul mamei lor, deși nu-i moșteniseră și realismul. Știau că banii nu cresc în copaci, însă nu aveau idei prea strălucite despre unde ar putea crește. Norval – tatăl meu – se gândea să se facă jurist și apoi să se apuce de politică, întrucât avea planuri pentru îmbunătățirea țării. Ceilalți doi voiau să călătorească: odată ce Percy termina colegiul, aveau de gând să întreprindă o expediție de prospectare în Africa de Sud, în căutare de aur. Drumul deschis le făcea cu mâna.

Și atunci, cine urma să ia în primire industriile Chase? Nu avea să mai fie niciun Chase și Fiii? Dacă nu, de ce își tocise Benjamin degetele muncind? Până atunci se convinsese singur că o făcuse dintr-un motiv separat de propriile ambiții, de propriile dorințe – un scop nobil.

Asta trebuie să fi fost nuanța de reproș a mai multor discuții, la masă, la un pahar de vin de Porto. Dar băieții s-au ținut tare. Nu poți obliga un tânăr să-și dedice viața fabricării de nasturi, dacă nu vrea. Nu erau chitiți să-și dezamăgească tatăl, nu intenționat, dar nici nu doreau să ducă pe umeri bolovănoasa, enervanta povară a celor lumești.

Trusoul

Noul ventilator a fost de acum cumpărat. Părțile lui au venit într-o cutie mare de carton, și au fost asamblate de Walter, care și-a adus trusa de scule și a îmbinat totul cu șuruburi. Când a terminat, a spus: „Asta ar trebui s-o rezolve.”

Bărcile sunt de genul feminin pentru Walter, la fel ca motoarele de mașină stricate și veiozele și radiourile defecte – obiectele de orice fel cu care se pot juca bărbații îndemânatici cu toate sculele, și care pot fi readuse într-o stare la fel de bună ca nouă. Oare de ce consider că lucrul ăsta e liniștitor? Poate pentru că, în vreun colțișor copilăros, plin de încredere din ființa mea, cred că Walter ar putea să-și scoată patentul și setul de burghiuri și să facă același lucru pentru mine.

Ventilatorul cel înalt este instalat în dormitor. Pe cel vechi l-am cărat jos pe verandă, unde îmi bate în ceafă. Senzația e plăcută dar enervantă, de parcă o mână din aer rece stă cu blândețe pe umărul meu. Astfel aerată, stau la masa de lemn, zgâriind de zor cu pixul. Nu, nu zgâriind – pixurile nu mai zgârie. Cuvintele se rostogolesc lin și aproape silențios pe pagină: să le fac să curgă în josul brațului, să le storc printre degete, asta e foarte greu.

Acum e aproape întuneric. Nu bate vântul; zgomotul vârtejurilor care trec prin grădină seamănă cu o răsuflare lungă. Florile albastre se apleacă în aer, cele roșii sunt negre, cele albe strălucesc, fosforescente. Lalelele și-au lepădat petalele, lăsând pistilurile goale – negre, ca niște ciocuri, senzuale. Bujorii sunt aproape trecuți, fleșcăiți și blegiți ca un șervețel umed, dar crinii au înflorit; la fel și brumărelele. Ultimele tufe de iasomie și-au scuturat florile, smălțuind iarba cu confetti albe.

În iulie 1914, mama s-a măritat cu tata. Ținând seama de toate, am considerat că lucrul acesta necesită o explicație.

Cea mai mare speranță a mea era Reenie. Când eram la vârsta la care să mă preocupe astfel de lucruri – zece, unsprezece, doisprezece, treisprezece ani – stăteam la masa din bucătărie și o trăgeam de limbă.

Avea mai puțin de șaptesprezece ani când venise la Avilion cu normă întreagă, dintr-o casă aflată într-un șir de case lipite una de alta, de pe malul sud-estic al râului Jogues, unde trăiau muncitorii de la fabrică. Spunea că e scoțiancă și irlandeză, nu irlandeză catolică, desigur, asta însemnând că bunicile ei erau. Începuse ca bonă a mea, dar ca urmare a schimbărilor și a greutăților, era acum principalul nostru sprijin. Câți ani avea? *Nu e treaba ta. Destul ca să nu fiu proastă. Și cu asta basta.* Dacă o îmboldeam să vorbească despre viața ei, refuza. *Viața mea mă privește pe mine,* spunea. Ce înțelept mi se părea lucrul ăsta odată! Ce zgârcit, acum!

Dar știa evenimentele familiei, sau cel puțin ceva despre ele. Ceea ce îmi povestea varia în funcție de vârsta mea, sau în funcție de cât de zăpăcită era la acea vreme. Totuși, în acest fel am adunat destule fragmente ale trecutului pentru a-l reconstitui, iar rezultatul trebuie să fi avut tot atâta legătură cu realitatea ca un portret mozaicat cu originalul. Oricum, nu voiam realism: voiam ca lucrurile să fie foarte colorate, simple în linii mari, fără ambiguități, asta fiind ceea ce vor cei mai mulți copii când e vorba de poveștile părinților lor.

Tata făcuse cererea în căsătorie (spunea Reenie) la o petrecere la patinaj. Există un golfuleț – un vechi iaz de moară – mai sus de praguri, unde apa curgea mai încet. Când iernile erau destul de geroase, se forma acolo un strat de gheața suficient de gros pentru a se patina pe el. Aici grupul tinerilor de la biserică își ținea petrecerile de patinaj, care nu se chemau petreceri ci ieșiri.

Mama era metodistă, însă tata era anglican: astfel, mama era social sub nivelul tatei, așa se socotea pe atunci. (Dacă ar fi trăit, bunica Adelia n-ar fi îngăduit niciodată căsătoria, sau

așa am înțeles eu mai târziu. Mama ar fi fost mult prea jos pe scara socială pentru ea – și prea pudică, prea serioasă, prea provincială. Adelia l-ar fi târât pe tata la Montreal – l-ar fi cuplat cu o debutantă în înalta societate, cel puțin. Cineva cu haine mai frumoase.)

Mama era tânără, avea numai optsprezece ani, dar nu era o fată aiurită, frivolă, spunea Reenie. Preda la școală; pe atunci puteai să fii învățătoare când aveai sub douăzeci de ani. Nu preda de nevoie: tatăl ei era șeful avocaților care se ocupau de Chase Industries, și erau „destul de bogați”. Dar, la fel ca mama ei, care murise când ea avea nouă ani, mama și-a luat în serios religia. Socotea că trebuie să-i ajuți pe cei mai puțin favorizați de soartă decât tine. Se apucase să-i învețe pe cei săraci ca un fel de misionariat, spunea cu admirație Reenie. (De multe ori Reenie admira fapte ale mamei pe care ar fi considerat o prostie să le facă ea însăși. Cât despre cei săraci, crescuse printre ei și îi considera inutili. Puteai să îi înveți până te învinețai la față, dar cu cei mai mulți doar îți răceai gura de pomană, spunea ea. *Însă mama ta, binecuvântată fie-i inima bună, nu vedea asta.*)

Există o fotografie a mamei la Școala Normală din London, Ontario, împreună cu alte două fete; toate trei stau în picioare pe treptele din față ale internatului, râzând, ținându-se de braț. Zăpada iernii e strânsă morman de o parte și de alta; din acoperiș, țurțurii picură. Mama poartă o haină din blană de focă; de sub pălărie i se ițesc vârfurile părului blond. Trebuie să fi avut deja pince-nez-ul care a precedat ochelarii de bufniță pe care îi țin eu minte – a fost mioapă de mică – dar în fotografia asta nu e cu el. I se vede un picior în gheata cu căpută de blană, cu glezna întoarsă cochet. Pare curajoasă, impetuoasă chiar, ca un pirat băiețandru.

După absolvire, a acceptat un post la o școală cu o singură sală de clasă, mai la nord-vest, în ceea ce era pe atunci un colț uitat de lume. A fost șocată de experiență – de sărăcie, de ignoranță, de păduchi. Copiii de acolo erau cusuți în

lenjeria intimă toamna și descusuți abia primăvara, un detaliu care mi-a rămas în minte ca deosebit de sordid. *Firește*, spunea Reenie, *nu era un loc pentru o doamnă ca mama ta.*

Însă mama considera că realizează ceva – *că face ceva* – cel puțin pentru câțiva dintre acei copiii nefericiți, sau spera că face; și apoi a venit acasă în vacanța de Crăciun. S-a comentat despre paloarea ei și cât era de slabă: se cerea să aibă bujori în obraji. Așa că s-a dus la patinaj, pe iazul de moară înghețat, în tovărășia tatălui meu. El a legat mai întâi șireturile patinelor ei, stând într-un genunchi.

Se cunoșteau de ceva vreme prin intermediul taților respectivi. Avuseseră întâlniri anterioare, decente. Jucaseră împreună în ultima piesă de teatru din grădina Adeliei – el fusese Ferdinand, ea Miranda, într-o versiune cenzurată a *Furtunii*, în care atât sexul cât și Caliban fuseseră reduși la minimum. Într-o rochie roz-pal, spunea Reenie, cu o cunună de trandafiri; și rostea cuvintele perfect, exact ca un înger. *O, splendidă lume nouă, care are astfel de oameni în ea!* Și privirea vagă a ochilor ei miopi, limpezi, orbiți. Ai putea înțelege cum s-a întâmplat totul.

Tata ar fi putut căuta altundeva o soție cu mai mulți bani, dar probabil că a vrut ce era încercat și veritabil: pe cineva pe care se putea baza. În ciuda jovialității lui – fusese jovial odată, se pare – era un tânăr serios, spunea Reenie, sugerând că altfel mama l-ar fi respins. Amândoi erau serioși în felul lor; amândoi voiau să realizeze ceva care să merite, să schimbe lumea în bine. Ce idealuri ispititoare, periculoase!

După ce au patinat în jurul iazului de mai multe ori, tata i-a cerut mamei să se mărite cu el. Bănuiesc că a făcut-o stângaci, însă pe atunci stângăcia la bărbați era semn de sinceritate. În acest moment, cu toate că probabil își atingeau umerii și șoldurile, niciunul nu se uita la celălalt; erau alături, cu mâinile împreunate – dreapta în față, stânga la spate. (Cu ce era îmbrăcată ea? Reenie știa și asta. Un fular împletit, albastru, fes și mănuși împletite, în ton. Le

împletise chiar ea. O haină de iarnă, de lungime sport, verde-închis. O batistă vârată pe mânecă – un articol de care nu a uitat niciodată, conform lui Reenie, spre deosebire de unele pe care le știa ea.)

Ce a făcut mama în acest moment crucial? A studiat gheața. Nu a răspuns pe loc. Asta însemna da.

De jur împrejurul lor pietrele acoperite de zăpadă și țurțuri albi – totul alb. Sub picioarele lor era gheața, și ea albă, iar sub asta apa râului, cu bulboanele și curenții ei de fund, întunecată dar nevăzută. Așa îmi imaginez eu acea vreme, vremea de dinainte să ne naștem eu și Laura – foarte albă, foarte inocentă, foarte solidă după toate aparențele, și totuși gheață subțire. Dedesubtul suprafeței lucrurilor era nespusul, fierbând domol.

Apoi au venit inelul și anunțul în ziare, iar pe urmă – după ce mama a terminat anul de învățământ, ceea ce era de datoria ei, și s-a întors – au fost ceaiuri protocolare. Erau frumos prezentate, cu sendviciuri cu sparanghel rulat și sendviciuri cu măcriș în ele, și trei feluri de checuri – unul deschis la culoare, unul închis, și unul cu fructe – ceaiul turnat în servicii de argint, cu trandafiri pe masă, albi sau roz sau poate galben-pal, dar nu roșii. Roșul nu era pentru ceaiurile de logodnă. De ce nu? *Ai să afli mai târziu*, spunea Reenie.

Apoi a fost trusoul. Lui Reenie îi făcea mare plăcere să repete detaliile acestuia – cămășile de noapte, neglijeurile, felurile de dantelă de pe ele, fețele de pernă brodate cu monograme, cearșafurile și jupoanele. Vorbea despre șifoniere și sertare de birou și dulapuri de lenjerie, și despre ce fel de lucruri se țin în ele, frumos împăturite. Nicio mențiune despre trupurile pe care toate aceste textile aveau să le împodobească în cele din urmă; nunțile, pentru Reenie, erau în primul rând o chestiune de cărpe, cel puțin la suprafață.

Apoi a trebuit să fie întocmită lista de oaspeți, scrise invitațiile, alese florile și așa mai departe până la nuntă.

Iar apoi, după nuntă, a fost războiul. Iubire, apoi căsătorie, apoi catastrofă. În versiunea lui Reenie, părea inevitabil.

Războiul a început în august 1914, la scurt timp după căsătoria părinților mei. Toți cei trei frați s-au înrolat imediat, nicio îndoială în privința asta. Când te gândești acum, această lipsă de îndoială e uimitoare. Există o fotografie a lor, un trio frumos în uniformă, cu frunți grave, naive, și mustăți firave, zâmbete nonșalante, ochi hotărâți, pozând în soldații ce nu deveniseră încă. Tata e cel mai înalt. Ținea întotdeauna fotografia asta pe biroul său.

Au intrat în Royal Canadian Regiment, singurul în care intrai dacă erai din Port Ticonderoga. Aproape imediat au fost trimiși în Bermude să schimbe regimentul britanic staționat acolo și, astfel, în primul an de război, și-au petrecut timpul participând la parade și jucând cricket. Și rozând zăbala, sau așa afirmău scrisorile lor.

Bunicul Benjamin citea cu aviditate aceste scrisori. Pe măsură ce timpul trecea fără o victorie de o parte sau alta, devenea din ce în ce mai nervos și mai nesigur. Nu așa ar fi trebuit să meargă lucrurile. Ironia era că afacerea lui înflorea. Se extinsese recent în celuloid și cauciuc, pentru nasturi adică, ceea ce permitea cantități mai mari; și datorită relațiilor politice pe care îl ajutase Adelia să și le facă, fabricile lui primeau o mulțime de comenzi de aprovizionare a trupelor. Era la fel de cinstit cum fusese întotdeauna, nu livra bunuri de proastă calitate, în acest sens nu era un profitor de război. Dar nu se poate spune că nu a profitat.

Războiul e bun pentru comerțul cu nasturi. Atâția nasturi se pierd în război și trebuie să fie înlocuiți – lăzi întregi, dintr-odată. Sunt făcuți fărâme, intră în pământ, sunt arși în foc. Din punct de vedere financiar, războiul a fost un incendiu miraculos: o uriașă conflagrație alchimică, iar fumul care se ridica din ea s-a transformat în bani. Sau așa a fost pentru bunicul. Dar acest fapt nu-i mai bucura

sufletul și nici nu-i mai susținea conștiința propriei corectitudini, cum poate ar fi făcut-o în anii de mai multă mulțumire de sine, de mai înainte. Își voia fiii înapoi. Nu că ar fi plecat în vreun loc periculos: erau tot în Bermude, defilând la soare.

După luna de miere (la Finger Lakes, în statul New York), părinții mei au stat la Avilion până și-au putut întemeia propria gospodărie, și mama a rămas acolo să supravegheze gospodăria bunicului. Duceau lipsă de personal, pentru că de toată mâna de lucru aptă era nevoie fie pentru fabrici, fie pentru armată, dar și pentru că s-a considerat că Avilion trebuie să dea un exemplu reducând cheltuielile. Mama a stăruit asupra meselor simple – friptură înăbușită miercurea, fasole albă cu sos de roșii duminica seara – ceea ce i-a convenit de minune bunicului. El nu fusese niciodată cu adevărat mulțumit de meniurile extravagante ale Adelinei.

În august 1915, Royal Canadian Regiment a primit ordin să se întoarcă la Halifax, să se echipeze pentru Franța. A stat în port mai bine de o săptămână, luând provizii și noi recruți și schimbând uniformele tropicale cu îmbrăcăminte mai călduroasă. Bărbații au fost dotați cu puști Ross, care mai târziu aveau să se înțepenească în noroi, lăsându-i neajutorați.

Mama a luat trenul până la Halifax să-l conducă pe tata. Era înțesat de bărbați în drum spre front; nu a găsit loc la vagonul de dormit, așa că a călătorit într-un vagon obișnuit. Pe intervale erau picioare și boccele și scuipători; tuse, sforăit – sforăit de bețivi, fără îndoială. În timp ce se uita la fețele copilărești din jur, războiul a devenit real pentru ea, nu ca idee ci ca prezență fizică. Tânărul ei soț putea să fie ucis. Trupul lui putea pieri; putea fi sfărtecat; putea deveni parte a sacrificiului care – acum era limpede – trebuia făcut. Împreună cu această înțelegere au venit disperarea și o groază paralizantă, dar și – sunt sigură – o umbră de mândrie tristă.

Nu știu unde au stat cei doi în Halifax, sau cât. A fost un hotel respectabil sau, din cauză că erau puține camere, o tavernă ieftină, un hotel mizerabil de la marginea portului? Au fost câteva zile, o noapte, câteva ore? Ce s-a petrecut între ei, ce s-a spus? Lucrurile obișnuite, presupun, dar care au fost ele? Nu se mai poate ști. Apoi vaporul cu regimentul în el a plecat – era *SS Caledonian* – și mama a rămas pe cheu cu celelalte neveste, făcând cu mâna și plângând. Sau poate că nu plângând: ar fi considerat asta o slăbiciune.

Undeva în Franța. Nu pot să descriu ce se petrece aici, scria tata, așa că nu voi încerca. Nu ne rămâne decât să avem încredere că acest război e cu folos, și că prin el civilizația se va păstra și va avansa. Victimele sunt (cuvânt mângălit) numeroase. N-am știut până acum de ce sunt în stare oamenii. Ceea ce trebuie să înduri este dincolo de (cuvânt mângălit). În fiecare zi mă gândesc la toți de acasă, mai ales la tine, scumpa mea Liliana.

La Avilion, mama și-a pus voința în mișcare. Credea în serviciul public, considera că trebuie să-și suflece mânecile și să facă ceva util pentru efortul de război. A organizat un Cerc de sprijin, care aduna bani prin licitații de vechituri. Aceștia erau cheltuiți pe cutii mici cu tutun și bomboane, care erau trimise în tranșee. Pentru aceste activități a deschis larg Avilionul, care (spunea Reenie) gema de lume. Pe lângă licitațiile de vechituri, în fiecare după-amiază de marți grupul ei tricota pentru trupe, în salon – șervețele de șters fața începătoarele, fulare semi-avansatele, și mănuși și căciuli ca niște măști de schi specialiste. Curând s-a alăturat încă un batalion de recruți – femeii mai în vârstă, cu mai puțină carte, de la sud de Jogues, care puteau să tricoteze și dormind. Acestea făceau îmbrăcăminte de bebeluși pentru armeni, despre care se spunea că mor de foame, și pentru ceva numit Refugiați de peste ocean. După două ore de tricostat, în sufragerie se servea un ceai frugal, Tristan și Isolda privind vag în jos.

Curând au început să apară soldații mutilați, pe străzi și în spitalele din orașele din apropiere – Port Ticonderoga nu avea încă spital – și mama îi vizita. Opta pentru cazurile cele mai grave – bărbați care era puțin probabil (spunea Reenie) să câștige vreun concurs de frumusețe – și se întorcea din aceste vizite secătuită și zguduită, și poate chiar plângea, în bucătărie, bând cacaoa pe care i-o făcea Reenie ca să o întărească. Nu se cruța, spunea Reenie. Își distrugea sănătatea. Își depășea puterile, mai ales ținând cont de starea ei.

Ce virtute îi era atașată odinioară acestei noțiuni – de a-ți depăși puterile, de a nu te cruța, de a-ți distruge sănătatea! Nimeni nu se naște cu acel gen de altruism; el se poate dobândi numai prin cea mai necruțătoare disciplină, o nimicire a înclinației naturale, și până în vremea mea șpilul sau secretul acestui lucru trebuie că s-a pierdut. Sau poate n-am încercat, după ce am suferit din cauza efectelor pe care le-a avut asupra mamei mele.

Cât despre Laura, ea nu era altruistă, deloc. În schimb nu era zgârcită, ceea ce e altceva.

M-am născut la începutul lui iunie în 1916. La scurt timp după aceea, Percy a fost ucis în bombardamentul de artilerie de la Ypres, iar în iulie a murit Eddie în bătălia de pe Somme. Sau s-a presupus că a murit: unde fusese văzut ultima dată era acum un crater mare. Acestea au fost evenimente dure pentru mama, dar mult mai grele pentru bunicul. În august a făcut o congestie cerebrală devastatoare, care i-a afectat vorbirea și memoria.

Neoficial, mama a preluat conducerea fabricilor. S-a interpus între bunicul – despre care se spunea că e în convalescență – și toți ceilalți, și se întâlnea zilnic cu secretarul și cu diverși maiștri din fabrici. Deoarece era singura care înțelegea ce spunea bunicul, sau care pretindea că înțelege, a devenit traducătoarea lui; și ca singura care

avea voie să-l țină de mână, îi călăuzea semnătura; și cine poate spune că nu și-a folosit uneori propria judecată?

Nu că n-ar fi existat probleme. Când a început războiul, o șesime din muncitori erau femei. La sfârșitul lui, numărul femeilor era de două treimi. Bărbații rămași erau bătrâni, sau parțial infirmi, sau în vreun alt fel inapți pentru război. Aceștia nu vedeau cu ochi buni ascensiunea femeilor, și bombăneau sau făceau glume vulgare despre ele, și, la rândul lor, femeile îi considerau slăbănogi sau chiulangii și aveau pentru ei un dispreț prost mascat. Ordinea firească a lucrurilor – ce considera mama a fi ordinea firească – se răsturna. Totuși, leafa era bună, și banii ung roțile, și, una peste alta, mama a reușit să facă lucrurile să meargă destul de lin.

Mi-l imaginez pe bunicul, stând noaptea în bibliotecă în fotoliul lui tapițat cu piele verde și bătut cu ținte de alamă, la birou, care era de mahon. Are vârfurile degetelor împreunate, cele ale mâinii care simte și cele ale mâinii care nu simte. Ascultă cu atenție. Ușa e pe jumătate deschisă; vede o umbră în fața ei. Spune „Intră” – asta intenționează să spună – dar nu intră nimeni, nici nu răspunde.

Sosește infirmiera repezită. Îl întreabă la ce se gândește, stând așa singur pe întuneric. El aude un sunet, dar nu sunt cuvinte, mai degrabă corbi; nu răspunde. Ea îl ia de braț, îl ridică de pe scaun cu ușurință și îl duce repede la culcare. Fustele ei albe foșnesc. El aude un vânt uscat, bătând pe câmpiile năpădite de buruieni ale toamnei. Aude șoapta zăpezii.

Știa că doi fii ai lui erau morți? Și-i dorea iarăși vii, cu bine acasă? Ar fi fost un sfârșit mai trist pentru el, să i se fi împlinit dorința? Poate – de multe ori este – dar astfel de gânduri nu consolează.

Gramofonul

Aseară m-am uitat pe canalul meteorologic, cum am obiceiul, în altă parte a lumii sunt inundații: apă furioasă, maro, vaci umflate duse de puhoai, supraviețuitori îngrămădiți pe acoperișuri. Mii s-au înecat. Încălzirea globală e considerată răspunzătoare: oamenii nu trebuie să mai ardă lucruri, se spune. Gaz, petrol, păduri întregi. Dar ei nu vor să înceteze. Lăcomia și foamea îi mână de la spate, ca de obicei.

Unde rămăsesem? Dau pagina înapoi: războiul e în plină dezlănțuire. Dezlănțuire se spunea înainte, pentru războaie; încă se mai spune, din câte știu. Dar pe pagina asta, o pagină nouă, curată, am să pun capăt războiului – eu singură, dintr-o trăsătură de pix negru, de plastic. Tot ce trebuie să fac e să scriu: *1918. 11 noiembrie. Ziua Armistițiului.*

Gata. S-a terminat. Armele tac. Bărbații rămași în viață se uită la cer, cu fețele mânjite, cu hainele îmbibate de apă: ies din adăposturi și vizuine murdare. Ambele părți simt că au pierdut. În orașe, la țară, aici și peste ocean, clopotele tuturor bisericilor încep să bată. (Țin minte asta, dangătul clopotelor. E una dintre primele mele amintiri. Era foarte ciudat – aerul era atât de plin de răsnet și, în același timp, atât de gol! Reenie m-a dus afară să ascult. Pe față îi curgeau lacrimi. *Slavă Domnului*, a spus. Era o zi friguroasă, pe frunzele căzute era chiciură, pe eleșteu o pojghiță de gheață. Am spart-o cu un băț. Unde era mama?)

Tata fusese rănit pe Somnie, dar se restabilise și fusese făcut sublocotenent. A fost rănit din nou la Vimy, însă nu grav, și a fost făcut căpitan. A fost rănit iarăși la Bourlon, de data asta mai rău. Era în Anglia și se refăcea când s-a sfârșit războiul.

A ratat primirea triumfală făcută în Halifax trupelor ce se întorceau, paradele de biruință și așa mai departe, dar în Port Ticonderoga a fost o primire specială, doar pentru el.

Trenul s-a oprit. Au izbucnit ovațiile. S-au ridicat mâini să-l ajute să coboare, apoi au șovăit. A ieșit. Avea un ochi bun și un picior bun. Fața îi era suptă, brăzdată, fanatică.

Despărțirile pot fi zguduitoare, dar întoarcerile sunt cu siguranță mai rele. Carnea solidă nu poate fi niciodată la înălțimea umbrei strălucitoare aruncate de absența ei. Timpul și distanța estompează contururile; apoi dintr-odată, cel iubit s-a întors, și e amiază cu lumina ei nemiloasă și fiecare coș și por și rid și fir de păr țepos se văd clar.

La fel a fost cu mama și tata. Cum putea fiecare dintre ei să ispășească față de celălalt pentru faptul că s-a schimbat atât de mult? Pentru faptul că nu a reușit să fie cum era de așteptat? Cum puteau să nu existe resentimente? Resentimente nutrite în tăcere și pe nedrept, pentru că nimeni nu era vinovat, sau nimeni pe care să-l arăți cu degetul. Războiul nu era o persoană. De ce să condamnă un uragan?

Stau acolo, pe peronul gării. Fanfara orașului cântă, alămurile cel mai mult. El e în uniformă, medaliile sunt ca niște găuri împușcate în stofă, prin care se poate vedea licărul vag al trupului său real, metalic. Lângă el, invizibili, sunt frații lui – cei doi băieți dispăruți, cei pe care simte că i-a pierdut. Mama e în cea mai bună rochie a ei, o chestie cu cordon și revere, și o pălărie cu panglică apretată. Zâmbește tremurător. Niciunul dintre ei nu prea știe ce să facă. Aparatul de fotografiat de la ziar îi prinde în străfulgerarea lui orbitoare; ei se holbează, de parcă ar fi surprinși comițând un delict. Tata are pe ochiul drept un petic de pânză neagră. Ochiul stâng are o căutătură aspră, rea. Sub peticul negru, dar fără să se vadă, e o țesătură de carne cicatrizată, păianjenul ochiului care nu mai e.

„Eroul moștenitor Chase se întoarce”, va trâmbița ziarul. Asta e altă treabă: tata e acum moștenitorul, ceea ce înseamnă că n-are nici tată, nici frați. Împărăția e în mâinile lui. E ca noroiul.

Oare mama a plâns? Tot ce se poate. Probabil că s-au sărutat cu stângăcie, ca la un eveniment monden, unul la care el cumpăraseră biletul nepotrivit. Nu asta ținea el minte, pe această femeie roasă de griji, eficientă, cu pince-nez pe un lanț de argint la gât, ca o podoabă de mătușă celibatară. Acum erau străini, și – trebuie să le fi trecut prin minte – întotdeauna fuseseră. Ce nemiloasă era lumina! Cât îmbătrâniseră! Nu mai rămăsese nici urmă din tânărul care odată îngenunchease pe gheață atât de respectuos ca să-i lege patinele, sau din tânăra care acceptase cu dragăalășenie această atenție.

Altceva se materializa ca o sabie între ei. Bineînțeles că el avusese alte femei, genul care dă târcoale câmpurilor de luptă, profitând. Târfe, ca să spun pe șleau un cuvânt pe care mama nu l-ar fi pronunțat niciodată. Probabil că ea și-a dat seama, de prima dată când el a atins-o: timiditatea, respectul dispăruseră. Probabil că el rezistase tentației în Bermude, apoi în Anglia, până când Eddie și Percy au fost uciși și el însuși a fost rănit. După aceea se agățase de viață, de pumnii de viață care puteau să-i fie accesibili. Cum ar fi putut ea să nu-i înțeleagă această nevoie, astfel stând lucrurile?

A înțeles, sau cel puțin a înțeles că trebuia să înțeleagă. A înțeles și n-a spus nimic despre asta și s-a rugat pentru puterea de a ierta, și a iertat. Însă pentru el viața cu iertarea ei nu a fost probabil deloc ușoară. Micul dejun într-o ceață de iertare: cafea cu iertare, fulgi de ovăz cu iertare, iertare pe pâine cu unt. A fost neajutorat în fața acestui lucru, căci cum poți să respingi ceva ce nici nu e rostit? Ea îi purta pică și infirmierei, sau multelor infirmiere care îl îngrijiseră pe tata în diversele spitale. Ar fi vrut ca el să-i datoreze numai ei vindecarea – grijii ei, devotamentului ei neobosit. Asta este cealaltă față a altruismului: tirania lui.

Totuși, tata nu era chiar atât de sănătos. De fapt, era o epavă sfărâmată, martore stând strigătele pe întuneric, coșmarurile, accesele bruște de furie, castronul sau paharul

aruncat în perete sau podea, însă niciodată în ea. Era stricat și trebuia reparat: prin urmare, ea mai putea fi încă de folos. Avea să creeze în jurul lui o atmosferă de calm, avea să-l răsfețe, avea să-l menajeze, avea să-i pună flori pe masă la micul dejun și să-i pregătească mâncărurile preferate. Cel puțin nu se molipsise de vreo boală rea.

Totuși se întâmplase un lucru mult mai rău: tata era acum ateu. Deasupra tranșeelor Dumnezeu explodase ca un balon, și nu mai rămăseseră din el decât fărâmițe de ipocrizie, murdare. Religia era doar un băț de bătut soldații, și oricine declara altfel era plin de aiureli evlavioase. La ce servise vitejia lui Percy și Eddie – bravura lor, morțile lor hidoase? Ce se realizase? Fuseseră uciși de gafele unei clici de boșorogi incompetenți și criminali, care la fel de bine puteau să le taie gâtul și să-i arunce peste bordul lui *SS Caledonian*. Toată vorbăria despre lupta pentru Dumnezeu și Civilizație îl făcea să vomite.

Mama era îngrozită. Oare el spunea că Percy și Eddie nu muriseră pentru niciun scop nobil? Că toți acei bieți bărbați muriseră degeaba? Cât despre Dumnezeu, cine altcineva îi ajutase în toată această perioadă de chin și suferință? Îl imploră ca măcar să-și țină pentru sine ateismul. Apoi îi fu foarte rușine că îi ceruse asta – de parcă ce conta cel mai mult pentru ea era părerea vecinilor, și nu în ce relație cu Dumnezeu era sufletul viu al tatei.

Totuși, el i-a respectat dorința. A înțeles necesitatea ei. Oricum, spunea astfel de lucruri numai când era beat. Înainte de război nu obișnuise să bea, nu într-un mod regulat, stabilit, dar acum bea. Bea și măsura podeaua, târându-și piciorul bolnav. După un timp, începea să tremure. Mama încerca să-l liniștească, dar el nu voia să fie liniștit. Se urca în foișorul bondoc al Avilionului, spunând că vrea să fumeze. În realitate era un pretext să fie singur. Acolo sus vorbea singur și se izbea de pereți, și sfârșea prin a se îmbăta criță. Pleca din prezența mamei să facă asta pentru că încă era un gentleman în concepția lui, sau se mai agăța

de zdrențele costumului. Nu voia s-o sperie. Se simțea și rău, presupun, că îngrijirile ei bine intenționate îl răcăiau atât de tare.

Pas ușor, pas greoi, pas ușor, pas greoi, ca un animal cu un picior în capcană. Gemete și strigăte înăbușite. Sticlă spartă. Acest zgomote mă trezeau; podeaua foisorului era deasupra camerei mele.

Apoi se auzeau pași ce coborau; apoi liniște, un contur negru întrezărindu-se nedeslușit în fața dreptunghiului închis al ușii dormitorului meu. Nu-l vedeam acolo, dar îl simțeam, un monstru cu mers târșăit și un singur ochi, foarte trist. Mă obișnuisem cu zgomotele, nu credeam că mi-ar fi făcut vreodată rău. Totuși mă purtam cu el cu băgare de seamă.

Nu vreau să dau impresia că făcea asta în fiecare noapte. De asemenea, aceste intervale – accese, poate – au devenit, cu timpul, mai puține și mai rare. Dar îți dădeai seama că vine unul după înăsprirea gurii mamei. Ea avea un fel de radar, putea să detecteze undele mâniei lui în acumulare.

Vreau să spun că nu o iubea? Nicidecum. O iubea; în unele privințe, îi era devotat. Însă nu putea să ajungă la ea, și același lucru era valabil și din partea ei. Era ca și cum băuseră nu știu ce licoare fatală care îi ținea veșnic la distanță, deși trăiau în aceeași casă, mâncau la aceeași masă, dormeau în același pat.

Oare cum ar fi asta – să dorești cu înfocare, să tânjești după cineva care este chiar sub ochii tăi, zi și noapte? N-am să știu niciodată.

După niște luni tata și-a început scandaloasele hoinăreli. Nu în orașul nostru, totuși, sau nu la început. Lua trenul de Toronto „cu treburi”, și bătea străzile în căutare de femei. Vestea s-a răspândit, surprinzător de repede, cum se întâmplă când e vorba de un scandal. Foarte curios, atât mama cât și tata au fost mai respectați în oraș din cauza asta. Ținând seama de situație, cine putea să-l condamne? Cât despre ea, în ciuda a ceea ce trebuia să suporte, niciun

cuvânt de acuzare nu a fost auzit vreodată ieșindu-i de pe buze. Ceea ce era întru totul cum trebuia să fie.

(De unde știi toate aceste lucruri? Nu le știu, nu în sensul obișnuit al cuvântului. Dar în case ca a noastră tăcerile sunt adesea mai grăitoare decât vorbele – buzele strâns lipite, capul întors într-o parte, privirea iute aruncată pieziș sunt mai grăitoare. Umerii trași în sus ca și cum ar purta o greutate mare. Nu e de mirare că începusem să tragem cu urechea pe la uși, Laura și cu mine.)

Tata avea o mulțime de bastoane cu mânere speciale – de fildeș, de argint, de abanos. Avea mare grijă să se îmbrace îngrijit. Nu se așteptase niciodată să ajungă să conducă afacerea familiei, dar acum că o preluase avea de gând să o facă bine. Ar fi putut să o vândă dar, întâmplător, n-au existat cumpărători, nu atunci, sau nu la prețul lui. În plus, considera că are o obligație, dacă nu față de memoria tatălui său, atunci față de cea a fraților săi morți. A pus să fie schimbat antetul în Chase și Fiii, chiar dacă nu mai rămăsese decât un fiu. Voia să aibă fii ai săi, doi de preferință, pentru a-i înlocui pe cei pierduți. Voia să persevereze.

Bărbații din fabricile lui l-au venerat la început. Nu doar datorită medaliilor. De îndată ce războiul s-a terminat, femeile se dăduseră la o parte, dacă nu cumva fuseseră îmbrâncite, și slujbele lor fuseseră ocupate de bărbații întorși – adică, de acei bărbați care mai erau încă în stare să dețină o slujbă. Dar nu erau slujbe suficiente pentru toată lumea: cererea din vremea de război se sfârșise. În toată țara se închideau fabrici și se făceau concedieri, dar nu și în fabricile tatălui meu. El angaja, angaja în exces. Angaja veterani. Spunea că lipsa de recunoștință a țării era vrednică de dispreț, și că oamenii ei de afaceri trebuiau acum să restituie ceva din ce datorau. Însă foarte puțini dintre ei o făceau. Se prefăceau că nu văd, dar tata, care chiar nu vedea cu un

ochi, nu putea s-o facă. Astfel a început reputația lui de renegat, și un pic nătâng.

După toate aparențele, eram copilul tatei. Semănăm mai mult cu el; îi moștenisem privirea încruntată, scepticismul încăpățânat. (Precum și, în cele din urmă, medaliile. Mi le-a lăsat mie.) Reenie spunea – când eram recalitrantă – că am o fire dificilă și știe de unde mi se trage. Laura, în schimb, era copilul mamei. În unele privințe, avea aceeași pioșenie; avea aceeași frunte înaltă, pură.

Însă aparențele înșală. Eu n-aș fi putut niciodată să sar cu mașina de pe pod. Tata da. Mama nu.

Iată-ne în toamna anului 1919, toți trei – tata, mama, eu – făcând un efort. E noiembrie; e aproape vremea de culcare. Stăm în salonașul de la Avilion. În el e un șemineu, în care arde focul, întrucât vremea s-a răcit. Mama se reface de pe urma unei boli recente, misterioase, despre care se spune că are legătură cu nervii ei. Cârpește haine. Nu e nevoită să facă asta – putea să angajeze pe cineva – dar vrea s-o facă; îi place să aibă o ocupație. Coase un nasture, rupt de la una dintre rochiile mele – se spune că port foarte rău hainele. Pe masa rotundă de alături e coșulețul ei de cusut, bordat cu iarbă parfumată, împletit de indieni, în care se află foarfeca, mosoare de ață și oul de lemn pentru țesut; de asemenea, noii ei ochelari rotunzi, stând de veghe. Nu are nevoie de ei pentru lucrul de aproape.

Poartă o rochie azurie, cu guler mare, alb și manșete albe tivite cu pichet. Părul a început să-i albească înainte de vreme. Mai degrabă și-ar tăia mâna decât să-l vopsească, și astfel are o față de femeie tânără într-un cuib de puf de scaiete. Părul e pieptănat cu cărare pe mijloc, și se revarsă spre spate în onduleuri mari, flexibile, prinse la ceafă într-un complicat nod de răsuciri și spirale. (La vremea morții ei, cinci ani mai târziu, era tuns scurt, mai la modă, mai puțin fascinant.) Are pleoapele coborâte, obrajii rotunjiți, la fel ca

stomacul; zâmbetul ei pe jumătate schițat e blajin. Veioza cu abajurul roz-auriu aruncă pe fața ei o lumină dulce.

Vizavi de ea e tata, pe o canapea. Stă rezemat de pernuțe, dar nu are astâmpăr. Ține o mână pe genunchiul piciorului rău; piciorul se bătaie în sus și în jos. (*Piciorul bun, piciorul rău* – acești termeni prezintă interes pentru mine. Ce a făcut piciorul rău ca să i se spună rău? E starea lui tainică, mutilată, o pedeapsă?)

Eu stau lângă el, chiar dacă nu prea aproape. Brațul lui e întins pe speteaza canapelei, în spatele meu, dar nu mă atinge. Eu țin abecedarul; îi citesc din el, să arăt că știu să citesc. Totuși, nu știu, doar am memorat forma literelor și cuvintele care însoțesc pozele. Pe o masă laterală e un gramofon, cu o pâlnie acustică înălțându-se din el ca o uriașă floare de metal. Mi se pare că vocea mea seamănă cu vocea care iese uneori din ea: slabă și subțire și îndepărtată; ceva ce ai putea opri cu un deget.

A e de la Azimă,
Proaspăt scoasă din cuptor:
Unii primesc puțină
Iar alții cât vor.

Mă uit la tata să văd dacă îmi dă vreo atenție. Uneori când vorbesc cu el, nu aude. Mă prinde uitându-mă, îmi zâmbește slab.

B e de la Bebeluș,
Atât de rozaliu, atât de dulce,
Cu două mâini mititele
Și două picioare micuțe.

Tata și-a reluat privitul pe fereastră. (S-a plasat oare în afara acestei ferestre, privind înăuntru? Un orfan, exclus pe vecie – un pribeag nocturn? Pentru asta se presupune că a luptat – această idilă la gura sobei, această scenă

confortabilă luată dintr-o reclamă: soția cu obraji rotunzi, trandafirii, atât de drăguță și bună, copilul ascultător, plin de respect și admirație. Această monotonie, această plictiseală. Oare simțea o anumită nostalgie după război, în ciuda împutăciunii lui și a carnagiului fără sens? După acea viață certă, din instinct?)

F e de Foc,
Bun servitor, stăpân afurisit.
Când e lăsat în voia lui
Arde din ce în ce mai grăbit.

Poza din carte reprezintă un bărbat care sare învelit în flăcări – aripi de foc îi ies din umeri și călcâie, din cap îi răsar cornițe de foc. Se uită peste umăr cu un zâmbet ștrengăresc, ademenitor, și nu are haine pe el. Focul nu-i poate face rău, nimic nu poate să-i facă rău. Din acest motiv sunt îndrăgostită de el. Am mai adăugat cu creioanele colorate niște flăcări.

Mama trece acul prin nasture, taie ața. Citesc mai departe cu un glas tot mai neliniștit, trec de suavele M și N, de capriciosul Q și de asprul R și de amenințările șuierătoare ale lui S. Tata privește lung în flăcări, urmărind cum dispar în fum câmpiile și pădurile și casele și orașele și bărbații și frații, și piciorul bolnav i se mișcă singur, ca al unui câine care aleargă în vis. Acesta e căminul lui, acest castel asediat; el este vârcolacul lui. Apusul rece, de culoarea lămâii, se estompează în cenușiu. Încă n-o știu, dar Laura e pe cale să se nască.

Ziua pâinii

Nu plouă destul, spun fermierii. Greierii străpung aerul cu târâitul lor încins, pe o singură notă; praful se învâртеjează pe drumuri; din peticele cu bălării de pe margini, zbârnâie lăcuste. Frunzele arțarilor atâră de crengi ca niște mânuși mototolite; pe trotuar, umbra mea trosnește.

Îmi fac plimbarea devreme, înainte ca soarele să dogorească din plin. Doctorul mă împinge de la spate. Fac progrese, spune el. Dar înspre ce? Mă gândesc la inima mea ca la o tovarășă într-un marș forțat, nesfârșit, în care suntem legate cu funii una de alta, conspiratoare fără de voie într-un complot sau o tactică în care nu avem niciun amestec, încotro mergem? Către ziua următoare. Nu mi-a scăpat că obiectul care mă ține în viață este același care mă va omorî. În această privință e ca dragostea, sau un anumit fel de dragoste.

Azi am fost iarăși la cimitir. Cineva lăsase pe mormântul Laurei un buchet de cârciumărese roșii și portocalii; flori în culori fierbinți, departe de a fi liniștitoare. Erau ofilite când am ajuns la el, dar încă mai emanau mirosul lor piperat. Bănuiesc că au fost furate din straturile de flori din fața Fabricii de nasturi de un admirator zgârcit, dacă nu de unul cam nebun; însă e drept că și Laura ar fi făcut un lucru ca acesta. Pentru ea, noțiunea de proprietate e foarte vagă.

Pe drumul de întoarcere m-am oprit la gogoșerie: afară se făcea arșiță, și voiam puțină umbră. Locul e departe de a fi nou; ba chiar e aproape ca vai de lume, în ciuda modernității lui nepăsătoare – gresie galben-pal, mese albe, de plastic, fixate în podea, la care sunt atașate scaune turnate. Asta mă duce cu gândul la o instituție oarecare; poate la o grădiniță dintr-un cartier mai sărac, sau un centru de asistență socială pentru cei handicapați mintal. Nu prea ai cu ce să arunci sau să înjunghii: până și tacâmurile sunt de plastic. Miroase a ulei prăjit amestecat cu dezinfectant cu parfum de pin și, peste toate, un iz de cafea călăie.

Am luat un ceai mic cu gheață și o prăjitură glasată care îmi scârțâia între dinți ca polistirenul expandat. După ce am consumat jumătate din ea, ceea ce a fost tot ce am putut înghiți, mi-am croit drum cu atenție pe podeaua lunecoasă spre toaleta pentru femei. În cursul plimbărilor mele mi-am întocmit în cap o hartă a tuturor toaletelor ușor accesibile din Port Ticonderoga – foarte utilă când ești luat pe nepregătite – și cea din gogoșerie este favorita mea actuală. Nu că ar fi mai curată decât restul, sau că ar exista mai multe șanse să aibă hârtie igienică, dar oferă inscripții. Toate oferă, însă în majoritatea localurilor aceste sunt acoperite frecvent prin zugrăvire, în timp ce în gogoșerie rămân la vedere mult mai mult timp. Astfel ai nu numai textul, ci și comentariul la el.

Cea mai bună secvență în momentul de față se află în cabina din mijloc. Prima propoziție e scrisă cu creionul, cu litere rotunjite ca cele din mormintele romane, gravate adânc în vopsea: *Nu mânca nimic ce nu ești pregătit să ucizi.*

Apoi cu marker verde: *Nu ucide nimic ce nu ești pregătit să mănânci.*

Sub asta, cu pix: *Nu ucide.*

Sub asta, cu marker purpuriu: *Nu mânca.*

Iar sub asta, ultimul cuvânt la zi, cu litere negre groase: *La dracu' cu vegetarienii – „Toți zeii sunt carnivori” – Laura Chase.*

Astfel Laura continuă să trăiască.

Laurei i-a luat mult să se nască pe lumea asta, spunea Reenie. De parcă nu se putea hotărî dacă asta era sau nu o idee chiar atât de inteligentă. Apoi a fost bolnavă la început, și era s-o pierdem – cred că încă mai delibera. Dar în cele din urmă a decis să facă o încercare, așa că a apucat viața, și s-a făcut ceva mai bine.

Reenie credea că oamenii hotărăsc când le e vremea să moară; tot așa, au un cuvânt de spus dacă vor sau nu să se nască. Odată ajunsă la vârsta răspunsurilor obraznice,

spuneam: *Eu n-am cerut să mă nasc*, de parcă ar fi fost un argument decisiv; iar Reenie replica: *Ba bineînțeles ca ai cerut. La fel ca toată lumea.* În ceea ce o privea pe Reenie, odată ce ești în viață, ești în capcană.

După nașterea Laurei, mama era mai obosită ca de obicei. Pierdea altitudine; pierdea energie. Voința i se clătina; părea că își târăște zilele. Trebuia să se odihnească mai mult, spunea doctorul. Nu era o femeie sănătoasă, îi spunea Reenie doamnei Hillcoate, care venea să ajute la spălat rufe. Era ca și cum mama de altădată fusese furată de spiriduși, și această altă mamă – una mai bătrână și mai căruntă și mai încovoiată și mai descurajată – fusese lăsată în locul ei. Eu aveam atunci numai patru ani, și eram speriată de schimbarea ei, și voiam să fiu ținută în brațe și liniștită; dar mama nu mai avea energie pentru asta. (De ce spun *nu mai?* Purtarea ei ca mamă fusese mereu mai degrabă instructivă decât drăgăstoasă. În adâncul sufletului a rămas învățătoare.)

Curând am descoperit că dacă stăteam cuminte, fără să pretind zgomotos atenție și, mai presus de toate, dacă eram de folos – mai ales în ceea ce privea bebelușul, Laura, să stau de veghe lângă ea și să-i mișc încet leagănul ca să doarmă, lucru pe care nu-l făcea ușor sau pentru mult timp – mi se permitea să rămân în aceeași cameră cu mama. Dacă nu, eram expediată. Așa că asta a fost învoiala pe care am făcut-o: liniște, utilitate.

Trebuia să fi țipat. Trebuia să fi făcut crize de isterie. Roata care scârțâie e unsă, cum spunea Reenie.

(Iată-mă pe noptiera mamei, în ramă de argint, într-o rochie de culoare închisă cu guler alb, de dantelă, mâna vizibilă apucând într-o strânsoare stângace, feroce păturica albă, croșetată a pruncului, ochii acuzând aparatul de fotografiat sau pe cel care îl ținea. În această fotografie Laura aproape că nu se vede. I se văd numai vârful cu puf al capului și o mână micuță, cu degetele încolăcite după degetul meu mare. Oare eram supărată că mi se spusese să

țin în brațe pruncul, sau îl apăram, de fapt? Îl protejam – nu voiam să-i dau drumul?)

Laura a fost un bebeluș dificil, deși mai mult neliniștit decât irascibil. A fost și un copil mic dificil. Ușile de la dulap o nelinișteau, ca și sertarele de la birou. Era ca și cum asculta mereu, ceva în depărtare sau sub podea – ceva care se apropia fără zgomot, ca un tren făcut din vânt. Avea crize inexplicabile – o cioară moartă o făcea să plângă, o pisică strivită de mașină, un nor negru pe un cer senin. Pe de altă parte, avea o rezistență supranaturală la durerea fizică: dacă se frigea la gură sau se tăia, de regulă nu plângea. Ce o făcea să sufere era reaua voință, reaua voință a universului.

Era deosebit de speriată de veteranii mutilați de la colțul străzilor – trântorii, vânzătorii de creioane, cerșetorii, prea sfârâmați ca să muncească ceva. Un bărbat roșu la față și căutătura urâtă, fără picioare, care se împingea de colo-colo pe un cărucior plat o făcea întotdeauna să izbucnească în plâns. Poate din pricina furiei din ochii lui.

Ca majoritatea copiilor mici, Laura credea că vorbele înseamnă ce spun, însă ea ducea asta la extreme. Nu puteai să spui *Dispari* sau *Du-te și sari în lac* și să nu te aștepți la consecințe. *Ce i-ai spus Laurei? Nu te mai înveți minte?* mă certa Reenie. Dar nici chiar Rennie nu se-nvăța minte de tot. Odată i-a spus Laurei să-și muște limba ca să împiedice întrebările să iasă, și după aceea Laura n-a putut să mestece zile întregi.

Acum ajung la moartea mamei. Ar fi banal să spun că acest eveniment a schimbat totul, dar ar fi și adevărat, așa că voi scrie:

Acest eveniment a schimbat totul.

S-a întâmplat într-o marți. O zi a pâinii. Toată pâinea noastră – un cuptor de pâine destul cât să ajungă toată săptămâna – era făcută în bucătăria de la Avilion.

Cu toate că atunci exista o mică brutărie în Port Ticonderoga, Reenie spunea că pâinea de prăvălie e pentru leneși, și că brutarul puneă cretă în ea ca să lungească făina, și mai puneă și drojdie în plus ca să umfle pâinile cu aer și tu să crezi că primești mai multă. Așa că pâinea o făcea ea.

Bucătăria din Avilion nu era întunecoasă, precum caverna victoriană murdară de funingine ce trebuie să fi fost cândva, cu treizeci de ani mai înainte. Era albă – pereți albi, mese emailate albe, mașină de gătit cu lemne albă, podea cu gresie albă și neagră – cu perdele de culoarea narciselor galbene la ferestrele noi, mărite. (Fusese refăcută după război, ca unul dintre darurile timide, de împăcare ale tatei pentru mama.) Reenie considera această bucătărie cel mai modern lucru și, ca urmare a faptului că mama o învățase despre microbi și obiceiurile lor scârboase și ascunzătorile lor, o ținea într-o stare de curățenie perfectă.

În zilele de pâine Reenie ne dădea bucățele de aluat pentru oameni din pâine, cu stafide drept ochi și nasturi. Apoi ni-i băga la cuptor. Eu îi mâncam pe ai mei, dar Laura îi puneă bine pe ai ei. Odată Reenie a găsit un șir întreg în sertarul de sus al Laurei, tari ca piatra, înfășurați în batiste ca niște mumii micuțe cu fețe de chec cu stafide. Reenie a spus că atrag șoarecii și trebuie să meargă direct la gunoi, dar Laura a insistat pentru o înmormântare în grup în grădina de zarzavaturi, în spatele tufei de rubarbă. Spunea că trebuie să se rostească rugăciuni. Dacă nu, nu mai mânca niciodată. Întotdeauna se tocmea la sânge, odată ce ajungea la asta.

Reenie a săpat groapa. Era ziua liberă a grădinarului; folosea cazmaua lui, care era interzisă oricui, dar asta era o urgență.

— Dumnezeu să aibă milă de bărbatul ei, spunea Reenie în timp ce Laura așeza oamenii de pâine într-un șir ordonat. E încăpățânată ca un porc.

— Oricum n-am să am un bărbat, spunea Laura. Am să trăiesc singură în garaj.

— Nici eu n-am să am, spuneam eu, ca să nu fiu mai prejos.

— Slabe speranțe, spunea Reenie. Vă place patul moale. Ar trebuie să dormiți pe ciment și să vă umpleți de unsoare și benzină.

— Eu am să dorm în seră, spuneam eu.

— Nu mai e încălzită, spunea Reenie. Iarna ai muri de frig.

— Eu voi dormi în unul dintre automobile, spunea Laura.

În acea marți oribilă luaserăm micul dejun în bucătărie, cu Reenie. Am mâncat porridge de fulgi de ovăz și pâine prăjită cu marmeladă. Uneori luam micul dejun cu mama, dar în ziua aceea era prea obosită. Mama era mai drastică, și ne punea să stăm drept și să mâncăm cojile de pâine. „Gândiți-vă la armenii care mor de foame”, spunea ea.

La vremea aceea probabil că armenii nu mai mureau de foame. Războiul se sfârșise de mult, ordinea fusese restaurată. Dar mizeria lor trebuie să fi rămas în mintea mamei ca un fel de slogan. Un slogan, o invocație, o rugăciune, o vrajă. Cojile de pâine prăjită trebuiau mâncate în amintirea acestor oameni, oricine ar fi fost ei; să nu le mănânci era un sacrilegiu. Laura și cu mine trebuie să fi înțeles greutatea acestei vrăji, pentru că n-a dat greș niciodată.

În ziua aceea mama nu și-a mâncat cojile de pâine. Țin minte asta. Laura s-a tot luat de ea cu privire la asta – *Cum e cu cojile, cum e cu oamenii care mor de foame?* – până când, în cele din urmă, mama a recunoscut că nu se simte bine. Când a spus asta, am simțit că mă străbate un fior electric, pentru că am știut. O știusem tot timpul.

Reenie spunea că Dumnezeu i-a făcut pe oameni așa cum făcea ea pâinea și că de asta se îngrașă burta mamei când urma să aibă un copil: creștea aluatul. Spunea că gropițele din obraji erau urmele lăsate de degetele mari ale lui Dumnezeu. Spunea că ea are trei și unii nu au niciuna

pentru că Dumnezeu nu îi face pe toți la fel, altfel s-ar plictisi de toată treaba, așa că distribuie inegal lucrurile. Nu părea corect, dar în cele din urmă avea să iasă echitabil.

Laura avea șase ani la vremea de care vorbesc. Eu aveam nouă. Știam că pruncii nu se fac din aluat de pâine – asta era o poveste pentru țânci ca Laura. Totuși nu mi se oferise nicio explicație amănunțită.

După-amiaza mama stătea în chioșcul din grădină, tricotând. Împletea un pulover mititel, ca cele pe care încă le mai împletea pentru refugiații de peste ocean. Era și acesta pentru un refugiat? *Poate*, spunea ea, și zâmbea. După un timp ațipea, ochii i se închideau greoi, ochelarii rotunzi îi alunecau de pe nas. Ne spunea că are ochi în ceafă, și că de asta știe când facem ceva rău. Îmi imaginam acești ochi plăți și lucioși și incolori, ca ochelarii.

Nu-i stătea în fire să doarmă așa de mult după-amiaza. Existau multe lucruri care nu-i stăteau în fire. Laura nu era îngrijorată, însă eu eram. Puneam lucrurile cap la cap, din ce mi se spusese și din ce auzisem fără să vreau. Ce mi se spusese era: „Mama ta are nevoie de odihnă, așa că ia-i-o pe Laura de pe cap.” Ce auzisem fără să vreau (Reenie către doamna Hillcoate) era: „Doctorul nu e mulțumit. Ar putea să fie și așa, și așa. Bineînțeles că ea n-ar spune o vorbă, dar nu e o femeie sănătoasă. Unii bărbați nu prea pot să renunțe.” Astfel am știut că mama era într-un pericol de vreun fel, ceva care avea legătură cu sănătatea ei și ceva care avea legătură cu tata, cu toate că nu știam care putea fi acest pericol.

Am spus că Laura nu era îngrijorată, dar se agăța de mama mai mult ca de obicei. Stătea cu picioarele încrucișate în spațiul răcoros de sub chioșc când mama se odihnea, sau în spatele scaunului ei când scria scrisori. Când mama era în bucătărie, Laurei îi plăcea să stea sub masa de bucătărie. Își trăgea acolo o pernuță și abecedarul, cel care înainte era al meu. Avea o grămadă de lucruri care înainte erau ale mele.

Laura știa să citească acum, sau cel puțin știa să citească abecedarul. Litera ei preferată era L, poate pentru că era litera ei, cea cu care începea numele ei, *L e de la Laura*. Eu nu am avut niciodată o literă preferată cu care să începă numele meu – *I e de la Iris* – pentru că I este litera tuturor³.

L e de la Lăcrimioară,
Atât de pură și de parfumată,
Cu flori ca niște mărgăritare,
De un alb fără pată.

Poza din carte era cu doi copii cu pălării de paie demodate, lângă o floare albă pe care stătea o nimfă – goală pușcă, cu aripi străvezii, lucitoare. Reenie spunea că dacă ar fi dat de un lucru ca acesta s-ar fi luat după el cu pliciuul de muște. Mi-o spunea mie, în glumă, însă Laurei nu i-o spunea pentru că Laura putea s-o ia în serios și să se supere. Laura era *altfel*. *Altfel* însemna *ciudată*, știam asta, însă o sâcâiam pe Reenie.

— Cum adică, altfel?

— Nu la fel ca ceilalți oameni, spunea Reenie.

Dar poate că Laura nu se deosebea prea mult de ceilalți oameni. Poate că era la fel – la fel ca cine știe ce element straniu, pervertit din ei pe care cei mai mulți oameni îl țin ascuns, dar Laura nu, și de asta îi speria. Pentru că îi speria – sau dacă nu îi speria, atunci îi alarma în vreun fel; deși mai mult, bineînțeles, când a crescut.

Marti dimineață, așadar, în bucătărie. Reenie și mama făceau pâinea. Ba nu: Reenie făcea pâinea, iar mama bea o ceașcă de ceai. Reenie îi spusese că n-ar mira-o ca mai târziu să fie furtună, aerul e foarte greu, și că mama ar trebui să stea afară la umbră, sau să se întindă; dar mama spusese că nu-i place să stea degeaba. A spus că asta o face să se simtă inutilă; a spus că îi place să-i țină de urât lui Reenie.

---

³ În limba engleză *I* este pronume personal pers. I singular. *I* = eu.

În ceea ce o privea pe Reenie, mama putea să meargă pe apă; și, în orice caz, ea nu avea nicio putere să o comande. Așa că mama ședea bându-și ceaiul în timp ce Reenie stătea în picioare la masă, întorcând movila de aluat de pâine, împingând în ea cu ambele mâini, îndoind, întorcând, împingând în jos. Avea mâinile pline de făină; arăta de parcă avea mânuși albe ca făina. Avea făină și pe platca șorțului. Sub brațe avea semicercuri de sudoare, care întunecau margaretele galbene de pe rochia ei de casă. Câteva pâini erau deja modelate și puse în forme, fiecare acoperită cu un ștergar de vase curat și umed. Mirosul de ciupercă jilavă umplea bucătăria.

În bucătărie era foarte cald, deoarece cuptorul avea nevoie de un strat bun de cărbuni, și deoarece venea un val de căldură de afară. Fereastra era deschisă, valul de căldură se rostogolea înăuntru. Făina pentru pâine venea din butoiul cel mare din cămară. Nu trebuia să te cațeri în acel butoi pentru că făina putea să îți între în nas și în gură și să te sufocă. Reenie știa de un bebeluș care fusese vârat cu capul în jos în butoiul cu făină de frații și surorile lui și era să moară sufocat.

Laura și cu mine eram sub masa de bucătărie. Eu citeam o carte ilustrată pentru copii, care se chema *Oameni mari ai istoriei*. Napoleon se afla în exil pe insula Sf. Elena, stând în picioare pe o stâncă, cu mâna băgată în haină. Eu mă gândeam că trebuie să-l fi durut stomacul. Laura nu avea astâmpăr. A ieșit de-a bușilea de sub masă să bea o gură de apă.

— Vrei puțin aluat să faci un om de pâine? a întrebat-o Reenie.

— Nu, a spus Laura.

— Nu, *mulțumesc*, a spus mama.

Laura s-a întors de-a bușilea sub masă. Vedeam cele două perechi de labe ale picioarelor, cele înguste ale mamei și cele mai late, în pantofi solizi, ale lui Reenie, și picioarele slabe ale mamei și cele dolofane, în ciorapi maro-rozalii, ale lui

Reenie. Auzeam întorsul înăbușit și bufnitul surd ale aluatului de pâine. Atunci, absolut din senin, ceașca de ceai s-a făcut țândări și mama era jos pe podea, iar Reenie îngenuncheată lângă ea.

— Oh, sfinte Dumnezeule! spunea ea. Iris, du-te să-l aduci pe tatăl tău.

Am alergat în bibliotecă. Telefonul suna, dar tata nu era acolo. Am urcat scările spre foisorul lui, de obicei un loc interzis. Ușa nu era încuiată – în cameră nu erau decât un scaun și mai multe scrumiere. Nu era în camera din față, nu era în salonaș, nu era în garaj. Trebuie să fie la fabrică, m-am gândit, dar nu prea știam drumul, și era și prea departe. Nu știam unde să mai caut.

M-am întors în bucătărie și m-am furișat sub masă, unde Laura stătea cu genunchii la piept. Nu plângea. Pe podea era ceva care semăna a sânge, o dără, pete de un roșu-închis pe gresia albă. Am pus degetul, am lins – era sânge. Am luat o cârpă și l-am șters.

— Nu te uita, i-am spus Laurei.

După un timp, Reenie a coborât scările din spate și a întors manivela telefonului și l-a sunat pe doctor – nu că ar fi fost acasă, hoinărea pe undeva, ca de obicei. Apoi a telefonat la fabrică și l-a cerut pe tata. Nu se putea da de el.

— Găsiți-l, dacă puteți. Spuneți-i că e ceva urgent, a zis ea.

Apoi s-a întors în grabă sus. Uitase de tot de pâine, care a crescut prea mult, și pe urmă s-a lăsat, și n-a mai fost bună de nimic.

— Nu trebuia să stea în bucătăria aia încinsă, i-a spus Reenie doamnei Hillcoate, nu pe vremea asta când se apropie furtuna, dar nu vrea să se cruțe, nu poți să-i spui nimic.

— A avut dureri mari? a întrebat doamna Hillcoate, cu interes și compătimire în glas.

— Am văzut și mai rău, a spus Reenie. Mulțumesc lui Dumnezeu pentru micile milostenii. A ieșit exact ca un pisoi, însă trebuie să spun că ea a pierdut găleți de sânge. Va

trebui să ardem salteaua, nu știu cum am putea s-o curățăm.

— Vai de mine, mă rog, poate oricând să aibă altul, a spus doamna Hillcoate. Probabil că așa i-a fost scris. Trebuie să fi avut el ceva.

— Din câte am auzit, nu poate, a spus Reenie. Doctorul spune că mai bine ar pune capăt, fiindcă altul ar omorî-o și asta era cât pe ce s-o facă.

— Unele femei n-ar trebui să se mărite, a spus doamna Hillcoate. Nu sunt potrivite pentru asta. Trebuie să fii vânjoasă. Mama a avut zece, și nici n-a clipit când i-a făcut. Nu că ar fi trăit toți.

— A mea a avut unșpe, a spus Reenie. Asta a băgat-o în pământ.

Din experiența trecută, știam că acesta era preludiul la o întrecere cu privire la care dintre mamele lor a avut o viață mai chinută, și că în curând aveau să treacă la subiectul spălării rufelor. Am luat-o pe Laura de mână și am urcat în vârful picioarelor scările din spate. Eram îngrijorate, dar și foarte curioase: voiam să aflăm ce pățise mama, dar voiam să vedem și pisoii. Era acolo, într-un lighean smălțuit, lângă un maldăr de cearșafuri îmbibate de sânge de pe podeaua holului din fața camerei mamei. Dar nu era un pisoi. Era cenușiu, ca un cartof fiert învechit, cu un cap prea mare; era încrețit tot. Ochii îi erau închiși pe jumătate, de parcă lumina îi făcea rău.

— Ce e? a șoptit Laura. Nu-i pisoi.

S-a lăsat pe vine, uitându-se atent.

— Să mergem jos, am spus.

Doctorul mai era încă în cameră, îi auzeam pașii. Nu voiam să ne prindă, pentru că știam că această creatură ne era interzisă; știam că n-ar fi trebuit s-o vedem. Mai ales Laura – era genul de priveliște, asemenea unui animal strivit, care de regulă o făcea să țipe, și atunci eu aveam să fiu învinuită.

— E un copil, a spus Laura. Nu e terminat. Era surprinzător de calmă. Biata ființă! N-a vrut să se nască.

Spre sfârșitul după-amiezii Reenie ne-a dus s-o vedem pe mama. Zăcea în pat cu capul sprijinit pe două perne; brațele subțiri îi ieșeau de sub cearșaf; părul ei albit era transparent. Pe mâna stângă îi licărea verigheta, pumnii strângeau cearșaful pe lângă corp. Avea buzele strâns lipite, de parcă se gândea la ceva. Era expresia pe care o avea când întocmea liste. Ochii îi erau închiși. Cu pleoapele arcuite, coborâte peste ei, ochii păreau și mai mari decât atunci când erau deschiși. Ochelarii stăteau pe noptieră lângă carafa cu apă, fiecare ochi rotund al lor strălucitor și gol.

— Doarme, a șoptit Reenie. Să nu o atingeți.

Ochii mamei s-au deschis. Gura ei a tremurat scurt. Degetele mâinii apropiate s-au desfăcut.

— Puteți s-o îmbrățișați, a spus Reenie, dar nu prea tare.

Eu am făcut ce mi s-a spus. Laura și-a îngropat cu violență capul în coasta mamei, sub brațul ei. În aer plutea mirosul de levănțică albăstrie și apret al cearșafurilor, mirosul săpunului mamei și, sub asta, un miros iute de rugină amestecat cu mirosul dulce-înțepător de frunze umede dar care mocnesc.

Mama a murit cinci zile mai târziu. A murit de febră; și că era slăbită, pentru că n-a reușit să-și recapete forțele, spunea Reenie. În acest timp doctorul venea și pleca, și o suită de infirmiere dificile și scorțoase ocupau fotoliul din dormitor. Reenie cobora și urca scările în grabă cu ligheane, cu prosoape, cu cești de supă. Tata făcea fără răgaz naveta între casă și fabrică, și apărea la masă tras la față ca un cerșetor. Unde se aflase în acea după-amiază când nu fusese găsit? Nimeni nu spunea.

Laura pândea ghemuită pe holul de sus. Mi s-a spus să mă joc cu ea ca să nu facă vreo prostie, însă ea nu voia. Stătea cu brațele pe după genunchi și cu bărbia pe ei, și avea

o expresie gânditoare, ascunsă, de parcă sugea o bomboană. Nu aveam voie să mâncăm bomboane. Dar când i-am cerut să-mi arate, era doar o pietricică albă, rotundă.

În această ultimă săptămână mi s-a permis s-o văd pe mama în fiecare dimineață, dar numai câteva minute. Nu aveam voie să vorbesc cu ea, pentru că (spunea Reenie) bătea câmpii. Asta însemna că se credea în altă parte. Cu fiecare zi se împutina. Pomeții îi ieșeau în afară; mirosea a lapte și a ceva crud, ceva înăcrit, ca hârtia maro în care venea învelită carnea.

Eram posacă în cursul acestor vizite. Vedeam cât de bolnavă era și eram supărată pe ea pentru asta. Consideram că mă trăda în vreun fel – că se sustrăgea de la îndatoririle ei, că abdicase. Nu-mi trecea prin cap că putea să moară. Mă temusem de această posibilitate mai devreme, dar acum eram atât de îngrozită că mi-o scosesem din minte.

În ultima dimineață, care nu știam că avea să fie ultima, mama părea să-și mai fi venit în fire. Era mai fragilă, dar în același timp mai legată – mai compactă. Se uita la mine de parcă mă vedea.

— Lumina e foarte puternică aici, a șoptit ea. Ai putea să tragi draperiile?

Am făcut ce mi s-a spus, apoi m-am întors la căpătâiul ei, răsucind batista pe care mi-o dăduse Reenie în caz că plângeam. Mama m-a luat de mână; a ei era fierbinte și uscată, degetele ca sârma moale.

— Să fii cuminte, a spus ea. Sper că vei fi o soră bună pentru Laura. Știu că te străduiești să fii.

Am dat din cap. Nu știam ce să spun. Mă consideram victima unei nedreptăți: de ce întotdeauna eu trebuia să fiu sora bună pentru Laura, și nu invers? Cu siguranță mama o iubea mai mult pe Laura decât mă iubea pe mine.

Poate că nu; poate că ne iubea pe amândouă în mod egal; sau poate că nu mai avea energia să mai iubească pe cineva: trecuse dincolo de asta, în stratosfera rece ca gheața, dincolo cu mult de câmpul magnetic cald, dens al iubirii. Însă eu nu-

mi puteam imagina așa ceva. Iubirea ei pentru noi era un tot – solidă și tangibilă, ca o prăjitură. Singura întrebare era care dintre noi urma să primească felia mai mare.

(Ce născociri mai sunt și mamele! Sperietoare de ciori, păpuși de ceară în care să înfigem bolduri, scheme grosolane. Le refuzăm o existență a lor, le inventăm să corespundă cu noi – cu dorurile noastre, cu dorințele noastre, cu lipsurile noastre. Acum că sunt eu însămi mamă, știu.)

Mama nu mă slăbea cu privirea ei azurie. Ce efort trebuie să fi fost pentru ea să țină ochii deschiși! Ce departe trebuie să-i fi părut eu – o picătură roz îndepărtată, tremurătoare. Ce greu trebuie să fi fost pentru ea să se concentreze asupra mea! Totuși, nu vedeam nimic din stoicismul ei, dacă asta era.

Îmi venea să-i spun că se înșela în privința mea, în privința intențiilor mele. Nu întotdeauna mă străduiam să fiu o soră bună – ba dimpotrivă. Uneori o făceam pe Laura „pacoste” și îi spuneam să mă mai lase în pace, și nu mai departe de săptămâna trecută o găsisem lingând un plic – unul dintre plicurile mele speciale, pentru scrisori de mulțumire – și îi spuseseam că lipiciul de pe ele era făcut din cai fierți, ceea ce o făcuse să vomite și să fornăie. Uneori mă ascundeam de ea în golul unei tufe de liliac din spatele serei, unde citeam cărți cu degetele băgate în urechi în timp ce ea umbla de colo-colo căutându-mă, strigându-mi zadarnic numele. Așa că de multe ori scăpăm ușor cu minimumul necesar.

Dar nu aveam cuvinte să exprim asta, dezacordul meu cu versiunea mamei. Nu știam că eram pe cale să mi se lase moștenire ideea ei despre mine; ideea ei despre bunătatea mea fixată pe mine ca o insignă, și fără nicio șansă să i-o arunc înapoi (așa cum ar fi fost cursul normal al lucrurilor cu o mamă și o fiică – dacă ar fi trăit, când mă făceam mai mare).

Panglicile negre

În seara asta e un apus sângeriu, care nu se grăbește să moară. Spre răsărit, un fulger brăzdează cerul suspendat, apoi tună neașteptat, ca o ușă trântită brusc. Casa e ca un cuptor, în ciuda noului meu ventilator. Am adus afară o veioză. Uneori văd mai bine la lumina slabă.

Săptămâna trecută n-am scris nimic. Nu m-a tras inima. De ce să aștern pe hârtie evenimente atât de triste? Dar am reînceput, observ. Mi-am reluat mângălitul negru: se desfășoară pe hârtie într-o ață lungă de cerneală, încurcat dar lizibil. La urma urmelor, am vreo idee de a lăsa o semnătură? După tot ce am făcut să evit asta, *Iris*, *semnul ei distinctiv*, oricât de trunchiat: inițiale scrise cu creta pe trotuar, sau un X de pirat pe hartă, dezvăluind plaja unde a fost ascunsă comoara.

Oare de ce dorim atât de mult să ne comemorăm? Chiar și în timp ce încă suntem în viață. Dorim să ne afirmăm cu putere existența, ca niște câini care se ușurează pe hidranții de incendiu. Ne expunem la vedere fotografiile înrămate, diplomele de pergament, cupele argintate: ne înscriem monograma pe lenjerie, ne scrijelim numele pe copaci, le mângălim pe pereții toaletelor publice. O facem din același impuls. Ce așteptăm de la asta? Aplauze, invidie, respect? Sau pur și simplu atenție, de orice fel putem căpăta?

Vrem un martor, cel puțin. Nu suportăm ideea ca glasurile noastre să amuțească în cele din urmă, ca un radio care se oprește.

În ziua de după înmormântarea mamei am fost expediată cu Laura în grădină. Reenie ne-a expediat; spunea că trebuia să-și odihnească picioarele, fiindcă alegase toată ziua.

— Sunt la capătul puterilor, spunea ea.

Avea pete purpurii sub ochi, și am bănuit că plânsese, pe furiș ca să nu tulbure pe nimeni, și că avea s-o mai facă odată ce plecam.

— O să fim cuminți, am spus.

Nu voiam să merg afară – era prea multă lumină, o lumină orbitoare, și îmi simțeam pleoapele umflate și roz, dar Reenie a spus că trebuie să ieșim, și oricum aerul curat o să ne facă bine. Nu ni s-a spus să ieșim să ne jucăm, fiindcă asta ar fi fost o lipsă de respect atât de curând după moartea mamei. Ni s-a spus doar să ieșim.

Ceremonia de înmormântare s-a ținut la Avilion. Nu se numea priveghi – priveghiurile se țineau de cealaltă parte a râului Jogues, și erau gălăgioase și urâte, cu băutură. Nu: a noastră a fost ceremonie. Înmormântarea a fost aglomerată – veniseră muncitorii de la fabrică, nevestele lor, copiii lor, clericii, avocații, doctorii – însă ceremonia nu a fost pentru toți, cu toate că ar fi putut să fie. Reenie i-a spus doamnei Hillcoate, care fusese angajată să ajute, că o fi înmulțit Iisus pâinile și peștii, dar căpitanul Chase nu era Iisus și nu trebuia să i se ceară să hrănească mulțimile, deși, ca de obicei, nu știuse unde să se oprească, și ei nu-i mai rămânea decât să spere că nimeni nu avea să moară strivit sub picioare.

Cei invitați se înghesuiseră în casă, respectuoși, lugubri, morți de curiozitate. Reenie numărase lingurile și înainte și după, și spunea că ar fi trebuit să le folosim pe cele de calitate a doua și că unii ar întinde-o cu orice nu e bătut în cuie doar ca să aibă o amintire și, socotind după cum mâncau, ar fi putut la fel de bine să pună la masă lopeți în loc de linguri.

În ciuda acestui lucru, a mai rămas ceva mâncare – jumătate de șuncă, o grămăjoară de prăjiturile, diverse checuri distruse – iar Laura și cu mine ne strecuram pe furiș în cămară. Reenie știa ce facem, însă în acele momente nu avea energia să ne oprească – să spună „O să vă stricați pofta de mâncare” sau „Nu mai ronțăiți în cămara mea, altfel o să vă prefaceți în șoareci” sau „Mai mâncați un pic și o să plesniți” – sau să rostească vreuna din celelalte avertizări sau preziceri care întotdeauna mă linișteau în secret.

De data asta fusesem lăsate să ne îndopăm în voie. Eu mâncasem prea multe prăjiturile, prea multe feliuțe de șuncă, mâncasem o felie întreagă de prăjitură cu fructe uscate. Mai eram încă în rochiile noastre negre, și ne era prea cald. Reenie ne împletise strâns părul la spate, cu o fundă de rejansă neagră și țeapănă în partea de sus a fiecărei cozi și una în partea de jos: patru fluturi negri și sobri pentru fiecare dintre noi.

Afară, soarele m-a făcut să mijesc ochii. Mă supăra verdele intens al frunzelor, galbenul viu al florilor și roșul lor aprins: siguranța lor, parada sclipitoare pe care o făceau, de parcă aveau dreptul. Îmi venea să le decapitez, să le devastez. Mă simțeam părăsită și, în plus, morocănoasă și puhavă. Zahărul îmi bâzâia în cap.

Laura a vrut să ne cățărăm pe sfîncșii de lângă seră, dar am refuzat. Pe urmă a vrut să mergem să ne așezăm lângă nimfa de piatră și să ne uităm la carașii aurii. N-am văzut nimic prea rău în asta. Laura a întins-o înaintea mea pe pajiște. Era supărător de voioasă, de parcă n-avea nicio grijă pe lume; așa fusese toată înmormântarea mamei. Părea nedumerită de durerea celor din jur. Ce mă rodea și mai mult era că oamenilor părea să le fie mai milă de ea, din cauza asta, decât de mine.

— Sărmana mielușea, spuneau ei. E prea mică, nu-și dă seama.

— Mama e la Dumnezeu, spunea Laura. Adevărat, asta era versiunea oficială, semnul tuturor rugăciunilor înălțate; dar Laura avea un mod de a crede astfel de lucruri, nu în dublul sens în care le credeam toți ceilalți, ci cu o sinceritate calmă care mă făcea să vreau s-o scutur.

Ne-am așezat pe bordura din jurul eleșteului; fiecare frunză de nufăr strălucea în soare precum cauciucul verde, ud. Trebuie s-o ajut pe Laura să urce. S-a rezemat de nimfa de piatră, legănându-și picioarele, băgându-și degetele în apă, fredonând în surdină.

— N-ar trebui să cânti, i-am spus. Mama a murit.

— Ba nu, a spus mulțumită Laura. Nu a murit cu adevărat. E în cer cu copilașul.

Am împins-o de pe bordură. Nu în eleșteu, totuși – aveam ceva minte. Am împins-o în iarbă. Înălțimea nu era mare iar pământul era moale, și n-ar fi avut cum să se lovească prea tare. A căzut întinsă pe spate, apoi s-a rostogolit și s-a uitat la mine cu ochii mari, de parcă nu-i venea să creadă ce făcusem. Gura i s-a deschis într-un O perfect, de mugure de trandafir, ca a unui copil care suflă în lumânările de ziua de naștere, dintr-o carte cu poze. Pe urmă a început să plângă.

(Trebuie să recunosc că asta m-a satisfăcut. Voisem să sufere și ea – la fel de mult ca mine. Mă săturasem s-o văd că scapă ușor cu faptul că era foarte mică.)

Laura s-a ridicat din iarbă și a luat-o la fugă pe aleea din spate către bucătărie, zbierând de parcă fusese înjunghiată. Am fugit după ea: era mai bine să fiu la fața locului, când ajungea la cineva cu răspundere, în caz că mă acuza. Fugea caraghios – cu brațele întinse ciudat, cu picioarele ca fusul aruncate în lateral, fundele țepene i se bălăbăneau la capetele cozilor, fusta neagră îi sălta. A căzut o dată, și de data asta chiar s-a rănit – s-a julit la mână. Când am văzut asta, m-am simțit ușurată: puțin sânge avea să îmi ascundă răutatea.

Limonada

Cândva în luna de după moartea mamei – nu-mi amintesc exact când – tata a spus că o să mă ia în oraș. Niciodată nu-mi acordase prea multă atenție, și nici Laurei – ne lăsase în seama mamei, și apoi a lui Reenie – așa că această propunere m-a uimit.

Pe Laura nu o lua. Nici măcar n-a insinuat asta.

A anunțat apropiata excursie la micul dejun. Începuse să insiste ca eu și cu Laura să luăm micul dejun cu el și nu la bucătărie cu Reenie, ca înainte. Noi ne așezam la un capăt al mesei lungi, el se așeza la celălalt. Vorbea puțin cu noi: în schimb citea ziarul, iar noi îl admiram și îl respectam prea mult ca să-l întrerupem. (Îl veneram, bineînțeles. Când nu-l admiram, îl uram. Nu stârnea sentimente mai moderate.)

Soarele intra prin vitralii, îmbrăcându-l în lumini colorate, de parcă fusese înmuiat în tuș de desen. Încă mai țin minte cobaltul obrazului lui, merișorul sângeriu al degetelor. Și Laura și eu aveam la dispoziție astfel de culori. Ne mutam farfuriile cu porridge puțin în stânga, puțin în dreapta, astfel încât până și terciul de ovăz cenușiu și tern se transforma în verde sau albastru sau roșu sau violet: mâncarea magică, fie vrăjită, fie otrăvită, în funcție de fantezia mea sau de toanele Laurei. Pe urmă ne strâmbam una la alta în timp ce mâncam, dar pe mutește, în tăcere. Scopul era să ne facem de cap fără să-i atragem atenția. Mă rog, trebuia să facem ceva ca să ne distrăm.

În acea zi neobișnuită, tata s-a întors devreme de la fabrică, și am plecat în oraș. Nu era așa de departe – pe atunci, nimic din oraș nu era prea departe de ceva. Tata prefera să meargă pe jos decât la volanul mașinii sau să fie dus cu mașina. Presupun că din cauza piciorului bolnav: voia să arate că poate. Îi plăcea să meargă cu pași mari prin oraș, și chiar mergea, în ciuda șchiopătăturii său. Eu alergam pe lângă el, încercând să mă țin de ritmul lui inegal.

— O să mergem la Betty's, a spus tata. Am să-ți iau o limonadă.

Niciunul dintre lucrurile astea nu se mai întâmplase până atunci. Braseria Betty's era pentru obște, nu pentru Laura și pentru mine, spunea Reenie. Nu se făcea să ne coborâm standardele. De asemenea, limonada era un răsfăț dezastruos și îți strica dinții. Faptul că acele două lucruri interzise erau oferite simultan, și cu atâta nonșalanță, aproape că m-a făcut să intru în panică.

Pe strada principală din Port Ticonderoga erau cinci biserici și patru bănci, toate din piatră, toate bondoace. Uneori trebuia să citești ce scrie pe ele ca să-ți dai seama care ce era, deși băncile nu aveau turle. Braseria Betty's era lângă o bancă. Avea în față o copertină cu dungi albe și negre, și în vitrină o poză cu plăcintă cu carne de pui, care semăna cu o pălărie de copil mic făcută din aluat de foi, cu un volănaș pe margine. Înăuntru, lumina era de un galben șters, iar aerul mirosea a vanilie și cafea și brânză topită. Tavanul era făcut din tablă stanțată. De el atârnav ventilatoare cu palete ca niște elice de avion. Mai multe femei care purtau pălării stăteau la mese mici, împodobite cu alb; tata a dat din cap către ele, ele au răspuns la fel.

Pe o latură erau separeuri din lemn de culoare închisă. Tata s-a așezat în unul, iar eu m-am strecurat vizavi de el. Tata m-a întrebat ce fel de limonadă voiam, însă nu eram obișnuită să fiu singură cu el într-un loc public, și din cauza asta eram timidă. În plus, nu știam de care aveau. Așa că a comandat o limonadă de căpșuni pentru mine și o ceașcă de cafea pentru el.

Chelnerița avea o rochie neagră și o bonetă albă și sprâncenele pensate în arcuri subțiri, și o gură roșie lucioasă ca dulceața. Îi spunea tatei căpitane Chase, iar el îi spunea Agnes. Din asta, și din felul în care își sprijinea coatele pe masă, mi-am dat seama că era deja obișnuit cu acest loc.

Agnes a întrebat dacă asta e fetița lui, și ce dulce e; mi-a aruncat o privire plină de antipatie. I-a adus cafeaua aproape

imediat, bălăbănindu-se puțin pe tocurile înalte, iar când a pus-o jos, i-a atins scurt mâna. (Am luat notă de această atingere, deși nu știam încă să o interpretez.) Pe urmă a adus limonada pentru mine, într-un pahar în formă de con, ca o tichie de măgar cu susul în jos; avea și două paie. Bulele mi-au intrat în nas și m-au făcut să lăcrimez.

Tata a pus în cafea un cub de zahăr, și a amestecat, și a scuturat ușor lingurița de marginea ceștii. L-am studiat peste buza paharului cu limonadă. Dintr-odată arăta altfel; arăta ca cineva pe care nu-l mai văzusem niciodată – mai subțire, cumva mai puțin solid, dar mai detaliat. Rareori îl vedeam de atât de aproape. Avea părul pieptănat peste cap și tuns scurt în părți, și începea să chelească la tâmples; ochiul lui bun era de un albastru stins, ca hârtia heliografică. Fața lui ridată, încă frumoasă, avea același aer distrat pe care îl avea deseori dimineața, la micul dejun, de parcă asculta un cântec, sau o explozie îndepărtată. Mustața îi era mai căruntă decât observasem înainte, și, acum că mă gândeam la asta, părea ciudat că bărbaților le cresc pe față astfel de peri țepoși, iar femeilor nu. Chiar și hainele lui obișnuite se transformaseră misterios în lumina chioară cu miros de vanilie, de parcă erau ale altcuiva și el doar le împrumutase. Erau prea mari pentru el, asta era. Se împuținase. Însă în același timp era mai înalt.

Mi-a zâmbit și m-a întrebat dacă îmi place limonada. După aceea, a rămas tăcut și gânditor. Apoi a scos o țigară din tabachera de argint pe care o avea întotdeauna la el, și a aprins-o, și a suflat fumul.

— Dacă se întâmplă ceva, a spus în cele din urmă, trebuie să-mi promiți că o să ai grijă de Laura.

Am dat solemn din cap. Ce era *ceva*? Ce se putea întâmpla? Mi-a fost groază de vreo veste proastă, deși nu mă puteam gândi la una anume. Poate că pleca – pleca peste hotare. Poveștile despre război nu rămăseseră fără ecou în mintea mea. Oricum, nu a dat explicații.

— Batem palma? a spus el.

Ne-am întins mâinile peste masă; a lui era tare și uscată, ca mânerul unui geamantan de piele. Unicul lui ochi albastru mă cântărea, de parcă reflecta dacă se putea baza pe mine sau nu. Am ridicat bărbia, mi-am îndreptat umerii. Voiam cu disperare să merit părerea lui bună.

— Ce se poate cumpăra de cinci cenți? a întreat apoi.

Întrebarea asta m-a luat prin surprindere, lăsându-mă fără glas: nu știam. Mie și Laurei nu ni se dădeau bani de cheltuială, pentru că Reenie spunea că trebuie să învățăm valoarea dolarului.

Din buzunarul interior al costumului său de culoare închisă și-a scos agenda cu coperte de piele de porc și a rupt o foaie. Apoi a început să vorbească despre nasturi. Niciodată nu era prea devreme, a spus el, să învăț principiile simple ale economiei, pe care trebuia să le știu ca să pot acționa în mod responsabil când mă făceam mare.

— Să presupunem că începi cu doi nasturi, a spus.

A spus că cheltuielile reprezintă costul de fabricație al nasturilor iar venitul brut este dat de prețul de vânzare al nasturilor, iar profitul net este acea cifră minus cheltuielile, într-o perioadă de timp dată. Pe urmă poți să păstrezi pentru tine o parte din profitul net, iar restul să-l folosești ca să faci patru nasturi, și apoi să-i vinzi pe aceia și să faci opt. A desenat o mică diagramă cu creionul lui de argint: doi nasturi, apoi patru nasturi, apoi opt nasturi. Nasturii se înmulțeau uluitor pe pagină; în coloana de lângă ei, banii se îngrămădeau. Era ca dezghiocatul mazării – boabele în castronul ăsta, păstăile în ăla. M-a întreat dacă înțeleg.

I-am cercetat fața să văd dacă vorbește serios. Îl auzisem destul de des vorbind despre fabrica de nasturi ca fiind o capcană, un nisip mișcător, un blestem, o povară, dar asta era când bea. În momentul de față era foarte treaz. Parcă nu explica, parcă se scuza. Voia ceva de la mine, în afară de un răspuns la întrebarea lui. Parcă voia să-l iert, să-l absolv de o nelegiuire; dar ce îmi făcuse? Nimic care să-mi vină în minte.

Eram derutată și, pe lângă asta, mă simțeam aiurea: ce îmi cerea sau dorea să afle mă depășea. Asta a fost prima dată când un bărbat a așteptat de la mine mai mult decât puteam să ofer, dar nu avea să fie și ultima.

— Da, am spus.

În săptămâna de dinainte de a muri – într-una din acele dimineți îngrozitoare – mama a spus un lucru ciudat, deși la acea vreme nu l-am considerat ciudat. A spus: „În adâncul lui, tatăl vostru vă iubește”.

Nu avea obiceiul să ne vorbească despre sentimente, și mai ales despre iubire – iubirea ei sau a altcuiva, în afară de cea a lui Dumnezeu. Însă părinții trebuie să-și iubească copiii, așa că probabil că am luat acest lucru spus de ea drept o asigurare: în ciuda aparențelor, tata era cum erau ceilalți tați, sau erau considerați că sunt.

Acum că mă gândesc, era mai complicat. Poate era o avertizare. Putea să fie și o povară. Chiar dacă iubirea era *în adânc*, deasupra erau multe îngrămădite, și ce ai fi găsit când săpai? Nu un simplu dar, aur pur și strălucitor; mai degrabă ceva vechi și posibil primejdios, precum o amuletă de fier ruginind printre oase vechi. Un fel de talisman, iubirea asta, dar unul greu; un lucru greu pe care să-l car cu mine, atârnat la gât pe lanțul lui de fier.

IV

Asasinul orb: Cafeneaua

Plouă ușor, dar constant, de la amiază. Ceața se ridică din copaci, din drumuri. Ea trece pe lângă vitrina din față pe care e pictată o ceașcă de cafea, albă cu o dungă verde în jur, și cu trei dâre de abur care ies din ea în linii unduitoare, ca și cum pe geamul ud ar fi lunecat în jos trei degete făcute cârlig. Pe ușă scrie CAFENEA cu litere aurii care se cojesc. O deschide și pășește înăuntru, scuturând umbrela. E de culoare crem, la fel ca haina ei de ploaie, din poplin, își aruncă pe spate gluga.

El e în ultimul separeu, lângă ușa batantă a bucătăriei, așa cum a spus. Pereții sunt îngălbeniți de fum, separeurile sunt vopsite într-un maro mohorât, fiecare având un cârlig metalic în formă de gheară de găină pentru haine. În separeuri stau bărbați, numai bărbați, în jachetele lăbărțate ca niște pături uzate, fără cravată, tunși neuniform, cu picioarele desfăcute, încălțate cu bocanci bine fixați în podeaua de scândură. Mâini ca niște butuci: mâinile acelea puteau să te salveze sau să te bată măr, și ar fi arătat la fel și într-un caz, și în celălalt. Instrumente nesimțitoare, ca și ochii lor. În încăpere miroase a scânduri în putrezire și a oțet vărsat și a pantaloni de stofă de lână stătuți și a carne veche și un duș pe săptămână, a zgârcenie și înșelăciune și dușmănie. Ea știe că e important să se poarte ca și cum nu remarcă mirosul.

El ridică o mână, și ceilalți bărbați se uită la ea cu suspiciune și dispreț în timp ce se grăbește spre el, cu tocurile păcănind pe lemn. Se așază vizavi de el, zâmbește cu ușurare: e aici. E încă aici.

Doamne sfinte, spune el, puteai la fel de bine să porți nură!

Ce-am făcut? Ce nu-i bine?

Haina ta.

E doar o haină de ploaie. O haină obișnuită, spune ea, șovăind. Ce are?

Hristoase, spune el, uită-te la tine. Uită-te în jur. E prea curată.

După tine, nimic din ce fac nu-i bine, nu-i așa? spune ea. Niciodată n-o să fac ceva bine.

Ba da, spune el. Știi ce faci bine. Însă nu gândești nimic de la cap la coadă.

Nu mi-ai spus. N-am mai fost niciodată aici – într-un loc ca acesta. Și nici nu pot să ies din casă arătând ca o femeie cu ziua – te-ai gândit la asta?

Dacă aveai măcar o eșarfă sau ceva. Să-ți acoperi părul.

Părul, spune ea, disperată. Ce mai urmează? Ce are părul meu?

E prea blond. Sare în ochi. Blondele sunt ca șoarecii albi, îi găsești numai în cuști. În natură n-ar rezista mult. Sunt prea bătători la ochi.

Nu ești amabil.

Detest amabilitatea, spune el. Detest oamenii care se mândresc că sunt amabili. Niște mucoși de doi bani care se dau amabili și împart cu țărâita amabilitatea. Sunt demni de dispreț.

Eu sunt amabilă, spune ea, încercând să zâmbească. Sunt amabilă cu tine, în orice caz.

Dacă aș fi crezut că asta e tot – amabilitate călâie și insipidă – aș fi plecat. Aș fi fugit mâncând pământul, cu trenul de la miezul nopții. Nu am nevoie de mila nimănui, nu caut pomeni sexuale.

E într-o dispoziție cumplită. Ea se întrebă de ce. Nu l-a văzut de o săptămână. Sau poate ploaia o fi de vină.

Atunci, poate nu e amabilitate, spune ea. Poate este egoism. Poate sunt nemilos de egoistă.

Aș prefera asta, spune el. Te prefer lacomă. Își stinge țigara, întinde mâna după alta, se răzgândește. Fumează tot țigări la pachet, un lux pentru el. Probabil că și le drămuiește. Ea se gândește dacă are destui bani, dar nu poate să-l întrebe.

Nu vreau să stai așa în fața mea, ești prea departe. Știu, spune ea. Dar nu avem unde să mergem. E prea multă umezeală.

Am să găsec eu un loc. Undeva unde nu ninge.

Nu ninge.

Dar o să ningă. O să bată vântul de nord.

Și o să avem zăpadă. Și ce-or să facă atunci tâlharii, bieții de ei? Cel puțin, l-a făcut să zâmbească, deși e mai mult o strâmbătură. Unde dormi? întrebă ea.

Nu contează. Nu trebuie să știi. Așa, dacă vor pune vreodată mâna pe tine și te vor lua la întrebări, nu va trebui să minți.

Nu mint chiar atât de prost, spune ea, încercând să zâmbească.

Poate nu pentru un amator, spune el. Dar profesioniștii te-ar prinde cu mâța-n sac, nicio grijă. Te-ar deschide ca pe-un pachet.

Tot te mai caută? N-au renunțat?

Nu încă. Așa am auzit.

E îngrozitor, spune ea. Totul e îngrozitor. Totuși, suntem norocoși, nu-i așa?

De ce suntem norocoși? A revenit la dispoziția lui posacă.

Cel puțin suntem amândoi aici, cel puțin am...

Chelnerul stă în picioare lângă separeu. Are mânecile de la cămașă suflecate, un șorț lung a cărui culoare este neclară din cauza murdăriei vechi, și șuvițe de păr aranjate de-a curmezișul țestei ca niște șireturi unsuroase. Degetele de la mână seamănă cu degetele de la picior.

Cafea?

Da, te rog, spune ea. Simplă. Fără zahăr.

Așteaptă până ce chelnerul pleacă. E sigur?

Cafeaua? Te referi la microbi? N-ar trebui să aibă, fierbe de ore întregi. Își bate joc de ea, dar ea alege să nu-l bage în seamă.

Nu, vreau să spun dacă e sigur aici.

E prietenul unui prieten. Oricum, stau cu ochii pe ușă – aș putea ieși prin spate. E o alee.

Nu tu ai făcut-o, spune ea.

Ți-am zis. Deși aș fi putut, am fost acolo. Oricum nu contează, pentru că sunt exact ce le trebuie. Tare le-ar mai plăcea să mă pună la zid. Pe mine și ideile mele proaste.

Trebuie să fugi, spune ea cu disperare. Se gândește la cuvântul *îmbrățișare*, ce demodat e. Totuși, asta vrea – să-l strângă în brațe.

Nu încă, spune el. Încă nu trebuie să plec. Nu trebuie să iau trenuri, nu trebuie să trec granițe. Se zice că acolo pândesc ei.

Îmi fac griji pentru tine, spune ea. Am ajuns să și visez asta. Îmi fac griji tot timpul.

Nu-ți face griji, iubito, spune el. Ai să slăbești și atunci frumoasele tale țâțe și fundul tău strașnic or să se micșoreze de tot. Atunci n-ai să mai fii bună pentru nimeni.

Ea își duce mâna la obraz de parcă i-ar fi tras o palmă. Aș vrea să nu vorbești așa.

Știu, spune el. Fetele cu haine ca a ta chiar au astfel de dorințe.

The Port Ticonderoga Herald and Banner, 16 martie, 1933

CHASE SPRIJINĂ EFORTUL DE AJUTORARE DE ELWOOD R. MURRAY, REDACTOR-ŞEF

Într-un gest patriotic la care acest oraş a ajuns să se aştepte, căpitanul Norval Chase, preşedintele Chase Industries Ltd., a anunţat ieri că Chase Industries va dona trei vagoane de mărfuri „de calitate a doua” pentru eforturile de ajutorare a acelor regiuni ale ţării cel mai greu lovite de Criză. Printre acestea vor fi pături pentru bebeluşi, pulovere de copii şi un sortiment de lenjerie de corp practică, atât pentru bărbaţi cât şi pentru femei.

Căpitanul Chase a spus pentru *The Herald and Banner* că în această vreme de criză naţională toţi trebuie să contribuie, aşa cum s-a făcut în război, mai ales cei din Ontario, care sunt mai norocoşi decât alţii. Atacat de cel mai renumit dintre adversarii săi, domnul Richard Griffen de la Royal Classic Knitwear din Toronto, care l-a acuzat că îşi aruncă pe piaţă surplusurile ca produse gratuite şi îl lipseşte astfel pe muncitor de leafă, căpitanul Chase a afirmat că, întrucât cei care primesc aceste produse nu îşi permit să le cumpere, el nu împiedică pe nimeni să vândă.

A adăugat că toate zonele ţării au suferit opriri în dezvoltare, şi că în prezent Chase Industries se confruntă cu o reducere a activităţii, cauzată de cererea scăzută. A spus că va face totul pentru ca fabricile să continue să lucreze, dar s-ar putea ca în curând să fie nevoit fie să recurgă la concedieri, fie să reducă programul şi salariile.

Nu putem decât să aplaudăm eforturile căpitanului Chase, un om care se ţine de cuvânt, spre deosebire de tacticile de grevă patronală şi spargere de grevă din centre precum Winnipeg şi Montreal, ceea ce a făcut ca Port Ticonderoga să rămână un oraş care respectă legea şi nu cunoaşte scenele

de revolte sindicale, violență brutală și vărsare de sânge de inspirație comunistă care au tulburat alte orașe, provocând pagube și distrugerii de proprietăți considerabile, precum și pierderi de vieți omenești.

Asasinul orb: Cuvertura de lasetă

Aici trăiești? întrebă ea. Își răsucește mânușile în mâini, de parcă ar fi ude și le stoarce.

Aici stau, spune el. Asta e altceva.

Casa e una dintr-un șir, toate din cărămidă roșie înnegrită de murdărie, înguste și înalte, cu acoperișuri ascuțite. În față are un dreptunghi de iarbă prăfuită, câteva buruieni arse de soare cresc lângă potecă. O pungă de hârtie cafenie ruptă.

Patru trepte duc la verandă. La fereastra din față atârnă perdele de dantelă. El scoate cheia.

Ea se uită în urmă, peste umăr, în timp ce pășește înăuntru. Fii fără grijă, spune el, nu ne pândește nimeni. Oricum, asta e casa prietenului meu. Azi sunt aici, mâine am plecat.

Ai o mulțime de prieteni, spune ea.

Nu o mulțime. Nu-ți trebuie mulți dacă nu ai bebele.

E un vestibul cu un șir de cârlige de alamă pentru haine, o podea acoperită cu linoleum uzat, în carouri maro și galbene, o ușă interioară cu geam mai pe care sunt schițați bătlani sau cocori. Păsări cu picioare lungi care își îndoaie grațioasele gâturi ca de șarpe printre trestii și crini, rămășiță dintr-o epocă mai îndepărtată: iluminatul cu gaz. El deschide ușa cu altă cheie și pășesc în holul interior, întunecat; el apasă scurt comutatorul electric. În tavan, o lustră cu trei flori de sticlă roz, cu două dintre becuri lipsă.

Nu fi atât de speriată, iubito, spune el. Nu o să se ia nimic pe tine. Doar să nu te atingi de nimic.

Oh, s-ar putea, spune ea cu un răs slab, întretăiat. Trebuie să te ating pe tine. Ai să te cojești.

El trage ușa de sticlă după ei. În stânga, altă ușă, lăcuită și neagră; ea își imaginează o ureche critică lipită de ea pe dinăuntru, un scârțâit, ca de greutate mutată de pe un picior pe altul. Vreo baborniță pizmașă cu părul cărunt – nu s-ar potrivi cu perdelele de dantelă? Un șir lung de trepte tocite duce sus, cu fâșii de covor bătute în cuie și o balustradă

știrbă. Tapetul are un model tip împletitură, cu lujeri de viță-de-vie și trandafiri îngemănați, roz cândva, acum cafeniul-deschis al ceaiului cu lapte. El o cuprinde în brațe cu grijă, își trece buzele pe gâtul ei; nu pe gură. Ea se înfioară.

Sunt ușor de dat jos după aceea, spune el, în șoaptă. Doar te duci acasă și faci un duș.

Nu spune asta, zice ea, tot în șoaptă. Mă iei peste picior. Niciodată nu crezi că vorbesc serios.

Acum vorbești foarte serios, spune el. Ea își strecoară brațul pe după mijlocul lui și amândoi urcă scările cam stângaci, cam greoi; trupurile lor îi fac să se miște mai încet. La jumătatea scării e un vitraliu: lumina cade prin albastrul-cobalt al cerului, prin strugurii de un purpuriu ca al magazinelor cu produse de zece cenți, prin roșul nevralgic al florilor, pătându-le fețele. Pe palierul de la etajul al doilea el o sărută iar, de data asta mai apăsător, ridicându-i fusta pe picioarele mătăsoase până la marginea de sus a ciorapilor, pipăind micii bumbi de cauciuc de acolo, lipind-o de perete. Ea poartă întotdeauna portjartier: scoaterea lui e ca jupuirea unei foci.

Pălăria ei cade, brațele ei îi înconjoară gâtul, capul și trupul ei se arcuiesc spre spate de parcă cineva ar trage-o de păr. Părul i s-a desprins din agrafe, s-a descolăcit. El îl netezește plimbându-și mâna pe palida întindere a lui care se îngustează, și se gândește la o flacără, flacăra palpătoare a unei lumânări albe, întoarsă cu susul în jos. Dar o flacără nu arde în jos.

Camera e la etajul al treilea, unde trebuie să fi fost odinioară încăperile servitorilor. Odată intrați, el pune lanțul.

Camera e mică și înăbușitoare și întunecoasă, cu o singură fereastră deschisă câțiva milimetri, storul e tras aproape până jos, de o parte și de alta atârnă perdele de plasă albe, prinse la mijloc cu un șnur. Soarele după-amiezii bate în stor, aurindu-l. Aerul miroase a putregai uscat, dar și a săpun: într-un colț e o chiuvetă triunghiulară micuță, o oglindă cu pete roșcate atârnă deasupra ei; înghesuită sub

ea, cutia neagră, pătrată, a mașinii lui de scris. Periuța lui de dinți e într-o cană de tablă emailată; nu este o periuță de dinți nouă. E prea intim. Ea își întoarce privirea. Există un birou lăcuit într-o nuanță închisă, cu urme de arsuri de țigară și pahare ude, dar majoritatea spațiului e ocupată de pat. Este genul acela de alamă, demodat și feciorelnic și vopsit în alb, în afară de măciuliile picioarelor. Probabil că va scârțâi. Gândindu-se la asta, ea roșește.

Își dă seama că el și-a dat osteneală cu patul – a schimbat așternutul sau cel puțin fețele de pernă, a netezit bine cuvertura de lasetă de un verde-Nil decolorat. Aproape că își dorește ca el să n-o fi făcut, pentru că vederea acestui lucru îi provoacă o strângere de inimă asemănătoare milei, ca și cum un țăran înfometat i-ar fi oferit ultima lui bucata de pâine. Nu milă vrea ea să simtă. Nu vrea să simtă că el e în vreun fel vulnerabil. Numai că nu are încotro. Își pune pe birou poșeta și mănușile. Își dă seama dintr-odată că situația pare mondenă. Ca situație mondenă, e absurdă.

Scuze pentru lipsa majordomului, spune el. Vrei ceva de băut? Whisky ieftin.

Da, mulțumesc, spune ea.

El păstrează sticla în sertarul de sus al biroului; o scoate, și două pahare, și toarnă.

Să spui cât.

Atât, mulțumesc.

N-am gheață, spune el, dar pot să-ți dau apă.

Nu, e bine așa. Ea dă whisky-ul pe gât, tușește puțin, îi zâmbește, stând în picioare cu spatele lipit de birou.

Puțin și tare și pe loc, spune el, așa îți place. Se așază pe pat, cu paharul. În sănătatea faptul că îți place! Ridică paharul. Nu îi întoarce zâmbetul.

Ești neobișnuit de rău astăzi.

Autoapărare, spune el.

Nu îmi place, tu îmi placi, spune ea. Cunosoc diferența.

Până la un punct, spune el. Sau așa crezi tu. Asta salvează aparențele.

Dă-mi un motiv bun de ce să nu plec imediat de aici.

El rânjește. Atunci vino încoace.

Cu toate că știe că ea asta așteaptă, nu vrea să-i spună că o iubește. Poate că asta l-ar lăsa fără armură, ca o recunoaștere a vinovăției.

Am să-mi scot ciorapii mai întâi. Li se duc firele doar cât te uiți la ei.

Lasă-i. Vino încoace acum.

Soarele a înaintat pe cer; n-a mai rămas decât o dungă de lumină, în stânga storului tras. Afară, trece huruind un tramvai, cu clopotul zăngănind. În tot acest timp, trebuie să fi trecut tramvaie. De ce atunci efectul a fost liniște? Liniște și răsuflarea lui, răsuflarea lor, îngreunată, reținută, încercând să nu facă zgomot. Sau nu prea mult zgomot. De ce seamănă plăcerea atât de mult cu suferința? Cu cineva rănit? El își pune mâna pe gura ei.

Acum în cameră e mai întuneric, totuși ea vede mai bine. Cuvertura de pat căzută grămadă pe podea, cearșaful răsucit în jurul lor și peste ei, ca un lujer de viță-de-vie gros, din cârpă; unicul bec, fără abajur, tapetul de culoare crem cu violete albastre, micuțe și caraghioase, pătat cu bej acolo unde trebuie să fi plouat prin acoperiș; lanțul care protejează ușa. Lanțul care protejează ușa: e foarte firav. Un brânci bun, o lovitură de bocanc. Dacă ar fi să se întâmple asta, ce ar face ea? Simte pereții subțiindu-se, prefăcându-se în gheață. Sunt niște pești într-un bol.

El aprinde două țigări, îi întinde una. Amândoi trag fumul în piept. El își plimbă mâna liberă pe ea, apoi iarăși, apreciind-o cu degetele. Se gândește cât timp are ea; nu întreabă, în schimb, îi cuprinde încheietura mâinii. Ea poartă un ceas mic de aur. El îi acoperă cadranul.

Așadar, spune el. Un basm de adormit copiii?

Da, te rog, spune ea.

Unde rămăseserăm?

Tocmai tăiașeși limba acelor sărmane fete cu voaluri de mireasă.

A, da. Iar tu ai protestat. Dacă nu-ți place povestea asta, pot să-ți spun alta, dar nu promit că o să fie mai civilizată. Ar putea să fie mai rea. Ar putea să fie modernă. În loc de câțiva zycronieni morți, am putea avea acri de noroi împuțit și sute de mii de...

Am să rămân la asta, spune ea repede. Oricum e cea pe care vrei să mi-o spui.

Ea își stinge țigara în scrumiera de sticlă maro, apoi se lipește de el, cu urechea pe pieptul lui. Îi place să-i audă glasul așa, de parcă ar veni nu din gât ci din trup, ca un zumzet sau un mârâit sau ca un glas ce vorbește din adâncul pământului. Ca sângele care circulă prin inima ei: un cuvânt, un cuvânt, un cuvânt.

The Mail and Empire, 5 decembrie, 1934

APLAUZE PENTRU BENNETT CORESPONDENȚĂ SPECIALĂ PENTRU *THE MAIL AND EMPIRE*

Aseară, într-un discurs ținut la Empire Club, domnul Richard E. Griffen, afacerist din Toronto și președinte franc al Royal Classic Knitwear, a avut laude moderate la adresa primului-ministru R. B. Bennett și l-a atacat fățiș pentru criticile lui.

Referindu-se la zgomotoasa adunare de la Maple Leaf Gardens de duminică din Toronto, când 15.000 de comuniști i-au organizat o primire isterică liderului lor Tim Buck, închis pentru conspirație sedițioasă dar eliberat condiționat sâmbătă din Kingston's Portsmouth Penitentiary, domnul Griffen s-a declarat alarmat de „cedarea la presiune” a guvernului sub forma unei petiții semnate de 200.000 de „inimi sângerânde amăgite”. Politica domnului Bennett, a „câlcâiului de fier al neîndurării”, este corectă, a spus el, deoarece întemnițarea celor care completează să răstoarne guverne alese și să confişte proprietatea privată este singura cale de a lupta împotriva subversiunii.

Cât despre zecile de mii de imigranți deportați în baza articolului 48, inclusiv cei trimiși înapoi în țări precum Germania și Italia unde îi așteaptă internarea în lagăre, aceștia susținuseră guvernarea tiranică, iar acum au s-o guste nemijlocit, a afirmat domnul Griffen.

Întorcându-se la economie, a spus că deși șomajul rămâne ridicat, ceea ce stârnește îngrijorare, iar comuniștii și simpatizanții lor continuă să profite de el, există semne optimiste și e convins că Depresiunea se va termina până în primăvară. Între timp, singura politică sănătoasă este să rezistăm până la capăt și să lăsăm sistemul să se corecteze singur. Trebuie să ne opunem oricărei înclinații spre socialismul cu față umană al domnului Roosevelt, deoarece

asemenea eforturi n-ar face decât să agraveze boala economiei suferinde. Deși starea șomerilor este de compătimit, mulți sunt leneși din fire, și trebuie folosită forța prompt și eficient împotriva greviștilor ilegali și a agitatorilor din afară.

Comentariile domnului Griffen au fost puternic aplaudate.

Asasinul orb: Mesagerul

Să vedem. Să spunem că e întuneric. Sorii, toți trei, au apus. Au răsărit două luni. La poalele dealurilor bântuie lupii. Fata aleasă își așteaptă rândul să fie sacrificată. I s-a dat să mănânce ultima oară, o masă aleasă, a fost parfumată și unsă, s-au cântat cântece întru lauda ei, s-au înălțat rugăciuni. Acum e culcată pe un pat de brocart roșu cu auriu, închisă în cea mai tainică odaie a Templului, care miroase amestecat a petale de flori și tămâie și a condimente aromate zdrobite care sunt în mod obișnuit presărate pe catafalcurile morților. Patul e numit Patul de o noapte, pentru că nicio fată nu a petrecut două nopți în el. Printre fete, când încă mai au limbă, i se spune Patul lacrimilor mute.

La miezul nopții va fi vizitată de Stăpânul Infernului, care se spune că e îmbrăcat în armură ruginită. Infernul este locul sfâșierii și dezintegrării: toate sufletele trebuie să treacă prin el în drum spre tărâmul zeilor, iar unele – cele mai păcătoase – trebuie să rămână acolo. Fiecare fecioară închinată Templului trebuie să primească vizita Stăpânului ruginit în noaptea dinaintea sacrificării, căci dacă nu, sufletul ei va fi nemulțumit, și în loc să călătorească spre tărâmul zeilor va fi silită să se alăture grupului de moarte frumoase goale cu păr azuriu, siluete opulente, buze roșii ca rubinul și ochi ca niște hăuri pline de șerpi, care dau târcoale vechilor morminte în ruinele din munții sterpi de la apus. Vezi, n-am uitat de ele.

Îți apreciez minuțiozitatea.

Nimic nu e prea bun pentru tine. Orice mărunțiș mai vrei să adaug, dă-mi de știre. În fine. La fel ca multe popoare, străvechi sau moderne, zycronienii se tem de virgine, de cele moarte mai ales. Femeile trădate în dragoste, care au murit nemăritate, au tendința să caute în moarte ceea ce, din nefericire, le-a lipsit în viață. Ziua dorm în mormintele ruinate, iar noapte îi vânează pe drumeții imprudenți, mai

ales pe tinerii destul de nesăbuiți să se ducă acolo. Sar pe acești tineri și le sug miezul, și îi prefac în zombi ascultători, meniți să satisfacă la cerere poftele nefirești ale moartelor despuiate.

Ce ghinion pentru tineri! spune ea. Nu există nicio apărare împotriva acestor creaturi vicioase?

Poți să le străpungi cu sulița, sau să le faci chisăliță cu pietre. Însă sunt foarte multe – e ca și cum ai ține la distanță o caracatiță – sunt grămadă pe flăcău înainte ca el să știe. Oricum, te hipnotizează – îți distrug voința. E primul lucru pe care îl fac. Cum ai dat ochii cu una, rămâi încremenit în loc.

Îmi imaginez. Mai vrei whisky?

Cred că i-aș putea ține piept. Mulțumesc. Fata – cum zici s-o cheme?

Nu știu. Tu alegi. Tu cunoști teritoriul.

Am să mă mai gândesc. Oricum, stă întinsă pe Patul de o noapte, o pradă în așteptare. Nu știe ce va fi mai rău, să i se taie gâtul sau următoarele câteva ore. Unul dintre secretele știute de toți este faptul că Stăpânul Infernului nu e real, ci doar unul dintre curteni, deghizat. La fel ca toate celelalte din Sakiel-Norn, această funcție se vinde, și se spune că se dau sume mari – pe sub masă, desigur. Primitoarea mitelor este Marea Preoteasă, care e la fel de venală ca toți, și cunoscută a fi iubitoare de safire. Se scuză jurând să folosească banii în scopuri caritabile, și chiar folosește o parte din ei pentru asta, când își aduce aminte. Fetele nu au cum să se plângă de această parte a chinului lor, neavând limbă, sau măcar materiale de scris, și oricum a doua zi sunt moarte toate. *Bănuți pentru rai*, își spune Marea Preoteasă în timp ce socotește gologanii.

Între timp, în depărtare e în marș o hoardă mare de barbari zdrențaroși, porniți să cucerească vestita cetate Sakiel-Norn, apoi s-o prade și s-o ardă până la temelii. Au făcut deja același lucru cu mai multe cetăți mai de la vest. Nimeni – niciuna dintre națiunile civilizate, adică – nu își

poate explica succesul lor. Nu sunt nici bine îmbrăcați, nici bine înarmați, nu știu să citească, și nu dețin nicio drăcie metalică ingenioasă.

Nu numai asta, n-au nici rege, doar un conducător. Acest conducător nu are un nume ca atare; a renunțat la numele său când a ajuns conducător, și a primit în schimb un titlu. Titlul lui este Servitorul Veseliei. Camarazii lui îi mai spun și Biciul Celui Atotputernic, Pumnul Drept al Celui Invincibil, Curățitorul Nedreptăților, și Apărătorul Virtuții și Dreptății. Țara de origine a barbarilor nu se cunoaște, dar se știe că vin de la nord-vest, unde își au originea și vânturile rele. Dușmanii lor îi numesc Poporul Pustiirii, însă ei își spun Poporul Bucuriei.

Actualul lor conducător poartă semnele bunăvoinței divine: s-a născut cu căiță, este rănit la picior, și are un semn în formă de stea pe frunte. Cade în transă și comunică cu lumea cealaltă ori de câte ori nu știe ce să facă mai departe. E pe cale să distrugă Sakiel-Norn-ul din cauza unui ordin ce i-a fost adus de un mesager al zeilor.

Acest mesager i-a apărut deghizat în flacăără, din care țâșneau numeroși ochi și aripi de foc. Se știe că asemenea mesageri vorbesc în parabole întortocheate și iau multe forme: *thulk*-uri incandescente sau pietre care vorbesc, sau flori umblătoare, sau creaturi cu cap de pasăre și trup de om. Sau ar putea să arate absolut ca oricine. Poporul Pustiirii spune că e foarte probabil ca astfel de mesageri să fie drumeți care umblă câte unul sau câte doi, bărbați despre care se zvonește că sunt hoți sau magicieni, străini care vorbesc mai multe limbi, și cerșetori de la marginea drumului: de aceea, cu toți aceștia trebuie să se umble cu mare precauție, măcar până li se descoperă adevărata natură.

Dacă se dovedesc a fi emisari divini, e mai bine să li se ofere mâncare și vin și o femeie dacă e nevoie, să li se asculte cu respect mesajele, iar apoi să fie lăsați să-și vadă de drum. Altminteri, trebuie omorâți cu pietre, iar posesiunile lor

confiscate. Fii sigură că toți drumeții, magicienii, cerșetorii sau străinii care se află în preajma Poporului Pustiirii au grijă să se doteze cu o provizie de parabole obscure – *cuvinte nebuloase*, li se spune, sau *mătase cu noduri* – suficient de enigmatice pentru a fi folosite în diverse ocazii, după cum o dictează împrejurările. Să umbli în mijlocul Poporului Bucuriei fără o cimilitură sau o poezie rimată încurcată ar însemna să-ți atragi o moarte sigură.

Conform vorbelor flăcării cu ochi, cetatea Sakiel-Norn a fost aleasă pentru distrugere din pricina luxului ei, a venerării zeilor falși și, mai ales, a dezgustătoarelor sacrificării ale copilelor. Din cauza acestei practici, toți oamenii din cetate, inclusiv sclavii și copiii și fecioarele destinate sacrificării, trebuie trecuți prin tăișul săbiei. Poate nu pare drept să omori chiar și pe cele a căror moarte plănuită este motivul acestui măcel, însă pentru Poporul Bucuriei nu vinovăția sau nevinovăția stabilește asemenea lucruri, ci dacă ești sau nu întinat, iar în ceea ce privește Poporul Bucuriei, fiecare om dintr-o cetate pângărită e la fel de întinat ca oricare altul.

Hoarda înaintează ca tăvălugul, ridicând în trecerea ei un nor de praf negru; acest nor fâlfâie deasupra ei ca un steag. Totuși, nu e destul de aproape pentru a fi reperată de străjile postate pe zidurile Sakiel-Norn-ului. Alții care ar putea să dea alarma – păstori aflați în afara zidurilor cetății, neguțători în trecere și așa mai departe – sunt hăituiți necruțător și ciopârțiți, cu excepția celor care ar putea fi mesageri divini.

Servitorul Veseliei călărește în frunte, cu inima curată, cu fruntea încruntată, cu ochii arzând. Pe umeri are o mantie din piele netăbăcită, pe cap un coif roșu. În urma lui vin camarazii de luptă, cu caninii dezgoliți. Ierbivorele fug dinaintea lor, animalele ce se hrănesc cu hoituri îi urmează, lupii înaintează în salturi alături de ei.

Între timp, în cetatea care nu bănuiește nimic e în curs de desfășurare un complot de răsturnare a regelui. Complotul a fost inițiat (ca de obicei) de mai mulți curteni de mare încredere. Ei l-au angajat pe cel mai îndemânat dintr-ășasini orbi, un tânăr care a fost cândva țesător de covoare iar apoi prostituat, dar care de când a scăpat a devenit renumit pentru modul lui de a se furișă neuzit și pentru lipsa de milă cu care mănueie cuțitul. Numele lui e X.

De ce X?

Oamenilor ca el li se spune întotdeauna X. Numele nu le sunt de niciun folos, numele nu fac decât să-i singularizeze. Oricum, X e de la raza X – dacă ești X, poți să treci prin ziduri compacte și să vezi prin îmbrăcăminte femeilor.

Dar X e orb, spune ea.

Cu atât mai bine. Vede prin îmbrăcăminte femeilor cu ochiul interior care e binecuvântarea solitudinii.

Sărmanul Wordsworth! Nu huli! spune ea, încântată.

N-am ce face, de mic am hulit.

X trebuie să pătrundă în incinta Templului celor Cinci Luni, să găsească ușa de la odaia în care e ținută fecioara sacrificiului de a doua zi, și să taie beregata străjii. Trebuie apoi s-o omoare și pe fată, să-i ascundă corpul sub legendarul Pat de o noapte, și să se îmbrace în vălurile ceremoniale ale fetei. Trebuie să aștepte până vine curteanul care joacă rolul Stăpânului Infernului – care, de fapt, nu e nimeni altul decât conducătorul iminentei lovituri de palat – să ia marfa și să plece iar. Curteanul a plătit bani frumoși și vrea să merite cheltuiala, ceea ce nu înseamnă o fată moartă, oricât de proaspăt omorâtă. El vrea ca inima fetei încă să mai bată.

Dar aranjamentele s-au încurcat. Coordonarea acțiunii a fost greșit înțeleasă: așa cum stau lucrurile, asasinul orb va fi primul care nu se ține de cuvânt.

E prea înspăimântător, spune ea. Ai o minte perversă.

El își trece un deget pe brațul ei gol. Vrei să continui? De obicei fac asta doar plătit. Tu o primești pe gratis, ar trebui să fii recunoscătoare. Oricum, nu știi ce-o să se întâmple. Eu nu fac decât să complic intrigă.

Aș zice că e deja destul de complicată.

Intrigile complicate sunt specialitatea mea. Dacă vrei un gen mai simplu, caută în altă parte.

Bine. Continuă.

Deghizat în veșmintele fetei omorâte, asasinul trebuie să aștepte până dimineată, și apoi să se lase condus pe trepte până la altar unde, în clipa sacrificării, îl va înjunghia pe rege. Va părea astfel că regele a fost doborât de Zeița însăși, iar moartea lui va fi semnalul pentru o răzmeriță orchestrată cu grijă.

După ce au fost mituite, anumite elemente mai turbulente vor încena o răscoală. După asta, evenimentele vor urma șablonul tradițional. Preotesele Templului vor fi luate sub pază – pentru siguranța lor, se va spune – dar în realitate pentru a le sili să susțină pretențiile complotiștilor în fața autorității spirituale. Nobilii loiali regelui vor fi străpunși pe loc cu lancea; odraslele lor de sex masculin vor fi și ele omorâte, pentru a se evita răzbunarea de mai târziu; fetele lor vor fi măritate cu învingătorii, pentru a se legitima acapararea averii familiilor lor, iar nevestele lor răsfățate și fără îndoială adulterine vor fi azvârlite gloatei. Odată cei puternici căzuți, e o deosebită plăcere să poți să-ți ștergi picioarele pe ei.

Asasinul orb plănuiește să fugă în confuzia iscată, și să se întoarcă mai târziu să ceară cealaltă jumătate a generosului onorariu. În realitate, complotiștii au de gând să-l răpună imediat, întrucât s-ar zice cu ei dacă ar fi prins și – în eventualitatea eșuării complotului – forțat să vorbească. Cadavrul lui va fi ascuns bine, pentru că toată lumea știe că asasinii orbi lucrează numai năimiți, și s-ar putea ca mai devreme sau mai târziu oamenii să întrebe cine l-a tocmit.

Una e să pui la cale moartea unui rege, dar cu totul alta e să fii descoperit.

Fata care până acum nu are nume stă culcată pe patul de brocart roșu, așteptându-l pe falsul Stăpân al Infernului, și spunându-i acestei vieți un adio mut. Asasinul orb se furișează pe coridor, îmbrăcat în straiile cenușii ale unei slujitoare a Templului. Ajunge la ușă. Straja e femeie, întrucât bărbații nu au voie să slujească în incintă. Prin vâlul cenușiu, asasinul îi șoptește că aduce un mesaj de la Marea Preoteasă, numai pentru urechea ei. Femeia se apleacă, cuțitul pornește pe dată, fulgerul zeilor e milostiv. Mâinile lui nevăzătoare țâșnesc spre zornăitul de chei.

Cheia se răsucește în broască. În încăpere, fata o aude. Se ridică în capul oaselor.

Glasul lui se oprește. Ascultă ceva afară în stradă.

Ea se ridică într-un cot. Ce e? spune ea. E doar o portieră de mașină.

Fă-mi un serviciu, spune el. Pune-ți furoul ca o fată cuminte și aruncă o privire pe fereastră.

Și dacă mă vede cineva? spune ea. Suntem în plină zi.

N-are nimic. Nu vor ști cine ești. Vor vedea doar o femeie în furou, și nu e o priveliște neobișnuită pe aici; vor crede doar că ești o...

O femeie de moravuri ușoare? spune ea pe un ton neresios. Asta crezi și tu?

O fecioară decăzută. Nu-i același lucru.

Ești foarte galant.

Uneori îmi sunt cel mai rău dușman.

Dacă n-ai fi fost tu, aș fi fost mult mai decăzută, spune ea. Acum e la fereastră, ridică storul. Furoul ei are culoarea verde rece a gheții de la mal, gheață sfărâmată. El nu o să se poată ține de ea, nu pentru mult timp. Ea se va topi, se va îndepărta, îi va aluneca din mâini.

E ceva acolo, afară? întreabă el.

Nimic deosebit.

Întoarce-te în pat.

Dar ea se uită în oglinda de deasupra chiuvetei, se cercetează. Fața nudă, părul răvășit. Se uită la ceasul ei de aur. Doamne, ce epavă! spune ea. Trebuie să plec.

The Mail and Empire, 15 decembrie 1934

ARMATA ÎNĂBUȘĂ VIOLENȚA GREVEI PORT TICONDEROGA, ONTARIO

O nouă violență a izbucnit ieri în Port Ticonderoga, ca o continuare a turbulențelor din această săptămână legate de încheierea negocierilor, greva și încetarea activității la Chase and Sons Industries Ltd. După ce forțele polițienești s-au dovedit depășite numeric și adunarea legislativă a provinciei a solicitat întăriri, primul-ministru a autorizat intervenția în interesul siguranței publice a unui detașament al Royal Canadian Regiment, care a sosit după-amiază la ora două. Acum situația a fost declarată stabilă.

Înainte ca ordinea să fie restabilită, un miting al greviștilor a scăpat de sub control. Vitrinele magazinelor de pe strada principală a orașului au fost sparte, înregistrându-se jafuri de proporții. Mai mulți patroni de magazine, care au încercat să-și apere proprietatea, se află în spital din cauza contuziilor. Se spune că un polițist e în stare gravă, după ce a fost lovit în cap cu o cărămidă. La primele ore, în Fabrica Unu a izbucnit un incendiu, care însă a fost stins de pompierii orașului. Se fac investigații, fiind bănuită premeditarea. Paznicul de noapte, domnul Al. Davidson, a fost îndepărtat din calea flăcărilor, însă s-a constatat că murise din cauza unei lovituri în cap și a inhalării de fum. Sunt căutați autorii acestei atrocități, și au fost identificați deja mai mulți suspecti.

Redactorul-șef al ziarului din Port Ticonderoga, domnul Elwood R. Murray, a afirmat că tulburările au fost cauzate de băutura introdusă în mulțime de mai mulți agitatori din afară. El a susținut că muncitorii locali respectă legea și nu s-ar fi răzvrătit dacă nu ar fi fost provocați.

Domnul Norval Chase, președintele companiei Chase and Sons Industries Ltd., nu a fost disponibil pentru comentarii.

Asasinul orb: Căi nopții

Săptămâna asta altă casă, altă cameră. Măcar aici ai loc să te miști între ușă și pat. Draperiile sunt mexicane, cu dungi galbene și albastre și roșii; patul are tăblia de la căpătâi din arțar cu ochi de păun; pătura Hudson's Bay, stacojie și aspră, zace aruncată pe podea. Pe perete, un poster cu o coridă spaniolă. Un fotoliu, din piele maro; un birou, stejar afumat; un borcan cu creioane, toate bine ascuțite; un suport de pipe. Mirosul distinctiv de tutun îngroașă aerul.

Un raft cu cărți: Auden, Vehlen, Spengler, Steinbeck, Dos Passos. *Tropical Racului*, la vedere, trebuie să fi fost strecurată la vamă. *Salammbô*, *Evadatul ciudat*, *Amurgul zeilor*, *Adio arme*. Barbusse, Montherlant. *Hammurabis Gesetz: Juristische Erläuterung*. Acest alt prieten are preocupări intelectuale, se gândește ea. Și mai mulți bani. Prin urmare, mai puțin demn de încredere. Are trei pălării diferite în vârful curbat al cuierului de lemn, precum și un halat ecosez, cașmir pur.

Ai citit vreuna dintre cărțile astea? întrebuse ea după ce intraseră și el încuiase ușa. În timp ce își scotea pălăria și mănușile.

Câteva, a spus el. Nu a dezvoltat. Întoarce-ți capul. I-a scos din păr o frunză.

Cad deja.

Ea se întreabă dacă prietenul știe. Nu doar că există o femeie – vor fi aranjat ceva între ei ca prietenul să nu dea peste ei, bărbații fac asta – ci cine e ea. Cum o cheamă și așa mai departe. Speră că nu. Își dă seama după cărți, și mai ales după posterul cu corida, că acest prieten i-ar fi ostil din principiu.

Astăzi el e mai puțin impetuos, mai îngândurat. Ar vrea să zăbovească, să întârzie. Să examineze minuțios.

De ce te uiți așa la mine?

Te memorez.

De ce? a întrebat ea, punându-i mâna la ochi. Nu-i place să fie examinată așa. Pipăită cu privirea.

Ca să te am mai târziu, a spus el. După ce voi fi plecat.

Termină! Nu strica ziua.

Bate fierul cât e cald, a spus el. Acesta e mottoul tău?

Mai curând, nu cheltui tot ce ai, mâine nu știi de ce dai, a spus ea. Atunci el a râs.

Acum e înfășurată bine în cearșaful tras peste sâni; e lipită de el, cu picioarele ascunse în lunga și sinuoasa coadă de pește de bumbac alb. El are mâinile sub cap; se uită în tavan. Ea îi dă să soarbă din băutura ei, whisky cu apă de data asta. Mai ieftin decât whisky-ul scoțian. Avusese de gând să aducă de la ea ceva bun – ceva băubil – dar până acum a uitat.

Continuă, spune ea.

Trebuie să am inspirație, spune el.

Ce să fac ca să ai inspirație? Nu trebuie să fiu acasă până la cinci.

Am să amân pe altă dată adevărata inspirație, spune el. Trebuie să-mi adun forțele. Dă-mi o jumătate de oră.

O lente, lente currite noctis equi!

Poftim?

Încet, încet alergați, cai ai nopții. E din Ovidiu, spune ea. În latină, versul zice în galop ușor. Asta a fost o stângăcie, el o să creadă că se dă mare. Niciodată nu știe ce ar putea el recunoaște, sau nu. Uneori pretinde că nu știe un lucru, și după ce ea îi explică, destăinuie că îl știe, că l-a știut tot timpul. O face să iasă din cochilie, iar apoi se descotorosește de ea.

Ești o rățușcă ciudată, spune el. De ce sunt cai ai nopții?

Trag rădvanul Timpului. El e cu domnița lui. Asta înseamnă că vrea ca noaptea să se lungească, pentru a putea să stea mai mult cu ea.

De ce? întrebă el, leneș. Nu-i ajung cinci minute? Nu are nimic mai bun de făcut?

Ea se ridică în capul oaselor. Ești obosit? Te plictisesc? Să plec?

Culcă-te la loc. N-ai să pleci nicăieri.

Ea își dorește ca el să nu facă asta – să vorbească precum un cowboy din filme. O face ca s-o pună într-o situație neplăcută. Totuși, se întinde, își strecoară brațul peste el.

Pune mâna aici, doamnă. Așa e bine. El închide ochii. Domniță, spune el. Ce termen demodat! De mijloc de epocă victoriană. Ar trebui să-ți sărut pantoful elegant, sau să te îndop cu ciocolată.

Poate eu sunt demodată. Poate eu sunt de mijloc de epocă victoriană. *Amantă*, atunci. Sau *obiect al plăcerii*. E mai de perspectivă? Mai corect pentru tine?

Sigur. Însă cred că prefer *domniță*. Pentru că lucrurile nu sunt corecte, nu-i așa?

Nu, spune ea. Nu sunt. Oricum, continuă.

El spune: La căderea nopții, Poporul Bucuriei și-a așezat tabăra la o zi de mers de cetate. Sclavele, prizoniere din cuceririle precedente, toarnă *hrang*-ul stacojiu din burdufurile de piele în care a fost lăsat să fermenteze, și se ploconesc și se apleacă și servesc, cărând castroane cu zgârciuri, tocană puțin fiartă făcută din *thulk*-uri furate. Nevestele oficiale stau în umbră, cu ochii strălucind în ovalurile negre ale șalurilor puse pe cap, atente la obrăznicii. Știi că vor dormi singure la noapte, dar le pot biciui mai târziu pe fetele capturate, pentru stângăcie sau lipsă de respect, și o vor face.

Bărbații stau ghemuiți în jurul focurilor firave, înfășurați în mantiile de piele, mâncând, mormăind între ei. Nu sunt într-o dispoziție veselă. Măine sau poimăine – în funcție de viteza lor și de vigilența dușmanului – vor trebui să lupte și, de data asta, s-ar putea să nu învingă. Adevărat, mesagerul cu ochi focosi care i-a vorbit Pumnului Celui Invincibil a

promis că victoria le va fi acordată dacă vor fi pe mai departe pioși și supuși și viteji și isteți, însă în aceste chestiuni există întotdeauna o mulțime de dacă.

Dacă pierd, vor fi omorâți, și femeile și copiii lor la fel. Nu se așteaptă la îndurare. Dacă înving, ei înșiși trebuie să omoare, ceea ce nu e întotdeauna atât de plăcut cum se crede uneori. Trebuie să-i omoare pe toți din cetate. Acestea sunt instrucțiunile. Niciun băiat nu trebuie lăsat în viață, să crească tânjind să-și răzbune tatăl măcelărit; nicio fată, să corupă Poporul Bucuriei cu depravarea ei. Din cetățile cucerite mai înainte le-au păstrat pe fetele tinere și le-au împărțit printre soldați, câte una sau două sau trei, după bravură și merit, dar acum mesagerul divin a spus că ajunge.

Tot acest măcel va fi obositor, și zgomotos totodată. Omorul la o scară atât de mare este foarte solicitant, și pângăritor, și trebuie executat perfect, altminteri Poporul Bucuriei va fi în mare încurcătură. Cel Atotputernic are obiceiul de a insista asupra literei legii.

Caii sunt priponiți mai încolo. Sunt puțini la număr, și călăriți numai de căpetenii – cai supli, nervoși, cu guri nesimțitoare și fețe triste și ochi blajini, temători. N-au nicio vină în toate astea: au fost târâți în ele.

Dacă deții un cal, ai voie să-l lovești cu picioarele și să-l bați, dar nu să-l omori și să-l mănânci, deoarece cu mult timp în urmă un mesager al Celui Atotputernic a apărut sub forma primului cal. Caii țin minte asta, se spune, și sunt mândri. De asta numai căpeteniile au voie să îi călărească. Sau ăsta e motivul oferit.

Mayfair, mai 1935

BÂRFA DE AMIAZĂ DIN TORONTO DE YORK

Primăvara și-a făcut o intrare veselă în acest aprilie, vestită de o veritabilă cavalcadă de limuzine cu șoferi angajați, în timp ce oaspeți eminenti se îngrămădesc spre una dintre cele mai interesante recepții ale sezonului, minunatul banchet de 6 aprilie dat de doamna Winifred Griffen Prior la impunătoarea ei reședință din Rosedale, cu grinzi din epoca dinastiei Tudorilor, în onoarea domnișoarei Iris Chase din Port Ticonderoga, Ontario. Domnișoara Chase este fata căpitanului Norval Chase, și nepoata răposatei doamne Benjamin Montfort Chase, din Montreal. Ea urmează să se căsătorească cu fratele doamnei Griffen Prior, domnul Richard Griffen, considerat mult timp unul dintre cei mai doriți burlaci ai acestei provincii, într-o strălucitoare nuntă de mai, care promite a se număra printre evenimentele de neratat din calendarul nunților.

„Debutantele” ultimului sezon și mamele lor erau nerăbdătoare să-și arunce privirea asupra tinerei viitoare mirese, care era fermecătoare într-o cuminte creație Schiaparelli din crep cafeniu-deschis gofrat, cu fustă strâmtă și peplu, împodobită cu accente de catifea neagră și negru strălucitor. Pe fundalul unui decor cu narcise albe, chioșcuri albe din împletitură de nuiele, și lumânări aprinse în felinare de argint împodobite cu ciorchini de struguri tămâioși negri falși decorați cu panglică argintie spiralată, doamna Prior și-a primit invitații într-o elegantă rochie roz-stins, cu fustă drapată și corsajul împodobit cu discrete boabe de perle. Sora domnișoarei Chase și domnișoară de onoare, domnișoara Laura Chase, în diftină verde-frunză cu accente de satin harbuz, a fost și ea prezentă.

Printre distinșii oaspeți s-au numărat locțiitorul guvernatorului și soția sa, doamna Herbert A. Bruce,

colonelul și doamna R.Y. Eaton și fiica lor, domnișoara Margaret Eaton, deputatul W.D. și doamna Ross și fiicele lor, domnișoara Susan Ross și domnișoara Isobel Ross, doamna A.L. Ellsworth și cele două fiice ale ei, doamna Beverley Balmer și domnișoara Elaine Ellsworth, domnișoara Jocelyn Boone și domnișoara Daphne Boone, și domnul și doamna Grant Pepler.

Asasinul orb: Clopotul de bronz

E miezul nopții. În cetatea Sakiel-Norn, un singur clopot de bronz bate pentru a marca momentul când Zeul Sfârâmat, avatarul nocturn al Zeului celor Trei Sori, ajunge în cel mai de jos punct al coborârii lui în beznă și, după o luptă feroce, este făcut zob de Stăpânul Infernului și banda lui de războinici morți care trăiesc acolo jos. El va fi adunat de Zeiță, readus la viață, și îngrijit pentru a-și recăpăta sănătatea și vigoarea, și va apărea în zori ca de obicei, refăcut, plin de lumină.

Cu toate că Zeul Sfârâmat este o figură populară, nimeni din cetate nu mai crede cu adevărat această poveste despre el. Totuși, femeile din fiecare gospodărie îi fac imaginea din lut, iar bărbații îl fac bucăți în cea mai întunecoasă noapte a anului, iar pe urmă, a doua zi, femeile îi fac altă imagine; pentru copii există zei mici din pâine îndulcită, care le sunt dați să-i mănânce; căci copiii cu gurițele lor lacome reprezintă viitorul care, la fel ca timpul însuși, va devora tot ce acum e viu.

Regele stă singur în cel mai înalt turn al somptuosului său palat, din care cercetează stelele și interpretează semnele bune și rele pentru săptămâna viitoare. Și-a lăsat deoparte masca țesută din platină, deoarece nu e de față nimeni de care trebuie să-și ascundă emoțiile: poate să zâmbească și să se încrunte după pofta inimii, exact ca orice ygnirod de rând. E o mare ușurare.

În clipa de față zâmbește, un zâmbet melancolic: se gândește la ultima sa legătură amoroasă cu soția durdulie a unui neînsemnat slujbaș civil. E proastă ca un *thulk*, dar are o gură densă și mătăsoasă ca o pernuță de catifea îmbibată de apă și degete lunguiete iuți ca peștele, și ochi înguști și hâtri, și o iscusință cultivată. Totuși, devine prea pretențioasă și, în plus, indiscretă. Îl tot bate la cap să compună un poem pentru ceafa ei, sau vreo altă parte a anatomiei ei, deoarece asta e moda printre amantii mai

sclivisiți de la curte, însă el nu are niciun talent în direcția aceasta. De ce sunt mereu femeile la vânătoare de trofee, de ce vor ele suveniruri? Sau dorește ca el să se acopere de ridicol, ca o dovadă a puterii ei?

Păcat, dar va trebui să scape de ea. Îl va ruina financiar pe bărbatul ei – îi va face onoarea să ia masa în casa lui, cu toți curtenii săi cei mai de încredere, până când resursele bietului idiot se vor fi epuizat. Atunci femeia va fi vândută ca sclavă pentru a plăti datoriile. Ba chiar s-ar putea ca asta să-i facă bine – să-i întărească mușchii. E o adevărată plăcere să și-o imagineze fără vâl, cu chipul dezgolit în fața tuturor privirilor trecătoare, cărând scăunelul pentru picioare al noii ei stăpâne sau *wibular*-ul favorit, cu cioc albastru, al acesteia, și încruntându-se tot timpul. Ar putea oricând să pună să fie asasinată, dar asta pare o măsură cam severă: în realitate, singura ei vină este setea de poezie proastă. El nu e un tiran.

Dinaintea lui zace un *oorm* eviscerat. Îi împunge leneș penele. Nu-i pasă de stele – nu mai crede toate prostiile astea – însă va trebui să se holbeze un timp la ele și să vină cu o declarație. Înmulțirea bogăției și o recoltă abundentă ar nimeri bine pe termen scurt și, în afară de cazul când se adevăresc, oamenii uită întotdeauna profețiile.

Se întreabă dacă informația pe care a primit-o dintr-o sursă particulară, de încredere – bărbierul lui – are vreun temei, și anume că se urzește încă un complot împotriva sa. Va trebui să facă iarăși arestări, să recurgă la tortură și execuții? Fără doar și poate. Moliciunea aparentă este la fel de rea pentru ordinea publică precum moliciunea reală. E de dorit o mână forte. Dacă trebuie să cadă capete, al lui nu va fi printre ele. Va fi silit să acționeze, să se apere; totuși, simte o inerție ciudată. Conducerea unui regat e o permanentă încordare: dacă slăbește garda, chiar și o clipă, îl vor lua prin surprindere, oricine ar fi ei.

I se pare că vede o licărire la nord, de parcă ar arde ceva acolo, dar s-a dus. Un fulger, poate. Își trece mâna peste ochi.

Mi-e milă de el. Cred că nu face decât să-și dea toată silința.

Eu cred că avem nevoie de încă un pahar. Ce zici?

Pun pariu că ai să-l omori. Ai acel licăr în ochi.

Adevărul e că ar merita-o. Eu personal îl consider un ticălos. Dar așa trebuie să fie regii, nu? Supraviețuirea celor mai buni și așa mai departe. Cei slabi la zid.

Nu crezi cu adevărat asta.

Mai e? Stoarce sticla, te rog. Pentru că chiar mi-e foarte sete.

Am să văd. Ea se ridică, trăgând după sine cearșaful.

Sticla e pe birou. Nu e nevoie să te acoperi, spune el. Îmi place priveliștea.

Ea se uită la el peste umăr. Spune: Asta sporește misterul. Aruncă înapoi paharul. Aș vrea să nu mai cumperi poșirca asta.

E tot ce îmi permit. Oricum, n-am gust. Asta pentru că sunt orfan. Prezbiterienii m-au distrus, în orfelinat. De asta sunt atât de posac și deprimat.

Să nu joci cartea asta abjectă a orfanului. Inima mea nu sângerează.

Totuși, sângerează, spune el. Contez pe asta. În afară de picioare și de fundul foarte frumos, asta e ce admir eu cel mai mult la tine – setea de sânge a inimii tale.

Nu inima mea e sângeroasă, ci mintea mea. Sunt însetată de sânge. Sau așa mi s-a spus.

El râde. Atunci, în cinstea minții tale sângeroase. Până la fund.

Ea bea, se strâmbă.

Iese la fel cum intră, spune el vesel. Apropo, trebuie să mă văd cu un bărbat în legătură cu un câine. Se ridică se duce la fereastră, ridică puțin fereastra mobilă.

Să nu faci asta!

E o alee laterală. N-am să nimeresc pe nimeni.

Măcar stai după draperie. Cu mine cum rămâne?

Ce e cu tine? Ai mai văzut un bărbat despuiat. Nu întotdeauna închizi ochii.

Nu mă refer la asta, vreau să spun că nu pot să fac pipi pe fereastră. Am să plesnesc.

Halatul amicului meu, spune el. Îl vezi? Chestia aia ecosez din cuier. Doar verifică să fii sigură că holul e liber. Proprietăreasa e o cățea bătrână și băgăcioasă, dar atâta timp cât porți ecosez n-o să te vadă. Te vei contopi cu fundalul – maghernița asta e cadrilată toată.

Așadar, spune el. Unde rămăsesem?

E miezul nopții, spune ea. Un singur clopot de bronz bate.

Ah, da. E miezul nopții. Un singur clopot de bronz bate. În timp ce dangătul se stinge, asasinul orb răsuțește cheia în ușa. Inima îi bate tare, ca întotdeauna în astfel de momente: momente de considerabil pericol pentru el. Dacă e prins, moartea care îi va fi pregătită va fi prelungită și dureroasă.

Nu simte nimic cu privire la moartea pe care e pe cale să o pricinuiască, și nici nu-l interesează motivul ei. Cine și de ce trebuie să fie asasinat e treaba celor bogați și puternici, iar el îi urăște la fel pe toți. Ei sunt cei care i-au luat vederea și l-au siluit cu zecile când era prea tânăr să facă ceva în privința asta, și s-ar bucura să aibă șansa să-i măcelărească până la unul – pe ei și pe toți cei implicați în faptele lor, ca această fată. Pentru el nu înseamnă nimic că nu e decât o prizonieră gătită și împodobită cu giuvaieruri. Nu înseamnă nimic că aceiași oameni care l-au lăsat pe el fără vedere au lăsat-o fără glas pe ea. Își va face treaba și își va lua plata și cu asta basta.

Oricum mâine va fi omorâtă dacă nu o omoară el în noaptea asta, iar el va fi mai rapid și nici pe departe atât de stângaci. Îi face un serviciu. Sunt prea multe sacrificii

înfăptuite de ageamii. Niciunul dintre regii ăștia nu se pricepe deloc să mânuiască un cuțit.

Speră că ea nu va face prea mult tărăboi. I s-a spus că nu poate să țipe: cel mai puternic sunet pe care poate să-l scoată cu gura ei rănită, fără limbă, e un mieunat ascuțit înăbușit, ca o pisică într-un sac. Asta e bine. Cu toate acestea, își va lua măsuri de precauție.

Tărăște cadavrul străjii în încăpere, ca nimeni să nu se împiedice de ea pe coridor. Apoi intră și el, fără zgomot, în picioarele goale, și încuie ușa.

V

Haina de blană

Azi-dimineată s-au emis avertizările de tornadă, pe canalul meteorologic, și până la mijlocul după-amiezii cerul căpătase o nuanță mohorâtă de verde și crengile copacilor începuseră să se zbuclume de parcă cine știe ce animal uriaș, înfuriat își croia drum printre ele. Furtuna a trecut chiar pe deasupra: limbi de șarpe țâșnind de lumină albă, stive de tăvi de tablă pentru plăcintă răsturnându-se. *Numărați până la o mie unu*, ne spunea Reenie. *Dacă faceți asta, e la o depărtare de o milă*. Spunea să nu folosești niciodată telefonul pe vijelie, altfel fulgerul îți intră direct în ureche și rămâi surd. Spunea să nu faci nici baie, pentru că fulgerul poate să se scurgă prin robinet, ca apa. Spunea că dacă ți se ridică părul pe ceafă, trebuie să sari în aer, fiindcă acesta e singurul lucru care te poate salva.

Furtuna a trecut până la căderea nopții, dar aerul era tot umed și rece ca un canal de scurgere. M-am foit în învâlmășeala patului meu, ascultându-mi inima șchiopătând pe arcurile patului, încercând să mă liniștesc. În cele din urmă am renunțat la somn și mi-am tras peste cămașa de noapte un pulover lung, și am coborât cu grijă scările. Pe urmă mi-am pus fulgarinul de plastic, cu glugă, m-am încălțat cu cizmele de cauciuc, și am ieșit afară. Lemnul ud al treptelor verandei era înșelător. Vopseaua de pe ele s-a luat, s-ar putea să fie putrede.

În lumina slabă totul era monocrom. Aerul era umed și liniștit. Crizantemele de pe peluza din față scânteiau de picături strălucitoare; un batalion de melci fără casă ronțăiau fără doar și poate puținele frunze rămase ale lupinilor. Se spune că melcilor fără casă le place berea; mă tot gândesc că ar trebui să pun afară puțină pentru ei. Mai bine pentru ei decât pentru mine: nu a fost niciodată forma de alcool pe care o prefer. Vreau ceva care să-mi învioreze inerția.

Am cotit și m-am furișat pe trotuarul ud. Era lună plină, încercuită de o ceață palidă; pe sub luminile din stradă, umbra mea scurtată lucea înaintea mea ca un spiriduș. Simțeam că fac un lucru îndrăzneț: o femeie în vârstă, singură, plimbându-se noaptea. Un străin m-ar fi putut considera lipsită de apărare. Și chiar eram cam speriată, sau cel puțin destul de neliniștită pentru ca inima să-mi bată mai tare. După cum îmi tot spune Myra cu atâta bunăvoință, doamnele bătrâne sunt ținte excelente pentru tâlhari. Se spune că vin din Toronto, tâlharii ăștia, ca toate relele. Probabil că vin cu autobuzul, cu sculele de tâlhărit deghizate în umbrele, sau crose de golf. Nu se dau în lături de la nimic, spune Myra, sumbru.

Am mers trei străzi până la principala rută prin oraș, apoi m-am oprit să mă uit peste pista udă, satinată, spre garajul lui Walter. Walter stătea în farul gheretei de sticlă, în mijlocul bazinei gol, negru ca cerneala, al asfaltului plat. Aplecat înainte, cu șapca lui roșie, semăna cu un jocheu bătrâior pe un cal invizibil, sau cu căpitanul sortii sale, pilotând o navă misterioasă în spațiul cosmic. În realitate se uita pe canalul de sport la televizorul său miniatural, după cum știu de la Myra. Nu m-am dus să vorbesc cu el: s-ar fi alarmat la vederea mea, ivindu-mă din întuneric în cizme de cauciuc și cămașă de noapte ca o octogenară nebună plecată tiptil la pândă. Totuși, mi-a făcut bine să știu că la acea oră din noapte mai era cel puțin o ființă umană care nu dormea.

Pe drumul de întoarcere am auzit pași în urma mea. Acum ai încurcat-o, mi-am spus, iată că vine tâlharul. Dar nu era decât o tânără într-un fulgarin negru, care căra o geantă sau un geamantan mic. A trecut repede pe lângă mine, cu gâtul întins în față.

Sabrina, m-am gândit. S-a întors, totuși. Ce iertată m-am simțit, preț de o clipă – ce binecuvântată, ce plină de recunoștință, de parcă timpul se rostogolise înapoi și vechiul meu baston de lemn uscat dăduse efectiv în floare. Dar la a doua privire – ba nu, la a treia – nu era deloc Sabrina; doar o

străină oarecare. Oricum, cine sunt eu să merit un astfel de rezultat miraculos? Cum să mă aștept la el?

Totuși, mă aștept. Contrar rațiunii.

Dar destul cu asta. Reiau povara poveștii mele, cum se spunea înainte în poezii. Înapoi la Avilion.

Mama era moartă. *Lucrurile nu vor mai fi niciodată la fel.* Mi s-a spus să nu arăt nimic pe chip, să nu las să-mi tremure buza de sus. Cine mi-a spus asta? Reenie în mod sigur, tata poate. Ciudat, niciodată nu se spune nimic despre buza de jos. Asta e cea pe care trebuie să o muști, pentru a înlocui un gen de durere cu altul.

La început, Laura stătea foarte mult în haina de blană a mamei. Era din blană de focă, și mai avea încă în buzunar batista mamei. Laura intra în ea și încerca să încheie nasturii până sus, până i-a venit ideea să-i încheie mai întâi și apoi să se furișeze în ea pe dedesubt. Cred că trebuie să se fi rugat acolo, sau să implore: s-o implore pe mama să se întoarcă. Indiferent ce a fost, nu a mers. Și pe urmă haina a fost dată de pomană.

Curând Laura a început să întrebe unde plecase bebelușul, cel care nu semăna cu un pisoi. *În Rai* nu o mai satisfăcea – după ce fusese în lighean. Reenie i-a spus că l-a luat doctorul. Dar de ce n-a fost o înmormântare? Pentru că s-a născut prea mic, i-a spus Reenie. Cum a putut ceva atât de mic s-o omoare pe mama? Reenie a spus: *Nu contează.* A spus: *Ai să știi când ai să fii mai mare.* A spus: *Ce nu știi nu te doare.* O maximă îndoielnică: uneori ce nu știi poate să te doară foarte tare.

În timpul nopții, Laura se furișa în camera mea și mă scutura să mă trezesc, apoi se urca în pat, lângă mine. Nu putea să doarmă: din cauza lui Dumnezeu. Până la înmormântare, ea și Dumnezeu fuseseră în relații bune. *Dumnezeu vă iubeste*, spunea învățătoarea de la școala de duminică de la biserica metodistă, unde ne trimisese mama

și unde Reenie continua să ne trimită din principii generale, iar Laura crezuse. Dar acum nu mai era atât de sigură.

A început să se frământa cu privire la domiciliul exact al lui Dumnezeu. Învățătoarea de la școala de duminică era de vină: *Dumnezeu e peste tot*, spusese ea, și Laura voia să știe: e Dumnezeu în soare, e Dumnezeu în lună, e Dumnezeu în bucătărie, în baie, sub pat? („Tare i-aș mai suci gâtul femeii ăleia!” spunea Reenie.) Laura nu voia ca Dumnezeu să-i apară în față pe neașteptate, lucru deloc greu de înțeles ținând seamă de comportamentul lui recent. *Deschide gura și închide ochii și am să-ți fac o mare surpriză*, spunea Reenie ținând o prăjiturică la spate, dar Laura nu mai voia s-o facă. Voia să țină ochii deschiși. Nu că n-ar fi avut încredere în Reenie, doar că se temea de surprize.

Probabil că Dumnezeu era în debaraua cu mături. Părea locul cel mai potrivit. Stătea la pândă acolo ca un unchi excentric și posibil periculos, dar nu putea fi sigură dacă era acolo în orice moment pentru că îi era frică să deschidă ușa. „Dumnezeu e în inima voastră”, spunea învățătoarea de la școala de duminică, și asta era și mai rău. Dacă ar fi fost în debara, s-ar fi putut face ceva, de pildă să încui ușa.

Dumnezeu nu doarme niciodată, se spunea în imn – *Niciun somn fără griji nu-I închide pleoapele*. În schimb, bântuia prin casă noaptea, spionând oamenii – văzând dacă sunt destul de buni, sau trimitând năpaste să-i distrugă, sau satisfăcându-și un alt capriciu. Mai devreme sau mai târziu nu se putea să nu facă ceva neplăcut, cum făcuse deseori în Biblie. „Ascultă, e el”, spunea Laura. Pași ușori, pași grei.

— Asta nu-i Dumnezeu. E doar tata. E în foisor.

— Ce face?

— Fumează.

Nu voiam să spun *bea*. Părea neloial.

Cea mai mare tandrețe o simțeam pentru Laura când dormea – cu gura ușor deschisă, cu genele încă ude – dar avea un somn agitat; gemea și dădea din picioare, și uneori

sforăia, și mă împiedica să adorm. Mă dădeam jos din pat și traversam podeaua în vârful picioarelor, și mă înălțam să mă uit pe fereastra dormitorului. Când era lună, grădinile de flori erau de un cenușiu argintat, de parcă fuseseră aspirate toate culorile. Vedeam nimfa de piatră, la dimensiuni reduse; luna se reflecta în eleșteul cu nuferi, iar nimfa își înmuia degetele de la picioare în lumina ei rece. Tremurând, mă întorceam în pat și zăceam urmărind umbrele mișcătoare ale perdelelor și ascultând bolboroselile și scârțâiturile casei în timp ce se așeza. Întrebându-mă cu ce greșisem.

Copiii cred că orice lucru rău care se întâmplă e cumva din vina lor, și eu nu făceam excepție de la asta; dar ei cred și în finaluri fericite, în ciuda tuturor dovezilor în sens contrar, iar eu nu făceam excepție nici de la asta. Îmi doream doar ca finalul fericit să se grăbească, pentru că – mai ales noaptea, când Laura dormea și nu trebuia să o înveselesc – mă simțeam foarte nefericită.

Dimineața o ajutam pe Laura să se îmbrace – asta era sarcina mea chiar și când mama trăia – și aveam grijă să se spele pe dinți și pe față. La prânz, Reenie ne lăsa câteodată să facem un picnic. Ne dădea pâine albă unsă cu unt și jeleu de struguri, transparent ca celofanul, și morcovi cruzi și mere tăiate bucăți. Aveam carne de vacă scoasă din conservă, de forma unui templu aztec, și ouă fierte, tari. Puneam toate lucrurile astea pe farfurii și le duceam afară, și mâneam ici și colo – lângă eleșteu, în seră. Dacă ploua, le mâncam în casă.

— Să ne amintim de armenii înfomețați, spunea Laura, cu mâinile împreunate, cu ochii închiși, aplecată peste cojile sendviciului ei cu jeleu.

Știam că o spunea pentru că așa făcea mama, și asta mă făcea să-mi vină să plâng.

— Nu există armeni înfomețați, e doar o scorneală, i-am spus o dată, dar nu a vrut să creadă.

În acea perioadă eram lăsate mult de capul nostru. Am învățat Avilionul pe dinafară: crevasele lui, grotele lui, tunelele lui. Ne uitam în ascunzătoarea de sub scara din spate, care conținea o învâlmășeală de galoși aruncați și mănuși desperecheate, și o umbrelă cu spițele rupte. Exploram diversele despărțituri ale pivniței – pivnița de cărbuni pentru cărbuni; pivnița de rădăcinoase pentru verze și bostănei așezați pe o scândură, și pentru sfeclele și morcovii cărora le creșteau mustăți în lăzile cu nisip, și cartofii cu tentaculele lor albinoase și oarbe, ca niște picioare de crab; pivnița rece pentru mere în butoaie și pentru rafturile de conserve – dulcețuri și jeleuri care sclipeau ca nestematele netăiate, condimente din fructe, ierburi acre și arome, murături și căpșune și roșii decojite și sos de mere, toate în borcane cu capace de metal. Era și o pivniță de vinuri, dar era ținută încuiată; numai tata avea cheia.

Am descoperit grota umedă podită cu lut de sub verandă, la care am ajuns strecurându-ne printre nalbe, și unde încercau să crească numai păpădii subțirele și *Charlie* târător, cu mirosul lui de mentă zdrobită și udătură de pisică și (o dată) duhoarea iute și grețoasă a unei năpârci speriate. Am descoperit podul, cu lăzi de cărți vechi și plăpumi depozitate și trei cufere goale și un armoniu stricat, și manechinul fără cap, pentru rochii, al bunicii Adelia, un bust palid, mucegăit.

Ținându-ne răsuflarea, ne furișam prin labirinturile de umbră. Ne distra asta – taina noastră, cunoașterea cărărilor ascunse, credința că nu eram văzute.

Ascultă ceasul care ticăie, am spus. Era o pendulă – o antichitate, porțelan alb cu auriu; fusese al bunicului; stătea pe polița căminului din bibliotecă. Laurei i s-a părut că spusesem *lipăie*. Și era adevărat, pendulul de alamă care se legăna înainte și înapoi chiar semăna cu o limbă, care lingea buzele unei guri nevăzute. Mânca timpul.

S-a făcut toamnă. Laura și cu mine culegeam păstăi de alior și le desfăceam, ca să pipăim semințele în formă de solzi care se suprapuneau ca pielea unui balaur. Scoteam semințele și le împrăștiam pe parașutele lor pufoase, lăsând limba pielosă galben-maronie, catifelată ca partea de la interior a cotului. Pe urmă ne duceam la Podul Jubilee și aruncam păstăile în râu să vedem cât aveau să plutească, înainte să se răstoarne sau să fie duse de apă. Oare credeam că ele conțineau oameni, sau o persoană? Nu știu. Însă aveam o anumită satisfacție văzându-le scufundându-se.

S-a făcut iarnă. Cerul era de un cenușiu cețos, soarele jos pe cer, o culoare rozalie, ștearsă, ca sângele de pește. Țurțuri, grei și opaci și groși ca încheietura mâinii, atârnav picurând din acoperiș și pervazurile ferestrelor, de parcă stăteau gata să cadă. Îi rupeam și le sugeam capetele. Reenie ne spunea că dacă facem asta o să ni se înnegrească limba și o să cadă, dar eu știam că nu era adevărat, o mai făcusem.

Pe atunci, Avilion avea un hangar pentru bărci și un siloz pentru gheață, jos lângă debarcader. În hangar era vechea barcă cu pânze a bunicului, acum a tatei – *Water Nixie*, înaltă și uscată și pusă la păstrare pe timpul iernii. În silozul pentru gheață era gheață, tăiată din râul Jogues și cărată în blocuri cu caii, și depozitată acolo acoperită cu rumeguș, așteptând vara, când avea să fie rară.

Laura și cu mine ne duceam pe debarcaderul alunecos, ceea ce ne era interzis. Reenie spunea că dacă alunecam și ne duceam până jos, prin gheață, n-am fi rezistat o clipă, fiindcă apa era rece ca moartea. Ni s-ar fi umplut cizmele cu apă, și ne-am fi scufundat ca niște pietre. Aruncam niște pietre adevărate să vedem ce avea să se întâmple cu ele; zburau pe gheață, se opreau acolo, rămâneau la vedere. Răsuflarea noastră scotea un fum alb; pufăiam ca trenurile, și ne mutam de pe un picior înghețat pe celălalt.

Sub tălpile cizmelor noastre zăpada scârțâia. Ne țineam de mână și ni se lipeau mânușile înghețate, astfel încât atunci

când le scoteam erau două mâini de lână, care se țineau una de cealaltă, goale și albastre.

La baza pragurilor Louveteau-ului se îngrămădiseră una în alta bucăți colțuroase de gheață. Gheața era albă la amiază, verde-deschis în amurg; bucățile mai mici scoteau un clinchet, precum clopoței. În mijlocul râului apa curgea liberă și neagră. Copiii strigau de pe dealul aflat pe cealaltă parte, ascunși de copaci, cu glasuri stridente și subțiri și fericite în aerul rece. Își dădeau drumul la vale ca pe un tobogan, ceea ce nouă nu ne era îngăduit. Mă gândeam să pășesc pe țărnul de gheață colțuroasă, să văd cât de solid e.

S-a făcut primăvară. Crengile sălciilor s-au îngălbenit, cele de sânger s-au înroșit. Râul Louveteau se revărsase, arbuștii și copacii smulși din rădăcină se învârtejeau și blocau albia. O femeie a sărit de pe Podul Jubilee deasupra pragurilor, și cadavrul a fost găsit abia după două zile. A fost pescuit în aval, și era departe de a fi o priveliște plăcută deoarece coborârea acelor praguri era ca trecerea printr-o mașină de tocat. Nu e cel mai bun mod de a pleca de pe acest pământ, spunea Reenie – nu dacă te interesează cum arăți, deși, foarte probabil, în acea clipă n-o să te mai intereseze.

Doamna Hillcoate știa o jumătate de duzină de astfel de femei care au sărit de pe pod de-a lungul anilor. Citeai despre ele în ziar. Una era o fată care fusese cu ea la școală, care se măritase cu un muncitor feroviar. Era plecat mult timp de-acasă, spunea ea, așa că la ce se aștepta?

„Gravidă”, spunea, „și n-avea nicio scuză.” Reenie dădea din cap, de parcă asta explica totul.

— Oricât de proști ar fi bărbații, cei mai mulți dintre ei știu să socotească, măcar pe degete, spunea ea. Cred că au existat pumni în gură. Dar n-are rost să închizi ușa grajdului când calul e plecat.

— Ce cal? întreba Laura.

— Și trebuie să fi dat și de un alt fel de bucluc, spunea doamna Hillcoate. Dacă ai belele, e foarte probabil să nu ai numai de un fel.

În loc să sară, spunea Reenie, femeile de felul ăsta ar putea la fel de bine să intre în râu, în susul apei, și apoi să fie trase la fund de greutatea hainelor ude, astfel încât să nu poată să înoate ca să se salveze chiar și să vrea... Un bărbat ar fi mai hotărât. Bărbații s-ar spânzura de grinda din șopron, sau și-ar zbură creierii cu pușca de vânatoare; sau dacă ar intenționa să se înece, și-ar lega bolovani sau alte obiecte grele – capete de topor, săculeți cu cuie. Ei n-ar vrea să riște într-o treabă serioasă ca asta. Însă e în firea femeii să intre pur și simplu în râu și să se resemneze, și să lase apa să o ducă. Din tonul lui Reenie era greu de spus dacă era de acord cu aceste diferențe sau nu.

Am împlinit zece ani în iunie. Reenie a făcut un tort, cu toate că a spus că poate n-ar trebui să avem tort, e prea devreme după moartea mamei, însă pe de altă parte, viața trebuie să meargă înainte, așa că poate tortul n-ar răni. *Ce să rănească?* a întrebat Laura. *Sentimentele mamei*, am spus. Atunci, mama ne privea din rai? Dar eu m-am încâpățânat și m-am îmbufnat și n-am vrut să-i spun. Laura n-a mai vrut să mănânce niciun pic de tort după ce a auzit asta cu sentimentele mamei, așa că am mâncat eu ambele porții.

Pentru mine era acum un efort să-mi amintesc detaliile durerii mele – formele exacte pe care le luase – deși, după dorință, puteam să adun un ecou al ei, ca un cățeluș care scheaună încuiat în pivniță. Ce făcusem în ziua când a murit mama? Nu mai țineam minte asta, sau cum arătase ea în realitate: acum arăta numai ca în fotografiile ei. Însă țineam minte nefirescul patului ei când dintr-odată n-a mai fost în el: ce pustiu pâruse. Felul pieziș în care intra lumina după-amiezii pe fereastră și cădea în mare tăcere pe podeaua de lemn, firele de praf ce pluteau în ea ca o ceață. Mirosul de ceară de albine al mobilei lustruite și de crizanteme ofilite, și izul stăruiitor de ploscă și dezinfectant. Acum îmi aminteam mult mai bine de absența ei decât de prezența ei.

Reenie i-a spus doamnei Hillcoate că deși nimeni n-ar fi putut vreodată să ia locul doamnei Chase, care fusese o sfântă pe pământ dacă putea să existe așa ceva, ea una făcuse ce putuse, și păstrase o fațadă veselă de dragul nostru deoarece cu cât se vorbește mai puțin, cu atât e mai sigur că durerea trece, și din fericire se părea că depășisem momentul greu, totuși apele adânci sunt periculoase, iar eu eram prea potolită pentru binele meu. Eram genul care clocea, spunea ea; nu se putea să nu răbufnesc cumva. Cât despre Laura, cine putea să spună, pentru că ea oricum fusese întotdeauna un copil ciudat.

Reenie spunea că stăteam prea mult împreună. Spunea că Laura învăța obiceiuri pentru care era prea mică, iar eu nu eram lăsată să înaintez. Ar fi trebuit ca fiecare dintre noi să fie cu copii de vârsta ei, dar puținii copii din oraș care ar fi fost potriviți pentru noi fuseseră deja trimiși la școală – la școli particulare ca cele la care trebuia și noi să fim trimise de drept, dar căpitanul Chase părea să nu-și mai revină ca să aranjeze asta, și oricum ar fi fost prea multe schimbări deodată, și cu toate că eu eram calmă și indiferentă și cu siguranță m-aș fi descurcat, Laura era mică pentru vârsta ei, și prea mică în general. Era și prea emotivă. Era genul care intră în panică și se zbuciumă și se îneacă în apă de cînșpe centimetri, din pricină că și-a pierdut capul.

Laura și cu mine stăteam pe scările din spate, cu ușa crăpată, cu mâna pe gură ca să nu râdem. Ne plăcea să spionăm. Însă nici uneia dintre noi nu îi făcea prea bine să audă astfel de lucruri despre ea.

Soldatul Istovit

Azi m-am dus la bancă – devreme, ca să evit căldura cea mare, dar și ca să fiu acolo când se deschide. Așa puteam să fiu sigură că îmi dă cineva atenție, lucru de care aveam nevoie deoarece iarăși mi se greșise extrasul de cont. Încă mai știu să adun și să scad, le spun eu, spre deosebire de mașinile alea ale voastre, și ei îmi zâmbesc precum chelnerii, genul care îți scuiță în supă la bucătărie. Întotdeauna cer să vorbesc cu directorul, directorul e mereu „în ședință”, întotdeauna sunt pasată unui pitic afectat și condescendent abia ieșit din pantaloni scurți, care se vede un plutocrat.

Mă simt disprețuită acolo, fiindcă am așa de puțini bani; de asemenea, fiindcă odată am avut atât de mulți. De fapt, nu i-am avut niciodată, desigur. Tata i-a avut, și pe urmă Richard. Dar banii îmi erau imputați mie, la fel cum infracțiunile le sunt imputate celor care au fost doar prezenți la ele.

Banca are coloane romane, să ne amintească să-i dăm Cezarului ce e al Cezarului, cum ar fi comisioanele acelea ridicole. Pentru doi cenți, mi-aș ține banii la ciorap, sub saltea, doar să le fac în ciudă. Însă s-ar duce vorba, presupun – vorba că am ajuns o excentrică bătrână și țăcănită, de genul celor găsite moarte într-o coșmelie înțesată cu conserve goale de mâncare de pisică și câteva milioane de dolari ascunse în bancnote de cinci dolari între pagini de ziare îngălbenite. N-am niciun chef să ajung obiect de atenție pentru drogații și reporterășii amatori și băgăreți din localitate, cu ochii lor injectați și mâncărimi la degete.

Pe drumul de întoarcere de la bancă am ocolit pe la primărie, cu clopotnița ei în stil italian și zidăria ei florentină de două tone, cu catargul de steag care trebuie vopsit, cu tunul ei de câmp prezent la Somme. Și cu cele două statui de bronz ale ei, comandate de familia Chase. Cea din dreapta, comandată de bunica Adelia, e a colonelului Parkman, veteran al ultimei bătălii decisive duse în Revoluția

americană, cea de la Fort Ticonderoga, acum în statul New York. Când și când ne pomenim cu niște nemți sau englezi sau chiar americani deruțați care rătăcesc prin oraș căutând câmpul de luptă de la Fort Ticonderoga. *Ați greșit orașul*, li se spune. *De fapt, ați greșit țara. O vreți pe cea de alături.*

Colonelul Parkman a fost cel care a mărit miza, a trecut granița, și a botezat orașul nostru, comemorând astfel în mod pervers o bătălie în care pierduse. (Deși poate că asta nu e ceva foarte neobișnuit: mulți oameni manifestă un interes managerial față de propriile cicatrice.) E înfățișat călare pe cal, fluturând o sabie și gata să intre în galop în stratul de petunii din apropiere: un bărbat colțuros cu ochi deprinși cu războiul și barbă ascuțită, ideea oricărui sculptor despre orice comandant de cavalerie. Nimeni nu știe cum arăta în realitate colonelul Parkman, întrucât nu a lăsat nicio dovadă ilustrată despre sine, iar statuia a fost ridicată abia în 1885, dar acum așa arată. Asta e tirania Artei.

În stânga peluzei, tot cu un strat de petunii, se află o figură la fel de legendară: Soldatul Istovit, cu cei trei nasturi de sus de la cămașă descheiați, cu gâtul îndoit ca pentru securea călăului, cu uniformă mototolită, cu boneta stând căș, sprijinit în pușca Ross defectă. Veșnic tânăr, veșnic epuizat, domină monumentul dedicat eroilor de război, cu pielea arzând verde în soare, cu excremente de porumbei alunecându-i pe față ca niște lacrimi.

Soldatul Istovit a fost proiectul tatei. Sculptorița a fost Callista Fitzsimmons, care fusese insistent recomandată de Frances Loring, responsabilă organizatorică a Comitetului Monumentelor Eroilor de Război al Societății Artiștilor din Ontario. Au existat unele obiecții locale față de domnișoara Fitzsimmons – o femeie considerată nepotrivită pentru tema respectivă – dar tata a zdrobit orice împotrivire în ședința potențialilor sponsori: oare domnișoara Loring nu era tot femeie? a întrebat el, inspirând astfel mai multe comentarii ireverențioase, *Cum poți să-ți dai seama* fiind cea mai nevinovată dintre ele. În particular, a spus că cine plătește

poruncește, și cum toți ceilalți erau niște zgârie-brânză, ori băgau mâna adânc în buzunar, ori se supuneau.

Domnișoara Callista Fitzsimmons nu era numai femeie, mai avea și douăzeci și opt de ani și era roșcată. A început să vină frecvent la Avilion, să se consulte cu tata cu privire la proiectul propus. Aceste ședințe aveau loc în bibliotecă, cu ușa deschisă la început și pe urmă închisă. Era instalată în una dintre camerele de oaspeți, una de categoria a doua la început și pe urmă cea mai bună. Curând era acolo aproape în fiecare weekend, și camera în care stătea a devenit cunoscută drept camera „ei”.

Tata părea mai vesel; cu certitudine, bea mai puțin. A pus să se aranjeze parcul din jurul casei, măcar cât să arate bine; a pus să se schimbe pietrișul aleii; a pus ca *Water Nixie* să fie răzuită și vopsită din nou și reechipată. Uneori, în weekend se dădeau petreceri neprotocolare, oaspeții fiind prieteni artiști ai Callistei, din Toronto. Acești artiști, printre care nu existau nume care puteau fi recunoscute curent, nu purtau la masă smoching sau măcar costum, ci pulovere cu răscoiala în formă de V; mâncau te miri ce pe peluză, și dezbăteau chestiunile mai fine ale artei, și fumau și beau și se certau. Artistele foloseau prea multe prosoape la baie, fără îndoială fiindcă nu mai văzuseră până atunci interiorul unei căzi adevărate, era teoria lui Reenie. Aveau și unghii neîngrijite, pe care și le rodeau.

Când nu erau petreceri, tata și Callista se duceau la picnicuri, cu una dintre mașini – cea sport cu două locuri, nu limuzina – cu un coș pregătit în silă de Reenie. Sau plecau cu barca cu vele, Callista în pantaloni largi, cu mâinile în buzunare, precum Coco Chanel, și un jersey vechi, la baza gâtului, de-al tatei. Uneori se duceau cu mașina tocmai până la Windsor și opreau la restaurante de la marginea drumului, ale căror specialități erau cocteilurile și cântatul feroce la pian și dansul deșănțat – restaurante frecventate de gangsteri implicați în contrabanda cu alcool, care veneau de la Chicago și Detroit să facă afaceri cu

distilierii care respectau legea de pe partea canadiană. (Atunci, în Statele Unite era Prohibiție; alcoolul curgea peste graniță ca apa foarte scumpă; cadavre cu degete retezate la capăt și buzunare goale erau aruncate în râul Detroit și ajungeau pe plaja lacului Erie, provocând dispute cu privire la cine trebuia să suporte cheltuiala cu înmormântarea lor.) În aceste excursii tata și Callista nu veneau acasă toată noaptea, și câteodată mai multe nopți. Odată s-au dus la cascada Niagara, ceea ce a făcut-o invidioasă pe Reenie, și odată la Buffalo; dar la Buffalo s-au dus cu trenul.

Primeam aceste detalii de la Callista, care nu era zgârcită cu detaliile. Ne spunea că tata avea nevoie de „stimulare”, și că această stimulare îi făcea bine. Spunea că avea nevoie să țopăie, să se învârtă mai mult în societate. Spunea că ea și cu tata erau „mari amici”. A început să ne spună „puștoaicele”. Zicea să îi spunem „Callie”.

(Laura a vrut să știe dacă dansa și tata în restaurantele de la marginea drumului: era greu de imaginat, din cauza piciorului beteag. Callista a spus că nu, dar că era amuzant pentru el să se uite. Am ajuns să mă îndoiesc de asta. Nu e prea amuzant să te uiți cum dansează alții când tu nu poți s-o faci.)

O admiram pe Callista pentru că era artistă, și era consultată ca un bărbat, și umbla cu pași mari și strângea mâini tot ca un bărbat, și fuma țigări cu un țigaret scurt și negru, și știa de Coco Chanel. Avea găuri în urechi, și părul ei roșu (vopsit cu henné, acum îmi dau seama) era înfășurat în eșarfe. Purta veșminte largi gen robă, cu imprimeuri îndrăznețe, în vârtejuri: fucsia, heliotrop și șofran se numeau culorile. Mi-a spus că aceste modele erau de la Paris, și erau inspirate de emigranții belaruși. Mi-a explicat ce erau aceia. Era plină de explicații.

— Una dintre boarfele lui, i-a spus Reenie doamnei Hillcoate. Încă una din șir, care numai Domnul știe că era deja lung cât brațul, însă ai fi zis că are decența să n-o aducă

sub același acoperiș, când ea nici nu s-a răcit în mormânt. Ar putea și el să pună să fie săpat și al lui.

— Ce e o boarfă? a întrebat Laura.

— Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala! a spus Reenie.

Ăsta era un semn că era supărată, faptul că nu se oprea din vorbit chiar dacă eu și cu Laura eram în bucătărie. (Mai târziu i-am spus Laurei ce e o boarfă: o fată care mestecă gumă. Dar Callie Fitzsimmons nu făcea asta.)

— Copiii le aud pe toate, a spus doamna Hillcoate, pe un ton de avertizare, dar Reenie a continuat.

— Cât despre hainele alea pe care le poartă, ar putea la fel de bine să meargă la biserică în chiloți. În lumină vezi soarele, luna și stelele, și tot ce e între tine și ele. Nu că ar avea multe de arătat, e o parașută din alea, ca scândura.

— Eu n-aș fi avut curajul, a spus doamna Hillcoate.

— Nu poți să-i zici curaj, a spus Reenie. O doare-n fund. Nu e întregă la minte, după părerea mea; îi lipsește o doagă. Înoată goală pușcă în eleșteu, printre broaște și carașii aurii – am întâlnit-o pe peluză, când se întorcea, numai cu un prosop și ce i-a dat Dumnezeu Evei. Doar a dat din cap și a zâmbit, nu i-a păsat niciun pic.

— Am auzit și eu asta, a spus Reenie. Vrea doar să pună gheara pe el, și pe urmă să-l curețe.

— Pe cine să curețe? Care gheară? a întrebat Laura.

Parașută m-a dus cu gândul la rufele ude de pe sârmă, umflate de vânt. Callista Fitzsimmons nu era deloc așa.

A existat o gâlceavă cu privire la Memorialul Eroilor Războiului, și nu numai din cauza zvonurilor despre tata și Callista Fitzsimmons. Unii oameni din oraș considerau că statuia Soldatului Istovit arăta prea demoralizant, și era și prea șleampătă: obiectau la cămașa descheiată. Voiau ceva mai triumfător, precum Zeița Victoriei de pe monumentul de peste două orașe, care avea aripi de înger și veșminte fluturânde în vânt și ținea un instrument cu trei dinți, care semăna cu o furculiță de prăjit pâinea. Mai voiau să se scrie

pe partea din față „Pentru cei care au făcut de bunăvoie sacrificiul suprem”.

Tata a refuzat să capituleze în privința sculpturii, spunând că trebuiau să se considere norocoși că Soldatul Istovit avea două mâini și două picioare, nemaivorbind de cap, și că dacă nu aveau grijă ce spun o să recurgă la realismul gol-goluț, și statuia avea să fie făcută din bucăți de corp în putrezire, ca cele multe pe care călcase la vremea lui. Cât despre inscripție, sacrificiul nu avea nicio treabă cu bună-voia, deoarece morții nu avuseseră intenția să se trimită singuri pe lumea cealaltă. El unul prefera „Ca să nu uităm”, ceea ce pune povara acolo unde trebuia să fie: pe uitarea noastră. A spus că al dracului de mulți oameni uitau al dracului de repede. Rareori înjura în public, așa că asta a făcut impresie. A fost ca el, bineînțeles, întrucât el plătea.

Cei de la Camera de Comerț au scos banii pentru cele patru plăci de bronz, cu listele de onoare ale celor căzuți și numele bătațiilor. Au vrut ca la urmă să fie trecute și numele lor, dar tata i-a făcut de rușine, obligându-i să renunțe. Memorialul Eroilor Războiului era pentru cei morți, le-a spus el, nu pentru cei ce rămăseseră în viață, și cu atât mai puțin pentru cei care culegeau roadele. Genul acesta de a vorbi i-a atras antipatia unora.

Monumentul a fost dezvelit în noiembrie 1928, de Ziua Eroilor. A fost multă lume, în ciuda burniței reci. Soldatul Istovit fusese montat pe o piramidă cu patru fețe din pietre de râu rotunjite, ca pietrele Avilionului, iar plăcilor de bronz li s-au pus chenare din crini și maci, împlețiți cu frunze de arțar. Și cu privire la asta au fost niște discuții aprinse. Callie Fitzsimmons a spus că modelul era demodat și banal, cu toate frunzele și florile alea pleoștite – *victoriene*, cea mai mare insultă la adresa artiștilor în zilele acelea. Voia ceva mai viguros, mai modern. Însă oamenilor din oraș le plăcea, și tata a spus că uneori trebuie să faci compromisuri.

La ceremonie s-a cântat la cimpoaie. („Mai bine afară decât înăuntru”, a spus Reenie.) Apoi s-a rostit predica cea mare,

de către preotul prezbiterian, care a vorbit despre „cei care au făcut de bunăvoie sacrificiul suprem” – împunsătura orașului la adresa tatei, să arate că nu putea impune el absolut orice și că banii nu puteau să cumpere totul, și că își însușiseră fraza aceea în ciuda lui. Apoi s-au mai ținut niște discursuri, și s-au spus rugăciuni – multe discursuri și multe rugăciuni, din cauză că preoții bisericilor de toate genurile din oraș trebuiau să fie reprezentați. Deși în comitetul de organizare nu existau catolici, chiar și preoților catolici li s-a permis să spună o rugăciune. Tata a insistat pentru asta, pe motiv că un soldat catolic mort e la fel de mort ca unul protestant.

Reenie a spus că acesta era un mod de a privi lucrurile.

— Care e celălalt mod? a întrebat Laura.

Tata a depus prima coroană. Eu și cu Laura ne uitam, mână în mână; Reenie plângea. Royal Canadian Regiment trimisese o delegație, tocmai de la Wolseley Barracks din London, și maiorul M.K. Greene a depus o coroană. Apoi s-au depus coroane de către toți cei la care te-ai fi putut gândi – Legiunea, urmată de Lions, Kinsmen, Rotary Club, Oddfellows, Orange Order, Cavalerii din Columbus, Camera de Comerț și I.O.D.E. printre alții – ultima fiind doamna Wilmer Sullivan din partea Mamelor celor Căzuți, care pierduse trei fii. S-a cântat „Rămâi cu mine”, apoi un gornist din fanfara cercetașilor a cântat „Ultimul post”, cam tremurat, urmat de două minute de reculegere și o salvă de proiectile de carabină trasă de miliție. Pe urmă am avut „Deșteptarea”.

Tata stătea cu capul plecat, dar tremura vizibil, dacă de durere sau furie e greu de spus. Avea pe sub palton uniforma, și se sprijinea cu ambele mâini, cu mânuși, în baston.

Era prezentă și Callie Fitzsimmons, dar ea rămase în spate. Nu era genul de situație în care artistul să iasă în față și să facă o plecăciune, ne-a spus ea. Purta o jachetă neagră,

decentă, și o fustă obișnuită în loc de robă, și o pălărie care îi ascundea cea mai mare parte a feței, dar oricum se șoptea despre ea.

După aceea Reenie a făcut cacao, pentru mine și pentru Laura, în bucătărie, ca să ne încălzească fiindcă înghețaserăm în burniță. I-a oferit o ceașcă și doamnei Hillcoate, care a spus că nu o refuză.

— De ce se numește memorial? a întrebat Laura.

— Ca să ne amintim de cei morți, a răspuns Reenie.

— De ce? a întrebat Laura. Pentru ce? Așa vor ei?

— Nu pentru ei, e mai mult pentru noi, a spus Reenie. Ai să înțelegi când ai să fii mai mare.

Laurei i se spunea mereu asta, și ea nu ținea cont. Voia să înțeleagă acum. A dat cacaua pe gât.

— Îmi mai dai? Ce e sacrificiul suprem?

— Soldații și-au dat viața pentru noi ceilalți. Sper că nu ai ochii mai mari ca stomacul, pentru că dacă mai fac cacao vreau s-o termini.

— De ce și-au dat viața? Așa au vrut ei?

— Nu, dar oricum au făcut-o. De asta e sacrificiu, a spus Reenie. Acum, gata cu asta. Uite-ți cacaua.

— Și-au dat viața lui Dumnezeu, pentru că asta vrea Dumnezeu. Ca Iisus, care a murit pentru toate păcatele noastre, a spus doamna Hillcoate, care era baptistă, și se considera autoritatea absolută.

O săptămână mai târziu, eu și cu Laura ne plimbam pe poteca de lângă Louveteau, mai jos de defileu. În acea zi era ceață, care se ridica din râu, se învârtejea în aer ca laptele smântânit și picura de pe rămurelele golașe ale tufelor. Pietrele potecii erau alunecoase.

Pe neașteptate, Laura a fost în râu. Din fericire, nu eram chiar lângă curentul principal, așa că nu a luat-o apa. Am țipat și am fugit în josul malului și am prins-o de haină; hainele ei nu erau încă îmbibate de apă, totuși era foarte

grea și era să cad și eu în râu. Am reușit să o trag până la o stâncă plată; apoi am târât-o afară. Era plină de apă ca o oaie udă, dar și eu eram destul de udă. Apoi am zgâlțâit-o. Deja tremura și plângea.

— Ai făcut-o dinadins! am spus. Te-am văzut! Puteai să te îneci! Laura hohotea și se îneca. Am îmbrățișat-o. De ce ai făcut-o?

— Ca Dumnezeu s-o învie pe mama, a hohotit ea.

— Dumnezeu nu vrea să mori, am spus. Asta l-ar supăra foarte tare. Dacă voia ca mama să fie vie, putea s-o facă oricum, fără să te îneci tu.

Ăsta era singurul mod de a vorbi cu Laura când o apucau astfel de toane: trebuia să te prefaci că știi despre Dumnezeu ceva ce ea nu știe.

Și-a șters nasul cu dosul mâinii.

— De unde știi *tu*?

— Pentru că – uite! – m-a lăsat să te salvez! Vezi? Dacă voia să mori, aș fi căzut și eu. Am fi murit amândouă! Acum haide, trebuie să te usuci. N-am să-i spun lui Reenie. Am să spun că a fost un accident, am să spun că ai alunecat. Dar să nu mai faci niciodată așa ceva. Bine?

Laura n-a spus nimic, dar m-a lăsat s-o duc în casă. Acolo au fost o mulțime de cloncăneli speriate și dârdâieli și bombăneli, și o ceașcă de supă de vacă și o baie caldă și o sticlă cu apă fierbinte pentru Laura, al cărei accident a fost pus pe seama bine cunoscutei stângăcii a ei; i s-a spus să fie atentă pe unde merge. Tata mi-a spus *Bravo*; m-am întrebat ce ar fi spus dacă o pierdeam. Reenie a spus că era bine că aveam amândouă măcar o jumătate de creier, dar ce căutaserăm acolo în primul rând? Și pe ceață, pe deasupra. A spus că eu ar fi trebuit să am mai multă minte.

Am stat trează multe ore în noaptea aceea, cu brațele petrecute în jurul corpului meu, cuprinzându-mă strâns. Aveam picioarele reci ca piatra, și dinții îmi clănțăneau. Nu puteam să-mi scot din minte imaginea Laurei, în apa neagră și rece ca gheața a Louveteau-ului – cum i se împrăștiase

părul ca fumul într-o trombă de vânt, cum îi strălucise argintiu fața, ce urât se uitase la mine când o apucasem de haine. Ce greu îmi fusese s-o țin. Ce puțin lipsise să-i dau drumul.

Domnișoara Violență

În loc de școală, mie și Laurei ni s-a asigurat o succesiune de preceptori, atât bărbați cât și femei. Noi nu consideram că erau necesari, și ne dădeam toată silința să-i descurajăm. Îi fixam cu privirea noastră albastră, sau ne prefăceam că suntem surde ori tâmpite; nu îi priveam niciodată în ochi, numai în frunte. Adesea ne lua mai mult decât ai crede să scăpăm de ei; de regulă suportau multe de la noi, fiindcă erau amenințați de viață și aveau nevoie de leafă. Nu aveam nimic împotriva lor ca indivizi; pur și simplu nu voiam să-i avem în cârcă.

Când nu eram cu acești preceptori, trebuia să stăm la Avilion, fie în casă, fie în parcul din jur. Dar cine era să ne supravegheze? Preceptorii erau ușor de ocolit, ei nu ne știau potecile secrete, iar Reenie nu putea să stea cu ochii pe noi clipă de clipă, după cum chiar ea sublinia deseori.

Ori de câte ori puteam, plecam pe furiș de la Avilion și hoinăream prin oraș, în ciuda credinței lui Reenie că lumea era plină de criminali și anarhiști și orientali siniștri cu pipe cu opiu, mustăți subțiri ca funia răsucită și unghii lungi și ascuțite, și toxicomani și proxeneți, care așteptau să ne răpească și să-i ceară tatei bani drept răscumpărare.

Unul dintre mulții frați ai lui Reenie avea o oarecare legătură cu niște reviste ieftine, genul de scandal, de calitate proastă, pe care puteai să le cumperi de la drogherii, iar pe cele mai rele le puteai obține numai pe sub mână. Care era sarcina lui? *Distribuire*, o numea Reenie. Introducerea lor în țară prin contrabandă, cred acum. În tot cazul, uneori îi dădea lui Reenie stocul rămas, și în ciuda eforturilor ei de a le ascunde de noi, mai devreme sau mai târziu puneam mâna pe ele. Unele erau de dragoste, și cu toate că Reenie le devora, noi puneam puțin preț pe ele. Le preferam – sau eu le preferam, iar Laura mi se alătura – pe cele cu povești despre alte țări, sau chiar alte planete. Nave spațiale din viitor, unde femeile purtau fuste foarte scurte, făcute din material lucios,

și totul strălucea; asteroizi pe care plantele vorbeau, bântuții de monștri cu colți și ochi enormi; țări de altădată, locuite de fete mlădii cu ochi de topaz și piele opalină, îmbrăcate cu pantaloni de tifon și braziere mici, de metal, ca două pâlnii unite cu un lanț. Eroi în costume severe, cu coifuri cu aripi și țepușe.

Prostii, le numea Reenie pe acestea. *Nu există așa ceva pe pământ*. Dar mie tocmai asta îmi plăcea la ele.

Criminalii și proxeneții erau în revistele polițiste, cu copertele presărate cu pistoale și bălți de sânge. În acestea, moștenitoarele cu ochi cășcați ale unor mari averi erau întotdeauna scoase din circulație cu eter și legate cu frânghie de rufe – mult mai multă decât era nevoie – și încuiate în cabine de iaht sau cripte de biserici părăsite, sau în pivnițe reci și umede din castele. Eu și Laura credeam în existența unor astfel de oameni, dar nu ne era prea frică de ei, pentru că știam la ce să ne așteptăm. Ei aveau automobile mari și negre, și purtau paltoane și mănuși groase și pălării negre de fetru, și noi am fi putut să-i recunoaștem imediat și să fugim.

Însă nu am văzut niciodată unul. Singurele forțe ostile pe care le întâlneam erau copiii muncitorilor din fabrică, cei mici, care încă nu știau că nu trebuia să fim atinse. Veneau după noi câte doi sau câte trei, tăcuți și curioși sau făcându-ne în toate felurile; când și când aruncau cu pietre, deși niciodată nu ne-au lovit. Cel mai vulnerabile eram în fața lor când iscodeam pe poteca îngustă de lângă Louveteau, cu stânca de deasupra – de acolo puteau fi aruncate asupra noastră tot felul de lucruri – sau pe străduțele lăturalnice, pe care am învățat să le evităm.

Mergeam pe Erie Street, examinând vitrinele magazinelor: cel mixt cu articole ieftine era preferatul nostru. Sau ne uitam prin gardul de plasă la școala primară, care era pentru copii de rând – copii de muncitori – cu terenul ei de zgură și ușile înalte, sculptate, pe care scria Băieți și Fete. În recreații se țipa mult, și copiii nu erau curați, mai ales după ce se

băteau sau erau trântiți pe zgură. Eram recunoscătoare că nu trebuia să mergem la școala asta. (Oare chiar eram recunoscătoare? Sau, pe de altă parte, ne simțeam excluse? Poate și una, și alta.)

În aceste excursii purtam pălării. Aveam ideea că erau o protecție; că ne făceau, într-un fel, invizibile. O doamnă nu iese niciodată fără pălărie, spunea Reenie. Nici fără *mănuși*, spunea ea, dar nu întotdeauna ne sinchiseam de astea. Pălăriile de paie sunt cele de care mi-aduc eu aminte din vremea aceea: nu paie de culoare deschisă, ci arămii. Și căldura umedă din iunie, aerul moleșit de polen. Strălucirea albastră a cerului. Apatia, tândăleala.

Cât aș vrea să am iarăși acele după-amieze fără noimă – plictiseală, lipsa unui țel, posibilitățile încă neformate! Și chiar le am într-un fel: doar că acum nu prea mai are ce să se întâmple mai departe.

Preceptorul pe care l-am avut în această perioadă a stat mai mult decât majoritatea. Era o femeie de patruzeci de ani, cu o garderobă de jachete de cașmir decolorate care indicau o existență anterioară mai prosperă, și un rulu de păr cenușiu prins în agrafe la ceafă. O chema domnișoara Goreham – domnișoara Violet Goreham. Eu am poreclit-o pe la spate domnișoara Violentă, pentru că mi se părea că era o combinație foarte neverosimilă, și după aceea abia puteam să mă uit la ea fără să chicotesc. Numele a rămas, totuși; i l-am spus și Laurei, și pe urmă firește că a aflat și Reenie de el. Ne-a spus că eram necuviincioase că râdeam în felul acesta de domnișoara Goreham; biata ființă decăzuse și merita mila noastră, pentru că era fată bătrână. Ce era aia? O femeie fără bărbat. Domnișoara Goreham era condamnată la o viață cu o singură fericire, spunea Rennie cu o urmă de dispreț.

— Dar nici tu n-ai bărbat, a spus Laura.

— Asta-i altceva, a spus Reenie. Eu n-am văzut încă un bărbat pe care aș catadicsi să-mi suflu nasul, dar mi-am refuzat porția. Am avut oferte.

— Poate că și domnișoara Violentă a avut, am spus, doar ca să o contrazic; mă apropiam de acea vârstă.

— Ba nu, a spus Reenie, n-a avut.

— De unde știi? a întrebat Laura.

— Îți dai seama după cum arată, a spus Reenie. Iar dacă ar fi avut totuși o ofertă, chiar dacă bărbatul ar fi avut trei capete și o coadă, l-ar fi înșfăcat iute ca șarpele.

Ne înțelegeam bine cu domnișoara Violentă fiindcă ne lăsa să facem ce vrem. Și-a dat repede seama că nu avea forța să ne controleze, și se hotărâse în mod înțelept să nu-și bată capul să încerce. Ne făceam lecțiile dimineața, în bibliotecă, care fusese odinioară a bunicului Benjamin și acum era a tatei, iar domnișoara Violentă ne dădea mână liberă acolo. Rafturile erau pline de cărți grele, legate în piele, cu titluri imprimate cu auriu mat, și mă îndoiam că bunicul Benjamin le citea vreodată: erau doar ideea bunicii Adelia despre ce se cuvenea să citească el.

Alegeam cărțile care mă interesau. *Povestea celor două orașe*, de Charles Dickens; istoriile lui Macaulay; *Cucerirea Mexicului* și *Cucerirea Peru-ului*, ilustrate. Citeam și poezie, iar domnișoara Violentă făcea din când în când, cu jumătate de inimă, o încercare de a fi profesoară, punându-mă să citesc cu glas tare. *În Xanadu, Kubla Khan a poruncit, Un mărgeț dom de plăceri să fie zidit. Pe câmpiile Flandrei macii înfloresc, Printre șirurile de cruci ei cresc.*

— Nu te poticni, spunea domnișoara Violentă. Versurile trebuie să curgă, dragă. Închipuie-ți că ești o fântână.

Cu toate că ea personal era butucănoasă și lipsită de eleganță, avea standarde înalte cu privire la delicatețe, și o lista de lucruri care voia să ne închipuim că suntem: copaci înfloriți, fluturi, adieri blânde. Orice în afară de fetițe cu genunchi murdari și degete în nas: era greu de mulțumit în problemele de igienă personală.

— Nu roade creioanele colorate, dragă, îi spunea domnișoara Violență Laurei. Nu ești rozătoare. Uite, ai gura verde toată. Face rău la dinți.

Am citit *Evangeline*, de Henry Wadsworth Longfellow; am citit *Sonete din portugheză*, de Elizabeth Barrett Browning. *Cum te iubesc? Să număr felurile.*

— Minunat! a oftat domnișoara Violență.

Era sentimentală, sau atât de sentimentală cât îi permitea firea ei deprimată, pe tema lui Elizabeth Barrett Browning; și a lui E. Pauline Johnson, prințesa mohawk⁴.

Și oh, fluviul curge acum mai iute;
Bulboanele se rotesc în jurul fundei mele.
Vâj, vâj!
Cum se răsucesc vălurele
În multe ochiuri de mare periculos învârtejate!

— Mai cu inimă, dragă, spunea domnișoara Violență.
Sau citeam Alfred, Lord Tennyson, un om pe care numai Dumnezeu îl întrecea în măreție, după părerea domnișoarei Violență.

Cu mușchiul cel mai negru răzoarele de flori
Erau toate gros acoperite.
Din legăturile ce țineau părul de zidul cu fronton
Cădeau cuiele ruginite...
Ea a spus atât: „Viața mea e mohorâtă,
El nu vine”, a spus ea șoptit;
A spus: „Sunt obosită, obosită,
Aș vrea să fi murit!”

— De ce își dorea asta? a întrebat Laura, care de obicei nu manifesta interes față de recitățile mele.

---

⁴ Emily Pauline Johnson (1861-1913), scriitoare canadiană de origine mohawk.

— Era vorba de iubire, dragă, a spus domnișoara Violență. Era o iubire nemărginită. Dar era neîmpărtășită.

— De ce?

Domnișoara Violență a oftat.

— E o poezie, dragă, a spus ea. A scris-o lordul Tennyson, și cred că el știa cel mai bine. Poeziile nu argumentează de ce. „Frumusețea e adevăr, adevărul frumusețe – asta e tot ce știți pe pământ, și tot ce trebuie să știți.”

Laura s-a uitat la ea cu dispreț, și s-a întors la coloratul ei. Eu am dat pagina: mă uitasem deja în fugă peste toată poezia și constatasem că nu se mai întâmpla nimic în ea.

Sparge-te, sparge-te, sparge-te
Pe stâncile tale cenușii și reci, O Mare!
Și aș vrea ca limba mea să poată rosti
Gândurile care apar în mine.

— Minunat, dragă, a spus domnișoara Violență.

Era iubitoare de dragoste nețârmurită, dar era la fel de iubitoare de melancolie deznădăjduită.

Era acolo o carte subțire, legată în piele de culoarea tutunului, care fusese a bunicii Adelia: *Rubaiatele lui Omar Khayyam*, de Edward Fitzgerald. (De fapt, nu o scrisese Edward Fitzgerald, și totuși se spunea că el era autorul. Cum se explică asta? N-am încercat să aflu.) Domnișoara Violență citea uneori din această carte, ca să-mi arate cum trebuia rostită poezia:

O carte de versuri sub umbrar,
Un urcior cu vin, o pâine – și tu
Lângă mine cântând în sălbăticie –
Oh, sălbăticia ar fi Paradisul!

Oh-ul l-a scos icnit, de parcă cineva o lovise în piept; la fel și tu-ul. Mie mi se părea că se făcea prea multă zarvă în jurul unui picnic, și mă întrebam cu ce mâncaseră pâinea.

— Bineînțeles că nu era vin adevărat, dragă, a spus domnișoara Violență. Se referă la slujba de împărtașanie.

Doar un înger înaripat ar opri, înainte de a fi prea târziu,
Încă nedesfășuratul Sul al Sortii,
Și l-ar face pe neînduplecatul Arhivar altfel să înregistreze
Sau să șteargă de tot!

Ah, Iubire! De-am putea tu și cu mine să conspirăm cu El
Pentru a înhăța tot acest jalnic Plan al Lucrurilor,
Nu l-am face bucățele – și l-am remodela apoi
Mai după Dorința inimii?

— Foarte adevărat, a spus domnișoara Violență, cu un oftat.

Dar ea ofta pentru toate. Se armoniza foarte bine cu Avilionul – cu demodata lui splendoare victoriană, cu aerul lui de decădere estetică, de grație apusă, de regret șters. Atitudinea ei și chiar și cașmirurile ei decolorate se potriveau cu tapetul.

Laura nu prea citea. În schimb, copia tablouri, sau colora ilustrațiile alb-negru din cărți groase, erudite, de călătorie și istorie. (Domnișoara Violență o lăsa să facă asta, pe motiv că nimeni nu avea să observe.) Laura avea idei ciudate, dar foarte clare, despre culorile care se impuneau: colora un copac cu albastru sau roșu, colora cerul în roz sau verde. Dacă era vorba de fotografia cuiva care nu-i plăcea, îi înroșea tare fața, sau i-o făcea gri-închis ca să șteargă trăsăturile.

Îi plăcea să deseneze piramidele dintr-o carte despre Egipt; îi plăcea să coloreze idolii egipteni. Și statuile asiriene cu trupuri de lei înaripați și capete de vulturi sau oameni. Asta era dintr-o carte de Sir Henry Layard, care descoperise statuile în ruinele de la Ninive și le adusese cu vaporul în Anglia; se spunea că erau reprezentări ale îngerilor descriși în Cartea lui Iezechiel. Domnișoara Violență nu considera aceste poze foarte drăguțe – statuile arătau păgâne, și

însetate de sânge – dar Laura nu era de oprit. În fața criticii, nu făcea decât să se ghemuiască și mai mult asupra paginii și să coloreze mai departe, de parcă viața ei depindea de asta.

— Spatele drept, dragă, spunea domnișoara Violență. Închipuie-ți că șira spinării e un copac care crește spre cer.

Dar pe Laura nu o interesa să își închipuie astfel de lucruri.

— Nu vreau să fiu copac, spunea ea.

— Mai bine copac decât cocoșată, dragă, ofta domnișoara Violență, și dacă nu acorzi atenție poziției tale, în asta ai să te transformi.

Domnișoara Violență își petrecea mult timp stând lângă fereastră și citind romane de dragoste de la biblioteca de împrumut. Îi mai plăcea să răsfoiască albumele cu tăieturi din ziare, cu copertele lor din piele cu ornamentații în relief, ale bunicii Adelia, cu invitații elegant stampate, lipite cu grijă, cu meniuri tipărite la sediul ziarului, și tăieturile din ziare de după aceea – ceaiurile de caritate, conferințele de autoperfecționare ilustrate cu diapozitive – temerarii, prietenșii călători la Paris și în Grecia și chiar India, swedemborgienii, fabienii, vegetarienii, toți promotorii diverși ai autoperfecționării, când și când cu ceva într-adevăr bizar, descriind cum practica indigenii vrăjitoria sau își ascundeau femeile în spatele unor măști complicate din lemn sau decorau țeștele strămoșilor lor cu vopsea roșie și scoici. Toate dovezile de hârtie îngălbenită ale acelei vieți luxuriante, ambițioase, implacabil apuse, pe care domnișoara Violență o cerceta centimetru cu centimetru, de parcă și-o reamintea, zâmbind cu o blândă plăcere mandatară.

Avea un pachet de stele din poleială, aurii și argintii, pe care le lipea pe lucrurile făcute de noi. Uneori ne lua să culegem flori de câmp, pe care le presam între două coli de sugativă, cu o carte grea deasupra. Am ajuns să ținem la ea,

cu toate că n-am plâns când a plecat. Ea a plâns, totuși – cu lacrimi din abundență, neelegant, așa cum făcea totul.

Am împlinit treisprezece ani. Creșteam deprinzând obiceiuri care nu erau vina mea, cu toate că păreau să-l supere pe tata tot atât de mult ca și cum ar fi fost. A început să fie preocupat de poziția mea, de modul meu de a vorbi, de comportamentul meu în general. Îmbrăcămintea mea trebuia să fie simplă și modestă, cu bluze albe și fuste plisate de culoare închisă, și rochii de catifea, închise la culoare, pentru biserică. Haine care semănau cu niște uniforme – care semănau cu niște costume marinărești, dar nu erau. Trebuia să țin umerii drepți, fără urmă de lăsare. Nu aveam voie să stau tolănită, să mestec gumă, să mă foiesc, sau să trâncănesc. Standardele pe care le pretindea erau cele ale armatei: ordine, ascultare, tăcere și lipsă de sexualitate evidentă. Sexualitatea, deși nu se vorbea niciodată despre ea, trebuia înăbușită în fașă. Îmi dăduse prea mult timp frâu liber. Era vremea să se ocupe îndeaproape de mine.

Și Laura era supusă întrucâtva acestei năpăstuirii, cu toate că nu ajunsese încă la vârsta potrivită. (Care era vârsta potrivită? Vârsta pubertății, mi-e limpede acum. Dar atunci eram cu totul derutată. Ce crimă comiseseam? De ce eram tratată ca deținuta unei ciudate școli de reeducare?)

— Ești prea dur cu puștoaicele, spunea Callista. Nu sunt băieți.

— Din nefericire, spunea tata.

Callista a fost cea la care m-am dus în ziua în care am descoperit că am o boală oribilă, pentru că mi se prelingea sânge între picioare: sigur eram pe moarte! Callista a râs. Pe urmă mi-a explicat. „E doar o pacoste”, a spus ea. A spus că trebuie să vorbesc de asta ca de „prietena mea”, sau ca de „un musafir”. Reenie avea idei mai prezbiteriene. „E blestemul”, a spus ea. A fost cât pe ce să spună că era încă un aranjament ciudat al lui Dumnezeu, ticluit pentru a face

viața neplăcută: pur și simplu așa sunt lucrurile, a spus ea. Cât despre sânge, rupi cârpe. (Nu a spus *sânge*, a spus *mizerie*.) Mi-a făcut o ceașcă de ceai de mușețel, care avea gust de miros de lăptuci stricate; și o sticlă cu apă fierbinte, pentru crampe. Niciuna nu mi-a fost de niciun folos.

Laura a descoperit o pată de sânge pe așternutul meu și a început să plângă. A tras concluzia că eram pe moarte. Aveam să mor ca mama, a hohotit ea, fără să-i spun mai întâi. Aveam să am un bebeluș cenușiu ca un pisoi, și pe urmă aveam să mor.

I-am spus să nu fie tâmpită. I-am spus că sângele ăsta nu avea nicio legătură cu bebelușii. (Callista nu ajunsese la partea asta, după ce hotărâse fără doar și poate că prea multe informații de acest gen, deodată, puteau să-mi deformeze psihicul.)

— Și ție o să ți se întâmple într-o zi, i-am spus Laurei. Când ai să fii de vârsta mea. E o treabă care li se întâmplă fetelor.

Laura a fost indignată. A refuzat să creadă asta. Ca în multe alte situații, era convinsă că în cazul ei avea să se facă o excepție.

Există un portret fotografic al Laurei cu mine, făcut în această perioadă. Eu port regulamentul rochie de catifea de culoare închisă, prea tânără ca stil pentru mine: am, în mod vizibil, ceea ce înainte se numea *piept*. Laura ședea lângă mine, într-o rochie identică. Amândouă avem șosete albe până la genunchi și pantofi de lac Mary Jane; avem picioarele încrucișate decent în dreptul gleznelor, dreptul peste stângul, cum am fost instruite. Eu am brațul petrecut pe după Laura, dar cu titlul de încercare, de parcă mi s-ar fi poruncit să-l pun acolo. Laura își ține mâinile încrucișate în poală. Amândouă avem părul de culoare deschisă pieptănat cu cărare la mijloc, și întins bine spre spate. Amândouă zâmbim, în felul acela temător pe care îl au copiii când li se spune că trebuie să fie cuminți și să zâmbească, de parcă

cele două lucruri ar fi totuna: e un zâmbet impus de amenințarea dezaprobării. Amenințarea și dezaprobarea ar fi fost ale tatei. Ne era frică de ele, dar nu știam cum să le evităm.

Metamorfozele lui Ovidiu

Tata hotărâse, foarte corect, că educația noastră fusese neglijată. Voia să învățăm franceză, dar și matematică și latină – exerciții mentale vioaie care aveau să acționeze ca un antidot pentru firea noastră excesiv de visătoare. Și geografia ar fi fost înviorătoare. Cu toate că abia dacă o observase pe perioada cât ne fusese institutoare, tata decretase că domnișoara Violentă, cu felul ei moale, învechit, trandafiriu, trebuia îndepărtată. Voia să fim curățate de marginile dantelate, încrețite, întrucâtva înnegrite, de parcă am fi fost lăptuci, rămânând cu un miez simplu, sănătos. Nu înțelegea de ce ne plăcea ce ne plăcea. Voia să fim transformate ca să semănăm cu băieții, într-un fel sau altul.

În locul domnișoarei Violentă a angajat un bărbat pe nume domnul Erskine, care predase cândva la o școală de băieți din Anglia, dar fusese expedit subit în Canada, pe motiv de sănătate. Nouă nu ne părea deloc a nu fi sănătos: nu tușea niciodată, de exemplu. Era scund și gras, îmbrăcat în tweed, treizeci sau treizeci și cinci de ani, poate, cu păr roșcat și o gură carnoasă, umedă, cu o țacălie micuță și o ironie tăioasă și fire nesuferită, și mirosea ca fundul unui coș de rufe umed.

Curând ne-a devenit limpede că neatenția și privitul fix în fruntea domnului Erskine nu aveau să ne scape de el. Înainte de toate ne-a dat teste, să stabilească ce știm. Nu mare lucru, deși mai mult decât am considerat potrivit să divulgăm. Pe urmă i-a spus tatei că avem creier de insecte sau marmote. Eram absolut deplorabile, și era o minune că nu eram cretine. Deprinseserăm obiceiuri mentale indolente – fusesem *lăsate* să le deprindem, a adăugat reprobator. Din fericire, nu era prea târziu. Tata a spus că în acest caz, domnul Erskine trebuia să ne pună la treabă ca să progresăm.

Nouă, domnul Erskine ne-a spus că lenea noastră, aroganța noastră, și tendința noastră de a tăia frunză la câini

și a visa cu ochii deschiși, și sentimentalismul nostru dulceag nu făcuseră decât să ne distrugă pentru treburile serioase ale vieții. Nimeni nu se aștepta de la noi să fim genii, și nu ni s-ar fi acordat nicio favoare dacă am fi fost, dar cu siguranță există un minimum, chiar și pentru fete: nu aveam să fim decât o povară pentru orice bărbat destul de prost să se însoare cu noi, dacă nu eram făcute să ne îndreptăm.

A comandat un teanc mare de caiete de școală, genul ieftin cu foi liniate și coperte subțiri de carton. A comandat un stoc de creioane simple, cu gumă. Acestea erau baghetele magice, a spus el, prin mijlocirea cărora eram pe cale să ne transformăm, cu ajutorul lui.

A spus *ajutor* cu un zâmbet superior.

A aruncat stelele din poleială ale domnișoarei Goreham.

Biblioteca ne distrăgea prea mult atenția, a spus el. A cerut și a primit două pupitre școlare, pe care le-a instalat în unul dintre dormitoarele libere; a pus să se scoată patul, împreună cu toate celelalte piese de mobilier, așa că încăperea a rămas goală. Ușa încuiată cu cheia, iar cheia era la el. Acum puteam să ne suflecăm mânecile și să trecem la treabă.

Metodele domnului Erskine erau directe. Ne trăgea de păr, ne răsucea urechea. Lovea puternic cu linia pupitrele lângă degetele noastre, și chiar și degetele, sau ne ardea o palmă peste ceafă când era exasperat, sau, ca ultim mijloc, arunca cu cărți în noi sau ne lovea peste dosul gambelor. Sarcasmul lui era nimicitor, cel puțin pentru mine: Laura credea de cele mai multe ori că el voia să spună exact ce spunea, ceea ce îl mânia și mai tare. Lacrimile nu-l înduioșau; de fapt, cred că îi făceau plăcere.

Nu era așa în toate zilele. Lucrurile mergeau bine o săptămână întreagă. Putea să dea dovadă de răbdare, chiar de un fel de bunătate stângace. Pe urmă venea o răbufnire și îl apucau pandaliile. Cel mai rău era că nu știa niciodată ce putea să facă, sau când putea s-o facă.

Nu puteam să ne plângem tatei, fiindcă nu acționa domnul Erskine la ordinele lui? El așa spunea. Dar ne plângeam lui Reenie, bineînțeles. Era revoltată. Eu eram prea mare ca să fiu tratată așa, spunea ea, iar Laura era prea sensibilă, și amândouă eram... mă rog, cine se credea el? Crescut în mocirlă și dându-și aere, ca toți englezii care ajungeau aici, crezând că puteau să facă pe lorzii, și dacă făcea baie o dată pe lună ea era gata să-și mănânce cămașa. Când Laura se ducea la Reenie cu dungi în palme, Reenie îl înfrunta pe domnul Erskine, dar i se spunea să-și vadă de treaba ei. Ea era cea care ne stricase, spunea domnul Erskine. Ne stricase cu dădăceala și indulgența excesivă – asta era evident – iar acum depindea de el să repare stricăciunea făcută de ea.

Laura spunea că dacă nu pleacă domnul Erskine, pleacă ea. O să fugă de acasă. O să sară pe fereastră.

— Să nu faci asta, pușor, spunea Reenie. O să ne punem capul la contribuție. O să-i venim noi de hac! Îl lăsăm noi cu căruța în drum!

— N-are căruță, hohotea Laura.

Callista Fitzsimmons ne-ar fi putut fi de un oarecare ajutor, însă își dădea seama dincotro bate vântul: nu eram copiii ei, eram ai tatei. El își alesese modul de a acționa, și ar fi fost o greșeală tactică să se amestece. Era un caz de *sauve qui peut*, expresie pe care, datorită ostentivității domnului Erskine, știu acum s-o traduc.

Ideea domnului Erskine despre matematică era destul de simplă: trebuia să știm să ținem socotelile casei, ceea ce însemna să știm să adunăm și să scădem și să ținem contabilitatea dublă.

Ideea lui despre franceză erau formele verbelor și *Fedra*, cu accent pe maximele pline de conținut din autori renumiți. Și *jeunesse savait, si vieillesse pouvait* – Estienne; *C'est de quoi j'ai le plus de peur que la peur* – Montaigne; *Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît point* – Pascal; *L'histoire, cette vieille dame exaltée et menteuse* – de Maupassant. *Il ne faut pas toucher aux idols: la dorure en reste aux mains* –

Flaubert. *Dieu s'est fait homme; soit. Le diable s'est fait femme* – Victor Hugo. Și așa mai departe.

Ideea lui despre geografie erau capitalele din Europa. Ideea lui despre latină era Cezar îngenunchindu-i pe gali și trecând Rubiconul, *alea iacta est*; și, după asta, selecțiuni din *Eneida* lui Vergiliu – avea o pasiune pentru sinuciderea Didonei – sau din *Metamorfozele* lui Ovidiu, părțile în care zeii le făceau lucruri neplăcute diverselor femei tinere. Siluirea Europei de către un mare taur alb, sau a Ledei de către o lebădă, sau a Danaei de către o ploaie de aur – astea aveau măcar să ne rețină atenția, spunea el, cu un zâmbet ironic. Avea dreptate în privința asta. Pentru variație, ne puneam să traducem din latină poezii de dragoste de un gen cinic. *Odi et amo* – lucruri de felul acesta. Îi făcea mare plăcere să ne vadă luptându-ne cu părerile proaste ale poezilor despre genul de fete ce păream destinate să fim.

— *Rapio, rapere, rapui, raptum*, spunea domnul Erskine. „Apucă și ia.” Cuvântul englezesc *rapture* provine din aceeași rădăcină. Declinați.

Jap făcea rigla.

Învățam. Chiar învățam, într-un spirit de răzbunare: nu voiam să-i oferim domnului Erskine niciun pretext. Nimic nu voia mai mult decât să pună piciorul pe gâtul nostru – ei bine, avea să i se refuze plăcerea, dacă se putea. Ce am învățat cu adevărat de la el a fost să înșelăm. Era greu să-l păcălim la matematică, dar stăteam multe ore după-amiaza târziu, copiind traducerile lui Ovidiu din două cărți din biblioteca bunicului – traduceri vechi făcute de victorienii eminenti, cu litere mărunte și vocabulare complicate. Prindeam sensul pasajului din aceste cărți, apoi îl înlocuiam cu altul, în cuvinte mai simple, și adăugam câteva greșeli, ca să pară că îl traduseserăm noi. Totuși, indiferent ce făceam, domnul Erskine ne tăia traducerile cu creionul roșu și scria comentarii crude pe margine. N-am învățat prea multă latină, dar am învățat multe despre falsificare. Am învățat și să ne facem fețele inexpressive și țepene, de parcă erau

apretate. Era mai bine să nu reacționăm față de domnul Erskine într-un mod vizibil, mai ales tresărind.

Un timp, Laura a fost vigilentă față de domnul Erskine, dar durerea fizică – durerea ei, adică – nu avea mare putere asupra ei. Atenția îi rătăcea, chiar și atunci când el urla. El avea o gamă foarte limitată. Ea se uita la tapet – un model cu boboci de trandafir și panglici – sau pe fereastră. Avea capacitatea de a se sustrage cât ai clipi din ochi – într-o clipă era concentrată asupra ta, în clipa următoare era în altă parte. Sau mai degrabă tu erai în altă parte; te îndepărta din minte de parcă ar fi fluturat o baghetă nevăzută; de parcă tu ai fi fost cel făcut să dispară.

Domnul Erskine nu suporta să fie neutralizat în modul acesta. Se apuca s-o zgâlțâie – ca să-și revină, spunea el. *Nu ești Frumoasa din Pădurea Adormită*, zbigera el. Uneori o azvârlea de perete, sau o zgâlțâia cu mâinile în jurul gâtului ei. Când o scutura, ea închidea ochii și se înmuia ca o cârpă, ceea ce îl înfuria și mai tare. La început am încercat să intervin, dar nu a folosit la nimic. M-a dat pur și simplu la o parte cu o lovitură puternică a brațului său urât mirositor, îmbrăcat în tweed.

— Nu-l supăra, i-am spus Laurei.

— Nu contează dacă îl supăr sau nu, a spus Laura. Oricum, nu e supărat. Vrea doar să-și bage mâna sub bluza mea.

— Nu l-am văzut niciodată făcând asta, am spus. De ce ar vrea?

— O face când nu te uiți tu, a spus Laura. Sau sub fusta mea. Îi plac chiloții.

A spus-o cu atâta calm încât am crezut că probabil a scornit asta, sau a înțeles greșit. A înțeles greșit mâinile domnului Erskine, intențiile lor. Ce descriese ea nu era deloc plauzibil. Nu mi se părea genul de lucru pe care l-ar fi făcut un bărbat adult, sau care l-ar fi interesat cât de cât, fiindcă oare nu era Laura doar o fetiță?

— N-ar trebui să-i spunem lui Reenie? am tatonat eu.

— S-ar putea să nu mă creadă, a spus Laura. Tu nu mă crezi.

Dar Reenie chiar a crezut-o, sau a ales să o creadă, și ăsta a fost sfârșitul domnului Erskine. Era prea deșteaptă ca să se lupte corp la corp cu el: el ar fi acuzat-o pe Laura că spune minciuni murdare, și pe urmă lucrurile ar fi stat mai rău ca niciodată. Patru zile mai târziu, Reenie a intrat cu pași mari în biroul tatei de la fabrica de nasturi cu un pumn de fotografii de contrabandă. Nu erau genul de lucruri care astăzi ar ridica mai mult de o sprânceană, dar pe atunci erau scandaloase – femei cu ciorapi negri și sâni în formă de budincă, ce se revărsau peste sutienele lor uriașe, aceleași femei fără nimic pe ele, în poziții contorsionate, cu picioarele desfăcute. A spus că le găsisese sub patul domnului Erskine când mătura în camera lui, și oare acesta era genul de bărbat căruia se cădea să i se încredințeze tinerele fete ale căpitanului Chase?

A existat o audiență curioasă, care includea un grup de muncitori din fabrică și pe avocatul tatei și, întâmplător, pe viitorul soț al lui Reenie, Ron Hincks. Pentru acesta a fost copleșitor să o vadă pe Reenie, cu obraji ei cu gropițe aprinși, cu ochii arzând ca ai unei Furii răzbunătoare, cu spirala neagră a părului ei desprinzându-se din agrafe, fluturând un pumn de femei goale pușcă, cu țâțe uriașe, și vagine stufoase. În gând a căzut în genunchi dinaintea ei și, din acea zi, a început să se țină după ea, ceea ce în cele din urmă a avut succes. Dar asta e altă poveste.

Dacă există un lucru pe care Port Ticonderoga nu-l suporta, a spus avocatul tatei pe ton de recomandare, era acest gen de pângărire a tinerilor neștiutori de către mâinile învățătorilor. Tata și-a dat seama că, după asta, nu mai putea să îl țină în casă pe domnul Erskine fără să fie considerat un căpcăun.

(O bănuiesc de mult pe Reenie că ea însăși făcuse rost de fotografii, de la fratele care se ocupa cu distribuirea

revistelor, și care putea să i le aducă. Bănuiesc că domnul Erskine era nevinovat în privința acestor fotografii. Mai curând, gusturile lui se îndreptau spre copii, nu spre sutiene mari. Dar la acea vreme nu se putea aștepta la un joc corect din partea lui Reenie.)

Domnul Erskine a plecat, declarându-și nevinovăția – indignat dar și zdruncinat. Laura a spus că rugăciunile ei fuseseră ascultate. A spus că se rugase ca domnul Erskine să fie dat afară din casa noastră, și că Dumnezeu o auzise. Reenie, spunea ea, făcuse voia Lui, cu fotografiile murdare și restul. M-am întrebat ce gândea Dumnezeu despre asta, presupunând că El exista – lucru de care mă îndoiam tot mai mult.

Laura, pe de altă parte, se apropiase de religie într-un mod serios în timpul profesoratului domnului Erskine: încă era speriată de Dumnezeu, dar silită să aleagă între un tiran irascibil și imprezizibil și altul, îl alesese pe cel care era mai important, dar și mai departe.

Odată alegerea făcută, a dus-o la extreme, cum ducea totul.

— Am să mă fac călugăriță, a anunțat ea placid, în timp ce mâncam sendviciurile de la prânz, la masa din bucătărie.

— Nu poți, a spus Reenie. N-or să te primească. Nu ești catolică.

— Aș putea să fiu, a spus Laura. Aș putea să trec la catolicism.

— Mă rog, a spus Reenie, va trebui să te tunzi de tot. Sub vălurile alea ale lor, călugărițele sunt chele ca un ou.

Asta a fost o mutare isteată din partea lui Reenie. Laura nu știuse asta. Dacă era foarte mândră de ceva, acel lucru era părul ei.

— De ce? a întrebat ea.

— Ele cred că așa vrea Dumnezeu. Cred ca Dumnezeu vrea ca ele să-i aducă părul lor drept jertfă, ceea ce nu face decât să arate ce neștiutoare sunt. Ce să faci cu el? a spus Reenie. Ce idee! Atâta păr!

— Ce se face cu părul? a întrebat Laura. Odată ce a fost tuns.

Reenie rupea fasole verde: poc, poc, poc.

— E transformat în peruci, pentru femei bogate, a spus ea. Nici n-a clipit din ochi, dar eu știam că asta era o minciună, ca și poveștile ei de mai înainte cu copiii făcuți din aluat. Bogătașe cu nasul pe sus. Doar n-ai vrea să-ți vezi părul frumos plimbat pe capul grăsan, plin de fumuri, al altcuiva.

Laura a renunțat la ideea de a se face călugăriță, sau așa părea; dar cine putea să știe ce avea s-o mai apuce? Avea o capacitate sporită pentru credință. Se deschidea, se încredința, se oferea, se punea la dispoziție. Puțină neîncredere ar fi fost o primă linie de apărare.

Trecuseră de-acum mai mulți ani – iroșiți, ca să zicem așa, pe domnul Erskine. Deși n-ar trebui să spun iroșiți: învățasem multe lucruri de la el, cu toate că nu întotdeauna lucrurile rânduite să ni le predea. Pe lângă minciună și înșelătorie, învățasem insolența pe jumătate ascunsă și împotrivirea mută. Învățasem că răzbunarea e un fel de mâncare pe care e mai bine să-l mănânci rece. Învățasem să nu mă las prinsă.

Între timp se instalase Depresiunea. Tata nu a pierdut mult în Crah, dar a pierdut câte ceva. Și-a pierdut și marja de eroare. Ar fi trebuit să închidă fabricile ca răspuns la cererea scăzută; ar fi trebuit să-și depună banii la bancă, să-i adune, cum făceau alții în poziția lui. Așa ar fi fost de bun-simț. Dar el nu a făcut asta. Nu l-a lăsat inima. Nu a putut să îndure să își lase oamenii pe drumuri. Le datora loialitate, acestor oameni ai lui. Nu avea importanță că o parte dintre ei erau femei.

Peste Avilion s-a așternut sărăcia. Dormitoarele noastre au ajuns să fie reci iarna, cearșafurile noastre, jerpelite. Reenie le tăia mijlocul uzat și cosea marginile, unindu-le. Un număr de camere a fost închis; majoritatea servitorilor a fost pusă pe liber. Nu mai aveam grădinar, buruienile se instalaseră pe

furiș. Tata spunea că avea nevoie de cooperarea noastră ca lucrurile să meargă în continuare – să depășim perioada asta grea. Puteam să o ajutăm pe Reenie în casă, spunea el, întrucât eram atât de potrivnice latinei și matematicii. Puteam să învățăm să întindem de un dolar. În practică, asta însemna fasole și cod sărat sau iepure la masă, și să ne cârpim ciorapii.

Laura a refuzat să mănânce iepuri. Semănau cu niște bebeluși jupuiți de piele, spunea ea. Ar fi trebuit să fii canibal ca să-i mănânci.

Reenie spunea că tata e prea bun pentru binele lui. Spunea și că era prea mândru. Un bărbat trebuie să recunoască atunci când e înfrânt. Nu știa ce avea să vină, dar chinurile și ruina erau rezultatul cel mai probabil.

Aveam acum șaisprezece ani. Educația mea formală, așa cum era, ajunsese la capăt. Stăteam degeaba, dar pentru ce? Ce avea să se aleagă de mine în viitor?

Reenie avea preferințele ei. Se apucase să citească revista *Mayfair*, cu descrieri ale petrecerilor din înalta societate, și paginile mondene din ziare – nunțile, balurile de caritate, vacanțele extravagante. Memora liste de nume – numele persoanelor de vază, nume de nave de croazieră, de hoteluri bune. Se cuvenea să fiu introdusă în înalta societate, spunea ea, cu tot dichisul corespunzător – ceaiuri pentru a le cunoaște pe mamele importante, recepții și picnicuri de bungalow, un bal oficial la care să fie invitați tineri buni de înșurătoare. Avilionul avea să fie iarăși plin de oameni bine îmbrăcați, ca pe vremuri; aveau să fie cvartete de coarde, și torțe pe peluză. Familia noastră era cel puțin la fel de bună ca familiile care se îngrijeau în felul acesta de fetele lor – la fel de bună, sau mai bună. Tata ar fi trebuit să păstreze niște bani în bancă doar pentru asta. Dacă ar fi trăit mama, spunea Reenie, totul ar fi fost făcut așa cum trebuie.

Eu mă îndoiam de asta. Din ce auzisem despre mama, poate ar fi insistat să fiu trimisă la școală – Alma Ladies'

College, sau altă instituție stimabilă și plictisitoare la culme de felul acesta – să învăț ceva destinat unui scop precis, dar la fel de plictisitor, precum stenografia; însă în ce privește un debut în înalta societate, acesta ar fi fost un capriciu. Nici ea nu avusese unul.

Bunica Adelia fusese altfel, și destul de îndepărtată în timp ca să nu pot să o idealizez. Ea și-ar fi dat osteneala cu mine; n-ar fi precupețit niciun plan sau cheltuială. Ardeam gazul în bibliotecă, studiind tablourile ei care mai atârnavă încă pe pereți: portretul în ulei, făcut în 1900, în care afișa un zâmbet de sfinx și purta o rochie de culoarea trandafirilor roșii uscați, cu un decolteu adânc din care gâtul ei gol ieșea abrupt, ca un braț de după o cortină de magician; fotografiile alb-negru în rame aurite, arătând-o cu pălării cu borul mare, sau cu pene de struț, sau în rochii de seară cu diademe și mănuși albe, singură sau cu diverși demnitari astăzi uitați. M-ar fi pus să stau jos și mi-ar fi dat sfaturile necesare: cum să mă îmbrac, ce să spun, cum să mă port în toate ocaziile. Cum să evit să mă fac de râs, lucru pentru care vedeam deja că existau posibilități mari. În ciuda căutărilor ei în paginile mondene, Reenie nu știa îndeajuns pentru asta.

Picnicul fabricii de nasturi

Weekendul de Labour Day a venit și a plecat, lăsând în contracurentul pragurilor râului un grohotiș de pahare de plastic și sticle plutitoare și baloane ce se veștejeau încet. Acum septembrie își impune autoritatea. Deși la amiază soarele nu e mai puțin fierbinte, dimineată de dimineată răsare mai târziu, maturând ceața, iar în serile mai răcoroase greierii hârjâie și scârțâie. Florile de ochiul-boului sălbatic se adună în grădină, după ce au prins rădăcini acolo cu ceva timp în urmă – cele albe, micuțe, altele mai stufoase și de culoarea cerului, altele cu tulpini ruginite, de un purpuriu mai intens. Odinioară, pe vremea grădinăritului meu sporadic, le-aș fi stigmatizat drept buruieni și le-aș fi smuls din pământ. Acum nu mai fac astfel de distincții.

Acum vremea e mai bună de plimbare, lumina nu mai e atât de strălucitoare și supărătoare. Turistii se împuținează, iar cei rămași măcar sunt decent acoperiți: gata cu pantalonii scurți, gigantici și rochiile foarte decoltate și umflate, gata cu picioarele înroșite la foc mic.

Azi am pornit spre Camp Grounds. Am pornit, dar când eram pe la jumătatea drumului, a apărut Myra cu mașina și s-a oferit să mă ducă, și mi-e rușine să spun că am acceptat: gâfâiam, îmi dădusem seama deja că era prea departe. Myra a vrut să știe unde mă duc și de ce – trebuie să fi moștenit de la Reenie spiritul de păzitor de turmă. I-am spus că vreau doar să revăd locul, de dragul vremurilor de altădată. Prea periculos, a spus ea: niciodată nu poți să știi ce mișună prin tufărișurile de acolo. M-a pus să promit că am să stau pe o bancă, la vedere, și am s-o aștept. A spus că o să se întoarcă într-o oră să mă colecteze.

Mă simt tot mai mult ca o scrisoare – depusă aici, colectată acolo. Dar o scrisoare fără destinatar.

Nu prea ai ce să vezi la Camp Grounds. E o întindere de pământ între șosea și râul Jogues – un acru sau două cu copaci și tufe pipernicite, și țânțari primăvara, de la peticul

mlăștinos din mijloc. Acolo vânează bătlanii; le auzi uneori țipetele răgușite, ca un băț rătăcit pe o tablă zgrunțuroasă. Când și când iscodesc pe acolo câțiva ornitologi amatori, în felul lor îndurerat, de parcă ar căuta ceva ce au pierdut.

În umbrele de acolo sunt licăriri de argint, de la pachete de țigări, și tuberculii palizi, dezumflați ai prezervativelor aruncate, și pătrate de șervețele Kleenex dantelate de ploaie. Câini și pisici își formulează revendicările, cupluri pătimașe se furișează printre copaci, deși mai puțin ca pe vremuri – acum există foarte multe alte opțiuni. Bețivii dorm sub tufele mai dese vara, și uneori se duc acolo adolescenți să fumeze și să tragă pe nas ce-or fi fumând și or trage ei pe nas. S-au găsit mucuri de lumânări și linguri arse și ciudatul ac de unică întrebuintare. Am auzit toate astea de la Myra, care consideră că e o rușine. Știe pentru ce sunt mucurile de lumânări și lingurile: sunt *accesorii pentru droguri*. Viciul e pretutindeni, se pare. *Et in Arcadia ego*.

Acum un deceniu sau două, a existat o încercare de curățare a acestei zone. A fost înălțat un indicator – Colonel Parkman Park, care suna aiurea – și s-au pus trei mese rustice de picnic și un tomberon de plastic, pentru gunoi, și două cabine de toaletă portabile, ca înlesniri pentru turiștii din afara orașului, s-a spus, deși aceștia preferau să-și înghită hulpav berea și să-și împrăștie gunoaiile undeva de unde râul se vede mai bine. Pe urmă câțiva flăcăi cu degetul veșnic pe trăgaci au folosit indicatorul pentru antrenamentul la tir, iar mesele și toaletele au fost înlăturate de guvernul provinciei – ceva legat de buget – iar tomberonul nu a mai fost niciodată golit, cu toate că era frecvent prădat de ratoni; așa că l-au luat și pe el, iar acum locul arată cum arăta înainte vreme.

I se spune Camp Grounds pentru că acolo se țineau înainte întrunirile religioase, cu corturi mari, ca un circ, și predicatori înflăcărați, de import. Pe vremea aceea spațiul era mai bine întreținut, dacă nu cumva mai bătătorit de picioare. Mici bâlciuri ambulante își instalau acolo barăcile și

manejurile și își priponeau poneii și măgarii, și se desfășurau parade care se dispersau în picnicuri. Era un loc de adunări în aer liber, de orice fel.

Aici se ținea de Labour Day Sărbătoarea Chase and Sons. Țsta era numele formal, deși oamenii îi spuneau pur și simplu picnicul fabricii de nasturi. Era totdeauna în sâmbăta dinaintea oficialei Zi a Muncii care se sărbătorea luni, cu retorica ei serioasă și fanfare mărșăluind și bannere făcute în casă. Erau baloane și un carusel, și jocuri inofensive, prostești – alergări în sac, oul și lingura, alergări de ștafetă în care ștafeta era un morcov. Cântau cvartete de frizeri, nu prea rău; corpul de trompeți cercetași trâmbița, una sau două melodii; echipe de copii executau dansuri populare scoțiene și stepuri irlandeze pe o platformă de lemn înălțată, ca un ring de box, muzica fiind asigurată de un gramofon cu pâlnie încolăcită. Era un concurs pentru cel mai bine îmbrăcat animal de casă, și unul pentru bebeluși. Oamenii mâncau porumb fiert, salată de cartofi, crenvurști. Trupele Auxiliare ale Doamnelor organizau vânzări de produse de patiserie în ajutorul lui cutare și lui cutărică, oferind plăcinte și prăjiturele și checuri, și borcane cu marmeladă și condimente din ierburi și murături, fiecare având o etichetă cu un nume: Murăturile Rhodei, Compotul de prune al lui Pearl.

Erau zbenguieli – zburdălnicii. La teighea nu se servea nimic mai tare decât limonada, dar bărbații aduceau flacoane plate de whisky sau sticle de o jumătate și, când se lăsa inserarea, se puteau auzi printre copaci încăierări, sau strigăte și râsete răgușite urmate de pleoscăituri în lungul malului când un bărbat sau un tânăr era aruncat complet îmbrăcat, dacă nu cumva fără pantaloni. Jogues era destul de puțin adânc acolo, așa că aproape nimeni nu s-a înecat. După căderea întunericului erau focuri de artificii, în perioada de glorie a acestui picnic, sau ce îmi amintesc eu ca fiind perioada lui de glorie, erau și cadriluri, cântate de

vioară. Dar până în anul de care îmi amintesc acum, care e 1934, acest gen de veselie excesivă fusese redus.

Pe la trei după-amiază, tata ținea un discurs, de pe platforma de dans. Era întotdeauna un discurs scurt, dar era ascultat cu atenție de bărbații mai în vârstă; și de femei, întrucât fie lucrau ele însele pentru companie, fie erau măritate cu cineva care lucra. Când vremurile s-au înăsprit, chiar și bărbații mai tineri au început să asculte discursul; chiar și fetele, cu rochii de vară și brațe semidezgolite. Discursul nu spunea mare lucru, dar puteai să citești printre rânduri. „Motive de mulțumire” era bine; „temeiuri de optimism” era rău.

În anul acela, vremea era caldă și secetoasă, așa cum fusese de prea mult. N-au mai fost atâtea baloane ca de obicei; n-a mai fost caruselul. Porumbul fiert era prea bătrân, boabele erau încrețite ca încheieturile degetelor; limonada era mai mult apă, crenvurștii se terminaseră prea repede. Totuși, la Chase Industries nu se făcuseră concedieri, nu încă. Încetinirea activității, dar fără concedieri.

Tata a spus de patru ori „temeiuri de optimism”, dar niciodată „motive de mulțumire”. Au existat priviri neliniștite.

Când eram mai mici, mie și Laurei ne plăcea acest picnic; acum nu, dar prezența noastră era o datorie. Trebuia să dăm exemplu. Ni se vârase asta în cap de la o vârstă fragedă. Mama își făcuse o regulă din a merge mereu, indiferent cât de rău se simțea.

După ce mama a murit și Reenie a preluat sarcina de a se ocupa de noi, a fost deosebit de grijulie cu ținuta noastră pentru acea zi: nu prea sport, pentru că ar fi fost un semn de dispreț, de parcă nu ne-ar fi părut ce credea obștea despre noi; dar nici prea elegantă, pentru că asta ar fi însemnat că făceam pe grozavele. Acum eram destul de mari ca să ne alegem singure hainele – eu tocmai împlinisem optsprezece ani, Laura avea paisprezece și jumătate – deși nu mai aveam atâtea opțiuni din care să alegem. Etalarea luxului excesiv fusese întotdeauna descurajată în casa noastră, cu toate că

aveam ceea ce Reenie numea *lucruri bune*, dar în ultimul timp definiția luxului se îngustase astfel încât ajunsese să însemne orice era nou. Pentru picnic, amândouă eram îmbrăcate cu fustele albastre tiroleze și bluze albe de vara trecută. Laura purta pălăria mea din urmă cu trei sezoane; eu însămi aveam pălăria de anul trecut, cu panglica schimbată.

Pe Laura nu părea să o deranjeze. Pe mine, da. Am spus-o, și Laura a zis că sunt flușturistică.

Am ascultat discursul. (Sau eu l-am ascultat, Laura avea aerul că asculta – ochi mari, cap înclinat atent într-o parte – dar nu puteai să știi niciodată ce asculta.) Tata reușise întotdeauna să ducă la capăt acest discurs, indiferent ce băuse, dar de data asta s-a poticnit la text. Și-a apropiat ochiul bun de foaia dactilografiată, apoi a depărtat-o, cu o privire perplexă, de parcă era o notă de plată pentru ceva ce nu comandase. Înainte hainele lui erau elegante, pe urmă erau elegante dar uzate, însă în acea zi se apropiau de jerpelitate. Părul îi era mișos pe la urechi, având nevoie să fie tuns; părea hărțuit – feroce chiar, ca un hoț de drumul mare încolțit.

După discurs, pentru care nu au mai fost decât aplauze din respect, unii dintre bărbați s-au adunat în grupuri strânse, vorbind între ei cu glas coborât. Alții s-au așezat sub copaci, pe haine sau pături întinse. Numai bărbații au făcut asta; femeile au rămas treze, vigilente. Mamele și-au mânat copiii mici la râu, să se bălăcească lângă mica plajă de acolo. Mai încolo, începuse un meci de baseball, cu praf mult.

M-am dus s-o ajut pe Reenie să-și vândă plăcintele. În ajutorul cui erau? Nu mai țin minte. Dar acest ajutor îl dădeam de acum în fiecare an – era așteptat. I-am spus Laurei că s-ar cuveni să vină și ea, dar s-a făcut că nu mă aude, și s-a îndepărtat, ținându-și pălăria de borul moale și bălăbănind-o.

Am lăsat-o să plece. Trebuia să stau cu ochii pe ea; în privința mea, Reenie putea să doarmă liniștită, dar Laura,

după părerea ei, era în general prea încrezătoare, prea drăguță cu străinii. Proxeneții erau veșnic în căutare de pradă, iar Laura era o țintă ușoară. Urca imediat într-o mașină străină, deschidea o ușă necunoscută, traversa strada nepotrivită, și așa se făcea că din cauză că nu avea limite, sau nu acolo unde alții aveau, nu puteai să o avertizezi, fiindcă nu înțelegea astfel de avertizări. Nu era vorba că nu ținea cont de reguli; uita pur și simplu de ele.

Eram sătulă până-n gât să stau cu ochii pe Laura, care nu aprecia asta. Eram sătulă să tot fiu făcută răspunzătoare de greșelile ei, de neputința ei de a respecta regulile. Eram sătulă să fiu considerată răspunzătoare, și punct. Voiam să plec în Europa, sau la New York, sau chiar la Montreal – în cluburi de noapte, la serate, în toate locurile interesante menționate în revistele mondene ale lui Reenie – dar eram necesară acasă. *Necesară acasă, necesară acasă* – suna ca o condamnare pe viață. Mai rău, ca un bocet de înmormântare. Eram înțepenită în Port Ticonderoga, mândrul bastion al nasturelui varietatea obișnuită și de grădină și al indispensabililor lungi la preț redus pentru cumpărătorii care se gândeau la bugetul lor. Aveam să lăncezesc aici, fără să mi se întâmple vreodată ceva, aveam să sfârșesc fată bătrână ca domnișoara Violentă, compătimită și ridiculizată. Asta era în esență frica mea. Voiam să fiu altundeva, dar nu vedeam nicio cale de a ajunge acolo. Când și când mă pomeneam sperând că am să fiu răpită de proxeneți, chiar dacă nu credeam în ei. Cel puțin ar fi fost o schimbare.

Masa unde se vindeau produsele de patiserie avea o copertină deasupra, și ștergere de vase sau bucăți de hârtie cerată care apărau mâncarea de muște. Reenie contribuise cu plăcinte, o formă de coptură la care nu era cu adevărat pricepută. Plăcintele ei aveau umpluturi cleioase, crude, și cruste tari dar flexibile, ca varecul bej sau ciupercile uriașe cu pielița tare. În vremurile mai bune se vindeau destul de bine – se știa că erau obiecte ceremoniale, nu mâncare ca atare – dar astăzi nu prea aveau căutare. Banii erau

insuficienți, și în schimbul lor oamenii voiau ceva ce chiar puteau să mănânce.

În timp ce stăteam în spatele mesei, Reenie mi-a relatat în șoaptă ultimele vești. Patru bărbați fuseseră deja aruncați în apă, când soarele încă ardea pe cer, și deloc în joacă. Fuseseră niște certuri, legate de politică, spunea Reenie; glasurile se ridicaseră. În afară de obișnuitele peripeții cu râul, fuseseră și încăierări. Elwood Murray fusese trântit la pământ. Era editorul ziarului săptămânal, pe care îl moștenise de la două generații de ziariști Murray; el scria cea mai mare parte a ziarului, și făcea și fotografiile. Din fericire, nu fusese azvârlit în apă, căci asta i-ar fi stricat aparatul de fotografiat, care costase o grămadă de bani chiar și la mâna a doua, după cum întâmplător știa Reenie. De unde eram, vedeam că îi curgea sânge din nas și ședea sub un copac, cu un pahar de limonada în mână și două femei agitându-se pe lângă el cu batiste umezite.

Această trântire la pământ era politică? Reenie nu știa, dar oamenilor nu le plăcea ca el să le asculte discuțiile. În vremurile prospere, Murray era considerat prost, și poate ce numea Reenie fătălău – ei bine, nu era însurat, și la vârsta lui asta trebuia să însemne ceva – dar era tolerat și chiar apreciat, în limitele bunului-simț, atâta timp cât publica toate numele care participau la evenimentele mondene, și le ortografia corect. Dar acestea nu erau vremuri prospere, și Elwood Murray era prea băgăcios pentru binele lui. Nu vrei să se scrie despre tine orice lucrușor, spunea Reenie. Nimeni întreg la minte nu ar vrea asta.

L-am zărit pe tata, umblând printre muncitorii prezenți la picnic, cu mersul lui înclinat într-o parte. Saluta din cap, în stânga și în dreapta, în felul lui brusc, un salut în care capul lui părea mai degrabă să se ducă pe spate decât în față. Peticul negru de pe ochi i se plimba dintr-o parte în alta; de la depărtare semăna cu o gaură în cap. Mustața i se arcuia deasupra gurii ca un colț negru, de elefant, răsturnat pe-o

parte, iar gura i se contracta când și când în ceva ce trebuia să fie zâmbet. Avea mâinile ascunse în buzunare.

Alături de el era un tânăr, puțin mai înalt decât tata, dar, spre deosebire de tata, nu avea botituri și încrețituri. *Sclivisit* era cuvântul care îți venea în minte. Avea o panama elegantă și un costum de in ce părea să emane lumină, atât era de nou și curat. În mod evident nu era din oraș.

— Cine e acela care e cu tata? am întrebat-o pe Reenie.

Reenie s-a uitat fără să pară că se uită, apoi a râs scurt.

— Acela e domnul Royal Classic, în carne și oase. Are tupeu, asta-i sigur.

— Mă gândeam eu că el trebuie să fie, am spus.

Domnul Royal Classic era Richard Griffen, de la Royal Classic Knitwear din Toronto. Muncitorii noștri – muncitorii tatei – îi spuneau în bătaie de joc Royal Classic Shitwear⁵, fiindcă domnul Griffen nu era numai principalul concurent al tatei, ci și un fel de adversar. Îl atacase pe tata în presă că era prea sentimental în problema șomerilor, a asistenței sociale și a socialiștilor radicali, în general, ca și în problema sindicatelor, ceea ce nu se justifica întrucât în Port Ticonderoga nu existau sindicate, iar părerile confuze ale tatei despre ele nu erau niciun secret. Dar acum, dintr-un motiv oarecare, tata îl invitase pe Richard Griffen la masă la Avilion, după picnic, și încă din scurt. Doar cu patru zile înainte.

Reenie considera că domnul Griffen o lua pe nepregătite. Așa cum toată lumea știa, trebuie să cauți să le faci o impresie mai bună dușmanilor decât prietenilor, iar ei nu îi ajungeau patru zile să se pregătească pentru un asemenea eveniment, mai ales ținând seamă de faptul că la Avilion nu mai fusese nicio masă aleasă de pe vremea bunicii Adelia. Adevărat, Callie își aducea uneori prieteni în weekend, dar asta era altceva, fiindcă ei erau doar artiști și trebuiau să fie recunoscători pentru ce li se dădea. Erau găsiți câteodată

---

⁵ *Knitwear* = (articol de) îmbrăcăminte tricotată (lb. engl.); *Shitwear* = (articol de) îmbrăcăminte „de rahat” (lb. engl.).

noaptea în bucătărie prădând cămara, făcându-și sendviciuri din resturi. *Puțuri fără fund*, îi numea Reenie.

— Oricum, are bani noi, a spus Reenie cu dispreț, cercetându-l pe Richard Griffen. Uită-te cât e de pus la patru ace.

Era neiertătoare față de oricine îl critica pe tata (oricine în afară de ea, adică) și îi disprețuia pe cei care se ridicau în lume și pe urmă se comportau peste nivelul lor, sau ce considera ea nivelul lor; și era un fapt cunoscut că Griffenii erau foarte vulgari, sau cel puțin bunicul lor era. Pusese mâna pe afacere înșelându-i pe evrei, spunea Reenie pe un ton ambiguu – asta era ca un fel de artă, în cărțile ei? – dar cum făcuse exact nu putea spune. (Sincer, era posibil ca Reenie să fi inventat aceste calomnii pe seama Griffenilor. Uneori le atribuia oamenilor trecutul pe care considera ea că ar fi trebuit să îl aibă.)

În spatele tatei și al domnului Griffen, mergea alături de Callie Fitzsimmons o femeie despre care am presupus că era soția lui Richard Griffen – tinerică, subțire, cochetă, lăsând în urmă o trenă de muselină vapoasă, de culoare portocalie, ca aburul de la o supă de roșii apoasă. Avea o pălărie cu boruri mari, verde, la fel ca pantofii cu toc înalt și baretă la spate și eșarfa subțire pe care și-o încolăcise lejer la gât. Era prea elegantă pentru un picnic. În timp ce mă uitam, s-a oprit și a ridicat un picior și s-a uitat peste umăr să vadă dacă i se lipise ceva de toc. Am sperat să fie așa. Totuși, m-am gândit ce plăcut e să ai astfel de haine frumoase, astfel de haine luate cu bani noi, imorali, în loc de veșmintele virtuozitate, demodate și lălăi, cum era moda noastră în aceste zile de sărăcie.

— Unde e Laura? a întrebat Reenie brusc alarmată.

— Habar n-am, am spus.

Luasem obiceiul de a mă răsti la Reenie, mai ales când făcea pe șefa cu mine. *Nu ești mama mea* devenise cea mai usturătoare ripostă a mea.

— Trebuia să ai atâta minte să n-o scapi din vedere, a spus Reenie. *Oricine* ar putea să fie aici.

Oricine era una dintre gogorițele ei. Niciodată nu știai ce tulburări, ce furtuni și ce boacâne putea să comită *oricine*.

Am găsit-o pe Laura stând pe iarbă sub un copac, discutând cu un tânăr – un bărbat, nu un băiat – un bărbat negricios, cu pălărie de culoare deschisă. Avea un stil nedefinit – nu de muncitor în fabrică, dar nici de altceva, sau nimic precis. Fără cravată, dar e drept că era un picnic. Cămașă albastră, cam roasă la guler și la manșete. Un stil improvizat, proletar. O grămadă de tineri îl afixa pe atunci – o grămadă de studenți. Iarna purtau veste tricotate, cu dungi orizontale.

— Salut, a spus Laura. Încotro ai plecat? Ea e sora mea Iris, el e Alex.

— Domnul...? am spus.

Cum ajunsese atât de repede Laura la per tu?

— Alex Thomas, a spus tânărul.

S-a ridicat anevoie în picioare și a întins mâna, iar eu am luat-o. Pe urmă m-am pomenit șezând lângă ei. Părea cel mai bun lucru, ca să o apăr pe Laura.

— Ești străin de oraș, domnule Thomas?

— Da. Sunt în vizită aici.

Părea ceea ce Reenie ar fi numit tânăr *cumsecade*, adică *nu sărac*. Dar nici bogat.

— E prieten cu Callie, a spus Laura. Tocmai a fost pe aici, ea ne-a făcut cunoștință. Au venit cu același tren.

Dădea cam prea multe explicații.

— L-ai cunoscut pe Richard Griffen? am întrebat-o pe Laura. Era cu tata. Cel care vine la cină.

— Richard Griffen, magnatul exploatare? a spus tânărul.

— Alex... domnul Thomas știe o groază de lucruri despre Egiptul antic, a spus Laura. Îmi vorbea despre hieroglifă.

S-a uitat la el. Nu o mai văzusem uitându-se la cineva în acel fel. Uluită, orbită? Greu de dat un nume unei astfel de priviri.

— Sună interesant, am spus.

Mi-am auzit glasul pronunțând *interesant* în acel fel sarcastic, cunoscut. Trebuia să-i spun în vreun fel acestui Alex Thomas că Laura avea numai paisprezece ani, dar nu mi venea în minte nimic care să nu o fi supărat.

Alex Thomas a scos din buzunarul de la cămașă un pachet de țigări – Craven A, îmi amintesc. A scos una pentru sine. M-a cam mirat că fuma țigări la pachet – nu mergea cu cămașa lui. Țigările la pachet erau un lux: muncitorii din fabrică și le rulau singuri, unii cu o singură mână.

— Mulțumesc, vreau, am spus.

Fumasem până atunci numai câteva țigări, și acelea pe furiș, șterpelite din tabachera de argint care stătea pe pian. S-a uitat aspru la mine, ceea ce presupun că voisem, pe urmă a întins pachetul. A aprins un băț de chibrit cu degetul mare, mi l-a întins.

— N-ar trebui să faci asta, a spus Laura. Ai putea să-ți dai foc.

Elwood Murray a apărut dinaintea noastră, vertical și iarăși vesel. Partea din față a cămășii lui era încă umedă și pătată cu roz, acolo unde femeile cu batistele ude încercaseră să șteargă sângele: nările lui erau încercuite cu roșu închis pe dinăuntru.

— Bună ziua, domnule Murray, a spus Laura. Sunteți bine?

— Unii dintre băieți s-au cam lăsat duși de val, a spus Elwood Murray, de parcă dezvăluia timid că obținuse nu știu ce premii. Totul a fost în glumă. Îmi dați voie?

Apoi ne-a fotografiat cu aparatul cu bliț. Întotdeauna spunea *îmi dați voie* înainte să facă o fotografie pentru ziar, dar nu aștepta niciodată răspunsul. Alex Thomas a ridicat mâna ca pentru a se feri.

— Pe aceste două domnițe fermecătoare le cunosc, bineînțeles, dar pe dumneata cum te cheamă?

Ne-am pomenit dintr-odată cu Reenie acolo. Avea pălăria pusă strâmb, și era roșie la față și gâfâia.

— Tatăl vostru vă caută peste tot, a spus ea.

Știam că nu era adevărat. Cu toate astea, eu și Laura a trebuit să ne ridicăm de la umbra copacului și să ne scuturăm fustele și să mergem cu ea, cum sunt mânate rătuștele.

Alex Thomas și-a luat la revedere de la noi fluturându-și mâna. Era un gest sarcastic, sau așa mi s-a părut.

— Nu aveți minte deloc? a spus Reenie. Tolânite pe iarbă cu Domnul știe cine. Și, pentru Dumnezeu, Iris, azvârle țigara aia, nu ești târfa! Dacă te vede tatăl tău?

— Tata fumează ca un furnal, am spus pe ceea ce speram că era un ton insolent.

— Asta-i altceva, a spus Reenie.

— Domnul Thomas, a spus Laura. Domnul Alex Thomas. E student la teologie. Sau a fost până de curând, a adăugat ea cu scrupulozitate. Și-a pierdut credința. Nu l-a lăsat conștiința să continue.

Conștiința lui Alex Thomas făcuse o impresie grozavă asupra Laurei, dar la Reenie nu ținea.

— Cu ce se ocupă acum, mă rog? a spus ea. Să-mi zici mie popă, dacă nu cu ceva care miroase urât. Are o privire alunecoasă.

— Ce nu-i în regulă cu el? am întrebat-o pe Reenie.

Nu îmi plăcuse, însă acum era judecat în lipsă.

— Mai degrabă ce e în regulă cu el, a spus Reenie. Să vă rostogoliți pe pajiște în văzul tuturor! Vorbea mai mult cu mine decât cu Laura. Bine măcar că aveți fustele trase peste picioare.

Reenie spunea că o fată singură cu un bărbat trebuia să poată să țină între genunchi o monedă de zece cenți. Îi era frică mereu că lumea – bărbații – avea să ne vadă picioarele, partea de deasupra genunchilor. Despre femeile cărora nu le păsa de asta spunea: *Cortina-i sus, unde-i spectacolul?* sau *Putea la fel de bine să atârne o firmă.* Sau, mai răutăcios, *O caută cu lumânarea, o s-o pățească,* sau, în cele mai rele cazuri, *Așteaptă să se întâmple un accident.*

— Nu ne rostogoleam, a spus Laura. Nu era niciun deal.

— Rostogolit sau nu, știți ce vreau să zic, a spus Reenie.

— Nu făceam nimic, am spus. Stăteam de vorbă.

— Nu asta contează, a spus Reenie. Putea să vă vadă lumea.

— Data viitoare când nu facem nimic, o să ne ascundem în tufe, am spus.

— Oricum, cine e el? a întrebat Reenie, care îmi ignora de obicei provocările directe, întrucât acum nu mai putea să facă nimic în privința lor.

Cine e el însemna Cine sunt părinții lui.

— E orfan, a spus Laura. A fost adoptat de la un orfelinat. L-au adoptat un preot prezbiterian cu soția lui.

Părea să fi smuls această informație de la Alex Thomas într-un timp foarte scurt, dar ăsta era unul dintre talentele ei, dacă se pot numi așa – punea într-una întrebări, de genul personal care eram învățate că era nepoliticos, până când cealaltă persoană, de rușine sau revoltă, era silită să o oprească răspunzând.

— Orfan! a exclamat Reenie. Ar putea fi oricine.

— Ce au orfanii? am întrebat.

Știam ce aveau în cărțile lui Reenie: nu știau cine le erau tații, și asta îi făcea nedemni de încredere, dacă nu de-a dreptul degenerați. *Născut în șanț* era exprimarea lui Reenie. *Născut în șanț, lăsat pe prag.*

— Nu sunt de încredere, a spus Reenie. Își croiesc drum în viață pe căi necinstite. Nu au măsură.

— Oricum, a spus Laura, l-am invitat la masă.

— Ei, asta pune capac la toate, a spus Reenie.

Dăruitoare de pâine

În fundul grădinii, de cealaltă parte a gardului, e un prun. E bătrân, noduros, cu crengile ținute laolaltă cu o legătură neagră. Walter spune că ar trebui tăiat, dar i-am atras atenția că, tehnic vorbind, nu e al meu. În orice caz, am o slăbiciune pentru el. Înflorește în fiecare primăvară, nerugat, neîngrijit; la sfârșitul verii își leapădă prunele în grădina mea, mici, ovale și albastre, cu o brumă pe ele ca praful. Atâta generozitate! Azi-dimineață am cules ultimele prune doborâte de vânt – cele puține pe care mi le lăsaseră veverițele și ratonii și narcomanii beți – și le-am mâncat cu lăcomie, sucul cărnii lor bătute însângărându-mi bărbia. N-am observat până când a trecut Myra pe la mine cu o caserolă cu ton. *Dumnezeule!* a spus ea, cu râsul ei de pasăre, întretăiat. *Cu cine le-ai bătut?*

Țin minte în amănunt acea Zi a Muncii, pentru că a fost singura dată când ne-am aflat cu toții în aceeași încăpere.

Zaiafetul continua încă la Camp Grounds, dar nu în vreo formă la care ai fi vrut să fii martor de aproape, deoarece consumul clandestin de băutură ieftină era acum în toi. Eu și cu Laura plecaserăm devreme, s-o ajutam pe Reenie la pregătirile pentru masă.

Acestea se făceau de câteva zile. De îndată ce Reenie fusese înștiințată de petrecere, scosese singura ei carte de bucate, *Cartea de bucate a școlii de Gastronomie din Boston*, de Fannie Merritt Farmer. De fapt, nu era a ei: fusese a bunicii Adelia, care o consulta – împreună cu diversele ei bucătărese, firește – când punea la cale mesele ei cu douăsprezece feluri de mâncare. Reenie o moștenise, cu toate că nu o folosea la gătitul zilnic – pe acesta îl avea tot în cap, după spusele ei. Dar acum era o chestie cu dichis.

Citiseram această carte de bucate, sau cel puțin mă uitasem prin ea, în zilele în care o romanțam pe bunica. (Acum renunșasem la asta. Știam că mi s-ar fi pus de-a curmezișul,

exact cum mi se puneau de-a curmezișul Reenie și tata, și mi s-ar fi pus de-a curmezișul și mama, dacă nu murea. Scopul vieții tuturor celor în vârstă era să mi se pună de-a curmezișul. Era singurul lucru căruia i se dedicau.)

Cartea de bucate avea o copertă simplă, de culoarea sobră a muștarului, și avea și înăuntru treburi simple. Fannie Merritt Farmer era implacabil pragmatică – scurtă și la obiect, într-un fel concis, de New England. Presupunea că nu știi nimic, și începea cu începutul: „O băutură este orice lichid ce se bea. Apa este băutura oferită omului de către Natură. Toate băuturile conțin un procent mare de apă, și de aceea trebuie să se țină cont de întrebuintărea lor: I. Să potolească setea. II. Să introducă apă în sistemul circulator. III. Să regleze temperatura corpului. IV. Să ajute circulația apei. V. Să hrănească. VI. Să stimuleze sistemul nervos și diverse organe. VII. În scopuri medicinale”, și așa mai departe.

Gustul și plăcerea nu făceau parte din listele ei, dar la începutul cărții era un motto ciudat, de John Ruskin:

Gastronomia înseamnă cunoștințe despre Medeea și despre Circe și despre Elena și despre Regina din Saba. Înseamnă cunoștințe despre toate ierburile și fructele și aromele și mirodeniile, și despre tot ce tămăduiește și e dulce pe câmp și în crânguri și gustos în mâncare. Înseamnă migală și inventivitate și bunăvoință și ușurință în mânuirea ustensilelor. Înseamnă chibzuința bunicilor voastre și știința farmacistului modern; înseamnă experimentare și nu irosire; înseamnă meticulozitate englezească și ospitalitate franceză și arabă; și, în fine, înseamnă că trebuie să fiți într-un mod perfect și mereu doamne – dăruitoare de pâine.

Îmi era greu să mi-o imaginez pe Elena din Troia cu șorț, cu mânecile suflecate până la cot și obrazul murdar de făină; și din ce știam despre Circe și Medeea, singurele lucruri pe

care le gătiseră vreodată erau poțiuni fermecate, de otrăvit moștenitori aparenti sau de preschimbat bărbați în porci. Cât despre Regina din Saba, mă îndoiam că preparase în viața ei măcar o felie de pâine prăjită. Mă întrebam de unde luase domnul Ruskin ideile astea ciudate, atât despre doamne cât și despre gastronomie. Totuși, era o imagine care le atrăsese probabil pe foarte multe femei din clasa de mijloc de pe vremea bunicii. Trebuiau să fie demne în ținută, ireproșabile, maiestuoase chiar, dar posesoare de elixiruri și rețete potențial letale, și capabile să le inspire bărbaților cele mai arzătoare pasiuni. Și, pe deasupra, să fie în mod perfect și mereu doamne – dăruitoare de pâine.

Oare luase cineva vreodată în serios asta? Bunica, da. Nu trebuia decât să te uiți la portretele ei – la acel zâmbet de pisică ce a mâncat canarul, la acele pleoape lenevoase. Oare cine se credea, Regina din Saba? Fără doar și poate.

Când ne-am întors de la picnic, Reenie dădea zor prin bucătărie. Nu prea semăna cu Elena din Troia: în pofida a cât trebăluise în avans, era agitată și prost dispusă; transpira și îi atârna părul. Spunea că trebuia să luăm lucrurile așa cum sunt, pentru că la ce altceva ne puteam aștepta, de vreme ce ea nu putea să facă minuni și asta includea să facă sită de mătase din coadă de câine. Și un loc în plus pe deasupra, în momentul critic, pentru această persoană Alex, cum și-o mai fi spus el. Istețul Alex, după înfățișare.

— Își spune pe nume, a zis Laura. La fel ca toată lumea.

— El nu-i la fel ca toată lumea, a spus Reenie. Îți dai seama dintr-o privire. Cel mai probabil e o corcitură de indian, dacă nu cumva țigan. Sigur nu e din aceeași tarla de mazăre ca noi ceilalți.

Laura nu a spus nimic. De regulă nu avea remușcări, dar de data asta părea să o cam mustre cugetul că îl invitase pe Alex Thomas sub impulsul momentului. Totuși, nu putea să contramandeze invitația – asta ar fi fost de o mie de ori mai

rău decât simpla impolitețe, după cum a subliniat ea. Invitatul era invitat, indiferent cine putea fi el.

Și tata știa asta, cu toate că era departe de a fi încântat: Laura se pripise și îi uzurpase poziția de gazdă, și știa că data viitoare avea să invite la masa lui toți orfanii și vagabonzii și cazurile năpăstuite, de parcă el era bunul rege Wenceslas⁶. Aceste impulsuri de sfântă ale ei trebuiau ținute în frâu, spunea el; acolo nu era un azil de binefacere.

Callie Fitzsimmons încercase să-l potolească: Alex nu era un caz năpăstuit, îl asigurase ea. Adevărat, tânărul nu avea o slujbă clară, dar părea să aibă o sursă de câștig, sau în orice caz nu se auzise să fi înșelat pe cineva. Care putea fi acea sursă de venit? a întrebat tata. Callie habar n-avea: Alex era mut ca peștele pe tema asta. Poate jefuia bănci, a spus tata cu un sarcasm greu. Nici vorbă, a spus Callie; oricum, Alex le era cunoscut unora dintre prietenii ei. Tata a spus că acel lucru nu îl excludea pe celălalt. Pe atunci era pornit împotriva artiștilor. Prea mulți erau atrași de marxism și de muncitori, și îl acuzau că îi oropsea pe țărani.

— Alex e în regulă. E doar un tinerel. A venit doar pentru plimbarea cu trenul. E doar un amic.

Nu voia ca tata să-și facă o idee greșită – că Alex Thomas putea fi un iubit de-al ei, într-un fel competitiv.

— Cu ce pot să te ajut? a întrebat Laura în bucătărie.

— Ultimul lucru de care am nevoie e încă o muscă în lapte, a spus Reenie. Tot ce îți cer e să nu-mi stai în drum și să nu răstorni nimic. Mă ajută Iris. Măcar ea n-are mâini de mămăligă.

Reenie avea impresia că îți făcea o favoare lăsându-te să o ajuți; încă era supărată pe Laura și o îndepărta. Dar forma asta de pedeapsă nu a avut efect la Laura. Și-a luat pălăria de soare și a plecat să hoinărească pe pajiște.

---

⁶ Eroul unui colind de Crăciun (Sf. Wenceslas I, duce de Boemia, 907-935), care iese în frig în ziua de Sf. Ștefan pentru a-i da pomana unui țăran sărac.

O parte din treaba destinată mie era să aranjez florile și să stabilesc locurile la masă. Ca flori, tăiasem niște cârciumărese – asta era cam tot ce se găsea în acea perioadă a anului. Ca aranjament la masă îl pusesem pe Alex Thomas alături de mine, având-o de cealaltă parte pe Callie, și Laura în capătul îndepărtat. În felul acela, considerasem eu, el ar fi fost izolat, sau cel puțin Laura.

Eu și Laura nu aveam rochii de seară propriu-zise. Totuși, rochii aveam. Erau din obișnuita catifea bleumarin, rămase de când eram mai mici, lungite de la tiv și cu o panglică neagră cusută peste dunga tivului ca să nu se vadă. Avuseseră cândva guler alb de dantelă, și a Laurei încă îl mai avea; eu scosesem dantela de la a mea, și rămăsese mai răscoită la gât. Aceste rochii erau prea strâmte, sau a mea era; și a Laurei, dacă stau să mă gândesc. După standardele obișnuite, Laura nu era destul de mare ca să ia parte la o masă de gala ca asta, dar Callie a spus că ar fi fost o cruzime să fie lăsată să stea singură în camera ei, mai ales că ea, personal, îl invitase pe unul dintre oaspeți. Tata a spus că presupunea că era corect. Apoi a spus că, acum că se înălțase atât de mult, arăta de aceeași vârstă ca mine. Era greu de spus care considera el că era vârsta asta. Nu ținea șirul zilelor noastre de naștere.

La ora stabilită, musafirii s-au adunat în salon la un pahar de vin de Xeres, care a fost servit de o verișoară nemăritată a lui Reenie, rechiziționată pentru acest eveniment. Eu și Laura nu aveam voie să bem vin de Xeres, sau alt vin la masă. Laura nu părea deranjată de această interdicție, dar eu eram. Reenie era de partea tatei în privința asta, dar e drept că ea era oricum antialcoolică. „Buzele care se ating de băutură nu le vor atinge niciodată pe ale mele”, zicea ea vărsând în chiuvetă resturile din paharele de vin. (În privința asta, s-a înșelat, totuși – în mai puțin de un an de la aceasta masă de gală s-a măritat cu Ron Hincks, un pilangiu notoriu la vremea lui. Myra, ia notă dacă citești asta: în zilele

dinainte ca Reenie să-l fi transformat într-un stâlp al comunității, tatăl tău era un bețivan de seamă.)

Verișoară lui Reenie era mai mare decât Reenie, și aproape dureros de șleampătă. Purta rochie neagră și șorț alb, așa cum se cuvenea, dar avea ciorapi de bumbac maro, care atârnavă, și ar fi putut să fie mai curată pe mâini. Ziua lucra la băcănie, unde una dintre sarcinile ei era să ambaleză cartofi în saci; genul acela de murdărie este greu de înlăturat.

Reenie făcuse canapé-uri cu feliuțe de măslină, ouă răscoapte și castraveți murați mititei; și niște bulete cu brânză, care nu ieșiseră cum era de așteptat. Acestea erau puse pe unul dintre cele mai bune platouri ale bunicii Adelia, din porțelan pictat manual din Germania, având ca model bujori de un roșu-închis și lujere și frunze aurii. Peste platou era un șervețel, în mijloc era o farfurie cu alune sărate, cu canapé-urile aranjate ca petalele unei flori, toate cu țepi din scobitori. Verișoara le oferea oaspeților noștri cu gesturi repezite, amenințătoare chiar, de parcă interpreta un jaf armat.

— Chestia asta arată destul de septic, a spus tata pe tonul ironic pe care ajunsese să-l recunosc ca fiind mânia deghizată din glasul lui. Mai bine te lipsești decât să suferi mai târziu.

Callie a râs, dar Winifred Griffen Prior a ridicat grațios o buletă cu brânză pe care a introdus-o în gură cum fac femeile când nu vor să li se ia rujul – buzele împinse în afară, într-un fel de pâlnie – și a spus că era *interesant*. Verișoara uitase de șervețele, așa că Winifred a rămas cu degetele unsoase. Am urmărit-o curioasă să văd dacă avea să și le lingă sau să și le șteargă de rochie, sau de canapeaua noastră, dar mi-am mutat privirea în momentul nepotrivit, așa că am ratat. Bănuiala mea era canapeaua.

Winifred nu era (cum crezusem) soția lui Richard Griffen, ci sora lui. (Era măritată, văduvă, sau divorțată? Nu era întru totul clar. Își folosea numele de botez după „doamna”,

ceea ce indica un fel de jignire la adresa domnului Prior de altădată, dacă într-adevăr era de altădată. Era pomenit rar și niciodată văzut și se spunea că avea o grămadă de bani și „călătorea”. Mai târziu, când Winifred și eu nu ne mai vorbeam, născoceam povești pentru mine despre acest domn Prior: Winifred îl împăiasse și îl ținea în naftalină într-o cutie de carton, sau ea și cu șoferul îl zidiseră în pivniță, ca să se dedea la orgii lascive. Poate că orgiile nu erau chiar atât de departe de adevăr, cu toate că trebuie să spun că orice făcea Winifred în acea direcție era întotdeauna făcut cu discreție. Își acoperea urmele – un fel de calitate, presupun.)

În acea seară Winifred purta o rochie neagră, cu croială simplă dar de o eleganță năucitoare, scoasă în evidență de un triplu șirag de perle. Avea cercei sub formă de ciorchini minusculi de struguri, tot din perle, dar cu frunze și codițe din aur. Prin contrast, Callie Fitzsimmons era evident prost îmbrăcată. De doi ani își lăsase la o parte veșmintele fucsia și șofran, modelele îndrăznețe inspirate de emigranții ruși, chiar și țigaretul. Acum avea o pasiune pentru pantaloni largi în timpul zilei și pulovere cu răscroiala în formă de V, și cămăși cu mâneci suflecate; se și tunsese, și își scurtase numele la Cal.

Renunțase la monumentele închinat soldaților morți; nu prea mai era cerere pentru ele. Acum făcea basoreliefuri cu muncitori și țărani, și pescari cu haine de ploaie, și vânători indieni, și mame cu șorț ducând prunci pe șolduri și apărându-și ochii în timp ce se uitau la soare. Singurii patroni care își puteau permite să comande aceste lucrări erau companiile de asigurări și băncile, care fără îndoială voiau să le aplice pe exteriorul clădirilor lor pentru a arăta că erau în armonie cu vremurile. Era descurajant să fii angajat de astfel de capitaliști aroganți, spunea Callie, dar lucrul principal era mesajul, și măcar oricine trecea pe lângă bănci și alte clădiri asemenea putea să vadă gratis aceste basoreliefuri.

Îi venise ideea că tata ar fi putut s-o ajute – să-i mai facă rost de niște comenzi de la bănci. Dar tata spusese sec că el și băncile nu mai erau mână în mână.

În această seară purta o rochie din tricot de culoarea pământului de praf – *taupe* se numea culoarea, ne-a spus ea; în franceză însemna *cârțiță*. Pe oricine altcineva ar fi arătat ca un sac pleoștit cu mâneci și curea, dar Callie reușise să o facă să pară ultimul răcnet – nu al modei sau tocmai șic – această rochie sugera că astfel de lucruri nu meritau atenție – ci mai degrabă altceva ușor de trecut cu vederea dar tăios, ca un banal obiect de bucătărie – o daltă de gheață, să zicem – chiar înainte de crimă. Ca rochie, era un pumn ridicat, dar într-o mulțime tăcută.

Tata era în smoching, care avea nevoie să fie călcat. Și Richard Griffen era în smoching, care nu avea nevoie. Alex Thomas era într-o jachetă maro și pantaloni de flanelă gri, prea groși pentru vremea aceea; avea și cravată, picățele roșii pe fond albastru. Avea cămașă albă, cu guler prea larg. Hainele lui arătau de parcă le împrumutase. Mă rog, nu se așteptase să fie invitat la masă.

— Ce casă fermecătoare! a spus Winifred Griffen Prior cu un zâmbet exersat, în timp ce intram în sufragerie. E atât... atât de bine conservată! Ce vitralii uimitoare... ce *fin de siecle!* Trebuie să fie ca și cum ai trăi într-un muzeu!

Ce voia ea să spună era *demodat*. M-am simțit umilită: întotdeauna considerasem că acele ferestre erau foarte frumoase. Dar mi-am dat seama că părerea lui Winifred era părerea lumii din afară – lumea care se pricepea la astfel de lucruri și dădea sentințe în consecință, acea lume în care tânjeam cu atâta disperare să intru. Acum mi-am dat seama ce nepotrivită eram pentru ea. Ce provincială, ce ageamie.

— Sunt mostre deosebit de frumoase ale unei anumite perioade, a spus Richard. Și lambriurile sunt de înaltă calitate.

În ciuda pedanteriei și a tonului său condescendent, i-am fost recunoscătoare: nu mi-a trecut prin minte că făcea

inventarul. Recunoștea un sistem instabil când vedea unul: știa că ne pregăteam pentru licitație, sau urma să o facem curând.

— Prin *muzeu* vreți să spuneți prăfuit? a întrebat Alex Thomas. Sau poate ați vrut să spuneți *învechit*.

Tata s-a uitat urât. Winifred, ca să fiu dreaptă cu ea, s-a înroșit.

— N-ar trebui să cauți pricină celor mai slabi decât tine, a spus Callie, cu o plăcere subtilă.

— De ce nu? a spus Alex. Toți ceilalți o fac.

Reenie mersese până în pânzele albe cu meniul, sau atât cât ne puteam permite la acea vreme. Dar se apucase de prea multe lucruri deodată. Supă concentrată de raci, biban *à la Provençale*, pui *à la Providence* – așa veneau, un fel după altul, derulându-se într-o procesiune inevitabilă, ca un val de flux, sau destinul. Supa avea un gust metalic, puiul avea un gust făinos, pui care fusese tratat prea aspru și se împutinase și întărise. Nu era prea plăcut să vezi atâția oameni laolaltă într-o singură încăpere, mestecând cu atâta conștiinciozitate și vigoare. Masticăție era numele potrivit pentru asta – nu mâncat.

Winifred Prior împingea prin farfurie ce avea acolo, de parcă juca domino. Eram furioasă pe ea: eram hotărâtă să mănânc tot, chiar și oasele. Nu voiam să o dezamăgesc pe Reenie. Pe vremuri, mă gândeam, n-ar fi fost păcălită așa – luată pe nepregătite, expusă și, prin urmare, expunându-ne pe noi. Pe vremuri s-ar fi adus specialiști.

Alături de mine, Alex Thomas își făcea datoria. Își vedea de treabă de parcă de asta depindea viața; puiul scârțâia sub cuțitul lui. (Nu că Reenie i-ar fi fost recunoscătoare pentru devotamentul lui. Ținea socoteala la cine ce mănâncă, fără nicio îndoială. *E sigur că acel Alex și nu mai știu cum avea o poftă de mâncare zdravănă*, a fost comentariul ei. *Ai fi zis că fusese lăsat să moară de foame într-o pivniță.*)

Asta fiind situația, conversația se desfășura sporadic. Totuși, după brânzeturi se făcu o pauză – brânza de Cheddar

era prea proaspătă și cauciucată, telemeaua prea veche, cea cu mucegai prea iute – în care puteam să ne oprim și să cântărim situația, și să ne uităm în jur.

Tata și-a îndreptat unicul ochi albastru spre Alex Thomas.

— Așadar, tinere, a spus el pe ceea ce o fi crezut că era un ton prietenos, ce te aduce în frumosul nostru oraș?

Vorbea ca un *pater familias* dintr-o plicticoasă piesă victoriană. M-am uitat în jos, la masă.

— Sunt în vizită la niște prieteni, domnule, a spus Alex, destul de politicos. (Aveam s-o auzim pe Reenie, mai târziu, vorbind pe tema politeții lui. Orfanii erau manierați pentru că, la orfelinat, bunele maniere le fuseseră impuse cu bătaia. Numai un orfan putea să fie sigur de sine, dar acest aplomb al lor ascundea o fire răzbunătoare – dedesubt își băteau joc de toată lumea. Ei bine, firește că erau răzbunători, ținând cont de cât fuseseră de trași pe sfoară. Cei mai mulți anarhiști și răpitori de oameni erau orfani.)

— Fiica mea mi-a spus că te pregătești de preoție, a spus tata. (Nici eu, nici Laura nu spuseseșăm nimic despre asta – trebuie să fi fost Reenie și, cum era de prevăzut, sau poate cu premeditare, înțeleseșe puțin greșit.)

— Mă pregăteam, domnule, a spus Alex. Dar a trebuit să renunț. Drumurile ni s-au despărțit.

— Și acum? a întrebat tata, care era obișnuit să primească răspunsuri concrete.

— Acum îmi câștig pâinea cu mintea, a spus Alex și a zâmbit, pentru a arăta autodesconsiderare.

— Trebuie să-ți fie greu, a murmurat Richard, iar Winifred a râs.

Eram surprinsă: nu îl creditasem cu acel gen de umor.

— Probabil că vrea să spună că e gazetar, a zis ea. Un spion în mijlocul nostru!

Alex a zâmbit iar și n-a spus nimic. Tata s-a uitat urât. În ceea ce îl privea, gazetarii erau drojdia societății. Nu numai că mințeau, dar și vânau suferința altora – *muște de hoituri* îi numea el. Pentru Elwood Murray făcea o excepție, deoarece

cunoscuse familia. *Îndrugaător de prostii* era cel mai rău lucru pe care îl spunea despre Elwood.

După aceea conversația s-a întors la situația generală – politică, economie – așa cum era de așteptat în acele zile. Tot mai rea, era părerea tatei; pe cale să dea colțul, era a lui Richard. Era greu de știut ce să crezi, a spus Winifred, dar în mod sigur, spera să se poată ține capacul pus.

— Capacul pe ce? a întrebat Laura, care până atunci nu spusese nimic.

Era de parcă ar fi vorbit un scaun.

— Pe posibilitatea frământărilor sociale, a spus tata, pe tonul său dojenitor care însemna că ea nu trebuia să mai vorbească.

Alex a spus că se îndoia. Tocmai se întorsese din lagăre, a spus el.

— Lagăre? a întrebat tata, nedumerit. Ce lagăr?

— Lagărele de ajutor, domnule, a spus Alex. Lagărele de muncă forțată Bennett, pentru șomeri. Zece ore pe zi și câștiguri foarte mici. Băieții nu se prea dau în vânt după asta – așa zice că devin agitați.

— Cerșetorii nu pot să facă mofturi, a spus Richard. E mai bine decât să umble cu mărfarele prin țară. Primesc trei mese substanțiale, ceea ce e mai mult decât poate să aibă un muncitor cu o familie de întreținut, și mi s-a spus că mâncarea nu-i rea. Ai zice că ar trebui să fie recunoscători, dar oamenii de soiul lor nu sunt niciodată.

— Nu sunt de vreun soi anume, a spus Alex.

— Doamne sfinte, un comunist de birou! a spus Richard.

Alex și-a lăsat privirea în farfurie.

— Dacă el e, sunt și eu, a spus Callie. Dar nu cred că trebuie să fii comunist ca să-ți dai seama...

— Ce tot faceți acolo? a spus tata, tăindu-i vorba lui Callie. (În ultima vreme el și Callie se certau mult. Callie voia ca el să îmbrățișeze mișcarea sindicalistă. El spunea că ea voia ca doi și cu doi să facă cinci.)

Tocmai atunci și-a făcut intrarea *la bombe glacée*. Aveam atunci frigider electric – îl luaserăm chiar înainte de Crah – iar Reenie, deși bănuitoare în privința compartimentului congelator, îl folosise din plin pentru seara aceasta. *La bombe* era modelată sub formă de minge de fotbal, și era verde-aprins și tare precum cremenea și, pentru un timp, ne-a captat toată atenția.

În timp ce se servea cafeaua, la Camp Grounds au început focurile de artificii. Am ieșit cu toții pe doc să ne uităm. Era o priveliște minunată, deoarece nu vedeai numai focurile de artificii, ci și reflexia lor în râul Jogues. Fântâni arteziene de roșu și galben și albastru țâșneau în aer – stele care explodau, crizanteme, sălcii de lumină.

— Chinezii au inventat praful de pușcă, a spus Alex, dar nu l-au folosit niciodată la arme. Numai la artificii. Totuși, nu pot să spun că îmi plac cu adevărat. Seamănă prea mult cu artileria grea.

— Ești pacifist? am întrebat.

Asta părea să fie. Dacă spunea da, aveam de gând să nu fiu de acord cu el, pentru că voiam să îmi dea atenție, în cea mai mare parte a timpului vorbea cu Laura.

— Nu pacifist, a spus Alex. Dar ambii mei părinți au murit în război. Sau așa presupun..

Acum vom auzi povestea orfanului, m-am gândit. După toată zarva făcută de Reenie, speram să fie una bună.

— Nu știi sigur? a întrebat Laura.

— Nu, a răspuns Alex. Mi s-a spus că am fost găsit pe un morman de dărâmături carbonizate, într-o casă arsă din temelii. Toți ceilalți erau morți. Se pare că mă ascunsesem sub o albă de rufe sau un cazan – un vas de metal de vreun fel.

— Unde a fost asta? Cine te-a găsit? a întrebat Laura în șoaptă.

— Nu e limpede, a spus Alex. Nu se știe cu adevărat. Nu în Franța sau Germania. La est de ele – în una dintre

țărișoarele alea. Trebuie să fi trecut din mână în mână; pe urmă m-a găsit Crucea Roșie, într-un fel sau altul.

— Ții minte asta? am întrebat.

— Nu chiar. Câteva detalii s-au rătăcit pe drum – numele meu și așa mai departe – și pe urmă am ajuns la misionari, care au considerat că, ținând seama de toate, uitarea ar fi cel mai bun lucru pentru mine. Erau prezbiterieni, un grup curățel. Ne-au ras pe toți în cap, pentru păduchi, îmi amintesc senzația de a mă pomeni dintr-odată fără păr – ce rece era! De aici încep cu adevărat amintirile mele.

Cu toate că începeam să-l plac mai mult, mi-e rușine să recunosc că eram destul de sceptică în privința poveștii lui. Era prea multă melodramă în ea – prea mult noroc, prea mult ghinion. Eram încă prea tânără pentru a crede în coincidențe. Iar dacă încerca să o impresioneze pe Laura – oare încerca? – putea să aleagă o cale mai bună.

— Trebuie să fie cumplit să nu știi cine ești cu adevărat, am spus.

— Așa gândeam și eu, a spus Alex. Dar pe urmă mi-am dat seama că *cine sunt cu adevărat* este o persoană care nu are nevoie să știe cine e cu adevărat, în sensul obișnuit. Oricum, ce înseamnă asta – proveniența familială și așa mai departe? Oamenii se folosesc de asta, în majoritate, ca scuză pentru snobismul lor, dacă nu pentru nereușitele lor. Eu am scăpat de tentație, atâta tot. Am scăpat de chingi. Nimic nu mă leagă.

A mai spus ceva, dar pe cer s-a produs o explozie și n-am auzit. Laura a auzit totuși; a dat cu gravitate din cap.

(Ce a spus el? Am aflat mai târziu. A spus: *Cel puțin, nu ți-e niciodată dor de casă.*)

Deasupra noastră a explodat o păpădie de lumină. Ne-am uitat cu toții. E greu să nu te uiți, în astfel de momente. E greu să nu stai acolo cu gura căscată.

Acela a fost oare începutul, acea seară – pe docul de la Avilion, cu cerul orbit de artificii? Greu de știut. Începuturile

sunt bruște, dar și insidioase. Se furișează pieziș, se țin în umbră, pândesc nerecunoscute. Apoi, mai târziu, țășnesc.

Colorarea manuală

Gâștele sălbatice zboară spre sud, scârțâind ca niște balamale chinuite; pe malul râului, lumânările oțetarilor ard cu un roșu stins. E prima săptămână din octombrie. Sezonul veșmintelor de lână scoase de la naftalină; al cețurilor nocturne și al rouăi și al treptelor alunecoase, și al tufănelor care înfloresc târziu; al ultimei zvâcniri a florilor de gura-leului, a acelor verze ornamentale crețe, roz cu purpuriu, care înainte nu existau dar acum sunt peste tot.

Sezonul crizantemelor, floarea funerară; cele albe, adică. Morții trebuie să se fi săturat de ele.

Dimineața era rece și frumoasă. Am cules din grădina din față un buchet mic de flori de gura-leului roz și galbene și le-am dus la cimitir să le pun la cavoul familiei pentru cei doi îngeri gânditori de pe cubul alb: ar fi fost o schimbare pentru ei, m-am gândit. Ajunsă acolo, am săvârșit micul meu ritual – înconjurarea monumentului, citirea numelor. Cred că o fac în tăcere, însă din când în când mă surprind bolborosind ca un iezuit care rostește un breviar.

Să pronunți numele celor morți înseamnă să-i faci să trăiască din nou, spuneau vechii egipteni. Nu întotdeauna e ce ți-ai putea dori.

Când am terminat de înconjurat monumentul, am găsit o fată – o tânără – ingenuncheată în fața cavoului, sau în fața locului Laurei din el. Avea capul plecat. Era îmbrăcată în negru; jeansi negri, tricou și jachetă negre, un mic rucsac negru de genul celor care se poartă acum în loc de poșetă. Avea părul lung și negru – ca al Sabrinei, m-am gândit cu o bruscă strângere de inimă: Sabrina se întorsese, din India sau de pe unde fusese. Se întorsese fără să dea de veste. Se răzgândise în privința mea. Intenționa să mă ia prin surprindere, și acum am stricat surpriza.

Dar când m-am uitat mai bine, am văzut că fata era o străină: o studentă la cursuri postuniversitare, extenuată fără doar și poate. La început am crezut că se ruga, dar nu,

punea o floare: o singură garoafă albă, cu tija învelită în foiță de aluminiu. Când s-a ridicat, am văzut că plângea.

Laura îi înduioșează pe oameni. Eu nu.

După picnicul fabricii de nasturi, în *The Herald and Banner* a apărut o relatare a lui, de genul obișnuit – care bebeluș câștigase concursul „Cel mai frumos bebeluș”, cine primise premiul „Cel mai bun câine”. De asemenea, ce spusese tata în discursul lui, foarte pe scurt: Elwood Murray dădea un luciu optimist la toate, așa că suna ca o îndatorire, ca de obicei. Erau și niște fotografii – câinele câștigător, o siluetă întunecată, cu forme de mop; bebelușul câștigător, gras ca o perniță de ace, cu o bonetă cu volănașe; dansatorii de step, ținând sus un uriaș trifoil alb de carton; tata pe podium. Poza lui nu era reușită: avea gura pe jumătate deschisă, și arăta de parcă ar fi căscat.

Una dintre fotografiile era a lui Alex Thomas, cu noi două – eu în stânga lui, Laura în dreapta, ca două suporturi laterale de carte. Amândouă ne uitam la el și zâmbeam; și el zâmbea, dar întinsese mâna în față, cum fac infractorii din lumea interlopă ca să se apere de blițuri când sunt arestați. Totuși reușise să-și ascundă numai o jumătate de față. Legenda era: „Domnișoara Chase și domnișoara Laura Chase întrețin un vizitator străin de oraș”.

Elwood Murray nu reușise să ne dea de urmă în acea după-amiază, ca să afle numele lui Alex, iar când sunase acasă dăduse de Reenie, care spusese că numele noastre nu trebuie să umble din gură în gură în legătură cu Dumnezeu știe cine, și refuzase să-i spună. El tipărise oricum fotografia, și Reenie se simțea ofensată, atât de noi cât și de Elwood Murray. Considera că această fotografie friza nerușinarea, chiar dacă nu ni se vedeau picioarele. Considera că amândouă aveam pe față o expresie pofcioasă, prostescă, asemenea unor găște amorezate; stăteam cu gura deschisă, de parcă ne curgeau balele. Ne dăduserăm jalnic în spectacol: toată lumea din oraș avea să râdă de noi pe la

spate, că visam la un gangster tânăr care semăna cu un indian – sau, mai rău, cu un evreu – și cu mânecele suflecate așa, și comunist pe deasupra.

— Elwood Murray ăla ar trebui bătut la fund, spunea ea. Se crede nemaipomenit de deștept.

A rupt ziarul și l-a îndesat în lada de surcele, să nu-l vadă tata. Trebuie să-l fi văzut oricum la fabrică, dar dacă l-a văzut nu a comentat.

Laura i-a făcut o vizită lui Elwood Murray. Nu i-a făcut reproșuri, nici nu a repetat ce spusese Reenie despre el. În schimb, i-a spus că vrea să se facă fotograf, ca el. Nu: n-ar fi spus așa o minciună. Asta a fost numai ce a dedus el. Ce i-a spus în realitate a fost că voia să învețe să facă copii fotografice după negative. Țasta a fost adevărul literal.

Elwood Murray a fost măgulit de acest semn de favoare din partea mărimilor de la Avilion – deși răutăcios, era teribil de snob – și a fost de acord să o lase să-l ajute în camera obscură trei după-amiezi pe săptămână. Putea să se uite la el cum scotea pozitivele portretelor pe care le făcea, în subsidiar, la nunți și la absolvirea școlii și așa mai departe. Cu toate că litera era stabilită și ziarul scris în fugă de doi bărbați în camera din spate, Elwood făcea tot restul legat de ziarul săptămânal, inclusiv dezvoltarea propriilor fotografii.

Poate o învăța și colorarea manuală, a spus el; era de viitor. Oamenii veneau cu vechile lor poze alb-negru pentru a le fi însuflețite prin adăugare de culoare vie. Acest lucru se făcea albind cele mai întunecate zone cu o pensulă, și tratând apoi imaginea cu toner sepia pentru a da o tentă roz. După aceea venea colorarea. Culorile se găseau în tuburi mici și sticlute, și trebuiau aplicate cu multă grijă, cu pensule micuțe, excesul fiind îndepărtat cu delicatețe. Îți trebuiau gust și pricepere de a armoniza culorile, astfel încât obrazii să nu arate ca niște cercuri de ruj, sau carnea ca o cârpă bej. Îți trebuia vedere bună și mână sigură. Era o artă, spunea Elwood – una de care era foarte mândru că o stăpânea, dacă putea spune asta. Ținea într-un colț al

ferestrei sediului ziarului o selecție a acestor fotografii colorate manual, pe care o tot rotea, ca un fel de publicitate. „Intensificați-vă amintirile” spunea reclama scrisă de mână, pe care o pusese lângă ele.

Cele mai frecvente subiecte erau tinerii în uniformele acum demodate ale Marelui Război; de asemenea, miri și mirese. Pe urmă erau portretele de absolvire, prima împărțășanie, grupuri solemne de familie, prunci în haine de botez, fete în rochii de ceremonie, copii în ținută de sindrofie, câini și pisici. Exista ocazionalul animal de casă excentric – o broască țestoasă, un papagal – și, rar, un bebeluș în sicriu, cu fața de ceară, înconjurat de volănașe de dantelă.

Culorile nu ieșeau niciodată clar, cum ar fi ieșit pe o foaie de hârtie albă: aveau un aspect cețos, de parcă erau văzute prin tifon. Nu-i făceau pe oameni să pară mai reali; mai degrabă deveneau ultra-reali: cetățeni ai unei ciudate semi-țări, sinistră dar mută, în care realismul era nelalocul lui.

Laura mi-a spus ce făcea legat de Elwood Murray; i-a spus și lui Reenie. Mă așteptam la un protest, la un tărăboi; mă așteptam ca Reenie să spună că Laura se înjosea, sau că se comporta într-un mod bătător la ochi, compromițător. Cine știa ce putea să se întâmple într-o cameră obscură, cu o fată și un bărbat și luminile stinse? Însă Reenie a adoptat punctul de vedere că nu era ca și cum Elwood Murray ar fi plătit-o pe Laura că lucra pentru el: mai exact o învăța, și asta era cu totul altceva. Asta îl situa la același nivel cu o slugă. Cât despre faptul că Laura stătea cu el într-o cameră obscură, nimeni n-ar fi gândit ceva rău despre asta, pentru că Elwood era un fătălău. Bănuiesc că în secret Reenie se simțea ușurată că Laura manifesta interes și pentru altceva decât Dumnezeu.

Cu siguranță Laura manifesta interes dar, ca de obicei, a sărit peste cal. A șterpelit câteva dintre materialele de colorat manual ale lui Elwood Murray și le-a adus acasă. Am descoperit întâmplător asta. Eram în bibliotecă, cufundată în

cărți la nimereală, când am observat fotografiile înrămate ale bunicului Benjamin, fiecare cu alt prim-ministru. Fața lui Sir John Sparrow Thompson era acum de un mov delicat, a lui Sir Mackenzie Bowell de un verde biliard, a lui Sir Charles Tupper de un portocaliu pal. Barba și mustățile bunicului Benjamin fuseseră colorate într-un roșu deschis.

În acea seară am prins-o asupra faptului. Pe masa ei de toaletă se aflau tubulețele, pensulele micuțe. De asemenea, portretul protocolar al meu și al Laurei în rochii de catifea și pantofi de lac. Laura scosese fotografia din ramă, și mă colora într-un albastru deschis.

— Pentru Dumnezeu, Laura, ce faci? De ce ai colorat fotografiile alea? Cele din bibliotecă. Tata o să fie vânat de furie.

— Exersam, a spus Laura. Oricum, oamenii ăia aveau nevoie de puțină însuflețire. Cred că arată mai bine.

— Arată bizar, am spus. Sau foarte bolnavi. Nimeni nu are fața verde. Sau mov.

Laura a rămas impasibilă.

— Sunt culorile sufletului lor, a spus ea. Culorile pe care *ar trebui* să le aibă.

— Ai s-o încurci rău de tot! Se va ști cine a făcut-o.

— Nimeni nu se *uită* la alea, a spus ea. Nimănui nu-i *pasă*.

— Ai face bine să nu te atingi de bunica Adelia, am spus. Nici de unchiul morții! Tata ți-ar trage o bătaie cumplită!

— Voiam să-i fac cu auriu, să se vadă că sunt pe lumea cealaltă, a spus ea. Dar n-am auriu. Pe unchi, nu pe bunica. Pe ea aș colora-o în gri metalic.

— Să nu îndrăznești! Tata nu crede în lumea cealaltă. Și ai face bine să duci înapoi vopselele alea înainte să fii acuzată de furt.

— N-am folosit mult, a spus Laura. Oricum, i-am dus lui Elwood un borcan cu dulceață. E un târg cinstit.

— Dulceața lui Reenie, presupun. Din pivnița rece – i-ai cerut voie? Ea numără borcanele, să știi. Am luat de pe masă fotografia cu noi două. De ce sunt albastră?

— Pentru că dormi, a spus Laura.

Materialele de colorat nu au fost singurele lucruri pe care le-a șterpelit. Una dintre sarcinile Laurei era arhivarea. Lui Elwood îi plăcea ca în biroul său să fie multă ordine, ca și în camera obscură. Negativele lui erau puse în plicuri din hârtie-pergament și arhivate după data la care fuseseră făcute, așa că Laurei i-a fost ușor să depisteze negativul fotografiei de la picnic. A făcut două copii alb-negru, într-o zi când Elwood era plecat iar ea rămăsese la conducere. Nu a spus nimănui despre asta, nici chiar mie – până mai târziu. După ce a făcut copiile, a strecurat negativul în geantă și l-a luat acasă. Nu a considerat că era furt. Elwood furase fotografia din capul locului necerându-ne permisiunea, iar ea nu făcea decât să-i ia ceva ce oricum nu îi aparținea de fapt.

După ce a realizat ce își pusese în gând să facă, Laura nu s-a mai dus la biroul lui Elwood Murray. Nu i-a oferit niciun motiv, și nici nu l-a înștiințat. Am considerat că asta era o lipsă de tact din partea ei, și chiar a fost, fiindcă Elwood s-a simțit desconsiderat. A încercat să afle de la Reenie dacă Laura era bolnavă, dar Reenie nu a vrut să-i spună decât că Laura trebuie să se fi răzgândit cu privire la tehnica fotografierii. Era plină de idei fata aia; mereu avea câte o păsărică, iar acum probabil avea alta.

Asta a stârmit curiozitatea lui Elwood. A început să stea cu ochii pe Laura, mai insistent decât obișnuita lui curiozitate. N-aș numi asta chiar spionaj – nu era ca și cum ar fi pândit pe după tufe. Era doar mai atent la ea. (Totuși, nu descoperise încă treaba cu negativul furat. Nu i-a trecut prin cap că Laura putea să fi avut un motiv ascuns să vină la el. Laura avea o privire atât de directă, niște ochi atât de fățiș de sinceri, o frunte bombată atât de pură, încât puțini au suspectat-o vreodată de duplicitate.)

La început, Elwood nu a avut mare lucru de observat. Laura era văzută duminică dimineața mergând pe strada principală, în drum spre biserică, unde preda la școala de

duminică elevilor de cinci ani. În alte trei dimineți din săptămână dădea o mână de ajutor la cantina săracilor a bisericii unite, care era instalată lângă gară. Menirea ei era să împartă castroane cu supă de varză celor flămânzi, bărbați și băieți murdari care umblau prin țară în mărfare: un efort meritoriu, dar care nu era privit cu ochi buni de toată lumea din oraș. Unii considerau că acești oameni erau uneltitori înclinați spre răzvrătire sau, mai rău, comuniști; alții, că n-ar trebui să se dea mese gratuite, pentru că ei unii trebuiau să muncească pentru fiecare îmbucătură. Erau auzite strigăte ca „Luați-vă o slujbă”. (Insulte nu erau nicicum cu sens unic, deși cele de la vagabonzi erau mai în surdină. Bineînțeles că aveau pică pe Laura și pe toți făcătorii de bine bisericosi ca ea. Bineînțeles că aveau metode de a-și face cunoscute sentimentele. O glumă, un rânjet batjocoritor, un ghiont, o căutătură îmbufnată. Nimic nu e mai apăsător ca recunoștința impusă.)

Poliția locală stătea pe aproape, ca să se asigure că acești oameni nu aveau în cap vreo idee năstrușnică, de pildă să rămână în Port Ticonderoga. Trebuia să fie făcuți să-și vadă de drum, să se mute în altă parte. Însă nu erau lăsați să sară în vagoanele de marfă chiar în gară, deoarece compania căilor ferate n-ar fi acceptat asta. Erau încăierări și bătăi cu pumnii și, cum se exprima Elwood Murray în scris, erau folosite din plin bastoanele de cauciuc.

Așa că acești oameni își târșâiau picioarele în lungul șinelor de cale ferată și încercau să sară mai încolo, însă le era mai greu fiindcă acolo trenurile prinseseră deja viteză. Au fost mai multe accidente și un deces – un băiat care nu putea să fi avut mai mult de șaisprezece ani a căzut sub roți și a fost, practic, tăiat în două. (După aceea, Laura a stat încuiată în camera ei trei zile, și nu a vrut să mănânce nimic: îi servise acestui băiat un castron cu supă.) Elwood Murray a scris un editorial în care spunea că accidentul era regretabil, dar nu era vina căilor ferate, și cu certitudine nu a orașului: dacă îți asumi riscuri nesăbuite, la ce te poți aștepta?

Laura cerșea oase de la Reenie, pentru cazanul cantinei săracilor. Reenie spunea că nu e făcută din oase; oasele nu cresc în copaci. Majoritatea oaselor îi trebuiau ei – pentru Avilion, pentru noi. Spunea că un penny economisit e un penny câștigat, și că nu înțelege Laura că în aceste vremuri grele tata are nevoie de toți penny pe care poate să-i obțină? Însă nu putea să-i reziste Laurei mult timp, și se mai găsea un os sau două sau trei. Laura nu voia să se atingă de oase, sau să le vadă măcar – în sensul acela era scârboasă – așa că i le împacheta Reenie. „Gata. Trântorii ăia or să ne mănânce și urechile”, ofta ea. „Am pus și o ceapă.” Considera că Laura nu trebuia să lucreze la cantina săracilor – era o treabă prea dură pentru o fată tânără ca ea.

— Nu-i corect să-i numești trântori, spunea Laura. Toată lumea îi gonește. Vor doar să muncească. Tot ce vor e o slujbă.

— Se prea poate, spunea Reenie cu un glas sceptic, exasperant. În particular, îmi spunea: seamănă leit cu maică-sa.

Nu m-am dus cu Laura la cantina săracilor. Nu mi-a cerut, și oricum n-aș fi avut timp: tatei îi intrase acum în cap că trebuia să învăț dedesubturile afacerii cu nasturi, ca fiind de datoria mea. *Faute de mieux*, eu trebuia să fiu fiul din Chase and Sons și, dacă era să conduc vreodată afacerea, trebuia să am mâna formată.

Știam că nu am aptitudini în domeniul afacerilor, dar eram prea lașă ca să obiectez. Îl însoțeam pe tata la fabrică în fiecare dimineață să vadă (spunea el) cum merg lucrurile în lumea reală. Dacă aș fi fost băiat, m-ar fi pus să lucrez la linia de asamblare, în baza analogiei militare conform căreia un ofițer nu trebuie să se aștepte ca oamenii lui să execute o sarcină pe care el însuși nu poate să o execute. Așa însă, m-a pus să fac inventarul și balanța cheltuielilor de transport – materiile prime la intrări, produsul finit la ieșiri.

Nu eram bună la asta, mai mult sau mai puțin intenționat. Mă plictisea, și eram și intimidată. În fiecare dimineață când ajungeam la fabrică în fustele și bluzele mele ca de mănăstire, ținându-mă după tata ca un cățel, trebuia să trec pe lângă șirurile de muncitori. Mă simțeam disprețuită de femei și privită lung de bărbați. Știam că făceau glume pe seama mea pe la spate – glume legate de ținuta mea (femeile) și de trupul meu (bărbații), și că acesta era modul lor de a-și regla conturile. În unele privințe nu îi învinuiam – în locul lor aș fi făcut la fel – cu toate acestea mă simțeam ofensată de ei.

La-di-da. Se crede Regina din Saba.

O pârleală bună i-ar mai tăia din nas.

Tata nu observa nimic din toate astea. Sau prefera să nu observe.

Într-o după-amiază, Elwood Murray a sosit la ușa din spate a lui Reenie, cu pieptul bombat și aerul important ale unui purtător de vești neplăcute. Eu o ajutam pe Reenie la conserve: era sfârșitul lui septembrie, și preparam ultimele roșii din grădina de legume. Reenie fusese întotdeauna chibzuită, dar în aceste vremuri risipa era un păcat. Trebuie să-și fi dat seama ce subțire devenea ața – ața câștigului suplimentar care o lega de slujba ei.

Era ceva ce trebuia să știm spre binele nostru, a spus Elwood Murray. Reenie i-a aruncat o privire, lui și atitudinii lui pompoase, evaluând gravitatea veștii lui, și a apreciat că era destul de serioasă ca să-l invite înăuntru. I-a oferit chiar și o ceașcă de ceai. Apoi l-a rugat să aștepte până scoate cu cleștele borcanele din apa clocotită și le înșurubează capacele. Pe urmă s-a așezat.

Iată care era vestea. Domnișoara Laura Chase fusese văzută prin oraș – spunea Elwood – în compania unui tânăr, același tânăr cu care fusese fotografiată la picnicul fabricii de nasturi. Prima dată fuseseră reperați lângă cantina săracilor; apoi, mai târziu, stând pe o bancă în parc – și nu pe o

singură bancă din parc – și fumând țigări. Sau bărbatul fuma; cât despre Laura, nu putea să jure, a spus el, ținându-și buzele. Fuseseră văzuți lângă Memorialul Eroilor de lângă primărie, și rezemați de balustrada de pe Podul Jubilee, uitându-se în jos la praguri – un loc tradițional pentru a face curte. Ba se putea chiar să fi fost zăriți lângă Camp Grounds, ceea ce era un semn aproape sigur de comportament dubios, sau preludiul lui – deși nu putea confirma asta, întrucât nu văzuse cu ochii lui.

Oricum, considera că trebuie să știm. Bărbatul era om în toată firea, și oare nu avea domnișoara numai paisprezece ani? Ce rușine să profite așa de ea! S-a lăsat pe speteaza scaunului, clătinând din cap cu tristețe, mulțumit de sine și umflat ca o marmotă, cu ochii licărind de o plăcere răutăcioasă.

Reenie era furioasă. Ura pe oricine i-o lua înainte în domeniul bârfelor.

— Vă mulțumim că ne-ați informat, a spus ea cu o politețe bătoasă. Cine nu cârpește spărtura mărunță are necaz să dreagă borta mare. Un lucru mărunț făcut la timp te scutește de multă osteneală.

Acesta a fost modul ei de a apăra onoarea Laurei: nu se întâmplase încă nimic care nu putea fi împiedicat.

— Ce ți-am zis eu? a spus Reenie, după plecarea lui Elwood Murray. N-are pic de rușine.

Nu se referea la Elwood, firește, ci la Alex Thomas.

Luată la întrebări, Laura nu a negat nimic, în afară de reperarea la Camp Grounds. Băncile din parc și așa mai departe – da, stătuse pe ele, dar nu prea mult. Nici nu pricepea de ce făcea Reenie atâta caz. Alex Thomas nu era un drăguț de doi bani (expresie folosită de Reenie). Nici șopârlă trândavă (cealaltă expresie). A negat chiar și că fumase o țigară în viața ei. Cât despre „mozoleală” – tot de la Reenie – considera că asta era ceva dezgustător. Ce făcuse ca să inspire astfel de bănuieli josnice? Evident că nu știa.

Să fii Laura, m-am gândit, era ca și cum ai fi afon: cântă muzica, și auzi ceva, dar nu ce aud toți ceilalți.

Conform Laurei, în toate aceste ocazii – și fuseseră numai trei – ea și Alex Thomas fuseseră prinși într-o discuție serioasă. Despre ce? Despre Dumnezeu. Alex Thomas își pierduse credința, iar Laura încerca să-l ajute să și-o recapete. Era o muncă grea, pentru că el era foarte cinic, sau poate voia să spună *sceptic*. El considera că epoca modernă ar fi mai curând o epocă a acestei lumi decât a următoarei – a omului, pentru omenire – și era cu totul pentru asta. Pretindea că nu are suflet, și spunea că nu-i pasă nici cât negru sub unghie ce putea să se întâmple cu el după ce murea. Totuși, ea avea de gând să-și continue eforturile, oricât de grea putea să pară sarcina.

Am tușit în palmă. N-am îndrăznit să râd. O văzusem pe Laura folosind destul de des acea expresie virtuoză cu domnul Erskine, și mă gândeam că asta făcea acum: arunca praf în ochi. Reenie, cu mâinile în șolduri, cu picioarele depărtate, semăna cu o găină încolțită.

— De ce mai e în oraș, asta aș vrea să știu, a spus Reenie, încurcată, schimbându-și atitudinea. Parcă era doar în vizită.

— Oh, are niște treburi aici, a răspuns molcom Laura. Dar poate să fie unde vrea. Nu-i un stat sclavagist. Cu excepția robilor salariați, firește.

Am bănuț că încercarea de convertire nu fusese numai în sens unic: se amestecase în ea și Alex Thomas. Dacă lucrurile continuau așa, aveam să ne căpătuim cu o mică bolșevică.

— Nu e prea bătrân? am întrebat.

Laura mi-a aruncat o privire fioroasă – prea bătrân pentru ce? – înfruntându-mă că mă băgasem în vorbă.

— Sufletul nu are vârstă, a spus ea.

— Lumea vorbește, a spus Reenie: veșnicul ei argument încuietor.

— Asta e treaba ei, a spus Laura, pe un ton de iritare semeață: gura lumii era crucea pe care trebuia să o poarte ea.

Și eu și Reenie eram în încurcătură. Ce se putea face? Am fi putut să-i spunem tatei, care apoi i-ar fi interzis Laurei să se mai vadă cu Alex Thomas. Dar ea nu s-ar fi supus, nu când în joc era un suflet. Faptul de a-i spune tatei putea să provoace mai multe neplaceri decât merita, am hotărât noi; și, la urma urmei, ce se întâmplase, de fapt? Nimic sigur. (Pe atunci, în această problemă, eu și Reenie eram confidente: ne sfătuiam împreună.)

Cu trecerea zilelor, am ajuns să-mi dau seama că Laura își bătea joc de mine, deși nu puteam spune precis cum anume. Nu credeam că mințea ca atare, dar nici că spunea tot adevărul. O dată am văzut-o cu Alex Thomas, adânciți în conversație, mergând agale pe lângă Memorialul Eroilor; o dată pe Podul Jubilee, o dată pierzând vremea în față la braseria Betty's, orbi la capetele întoarse, inclusiv al meu. Asta era sfidare pură.

— Trebuie să vorbești cu judecată cu ea, mi-a spus Reenie.

Dar nu puteam să vorbesc cu judecată cu Laura. Tot mai mult, nu puteam să vorbesc deloc cu ea; sau puteam să vorbesc, dar mă asculta? Era ca și cum aș fi vorbit cu o foaie de sugativă: cuvintele îmi ieșeau din gură și dispăreau în spatele feței ei ca într-o perdea de ninsoare.

Când nu eram la fabrica de nasturi – un exercițiu care cu fiecare zi părea tot mai inutil, chiar și pentru tata – rătăceam de una singură. Mergeam repede pe lângă malul râului, încercând să mă prefac că am o destinație, sau stăteam pe Podul Jubilee ca și cum așteptam pe cineva, uitându-mă la apa neagră și amintindu-mi poveștile cu femei care se aruncaseră în ea. O făcuseră din iubire, căci acesta este efectul pe care îl are iubirea asupra ta. Se repede asupra ta, pune stăpânire pe tine până să știi, și pe urmă nu mai poți să faci nimic. Odată ce ești în ea – în iubire – ești dus în dușmănie la vale. Sau așa scria în cărți.

Sau mă plimbam pe strada principală, acordând mare atenție la ceea ce era în vitrine – perechilor de ciorapi și pantofi, pălăriilor și mănușilor, șurubelnițelor și cheilor fixe. Studiam posterele cu vedete de cinema din vitrinele de la Bijou Theatre și le comparam cu înfățișarea mea, sau cum aș fi arătat dacă mi-aș fi pieptănat părul peste un ochi și aș fi avut hainele potrivite. Nu aveam voie să intru; nu am intrat într-o sală de cinematograf decât după ce m-am măritat, fiindcă Reenie spunea că Bijou era degradant, pentru fetele singure în tot cazul. Bărbații se duceau acolo în căutare de pradă, bărbații cu gânduri murdare. Se așezau lângă tine și își lipeau mâinile pe tine ca hârtia de muște, și într-o clipă erau călare pe tine.

În descrierile lui Reenie, fata sau femeia era întotdeauna inertă, dar cu multe locuri de apucat pentru mână pe ea, ca un spalier. Era în mod magic lipsită de capacitatea de a țipa sau a se mișca. Era încremenită, era paralizată – de șoc, sau revoltă, sau rușine. Nu avea scăpare.

Pivnița rece

Aerul pișcă, norii sunt mari și duși de vânt. Mănunchiuri de știuleți de porumb au apărut pe ușile din față ale celor cu gusturi alese; pe verande, felinarele din dovleac și-au preluat veghea rânjitoare. De acum într-o săptămână, copiii cu gândul doar la bomboane vor ieși pe străzi, îmbrăcați în balerine și zombi și extraterestri și schelete și țigănci ghicitoare și vedete rock moarte, și, ca de obicei, am să sting luminile și am să mă prefac că nu sunt acasă. Nu că mi-ar displace ei ca atare, ci din autoapărare – dacă vreunul dintre micuți dispare, nu vreau să fiu acuzată că l-am ademenit în casă și l-am mâncat.

I-am spus asta Myrei, care face un comerț prosper cu lumânări portocalii bondoace și pisici din ceramică neagră și liliaci de satin, și cu vrăjitoare decorative din cârpă, cu capete din mere uscate. A râs. Credea că glumesc.

Ieri am lenevit – mă înțepa inima, abia am putut să mă dau jos de pe canapea – dar azi-dimineață, după ce mi-am luat pilula, m-am simțit ciudat de energică. M-am dus foarte vioaie tocmai până la gogoșerie. Acolo am inspectat peretele din toaletă, pe care ultimul mesaj este: *Dacă nu poți să spui ceva frumos, nu spune nimic*, urmat de: *Dacă nu poți să sugi ceva frumos, nu sugi nimic*. E bine să știi că libertatea cuvântului e încă în plin avânt în această țară.

Pe urmă am cumpărat o cafea și o gogoasă cu glazură de ciocolată, și m-am dus cu ele afară, spre una dintre băncile puse la dispoziție de conducere, plasate la îndemână chiar lângă tomberonul de gunoi. Acolo m-am așezat, încălzindu-mă ca o broască țestoasă la soarele cald încă. Oamenii treceau pe lângă mine – două femei supra-alimentate, cu un cărucior de copil, o femeie mai tânără și mai slabă, într-o haină de piele neagră cu ținte argintii ca niște flori de cui, și altă țintă în nas, trei tipi bătrâni în hanorace. Am avut sentimentul că se holbau la mine. Sunt încă atât de renumită, sau atât de paranoică? Sau poate doar vorbeam

singură tare. E greu de știut. Oare vocea mea curge pur și simplu din mine, ca aerul, când nu sunt atentă? O șoptă ofilită, un foșnet de viță-de-vie iarna, şuierul vântului de toamnă prin iarba uscată.

Cui îi pasă ce cred oamenii, mi-am spus. Dacă vor să fie pe recepție, n-au decât.

Cui îi pasă, cui îi pasă. Perena ripostă adolescentină. Îmi pasă, bineînțeles. Îmi pasă ce gândesc oamenii. Întotdeauna mi-a păsat. Spre deosebire de Laura, eu nu am avut niciodată curajul opiniilor mele.

A venit un câine; i-am dat jumătate din gogoasă. „Ești invitatul meu”, i-am zis. Asta spunea Reenie când te prindea trăgând cu urechea.

Toată luna octombrie – octombrie 1934 – s-a discutat despre ce se petrecea la fabrica de nasturi. Se spunea că agitatori din afară dădeau târcoale, tulburând lucrurile, mai ales printre tinerii înfierbântați. Se vorbea despre tratative între sindicate și patron, despre drepturile muncitorilor, despre sindicate. Sindicatele erau sigur ilegale, altfel ar fi fost recunoscute de patron, care ar fi fost obligat să angajeze numai muncitori sindicalizați, nu-i așa? Nimeni nu părea să știe. În tot cazul, aveau un damf de pucioasă.

Cei care agitau lucrurile erau huligani și infractori plătiți (conform spuselor doamnei Hillcoate). Nu erau doar agitatori din afară, erau agitatori din străinătate, ceea ce părea cumva mai înspăimântător. Bărbați oacheși și scunzi, cu mustață, care se semnaseră cu sânge și juraseră să fie loiali până la moarte, și care stârneau răzmerițe și nu se dădeau în lături de la nimic, și puneau bombe și se furișau noaptea în casă și ne tăiau gâtul în somn (conform spuselor lui Reenie). Astea erau metodele lor, ale acestor bolșevici cruzi și organizatori de sindicate lipsiți de milă, care erau în esență la fel (conform spuselor lui Elwood Murray). Voiau Amor Liber, și distrugerea familiei, și aducerea în fața plutonului de execuție a tuturor celor care aveau bani – bani, cât de cât –

sau un ceas, sau o verighetă. Asta se făcuse în Rusia. Sau așa se spunea.

Se mai spunea și că fabricile tatei erau în bucluc.

Ambele zvonuri – agitatorii din afară, buclucul – au fost dezmințite public. Ambele au fost crezute.

Tata concediase niște muncitori în septembrie – unii mai tineri, mai capabili să se descurce singuri, conform teoriilor lui – și îi rugase pe cei rămași să accepte un program mai scurt. Nu erau destule comenzi, explicase el, ca toate fabricile să lucreze în continuare la întreaga capacitate. Clienții nu cumpărau nasturi, sau nu genul de nasturi făcuți la Chase and Sons, care depindeau de comenzi mari pentru a fi profitabile. Nu cumpărau nici lenjerie de corp ieftină, durabilă: o cârpeau în schimb pe cea veche, o făceau să țină. Nu toți oamenii din țară erau șomeri, desigur, dar cei cu slujbe nu erau prea siguri de ele. Firește că își economiseau banii, în loc să-i cheltuiască. Nu puteai să-i condamni. Ai fi făcut la fel în locul lor.

Aritmetica intrase în peisaj, cu multele ei picioare, cu multele ei șire ale spinării și capete, și ochii ei nemiloși făcuți din zerouri. Doi și cu doi fac patru, era mesajul ei. Dar dacă nu aveai doi și cu doi? Atunci lucrurile nu se adunau. Și chiar nu se adunau, nu puteam să le fac să se adune. Nu puteam să fac numerele roșii din registrele de inventar să se preschimbe în negru. Asta mă îngrijora cumplit, de parcă ar fi fost vina mea. Când închideam ochii noaptea, vedeam numerele de pe pagina din fața mea, așternute în șiruri pe biroul pătrat de stejar de la fabrica de nasturi – acele șiruri de numere roșii semănau cu tot atâtea omizi mecanice care rodeau din ce mai rămăsese din bani. Când reușeai să vinzi un lucru, luai pe el mai puțin decât te costase să-l faci – ceea ce se petrecea la Chase and Sons de ceva timp – așa se comportau numerele. Era un comportament urât – fără iubire, fără dreptate, fără milă – dar la ce puteai să te aștepți? Numerele erau numai numere. Ele nu aveau de ales în problemă.

În prima săptămână din decembrie, tata a anunțat o încetare a lucrului. Era temporară, a spus el. Spera să fie foarte temporară. A vorbit despre retragere și restrângere în scopul regrupării. A cerut înțelegere și răbdare, și a fost întâmpinat cu o tăcere atentă de către muncitorii adunați. După anunț, s-a întors la Avilion și s-a închis în foișorul lui și s-a îmbătat cui. Sus acolo s-au spart lucruri – obiecte din sticlă. Sticle, fără doar și poate. Eu și Laura stăteam în camera mea, pe pat, ținându-ne strâns de mână și ascultând dezlănțuirea de furie și durere de acolo de sus, chiar deasupra capetelor noastre, ca o furtună cu trăsnete interioară. De ceva timp, tata nu mai făcuse nimic la scară atât de mare.

Probabil că se gândea că își dezamăgise oamenii. Că dăduse greș. Că nu făcuse destul.

— Am să mă rog pentru el, a spus Laura.

— Ce-i pasă lui Dumnezeu? am spus. De fapt, cred că îl doare în cot. Dacă există un Dumnezeu.

— Nu ai de unde să știi asta, decât după, a spus Laura.

După ce? Știam foarte bine, mai avuseserăm discuția asta. *După ce muream.*

La șapte zile după anunțul tatei, sindicatul și-a arătat puterea. Există deja un nucleu de membri, și acum ei voiau să intre toți muncitorii. S-a ținut o întrunire în fața fabricii de nasturi zăvorâte, și s-a lansat o chemare către toți muncitorii să intre în sindicat pentru că, s-a spus, când tata redeschidea fabricile, avea să strângă șurubul, și toți trebuiau să se aștepte la salarii de foamete. Era și el la fel ca toți ceilalți, își băgase banii în bancă pe vremuri grele ca acestea, și pe urmă stătea cu mâinile încrucișate până când oamenii erau înfrânți și băgați direct în pământ; atunci avea să profite de prilej ca să se îmbogățească pe spinarea muncitorilor. El și casa lui mare și fetele lui fandosite – parazitele alea frivole care trăiau din sudoarea maselor.

Îți dădeai seama că acești așa-ziși organizatori erau străini de oraș, spunea Reenie, care ne povestea toate astea în timp ce stăteam la masa din bucătărie. (Nu mai mâncam în sufragerie, pentru că nu mai mânca tata acolo. Era baricadat în foisorul lui; Reenie îi ducea acolo mâncarea pe tavă.) Acei bătăranii habar n-aveau ce însemna decența, aducându-ne așa în discuție pe noi două, când toată lumea știa că nu aveam nicio legătură cu nimic. Ne-a spus să nu dăm atenție, ceea ce era mai ușor de zis decât de făcut.

Totuși, existau unii care îi erau loiali tatei. La întrunire, am auzit, fuseseră dezacorduri, apoi voci ridicate, apoi încăierări. S-a dat frâu liber nervilor. Un om a fost lovit în cap și dus la spital cu comotie cerebrală. Era unul dintre greviști – își spuneau *greviști* acum – dar chiar greviștii au fost învinuiți de aceasta vătămare, căci odată ce porneai genul acesta de dezbinare, cine știa cum avea să se termine?

Mai bine să nu pornești. Mai bine să-ți ții gura. Mult mai bine.

Callie Fitzsimmons a venit să-l vadă pe tata. Era foarte îngrijorată din pricina lui, a spus ea. Era îngrijorată că se ducea pe apa sâmbetei. *Moralicește*, la asta se referea ea. Cum putea să se poarte el cu muncitorii lui în modul acesta cavaleresc și totodată cărpănos? Tata i-a spus să privească realitatea în față. A făcut-o sprijinitoare falsă. I-a mai spus și: *Cine te-a pus să faci asta, unul dintre amicii tăi comuniști?* Ea a spus că venise din proprie inițiativă, din iubire, pentru că, deși era capitalist, fusese întotdeauna un om de treabă, însă acum descoperese că se transformase într-un plutocrat fără inimă. El i-a spus că nu poți să fii plutocrat dacă ești falit. Ea i-a spus că putea să-și lichideze activele. El i-a spus că activele lui nu valorau nici cât fundul ei pe care, din câte își dădea el seama, ea îl oferea pe degeaba oricui îl cerea. Ea i-a spus că el nu refuzase pomenile. El a spus da, dar costurile ascunse fuseseră prea mari – mai întâi toată mâncarea din casa lui pentru amicii ei artiști, apoi sângele lui, iar acum sufletul lui. Ea l-a făcut burghez reacționar. El

a făcut-o muscă de hoituri. Acum deja răcneau unul la altul. Apoi s-au auzit uși trântite, și o mașină a demarat în trombă pe pietriș, și acesta a fost sfârșitul.

S-a bucurat Reenie, sau i-a părut rău? I-a părut rău. Nu o plăcuse pe Callie, dar se obișnuise cu ea și, cândva, Callie fusese bună pentru tata. Cine avea s-o înlocuiască? Vreo altă poamă, și e mai bun dracul pe care îl știi.

Săptămâna următoare a fost un apel la grevă generală, în semn de solidaritate cu muncitorii de la Chase and Sons. Toate magazinele și activitățile comerciale trebuiau închise, așa suna edictul. Toate serviciile publice trebuiau întrerupte. Telefonele, livrarea corespondenței. Fără lapte, fără pâine, fără gheață. (Cine emitea aceste decrete? Nimeni nu credea că veneau chiar de la omul care le dădea glas. Omul acesta afirma că e din localitate, chiar din orașul nostru, și odată se crezuse că era – era un Morton, un Morgan, ceva de genul ăsta – dar devenise limpede, fără îndoială, că nu era din localitate. Nu putea să fie, de se purta așa. Oricum, cine era bunicul lui?)

Așa că nu era acest om. Nu el era creierul din spatele afacerii, spunea Reenie, pentru că el nu avea creier, în primul rând. Forțe obscure erau în acțiune.

Laura era îngrijorată din cauza lui Alex Thomas. Era cumva amestecat în asta. Știa că era. Nu avea cum să nu fie, dat fiind crezul lui.

În aceeași zi, după prânz, Richard Griffen a sosit la Avilion cu mașina, însoțit de alte două mașini. Erau mașini mari, lucioase și joase. Bărbații străini erau cinci în total, dintre care patru foarte masivi, cu paltoane de culoare închisă și pălării gri. Richard Griffen și unul dintre bărbați au intrat în biroul tatei, împreună cu tata. Doi dintre ceilalți s-au postat la ușile casei, din față și din spate, iar doi au plecat undeva cu una dintre mașinile luxoase. Eu și cu Laura am privit venirea și plecarea mașinilor de la fereastra camerei Laurei. Ni s-a spus să ne ținem la distanță, ceea ce însemna și la o

distanță de la care nu se putea auzi. Când am întrebat-o pe Reenie ce se petrecea, a părut îngrijorată, și a spus că ce știam noi știa și ea, dar că o să stea cu urechea la pândă.

Richard Griffen nu a rămas la masă. Când a plecat, două mașini au plecat odată cu el. A treia a rămas, și cu ea au rămas trei dintre bărbații masivi. S-au instalat discret în locuința fostului șofer, de deasupra garajului.

Erau detectivi, spunea Reenie. Trebuie să fie. De asta stăteau mereu cu paltoanele pe ei: să nu se vadă armele, pe care le țineau la subraț. Armele erau revolvere. Știa asta din diversele ei reviste. Spunea că se aflau acolo ca să ne apere, și dacă vedeam pe cineva neobișnuit furișându-se noaptea prin grădină – în afară de acești trei bărbați, desigur – trebuia să țipăm.

A doua zi, pe străzile principale din oraș a fost răzmeriță. Mulți bărbați prezenți la ea nu mai fuseseră văzuți până atunci, nimeni nu își amintea de ei. Cine să țină minte un vagabond? Însă unii nu erau vagabonzi, erau agitatori internaționali deghizați. Spionaseră tot ținutul. Cum de ajunseseră aici atât de repede? Pe acoperișul trenurilor, se spunea. Așa călătoreau cei ca ei.

Răzmerița a pornit la un miting din fața primăriei. La început au fost discursuri în care s-a vorbit de spărgători de grevă și bătăuși de la companie; apoi tatei, făcut din carton și înfățișat purtând joben și fumând trabuc – lucruri pe care nu le-a făcut niciodată – i s-a dat foc în aplauzele zgomotoase ale celor prezenți. Două păpuși de cârpă cu rochii roz, cu volănașe, au fost muiate în benzină și aruncate și ele în flăcări. Alea trebuia să fim noi – Laura și cu mine, spunea Reenie. S-a glumit pe seama lor, că erau păpușele fierbinți. (Plimbările Laurei prin oraș cu Alex nu trecuseră neobservate.) Ron Hincks îi povestise asta, a spus Reenie, considerând că trebuie să știe. I-a spus că noi două nu trebuia să mai mergem în centru acum, pentru că spiritele erau prea încinse și nu se știa niciodată. A spus că trebuia să rămânem la Avilion, unde eram în siguranță. Despre

păpuși a spus că era o rușine strigătoare la cer, și că i-ar fi plăcut să pună mâna pe cel care ticluise asta.

Magazinelor și firmelor de pe strada principală, care refuzaseră să închidă, li s-au spart vitrinele. Apoi și celor care închiseseră li s-au spart vitrinele. După aceea a început jaful, și lucrurile au scăpat serios din mână. Sediul ziarului a fost invadat și birourile devastate, Elwood Murray a fost brutalizat, și mașinile din tipografia din spate făcute praf. Camera obscură a scăpat, dar aparatul lui de fotografiat nu; pentru el a fost un moment jalnic, despre care am tot auzit, de multe ori, după aceea.

În acea noapte, fabrica de nasturi a luat foc. Flăcările au tâșnit pe ferestrele de la parter: nu le vedeam din camera mea, dar am auzit dangătul mașinii pompierilor, care se ducea în ajutor. Eram panicată și speriată, firește, dar trebuia să recunosc că în asta era și ceva palpitant. În timp ce ascultam dangătul și strigătele îndepărtate care veneau din aceeași direcție, am auzit pe cineva urcând scările din spate. M-am gândit că poate era Reenie, dar nu era ea. Era Laura; avea pe ea paltonul.

— Unde ai fost? am întrebat. Trebuia să nu ne clintim din loc. Tata are destule griji și fără să umbli tu aiurea.

— Am fost doar în seră, a spus ea. M-am rugat. Aveam nevoie de un loc liniștit.

Au reușit să stingă incendiul, dar clădirea a avut mult de suferit. Țsta a fost primul raport. Pe urmă a sosit doamna Hillcoate, găfâind și aducând rufe curate, și gărzile au lăsat-o să treacă. Incendiere premeditată, a spus ea: se găsiseră bidoanele de benzină. Paznicul de noapte zăcea mort pe podea. Avea un cucui la cap.

Doi bărbați fuseseră văzuți fugind. Fuseseră recunoscuți? Nu cu certitudine, dar se zvonea că unul dintre ei era drăguțul domnișoarei Laura. Reenie a spus că nu era drăguțul ei, Laura nu avea un drăguț, era numai o cunoștință. Ei bine, orice era, a spus doamna Hillcoate, era aproape sigur că el dăduse foc fabricii și îi dăduse una în cap

bietului Al Davidson și îl omorâse ca pe un șobolan, și ar fi făcut bine să o șteargă din oraș dacă ținea la pielea lui.

La masă Laura a spus că nu îi e foame. A spus că nu poate să mănânce chiar atunci: avea să-și ia o tavă sus, pentru mai târziu. Am văzut-o ducând-o pe scara din spate spre camera ei. Avea câte două porții din toate – iepure, păsat, cartofi fierți. De obicei, pentru ea mâncatul era un fel de joacă nervoasă, o ocupație dată mâinilor la masă, în timp ce alții vorbeau, dacă nu cumva o corvoadă pe care trebuia să o ducă la bun sfârșit, ca de pildă lustruitul argintăriei. Un fel de rutină de întreținere plictisitoare. M-am întrebat dacă adoptase dintr-odată o atitudine atât de optimistă față de mâncare.

A doua zi a sosit să restabilească ordinea un detașament de la Royal Canadian Regiment. Acesta era vechiul regiment al tatei din război. I-a fost foarte greu să-i vadă pe acești soldați întorși împotriva propriului neam – a oamenilor lui, sau a oamenilor pe care îi credea ai lui. Nu trebuia să fii mare geniu să îți dai seama că ei nu îi mai împărtășeau părerea despre ei, dar și asta l-a durut. Îl iubiseră, așadar, pentru banii lui? Așa se părea.

După ce Royal Canadian Regiment a luat lucrurile sub control, a sosit poliția călare. Trei polițiști au apărut la ușa noastră din față. Au bătut politicoș, apoi au rămas în hol, cu cizmele lor lucioase scârțâind pe parchetul ceruit, și pălăriile cafenii, țepene, în mână. Voiau să discute cu Laura.

— Vino cu mine, Iris, te rog, mi-a șoptit Laura când a fost chemată. Nu pot să mă duc la ei singură.

Arăta foarte tânără, foarte albă.

Ne-am așezat amândouă pe canapeaua din salonașul pentru doamne, lângă vechiul gramofon. Polițiștii s-au așezat pe scaune. Nu corespundeau ideii mele de polițist călare, fiind prea bătrâni, prea groși în talie. Unul dintre ei era mai tânăr, dar nu el deținea comanda. Cel mijlociu a vorbit. A spus că își cer scuze că ne deranjează într-un moment dificil, probabil, dar problema era oarecum urgentă. Voiau să

vorbească despre domnul Alex Thomas. Știa Laura că acest bărbat era un cunoscut radical și diversionist, care fusese în lagărele de ajutorare, provocând agitație și stârnind necazuri?

Laura a spus că, din câte știa ea, doar îi învățase pe oameni să citească.

Asta era un mod de a privi lucrurile, a spus polițistul. Și dacă era nevinovat, atunci firește că nu avea nimic de ascuns, și avea să iasă în față, dacă i se cerea, nu era Laura de acord? Pe unde putea să stea retras zilele astea?

Laura a spus că nu știe.

Întrebarea a fost repetată altfel. Acest om era bănuit: nu voia Laura să ajute la localizarea infractorului care se prea putea să fi dat foc fabricii tatălui ei și să fi cauzat moartea unui angajat loial? Dacă martorii oculari erau de crezut, adică.

Eu am spus că martorii oculari nu erau de crezut, pentru că cel văzut fugind fusese zărit numai din spate și, în plus, era întuneric.

— Domnișoară Laura? a spus polițistul, ignorându-mă.

Laura a spus că și să fi știut n-ar fi spus. A zis că ești nevinovat până ți se dovedește vinovăția. Și că era împotriva principiilor ei să arunce un om în cușca leilor. A zis că îi părea rău de paznicul mort, dar nu Alex Thomas era de vină, fiindcă Alex Thomas n-ar fi făcut niciodată așa ceva. Dar nu putea să spună mai multe.

Mă ținea strâns de braț, lângă încheietura mâinii. O simțeam tremurând, ca o șină de cale ferată ce vibrează.

Polițistul-șef a spus ceva despre obstrucționarea justiției.

În acest punct eu am spus că Laura avea numai cincisprezece ani, și nu putea fi făcută răspunzătoare ca un adult. Am spus că ce le spusese ea era desigur confidențial, și dacă trecea de această ușă – ajungând la ziare, de exemplu – atunci tata ar fi știut cui să-i mulțumească.

Polițiștii au zâmbit și s-au ridicat, și și-au luat la revedere; erau cuviincioși și inspirau siguranță. Poate că își dăduseră seama că era incorect să urmeze aceasta linie de investigație.

Deși terminat, tata mai avea încă prieteni.

— În regulă, i-am spus Laurei după plecarea lor. Știu că l-ai ascuns în casa asta. Ar fi bine să-mi spui unde.

— L-am băgat în pivnița rece, a spus Laura, cu buza de jos tremurând.

— Pivnița rece! am exclamat. Ce loc tâmpit! De ce acolo?

— Ca să aibă destulă mâncare în caz de urgență, a spus Laura și a izbucnit în lacrimi.

Am luat-o în brațe, și s-a smiorcăit pe umărul meu.

— Destulă mâncare? am spus. Destulă dulceață și jeleu și murături? Zău, Laura, ești culmea! Apoi am început amândouă să râdem, și după ce am râs și Laura și-a șters ochii am spus: Trebuie să-l scoatem de acolo. Dacă se duce Reenie jos după un borcan de dulceață sau mai știi eu ce, și dă din greșală peste el? Ar face atac de cord.

Am mai râs puțin. Eram foarte nervoase. Apoi am spus că podul ar fi mai bun, pentru că nimeni nu urca vreodată acolo. Aranjam eu totul, am spus. Ea era mai bine să se ducă la culcare. Era evident că tensiunea o afectase, și era epuizată. A oftat ușor, ca un copil obosit, și a făcut ce i-am propus. Fusesse într-o încordare permanentă, purtând această imensă greutate de cunoștințe ca pe o desagă dăunătoare, și acum că mi-o predase mie era liberă să doarmă.

Aveam credința că făceam asta doar ca să o menajez – să o ajut, să am grijă de ea, ca întotdeauna?

Da. Asta credeam.

Am așteptat până ce Reenie a făcut curat în bucătărie și s-a dus la culcare. Apoi am coborât treptele pivniței, în frig, obscuritate, miros de umezeală păienjenoasă. Am trecut pe lângă ușa pivniței de cărbune, pe lângă ușa încuiată a

pivniței de vinuri. Ușa de la pivnița rece era închisă cu un zăvor. Am bătut, am ridicat zăvorul, am intrat. Am auzit zgomot de fugă în panică. Era întuneric, desigur; doar lumina de pe coridor. Pe butoiul cu mere erau rămășițele mesei Laurei – oasele de iepure. Semăna cu un altar primitiv.

La început nu l-am văzut; era după butoiul cu mere. Pe urmă l-am dibuit. Un genunchi, o labă a piciorului.

— E în regulă, am șoptit. Sunt doar eu.

— Ah, a spus el, cu glas normal. Sora devotată.

— Șșș, am spus.

Comutatorul electric era un lanț care atârna de la bec. Am tras de el, și s-a aprins lumina. Alex Thomas se descolăcea, chinându-se să iasă de după butoi. A rămas pe vine, clipind mărunț, sfios, ca un bărbat prins cu pantalonii descheiați.

— Ar trebui să-ți fie rușine, am spus.

— Ai venit să mă dai afară în șuturi, sau să mă predai autorităților în drept, presupun, a spus el, zâmbind.

— Nu fi prost, am spus. Cu siguranță nu vreau să fii descoperit aici. Tata n-ar suporta scandalul.

— „Fiică de capitalist ajută un criminal bolșevic”? „Cuibușor de iubire descoperit printre borcane cu jeleu”? Genul acesta de scandal?

M-am încruntat la el. Nu era de glumă.

— Stai liniștită. Eu și cu Laura nu clocim nimic, a spus el. E o puștoaică grozavă, dar e o sfântă în devenire, iar eu nu sunt răpitor de copii.

Se ridicase și se scutura de praf.

— Atunci de ce te ascunde? am întrebat.

— Chestiune de principiu. Odată ce am rugat-o, a trebuit să accepte. Pentru ea, intru în categoria potrivită.

— Ce categorie?

— „Cei din urmă”, cred, a spus el. Ca să-l citez pe Iisus.

Am considerat că era foarte cinic. Apoi a spus că dăduse nas în nas cu Laura dintr-un fel de accident. Dăduse peste ea în seră. Ce căuta el acolo? Se ascundea, evident. De asemenea, sperase să poată vorbi cu mine, a spus.

— Cu mine? De ce naiba cu mine?

— Mă gândeam că tu ai ști ce e de făcut. Pari genul practic. Sora ta e mai puțin...

— Se pare că Laura s-a descurcat destul de bine, am spus scurt. Nu-mi plăcea când alții o criticau pe Laura – lipsa ei de hotărâre, simplitatea ei, ineficacitatea ei. Criticarea Laurei îmi era rezervată mie. Cum te-a strecurat pe lângă oamenii ăia de la uși? am întrebat. De la ușile casei. Cei cu paltoane.

— Chiar și oamenii cu paltoane trebuie să se ușureze uneori, a spus el.

Vulgaritatea asta m-a luat prin surprindere – nu se potrivea cu politețea lui de la masa de gală – dar poate că era o mostră de batjocură orfelină, pe care o prezisese Reenie. Am decis să o ignor.

— Înțeleg că nu tu ai pus focul, am spus.

Voiam ca asta să sune sarcastic, dar n-a fost primită așa.

— Nu sunt chiar atât de tâmpit, a spus el. N-aș fi dat foc fără niciun motiv.

— Toți cred că tu ai făcut-o.

— Și totuși n-am făcut-o, a spus el. Dar pentru anumiți oameni ar fi foarte convenabil să se adopte părerea asta.

— Care anumiți oameni? De ce?

De data asta nu îl presam; eram nedumerită.

— Folosește-ți capul, a spus el.

Dar nu a vrut să zică mai multe.

Podul

Am luat o lumânare din rezerva din bucătărie, pusă la îndemână pentru cazul în care se întrerupea curentul, și l-am scos pe Alex Thomas din pivniță, l-am condus prin bucătărie și pe scara din spate, apoi pe scara mai îngustă ce ducea în pod, unde l-am instalat în spatele a trei cufere goale. Într-un cufăr de cedru erau niște plăpumi vechi, și le-am scos să-i fac un culcuș.

— N-o să vină nimeni, am spus. Dacă vine, bagă-te sub plăpumi. Nu umbla pe aici, s-ar putea să ți se audă pașii. Nu aprinde lumina. (În pod era un singur bec cu întrerupător cu lanț, ca în pivnița rece.) O să-ți aducem dimineață ceva de mâncare, am adăugat, neștiind cum aveam să-mi țin această promisiune.

Am coborât la parter, apoi m-am dus iarăși sus cu o oală de noapte, pe care am pus-o jos fără o vorbă. Era un amănunt din poveștile lui Reenie despre răpitori care mă îngrijorase mereu – cum era cu facilitățile? Una era să fii încuiată într-o criptă, și cu totul alta să trebuiască să stai pe vine într-un colț, cu fusta ridicată.

Alex Thomas a dat din cap și a spus:

— Bravo. Ești o prietenă bună. Știam eu că ești practică.

Dimineața, Laura și cu mine am ținut o conferință șoptită în camera ei. Subiectele discutate au fost procurarea de mâncare și băutură, nevoia de vigilență, și golirea oalei de noapte. Una dintre noi – prefăcându-se că citește – avea să stea de pază în camera mea, cu ușa deschisă: de acolo se vedea ușa ce dădea spre scara podului. Cealaltă avea să îndeplinească celelalte servicii. Am căzut de acord să îndeplinim prin rotație aceste sarcini. Marea piedică avea să fie Reenie, care sigur ar fi simțit că nu e lucru curat dacă acționam pe furiș.

N-am întocmit niciun plan pentru cazul în care am fi fost descoperite. Totul a fost improvizație.

Primul mic dejun al lui Alex Thomas au fost cojile de la pâinea noastră prăjită. De regulă nu mâneam cojile până nu eram bătute la cap – Reenie mai avea încă obiceiul să spună *Amintiți-vă de armenii care mor de foame* – dar de data asta, când s-a uitat Reenie, cojile dispăruseră. Erau de fapt în buzunarul fustei bleumarin a Laurei.

— Alex Thomas trebuie să fie armenii care mor de foame, am șoptit, în timp ce urcam în grabă scara.

Dar Laurei nu i s-a părut amuzant. Considera că era corect.

Vizitele noastre aveau loc dimineața și seara. Operam descinderi în cămară, valorificam resturile. Subtilizam morcovi cruzi, șorici de costiță, ouă fierte, mâncate pe jumătate, bucăți de pâine îndoite, având la mijloc unt și dulceață. O dată un copan de pui din tocană – o lovitură îndrăzneată. De asemenea, pahare de apă, cești de lapte, cafea rece. Căram farfuriile goale, le depozitam sub paturile noastre până când drumul era liber, apoi le spălam la chiuveta din baia noastră înainte de a le pune la loc în dulapul din bucătărie. (Eu făceam asta, Laura era foarte stângace.) Nu foloseam vesela bună. Dacă se spărgea ceva? Chiar și o farfurie de fiecare zi putea să fie observată: Reenie nu le scăpa din ochi. Așa că eram foarte precaute cu vesela și tacâmurile.

Ne bănuia Reenie? Cred că da. De obicei își dădea seama când urzeam ceva. Dar își dădea seama și când era mai politic să nu știe precis ce putea fi acel ceva. Cred că se pregătea să spună că habar n-avusese, în caz că eram prinse. Ba chiar ne-a spus, o dată, să nu mai șterpelim stafide; a spus că parcă eram niște puțuri fără fund, și cum de ni se scofâlciseră picioarele așa dintr-odată? Și era supărată din cauza sfertului de plăcintă cu dovleac care dispăruse. Laura a spus că o mâncase ea: avusese un atac subit de foame, a spus ea.

— Cu coajă cu tot? a întrebat tăios Reenie.

Laura nu mânca niciodată cojile de la plăcintele lui Reenie. Nimeni nu le mânca. Nici Alex Thomas.

— Am dat-o la păsărele, a spus Laura.

Foarte adevărat: asta făcuse, după aceea.

La început, Alex Thomas ne-a apreciat eforturile. A spus că eram tovarășe bune, și că fără noi ar fi fost în belea. Pe urmă a vrut țigări – murea să tragă un fum. I-am adus câteva din tabachera de argint de pe pian, dar l-am avertizat să se limiteze la una pe zi – fumul putea fi detectat. (A ignorat această restricție.)

Apoi a spus că cel mai rău lucru la pod era că nu putea să-și păstreze curățenia. A spus că își simțea gura ca un canal de scurgere. Am furat vechea periută de dinți pe care o folosea Reenie la curățatul argintăriei, și am frecat-o cât am putut de bine; el a spus că era mai bună decât nimic. Într-o zi i-am adus un lighean și un prosop, și un urcior cu apă caldă. După aceea a așteptat până nu a mai fost nimeni dedesubt, și a aruncat apa murdară pe fereastra podului. Plouase, așa că pământul era oricum ud și pata nu s-a observat. Puțin mai târziu, când drumul părea liber, l-am lăsat să coboare scara de la pod și să se închidă în baia pe care o împărțeam noi două, ca să se poată spăla ca lumea. (Îi spuseseam lui Reenie că aveam să o ajutăm preluând curățenia în această baie, la care comentariul ei a fost: *Minunile nu se mai termină.*)

În timp ce Alex Thomas îi dădea înainte cu spălatul, Laura stătea în camera ei, eu stăteam în a mea, fiecare păzind o ușă a băii. Încercam să nu mă gândesc la ce se petrecea acolo înăuntru. Pentru mine, imaginea lui cu toate hainele scoase era dureroasă, într-un fel care nu suporta nici gândul.

Alex Thomas apărea în editorialele ziarelor, nu numai din ziarul nostru. Era un incendiator și un criminal, se spunea, și de soiul cel mai rău – unul care omora cu sânge rece, din fanatism. Venise în Port Ticonderoga pentru a se infiltra în forța muncitoare și pentru a semăna semințele discordiei,

ceea ce îi reușise, ca dovadă greva generală și tulburările. Era un exemplu al relelor unei educații universitare – un băiat deștept, prea deștept pentru binele lui, a cărui minte fusese tulburată de un anturaj rău și cărți și mai rele. Tatăl lui adoptiv, un preot prezbiterian, era citat ca spunând că se ruga în fiecare noapte pentru sufletul lui Alex, dar că aceasta era o generație de năpârci. Faptul că l-a salvat pe Alex, când era copil, de ororile războiului nu a fost trecut cu vederea: Alex era o marcă scăpată de la ardere, dar întotdeauna e un risc să aduci un străin în casa ta. Implicația era că astfel de mărci e mai bine să fie lăsate nescăpate.

Pe lângă toate astea, poliția tipărise un afiș „Căutat” cu chipul lui Alex, și îl lipise în oficiul poștal, precum și în alte locuri publice. Din fericire, poza nu era prea clară: Alex ținea mâna în față, lucru care îi ascundea parțial chipul. Era fotografia din ziar, cea pe care ne-o făcuse tuturor trei Elwood Murray, la picnicul fabricii de nasturi. (Firește că Laura și cu mine eram tăiate din ea.) Elwood Murray dăduse de știre că el ar fi putut să scoată o fotografie mai bună după negativ, dar când s-a dus să se uite, negativul dispăruse. Ei bine, asta nu era de mirare: multe lucruri fuseseră distruse când a fost devastat sediul ziarului.

I-am adus lui Alex decupajele din ziare – și unul dintre afișele „Căutat” – Laura îl furase de pe un stâlp de telefon. El a citit despre sine cu o spaimă îndurerată.

— Îmi vor capul pe tavă, a spus.

După câteva zile ne-a întrebat dacă putem să-i aducem niște hârtie – hârtie de scris. Aveam un teanc de caiete de teme, rămase de la domnul Erskine: i le-am dus pe acelea, precum și un creion.

— Ce crezi că scrie? a întrebat Laura.

Nu ne puteam hotărî. Un jurnal de prizonier, o dezvinovățire? Poate o scrisoare, către cineva care putea să-l salveze. Însă nu ne-a cerut să punem ceva la poștă, așa că nu putea să fie o scrisoare.

Îngrijirea lui Alex Thomas ne-a apropiat pe mine și pe Laura mai mult decât fuseserăm o vreme. El era secretul nostru vinovat, și totodată proiectul nostru moral – unul pe care în sfârșit îl împărtășeam. Eram două mici bune samaritene, care ridicau din șanț pe bărbatul căzut printre tâlhari. Eram Maria și Marta, îngrijindu-ne de... ei bine, nu de Iisus, nici chiar Laura nu mergea atât de departe, însă era evident pe care dintre noi o distribuise ea în aceste roluri. Eu trebuia să fiu Marta, să mă ocup de treburile gospodărești în fundal; ea trebuia să fie Maria, așternând devotament pur la picioarele lui Alex. (Ce preferă un bărbat? Costiță cu ouă, sau venerație? Uneori una, alteori cealaltă, în funcție de cât e de flămând.)

Laura ducea resturile de mâncare pe scara de la pod de parcă erau o ofrandă de templu. Căra jos oala de noapte de parcă era o raclă cu moaște, sau o lumânare prețioasă pe punctul de a se stinge.

Noaptea, după ce Alex Thomas fusese hrănit și adăpat, vorbeam despre el – cum arătase în acea zi, dacă era prea slab, dacă tușise – nu voiam să se îmbolnăvească. Ce putea să-i lipsească, ce trebuia să încercăm să furăm pentru el a doua zi. Pe urmă ne urcam fiecare în patul ei. Nu știu ce făcea Laura, dar eu mi-l imaginam acolo sus în pod, chiar deasupra mea. Și el încerca să doarmă, perpelindu-se și întorcându-se în patul lui din plăpumi mucegăite. Pe urmă adormea. Pe urmă visa, vise lungi cu război și foc, și sate fărâmițate, ale căror fragmente erau împrăștiate în jur.

Nu știu în care punct aceste vise ale lui se transformau în vise cu urmărire și fugă, nu știu în care punct mă alăturam lui în aceste vise, alergând cu el mână în mână, în amurg, departe de o clădire în flăcări, peste câmpiile brăzdate de decembrie, peste miriștea în care acum începea să se instaleze înghețul, către linia întunecată a pădurii îndepărtate.

Dar de fapt nu era visul lui, știam asta. Era al meu. Avilionul era cel care ardea, sfărâmăturile lui erau

împrăștiate pe pământ – vesela cea bună, bolul de Sevres cu petale de trandafiri, tabachera de argint de pe pian. Pianul însuși, vitraliile de la sufragerie – cupa roșie ca sângele, harpa crăpată a Isoldei – toate lucrurile de care visam să scap, adevărat, dar nu prin distrugere. Voisem să plec de acasă, dar casa să rămână pe loc, așteptându-mă, neschimbată, ca să mă pot întoarce la ea după plac.

Într-o zi, când Laura era plecată – nu mai era periculos pentru ea, bărbații în paltoane plecaseră, și polițiștii călare la fel, străzile erau iarăși liniștite – am hotărât să fac o excursie solo în pod. Aveam de făcut o danie – un buzunar de curmale și smochine uscate, șterpelite din ingredientele pentru budinca de Crăciun. Am iscodit – Reenie era ocupată cu doamna Hillcoate în bucătărie – apoi m-am dus la ușa podului și am bătut. Stabiliserăm deja un fel aparte de a bate, o bătaie urmată de alte trei într-o succesiune rapidă. Pe urmă am urcat în vârful picioarelor scara îngustă a podului.

Alex Thomas era ghemuit lângă mica fereastră ovală, încercând să profite de lumina de afară. Era clar că nu mă auzise bătând: era cu spatele la mine, și avea pe umeri una dintre plăpumi. Părea să scrie. Am simțit miros de fum de țigară – da, fuma, avea țigara în mână. M-am gândit că n-ar fi trebuit să facă asta atât de aproape de plapumă.

Nu prea știam cum să-mi anunț prezența.

— Sunt aici, am spus.

A tresărit și a scăpat țigara. Aceasta a căzut pe plapumă. Am icnit și m-am lăsat în genunchi s-o îndepărtez – am avut viziunea de acum familiară a Avilionului cuprins de flăcări.

— E în regulă, a spus el.

Era și el în genunchi, amândoi uitându-ne după vreo scânteie rămasă. Apoi, următorul lucru pe care l-am știut a fost că eram pe podea, și el mă ținea și mă săruta pe gură.

Nu mă așteptasem la asta.

El se așteptase la asta? Era ceva foarte neașteptat, sau existaseră preliminarii: o atingere, o privire? Făcusem ceva

să îl provoc? Nimic de care să-mi amintesc, dar ce îmi amintesc este oare același lucru cu ce s-a întâmplat cu adevărat?

Acum e: sunt singura supraviețuitoare.

În orice caz, a fost exact cum spusese Reenie, despre bărbații din sălile de cinematograf, doar că eu nu m-am simțit revoltată. Dar restul a fost foarte adevărat: eram paralizată, nu mă puteam mișca, n-aveam scăpare. Oasele mi se transformaseră în ceară ce se topea. El îmi deschiesea aproape toți nasturii până să fiu în stare să mă dezmeticesc, să mă desprind, să fug.

Am făcut asta fără o vorbă. În timp ce coboram împleticit scara de la pod, dându-mi la o parte părul de pe față, vârându-mi bluza în fustă, am avut impresia că – în spatele meu – el râdea de mine.

Nu știam exact ce se putea întâmpla dacă lăsam să se repete așa ceva, dar orice ar fi fost era periculos, cel puțin pentru mine. Aș fi căutat-o cu lumânarea, aș fi pățit-o, aș fi fost o nenorocire care aștepta să se întâmple. Nu-mi puteam permite să mai fiu singură în pod cu Alex Thomas, nici nu-i puteam mărturisi Laurei din ce motiv. Ar fi fost prea dureros pentru ea: n-ar fi putut niciodată să înțeleagă. (Mai exista o posibilitate – poate că el făcea ceva asemănător cu Laura. Dar nu, nu-mi venea să cred asta. Ea n-ar fi permis niciodată. Oare?)

— Trebuie să-l scoatem din oraș, i-am spus Laurei. Nu putem s-o ținem tot așa. Sigur se va observa.

— Nu încă, a spus Laura. Trenurile sunt încă ținute sub urmărire.

Ea putea să știe asta, deoarece continua să lucreze la cantina săracilor.

— Ei bine, atunci altundeva în oraș, am spus.

— Unde? Nu există altundeva. Și ăsta e cel mai bun loc – asta este singurul loc în care nici nu s-au gândit să se uite.

Alex Thomas a spus că nu voia să-l prindă zăpada acolo. A spus că o iarnă în pod l-ar face să se țicnească. A spus că se scrânteia. A spus că avea să meargă pe jos două mile pe șine, și să sară într-un vagon de marfă – era un terasament înalt acolo, de unde putea sări mai ușor. A spus că dacă reușea să ajungă până la Toronto, putea să se ascundă – avea prieteni acolo, iar ei aveau prieteni. Pe urmă ar fi trecut în State, într-un fel sau altul, unde ar fi fost mai în siguranță. Din ce citise în ziare, autoritățile bănuiau că putea să fie deja acolo. În mod sigur nu îl mai căutau în Port Ticonderoga.

În prima săptămână din ianuarie am hotărât amândouă că era destul de sigur pentru el să plece. Am șterpelit pentru el o haină veche de-a tatei din colțul din fund al garderobei, și i-am făcut un pachet cu mâncare – pâine cu brânză, un măr – și l-am expediat în drumurile lui. (Tata a avut nevoie mai târziu de haină, și Laura a spus că i-o dăduse unui vagabond, ceea ce era în parte adevărat. Cum acest gest îi stătea cu totul în fire, nu a fost pus sub semnul întrebării, doar s-a bombănit pe seama lui.)

În noaptea plecării lui Alex, l-am scos pe ușa din spate. A spus că ne este foarte îndatorat; a spus că nu o să uite. Ne-a îmbrățișat pe fiecare, o îmbrățișare frățească, de durată egală pentru fiecare. Era evident că voia să scape de noi. Lăsând la o parte faptul că era noapte, era ciudat, de parcă pleca la școală. După aceea am plâns, ca niște mame. A fost și ușurare – că plecase, că scăpaserăm de grija lui – dar și asta era ca a unor mame.

A lăsat în urmă unul dintre caietele ieftine pe care i le dăduserăm. Bineînțeles că l-am deschis imediat să vedem dacă scrisese ceva în el. Ce speram? Un bilet de rămas-bun, exprimând recunoștință nepieritoare? Sentimente binevoitoare pentru noi? Ceva de genul ăsta. Iată ce am găsit:

ancorin

nacrod

berel	onixor
carchineal	porfirial
diamit	cuartze fir
ebonort	rint
fulgor	safirion
glutz	tristoc
hortz	ulinth
iridis	vorver
jocint	wotanit
kalkil	xenor
lazaris	yorula
malacont	zycron

— Pietre prețioase? a întrebat Laura.

— Nu. Nu sună a pietre, am spus.

— E o limbă străină?

Nu știam. M-am gândit că această listă semăna suspect cu un cod. Poate că (la urma urmei) Alex Thomas era ce îl acuzau alții a fi: un spion de vreun fel.

— Cred că ar trebui să scăpăm de asta, am spus.

— Mă ocup eu, a spus repede Laura. Am să-i dau foc în căminul meu.

A împăturit-o și a strecurat-o în buzunar.

La o săptămână după plecarea lui Alex Thomas, Laura a venit în camera mea.

— Cred că ar trebui să iei asta, a spus ea.

Era o copie a fotografiei cu noi trei, cea pe care o făcuse Elwood Murray la picnic. Dar ea se decupase pe sine din ea – îi rămăsese numai mâna. N-ar fi putut să scape de mâna asta fără să fi lăsat o margine vălurită. Nu colorase deloc această fotografie, în afară de mâna ei tăiată. Aceasta fusese colorată într-un galben foarte deschis.

— Pentru Dumnezeu, Laura! am spus. De unde ai luat asta?

— Am făcut câteva copii, a spus ea. Când lucram la Elwood Murray. Am luat și negativul.

Nu știam dacă să mă supăr sau să mă alarmez. Să ciopârțești așa fotografia era un lucru foarte ciudat. Vederea mâinii de un galben deschis a Laurei, furișându-se spre Alex prin iarbă ca un crab incandescent, a făcut să mă treacă un fior rece pe șira spinării.

— De ce naiba ai făcut asta?

— Pentru că asta vrei să îți minte, a spus ea.

Era un lucru atât de insolent încât am icnit. Mi-a aruncat o privire directă, care la oricine altcineva ar fi fost o provocare. Dar așa era Laura: tonul ei nu era nici îmbufnat, nici gelos. În ceea ce o privea, nu făcea decât să afirme un fapt.

— E în regulă, a spus ea. Mai am una, pentru mine.

— Și eu nu sunt în a ta?

— Nu, a spus ea. Nu ești. Nu ești deloc, în afară de mână.

Lucrul acesta s-a apropiat cel mai mult de o mărturisire pe care a făcut-o vreodată, în fața mea, a iubirii pentru Alex Thomas. În afară de ziua de dinaintea morții ei, de fapt. Însă nici chiar atunci nu a folosit cuvântul *iubire*.

Ar fi trebuit să arunc această poza mutilată, dar n-am făcut-o.

Lucrurile s-au reșezat în ordinea lor obișnuită, monotonă. Printr-un acord tacit, nici eu, nici Laura n-am mai pomenit între noi de Alex Thomas. Existau prea multe care nu puteau fi spuse, de fiecare parte. La început mă duceam în pod – încă mai persista un ușor miros de fum – dar după un timp n-am mai făcut asta, deoarece nu avea niciun rost.

Ne vedeam iarăși de viața cotidiană, în măsura în care era cu puțință. Acum erau ceva mai mulți bani, pentru că tata primise până la urmă asigurarea pe clădirea arsă a fabricii. Nu era suficient, dar ni se dădea – spunea el – o clipă de răgaz.

Salonul imperial

Anotimpul se învârtește în balamalele sale, pământul se îndepărtează de lumină; pe sub tufele de la marginea drumului, resturile de hârtie din vară se strâng grămadă ca o prevestire a zăpezii. Aerul se usucă, pregătindu-ne pentru apropiata Sahară a iernii cu încălzire centrală. Deja vârful degetelor mari mi se crapă, fața mi se ofilește și mai mult. Dacă mi-aș putea vedea pielea în oglindă – dacă aș putea să ajung destul de aproape, sau destul de departe – ar fi străbătută în zigzag de riduri mici, printre zbârciturile principale, ca niște încrustații în fildeș.

Azi-noapte am visat că aveam picioarele acoperite de păr. Nu păr puțin, ci foarte mult – păr negru care răsărea în smocuri și cărcei în timp ce mă uitam, întinzându-se în sus pe coapsele mele ca blana unui animal. Venea iarna, am visat, și aveam să hibernez. Mai întâi avea să-mi crească blană, pe urmă o să mă târăsc într-o peșteră, apoi o să adorm. Totul părea normal, de parcă mai făcusem asta. Apoi mi-am adus aminte, chiar și în vis, că n-am fost niciodată o femeie atât de păroasă și că acum sunt cheală ca un triton, sau cel puțin picioarele mele; așa că deși păreau atașate de corpul meu, aceste picioare păroase nu puteau fi ale mele. În plus, nu aveau simțire în ele. Erau picioare de la altceva, sau ale altcuiva. Tot ce trebuia să fac era să cercetez picioarele, să-mi trec mâna pe ele, să descopăr cine sau ce era.

Frica de acest lucru m-a trezit, sau așa am crezut. Am visat că s-a întors Richard. Îl auzeam respirând în pat lângă mine. Totuși, nu era nimeni acolo.

Apoi m-am trezit la realitate. Picioarele îmi erau amorțite: eram răsucită. Am bâjbâit după veioza de pe noptieră, mi-am decodat ceasul: era ora două dimineața. Inima îmi bubuia dureros, de parcă fugisem. E adevărat ce se spune, mi-am zis. Un coșmar te poate ucide.

Îi dau zor, croindu-mi drum pe hârtie ca un crab. E o cursă lentă acum, între mine și inima mea, dar am de gând

să ajung prima acolo. Unde acolo? La capăt, sau la *Sfârșit*. Una sau cealaltă. Amândouă sunt destinații, dacă se pot numi așa.

Ianuarie și februarie 1935. Toiul iernii. Ninge, răsuflarea se oprea; cuptoarele ardeau, fumul se înălța, caloriferele zăngăneau. Mașinile ieșeau din șosea în șanțuri: șoferii lor, pierzându-și nădejdea în ajutor, țineau motoarele în funcțiune și erau asfixiați. Pe băncile din parc și în depozite părăsite erau găsiți vagabonzi morți, rigizi ca niște manechine, de parcă pozau pentru o reclamă de vitrină a sărăciei. Cadavrele care nu puteau fi îngropate din cauză că nu le puteau fi săpate mormintele în pământul tare ca oțelul își așteptau rândul în dependențele nervoșilor antreprenori de pompe funebre. Șobolanii o duceau bine. Mamele cu copii, incapabile să găsească de lucru sau să plătească chiria, erau azvârlite în zăpadă, cu câțel și cu purcel. Copiii patinau pe iazul morii înghețat al râului Louveteau, și doi au căzut prin gheață, și unul s-a înecat. Țevile înghețau și se spărgeau.

Eu și Laura eram tot mai puțin împreună. Ba pe ea nici nu o prea vedeai. Dădea o mână de ajutor la campania de ajutorare organizată de biserica unită, sau așa spunea ea. Reenie spunea că de luna viitoare avea să muncească pentru noi numai trei zile pe săptămână; spunea că o supărau picioarele, ceea ce era felul ei de a masca faptul că nu ne mai permiteam să-i plătim program întreg. Oricum știam asta, era clar ca lumina zilei. Și pentru tata era clar, în ultima vreme își petrecea mult timp în foișor.

Fabrica de nasturi era pustie, interiorul ei carbonizat și spulberat. Nu aveam bani s-o reparăm: compania de asigurări se încapățâna să nu plătească, invocând circumstanțele misterioase care înconjurau incendierea premeditată. Se șușotea că nu era totul așa cum părea. Ba chiar unii insinuau că însuși tata provocase incendiul, o aberație calomnioasă. Celelalte două fabrici erau tot închise. Tata își storcea creierii să găsească o cale de a le redeschide.

Se ducea tot mai des la Toronto, cu treburi. Uneori mă lua cu el, și stăteam la Royal York Hotel, considerat pe atunci cel mai bun hotel. Acolo își țineau amantele și dădeau chiolhanuri de-o săptămână toți președinții de companii și doctorii și avocații, dar la acea vreme nu știam asta.

Cine ne plătea aceste scurte călătorii de plăcere? Aveam o bănuială că Richard, care era prezent în aceste ocazii. El era cel cu care făcea tata afaceri: ultimul rămas, dintr-un șir tot mai scurt. Afacerea privea vânzarea fabricilor, și era complicată. Tata mai încercase să vândă, dar în vremurile astea nimeni nu cumpăra, nu în condițiile puse de el. El voia să vândă numai o cotă-parte minoritară. Voia să păstreze controlul. Voia o infuzie de capital. Voia să redeschidă fabricile, astfel încât oamenii lui să aibă slujbă. Le spunea „oamenii lui”, de parcă erau tot în armată și el era tot căpitanul lor. Nu voia să ia lucrurile așa cum erau și să-i părăsească, deoarece, după cum toată lumea știe, sau știa odinioară, un căpitan trebuie să se ducă la fund odată cu corabia. Acum nu și-ar bate capul. Acum ar da banul și ar ieși pe cauțiune, și s-ar muta în Florida.

Tata spunea că avea nevoie de mine „să iau notițe”, dar n-am luat niciodată. Credeam că mă aflam acolo doar ca să aibă pe cineva cu el – pentru sprijin moral. De asta avea sigur nevoie. Era slab ca un băț, și mâinile îi tremurau constant. Trebuia să facă un efort ca să se semneze.

Laura nu venea în aceste excursii. Prezența ei nu era necesară. Ea rămânea în Port Ticonderoga, împărțind pâine veche de trei zile și supă apoasă. Luase obiceiul să sară peste mese, de parcă nu se simțea îndreptățită să mănânce.

— Iisus mânca, spunea Reenie. Mânca de toate. Nu se zgârcea.

— Da, dar eu nu sunt Iisus, spunea Laura.

— Slavă Domnului că are minte să știe măcar atâta, bombănea Reenie către mine.

Vărsa cele două treimi rămase din porția Laurei înapoi în oală, pentru că ar fi fost un păcat și o rușine să se piardă. În

acele vremuri, pentru Reenie era un motiv de mândrie faptul că nu arunca niciodată nimic.

Tata nu mai avea șofer, și nu mai avea încredere în sine să conducă. Ne duceam la Toronto cu trenul, ajungeam în gara Union, traversam strada și intram în hotel. Eu trebuia să mă distrez cumva după-amiaza, în timp ce se derulau afacerile. Totuși, de cele mai multe ori rămâneam în camera mea, fiindcă mi-era frică de oraș și rușine de hainele mele urâte, care mă făceau să arat cu mulți ani mai mică decât eram. Citeam reviste: *Ladies' Home Journal*, *Collier's*, *Mayfair*. În majoritate citeam povestirile care aveau legătură cu dragostea. Nu mă interesau rețetele culinare sau modelele de croșetat, cu toate că sfaturile cosmetice îmi rețineau atenția. Citeam și reclamele. Un articol de îmbrăcăminte pe bază de latex, cu întindere în dublu sens mă făcea să joc bridge mai bine. Deși poate fumam ca un turc, cui îi păsa, pentru că aveam să am gura curată ca lacrima dacă rămâneam la țigările Spud. Ceva numit Larvex avea să pună capăt grijilor mele pricinuite de molii. La Bigwin Inn, pe frumosul Lake of Bays, unde fiecare clipă era îmbătătoare, puteam să fac pe plajă exerciții de slăbire pe muzică.

După ce afacerile din ziua respectivă se încheiau, toți trei – tata, Richard și eu – luam masa la un restaurant. În aceste ocazii nu spuneam nimic, fiindcă ce aveam eu de spus? Subiectele erau economia și politica, Depresiunea, situația din Europa, mutările îngrijorătoare fiind făcute de lumea comunistă. Richard era de părere că Hitler refăcuse în mod sigur unitatea Germaniei din punct de vedere financiar. Era mai puțin de acord cu Mussolini, care era un amator și un diletant. Richard fusese abordat pentru a investi într-o țesătură nouă pe care o realizau italienii – în mare secret – făcută din proteine din lapte încălzit. Dar dacă această pânză se uda, spunea Richard, mirosea groaznic a brânză, și de aceea doamnele din America de Nord n-ar fi acceptat-o niciodată. Era hotărât să rămână la vâscoză, deși se încrețea

la umezeală, și stătea cu urechea la pândă să prindă orice părea promițător. Nu se putea să nu apară ceva, vreun material artificial care să înlătore de tot mătasea, și bumbacul în mare măsură.

Ce voiau doamnele era un produs care să nu aibă nevoie să fie călcat, care să poată fi întins pe sârmă, care să se usuce fără să se încrețească. Mai voiau ciorapi care să fie durabili și transparenți totodată, ca să-și poată etala picioarele. Nu era așa? m-a întrebat, cu un zâmbet. Avea obiceiul să apeleze la mine în problemele privitoare la doamne.

Am dat din cap. Întotdeauna dădeam din cap. Niciodată nu ascultam cu mare atenție, nu numai din cauză că aceste conversații mă plictiseau, ci și din cauză că mă întristau. Mă durea să-l văd pe tata fiind de acord cu sentimente pe care simțeam că nu le împărtășea.

Richard spunea că ar fi trebuit să ne invite la masă acasă la el dar, întrucât era burlac, ar fi fost o chestie improvizată. Locuia într-un apartament trist, spunea el; spunea că, practic, era un călugăr. „Ce e viața fără o soție?” zicea el, zâmbind. Suna ca un citat. Cred că asta și era.

Richard m-a cerut în căsătorie în Salonul imperial de la Royal York Hotel. Mă invitase la masă, împreună cu tata; dar apoi, în ultimul moment, în timp ce mergeam pe coridoarele hotelului spre lift, tata a spus că nu putea să mă însoțească. Trebuia să mă duc singură, a spus el. Bineînțeles că era o treabă aranjată între ei.

— Richard te va întreba ceva, mi-a spus tata, pe ton de scuză.

— Da? am spus.

Probabil ceva despre călcat, dar nu-mi prea păsa. În ce mă privea, Richard era un bărbat în toată firea. Avea treizeci și cinci de ani, eu aveam optsprezece. Era bine trecut de vârsta la care ar fi putut să fie interesant.

— Cred că s-ar putea să-ți ceară să te măriți cu el, a spus tata.

Eram atunci în hol. M-am așezat.

— Oh, am spus. Am înțeles dintr-odată ce ar fi trebuit să fie evident de ceva vreme. Mi-a venit să râd, ca de o farsă. De asemenea, am simțit că parcă îmi dispăruse stomacul. Totuși, glasul meu a rămas calm. Ce trebuie să fac?

— Mi-am dat deja consimțământul, a spus tata. Așa că e la latitudinea ta. Apoi a adăugat: Multe depind de asta.

— Multe?

— Trebuie să mă gândesc la viitorul vostru. În caz că mi s-ar întâmpla ceva, adică. La viitorul Laurei, îndeosebi.

Ce spunea el era că dacă nu mă măritam cu Richard n-am fi avut deloc bani. Și mai spunea că niciuna dintre noi – eu, și mai ales Laura – n-am fi fost în stare să ne purtăm singure de grijă.

— Trebuie să mă gândesc și la fabrici, a spus el. Trebuie să mă gândesc la afacere. Ar mai putea fi salvată, dar bancherii sunt pe urmele mele. Sunt gata să pună mâna pe mine. Se sprijinea în baston, uitându-se la covor, și am văzut cât îi era de rușine. Ce învins era. A continuat: Nu vreau ca totul să fi fost degeaba. Bunicul tău, și pe urmă... Cincizeci, șaiszeci de ani de muncă grea, duși pe apa gărlei.

— Oh! înțeleg.

Eram încolțită. Nu părea să am vreo alternativă de propus.

— Bancherii ar lua și Avilionul. L-ar vinde.

— Oare?

— E ipotecat tot.

— Oh!

— Ar putea să fie nevoie de multă hotărâre. De mult curaj. Acceptarea situației și așa mai departe.

N-am spus nimic.

— Dar, firește, orice decizie vei lua va fi treaba ta.

N-am spus nimic.

— N-aș vrea să faci ceva care e cu totul împotriva voinței tale, a spus el, uitându-se pe lângă mine cu ochiul lui bun,

încruntându-se puțin, de parcă tocmai intrase în câmpul lui vizual un obiect de mare importanță; în spatele meu nu era decât un perete.

N-am spus nimic.

— Bun. Atunci asta e. Părea ușurat. Are mult bun-simț Griffen. Cred că e de nădejde, orice s-ar spune.

— Cred că da, am spus. Sunt sigură că e foarte serios.

— Ai fi pe mâini bune. Și Laura, desigur.

— Desigur, am spus cu o voce stinsă. Și Laura.

— Capul sus, atunci.

Îl învinovățesc? Nu. Nu-l mai învinovățesc. Acum lucrurile de atunci se văd la valoarea lor normală, dar el nu făcea decât ce considera a fi – a fi pe atunci – lucrul responsabil. Făcea cum știa el mai bine.

Richard ni s-a alăturat ca la un semn, și cei doi bărbați și-au strâns mâinile. A fost luată și mâna mea, strânsă scurt. Apoi cotul meu. Așa conduceau bărbații femeile pe vremea aceea – de cot – și astfel am fost condusă de cot în Salonul imperial. Richard a spus că ar fi vrut Cafeneaua venețiană, care era mai veselă și mai festivă ca atmosferă, dar din păcate fusese rezervată în întregime.

E ciudat că îmi amintesc asta acum, dar pe atunci Royal York Hotel era cea mai înaltă clădire din Toronto, iar Salonul imperial era cea mai mare sală de mese. Lui Richard îi plăcea tot ce era mare. Încăperea în sine avea șiruri de stâlpi mari, pătrați, un tavan lucrat în mozaic, un șir de candelabre, fiecare cu un ciucure în capăt: o opulență congelată. Era scorțoasă, greoaie, burduhănoasă – cu vine, într-un fel. *Porfir* este cuvântul care îmi vine în minte, deși s-ar putea ca acolo să nu fi fost.

Era amiază, una dintre acele zile neliniștitoare de iarnă care sunt mai senine decât ar trebui. Lumina albă a soarelui cădea în mănunchiuri de raze prin golurile din draperiile grele, care trebuie să fi fost maro, cred, și erau sigur de catifea. Sub obișnuitele mirosuri ale sălilor de mese de hotel

de legume preparate la abur și pește călduț se simțea un iz de metal încins și pânză arzând mocnit. Masa pe care o rezervase Richard era într-un colț slab luminat, departe de abraziva lumină a zilei. Într-o vază înaltă și îngustă era un boboc de trandafir roșu; m-am uitat la Richard, curioasă să știu cum avea să abordeze lucrurile. Avea să-mi ia mâna, să o strângă, să șovăie, să se bâlbâie? Nu credeam.

Nu îmi era antipatic din cale afară. Nu îmi plăcea. Aveam puține păreri despre el pentru că nu mă prea gândisem la el, cu toate că – din când în când – remarcasem eleganța hainelor lui. Uneori era prețios, dar măcar nu era ce s-ar chema urât, deloc. Bănuiam că era foarte căutat. Mă simțeam ușor amețită. Nu știam încă ce aveam să fac.

A venit chelnerul. Richard a comandat. Pe urmă s-a uitat la ceas. Apoi a vorbit. N-am prea auzit ce a spus. A zâmbit. A scos o cutiuță îmbrăcată în catifea neagră, a deschis-o. Înăuntru era o fărâmă sclipitoare de lumină.

Mi-am petrecut acea noapte zăcând ghemuită și tremurând în patul cel mare al hotelului. Aveam picioarele de gheață, genunchii strânși la piept, capul așezat pe-o parte pe pernă; în fața mea, pustietatea arctică a așternutului alb și apretat se întindea la infinit. Știam că n-am să pot niciodată s-o traversez, să regăsesc urma, să mă întorc unde era cald; știam că eram debusolată, știam că eram pierdută. Aveam să fiu descoperită aici după mulți ani de către o echipă de cutezători – prăbușită cu un braț întins ca agățându-se de un pai, cu trăsăturile deshidratate, cu degetele mâncate de lupi.

Ce simțeam eu era groază, dar nu groaza de Richard ca atare. Era ca și cum cupola luminată a lui Royal York Hotel fusese smulsă, și de undeva de deasupra, de pe suprafața pustie și neagră, presărată cu paiete, a cerului mă privea fix o prezență răuvoitoare. Era Dumnezeu, care se uita în jos cu proiectorul rece, ironic al unui ochi. Mă ținea sub observație; examina situația mea neplăcută; examina neputința mea de

a crede în el. Camera mea nu avea podea: eram suspendată în aer, pe cale să cad ca plumbul. Căderea mea avea să fie interminabilă.

Dar adesea, când ești tânăr, astfel de sentimente groaznice dispar în lumina limpede a dimineții.

Curtea arcadiană

În fața ferestrei, în curtea întunecată, e zăpadă. Acel sunet de sărut pe geam. Se va topi pentru că e numai noiembrie, și totuși e o anticipare. Știu ce urmează: zloată, întuneric, gripă, polei, vânt, pete de sare pe cizme. Totuși, există o senzație de anticipare. Te încordezi de luptă. Iarna e ceva în care poți să ieși, să o înfrunți și apoi să o contrariezi retrăgându-te în casă. Și totuși aș vrea să am un șemineu.

Casa în care am trăit cu Richard avea un șemineu. Avea chiar patru șemineuri. Unul era în dormitorul nostru, din câte îmi amintesc. Flăcări care ling carnea.

Îmi desuflec mânecile puloverului, trag manșetele peste mâini. Ca mânușile acelea fără degete care se purtau odinioară – de zarzavagii, oameni de felul acesta – pentru munca în frig. Până acum a fost o toamnă caldă, dar nu pot să-mi las vigilența să adoarmă. Ar trebui să pun în funcțiune centrala termică. Să scot cămașa de noapte de flanelă. Să mă aprovizionez cu niște conserve de fasole, cu niște lumânări, cu niște chibrituri. Un viscol ca cel de iarna trecută ar putea să scoată tot din funcțiune, și atunci rămâi fără electricitate și toaletă utilizabilă, și fără apă potabilă, în afară de zăpada pe care poți să o topești.

În grădină nu sunt decât frunze veștede și tulpini sfărâmicioase și câteva crizanteme încăpățânate, rezistente. Soarele pierde din altitudine; acum se întunecă devreme. Scriu în casă, la masa din bucătărie. Îmi lipsește zgomotul apei involburate. Uneori bate vântul, suflă prin crengile desfrunzite, ceea ce e cam același lucru, deși mai puțin demn de crezare.

În săptămâna de după logodnă, am fost expediată să iau masa cu sora lui Richard, Winifred Griffen Prior. Invitația venise de la ea, dar am simțit că cel care m-a expediat de fapt a fost Richard. Poate că mă înșelam în privința asta, pentru că Winifred trăgea o grămadă de sfori, și poate că o

trăsese pe a lui Richard în împrejurarea asta. Cel mai probabil, a fost mâna amândurora.

Masa trebuia să fie la Curtea arcadiană. Aici luau prânzul doamnele, deasupra magazinului universal Simpsons de pe Queen Street – un spațiu înalt, larg, spus a fi „bizantin” ca design (ceea ce însemna că avea arcade și palmieri în ghivece) – amenajat în liliachiu și argintiu, cu contururi aerodinamice la scaune și instalațiile de iluminat. Jumătate din el era înconjurat de un balcon, cu balustrade din fier forjat; asta era numai pentru bărbați, pentru oamenii de afaceri. Acolo puteau să stea și să le privească de sus pe doamne, ciripitoare și împodobite cu pene, ca într-o colivie mare de păsări.

Îmi pusesem cea mai bună ținută de zi, singura ținută pe care o aveam pentru astfel de ocazii: costum bleumarin cu fustă plisată, bluză albă cu fundă la gât, pălărie bleumarin ca o canotieră. Această vestimentație mă făcea să arăt ca o școlăriță, sau o propagandistă a Armatei Salvării. De pantofi nici nu vreau să pomenesc; gândul la ei mă deprimă chiar și acum. Îmi țineam imaculatul inel de logodnă în pumnul înmănușat în bumbac, conștientă că, purtat cu haine ca ale mele, trebuie să fi semănat cu o piatră falsă, dacă nu cumva cu ceva furat.

Maitre d'hotel s-a uitat la mine de parcă sigur mă aflam în locul nepotrivit, sau cel puțin la intrarea nepotrivită – voiam o slujbă? Chiar arătam ca un pui de bogdaproste și prea tânără ca să iau un prânz de doamne. Dar pe urmă am rostit numele lui Winifred și totul a fost în regulă, pentru că Winifred trăia absolut la Curtea arcadiană. (*Trăia absolut* era expresia ei.)

Măcar nu a trebuit să aștept, bând singură un pahar cu apă cu gheață, cu femeile bine îmbrăcate uitându-se lung la mine și întrebându-se cum intrasem, fiindcă Winifred era deja acolo, stând la una dintre mese. Era mai înaltă decât țineam minte – *suplă*, sau poate *mlădie*, ai zice, deși la asta contribuia în parte corsetul. Era îmbrăcată în verde – nu

verde pastel ci verde intens, aproape țipător. (Când, două decenii mai târziu, a ajuns la modă guma de mestecat cu clorofilă, culoarea asta o avea.) Avea pantofi verzi, din piele de aligator, în ton. Erau lucioși, elastici, cu un aspect ușor ud, ca niște frunze de nufăr, și m-am gândit că nu mai văzusem astfel de pantofi eleganți, neobișnuiți. Pălăria ei avea aceeași nuanță – un vârtej rotund de material verde, stând în echilibru pe capul ei ca o prăjitură otrăvitoare.

Chiar în acel moment făcea ceva ce fusesem învățată să nu fac niciodată pentru că e vulgar: își privea chipul în oglinda pudrierei, în public. Mai rău, își pudra nasul. În timp ce ezitam, nedorind să știe că o prinsesem în acest act vulgar, a închis pudriera și a strecurat-o în poșeta lucioasă din piele verde de aligator cu un gest absolut firesc. Apoi a întins gâtul și și-a întors fața pudrată și s-a uitat în jur cu o privire strălucitoare, ca de far. Atunci m-a văzut și a zâmbit, și a întins o mână molatică, într-un gest de bun venit. Avea o brățară de argint la care am râvnit pe loc.

— Spune-mi Freddie, a zis ea după ce m-am așezat. Așa îmi spun toți prietenii mei, și vreau să fim prietene bune.

Pe atunci era moda printre femeile ca Winifred să folosească diminutive pentru a părea tinerele: Billie, Bobbie, Willie, Charlie. Eu nu aveam o astfel de poreclă, așa că n-am putut oferi una în schimb.

— Oh, acela e inelul? a întrebat ea. E o frumusețe, nu-i așa? Eu l-am ajutat pe Richard să-l aleagă – îi place să merg la cumpărături pentru el. Cumpărăturile le dau mari migrene bărbaților, nu? El se gândea la un smarald, poate, dar de fapt nimic nu e ca un diamant, nu-i așa?

În timp ce spunea asta, mă cerceta cu interes și un anumit amuzament distant, să vadă cum primesc asta – această reducere a inelului meu de logodnă la un comision minor. Avea ochi inteligenți și ciudat de mari, cu fard verde pe pleoape. Sprâncenele înnegrite cu creionul erau pensate într-o linie arcuită, egală, dându-i acea expresie de plictiseală și, în același timp, de uimire sceptică ce era cultivată în acea

epocă de vedetele de cinema, deși mă îndoiesc că Winifred a fost vreodată foarte uimită. Rujul ei de buze era portocaliu-rozaliu, o nuanță care tocmai era la modă – *crevete* era numele corespunzător, după cum aflasem din revistele mele de după-amiază. Gura ei imita particularitatea cinematică a sprâncenelor, cu cele două jumătăți ale buzei de sus desenate în formă de arc al lui Cupidon. Glasul ei era ceea ce se cheamă glas șoptit – coborât, profund aproape, cu o notă aspră hârșăită ca o limbă de pisică – precum catifeaua făcută din piele.

(Era jucătoare de cărți, am descoperit mai târziu. Bridge, nu pocher – ar fi fost bună la pocher, bună la mers la cacialma, dar era prea riscant, ținea prea mult de noroc; îi plăcea să liciteze pe cantități cunoscute. Juca și golf, dar mai mult pentru contacte sociale: nu era atât de bună la el cum pretindea. Tenisul era prea solicitant pentru ea; n-ar fi vrut să fie prinsă transpirând. „Practica sporturi nautice”, ceea ce la ea însemna să stea pe o pernuță într-o barcă, cu pălărie și o băutură.)

Winifred m-a întrebat ce aș vrea să mănânc. Am spus că absolut orice. Mi-a zis „dragă” și a spus că salata Waldorf e extraordinară. Am spus că e în regulă.

Nu vedeam cum am să reușesc vreodată să-i spun Freddie: mi se părea prea familiar, chiar lipsit de respect. La urma urmelor era adultă – treizeci de ani, sau cel puțin douăzeci și nouă. Era cu șase sau șapte ani mai mică decât Richard, dar erau prieteni buni. „Richard și cu mine suntem foarte buni prieteni”, mi-a spus ea confidențial, pentru prima dată dar nu și ultima. Era o amenințare, desigur, așa cum era mare parte din ce avea să-mi spună pe acest ton lejer și încrezător. Asta însemna nu doar că avea pretenții care le antedatau pe ale mele, și loialități pe care nu puteam să sper să le înțeleg, ci și că dacă îl supăram vreodată pe Richard aveam să mă răfuiesc cu amândoi.

Ea era cea care aranja lucrurile pentru Richard, mi-a spus ea – evenimentele mondene, cocteilurile și dineurile și așa

mai departe – pentru că el era burlac și, cum a spus ea (și avea să continue să spună, an de an), „Noi fetele ne ocupăm de lucrurile de genul acesta.” Apoi a spus că e încântată că Richard s-a hotărât în sfârșit să se așeze la casa lui, și cu o față drăguță ca mine. Fuseseră câteva relații intime – niște încurcături anterioare. Așa vorbea întotdeauna Winifred despre femei în raport cu Richard – *încurcături*, ca de niște plase, sau pânze de păianjen, sau capcane, sau doar ca de niște bucăți de fibră vâscoasă lăsate pe jos, pe care puteai să le iei pe pantofi din greșeală.

Din fericire, Richard scăpase de aceste încurcături, nu că femeile n-ar fi alergat după el. Alergau *cârduri* după el, spuse Winifred, coborându-și glasul răgușit, și eu mi l-am închipuit pe Richard cu hainele rupte, cu părul ciufulit, fugind cuprins de panică în timp ce un grup de femei îl urmăreau lătrând prelung. Dar nu puteam să cred o astfel de imagine. Nu mi-l imaginam pe Richard alergând, sau grăbindu-se, sau chiar temându-se. Nu mi-l imaginam în pericol.

Am dat din cap și am zâmbit, neștiind pe ce poziție mă aflam. Eram una dintre încurcăturile lipicioase? Poate. La suprafață, totuși, mi se dădea de înțeles că Richard avea o mare valoare intrinsecă, și că ar fi fost bine să-mi controlez comportamentul dacă voiam să fiu la înălțimea ei.

— Dar sunt sigură că ai să te descurci, a spus Winifred, zâmbind ușor. Ești foarte *tânără*.

Mai curând, această tinerețe a mea ar fi trebuit să facă descurcatul mai puțin probabil, lucru pe care conta Winifred. Ea una nu avea nicio intenție să cedeze controlul.

Au venit salatele Waldorf. Winifred s-a uitat cum țin cuțitul și furculița – cel puțin nu mâncam cu mâinile, spunea expresia ei – și a oftat ușor. Eram o mare bătaie de cap pentru ea, îmi dau seama acum. Fără îndoiala că mă considera posacă, sau rezervată: nu aveam conversație *de salon*, eram foarte ignorantă, foarte *provincială*. Sau poate că avea o vedere de perspectivă – de perspectivă a muncii,

fiindcă eram un bulgăre de lut nemodelat, și acum ea trebuia să-și suflece mânecele și să treacă la modelarea mea.

Zis și făcut. S-a apucat pe loc de treabă. Metoda folosită de ea era aluzia, sugerarea. (Mai avea o metodă – ciomagul – dar nu m-am întâlnit cu ea la această masă.) A spus că o cunoscuse pe bunica, sau cel puțin știa *despre* ea. Femeile Montfort din Montreal erau celebre pentru eleganța lor, spunea ea, dar, desigur, Adelia Montfort murise înainte de nașterea mea. Asta era modul ei de a spune că, în ciuda pedigriului meu, porneam practic de la zero.

Hainele mele erau treaba cea mai ușoară, a insinuat ea. Hainele puteau fi oricând cumpărate, firește, dar trebuia să învăț să le port cu stil. „Ca și cum ar fi pielea ta, dragă”, a spus ea. Despre părul meu nici nu mai încăpea vorba – lung, neondulat, pieptănat drept peste cap, prins cu o agrafă. Se impuneau dar o foarfecă și un permanent la rece. Pe urmă venea problema unghiilor. Nimic prea obraznic, atenție: eram prea tânără pentru obrăznicie.

— Ai putea fi fermecătoare, a spus Winifred. Absolut! Cu puțin efort.

Ascultam cu umilință și iritare. Știam că nu am farmec. N-aveam nici eu, nici Laura. Eram prea rezervate pentru a avea farmec, dacă nu cumva prea necioplite. Nu învățaserăm să avem farmec, pentru că ne stricase Reenie. Ea considera că eram prea bune pentru oricine așa cum eram. Nu trebuia să ne dăm peste cap pentru nimeni, să ademenim bărbații cu lingușiri și vorbe frumoase și fluturat de gene. Mă așteptam ca tata să vadă un rost al farmecului în unele direcții, dar nu ne insuflase niciun pic. Voise să fim mai mult ca niște băieți, iar acum eram. Pe băieți nu-i înveți să fie fermecători. Asta i-ar putea face pe oameni să creadă că sunt nesinceri.

Winifred se uita cum mâncam, cu un zâmbet sarcastic pe buze. Deja deveneam un șir de adjective în capul ei – un șir de anecdote amuzante pe care avea să le împartă bunelor ei prietene, Billie și Bobbie și Charlie. *Îmbrăcată ca de pomană.*

Mânca de parcă nu i s-ar fi dat niciodată de mâncare. Și pantofii!

— Ei bine, a spus ea după ce a scormonit prin salată – Winifred nu termina niciodată o masă – acum va trebui să ne punem capul la contribuție.

Nu știam ce voia să spună. A mai scos un oftat mic.

— Să punem la cale nunta, a spus ea. Nu avem prea mult timp. Mă gândeam la Sf. Apostol Simion, și pe urmă la Sala de bal de la Royal York, cea din mijloc, pentru recepție.

Presupusesem că aveam să-i fiu pur și simplu predată lui Richard ca un colet, dar nu, trebuiau să fie ceremonii – nu doar una. Cocteiluri, ceaiuri, petreceri cu cadouri în ajun de nuntă, fotografiile, pentru ziare. Avea să fie ca nunta mamei, din poveștile spuse de Reenie, dar cumva de-a-ndoaselea, și cu piese lipsă. Unde era preludiul romantic, cu tânărul îngenuncheat la picioarele mele? Am simțit un val de spaimă, care a pornit de la genunchi și a ajuns în obraji. Winifred a văzut, dar nu a făcut nimic să mă liniștească. Nu voia să fiu liniștită.

— Nu-ți face griji, draga mea, a spus ea, pe un ton ce indica slabă speranță. M-a bătut ușurel pe braț. Mă voi ocupa eu îndeaproape de tine.

Am simțit cum se scurge din mine voința – orice putere care încă îmi mai rămăsese asupra acțiunilor mele. (Zău! Mă gândesc acum. Chiar era un fel de madamă. Chiar era o codoașă.)

— Dumnezeule, uite cât e ceasul! a spus ea. Avea un ceas care era de argint și fluid, ca o panglică de metal turnat; avea puncte în loc de cifre. Trebuie s-o întind. O să ți se aducă un ceai, și o tartă cu fructe sau altceva dacă vrei. Fetelor tinere le plac tare mult dulciurile.

A râs și s-a ridicat, și mi-a dăruit un sărut de culoarea crevetei, nu pe obraz ci pe frunte. Rostul lui era să mă țină la locul meu, care era – părea clar – cel al unui copil.

Am urmărit-o trecând ca plutind prin fremătătorul spațiu pastelat al Curții arcadiene, cu ușoare înclinări ale capului și

micuțe unduiri calibrate ale mâinii. Aerul se despărțea dinaintea ei ca iarba înaltă; picioarele ei nu păreau să pornească din șolduri ci direct din talie; nimic nu tresaltă. Îmi simțeam părți din corp revărsându-se peste bretele și partea de sus a ciorapilor. Tânjeam să pot copia acel mers, atât de lin și imaterial și invulnerabil.

N-am plecat ca mireasă de la Avilion, ci din urâta casă, pe jumătate din lemn, imitație nereușită a stilului tudorian, a lui Winifred din Rosedale. S-a considerat mai convenabil așa, deoarece majoritatea invitațiilor aveau să fie din Toronto. Avea să fie și mai puțin stânjenitor pentru tata, care nu își mai permitea genul de nuntă considerat de Winifred că i se cuvenea.

Nu își permitea nici măcar hainele: Winifred s-a îngrijit de acestea. În bagajul meu – într-unul din numeroasele cufere noi de voiaj – erau o fustă de tenis, cu toate că nu jucam, un costum de baie, cu toate că nu știam să înot, și mai multe rochii de dans, cu toate că nu știam să dansez. Unde să fi învățat astfel de îndeletniciri alese? Nu la Avilion; nici măcar înotul, fiindcă Reenie nu ne lăsa să intrăm în apă. Dar Winifred insistase asupra acestor ținute. Spunea că trebuia să fiu la înălțime, indiferent de lipsurile mele, pe care nu trebuia să le recunosc niciodată.

— Spui că te doare capul, mi-a zis ea. E întotdeauna o scuză acceptabilă.

Mi-a mai spus multe alte lucruri.

— Este bine să te arăți plictisită, a spus ea. Să nu arăți niciodată că ți-e teamă. Îi vor simți mirosul și se vor reperi asupra ta ca rechinii să te omoare. Poți să te uiți la marginea mesei – asta îți coboară pleoapele – dar să nu te uiți niciodată în podea, asta face ca gâtul să-ți pară fără vlagă. Să nu stai foarte dreaptă, nu ești soldat. Să nu stai niciodată *cocoșată*. Dacă cineva face o remarcă jignitoare pentru tine, spui *Poftim?* ca și cum n-ai fi auzit; în nouă cazuri din zece, nu va avea neobrăzarea s-o repete. Să nu ridici niciodată

glasul la un chelner, e vulgar. Fă-i să se încline, de asta sunt chelneri. Să nu te joci cu mânușile sau cu părul. Arată întotdeauna ca și cum ai avea ceva mai bun de făcut, dar să nu manifesti niciodată nerăbdare. Când ai o îndoială, du-te să-ți pudrezi nasul, dar mergi încet. Grația vine din indiferență.

Astfel erau predicile ei. Trebuie să recunosc că, în ciuda faptului că nu puteam s-o sufăr, s-au dovedit foarte valoroase în viața mea.

Noaptea dinaintea nunții mi-am petrecut-o în unul dintre cele mai bune dormitoare ale lui Winifred.

— Fă-te frumoasă, mi-a spus voioasă Winifred, dând de înțeles că nu eram.

Îmi adusese o cremă și niște mânuși din bumbac – trebuia să-mi dau cu cremă, apoi să-mi pun mânușile. Acest tratament era menit să-ți facă mâinile albe și moi – textura grăsimii de costiță crudă. Am stat în picioare în baia dormitorului, ascultând vuietul apei care cădea pe porțelanul căzii și cercetându-mi fața în oglindă. Mi se părea că sunt ștearsă, fără trăsături, ca un săpun oval folosit, sau luna în descreștere.

Laura a venit din dormitorul ei pe ușa de legătură, și s-a așezat pe capacul vasului de toaletă. Când era vorba de mine, nu avea obiceiul să bată la ușă. Era într-o cămașă de noapte albă, din bumbac, care înainte fusese a mea, și avea părul legat la spate; spirala lui de culoarea grâului îi atârna pe un umăr. Era în picioarele goale.

— Unde ți-s papucii? am întrebat-o.

Avea o expresie tristă. Cu asta, și cămașa albă și picioarele goale semăna cu o penitentă – cu o eretică dintr-o veche pictură, în drum spre execuție. Avea mâinile împreunate în față, degetele ei înconjurând un spațiu liber în formă de O, de parcă ar fi trebuit să țină o lumânare aprinsă.

— I-am uitat.

Când era îmbrăcată, părea mai mare decât era din cauza înălțimii ei, dar acum părea mai mică; părea în jur de doisprezece ani și mirosea ca un prunc. Asta se datora șamponului pe care îl folosea – folosea șampon pentru bebeluși, fiindcă era mai ieftin. Făcea economii mărunte, inutile. S-a uitat prin baie, apoi la podeaua de gresie.

— Nu vreau să te măriți, a spus.

— Ai arătat-o destul de clar, am spus.

Fusese bosumflată pe tot parcursul desfășurării evenimentelor – recepții, probe, repetiții – abia politicoasă față de Richard, fățiș supusă față de Winifred, ca o servitoare în perioada de ucenicie. Supărată față de mine, de parcă nunta asta era în cel mai bun caz o toană răutăcioasă, în cel mai rău caz o respingere a ei. La început m-am gândit că poate mă invidia, dar nu era chiar așa.

— De ce să nu mă mărit? am întrebat-o.

— Ești prea tânără, a spus ea.

— Mama avea optsprezece ani. Eu am aproape nouăsprezece.

— Dar ea s-a măritat cu cel pe care îl iubea. A vrut să se mărite.

— De unde știi că eu nu vreau? am întrebat, exasperată.

Asta a oprit-o o clipă.

— E imposibil să *vrei*, a spus ea, uitându-se la mine.

Avea ochii umezi și roșii; plânse. Asta m-a supărat: ce drept avea ea să plângă? Dacă cineva trebuia să plângă, aceea eram eu.

— Nu e important ce vreau eu, am spus cu asprime. Este singurul lucru de bun-simț. Nu avem deloc bani, sau n-ai observat? Ți-ar plăcea să fim azvârlite în stradă?

— Ne-am putea găsi niște slujbe, a spus ea.

Apa mea de colonie era pe pervazul ferestrei de lângă ea; s-a stropit cu ea, absentă. Era Liù, de la Guerlain, un cadou de la Richard. (Aleasă, după cum m-a înștiințat Winifred, de ea însăși. *Bărbații se zăpăcesc de tot în fața teighelelor cu parfumuri. Mirosul li se urcă direct la cap.*)

— Nu fi proastă, am spus. Ce am face? Strici ceva și ești făcut albie de porci.

— Oh, am putea face o mulțime de lucruri, a spus ea vag, punând jos apa de colonie. Am putea fi chelnerițe.

— N-am putea trăi din asta. Chelnerițele câștigă o nimica toată. Trebuie să se umilească pentru bacșișuri. Toate fac platfus. Tu nu știi cât costă ceva, am spus. Era ca și cum încercai să înveți o pasăre aritmetică. Fabricile sunt închise, Avilionul se face țândări, or să-l vândă; băncile sunt însetate de sânge. Nu te-ai uitat la tata? Nu l-ai văzut? E ca un moșneag.

— Atunci, ce faci tu e pentru el, a spus ea. Cred că asta explică ceva. Cred că e un act curajos.

— Fac ce cred că e bine, am spus.

Mă simțeam atât de virtuoasă și în același timp tratată cu atâta asprime, pe nedrept, încât mai să plâng. Dar asta n-ar fi pus capăt jocului.

— Nu e drept, a spus ea. Nu e deloc drept. Ai putea să rupi logodna, nu e prea târziu. Ai putea să fugi la noapte și să lași un bilet. Aș veni cu tine.

— Nu mă mai bate la cap, Laura. Sunt destul de mare ca să știu ce fac.

— Dar va trebui să-l lași să te atingă, să știi. Nu e vorba doar de sărutat. Va trebui să-l lași...

— Nu-ți face griji pentru mine, am spus. Lasă-mă în pace. Am ochii deschiși.

— Ca o somnambulă, a spus ea. A luat o cutie de-a mea cu pudră, a deschis-o, a mirosit-o, și a reușit să verse pe podea un pumn de pudră. Ei bine, măcar o să ai haine frumoase, a spus.

Îmi venea să-i ard una. Era, desigur, consolarea mea secretă.

După ce a plecat, lăsând o dâră de urme albe de pași, m-am așezat pe marginea patului, uitându-mă lung la cufărul deschis. Era foarte modern, galben deschis la exterior dar

albastru închis la interior, cu benzi din oțel, și capete de nituri care licăreau ca niște stele de metal dur. Era împachetat ordonat, cu tot ce trebuia pentru voiajul lunii de miere, dar mie mi se părea plin de întuneric – de pustietate, un spațiu gol.

Acesta e trusoul meu, m-am gândit. Dintr-odată, cuvântul era amenințător – foarte străin, absolut decisiv. Suna ca *trussed*⁷ – ce li se face cu scobitori și bucăți de sfoară curcanilor cruzi.

Periuța de dinți, m-am gândit. Voi avea nevoie de ea. Corpul meu stătea acolo, inert.

Trusou provine din cuvântul francezesc pentru *cufăr*. *Trousseau*. Asta e tot ce înseamnă: lucruri pe care le pui într-un cufăr. Așa că nu avea niciun rost să mă tulbure, fiindcă însemna doar bagaj. Însemna toate lucrurile pe care le luam cu mine, făcute pachet.

---

⁷ *Truss* – a lega aripile și picioarele unei păsări înainte de a o frige (lb. engl.).

Tangoul

Iată o fotografie de la nuntă.

O tânără în rochie albă de satin, croită în bie, din material moale și lucios, cu o trenă aranjată în formă de evantai în jurul picioarelor, ca melasa vărsată. E ceva urât în ținuta femeii, în poziția șoldurilor, a picioarelor, ca și cum șira spinării nu se potrivește rochiei – e prea dreaptă. Pentru o asemenea rochie ar fi trebuit să ai umeri ușor ridicați, corpul vag aplecat pe-o parte, o curbă sinuoasă, un fel de cocoașă tuberculară.

Un voal care cade drept de o parte și de alta a capului, o bucată din el trasă pe frunte, aruncând pe ochi o umbră prea întunecată. Fără dinți arătați în zâmbet. O cunună de mici trandafiri albi; o cascadă de trandafiri mai mari, albi și roz, amestecați cu o învolburare de floarea-miresei, în brațele ei înmănușate în alb – brațele cu coatele un pic prea îndepărtate. *Cunună, cascadă* – aceștia era termenii folosiți în gazete. Termeni ce te duceau cu gândul la călugărițe și la apă proaspătă, periculoasă. „O mireasă frumoasă” era titlul. Pe atunci se spuneau astfel de lucruri. În cazul ei, cu atâția bani investiți, frumusețea era obligatorie.

(Spun „ea”, fiindcă nu-mi amintesc să fi fost prezentă, în niciun sens al cuvântului care să fi avut o semnificație. Eu și fata din fotografie nu mai suntem aceeași persoană. Eu sunt produsul ei, rezultatul vieții impetuoase pe care a dus-o odată; pe câtă vreme ea, dacă se poate spune că a existat cât de cât, este alcătuită numai din ce îmi amintesc eu. Eu am o perspectivă mai bună – o văd clar, de cele mai multe ori. Însă ea, chiar și dacă ar ști după ce să se uite, nu mă vede deloc.)

Richard stă lângă mine, admirabil în condițiile momentului și locului de atunci, adică destul de tânăr, nu urât, și bogat. Arată important, dar în același timp sarcastic: o sprânceană ridicată, buza de jos ușor împinsă în afară, gura pe marginea unui zâmbet, ca la o glumă tainică, îndoielnică. Garoafă la butonieră, păr pieptănat peste cap ca

o cască de baie din cauciuc lucios, lipită pe cap cu substanța lipicioasă care se folosea pe atunci. Cu toate astea, un bărbat chipeș. Trebuie să recunosc asta. Binedispus. Om de lume.

Există și câteva fotografii de grup – în fundal o îngrămădeală de cavaleri de onoare în ținută protocolară, aproape aceeași pentru nunți ca și pentru înmormântări și ospătari-șefi; un prim-plan cu domnișoare de onoare imaculate, strălucitoare, cu buchete înspumate de flori. Laura a reușit să strice toate aceste fotografii. În una se încruntă hotărât, în alta trebuie să-și fi mișcat capul astfel încât fața ei este o pată, ca un porumbel zdrobit de geam. În a treia își roade un deget, uitându-se cu vinovăție lateral, ca surprinsă în flagrant delict. În a patra filmul trebuie să fi avut un defect, fiindcă există un efect de lumină pătată, care nu cade pe ea ci în sus, de parcă ar sta, noaptea, pe marginea unei piscine luminate.

După ceremonie a venit și Reenie, în albastru respectabil și o pană. M-a îmbrățișat strâns și a spus: „Măcar de-ar fi fost aici mama ta.” Ce voia să spună? Să se bucure, sau să întrerupă desfășurarea evenimentului? După tonul ei, putea fi oricare din astea. Pe urmă ea a plâns, eu nu. Oamenii plâng la nunți din același motiv din care plâng la happy-enduri: pentru că vor cu disperare să creadă în ceva ce știu că nu e credibil. Dar eu eram dincolo de astfel de copilării; eu respiram aerul foarte deprimant al dezamăgirii, sau așa credeam.

A fost șampanie, desigur. Trebuie să fi fost: Winifred nu ar fi omis-o. Alții au mâncat. S-au ținut discursuri, din care nu țin minte nimic. Am dansat? Cred că da. Nu știam să dansez, dar m-am pomenit pe ringul de dans, așa că trebuie să fi avut loc un fel de împleticeală.

Apoi m-am schimbat în ținută de plecare. Era un costum din două piese, o lână subțire de primăvară, de un verde-deschis, cu o pălărie cuminte, în ton. A costat o grămadă de bani, a spus Winifred. M-am proțăpăit gata de plecare pe trepte (care trepte? Treptele au dispărut din memorie) și am

aruncat buchetul spre Laura. Nu l-a prins. Stătea acolo în ținuta ei roz-sidefie, uitându-se la mine cu răceală, cu mâinile încleștate în față ca pentru a se înfrâna, și l-a înhățat una dintre domnișoarele de onoare – nu știu care verișoară Griffen – și a fugit cu el cu lăcomie, de parcă era mâncare.

La acea oră tata dispăruse. Nu are importanță, întrucât când îl văzusem ultima oară era țeapăn de băutură. Cred că plecase să termine treaba.

Pe urmă Richard m-a luat de cot și m-a condus spre mașina de evadare. Nimeni nu trebuia să ne știe destinația, care se presupunea a fi undeva în afara orașului – vreun han romantic, retras. În realitate am fost duși după colț, la intrarea laterală a lui Royal York Hotel, unde tocmai avuseserăm recepția de nuntă, și băgați în ascensor. Richard a spus că întrucât în dimineața următoare luam trenul spre New York iar gara Union era chiar vizavi, de ce să ne abatem din drum?

Despre noaptea nunții, sau mai degrabă după-amiaza nunții – soarele nu apusese încă, și camera era scaldată, cum se spune, într-o lumină trandafirie, fiindcă Richard nu a tras draperiile – voi povesti foarte puțin. Nu știam la ce să mă aștept. Singura mea sursă de informații fusese Reenie, care mă făcuse să cred că orice urma să se întâmple avea să fie neplăcut și foarte probabil dureros, și în asta n-am fost înșelată. A mai insinuat că acest eveniment, sau senzație dezagreabilă nu e nimic ieșit din comun – toate femeile trec prin ea, sau toate care se mărită – așa că nu trebuia să fac mare caz. *Strânge din dinți și rabdă*, fuseseră vorbele ei. Spusese că avea să fie niște sânge, și a fost. (Dar nu spusese de ce. Partea asta a fost o surpriză totală.)

Însă nu știam că lipsa mea de plăcere – dezgustul meu, suferința mea chiar – avea să fie considerată normală și chiar de dorit de către soțul meu. Era unul dintre acei bărbați care consideră că dacă o femeie nu simte plăcere sexuală asta e cu atât mai bine, pentru că atunci nu e predispusă să umble aiurea, căutând-o în altă parte. Poate că astfel de atitudini

erau obișnuite în acea perioadă. Sau poate că nu. N-am cum să știu.

Richard aranjase să fie trimisă sus o sticlă de șampanie, la ceea ce anticipase el că ar fi momentul potrivit. Și masa noastră. M-am dus șontâcând la baie și m-am încuiat acolo, în timp ce chelnerul aranja totul pe o masă portabilă acoperită cu o față de masă de olandă albă. Purtam ținuta pe care Winifred o considerase potrivită pentru ocazia respectivă, care era o cămașă de noapte din satin de nuanță roz-somon, cu o bordură de dantelă fină de un cenușiu ca pânza de păianjen. Am încercat să mă șterg bine cu un prosopel de față, apoi m-am întrebat ce să fac cu el: roșul de pe el era foarte vizibil, de parcă îmi cursese sânge din nas. În cele din urmă l-am pus în coșul de hârtii și am sperat că femeia care făcea curățenie avea să creadă că prosopelul căzuse acolo din greșală.

Pe urmă m-am dat cu Liù, un parfum pe care îl consideram subtil și nepersistent. Descoperisem deja că purta numele unei fete dintr-o operă – o sclavă a cărei soartă a fost să se omoare decât să-l trădeze pe bărbatul pe care îl iubea, care, la rândul lui, iubea pe altcineva. Așa stau lucrurile în opere. Nu găseam că acest parfum era de bun augur, însă mă îngrijora că miros ciudat. Chiar miroseam ciudat. Ciudățenia venise de la Richard, dar acum era a mea. Speram că nu făcusem prea mult zgomot. Icnete involuntare, secvențe de întrerupere bruscă a inspirației, ca atunci când plonjezi în apă rece.

Masa era alcătuită dintr-o friptură, însoțită de o salată. Am mâncat cea mai mare parte a salatei. La acea vreme salata verde din hoteluri era la fel. Avea gust de apă verzulie. Avea gust de chiciură.

Călătoria cu trenul la New York de a doua zi a fost lipsită de evenimente. Richard a citit ziarele, eu am citit reviste. Conversațiile pe care le-am avut nu se deosebeau ca gen de cele pe care le avuseserăm înainte de nuntă. (Ezit să le

numesc conversații, deoarece eu nu prea am vorbit. Am zâmbit și am aprobat, și n-am ascultat.)

La New York, am luat masa într-un restaurant cu niște prieteni ai lui Richard, un cuplu ale căror nume le-am uitat. Erau parveniți, fără doar și poate: atât de parveniți încât erau stridenți. Hainele lor arătau de parcă se dăduseră cu clei, apoi se tăvăliseră în bancnote de o sută de dolari. M-am întrebat cum făcuseră acești bani. Aveau un damf dubios.

Acești oameni nu-l cunoșteau bine pe Richard, nici nu doreau să-l cunoască: îi datorau ceva, atâta tot – pentru un serviciu nementionat. Le era teamă de el, erau oarecum respectuoși. Am ghicit asta din jocul brichetelor: cine aprinde pentru cine, și cât de repede. Lui Richard îi făcea plăcere respectul lor. Îi plăcea să i se ofere foc și, prin extensie, și mie.

M-a străfulgerat gândul că Richard dorise să ieșim cu ei nu numai fiindcă voia să se înconjoare de o mică gașcă de lingușitori, ci și pentru că nu voia să fie singur cu mine. Nu prea puteam să-l condamn: aveam puține de spus. Cu toate acestea, acum – în societate – era atent cu mine, punându-mi cu tandrețe haina pe umeri, având pentru mine mici gesturi drăguțe, ținând mereu o mână pe mine, ușor, undeva. Când și când își arunca privirea prin încăpere, uitându-se la ceilalți bărbați ca să vadă cine îl invidia. (O retrospectivă din partea mea, desigur: la vremea aceea nu îmi dădeam seama de nimic din toate astea.)

Restaurantul era foarte scump și, de asemenea, foarte modern. Nu mai văzusem ceva asemănător. Lucrurile licăreau mai degrabă decât străluceau: pretutindeni vedeai lemn albit și decorațiuni de alamă și sticlă fragilă, și multă laminare. Sculpturi de femei stilizate, în alamă sau oțel, netede ca taftaua, cu sprâncene dar fără ochi, cu pulpe aerodinamice și fără picioare, cu brațe dizolvându-se în tors; sfere de marmură albă; oglinzi rotunde ca niște hublouri. Pe fiecare masă, un fir de cală într-o vază subțire de oțel.

Prietenii lui Richard erau și mai în vârstă decât Richard, și femeia părea mai în vârstă decât bărbatul. Purta nurcă albă, în ciuda vremii de primăvară. Și rochia ei era albă, un model inspirat – ne-a povestit ea oarecum pe larg – de Grecia antică, Victoria înaripată de la Samothrace, mai precis. Pliseurile acestei rochii erau strânse sub sâni cu un șnur auriu, și în zigzag între ei. M-am gândit că dacă eu aș fi avut sâni atât de mari și lăsați n-aș fi purtat o astfel de rochie. Pielea care se vedea din decolteu era pistruiată și zbârcită, ca și brațele. Soțul ei tăcea în timp ce ea vorbea, cu mâinile adunate într-un pumn, cu zâmbetul slab gravat în beton; se uita înțelept la fața de masă. *Așadar, asta înseamnă căsnicia*, m-am gândit: această plictiseală împărtășită, această iritabilitate și acele mici rigole prăfoase care se formează de o parte și de alta a nasului.

— Richard nu ne-a prevenit că ești atât de *tânăra*, a spus femeia.

— Asta se va duce, a spus soțul ei, și soția a râs.

M-am gândit la cuvântul „prevenit”: eram chiar atât de periculoasă? Numai așa cum sunt oile, presupun acum. Atât de tâmpite încât își primejduiesc viața, și rămân blocate pe stânci sau incolțite de lupi, și paznicul trebuie să-și riște gâtul ca să le scoată din bucluc.

Curând – după două zile de stat în New York, sau au fost trei? – am plecat spre Europa pe *Berengeria*, despre care Richard spunea că era vaporul luat de toți care erau cineva. Marea nu era agitată pentru acea perioadă a anului, cu toate astea am vomitat ca un câine. (De ce câini, în acest context? Pentru că ei arată ca și cum n-ar avea încotro. Nici eu n-am avut.)

Mi s-a adus un lighean, și ceai slab și rece cu zahăr dar fără lapte. Richard spunea să beau șampanie pentru că e cel mai bun leac, dar n-am vrut să-mi asum riscul. Era mai mult sau mai puțin grijuliu, dar și mai mult sau mai puțin supărat, deși spunea ce păcat că mă simt rău. Am spus că

nu vreau să-i stric seara, și să se ducă să socializeze, și așa a făcut. Avantajul răului meu de mare a fost că Richard nu s-a arătat tentat să se urce în pat cu mine. O merge sexul bine cu multe lucruri, dar vomitatul nu este unul dintre ele.

Dimineața următoare, Richard a spus să fac un efort să apar la micul dejun, deoarece cu atitudinea corectă războiul era pe jumătate câștigat. M-am așezat la masa noastră și am ronțait pâine și am băut apă, și am încercat să ignor mirosurile culinare. Mă simțeam imaterială și neputincioasă și cu pielea încrețită ca un balon ce se dezumflă. Richard mă îngrijea cu intermitențe, dar cunoștea oameni, sau părea să-i cunoască, și oamenii îl cunoșteau pe el. Se ridica, dădea mâna cu ei, se așeza la loc. Uneori mă prezenta, alteori nu. Totuși nu-i cunoștea pe toți oamenii pe care voia să-i cunoască. Lucrul ăsta se vedea limpede din felul în care se uita mereu în jur, pe lângă mine, pe lângă cei cu care vorbea – peste capetele lor.

Pe parcursul zilei mi-am revenit treptat. Am băut bere de ghimbir, care mi-a ajutat. La cină a avut loc o petrecere cu program de cabaret. Mi-am pus rochia pe care o alesese Winifred pentru un astfel de eveniment, cenușiu-albăstruie cu o capă de șifon liliachiu. Aveam sandale liliachii, în ton, cu toc înalt și decupate la vârf. Încă nu mă deprinsesem cu tocuri atât de înalte: mă cam bălăbăneam. Richard a spus că aerul de mare îmi pria; a spus că am culoare exact cât trebuie, o ușoară îmbujorare de școlăriță. A spus că arăt minunat. M-a condus la masa pe care o rezervase, și a comandat un Martini pentru mine și unul pentru el. A spus că Martini-ul o să mă dreagă cât ai zice pește.

Am băut puțin, și după aceea Richard a dispărut de lângă mine, și era o cântăreață care stătea în picioare în lumina albastră a unui reflector. Părul negru îi cădea în onduleuri pe un ochi, și purta o rochie neagră, cilindrică, acoperită cu paiete mari, ca niște solzi, care se lipea de fundul ei tare dar proeminent și era ținută de ceea ce semăna cu sfoară răsucită. Mă uitam la ea fascinată. Nu mai fusesem la un

cabaret, nici măcar la un club de noapte. Și-a mișcat sinuos umerii și a cântat „Vreme furtunoasă” cu un glas ca un geamăt erotic. Prin decolteu se vedea până la talie.

Oamenii stăteau la mese uitându-se la ea și ascultând-o, și având păreri despre ea – liberi s-o placă sau s-o displacă, să fie seduși de ea sau nu, să fie de acord sau nu cu interpretarea ei, cu rochia ei, cu fundul ei. Ea însă nu era liberă. Trebuia s-o ducă la capăt – să cânte, să se onduleze. M-am întrebat cât i se plătea ca să facă asta, și dacă merita. Numai dacă ești sărac, am decis. Expresia *în lumina reflectoarelor* mi s-a părut chiar de atunci că denotă o formă precisă de umilire. *Lumina reflectoarelor* era ceva de care trebuia în mod evident să te ferești, dacă puteai.

După cântăreață a urmat un bărbat care a cântat la un pian alb, foarte repede, și după el un cuplu, doi dansatori profesioniști: un număr în pas de tangou. Erau în negru, ca și cântăreața. Părul lor lucea ca pielea de lac în lumina reflectoarelor, care acum era de un verde acid. Femeia avea un cărlionț negru lipit de frunte, și o floare mare, roșie, după ureche. Rochia i se lărgea în clini de la mijlocul coapsei, dar altfel era ca un ciorap. Muzica era poticnită, zigzagată – ca un patrușed care aleargă împleticit în trei picioare. Un taur schilod, cu capul în jos, care se năpustește să împungă.

Cât despre dans, era mai degrabă o luptă decât un dans. Fețele dansatorilor erau rigide, inexpressive. Se iscodeau cu ochi scânteietori, așteptând un prilej să muște. Știam că era un număr de spectacol, vedeam că era interpretat cu măiestrie; cu toate acestea, amândoi păreau răniți.

A venit ziua a treia. Pe la începutul după-amiezii m-am plimbat pe punte, să iau aer. Richard nu a venit cu mine: aștepta niște telegrame importante, a spus. Promise deja o mulțime de telegrame, despica plicurile cu un cuțit de argint de tăiat hârtie, citea conținutul, apoi le rupea sau le punea bine în servieta lui, pe care o încuia mereu.

Nu țineam neapărat să fie cu mine pe punte, cu toate acestea mă simțeam singură. Singură și prin urmare neglijată, neglijată și prin urmare fără rost. Ca și cum fusesem lăsată cu buza umflată, părăsită; ca și cum aș fi avut inima frântă. Un grup de englezi în in de culoare crem mă privea lung. Nu era o privire ostilă; era impasibilă, îndepărtată, vag curioasă. Nimeni nu privește fix ca englezii. M-am simțit mototolită și șleampătă, și neînsemnată.

Cerul era mohorât; norii erau de un gri murdar, și atârnavu în smocuri ca umplutura de câlți dintr-o saltea prea plină. Burnița ușor. Nu aveam pălărie, de teamă că ar putea să mi-o ia vântul; aveam doar o eșarfă de mătase, înnodată sub bărbie. Stăteam lângă balustradă, uitându-mă la valurile de culoarea ardeziei care tălăzuiau la nesfârșit, la siajul alb al vaporului, care își mângălea scurtul mesaj fără înțeles. Ca indiciul unui accident tănuit: o dâră de șifon rupt. Funinginea de la coșuri cobora pe mine; părul mi s-a desprins din agrafe și mi s-a lipit de obraji în șuvițe ude.

Așadar, acesta e oceanul, m-am gândit. Nu părea atât de nemărginit cât ar fi trebuit. Am încercat să-mi aduc aminte ceva ce poate am citit despre el, o poezie oarecare, dar n-am reușit. *Spargeți-vă, spargeți-vă, spargeți-vă*. Ceva începea așa. Erau acolo și niște pietre reci, cenușii. *Oh, Mare*.

Mi-a venit să arunc ceva peste bord. Simțeam că se cerea. În cele din urmă am aruncat un bănuț de aramă, dar nu mi-am pus o dorință.

VI

Asasinul orb: Costumul în carouri

El răsucește cheia. E o încuietoare cu zăvor, o mulțumire mărunță. A avut noroc de data asta, a închiriat un apartament întreg. O garsonieră, de fapt, cu o singură cameră mare și o chicinetă îngustă, dar cu baie proprie, cu cadă cu picioare ca niște gheare și prosoape roz. Chestii de eleganță ostentativă. E a iubitei prietenului unui prieten, plecată din oraș la o înmormântare. Patru zile întregi de siguranță, sau de iluzie a ei.

Draperiile se asortează cu cuvertura de pat; sunt din bucăți de mătase grea, vișinie, peste perdelele înflorate. Ținându-se puțin mai departe de fereastră, el se uită afară. Priveliștea – ce poate să vadă el printre frunzele îngălbenite – e din Allan Gardens. Doi bețivi sau vagabonzi dorm duși sub copaci, unul cu un ziar pe față. Și el a dormit așa. Ziarele umezite de respirația ta miros a sărăcie, a înfrângere, a tapițerie mucegăită, cu peri de câine pe ea. Pe iarbă sunt împrăștiate pancarte de carton și hârtii mototolite, de seara trecută – un miting, camarazi susținându-și cu râvnă și zgomot dogma în urechile ascultătorilor, bătând fierul cât e cald. Doi amărâți adună acum după ei, cu bețe cu cuie în vârf și saci de pânză. Cel puțin au de lucru.

Ea va traversa parcul în diagonală. Se va opri, se va uita prea vizibil în jur să vadă dacă e urmărită cu privirea de cineva. Când va fi făcut asta, va fi.

Pe biroul delicat, alb cu auriu, este un radio de mărimea și forma unei jumătăți de pâine. El îl aprinde: un trio mexican, glasurile ca o frânghie lichidă, aspre, dulci, îngemănându-se. Acolo ar trebui să se ducă, în Mexic. Să bea tequila. Să ajungă rău, sau să ajungă mai rău. Să se ducă de râpă. Să ajungă un *desperado*.

Își pune pe birou mașina de scris portabilă, o descuie, îi scoate capacul, bagă hârtie în ea. Indigourile sunt pe terminate. Are timp pentru câteva pagini înainte să vină ea, dacă vine. Uneori întârzie, sau e oprită. Sau așa pretinde ea.

I-ar plăcea să o bage în cada șic, s-o acopere cu clăbuci. Să se bălăcească acolo cu ea, purcei în balonașe roz de săpun. Poate că o s-o facă.

Lucrează la o idee, sau la ideea unei idei. E despre o rasă de extraterestri care trimit o navă spațială să exploreze Pământul. Sunt alcătuiți din cristale într-un stadiu superior de organizare, și încearcă să stabilească legături cu acele ființe pământene despre care au presupus că sunt ca ei: ochelari, geamuri, prespapieruri venețiene, cupe de vin, inele cu diamante. În asta dau greș. Trimit un raport către planeta natală: *Această planetă conține multe relicve interesante ale unei civilizații cândva înfloritoare dar acum defunctă, care trebuie să fi fost de ordin superior. Nu ne dăm seama ce catastrofă a dus la dispariția întregii vieți inteligente. În prezent, această planetă adăpostește doar un soi de filigran verde, vâscos și un mare număr de globule de formă ciudată din nămol semi-lichid, care sunt rostogolite de colo-colo de curenții dezordonati ai fluidului ușor, transparent care acoperă suprafața planetei. Chițâielile ascuțite și gemetele răsunătoare produse de acestea trebuie puse pe seama vibrației de frecare, și nu trebuie confundate cu vorbirea.*

Totuși, nu e o temă. Nu poate fi o temă decât dacă extraterestrii invadează și fac ravagii, și o tipesă țâșnește afară din combinezonul ei de zbor. Dar o invazie ar încălca ideea de bază. Dacă ființele de cristal cred că pe planetă nu există viață, de ce s-ar mai deranja să aterizeze pe ea? Din rațiuni arheologice, poate. Să ia mostre. Din senin, mii de ferestre sunt aspirate din zgârie-norii din New York de un vacuum extraterestru. Sunt aspirați și mii de președinți de bancă, și cad urlând de moarte. Asta ar fi grozav.

Nu. Nu e totuși o temă. Trebuie să scrie ceva care să se vândă. Înapoi la moartele de nădejde, ahtiate după sânge. De data asta le va face părul purpuriu, le va face să se miște sub otrăvitoarele raze de orhidee ale celor douăsprezece luni ale Arnului. Cel mai bine e să-și imagineze ilustrația de pe

copertă cu care vor ieși probabil băieții, și apoi să pornească de acolo.

S-a săturat de ele, de femeile astea. S-a săturat de colții lor, de sprinteneala lor, de sâniilor lor ca niște jumătăți de grepfruturi tari dar coapte, de voracitatea lor. S-a săturat de ghearele lor roșii, de ochii lor veninoși. S-a săturat să le dea la cap. S-a săturat de eroi, ale căror nume sunt Will sau Burt sau Ned, nume dintr-o silabă; s-a săturat de armele lor cu raze ucigătoare, de îmbrăcămintea lor metalică, mulată pe corp. Zece cenți fiorul. Totuși, e un mijloc de existență, dacă poate să mențină viteza, iar cerșetorii nu prea au de ales.

Banii îi sunt iarăși pe terminate. Speră că ea îi va aduce un cec, de la una dintre căsuțele poștale care nu sunt pe numele lui. El îl va semna pe verso, ea îl va încasa; cu numele ei, la banca ei, n-o să aibă nicio problemă. Speră ca ea să-i aducă niște timbre. Speră să-i mai aducă țigări. Mai are doar trei.

Se plimbă prin cameră. Podeaua scârțâie. Lemn de esență tare, dar pătat acolo unde caloriferul curge. Blocul acesta a fost ridicat înainte de război, pentru oameni de afaceri burlaci, cu reputație bună. Pe atunci lucrurile erau mai promițătoare. Încălzire cu abur, apă caldă la nesfârșit, coridoare cu gresie – toate ultima modă. Au fost zile mai bune. Acum câțiva ani, când era tânăr, a cunoscut o fată care locuia aici. O infirmieră, din câte își amintește: prezervative în sertarul noptierei. Avea un aragaz cu două ochiuri, îi pregătea uneori micul dejun – costiță cu ouă, clătite cu sirop de arțar, pe care el i-l sugea de pe degete. Era acolo un cap de cerb, împăiat, rămas de la chiriașii precedenți; ea își usca ciorapii atârându-i pe coarne.

Își petreceau după-amiezele de sâmbătă și serile de marți, când ea avea liber, bând – whisky, gin, votcă, orice era. Ei îi plăcea să se îmbete bine mai întâi. Nu voia să meargă la film, sau la dans; nu voia o poveste de dragoste, sau o mimare a ei, ceea ce era mai bine. Tot ce cerea de la el era virilitate. Îi

plăcea să arunce o pătură pe podeaua din baie; îi plăcea să simtă sub ea duritatea gresiei. Pe el îl dureau ca dracu' genunchii și coatele, nu că ar fi observat la vremea respectivă, atenția lui fiind în altă parte. Ea gemea teatral, își azvârlea capul dintr-o parte în alta, dădea ochii peste cap. O dată a avut-o în picioare, în debaraua de haine. Un act sexual în picioare, mirosind a naftalină, printre crepuri de duminică și pulovere de lână. Ea a plâns de plăcere. După ce l-a părăsit, s-a măritat cu un avocat. O partidă bună, o nuntă elegantă; a citit despre ea în ziar, amuzat, fără ranchiună. *Bravo ei, și-a zis. Târfele câștigă uneori.*

Ani de tinerețe. Zile fără nume, după-amiezi prostești, vii și profane și trăite la repezeală, fără doruri în avans sau după, fără cuvinte impuse, și nimic de plătit. Înainte să fie implicat în lucruri care implică.

Se uită la ceas și apoi iar pe fereastră, și iat-o că vine, tăind în diagonală parcul, azi cu o pălărie cu borul lat și un costum în carouri strâns în talie cu o curea, cu poșeta sub braț, cu fusta plisată legănându-se, cu mersul ei ciudat, unduitor, de parcă nu s-ar fi obișnuit să meargă pe picioarele din spate. Poate că totuși tocurele înalte sunt de vină. Deseori s-a întrebat cum de stă în echilibru pe ele. Acum ea s-a oprit, ca la un semn; se uită în jur în felul ei năuc, de parcă tocmai s-ar fi trezit dintr-un vis aiuritor, și cei doi indivizi care adunau hârtii o examinează. *Ați pierdut ceva, domnișoară?* Dar ea înaintează, trece strada, o vede fragmentat printre frunze, probabil că se uită după numărul casei. Acum urcă treptele din față. Se aude soneria. El apasă pe buton, își strivește țigara în scrumieră, stinge veioza de pe birou, descuie ușa.

Bună. Gâfâi de nu mai pot. N-am vrut să aștept ascensorul, închide ușa, rămâne cu spatele lipit de ea.

Nu te-a urmărit nimeni. M-am uitat. Ai țigări?

Și cecul tău, și o sticlă de whisky, cea mai bună calitate. Am șterpelit-o din barul nostru bine aprovizionat. Ți-am spus că avem un bar bine aprovizionat?

Ea încearcă să fie degajată, frivolă chiar. Nu se pricepe la asta. Trage de timp, așteptând să vadă ce vrea el. N-ar face niciodată ea prima mutare, nu-i place să se trădeze.

Fată bună. El se îndreaptă spre ea, pune mâna pe ea.

Sunt fată bună? Uneori mă simt ca o iubită de gangster... care îți face comisioane.

Nu poți să fii iubită de gangster, n-am armă. Vezi prea multe filme.

Nici pe departe destule, spune ea, pe gâtul lui. Nu i-ar strica un tuns. Ciuline de pluș. Îi descheie patru nasturi de sus, își strecoară mâna sub cămașa lui. Carnea lui e foarte compactă, foarte densă. Fin granulată, înnegrită prin ardere. A văzut scrumiere sculptate din lemn așa.

Asasinul orb: Brocartul roșu

A fost minunată, spune ea. Baia a fost minunată. Nu mi te-am imaginat niciodată cu prosoape roz. În comparație cu ce se face de obicei, e destul de luxuriantă.

Tentațiile pândesc pretutindeni, spune el. Plăcerile senzuale fac cu mâna. Aș zice că e o poamă amatoare, nu?

O înfășurase într-unul din prosoapele roz, și o dusesse în pat udă și alunecoasă. Acum sunt sub cuvertura de mătase vișinie, în cearșafuri de imitație de satin, bând whisky-ul adus de ea. E o marcă bună, fumurie și caldă, și unge pe gât. Ea se întinde voluptuos, întrebându-se numai o clipă cine va spăla cearșafurile.

Niciodată nu reușește să-și învingă senzația de contravenție în aceste diverse camere – sentimentul că încalcă hotarele private ale celor care locuiesc în mod obișnuit în ele. I-ar plăcea să scotocească prin dulapuri, prin sertarele biroului – nu să ia, doar să se uite, să vadă cum trăiesc alții. Oameni reali; oameni mai reali decât ea. I-ar plăcea să facă la fel cu el, numai că el nu are dulapuri, nu are sertare de birou, sau ceva care să fie a lui. Nimic de găsit, nimic care să-l trădeze. Doar un geamantan albastru, zgâriat, pe care îl ține încuiat. De regulă e sub pat.

Buzunarele lui nu dau informații; a scotocit prin ele de câteva ori. (Nu a spionat, a vrut doar să știe care sunt lucrurile și cum stau ele.) Batistă, albastră, cu bordură albă; ceva mărunțiș; două mucuri de țigară, învelite în hârtie cerată – probabil că le păstra pentru mai târziu. Un briceag, vechi. Odată, doi nasturi, de la o cămașă, a bănuit ea. Nu se oferise să-i coasă la loc, pentru că el ar fi știut atunci că ea iscodește. I-ar plăcea să o creadă demnă de încredere.

Un carnet de șofer, nu pe numele lui. Un certificat de naștere, idem. Nume diferite. Tare i-ar mai plăcea să treacă peste el cu un pieptene cu dinți deși. Să răscolească prin el. Să-l răstoarne cu susul în jos. Să-l golească.

El cântă încetișor, cu un glas onctuos, ca un interpret de cântece sentimentale la radio:

O cameră plină de fum, o lună afurisită și tu...
Ți-am furat un sărut, credința mi-ai făgăduit...
Sub rochia ta mâna mi-am strecurat.
M-ai mușcat de ureche, ne-am hârjonit,
Acum se crapă de ziuă... și tu ai plecat...
Iar eu sunt trist.

Ea râde. De unde ai luat-o pe asta?

E cântecul meu de târfă. Merge cu ambianța.

Nu e târfă adevărată. Nici măcar amatoare. Nu cred că ia bani. Cel mai probabil e răsplătită într-un fel sau altul.

Multă ciocolată. Tu ai accepta asta?

Ar trebui să fie camioane întregi, spune ea. Sunt moderat costisitoare. Cuvertura e de mătase naturală, îmi place culoarea – țipătoare, dar foarte drăguță. Bună la ten, ca abajururile roz. Ai mai ticluit ceva?

Ceva din ce?

Ceva din povestea mea.

Povestea *ta*?

Da. Nu e pentru mine?

Oh, ba da, spune el. Bineînțeles. Nu mă gândesc la altceva. Nu mă lasă să dorm.

Mincinosule. Te plictisește?

Nimic din ce îți place ție nu mă poate plictisi.

Doamne, ce galant! Ar trebui să avem mai des prosoape roz. Încă puțin și îmi vei săruta condurul de cleștar. Totuși, continuă.

Unde rămăsesem?

Clopotul bătuse. Beregata era tăiată. Ușa se deschidea.

Aha. Bine, atunci.

El spune: Fata despre care vorbeam a auzit ușa deschizându-se. Se lipește de perete, trăgând strâns în jurul

ei brocartul roșu al Patului de o singură noapte. Are un miros sălcui, a baltă sărată la reflux: frica uscată a celor care s-au dus înaintea ei. A intrat cineva. Se aude un zgomot de obiect greu târât pe podea. Ușa se închide iar, întunericul din cameră e ca păcura. De ce nu e nicio lampă, nicio lumânare?

Întinde mâinile în față să se apere, și se pomenește apucată de mâna stângă și ținută de altă mână: ținută cu blândețe și fără constrângere. E ca și cum i s-ar pune o întrebare.

Nu poate să vorbească. Nu poate să spună *Nu pot să vorbesc*.

Asasinul orb își lasă vălul de femeie să cadă la podea. Ținând mâna fetei, se așază pe pat lângă ea. Tot mai are de gând s-o ucidă, dar asta poate să vină mai târziu. A auzit despre aceste fete sechestrate, ținute ascunse de toți până în ultima zi a vieții lor; e curios cu privire la ea. În orice caz, ea e un fel de dar, și numai pentru el. Să refuze un asemenea dar ar însemna să-i scuipe pe zei în față. Știe că trebuie să se miște iute, să termine treaba, să dispară, dar încă mai e o grămadă de timp pentru asta. Simte parfumul cu care a fost fricționată: miroase a catafalcuri, cele ale tinerelor care au murit necununate. Dulceață irosită.

Nu vrea să strice nimic, sau nimic din ce a fost cumpărat și plătit: escrocul Stăpân al Infernului trebuie să fi fost și să fi plecat deja. Își păstrase pe el zalele ruginite? Foarte probabil. Intrase zăngănind în ea ca o cheie masivă de fier, se răsucise în carnea ei, o deschisese cu forța. Ține prea bine minte senzația. El nu va face asta cu niciun chip.

Îi ridică mâna la gura lui, i-o atinge cu buzele, nu un sărut ca atare ci un semn de respect și omagiu. Tu, milostivă și prea fericită, spune el – adresarea standard a cerșetorului către o potențială binefăcătoare – zvonul despre frumusețea ta m-a adus aici, deși chiar și numai prin faptul că sunt aici viața mea e pierdută. Nu pot să te văd cu ochii, fiindcă sunt orb. Vrei să-mi îngădui să te văd cu mâinile? Ar fi o ultimă favoare, și poate și pentru tine.

Nu fusese sclav și prostituat degeaba: învățase să măgulească, să mintă plauzibil, să se bage pe sub piele. Își pune degetele pe bărbia ei și așteaptă cât timp ea șovăie, apoi dă din cap. Aude ce gândește ea: *Mâine voi fi moartă*. Se întreabă dacă ea bănuiește de ce se află de fapt el aici.

Unele dintre cele mai bune lucruri sunt făcute de cei care n-au încotro, de cei care n-au timp, de cei care înțeleg cu adevărat cuvântul *neajutorat*. Ei sunt scutiți de calculul riscului și profitului, nu se preocupă de viitor, sunt siliți să acționeze la timpul prezent. Aruncat într-o prăpastie, cazi sau zbori; te agăți de orice speranță, oricât de improbabilă; oricât – dacă pot folosi un cuvânt de care se face atâta abuz – de miraculos. Ce înțelegem prin asta e, *împotriva tuturor șanselor*.

Și așa e, în noaptea asta.

Asasinul orb începe să o pipăie foarte încet, numai cu o mână, dreapta – mâna iscusită, mâna cuțitului. O trece peste fața ei, pe gât în jos; apoi adaugă mâna stângă, mâna sinistră, folosindu-le pe amândouă deodată, cu gingășie, de parcă ar forța un lacăt extrem de fragil, un lacăt făcut din mătase. E ca și cum ai fi mângâiat de apă. Ea tremură, dar nu ca înainte, de frică. După un timp, lasă brocartul roșu să cadă de pe ea, și îi ia mâna și o călăuzește.

Pipăitul e înaintea văzului, înaintea vorbirii. Este primul limbaj și ultimul, și spune întotdeauna adevărul.

Așa s-au îndrăgostit fata care nu vorbea și bărbatul care nu vedea.

Mă uimești, spune ea.

Zău? întreabă el. De ce? Deși îmi place să te uimesc. Aprinde o țigară, îi oferă una și ei; ea clatină din cap în semn de refuz. El fumează prea mult. E din cauza nervilor, în ciuda mâinilor sigure.

Pentru că ai spus că s-au îndrăgostit, spune ea. Ți-ai bătut joc destul de des de ideea asta – nerealistă, superstiție

burgheză, detestabilă. Sentimentalism grețos, pompos pretext victorian pentru poftă trupești adevărate. Te înmoi?

Nu mă învinui pe mine, învinuiește istoria, spune el. Astfel de lucruri se întâmplă. Îndrăgostirea a fost consemnată, sau cel puțin acel cuvânt. Oricum, am spus că el mințea.

Nu poți să te fofilezi așa. Mințitul a fost numai la început. Pe urmă ai schimbat-o.

Corect. Dar s-ar putea să existe un mod mai dur de a privi asta.

Care asta?

Această afacere cu îndrăgostirea.

De când e o afacere? întreabă ea, mâniaasă.

El zâmbește. Te deranjează ideea? Prea comercială? Conștiința ta s-ar cutremura, asta spui? Dar întotdeauna există un târg, nu-i așa?

Nu, spune ea. Nu există. Nu întotdeauna.

Ai putea spune că a înhățat ce a putut. De ce n-ar fi făcut-o? Nu avea scrupule, viața lui era o competiție care pe care, și așa fusese mereu. Sau ai putea spune că amândoi erau tineri și nu aveau minte. De obicei, tinerii confundă pofta carnală cu iubirea, sunt infestați cu idealisme de tot felul. Și n-am spus că nu a omorât-o după aceea. După cum am subliniat, avea tot interesul.

Așadar, ți-ai pierdut curajul, spune ea. Bați în retragere, ești laș. Nu vrei să mergi până la capăt. Ești față de iubire ca înfierbântatu' degeaba față de regulat.

El râde, un răs uimit. Grosolănia cuvintelor îl ia prin surprindere, a reușit în sfârșit ea asta? Controlează-ți limbajul, domnișoară.

De ce? Tu n-o faci.

Eu sunt un exemplu rău. Să spunem doar că au putut să se lase în voia lor – a emoțiilor lor, dacă vrei să-i spui așa. Să se lăfaie în emoțiile lor – să trăiască clipa, să declame versuri fără cap și coadă, să-și irosească forțele, să bea paharul până la fund, să urle la lună. Timpul se scurgea. Nu aveau nimic de pierdut.

El avea. Sau sigur credea că are!

În regulă atunci. *Ea* nu avea nimic de pierdut. El sufla un nor de fum.

Nu ca mine, cred că vrei să spui, zice ea.

Nu ca tine, iubito, spune el. Ca mine. Eu sunt cel care n-are nimic de pierdut.

Ea spune: Dar mă ai pe mine. Eu nu sunt nimic.

The Toronto Star, 28 august 1935

ELEVĂ DIN LUMEA BUNĂ GĂSITĂ ÎN SIGURANȚĂ REPORTAJ SPECIAL PENTRU *THE STAR*

Ieri poliția a sistat căutările școlăriței din lumea bună Laura Chase, în vârstă de cincisprezece ani, dispărută de peste o săptămână, când domnișoara Chase a fost găsită găzduită în siguranță de prietenii de familie domnul și doamna E. Newton-Dobbs, la reședința lor de vară din Muskoka. Bine cunoscutul industriaș Richard E. Griffen, căsătorit cu sora domnișoarei Chase, a vorbit cu reporterii la telefon în numele familiei. „Eu și soția mea suntem foarte ușurați”, a spus el. „A fost o simplă încurcătură, pricinuită de o scrisoare care a fost întârziată la poștă. Domnișoara Chase avea aranjamente de vacanță, despre care credea că știm, cum știau gazdele ei. Ei nu citesc ziarele în vacanță, altfel n-ar fi avut loc aceasta încurcătură. Când s-au întors în oraș și au aflat de situație, ne-au sunat imediat.”

Întrebat în legătură cu zvonurile că domnișoara Chase fugise de acasă și fusese văzută în împrejurări ciudate la Parcul de distracții Sunnyside Beach, domnul Griffen a spus că nu știe cine e răspunzător de aceste invenții răutăcioase, dar își ia sarcina să descopere. „A fost o neînțelegere banală, cum putea să se întâmple oricui”, a afirmat el. „Soția mea și cu mine suntem recunoscători că e bine, și mulțumim poliției, ziarelor și publicului îngrijorat pentru ajutorul lor.” Se spune că domnișoara Chase a fost deranjată de publicitate, și refuză să dea interviuri.

Cu toate că nu s-a făcut niciun rău de durată, acestea nu sunt în niciun caz primele probleme serioase cauzate de distribuirea defectuoasă a corespondenței. Publicul merită o servire pe care să se poată baza cu toată încrederea. Oficialii guvernamentali ar trebui să ia notă.

Asasinul orb: Trotuarul

Ea merge pe stradă, sperând că arată ca o femeie îndreptățită să meargă pe stradă. Sau pe strada asta. Nu arată, totuși. E îmbrăcată nepotrivit, pălăria ei e nepotrivită, haina ei e nepotrivită. Ar trebui să aibă un fular legat pe cap și sub bărbie, o haină lălâie, roasă la mâneci. Ar trebui să arate șleampătă și săracă.

Casele de aici sunt lipite unele de altele. Căsuțe de servitori odată, șir după șir, dar acum sunt mai puțini servitori, iar cei bogați au avut altceva în vedere. Cărămidă înnegrită de funingine, două camere sus, două jos, closetul afară, în spate. Unele au rămășițele unor grădini de zarzavaturi pe peluzele micuțe din față – un lujer de roșii înnegrit, un arac de lemn cu sfoară atârând de el. Grădinilor nu le-ar fi mers bine – ar fi fost prea multă umbră, pământul cu prea multă zgură. Dar chiar și aici copacii în toamnă erau generoși, frunzele rămase sunt galbene și portocalii și purpurii, sau un roșu mai închis, ca ficatul proaspăt.

Din case se aud urlete, lătrături, un tărăboi sau un zgomot de ușa trântită. Glasuri de femei urlând de furie, țipetele sfidătoare ale copiilor. Pe verandele înghesuite bărbații stau pe scaune de lemn, cu mâinile spânzurate de genunchi, fără serviciu dar încă nu fără casă și cămin. Ochii lor sunt pe ea, se uită urât, manifestând un interes amar față de ea cu garnitura ei de blană la mâneci și gât, cu poșeta ei din piele de șopârlă. Poate că ei sunt chiriași, înghesuiți în pivnițe și unghere ciudate, ca să ajute la acoperirea chiriei.

Femei grăbite trec pe lângă ea, cu capul în jos, aduse de umeri, cărând pachete de hârtie maro. Măritate, așa trebuie să fie. În minte vin cuvintele *fiert înăbușit*. Vor fi căpătat cerșind oase de la măcelar, vor fi ducând acasă bucățile ieftine, care vor fi servite cu varză fleșcăită. Umerii ei sunt prea drepți, bărbia ei e prea sus, ea nu are aspectul acela înfrânt: când ele înalță capul destul ca să se uite la ea,

privirile sunt murdare. Probabil o cred femeie de stradă, dar cu așa pantofi ce caută aici? Mult sub categoria ei.

Iată barul, pe colțul unde a spus el că este. Berăria. În față e adunat un grup de bărbați. Niciunul nu-i spune nimic în timp ce trece pe lângă ei, doar se uită ca din hățișuri, însă ea aude mormăitul, ura și pofta carnală amestecate în gât, urmărind-o ca siajul format de un vapor. Poate că o confundă cu o activistă bisericască, sau altă persoană caritabilă cu nasul pe sus, care își vâra degetele bine spălate în viața lor, care pune întrebări, care oferă cu un aer de ajutor superior resturi de la masă. Dar e prea bine îmbrăcată pentru asta.

A luat un taxi, și a coborât în urmă cu trei străzi, unde era mai mult trafic. E mai bine să nu devii subiect de discuție: cine de pe aici ar lua un taxi? Deși e oricum un subiect de discuție. Ce îi trebuie este altă haină, luată la o licitație de vechituri, îngrămadită într-un geamantan. Ar putea intra în restaurantul unui hotel, să-și lase haina ei la garderobă, să se strecoare în toaletă, să se schimbe. Să-și răvășească părul, să-și șteargă rujul de buze. Să iasă altă femeie.

Nu. N-ar merge. În primul rând, problema geamantanului, a ieșirii din casă cu el. *Unde pleci atât de grăbită?*

Și astfel a rămas să execute un număr de capă și spadă fără capă. Să se bazeze doar pe fața ei, pe inocența acesteia. A căpătat deja destulă experiență, de calm, detașare, inexpresivitate. O ridicare a ambelor sprâncene, privirea candidă, transparentă a unui agent dublu. O suprafață de apă curată. Nu mințitul contează, ci evitarea necesității lui. Tălmăcirea în avans a tuturor întrebărilor prostești.

Totuși există un pericol. Și pentru el: mai mult decât înainte, i-a spus el. El crede că a fost localizat o dată, pe stradă: recunoscut. Vreun bătauș de la Brigada Roșie, poate. Ieșise printr-o berărie aglomerată, pe ușa din spate.

Ea nu știe dacă să creadă sau nu în acest soi de pericol: bărbați în costume negre, umflate, cu gulere ridicate, mașini în patrulare. *Vino cu noi. Te poftim înăuntru.* Camere goale și

lumini nemiloase. Pare prea teatral, dacă nu ca niște lucruri care se petrec numai în ceață, în alb și negru. Numai în alte țări, în alte limbi. Sau dacă aici, nu i se întâmplă ei.

Dacă ar fi prinsă, s-ar lepăda de el, înainte ca să fi cântat măcar o dată cocoșul. Știe asta, cu claritate, cu calm. Oricum ea ar fi eliberată, implicarea ei fiind văzută ca un amestec frivol, dacă nu ca o poznă rebelă, și tămbălăul care ar putea rezulta ar fi mușamalizat. Ar trebui să plătească pentru asta în particular, desigur, dar cu ce? E deja falită; nu poți să scoți sânge dintr-o piatră. S-ar izola, ar trage obloanele. În pauză de masă, permanent.

În ultimul timp a avut senzația că o urmărește cineva, deși ori de câte ori a verificat nu era nimeni. E mai atentă; e atentă atât cât poate. Îi este frică? Da. Majoritatea timpului. Dar frica ei nu contează. Sau mai curând, contează. Îi sporește plăcerea pe care o simte cu el; în plus, senzația că scapă ușor din asta.

Adevăratul pericol vine din ea. Ce va îngădui, cât de departe e dispusă să meargă. Dar îngăduința și vrerea nu au nicio legătură cu asta. Unde va fi împinsă, atunci; unde va fi condusă. Nu și-a cercetat motivele. Poate că nu există niciun motiv ca atare; dorința nu e un motiv. Nu i se pare că are de ales. O astfel de plăcere extremă e și o umilire. E ca și cum ai fi tras de o funie rușinoasă, o lesă la gât. O supără lipsa ei de libertate, așa că trage de timp, punându-l pe el la rație. Îl face să aștepte degeaba, îl minte de ce nu a putut să ajungă – pretinde că nu a văzut semnele făcute cu creta pe zidul parcului, că nu a priceput mesajul – noua adresă a unui magazin de îmbrăcăminte inexistent, cartea poștală semnată de o bună prietenă pe care nu a avut-o niciodată, apelul telefonic la un număr greșit.

Dar în cele din urmă, revine. Nu are rost să se opună. Se duce la el pentru amnezie, pentru uitare. Se predă, e ștearsă din memorie; intră în întunericul trupului ei, își uită numele. Ce vrea ea e distrugere, oricât de scurtă. Să existe fără granițe.

Totuși, se pomenește punându-și întrebări despre lucruri care, la început, nici nu i-au trecut prin cap. Cum se descurcă el cu spălatul rufelor? O dată, erau șosete la uscat pe calorifer – o văzuse uitându-se, le ascunsese repede. Își strânge lucrurile înainte de vizitele ei, sau măcar le aranjează de mântuială. Unde mănâncă? I-a spus că nu-i place să fie văzut prea des într-un loc. Trebuie să se mute mereu, de la o bodegă la alta, de la un birt la altul. În gura lui, aceste cuvinte au o fascinație pornografică. În unele zile e mai nervos, stă cu capul în jos, nu iese; în camera asta sau aia sunt cotoare de măr; pe podea, firimituri de pâine.

De unde are merele, pâinea? Este ciudat de reticent în privința unor astfel de detalii – ce se petrece în viața lui când ea nu e acolo. Poate crede că dacă ea ar ști prea multe despre el, asta l-ar coborî în ochii ei. Prea multe amănunte sordide. Poate că are dreptate. (Toate acele picturi cu femei, din galeriile de artă, surprinse în momente intime. Nimfă dormind. Suzana și bătrânii. Femeie făcând baie, un picior în albia de tablă – Renoir, sau Degas? La amândoi, femei dolofane. Diana și fecioarele ei, o clipă înainte de a surprinde ochii curioși ai vânătorului. Niciodată vreo pictură intitulată Bărbat spălând șosete la chiuvetă.)

Romantismul are loc la distanță medie. Romantismul înseamnă să te uiți la tine, pe o fereastră aburită de rouă. Romantismul înseamnă să nu bagi în seamă lucrurile: acolo unde viața grohăie și fornăie, romantismul doar oftează. Oare vrea ea mai mult de atât – mai mult din el? Vrea întregul tablou?

Să se uite prea atent și să vadă prea mult – din asta ar veni pericolul. Să-l facă pe el să-și piardă importanța, și pe sine odată cu el. Apoi să se trezească pustie, cu totul consumat – terminat definitiv. N-ar avea nimic. Ar fi *deposedată*.

Un cuvânt demodat.

De data asta nu i-a ieșit în întâmpinare. A spus că e mai bine așa. A fost lăsată să se descurce singură să ajungă. În palma mânușii are ascuns un pătrat de hârtie împăturită, cu instrucțiuni criptice, dar nu are nevoie să se uite la el. Îi simte pe piele dogoarea ușoară, ca un cadran de radiu în întuneric.

Și-l imaginează imaginându-și-o – imaginându-și-o mergând pe stradă, mai aproape acum, iminentă. E nerăbdător, nervos, abia mai poate să aștepte? E ca ea? Îi place să mimeze indiferență – că nu-i pasă dacă ea va ajunge sau nu – însă e doar teatru, un rol din mai multe. De exemplu, nu mai fumează țigări la pachet, nu își permite. Și le răsuțește singur, cu unul dintre acele dispozitive cu aspect obscen, din cauciuc roz, care fac trei odată; le taie cu lama de ras, apoi le pune într-un pachet Craven A. Una dintre micile lui înșelătorii, sau vanități; nevoia lui de ele îi taie răsuflarea.

Uneori îi aduce țigări, pumni întregi – larghețe, belșug. Le fură din tabachera de argint de pe măsuta de cafea, de sticlă, le îndeasă în poșetă. Dar nu face asta de fiecare dată. E mai bine să-l țină în suspans, e mai bine să-l țină flămând.

El stă întins pe spate, sătul, fumând. Dacă ea vrea mărturisiri, trebuie să le aibă dinainte – să se asigure de ele mai întâi, ca o târfă și banii ei. Oricât de sărăcăcioase ar fi. *Mi-a fost dor de tine*, ar putea el să-i spună. Sau: *Nu mă satur de tine*. Are ochii închiși, scrâșnește din dinți, să se abțină; ea aude asta pe gâtul ei.

După aceea, ea trebuie să scoată ceva de la el.

Spune ceva.

Ca de pildă ce?

Ce vrei.

Spune-mi ce vrei să auzi.

Dacă fac asta și pe urmă o spui, n-am să te cred. Atunci, citește printre rânduri. Dar nu există rânduri. Nu-mi dai. Atunci, el poate o să cânte:

Oh, îți bagi chestia, și îți scoți chestia,
Și fumul urcă pe coș la fel...

Ce zici de rândurile astea? va spune el.
Chiar ești ticălos.
N-am pretins niciodată altceva.
Nu-i de mirare că se recurge la povești.

Ea face la stânga la atelierul de reparat pantofi, apoi merge o stradă, apoi două case. Apoi micul bloc: Excelsior. Probabil a fost botezat după poezia lui Henry Wadsworth Longfellow. O flamură cu o emblemă ciudată, un cavaler sacrificând toate preocupările pământești pentru a urca înălțimile. Înălțimile cui? Ale pietismului burghez de fotoliu. Ce caraghios, aici și acum!

Excelsior e cărămidă roșie cu trei etaje, patru ferestre la fiecare nivel, cu balcoane din fier forjat – mai mult pervazuri decât balcoane, nu e loc de un scaun. Cândva superior oricărei clădiri din zonă, acum un loc în care oamenii se agață de avantaje. Într-un balcon, cineva a improvizat o frânghie de rufe; o cârpă de vase ce bate în cenușiu atârână pe ea ca drapelul unui regiment înfrânt.

Ea trece pe lângă clădire, apoi, la colțul următor, traversează. Acolo se oprește și se uită în jos de parcă i s-ar fi lipit ceva de pantof. În jos, apoi în spate. Nu vine nimeni în urma ei, nu e nicio mașină care merge încet. O femeie solidă urcă cu greu treptele din față, cu o plasă de sfoară în fiecare mână, ca pentru echilibru; pe trotuar, doi băieți peticiți aleargă un câine jegos. Niciun bărbat pe aici, în afară de trei vulturi bătrâni dintr-o verandă cocoșați asupra aceluiași ziar.

Se întoarce și o ia înapoi, iar când ajunge la Excelsior intră repede în aleea de lângă el și grăbește pasul, forțându-se să nu fugă. Asfaltul e neuniform, tocurile ei prea înalte. Asta nu e un loc potrivit să-ți luxezi o gleznă. Se simte mai expusă acum, în bătaia privirilor, deși nu sunt ferestre. Inima îi bate

tare, picioarele îi sunt moi, de cârpă. Panica a prins-o în gheare, de ce?

El nu va fi acolo, spune un glăscior în capul ei: un glăscior îndurerat, un glas tânguios, uguitor ca un jelit de porumbel. El a plecat. A fost luat. N-ai să-l mai vezi niciodată. Niciodată. E cât pe ce să plângă.

Ce proastă să se sperie așa! Totuși, există o parte adevărată în asta. El ar putea dispărea mai ușor decât ea: ea are o adresă fixă, el ar ști oricând unde s-o găsească.

Se oprește, ridică mâna, inspiră mirosul liniștitor al blăunii parfumate. Spre spate e o ușă metalică, o ușă de serviciu. Bate ușor.

Asasinul orb: Administratorul

Ușa se deschide, el e acolo. Ea nu are timp să simtă recunoștință înainte ca el să o tragă înăuntru. Sunt pe un palier; scările din spate. Nu e lumină în afară de ce vine pe o fereastră, undeva deasupra. El o sărută, ținându-i fața în mâini. Șmirghelul bărbiei lui. El tremură, dar nu de excitație, sau nu numai.

Ea se desprinde. Semenii cu un bandit. Nu a văzut niciodată un bandit. Se gândește la cei din opere. Contrabandiștii, din *Carmen*. Aprigi la mânie.

Scuze, spune el. A trebuit să o șterg în grabă. Putea să fie o alarmă falsă, dar trebuia să las niște lucruri în urmă.

Cum ar fi aparatul de ras?

Printre altele. Vino – e aici, jos.

Scara e strâmtă: lemn nevopsit, o scândură îngustă ca balustradă. Jos, o podea de ciment. Mirosul de praf de cărbune, un miros subpământean pătrunzător, ca pietrele umede ale unei peșteri.

Aici e. Camera administratorului.

Dar tu nu ești administratorul, spune ea, râzând ușor. Sau ești?

Acum sunt. Sau așa crede proprietarul. A trecut de două ori pe aici, dimineața devreme, să se asigure că am alimentat cuptorul, dar nu prea mult. Nu ar vrea chiriași încinși, sunt prea costisitori; călduț e destul de bine. Patul nu e grozav.

E un pat, spune ea. Încuie ușa.

Nu se încuie, spune el.

E o fereastră mică, cu gratii; rămășițele unei perdele. Pe ea intră lumina ruginie. Au proptit un scaun de mânerul ușii, un scaun de la care lipsește majoritatea stinghiilor, jumătate deja surcele. Nu prea e o barieră. Sunt sub o pătură mucegăită, cu haina lui și a ei peste ea. La cearșaf nici nu pot să se gândească. Ea îi simte coastele, pipăie spațiile dintre ele.

Ce mănânci?

Nu mă bate la cap.

Ești prea slab. Ți-aș putea aduce ceva, niște mâncare.

Deși nu prea ești de nădejde, nu-i așa? Aș putea să mor de foame așteptându-te să apari. Fii fără grijă, am să ies de aici destul de curând.

De unde? Te referi la încăperea asta, sau la oraș, sau...

Nu știu. Nu mă cicăli.

Mă interesează, atâta tot. Sunt îngrijorată, vreau...

Termină.

Bine, atunci, spune ea, cred că ne întoarcem la Zycron. Dacă nu cumva vrei să plec.

Nu. Mai stai puțin. Îmi pare rău, dar sunt încordat. Unde rămăseserăm? Am uitat.

El se hotăra dacă să-i taie gâtul sau să o iubească veșnic.

Așa e. Da. Obișnuitele opțiuni.

El se hotăra dacă să-i taie gâtul sau să o iubească veșnic, când – cu auzul fin dat de faptul că era orb – detectează un zgomot metalic de zăngănituri și scrâșnituri. Verigă de lanț pe verigă de lanț, eclise în mișcare. Se apropie pe coridor. El știe deja că Stăpânul Infernului nu și-a făcut încă inspecția cumpărată: și-a dat seama de asta după starea în care e fata. O stare virgină, după cum s-ar putea spune.

Ce să facă acum? Ar putea să se furișeze după ușă sau sub pat, s-o lase pe fată în voia sorții, apoi să se întoarcă și să termine treaba pentru care a fost plătit. Dar treburile fiind așa cum sunt, se codește să facă asta. Sau ar putea să aștepte până când lucrurile sunt în plină desfășurare și curteanul e surd la lumea din afară, și să se furișeze pe ușă afară; dar atunci, onoarea asasinilor ca grup – ca breaslă, dacă vrei – ar fi pătată.

O ia pe fată de braț și, acoperindu-i gura cu mâna ei, îi indică să tacă. Apoi o face să coboare din pat și o ascunde după ușă. Verifică pentru a fi sigur că ușa e descuiată, cum fusese stabilit. Omul nu se va aștepta la o strajă: în înțelegerea cu Marea Preoteasă, a specificat să nu existe

martori. Straja templului trebuia să se facă nevăzută când îl auzea venind.

Asasinul orb trage straja moartă de sub pat și o aranjează pe cuvertură, ascunzându-i sub eșarfă tăietura de la gât. Nu s-a răcit încă, și nu mai sângerează. Foarte rău dacă individul are o lumânare puternică, altfel noaptea toate pisicile sunt negre. Fecioarele templului sunt instruite să manifeste inerție. S-ar putea ca omului – stânjenit cum e de masivul său costum de zeu, care în mod tradițional include un coif cu vizetă – să-i ia ceva timp să descopere că regulează altă femeie, și încă una moartă, pe deasupra.

Asasinul orb trage draperiile de la pat, aproape unindu-le. Apoi se duce lângă fată, și se lipesc cât pot de tare de perete.

Ușa grea se deschide cu un vaiet. Fata zărește o strălucire palidă înaintând pe podea. Stăpânul Infernului nu vede prea bine, evident; se lovește de ceva, injură. Acum se moșmondește la draperiile patului. Unde ești, drăguța mea? spune el. Nu-l va mira când ea nu o să răspundă, știind că e atât de convenabil mută.

Asasinul orb începe să iasă de după ușă, și fata odată cu el. Cum se scoate afurisita asta de chestie? bombăne în surdină Stăpânul Infernului. Cei doi se furișează pe după ușă, apoi ies în hol, mână în mână, ca niște copii care îi evită pe cei mari.

În urma lor se aude un urlet, de furie sau de groază. Cu o mână pe perete, asasinul orb o ia la fugă. În drum, trage făcliile din suporturile lor, le aruncă în urma lui, sperând că se vor stinge.

Cunoaște templul pe dinafară, după pipăit și miros; e treaba lui să cunoască astfel de lucruri. La fel cunoaște și orașul, și știe să alerge prin el ca un șobolan printr-un labirint – îi știe ușile, tunelurile, refugiile și fundăturile, pragurile, jgheburile și șanțurile – chiar și parolele, de cele mai multe ori. Știe ce ziduri poate să escaladeze, unde sunt toate punctele de sprijin pentru picioare. Acum împinge un panou de marmură – are pe el un basorelief cu Zeul Frânt,

patronul fugarilor – și ajung în beznă. Știe asta după cum se împiedică fata și, pentru prima dată, îi trece prin minte că faptul că a luat-o cu el îi va încetini fuga. Capacitatea ei de a vedea îl va stingheri.

De cealaltă parte a zidului se aude duduie de picioare care aleargă. Șoptește: ține-mă de mantie, adăugând inutil: Să nu scoți o vorbă. Se află în rețeaua de tuneluri tainice care le permite Marii Preotese și complicilor ei să afle foarte multe secrete valoroase de la cei care vin la templu să se întâlnească cu Zeița, sau să i se spovedească, sau să se roage, dar trebuie să iasă din ea cât mai repede. La urma urmelor, este primul loc în care Marea Preoteasă se va gândi să caute. Nici prin gaura lăsată de piatra desprinsă din zidul exterior, pe unde a intrat inițial, nu pot să iasă. Falsul Stăpân al Infernului s-ar putea să știe de asta, întrucât a aranjat omorul și a precizat ora și locul, și până acum trebuie să-și fi dat seama de trădarea asasinului orb.

Înăbușit de piatra compactă, se aude dangătul unui gong de bronz. Îl aude cu picioarele.

O conduce pe fată din zid în zid, apoi în jos pe o scară abruptă, înghesuită. Ea scâncește de frică: tăierea limbii nu i-a curmat capacitatea de a plânge. Păcat, se gândește el. Pipăie după canalul scos din uz, despre care știe că e acolo, o ajută să urce pe el făcându-și mâinile scăriță, apoi, dintr-un salt, e lângă ea. Acum trebuie să se târască mai departe. Mirosul nu e plăcut, dar e un miros învechit. Miasmă de dejecții umane, prefăcute în praf.

Acum e aer curat. El îl adulmecă, pentru a repera fum de torțe.

Sunt stele? o întreabă el. Ea dă din cap. Așadar, nu sunt nori. Din păcate. Probabil că strălucesc două dintre cele cinci luni – știe asta după perioada din lună – și în scurtă vreme vor mai fi trei. Două dintre ele se vor vedea clar restul nopții, iar ziua vor fi incandescente.

Templul nu va dori ca povestea fugii lor să ajungă să fie cunoscută de toata lumea – asta ar duce la pierderea

obrazului, și ar putea rezulta răzmerițe. Altă fată va fi dată pentru sacrificare: cu vălurile alea, cine să știe? Dar mulți îi vor vâna, în secret dar neconținut.

Ar putea să intre într-o ascunzătoare, dar mai devreme sau mai târziu vor trebui să iasă după mâncare și apă. Singur, s-ar putea strecura, dar nu în doi.

Ar putea oricând să se descotorosească de ea. Sau s-o înjunghie, s-o arunce într-o fântână.

Nu, nu poate.

Există oricând vizuina asasinilor. Acolo se duc toți când sunt liberi, să schimbe bârfe și să împartă prada și să se laude cu isprăvile lor. E ascunsă, îndrăzneț, chiar sub sala de judecată din palatul principal, o hrubă adâncită, căptușită cu covoare – covoarele pe care erau siliți să le facă asasinii când erau copii, și de atunci le-au furat. Le cunosc după pipăit, și deseori stau pe ele, fumând iarba *fring*, care te cufundă în vise, și trecându-și degetele peste modele, peste culorile luxuriante, amintindu-și cum arătau aceste culori când ei vedeau.

Însă numai asasinii orbi au voie să intre în această hrubă. Ei formează o societate închisă, în care străinii sunt aduși numai ca pradă. În plus, el și-a trădat profesia salvând pe cineva pe care a fost plătit să-l omoare. Ei, asasinii, sunt profesioniști. Se mândresc cu faptul că își onorează contractele și nu tolerează încălcările propriului lor cod de conduită. L-ar ucide fără milă, și pe ea, după un timp.

S-ar putea foarte bine ca unul dintre tovarășii lui să fie plătit să le dea de urmă. Atunci, mai devreme sau mai târziu, vor fi condamnați. Chiar și numai parfumul ei îi va da de gol – au parfumat-o în draci.

Va trebui s-o scoată din Sakiel-Norn – din cetate, de pe teritoriul familiar. E un pericol, dar nu atât de mare ca rămasul aici. Poate reușesc să ajungă în port, apoi la bordul unei corăbii. Dar cum să se strecoare dincolo de porți? Toate opt sunt încuiate și păzite, cum este obiceiul de fiecare noapte. Singur, ar putea escalada zidurile – poate să se

prindă ca o șopârlă cu degetele de la mâini și de la picioare – dar cu ea ar fi o catastrofă.

Mai e o cale. Ascultând la fiecare pas, coboară dealul cu ea, către latura cetății care se află cel mai aproape de mare. Apele tuturor izvoarelor și fântânilor din Sakiel-Norn sunt colectate într-un singur canal, iar acest canal scoate apa pe sub zidul cetății, printr-un tunel boltit. Apa e mai mare decât statul unui om și curentul e iute, așa că nimeni nu încearcă să intre în cetate pe acolo. Dar să iasă?

Apa curgătoare va șterge parfumul.

El unul știe să înoate. Este una dintre abilitățile pe care asasinii au grijă să le învețe. Presupune, în mod corect, că fata nu știe. Îi spune să-și scoată toate hainele și să le strângă într-o legăturică. Apoi își leapădă mantia din templu, și își leagă hainele, cu ale ei, într-o singură legătură. Înnoadă pânza pe după umerii lui, apoi în jurul încheieturilor mâinilor ei, îi spune că dacă nodurile se desfac nu trebuie să-i dea drumul, indiferent ce s-ar întâmpla. Când ajung la arcadă, trebuie să-și țină răsufierea.

Păsările *nyerk* se trezesc; le aude primul croncănit; curând se va lumina. Trei străzi mai încolo, vine cineva, cu pas regulat, hotărât, parcă cercetând. Pe jumătate îndrumând-o, împinge fata în apa rece. Ea icnește, dar face ce i s-a spus. Plutesc împreună; el caută curentul principal, ascultă cu atenție năvala și bolboroseala unde apa intră în tunelul boltit. Prea devreme și nu vor mai avea suflu, prea târziu și se va izbi cu capul de piatră. Apoi plonjează.

Apa e nebuloasă, nu are formă, poți să-ți treci mâna chiar prin ea; totuși, te poate ucide. Forța unui astfel de lucru stă în avântul lui, în traiectoria lui. De ce se ciocnește, și cât de repede. Același lucru s-ar putea spune despre... dar nu contează despre ce.

E o călătorie lungă, chinuitoare. El are senzația că îi vor plesni plămâni, că îl vor lăsa brațele. O simte urmându-l cu greu, se întreabă dacă s-a înecat. Măcar au curentul de

partea lor. Se julește de peretele tunelului; ceva se rupe. Cârpă, sau carne?

La celălalt capăt al tunelului ies la suprafață; ea tușind, el râzând încetșor. Stând pe spate, îi ține capul deasupra apei; astfel, plutesc o oarecare distanță în lungul canalului. Când consideră că sunt destul de departe și destul de în siguranță, iese din apă, și urcă târând-o după el pe malul înclinat, tăiat în piatră. Caută umbra unui copac. Este epuizat, dar și exaltat, plin de o fericire ciudată, dureroasă. A salvat-o. Pentru prima dată în viața lui, a acordat milostenie. Cine știe ce poate să iasă dintr-o asemenea abatere de la drumul ales de el?

E cineva prin preajmă? întrebă el. Ea se oprește să se uite, clatină din cap. Vreun animal? Iarăși nu. El atârnă hainele pe crengile copacului; apoi, în lumina slabă a lunilor de nuanță galben-șofran și heliotrop și fucsină, care stau să apună, el o strânge ca pe mătase, se cufundă în ea. E răcoroasă ca pepenele galben, și ușor sărată, ca peștele proaspăt.

Dorm duși, îmbrățișați, când dau peste ei trei spioni trimiși în cercetare de Poporul Pustiirii, pentru a găsi căile de acces în cetate. Sunt treziți cu bruschețe, apoi interogați de singurul spion care vorbește limba lor, deși departe de perfect. Bărbatul acesta e orb, le spune el celorlalți, iar fata e mută. Cum au ajuns aici? Nu din cetate, cu siguranță; toate porțile sunt încuiate. Parcă au căzut din cer.

Răspunsul este evident: trebuie să fie mesageri divini. Sunt lăsați în mod curtenitor să își îmbrace hainele uscate acum, apoi sunt urcați amândoi pe calul unui spion și duși să fie prezentați Slujitorului Bucuriei. Spionii sunt nespuse de încântați de ei înșiși, și asasinul orb are destulă minte să nu vorbească prea mult. A auzit povești vagi despre acești oameni și ciudatele lor credințe cu privire la mesagerii divini. Se spune că acești mesageri își transmit mesajele sub forme obscure, așa că el încearcă să își aducă aminte toate

cimiliturile și paradoxurile și șaradele pe care le-a știut vreodată: Drumul în jos e drumul în sus. Ce merge în zori în patru picioare, la prânz în două, și seara în trei? Din cel ce mănâncă iese carne, iar din cel puternic iese bunătate. Ce e peste tot negru și alb și roșu?

Asta nu e zycroniană, ei nu aveau ziare.

Punct lovit. Taie asta. Ce zici de: Mai puternic decât Dumnezeu, mai rău decât diavolul; săracii îl au, bogaților le lipsește, și dacă îl mănânci mori?

Asta-i nouă.

Ghicește.

Renunț.

Nimic.

Ei îi ia un minut să chibzuiască. Nimic. Da, spune ea. Asta merge.

În timp ce călăresc, asasinul orb o ține pe fată cu un braț. Cum s-o protejeze? Are o idee, improvizată și născută din disperare, totuși s-ar putea să meargă. Va afirma că amândoi chiar sunt mesageri divini, dar de genuri diferite. El este cel care primește mesajele de la Cel Invincibil, dar numai ea știe să le interpreteze. Face asta cu mâinile, prin semne cu degetele. Metoda citirii acestor semne i-a fost dezvăluită numai lui. Va adăuga, pentru cazul în care le-ar veni vreo idee murdară, că niciun bărbat nu are voie să se atingă de fata mută într-un fel nelalocul lui, sau în orice fel.

E o idee sigură, atâta timp cât ei o cred. Speră ca ea să o prindă din zbor, și să știe să improvizeze. Se întreabă dacă ea știe vreun semn.

Asta-i tot pentru azi, spune el. Trebuie să deschid fereastra. Dar e foarte frig.

Mie nu îmi este. Locul ăsta e ca o debara. Mă sufoc.

Ea îi pune mâna pe frunte. Cred că ai ceva. Aș putea să mă duc la farmacie...

Nu. Eu nu mă îmbolnăvesc niciodată.

Ce e? Ce s-a întâmplat? Ești îngrijorat.

Nu sunt îngrijorat ca atare. Nu-mi fac griji niciodată. Dar nu am încredere în ce se întâmplă. N-am încredere în prietenii mei. Așa-zișii mei prieteni.

De ce? Ce pun la cale?

Fac varză totul, spune el. Asta-i problema.

Mayfair, februarie 1936

BÂRFA DE LA MIEZUL ZILEI DIN TORONTO DE YORK

Royal York Hotel era plin de petrecăreți, înveșmântați exotic, la al treilea bal mascat, de caritate, al sezonului, de la mijlocul lui ianuarie, dat în ajutorul Creșei copiilor găsiți din centrul comercial al orașului. Tema acestui an – cu aluzie la spectaculosul Bal al Artelor frumoase, „Tamerlan din Samarkand”, de anul trecut – a fost „Xanadu” și, sub competența îndrumare a domnului Wallace Wynant, cele trei săli de bal somptuoase au fost transformate într-un „grandios dom al plăcerilor” de o strălucire fascinantă, unde Kubla Khan și sculptorul lui anturaj s-au întreținut cu admiratorii. Potentați străini de pe meleaguri orientale și suitele lor – haremuri, servitori, dansatoare și sclavi, precum și fecioare cu țitere, neguțatori, curtezane, fachiri, soldați de toate națiile, și o droaie de cerșetori – s-au rotit cu veselie în jurul impresionantei fântâni arteziene „Alph, Fluviul sacru”, colorată într-un purpuriu bacanalian de un reflector fixat de plafon, pe sub ghirlandele scipitoare de cristal din „Peștera de gheață” din mijloc.

S-a dansat cu vioiciune și în cele două pavilioane adiacente, încărcate de flori, în timp ce, în fiecare sală de bal, o orchestră de jazz întreținea buna dispoziție. N-am auzit „glasuri ancestrale profetind război”, deoarece totul a fost în dulce armonie, mulțumită mâinii ferm călăuzitoare a doamnei Winifred Griffen Prior, organizatoarea balului, răpitoare în auriu și stacojiu, ca prințesă din Rājasthān. Din comitetul de întâmpinare au mai făcut parte doamna Richard Chase Griffen, o fecioară abisiniană în verde și argintiu, doamna Oliver MacDonnell, în roșu chinezesc, și doamna Hugh N. Hillert, impunătoare ca sultană în fucsină.

Asasinul orb: Extraterestru la gheață

E în alt loc acum, o cameră pe care a închiriat-o în apropiere de gară. E deasupra unei prăvălii cu articole de fierărie. În vitrină sunt expuse câteva chei fixe și balamale. Nu merge prea bine, nimic pe aici nu merge prea bine. Funinginea zboară în aer, hârtii mototolite pe pământ; trotuarele sunt înșelătoare din cauza gheții, de la zăpada tasată pe care nu a îndepărtat-o nimeni.

La o oarecare depărtare trenurile se tânguiesc și fac manevre, șuieratul lor pierzându-se în zare. Niciodată salut, întotdeauna la revedere. Ar putea să sară în unul, dar există un risc: sunt inspectate de patrule, deși nu știi niciodată când. Oricum, în momentul de față e țintuit în loc – să recunoaștem adevărul – din pricina ei; cu toate că, la fel ca trenurile, ea nu vine niciodată la timp și pleacă întotdeauna.

Camera e la etajul al doilea, scara din spate are treptele învelite în cauciuc, cauciucul uzat pe alocuri, dar măcar are intrare separată. Dacă nu pui la socoteală perechea de tineri cu copil de dincolo de perete. Folosesc aceeași scară, însă îi vede rar, ei se scoală prea devreme. Îi aude totuși la miezul nopții, când el încearcă să lucreze; trag tare de parcă au intrat zilele în sac, patul lor chițâie ca șobolanii, îl scoate din minți. Ai zice că odată ce au un plod care zbiară au încheiat lucrarea, dar nu, îi dau bătaie înainte. Măcar o fac în viteză.

Uneori își lipește urechea de perete ca să asculte. Când nu ai ochi negri săruți și albaștri, își spune el. Noaptea toate vacile sunt vaci.

S-a intersectat de două ori cu femeia, înfocolită și îmbrobodită ca o băbuță rusoaică, care se căznea cu pachete și un cărucior de copii. Chestia aia o țin pe palierul de la parter, unde așteaptă ca o capcană extraterestră periculoasă, cu gura neagră, căscată. A ajutat-o o dată la cărucior și ea i-a zâmbit, un zâmbet secret, cu dințișorii ei albăștrui pe margini, ca laptele smântânit. *Vă deranjează noaptea mașina mea de scris?* se aventurase el – dându-i de înțeles că atunci

e treaz, că aude. *Nu deloc.* Privire inexpressivă, tâmpă, ca de vițică. Cearcăne la ochi, linii descendente grave de la nas spre colțurile gurii. Se îndoiește că isprăvile nocturne sunt ideea ei. În primul rând, se desfășoară prea repede – tipul intră și iese ca un jefuitor de bancă. Pe ea scie de sus până jos *corvoadă*; probabil că se uită în tavan și se gândește la spălatul podelei.

Camera lui a fost creată prin împărțirea în două a unei camere mai mari, ceea ce explică subțirimea peretelui. Spațiul e îngust și rece. Pe lângă tocul ferestrei intră aerul rece, caloriferul zângăne și picură dar nu dă căldură. Într-un colț răcoros e pitită o toaletă, cu vasul closetului pătat într-un portocaliu toxic de urină veche și fier, și o cabină de duș făcută din zinc, cu o perdea de cauciuc înnegrită de vreme. Dușul e un furtun negru care urcă pe un perete cu o măciulie rotundă din metal perforat. Apa care iese din el este rece ca dracu'. Un pat escamotabil, instalat fără pricepere, astfel încât el trebuie să se căznească pentru a-l coborî; o teighea furniruită, îmbinată cu dibluri de mobilă, vopsită cândva în galben. Un reșou cu gaz, cu un ochi. Murdăria acoperă totul ca funinginea.

În comparație cu unde ar putea să fie, e un palat.

S-a descotorosit de tovarășii săi. A întins-o, i-a fentat, n-a lăsat nicio adresă. N-ar fi trebuit să dureze atât să aranjeze pentru un pașaport sau pentru cele două pașapoarte cerute de el. A simțit că îl țin la păstrare ca poliță de asigurare: dacă ar fi fost prins cineva mai valoros pentru ei, l-ar putea da la schimb. Poate că oricum se gândeau să-l predea. Ar fi fost un drăguț țap ispășitor: e nerecuperabil, nu a corespuns niciodată cu adevărat ideilor lor. Un tovarăș de drum care nu mergea destul de departe sau destul de repede. Nu le plăcea erudiția lui, atâta câtă era; nu le plăcea scepticismul lui, pe care îl confundau cu nestatornicia. *Doar pentru că Smith se înșală, nu înseamnă că Jones are dreptate*, spusese el odată.

Probabil că își notaseră asta pentru o raportare viitoare. Aveau listuțele lor.

Poate că voiau să aibă propriul lor martir, Sacco și Vanzetti într-un singur om, și acela al lor. După ce el ar fi fost spânzurat, înfățișat în toate ziarele drept ticălos, ei ar fi scos la iveală o dovadă a nevinovăției lui – ar fi trecut pe răboj câteva puncte de încălcare grosolană a principiilor morale. *Priviți ce face sistemul! Crimă pe față! Nu există dreptate!* Așa gândesc ei, tovarășii. Ca o partidă de șah. El ar fi fost pionul de sacrificiu.

Se duce la fereastră, se uită afară. În fața geamului atârnă turturi ca niște colți de fildeș cafenii, ce își iau culoarea de la acoperiș. Se gândește la numele ei, încercuit de o aură electrică – un bâzâit sexual ca de neon albastru. Unde e? Nu o să ia un taxi, nu chiar până în locul acela, e prea deșteaptă pentru asta. Se uită în stația de tramvai, dorindu-și ca ea să se materializeze. Să coboare cu o expunere fugară a piciorului, o gheată cu toc înalt, cel mai bun pluș. *Târfă prețioasă.* De ce se gândește așa la ea când, dacă vreun alt bărbat ar spune asta despre ea, l-ar lovi pe nemernic?

Va purta o haină de blană. O va disprețui pentru asta, îi va cere să rămână îmbrăcată cu ea. Blană de la un capăt la altul.

Ultima dată când a văzut-o avea o vânătaie pe coapsă. Și-a dorit să fi fost el cel care a făcut-o. *Ce e asta? M-am lovit de o ușă.* Știe întotdeauna când minte. Sau crede că știe. Știe că gândirea poate fi o capcană. Un fost profesor i-a spus odată că are un intelect dur ca diamantul, și a fost măgulit la vremea respectivă. Acum se gândește la natura diamantelor. Deși dure și sclipitoare și bune la tăiat sticlă, ele strălucesc numai de lumina reflectată. Pe întuneric nu sunt bune de nimic.

De ce tot vine ea? O fi el vreun joc secret al ei? Nu vrea să o lase să plătească nimic, nu vrea să fie cumpărat. Ea vrea de la el o poveste de dragoste pentru că asta vor fetele, sau

fetele de genul ei, care încă mai așteaptă ceva de la viață. Dar trebuie să mai fie un unghi. Dorința de răzbunare, sau de pedeapsă. Femeile au un mod curios de a răni pe altcineva. În schimb, se rănesc singure; sau dacă nu, o fac astfel încât tipul nici nu știe că e rănit, decât mult mai târziu. Atunci descoperă. Atunci îi pică mădularul. În ciuda acelor ochi, a liniei pure a gâtului ei, întrezărește uneori la ea ceva complicat și mânjit.

Mai bine să n-o inventeze în lipsa ei. Mai bine să aștepte până e cu adevărat aici. Atunci poate s-o inventeze din mers.

Are o masă de bridge, achiziție de la hala de vechituri, și un scaun pliant. Se așază la mașina de scris, suflă în degete, bagă hârtie.

Într-un ghețar din Alpii elvețieni (sau din Munții Stâncoși, mai bine, sau din Groenlanda, și mai bine) câțiva exploratori au descoperit – încrustat în gheață transparentă – un vehicul spațial. Are forma unui dirijabil, dar e ascuțit la capete ca o pâstaie de bamă. Din el iese o strălucire misterioasă, care străbate gheața, răzbătând la suprafață. Ce culoare are această lumină? Verde e cea mai bună, cu o tentă gălbuie, ca absintul.

Exploratorii topesc gheața, folosind ce? Au întâmplător la ei o lampă de sudură? Un foc mare făcut cu lemn din copaci din apropiere? Dacă e vorba de copaci, mai bine mută povestea înapoi în Munții Stâncoși. În Groenlanda nu sunt copaci. Poate s-ar putea folosi un cristal uriaș, care să amplifice razele soarelui. Băieții cercetași – dintre care a făcut și el parte scurt timp – erau învățați să folosească această metodă pentru a face focul. Când nu-i vedea conducătorul detașamentului de cercetași, un bărbat jovial, cu o față rozalie și plângăreată, pasionat de lălăieli și toporiști, își puneau lupele pe braț să vadă cine rezistă cel mai mult. În felul acesta aprindeau ace de pin și bucățele de hârtie igienică.

Nu, cristalul uriaș ar fi prea de tot.

Gheața e topită treptat. X, care va fi un scoțian încăpățânat, îi avertizează să nu se bage întrucât nu va ieși nimic bun, dar Y, care este savant englez, spune că rezerva de cunoștințe umane trebuie sporită, în timp ce Z, un american, spune că sunt în situația de a face milioane. B, care e o fată cu părul blond și o gură umflată ca lovită cu bâta, spune că totul e foarte palpitant. Este rusoaică, și se crede că este adepta Amozului Liber. X, Y și Z n-au verificat asta, deși tuturor le-ar plăcea – lui Y în mod inconștient, lui X cu vinovăție, și lui Z într-un fel brut.

Întotdeauna își botează personajele cu litere mai întâi, apoi completează numele. Uneori consultă cartea de telefon, alteori inscripțiile de pe pietrele de mormânt. Femeia este întotdeauna B, ceea ce reprezintă Baliverne sau Bibilică, Buimacă sau Boacăne Berechet, în funcție de starea lui de spirit. Sau Blondă Bestială, desigur.

B doarme într-un cort separat și are obiceiul să își uite mânușile și să bânănaie noaptea, contrar ordinelor. Face comentarii pe seama frumuseții lumii și a calităților armonice ale urletelor lupilor; e la per tu cu câinii care trag săniile, le gângurește pe rusește în limbajul copiilor, și pretinde (în ciuda materialismului ei științific oficial) că au suflet. Asta va fi o pacoste dacă rămâne fără mâncare și sunt nevoiți să mănânce unul, a concluzionat X în felul său de scoțian pesimist.

Structura strălucitoare, semănând cu o păstaie, este scoasă din gheață, dar exploratorii au numai câteva minute să examineze materialul din care e făcută – un aliaj subțire de metal necunoscut omului – înainte ca ea să se evaporeze, lăsând în urmă un miros de migdale, sau paciuli, sau zahăr ars, sau sulf, sau cianură.

Vederii i se dezvăluie o entitate, umanoidă ca formă, evident bărbat, îmbrăcată într-un costum mulat de culoarea albastră-verzuie a penelor de păun, cu o strălucire ca a aripilor de găză. Ba nu. Prea seamănă a basm. Îmbrăcată într-un costum mulat de culoarea albastră-verzuie a unei

flăcări de gaz, cu o strălucire ca de benzină vărsată în apă. Bărbatul e încă prins în gheață, care trebuie să se fi format în pâstaie. Are pielea de un verde deschis, urechile ușor ascuțite, buze subțiri și ochi mari, care sunt deschiși. Sunt în majoritate pupilă, ca la bufnițe. Părul lui e de un verde mai închis, și îi stă în spirale groase pe țeastă, care se termină cu un vârf vizibil.

De necrezut. O ființă din spațiul cosmic. Cine știe de când zace acolo? Decenii? Secole? Milenii? În mod sigur e mort.

Ce să facă ei? Ridică la suprafață blocul de gheață în care e încastrat, și se pun la sfat. (X spune că acum ar trebui să plece, și să anunțe autoritățile; Y vrea să-l disece pe loc, dar i se amintește că s-ar putea evapora, la fel ca nava spațială; Z e cu totul pentru scoaterea lui în civilizație pe o sanie, apoi să fie împachetat în zăpadă carbonică și vândut la licitație. B atrage atenția că animalele lor de tracțiune, câinii de la sănii, manifestă un interes nesănătos și au început să scheaune, dar nu e luată în seamă din cauza modului ei femeiesc, rusec, exagerat de a pune problemele.) În cele din urmă – e întuneric acum, și aurora boreală se comportă într-un mod ciudat – se hotărăște să fie pus în cortul lui B. B va trebui să doarmă în celălalt cort, la un loc cu cei trei bărbați, ceea ce va furniza câteva ocazii de voyeurism la lumina lumânării, deoarece în mod cert B știe să umple un echipament de cățărat alpin și un sac de dormit așijderea. În timpul nopții vor face de pază, cu rândul, câte patru ore. Dimineață vor trage la sorti pentru a ajunge la o decizie finală.

Totul merge bine în gărzile făcute de X, Y și Z. Apoi e rândul lui B. Ea spune că are un sentiment ciudat, o bănuială că nu va fi totul bine, dar așa spune mereu, și este ignorată. Trezită de puțină vreme de Z, care a urmărit-o cu impulsuri libidinoase în timp ce se întindea și ieșea din sacul de dormit și apoi intra cu mișcări șerpuitoare în costumul căptușit pentru exterior, își ocupă locul în cortul cu ființa congelată. Pâlpăitul lumânării îi dă o stare de somnolență; se pomenește întrebându-se cum ar fi bărbatul verde într-o

situație romantică – are sprâncene frumoase, deși este atât de slab. Moțăie.

Creatura încastrată în gheață începe să strălucească, ușor la început, apoi mai puternic. Apa curge în liniște pe podeaua cortului. Acum gheața s-a dus. El se ridică în șezut, apoi în picioare. Fără zgomot, se apropie de fata adormită. Părul verde închis de pe capul lui se mișcă, spirală cu spirală, apoi se lungeste, tentacul – rezultă acum – cu tentacul. Un tentacul se înfășoară în jurul gâtului fetei, altul în jurul pieptului ei amplu, un al treilea i se lipește pe gură. Ea se trezește ca dintr-un coșmar, dar nu e un coșmar: fața ființei din spațiu e aproape de a ei, tentaculele lui reci o țin într-o strânsoare neîndurătoare. Se uită la ea cu un jind și o dorință nemaipomenite, cu nevoie absolută, nudă. Niciun muritor nu s-a uitat vreodată la ea atât de intens. Se zbate scurt, apoi se abandonează îmbrățișării lui.

Nu că ar avea de ales.

Gura verde se deschide, dând la iveală colți. Ei se apropie de gâtul ei. O iubește atât de mult încât o va asimila – o va face parte a lui, pe vecie. El și ea vor deveni o singură ființă. Ea înțelege asta fără cuvinte pentru că, printre altele, acest individ are darul comunicării telepatice. *Da*, oftează ea.

Își răsuțește altă țigară. O va lăsa pe B să fie mâncată și băută în modul acesta? Sau câinii vor simți ce i se întâmplă, vor rupe funiile cu care sunt legați, vor năvăli prin pânza de cort, îl vor sfâșia pe tip în bucăți, tentacul cu tentacul? Îi va veni în ajutor unul dintre ceilalți? – el îl preferă pe Y, imperturbabilul savant englez. Va rezulta o luptă? Asta ar putea fi strașnic. *Prostule! Te-aș fi putut învăța totul!* Îi va transmite telepatic extraterestru lui Y, chiar înainte să moară. Sângele lui va avea o culoare neomenească. Portocaliu ar fi potrivit.

Sau poate amicul verde va schimba cu B fluide intravenoase, și ea va deveni asemenea lui – o versiune îmbunătățită, verzuie a ei. Atunci vor fi doi, și îi vor face terci

pe ceilalți, vor decapita câinii, și vor porni să cucerească lumea. Bogatele, tiranicele orașe trebuie distruse, cele sărace și virtuoașe eliberate. Noi *suntem Biciul Domnului*, vor vesti ei. Vor avea în stăpânire acum Raza Morții, asamblată din cunoștințele astronautului și niște chei și balamale furate dintr-un magazin de fierărie din apropiere, așa că cine să-i contrazică?

Sau extraterestru nu bea deloc sângele lui B – se injectează în ea! Corpul lui se va stafidi ca un strugure, pielea lui uscată, zbârcită se va preface în ceață, și până dimineată nu va mai rămâne urmă de el. Cei trei bărbați o vor găsi pe B frecându-se la ochi somnoroasă. *Nu știi ce s-a întâmplat*, va spune ea, și întrucât într-adevăr nu știe, o vor crede. *Poate că am avut halucinații cu toții*, vor spune ei. *Din cauza nordului, a aurorei boreale – ea zăpăcește omul. Sângele omului se îngroașă de frig.* Nu vor zări ultrainteligentul licăr verde, extraterestru, din ochii lui B, care oricum erau verzi dintr-un bun început. Totuși, câinii vor ști. Vor mirosi schimbarea. Vor mârâi cu urechile date pe spate, vor urla cu jale, nu vor mai fi prietenii ei. *Ce i-a apucat pe câinii ăia?*

Ar putea merge așa în multe feluri.

Încăierarea, lupta, salvarea. Moartea extraterestruului. Pe parcurs, hainele vor fi smulse. Întotdeauna sunt.

De ce scrie el prostia asta? Pentru că e nevoit – altfel ar fi lefter, iar căutarea altei slujbe în momentul de față l-ar scoate la iveală mai mult decât ar fi cât de cât prudent. Și pentru că poate. Are talent la asta. Nu toată lumea are: mulți au încercat, mulți au dat greș. Cândva avea ambiții mai mari, mai serioase. Să scrie o viață de om așa cum e în realitate. Să pătrundă la nivelul solului, nivelul lefurilor de mizerie și al pâinii și grăsimii picurate și al târfelor de doi bani cu fețe cenușii și al bocancilor în față și al vomitatului în șanț. Să dea în vileag lucrăturile sistemului, mașinăria, felul cum te ține el în viață doar atât cât mai ai puțină vlagă

în tine, cum te folosește până la ultima picătură, te preface într-o roată dințată sau o murătură, îți zdrobește fața în noroi într-un fel sau altul.

Totuși, muncitorul de rând n-ar citi așa ceva – muncitorul, cred tovarășii, este nobil din naștere. Ce vor tipii ăia este materialul lui. Ieftin de cumpărat, valoare de doi bani, acțiune în ritm alert, cu o grămadă de țâțe și cururi. Nu că ai putea să tipărești cuvintele *țâțe și cur*: revistele de gen sunt surprinzător de pudice. Se limitează la sâni și fund. Sânge și gloanțe, mațe și țipete și zvârcoliri, dar fără nuditate completă, frontală. Fără *limbaj*. Sau poate nu e vorba de pudicitate, poate pur și simplu nu vor să li se întrerupă apariția pe piață.

Își aprinde o țigară, se plimbă cu pași mari, se uită pe fereastră. Cenușa înnește zăpada. Un tramvai trece scrâșnind. Se întoarce, se plimbă, cuvintele îi cuibăresc în cap. Se uită la ceas: iar a întârziat. Nu vine.

VII

Cufărul de voiaj

Singurul mod în care poți să scrii adevărul este să presupui că ce așterni pe hârtie nu va fi niciodată citit. Nici de altă persoană, și nici chiar de tine la o dată ulterioară. Altfel începi să te scuzi. Trebuie să vezi scrisul ca ieșind precum o spirală lungă de cerneală din arătătorul de la mâna dreaptă; mâna stângă trebuie să o vezi ștergând spirala.

Imposibil, desigur.

Îmi plătesc cu vârf și îndesat rândul, îmi plătesc cu vârf și îndesat rândul, acest fir negru pe care îl torc pe pagină.

Ieri mi-a sosit un pachet: o ediție proaspătă a *Asasinului orb*. Acest exemplar este doar un gest de curtoazie: nu vor ieși bani, sau nu pentru mine. Cartea este acum în domeniul public și poate să o publice absolut oricine, așa că averea Laurei nu va vedea nimic din edițiile ulterioare. Asta se întâmplă la un anumit număr de ani după moartea autorului: pierzi controlul. Cartea circulă în voie prin lume, reproducându-se în Dumnezeu știe câte forme, fără vreo învoire din partea mea.

Artemisia Press, așa se numește acest grup editorial; este englez. Cred că ei sunt cei care au vrut ca eu să scriu o introducere, ceea ce am refuzat, desigur. Cu un nume ca ăsta, probabil e condus de o gașcă de femei. Mă întreb la care Artemisia s-au gândit – la femeia-general persan, din Herodot, care a dat bir cu fugiții când bătălia se desfășura împotriva ei, sau la matroana romană care a mâncat cenușa soțului ei mort pentru ca trupul ei să devină cavoul lui viu? Probabil la pictorița renescentistă violată: asta e singura dintre ele care este ținută minte acum.

Cartea e pe masa din bucătărie. *Capodopere uitate ale secolului douăzeci* scrie sub titlu, cu caractere italice. Laura era „modernistă”, ni se spune pe clapa interioară a supra-copertei. A fost „influențată” de cei precum Djuna Barnes, Elizabeth Smart, Carson McCullers – autori pe care știu

sigur că Laura nici nu i-a citit. Totuși, desenul de pe copertă nu e prea rău. Nuanțe de purpuriu-maronișters, o imagine fotografică: o femeie în furou, la fereastră, văzută printr-o perdele de plasă, cu fața în umbră. În spatele ei, o porțiune dintr-un bărbat – brațul, mâna, partea din spate a capului. Destul de potrivit, presupun.

Am hotărât că e timpul să-mi sun avocatul. Sau nu pe adevăratul meu avocat. Cel pe care îl consideram al meu, cel care s-a ocupat de afacerea aia cu Richard, cel care s-a bătut atât de eroid cu Winifred, deși în zadar – acela a murit acum mai multe decenii. De atunci sunt trecută în firmă din mână în mână, ca un ceainic ornamental de argint vârat pe gât fiecărei generații noi ca dar de nuntă, dar pe care nu îl folosește nimeni vreodată.

— Cu domnul Sykes, vă rog, i-am spus fetei care a răspuns.

O secretară, presupun. Mi-am imaginat unghiile ei, lungi și maronii și ascuțite. Dar poate că nu astea sunt unghiile potrivite pentru o secretară din ziua de azi. Poate că sunt bleu metalic.

— Îmi pare rău, domnul Sykes e într-o ședință. Cine să-i spun că întrebă?

La fel de bine puteau să folosească roboți.

— Doamna Iris Griffen, am spus, cu cel mai tăios glas al meu. Sunt o veche clientă a lui.

Asta nu a deschis nicio ușă. Domnul Sykes era tot în ședință. E un flăcău ocupat, se pare. Dar de ce îl consider flăcău? Trebuie să aibă la vreo patruzeci și cinci de ani – născut, poate, în același an în care a murit Laura. Chiar de atâta timp a murit, cât i-a luat unui avocat să crească și să se maturizeze? Încă un lucru dintre cele care trebuie să fie adevărate pentru că toți ceilalți acceptă că sunt, deși mie nu mi se par.

— Pot să-i spun domnului Sykes în ce privință? a spus secretara.

— E vorba de testamentul meu, am spus. Mă gândesc să scriu unul. Mi-a spus de multe ori că ar trebui s-o fac. (O minciună, însă voiam să fixez în creierul ei ușor zăpăcit faptul că eu și domnul Sykes suntem la fel de apropiați ca două boabe de mazăre într-o păstaie.) Asta, și câteva alte probleme. Probabil că voi veni curând la Toronto, să îl consult. Poate îmi dă un telefon, când are un minut liber.

Mi l-am imaginat pe domnul Sykes primind mesajul. Mi-am imaginat fiorul micuț care avea să-i coboare pe ceafă în timp ce se străduia să-și dea seama cine sunt, și apoi reușea. Înfiorarea lui. Asta simți – chiar și eu – când dai de acele informații banale din ziar privitoare la oameni cândva faimoși sau fermecători sau notorii, și crezuți morți de mult. Totuși se pare că ei continuă să trăiască, sub o formă stafidită întunecată, sub o crustă de ani, ca niște gândaci sub o piatră.

— Desigur, doamnă Griffen, a spus secretara. Am să am grijă să ia legătura cu dumneavoastră.

Probabil că fac cursuri – cursuri de oratorie – pentru a realiza amestecul corect de respect și dispreț. Dar de ce mă plâng? E un talent pe care eu însămi l-am perfecționat odată.

Am pus receptorul în furcă. Fără îndoială vor fi niște ridicări din sprâncene între domnul Sykes și apropiații lui tinerei, cu început de chelie, burtoși și cu Mercedesuri. *Ce poate să aibă scorpia de lăsat?*

Ce, adică, merită să fie menționat?

Într-un colț al bucătăriei e un cufăr de voiaj, cu etichete zdrențuite lipite pe el. Face parte din setul de bagaje asortate din trusoul meu – piele de vițel galbenă și curată cândva, ponosită acum, cu legăturile de oțel stricate și soioase. Îl țin încuiat, cheia e băgată adânc într-un borcan închis etanș, plin cu tărâțe. Cutiile de zahăr și cafea ar fi prea evidente.

M-am luptat cu capacul borcanului – trebuie să mă gândesc la o ascunzătoare mai bună, mai simplă – și în cele din urmă l-am deschis și am extras cheia. M-am lăsat în

genunchi cu o oarecare greutate, am răsucit cheia în broască, am ridicat capacul.

Nu mai deschiseseam de ceva timp acest cușăr. M-a întâmpinat mirosul pârilit, de frunze de toamnă, al hârtiei vechi. Acolo erau toate carnetele cu coperti ieftine, de carton, ca rumeșușul presat. Și exemplarul dactilografiat, legat în cruce cu o așă veche de bucătărie. Și scrisorile către editori – de la mine, firește, nu de la Laura, ea era moartă atunci – și șpalturile corectate. Și corespondența nesuferită, până când n-am mai păstrat-o.

Și cinci exemplare din prima ediție, cu supracopertile încă în stare perfectă – țipătoare, dar așa erau supracopertile atunci, chiar în anii de după război. Culorile sunt un portocaliu strident, un purpuriu mat, un verde-gălbui, tipărite pe hârtie de calitate proastă, cu un desen mizerabil – un gen de Cleopatră falsă cu sâni verzi, umflați, și ochi conturați cu negru și coliere purpurii de la buric până la bărbie și o gură portocalie, enormă, bosumflată, apărând ca un vârcolac din spirala de fum a unei țigări purpurii. Acidul face găuri în pagini, agresiva copertă decolorându-se ca penele unei păsări tropicale împăiate.

(Am primit șase exemplare gratuite – exemplarele de autor, erau numite – dar i-am dat unul lui Richard. Nu știu ce s-a ales de el. Cred că l-a rupt, asta făcea el întotdeauna cu hârtiile care nu îi trebuiau. Ba nu – mi-am adus aminte. A fost găsit pe ambarcațiune cu el, pe masa din cambuză, lângă capul lui. Winifred mi l-a trimis înapoi însoțit de un bilet: *Uite ce ai făcut!* L-am aruncat. Nu voiam să am în preajma mea nimic ce fusese atins vreodată de Richard.)

Deseori m-am întrebat ce să fac cu toate astea – acest depozit secret de vechituri, această arhivă micuță. Nu mă pot hotărî să o vând, dar nici nu mă pot hotărî s-o arunc. Dacă nu fac nimic, alegerea va rămâne în seama Myrei, care va face ordine în urma mea. După primele momente de șoc – presupunând că începe să citească – va avea ceva de lucru sfâșiind și făcând bucățele, fără îndoială. Apoi un chibrit

aprins și va rămâne tot nelămurită. Ar interpreta asta ca loialitate: asta ar fi făcut Reenie. Pe vremuri, necazul se păstra în familie, care încă e cel mai bun loc pentru el, nu că ar exista vreodată un cel mai bun loc pentru necaz. De ce răscolesc totul, după atâția ani, când toți cei implicați sunt atât de bine înveliți, ca niște copii obosiți, în mormintele lor?

Poate că ar trebui să las acest cuțar și conținutul lui unei universități, sau dacă nu, unei biblioteci. Acolo măcar ar fi apreciat, într-un fel vampiric. Există mulți cărturari cărora le-ar plăcea să-și înfigă ghearele în toată hârtia asta bună de aruncat. *Material*, ar numi-o ei – numele lor pentru pradă. Trebuie că mă consideră o zmeoaică bătrână, conservatoare, ghemuită pe o comoară obținută pe căi necinstite – vreo pizmașă sfrijită, vreo temniceră severă, deshidratată, o păstrătoare a cheilor, cu buze țuguiate, care păzește carcera în care Laura, înfometată, este legată în lanțuri de perete.

Ani întregi m-au bombardat cu scrisori, cerând scrisori personale ale Laurei – cerând manuscrise, amintiri, interviuri, anecdote – toate detaliile oribile. Acestor misive insistente le compuneam replici concis formulate:

„Stimată domnișoară W., După părerea mea, planul dumitale cu privire la o «Ceremonie de comemorare» la podul care a fost scena morții tragice a Laurei Chase e și morbid, și de prost gust. Probabil ți-ai pierdut mințile. Cred că suferi de autointoxicare. Ar trebui să faci o clismă!”

„Stimată doamnă X., Am primit scrisoarea dumitale cu privire la teza pe care ți-ai propus-o, deși nu pot spune că titlul ei are mult înțeles pentru mine. Bineînțeles că pentru dumneata are, altfel n-ai fi ieșit cu el. Nu pot să-ți dau nici un ajutor. În plus, nu meriți. «Deconstrucție» presupune bila de sfărâmare, iar «problematica» nu e verb.”

„Stimate Dr. Y., Privitor la studiul dumitale despre implicațiile teologice ale *Asasinului orb*: sora mea avea

credințe religioase puternice, dar nu prea erau ce se cheamă convenționale. Nu îl plăcea pe Dumnezeu, nici nu era de acord cu Dumnezeu, nici nu pretindea că îl înțelege pe Dumnezeu. Spunea că îl iubește pe Dumnezeu și, la fel ca în cazul ființelor umane, asta e altceva. Nu, nu era budistă. Nu fi infatuat. Îți sugerez să înveți să citești.”

„Stimate Prof. Z., Am reținut părerea dumitale că o biografie a Laurei Chase trebuia de mult să apară. Se prea poate ca să fie, cum spui dumneata, «printre cele mai importante scriitoare ale noastre de la mijlocul secolului». Nu știu. Dar cooperarea mea la ce numești «proiectul dumitale» e în afară de orice discuție. N-am nicio dorință să-ți satisfac pofta de flacoane cu sânge uscat și degete de sfinți retezate.

Laura Chase nu e «proiectul» dumitale. A fost sora mea. N-ar fi dorit să fie pipăită cu etichete după moarte, indiferent cum ar putea fi denumit eufemistic acel pipăit. Lucrurile așternute pe hârtie pot face mult rău. De obicei, oamenii nu se gândesc la asta.”

„Stimată domnișoară W., Asta e a patra dumitale scrisoare pe aceeași temă. Nu mă mai bate la cap. Ești enervantă.”

Preț de decenii, această mâzgăleală veninoasă mi-a făcut o plăcere macabră. Îmi plăcea să ling timbrele, și apoi să arunc scrisorile ca tot atâtea grenade de mână în cutia roșie și lucioasă, cu senzația că i-am făcut de petrecanie unui detectiv zelos, lacom. Dar în ultima vreme n-am mai răspuns. De ce să-i enervez pe străini? Lor nu le pasă nici cât negru sub unghie ce cred eu despre ei. Pentru ei nu sunt decât un apendice: adăugirea Laurei, mâna suplimentară, neatașata la un corp – mâna care o dă mai departe, lumii, lor. Ei mă văd ca pe un depozit – un muzeu viu, o *resursă*, cum se exprimă ei. De ce le-aș face favoruri? În ceea ce mă privește, sunt niște animale care se hrănesc cu hoituri – niște hiene, toți, niște șacali pe urmele stârvului, niște corbi

la vânătoare de victime în accidente rutiere; niște muște de leșuri. Vor să scormonească în mine de parcă aş fi un morman de oase, căutând fier vechi și ceramică spartă, cioburi cu scriere cuneiformă și fragmente de papirus, jucării rare, pierdute, dinți de aur. Dacă ar bănuși vreodată ce am dosit aici, ar deschide broaștele cu șperaclul, ar intra prin efracție, mi-ar da în cap și ar întinde-o cu prada, și s-ar considera mai mult decât îndreptățiti. Nu. Nu o universitate. De ce să le ofer satisfacția?

Cufărul meu de voiaj ar trebui, poate, să ajungă la Sabrina, în ciuda hotărârii ei de a nu comunica, în ciuda – aici macină – stăruinței îndârjite cu care mă ignoră. Cu toate acestea, sângele apă nu se face. Lucrurile astea sunt de drept ale ei. Chiar s-ar putea spune că sunt moștenirea ei: în definitiv, e nepoata mea. E și nepoata Laurei, de mătușă. Sigur va dori să se informeze cu privire la originile ei, odată ce își revine.

Dar, fără îndoială, Sabrina ar respinge un astfel de dar. E adultă acum, îmi tot reamintesc. Dacă are să mă întrebe ceva, să-mi spună ceva cât de cât, îmi va da de știre.

Dar de ce n-o face? Ce poate să-i ia atât de mult? O fi tăcerea ei o formă de răzbunare, pentru ceva sau cineva? Nu pentru Richard, sigur. Nici nu l-a cunoscut. Nu pentru Winifred, de la care a fugit. Atunci, pentru mama ei – pentru biata Aimee?

Cât poate ea să țină minte? Avea numai patru ani.

Moartea lui Aimee nu a fost din vina mea.

Unde e Sabrina acum, și ce caută?

Mi-o imaginez o fată subțirică, cu zâmbet șovăielnic, puțin ascetic; fermecătoare, totuși, cu ochii ei albaștri și serioși ca ai Laurei, cu părul lung și negru răsucit pe cap ca niște șerpi adormiți. Probabil că nu are vâl, totuși; cred că are sandale practice, sau chiar ghete, cu tălpile uzate. Sau a trecut la sari? Fetele de genul ei o fac.

E într-o misiune oarecare – hrănind săracii Lumii a Treia, alinându-i pe muribunzi; ispășind păcatele noastre. O sarcină deșartă – păcatele noastre sunt un puț fără fund, din care ies mult mai multe. Dar tocmai asta e ideea lui Dumnezeu, ar argumenta ea, fără doar și poate – zădărnicia. Lui i-a plăcut întotdeauna inutilitatea. O consideră nobilă.

Seamănă cu Laura în privința asta: aceeași tendință spre absolutism, același refuz de a face compromisuri, același dispreț pentru slăbiciunile omenești mai vulgare. Ca să câștigi partida cu asta, trebuie să fii frumos. Altfel pare numai arșag.

Groapa de foc

Vremea rămâne șocant de caldă. Înmiresmată, plăcută, uscată și senină; chiar și soarele, de obicei atât de palid și slab în această perioadă a anului, este plin și vesel, apusurile luxuriante. Indivizii vioi, cu fețe zâmbitoare de pe canalul meteorologic spun că asta se datorează unei catastrofe îndepărtate neclare – un cutremur, un vulcan? Vreo calamitate naturală nouă, devastatoare. *Tot răul e spre bine*, este mottoul lor. Și tot binele spre rău.

Ieri Walter m-a dus cu mașina la Toronto pentru întâlnirea cu avocatul. E un loc unde nu merge niciodată dacă are de ales, însă a aranjat Myra cu el. Asta după ce am spus că iau autobuzul. Myra nici n-a vrut să audă. După cum toată lumea știe, există doar un autobuz, și pleacă pe întuneric și se întoarce tot așa. A spus că atunci când am să cobor noaptea din autobuz, automobilștii n-au să mă vadă și am să fiu făcută terci ca o insectă. Oricum, nu trebuia să mă duc singură la Toronto pentru că, tot după cum știe toată lumea, e populat în întregime de hoți și escroci. Walter, a spus ea, o să aibă grijă de mine.

Pentru călătorie, Walter și-a pus o șapcă roșie, de baseball; la spate, între marginea ei și gulerul jachetei, ceafa lui țepoasă se bomba ca un biceps. Pleoapele lui erau încrețite ca genunchii.

— Aș lua camioneta, a zis el, care-i solidă și bine făcută ca o casă de cărămidă, ca să le dau nemernicilor ceva la care să se gândească înainte să intre în mine. Numai că sunt câteva arcuri paradite, așa că n-o să fie o călătorie atât de lină.

După el, toți șoferii din Toronto sunt nebuni.

— Ei bine, ar trebui să fii nebun să mergi acolo, nu? a spus el.

— Acolo mergem, i-am atras atenția.

— Dar numai de data asta. Cum le spuneam noi pe vremuri fetelor, o dată nu se pune.

— Și vă credeau, Walter? am spus, cântându-i în strună, căci îi place să i se cânte în strună.

— Sigur. Proaste ca o cizmă. Mai ales blondele.

Îl simțeam rânjind.

Solidă și bine făcută ca o casă de cărămidă, asta se spunea odată despre femei. Se voia un compliment, pe vremea când nu toată lumea avea casă de cărămidă: numai de lemn, fragile și rău mirositoare și ușor de dărâmat.

De îndată ce m-a suit în mașină și mi-a pus centura, Walter a dat drumul la radio, viori electrice tânguitoare, iubire înșelată, ritmul convențional al durerii sufletești. Suferință răsuflată, totuși suferință. Treaba divertismentului. Ce voyeuri am devenit cu toții! M-am rezemat de perna furnizată de Myra. (Ne-a aprovizionat ca pentru un voiaj peste ocean – o pătură de pus pe genunchi, sendviciuri cu ton, negrese, un termos cu cafea.) Dincolo de fereastră era râul Jogues, care își urma cursul lenevos. L-am trecut și am cotit spre nord, pe lângă străzi cu ce fuseseră înainte căsuțe de muncitori și sunt acum ce se cunoaște drept „case de pornire”⁸, apoi pe lângă câteva firme mici: un atelier de reparații auto, un magazin de produse vegetariene, ce stătea să cadă, o prăvălie de încălțăminte ortopedică, cu un picior de neon verde care se aprindea și stingea de parcă mergea absolut singur pe loc. Apoi pe lângă un centru comercial miniatural, cinci magazine, dintre care numai unul reușise să atârne beteala de Crăciun. Apoi salonul cosmetic al Myrei, Hair Port. În vitrină era poza unei persoane tunse scurt, dacă era bărbat sau femeie zău că n-aș putea spune.

Apoi un motel care înainte se numea „Capătul călătoriilor”. Presupun că cei care l-au botezat s-au gândit la „Capătul călătoriilor în întâlnirea îndrăgostiților”, dar nu era de așteptat ca toată lumea să priceapă aluzia; s-ar putea să fi părut prea sinistră, o clădire numai intrări dar fără ieșiri, duhnind a anevrisme și tromboze și flacoane goale de somnifere și răni de armă la cap. Acum se numește simplu

---

⁸ Prima casă pe care o cumpără o familie sau o persoană (*starter home*).

„Călătorii”. Ce schimbare înțeleaptă! Mult mai neconcludent, mult mai puțin definitiv. E mult mai bine să călătorești decât să ajungi.

Am mai trecut pe lângă câteva francize – pui zâmbitori oferind platouri cu părți prăjite ale propriului corp, un mexican cu gura până la urechi mânuind *tacos*. Rezervorul de apă al orașului se contura amenințător în față, unul dintre acele uriașe baloane de ciment care punctează peisajul rural ca niște bule din benzile desenate, golite de cuvinte. Acum am ajuns în câmp deschis. Un siloz metalic se înălța dintr-un ogor ca un adăpost blindat de observare; la marginea drumului, trei ciori ciuguleau dintr-o bucată cu blană desprinsă dintr-o marmotă. Garduri, alte silozuri, o grămadă de vaci deprimare; un pâlț de cedri tineri, întunecați, apoi un petic de teren mlăștinos, cu papura de vară deja zdrențuită și în chelire.

A început să burnițeze. Walter a dat drumul ștergătoarelor de parbriz. În cântecul lor de leagăn, liniștitor, am adormit.

Când m-am trezit, primul meu gând a fost: Am sforăit? Dacă da, am avut gura deschisă? Ce dizgrațios și, prin urmare, ce umilitor! Nu mă puteam hotărî să întreb. În caz că vă mirați, vanitatea nu are limite.

Eram pe autostrada cu opt benzi, aproape de Toronto. Asta după spusele lui Walter: eu nu vedeam, din cauză că ne înțepeniserăm în spatele unei remorci care se legăna, supraîncărcată cu lăzi cu găște albe, destinate pieții, fără îndoială. Găturile lor lungi, osândite, și capetele înnebunite ieșeau când și când printre șipci, ciocurile se deschideau și se închideau, scoțând țipete tragice și caraghioase, înecate de larma roților. Penele zburau și se lipeau de parbriz, mașina era plină de mirosul găinațului de găscă și al gazelor de eșapament.

Remorca avea un indicator pe care scria „Dacă ești destul de aproape pentru a citi asta ești prea aproape”. Când în sfârșit a cotit, în față era Toronto, un munte artificial de sticlă și beton care se înălța din șesul de lângă lac, numai

cristale și fleșe și uriașe lespezi strălucitoare și obeliscuri cu muchii ascuțite, plutind într-o ceață de smog portocaliu-marou. Semăna cu ceva ce nu mai văzusem – ceva care crescuse peste noapte, sau care de fapt nici nu exista, ca un miraj.

Fulgi negri treceau în zbor de parcă mai în față ardea mocnit un morman de hârtie. Mânia vibra în aer ca arșița. M-am gândit la niște împușcături trase din goana mașinii.

Biroul avocatului era lângă King and Bay. Walter s-a rătăcit, apoi n-a găsit loc de parcare. A trebuit să mergem cinci străzi pe jos, Walter susținându-mă de cot. Nu știam unde ne aflăm, pentru că totul se schimbase foarte mult. Se schimbă de fiecare dată când mă duc acolo, ceea ce nu e des, și efectul cumulativ este devastator – de parcă orașul ar fi fost bombardat, apoi reconstruit de la zero.

Centrul pe care îl țin minte – mohorât, calvin, cu bărbați albi în paltoane de culoare închisă mărșăluind în ordine pe trotuare, amestecați ici și colo cu femei cu tocure înalte, mănuși și pălărie, cu poșeta sub braț și privirea înainte – a dispărut pur și simplu, însă e drept că a dispărut de ceva vreme. Toronto nu mai este un oraș protestant, este un oraș medieval: mulțimile care umplu străzile sunt multicolore, îmbrăcăminte vie. Tarabe de hotdogi, cu umbrele galbene, vânzători de covrigi, vânzători ambulanți de cercei și genți împletite și curele de piele, cerșetori având atârinate la gât pancarte pe care scrie cu creion colorat *şomer*: toți își revendică teritoriul. Am trecut pe lângă un cântăreț la flaut, pe lângă un trio cu chitare electrice, pe lângă un bărbat cu kilt și cimpoi. Mă așteptam în orice moment la jongleri sau înghițitori de flăcări, la leproși în procesiune, cu cagule și clopoței de fier. Zgomotul era asurzitor; o peliculă irizată se lipea ca uleiul pe ochelarii mei.

În cele din urmă am reușit să ajungem la avocat. Când am venit prima dată la această firmă, în anii 1940, era amplasată într-una din acele clădiri din cărămidă roșie,

înnegrită, ca la Manchester, cu hol cu pardoseală de mozaic și lei de piatră, cu înscrisuri aurii pe ușile de lemn cu inserții de sticlă jivrată. Ascensorul era genul care avea un grilaj din bare de metal în cruce chiar în cabină; intratul în el era ca intratul pentru scurt timp în pușcărie. Era manevrat de o femeie în uniformă bleumarin și mănuși albe, care striga numerele etajelor, ce ajungeau numai până la zece.

Acum firma de avocatură este găzduită de un turn de aluminiu și sticlă, într-un spațiu de birouri de la etajul cincizeci. Walter și cu mine am urcat cu ascensorul sclipitor, cu interior de marmură de plastic și miros de tapițerie de mașină și îngrămădeală de oameni în costum, atât bărbați cât și femei, toți cu privirile ferite și fețele absente ale servitorilor pe viață. Oameni care văd numai ce sunt plătiți să vadă. Biroul de avocatură avea o zonă de recepție care putea la fel de bine să fie cea a unui hotel de cinci stele: un aranjament floral cu densitatea și ostentația secolului al optsprezecelea, un covor gros, de culoarea ciupercilor, care acoperea toată podeaua, o pictură abstractă alcătuită din mângălituri scumpe.

A venit avocatul, ne-a strâns mâna, a murmurat, a gesticulat; trebuia să îl însoțesc. Walter a spus că mă așteaptă, chiar unde se afla. S-a uitat cu o oarecare teamă la recepționera tânără, elegantă, cu costum negru, eșarfă mov și unghii sidefate; s-a uitat lung și ea, nu la el, ci la cămașa lui în carouri și la bocancii uriași, butucănoși, cu talpă de cauciuc. Apoi Walter s-a așezat pe canapeaua de două locuri, în care s-a afundat imediat ca într-un morman de nalbe mari; genunchii i-au zvâcnit în sus, cracii pantalonilor s-au ridicat, dând la iveală ciorapii groși, roșii, de tăietor de copaci. În fața lui, pe o frumoasă măsuță de cafea, erau o mulțime de reviste de afaceri, care îl sfătuiau cum să-și mărească la maximum investițiile. A ales numărul despre fondurile mutuale: în laba lui uriașă, semăna cu o batistă de hârtie. Ochii i se rostogoleau în cap ca la un tăuraș lovit de streche.

— Nu stau mult, i-am spus, ca să-l liniștesc.

În realitate, am stat ceva mai mult decât crezusem. Ei bine, avocații ăștia te taxează la minut, exact ca târfele de duzină. Mă tot așteptam sa aud o bătaie în ușă și un glas iritat: *Hei, tu de acolo! Ce-aștepți? Scoal-o, bag-o și scoate-o!*

Când mi-am terminat treaba cu avocatul, ne-am întors la mașină, și Walter a spus că mă duce la masă. Știe el un loc, a spus. Cred că Myra l-a pus în temă cu asta: *Pentru Dumnezeu, ai grijă să mănânce ceva, la vârsta asta oamenii mănâncă precum o păsărică, nici nu știu când rămân fără putere, ar putea să moară de foame în mașină.* În plus, poate că îi era foame: în timp ce dormeam, devorase toate sendviciurile Myrei împachetate cu grijă, bașca negresele.

Locul pe care îl știa se numea Groapa de foc, a spus. Mâncase acolo ultima dată în urmă cu doi-trei ani și fusese mai mult sau mai puțin decent, având în vedere faptul că era în Toronto. Mâncase cheeseburgerul dublu cu toată garnitura. Acolo făceau coaste la grătar, și erau specializați în grătare în general.

Mi-am amintit și eu de acest birt de acum mai bine de un deceniu – pe vremea când stăteam cu ochii pe Sabrina, după ce fugise prima dată. Mă învărteam pe lângă școala ei la sfârșitul zilei, instalându-mă pe băncile din parc, în locuri din care puteam să o atrag în cursă, deși slabă speranță. Mă ascundeam după un ziar deschis, ca o exhibiționistă jalnică, obsedată, plină de dorul disperat de o fată care fără îndoială ar fi fugit de mine de parcă aș fi fost un monstru.

Voiam doar să-i dau de știre Sabineei că sunt acolo; că exist; că nu sunt ce i se spusese. Că pot să fiu pentru ea un refugiu. Știam că are nevoie de unul, deja are nevoie, pentru că o cunoșteam pe Winifred. Totuși, nu a ieșit nimic din asta. Ea nu m-a reperat, eu nu m-am arătat. Când a fost la o adică, m-am dovedit prea lașă.

Într-o zi am urmărit-o până la Groapa de foc. Părea să fie un loc în care fetele – fetele de vârsta aceea, de la școala

aceea – pierdeau vremea la prânz, sau când chiuleau de la ore. Firma din fața ușii era roșie, marginile ferestrelor împodobite cu fes toane de plastic galben, menite a fi flăcări. M-a alarmat îndrăzneala miltonică a numelui: era cu putință să fi știut ei ce invocau?

Văpăi azvârlite năvalnic din etericul Cer
Cu hădă pieire și mistuire.
...Un Potop de foc, hrănit
De veșnic arzânda Pucioasă neostoită.

Nu. Nu știau. Groapa de foc era Iadul numai pentru carne. Înăuntru atârnav lămpi cu abajururi de sticlă colorată și plante fibroase, pestrițe în ghivece de lut – o atmosferă din anii șaizeci. M-am așezat în separeul de lângă cel în care Sabrina stătea cu două colege de școală, toate purtând aceleași uniforme băiețoase, fără haz, acele fustanele ca pătura cu cravate asortate, pe care Winifred le găsea mereu foarte impunătoare. Cele trei fete își dăduseră toată silința să strice efectul – ciorapi lăsați, cămăși parțial ieșite din fuste, cravate strâmbe. Mestecau gumă ca și când asta ar fi fost o datorie religioasă, și vorbeau în felul acela plictisit, prea tare, pe care fetele de vârsta aceea par întotdeauna să și-l fi însușit.

Toate trei erau frumoase, cum sunt frumoase toate fetele de vârsta aceea. Genul acela de frumusețe nu poate fi evitat, nici nu poate fi conservat; e o prospețime, o împlinire a celulelor, necâștigată prin muncă și temporară, și pe care nimic nu o poate reproduce. Totuși, niciuna nu era mulțumită de ea; deja făceau încercări să se transforme, să-și aducă îmbunătățiri și să se deformeze și să se micșoreze, să se îndese într-o matriță imposibilă, imaginară, pensându-se și vopsindu-și fețele. Nu le condamnam, căci făcusem cândva și eu la fel.

Stăteam acolo uitându-mă la Sabrina pe sub borul lăsat al pălăriei mele de soare și trăgând cu urechea la sporovăială

lor banală, pe care o azvârleau în față drept camuflaj. Niciuna nu spunea ce gândea, niciuna nu avea încredere în celelalte – pe bună dreptate, deoarece trădarea nonșalantă este o chestiune cotidiană la acea vârstă. Celelalte două erau blonde; numai Sabrina era brunetă și lucioasă ca o dudă. Nu le asculta cu adevărat pe prietenele ei, nici nu se uita la ele. În spatele privirii ei studiat absente, trebuie să fi clocotit revolta. Am recunoscut acea ursuzenie, acea încăpățănare, acea indignare de prințesă captivă, care trebuiau ținute ascunse până se vor fi adunat destule arme. Fii cu ochii în patru, Winifred, m-am gândit, cu satisfacție.

Sabrina nu m-a observat. Sau m-a observat, dar nu a știut cine sunt. Mi-au aruncat câte o privire, au șușotit și au chicotit. N-am uitat treaba. *Pațachină stafidită*, sau versiunea modernă a expresiei. Pălăria mea nu mai era de mult la modă. În ziua aceea, pentru Sabrina eram doar o babă – o femeie în vârstă – o femeie în vârstă greu de definit, nu destul de decrepită, încă, pentru a fi ieșită din comun.

După plecarea celor trei, m-am dus la toaletă. Pe peretele cabinei era o poezie:

Îl iubesc pe Daren cu tot focul
E sortit să fie al meu nu al tău
Dacă încerci să-mi iei locul
Îți pocesc mutra jur pe Dumnezeu.

Fetele au devenit mai sincere ca pe vremuri, deși nu mai bune la punctuație.

Când Walter și cu mine am localizat în sfârșit Groapa de foc, care nu era (a spus el) unde o lăsase, peste ferestre era bătut un placaj, pe care era prins un bilet oficial. Walter a adulmecat pe lângă ușa zăvorâtă ca un câine care a rătăcit un os.

— Se pare că e închis, a spus el. A rămas așa un moment lung, cu mâinile în buzunare. Lucrurile se schimbă mereu, a spus. Nu poți să ții pasul cu ele.

După ceva căutări și câteva piste false, ne-am mulțumit cu o bombă din Davenport, cu banchete cu tapițerie de vinilin și tonomate la mese, înzestrate cu muzică country și o selecție din vechile cântece ale lui Elvis Presley și ale formației Beatles. Walter a pus „Heartbreak Hotel”, și l-am ascultat în timp ce mâneam hamburgeri și beam cafea. Walter a insistat să plătească – iarăși Myra, fără îndoială. Probabil că îi dăduse o hârtie de douăzeci de dolari.

Eu am mâncat numai jumătate de hamburger. N-am reușit să-l mănânc pe tot. A mâncat Walter cealaltă jumătate, îndesând-o în gură pe toată odată, de parcă ar fi băgat-o în cutia poștală.

În drum spre ieșire din oraș, l-am rugat pe Walter să trecem pe lângă vechea mea casă – casa în care trăisem cândva cu Richard. Țineam minte perfect drumul, dar când am ajuns la casă, n-am recunoscut-o imediat. Era tot colțuroasă și lipsită de grație, cu ferestre fixate câș, mătăhăloasă, de un maro tare ca ceaiul fiert, dar zidurile erau acoperite de iederă. Scheletul de cherestea ce imita o vilă elvețiană, odată de culoare crem, fusese vopsit în verde-deschis, ca și ușa grea din față.

Richard era împotriva iederei. Când ne mutaserăm în casă, era ceva iederă, dar Richard a smuls-o pe toată. Mânca zidăria, spunea el, intra în hornuri, încuraja rozătoarele. Asta a fost când încă mai aducea motive pentru ce gândea și făcea, și încă le mai prezenta ca motive pentru ce trebuia să gândească și să fac eu. A fost înainte de a lăsa baltă motivele.

Am avut o imagine fugară a mea de atunci, cu pălărie de paie, rochie galben-pal, bumbac din cauza căldurii. Era sfârșit de vară, în anul de după căsătorie; pământul era precum cărămida. La îndemnul lui Winifred, mă apucasem de grădinărit: îmi trebuia un hobby, spunea ea. Hotărâse că

trebuie să încep cu o grădină alpină, deoarece chiar dacă omoram plantele, pietrele rămâneau. *O piatră nu prea poți s-o omori*, glumise ea. Îmi trimisese trei oameni de nădejde, cum îi numise ea, care urmau să sape și să aranjeze pietrele, pentru ca apoi să pot sădi plantele.

În grădină erau deja niște pietre, comandate de Winifred: unele mici, altele mai mari, ca niște lespezi, împrăștiate la întâmplare sau stivuite ca niște piese de domino căzute. Stăteam toți acolo, cei trei bărbați de nădejde și cu mine, uitându-ne la acest morman de pietre puse de-a valma. Bărbații aveau șepci, erau fără haină, cu mânecile de la cămașă suflecate, cu bretelele la vedere; așteptau instrucțiunile mele, însă nu știam ce să le spun.

Pe atunci încă mai voiam să schimb ceva – să fac ceva cu mâna mea, să confecționez ceva, din materiale oricât de nepromițătoare. Încă mai credeam că pot. Dar despre grădinărit nu știam absolut nimic. Îmi venea să plâng, dar plângi o dată și totul se termină; dacă plângi, bărbații de nădejde te vor disprețui, și atunci nu vor mai fi de nădejde.

Walter m-a ajutat să cobor din mașină, pe urmă a așteptat în tăcere, puțin mai în urma mea, gata să mă prindă dacă veneam de-a berbeleacul. Am stat pe trotuar și m-am uitat la casă. Grădina alpină exista încă, deși foarte neîngrijită. Bineînțeles că era iarnă, prin urmare greu de spus, însă mă îndoiam că mai creștea ceva în ea, poate în afară de niște sânge-de-nouă-frați, care crește oriunde.

Pe alee era o remorcă mare, plină cu rămășițe de lemn și bucăți de tencuială: se renova. Fie asta, fie avusese loc un incendiu: o fereastră de la etaj era țândări. După spusele Myrei, în astfel de case se aciuiează oamenii străzii: lasă o casă nelocuită, în Toronto cel puțin, și ei sunt pe dată în ea, dând petreceri cu droguri sau mai știu eu ce. Culte satanice, auzise ea. Fac focuri cu scândurile din podea, înfundă toaletele și sparg chiuvetele, fură robinetele, clanțele

frumoase, tot ce pot să vândă. Deși, uneori, numai puștii fac prăpăd, de amuzament. Tinerii au talent la asta.

Casa părea a nimănu, vremelnică, asemeni unei poze dintr-un fluturaș de agenție imobiliară. Nu mai părea legată de mine în vreun fel. Am încercat să-mi amintesc sunetul pașilor mei, în ghetete de iarnă, pe zăpada care scârțâia sec, mergând repede spre casă, târziu, inventând pretexte; grilajul cu țepi, negru ca smoala, de la intrare: felul în care cădea lumina felinarelor de stradă pe troiene, bleu metalic pe margini și pătate cu Braille-ul galben al urinei de câine. Umbrele erau pe atunci altfel. Inima mea zbuciumată, tromba de abur a răsuflării mele, fumul alb din aerul înghețat. Căldura febrilă a degetelor mele, răceala gurii mele sub proaspătul ruj de buze.

În camera de zi era un șemineu. Obișnuiam să stau în fața lui, cu Richard, și lumina flăcărilor tremura pe noi, și pe paharele noastre, fiecare cu suportul lui de argint pentru protejarea furnirului. Șase seara, ora de Martini. Lui Richard îi plăcea să rezume ziua, cum spunea el. Își făcuse un obicei din a-și pune mâna pe ceafa mea – o sprijinea acolo, o ținea pur și simplu acolo, ușor, în timp ce făcea rezumatul. *Rezumatul* e ceea ce fac judecătorii înainte ca un caz să meargă la jurați. Oare așa se vedea el? Poate, însă gândurile lui, motivele lui îmi erau de cele mai multe ori necunoscute.

Asta era una dintre sursele de tensiune dintre noi: incapacitatea mea de a-l înțelege, de a-i anticipa dorințele, pe care o puneam pe seama lipsei mele de atenție, deliberată și chiar agresivă. În realitate era vorba și de zăpăceală, iar mai târziu, de frică. Pe măsură ce căsnicia noastră înainta, mi se părea că seamănă tot mai puțin cu un om, și tot mai mult cu o uriașă încâlceală de sfori, pe care eram condamnată, ca printr-o vrajă, să încerc zilnic să o descurc. N-am reușit niciodată.

Stăteam în fața casei mele, a fostei mele case, așteptând să am cât de cât o emoție de vreun fel. Nu a venit niciuna. După

ce am trăit ambele stări, nu știu care e mai rea: simțirea intensă, sau lipsa ei.

Din castanul de pe peluză atârnav două picioare, picioare de femeie. O clipă am crezut că sunt picioare adevărate, care coborau, evadând, până m-am uitat mai bine. Era un dres de damă, umplut cu ceva – hârtie igienică, fără îndoială, sau lenjerie intimă – și aruncat de la fereastra de la etaj în timpul unui ritual satanic, sau al unei întâlniri de adolescenți puși pe șotii, sau al unui chef al oamenilor străzii. Se agățase în crengi.

Probabil că aceste picioare fără trup fuseseră aruncate de la fereastra mea. Fosta mea fereastră. M-am imaginat uitându-mă pe fereastra aceea, cu mult timp în urmă. Plănuind cum să fug pe acolo, neobservată, să ajung jos folosindu-mă de copac – scoțându-mi pantofii, trecând peste pervaz, întinzând în jos un picior în ciorap și apoi pe celălalt, agățându-mă de ramuri. Totuși, nu o făcusem.

Uitându-mă pe fereastră. Șovăind. Gândindu-mă. Cât am avut de pierdut!

Cărți poștale din Europa

Zilele se întunecă, pomii se posomorăsc, soarele se rostogolește pe deal către solstițiul de iarnă, dar încă nu e iarnă. Nu e zăpadă, nu e lapoviță, nu urlă vântul. Această întârziere e prevestitoare de rău. O liniște posacă ne îmbibă.

Ieri am fost pe jos tocmai până la Podul Jubilee. Se vorbește despre rugină, despre corodare, despre slăbiciune structurală; se vorbește despre dărâmarea lui. Un investitor fără chip și fără nume tânjește să ridice complexuri de apartamente pe proprietatea publică învecinată, spune Myra – terenul e excelent datorită priveliștii. În ziua de azi priveliștea valorează mai mult decât cartofii, nu că ar fi fost vreodată cartofi exact în acel loc. Se zvonește că s-a dat pe sub masă un purcoi de bani murdari pentru a facilita tranzacția, ceea ce sunt sigură că s-a întâmplat și când s-a înălțat acest pod, chipurile în onoarea reginei Victoria. Probabil că un antreprenor i-a mituit pe reprezentanții aleși ai Maiestății Sale ca să primească el sarcina, iar noi continuăm să respectăm vechile datini în acest oraș: *Fă un dolar, indiferent cum*. Astea sunt vechile datini.

E ciudat să te gândești că pe acest pod se preumblau odată doamne cu volănașe și turnuri, și se rezemau de această balustradă filigranată ca să admire priveliștea costisitoare acum, și în scurta vreme privată: tumultul apei de dedesubt, stâncile pitorești de calcar de la vest, fabricile de pe mal, care lucrau la capacitate maximă paisprezece ore pe zi, pline de țărani umili și slugarnici, și care licăreau în amurg precum cazinourile luminate cu gaz.

Am stat pe pod și m-am uitat peste marginea lui, la apa din aval, lină ca lingușirea, întunecată și tăcută, potențial amenințătoare. De cealaltă parte erau cascadele, bulboanele, zgomotul alb. Distanța până jos e destul de mare. Am devenit conștientă de inima mea, și de amețea. Și de gâfâială, de parcă aș fi fost până peste cap în ceva. Dar în ce? Nu în apă;

în ceva mai dens. Timp: timp rece, de demult, durere veche, sedimentată în straturi ca nămolul dintr-un iaz.

De exemplu, eu și Richard, în urmă cu șaiszeci și patru de ani, coborând de pe pasarela *Berengeriei* pe țărmul îndepărtat al Oceanului Atlantic, el cu pălăria pusă fercheș pe o parte, eu sprijinindu-mi ușor pe brațul lui mâna înmănușată – cuplul proaspăt căsătorit în luna de miere.

De ce i se zice lună de miere? *Lune de miel*, lună de miere – de parcă luna însăși nu ar fi un glob rece, sterp și lipsit de aer din rocă ciupită de vărsat, ci dulce, aurie, seducătoare – o luminoasă prună glasată, din cele galbene, care se topește în gură și e lipicioasă ca dorința, atât de dureros de dulce încât te dor dinții. O lumină caldă de reflector care plutește, nu pe cer, ci în trupul tău.

Știu totul despre asta. Țin minte foarte bine. Dar nu din luna mea de miere.

Emoția pe care mi-o amintesc cel mai bine din cele opt săptămâni – să fi fost numai opt? – e neliniștea. Eram îngrijorată că Richard găsea experiența căsătoriei noastre – mă refer la acea parte a ei care avea loc pe întuneric și despre care nu se putea vorbi – la fel de dezamăgitoare cum o găseam eu. Deși nu asta părea să fie situația: la început a fost destul de binevoitor cu mine, cel puțin ziua. Îmi ascundeam această neliniște câte de bine puteam, și făceam băi dese: simțeam că mă stric pe dinăuntru, ca un ou.

După ce am acostat în Southampton, eu și cu Richard ne-am dus cu trenul la Londra, unde am tras la Brown's Hotel. Micul dejun ni se servea în apartament, ocazie cu care îmi puneam un neglijeu, unul dintre cele trei alese de Winifred pentru mine: trandafiriu pal, alburii cu dantelă gri-perlat, lila cu acvamarin – culori deschise, diluate, ce avantajează fața de dimineață. Fiecare avea papuci de satin asortați, cu garnitură de blană vopsită sau puf de lebădă. Am presupus că asta purtau dimineața femeile în toată firea. Văzusem fotografii cu astfel de decoruri (dar unde? Or fi fost reclame,

la o marcă de cafea, poate?) – bărbatul la costum și cravată, cu părul pieptănat lins peste cap, femeia în neglijeu, arătând la fel de dichisită, cu o mână ridicată, ținând cafetiera de argint cu gât curbat, amândoi zâmbindu-și languros peste untieră.

Laura și-ar fi bătut joc de aceste ținute. Deja zâmbise disprețuitor când le văzuse puse în bagaj. Deși nu a fost exact dispreț: Laura era incapabilă de dispreț autentic. Îi lipsea cruzimea necesară. (Deliberata cruzime necesară, adică. Cruzimile ei erau accidentale – produse secundare ale eventualelor idei trufașe care îi treceau prin minte.) Reacția ei semănase mai mult cu uimirea – cu neîncrederea. Își trecuse mâna peste satin cu o mică înfiorare, iar eu simțisem în vârful degetelor mele vâscozitatea rece, netezimea alunecoasă a materialului. Ca pielea de șopârlă. „Ai de gând să porți *astea?*” întrebuse ea.

În acele dimineți de vară din Londra – căci atunci era vară – luam micul dejun cu draperiile trase pe jumătate, din cauza soarelui puternic. Richard mânca două ouă fierte, două felii groase de costiță și o roșie coaptă pe grătar, cu pâine prăjită și gem, pâinea prăjită bine, răcită într-un suport special. Eu mâneam o jumătate de grepfrut. Ceaiul era închis la culoare, taninos, ca apa de mlaștină. Acesta era modul corect, englezesc de a-l servi, spunea Richard.

Nu vorbeam mult, în afară de obligatoriul „Ai dormit bine, iubito?” și „Mmm... tu?” Richard primea ziarele, împreună cu telegramele. Mereu erau câteva telegrame. Parcurgea în grabă ziarele, apoi deschidea telegramele, le citea, le împăturea cu grijă o dată și încă o dată, le băga în buzunar. Sau le rupea în bucățele. Niciodată nu le mototolea și arunca la coșul de gunoi, iar dacă ar fi făcut asta, eu nu le-aș fi pescuit și citit, sau nu în acea perioadă a vieții mele.

Presupuneam că toate erau pentru el: eu nu primeam niciodată o telegramă, și nici nu îmi venea în minte vreun motiv pentru care aș fi primit.

În timpul zilei, Richard avea diverse întâlniri. Presupunem că erau cu parteneri de afaceri. Închiria pentru mine o mașină cu șofer, și eram dusă să văd ceea ce, după părerea lui, trebuia văzut. Cele mai multe lucruri pe care le vedeam erau clădiri, altele erau parcuri. Altele erau statui, ridicate în fața clădirilor sau în parcuri: oameni de stat cu burțile supte și piepturile bombate, cu piciorul din față îndoit, ținând în mâini suluri de hârtie; militari pe cal. Nelson pe coloana lui, prințul Albert pe tron, cu un cvartet de femei exotice care se agitau și se tăvăleau la picioarele lui, aruncând fructe și grâu. Acestea trebuiau să fie continentele, peste care prințul Albert, deși mort, însă era stăpân, însă el nu le dădea nicio atenție; ședea sever și tăcut sub cupola lui împodobită, aurită, privind în zare, cu mintea la lucruri mai importante.

„Ce ai văzut azi?” mă întreba Richard la cină, și eu răspundeam conștiincioasă, bifând pe rând clădirile sau parcurile sau statuile: Turnul Londrei, Palatul Buckingham, Kensington, Westminster Abbey, Parlamentul. Nu încuraja vizitarea muzeelor, în afară de Muzeul de Istorie a Naturii. Mă întreb acum de ce considera el că vederea atâtor animale mari, împăiate, era utilă educației mele? Căci devenise clar că spre asta ținteau toate aceste vizite – educația mea. De ce animalele împăiate erau mai bune pentru mine, sau mai bune pentru ideea lui despre ce trebuia să devin eu, decât o sală plină de tablouri, de exemplu? Cred că știu, dar poate că mă înșel. Poate că animalele împăiate erau mai mult sau mai puțin ca o grădină zoologică – ceva la care duci un copil, în excursie.

Totuși, am fost la Galeria Națională. Portarul de la hotel mi-a sugerat asta, după ce am terminat cu clădirile. M-a epuizat – a fost ca într-un magazin universal, cu foarte multe trupuri care se îmbulzeau lângă pereți, cu multă uluială – dar mi-a creat și o stare de euforie. Nu mai văzusem atâtea femei goale la un loc. Erau și bărbați goi, dar ei nu erau chiar atât de goi. Era și multă îmbrăcăminte elegantă. Poate

că acestea sunt categoriile de bază, ca bărbații și femeile: goi și îmbrăcați. Ei bine, așa s-a gândit Dumnezeu. (Laura, în copilărie: *Ce poartă Dumnezeu?*)

În toate aceste locuri mașina și șoferul așteptau, iar eu intram repede, pe poartă sau pe ușă, încercând să par hotărâtă, încercând să nu arăt atât de singură și pustie. Pe urmă mă uitam și mă tot uitam, ca să am ceva de spus mai târziu. Dar în realitate nu găseam o noimă în ceea ce vedeam. Clădirile sunt doar niște clădiri. Nu spun mare lucru, decât dacă știi câte ceva despre arhitectură, sau despre ce s-a întâmplat odată acolo, iar eu nu știam nici una, nici alta. Nu aveam talent la vederi de ansamblu; era ca și cum ochii mei erau în conflict cu clădirea la care trebuia să mă uit, și plecam numai cu texturile: rugozitatea cărămizii sau a pietrei, netezimea balustradelor de lemn ceruit, asprimea blănii uzate. Striațiile cornului, lucirea caldă a fildeşului. Ochi de sticlă.

Pe lângă aceste excursii educative, Richard mă încuraja să merg la cumpărături. Vânzătorii mă intimidau, și cumpăram puțin. În alte ocazii, mă duceam să mă coafez. Richard nu voia să mă tund sau să îmi ondulez părul, așa că nu o făceam. O coafură simplă mă prindea cel mai bine, spunea el. Se potrivea cu tinerețea mea.

Uneori mă plimbam pur și simplu, sau stăteam pe băncile din parc, așteptând până se făcea vremea să mă întorc. Câteodată se așeza lângă mine un bărbat, și încerca să închege o conversație. Atunci plecam.

Petreceam o grămadă de timp schimbându-mi ținutele. Pierzându-mi vremea cu bretele, cu cataramă, cu înclinarea pălăriilor, cu dunga de la ciorapi. Făcându-mi griji despre cât se potrivea asta sau ailaltă la o anumită oră din zi. Nu aveam pe nimeni care să mă încheie la spate, sau să îmi spună cum arăt de la spate sau dacă am bluza bine băgată în fustă. Înainte Reenie făcea asta, sau Laura. Îmi era dor de ele, și mă străduiam să nu-mi fie.

Îmi pileam unghiile, îmi înmuaiam picioarele. Îmi smulgeam firele de păr sau le rădeam: trebuia să fiu netedă, fără țepi. O topografie asemenea lutului ud, o suprafața pe care mâinile să alunece ușor.

Se spune că luna de miere este menită să dea timp proaspătului cuplu să se cunoască mai bine, dar pe măsură ce zilele treceau simțeam că îl cunosc tot mai puțin pe Richard. Se dădea la o parte, sau se ascundea? Se retrăgea într-un punct avantajos. În orice caz, eu prindeam formă – forma hărăzită mie, de către el. De fiecare dată când mă uitam în oglindă constataam că încă ceva din mine fusese colorat.

După Londra, ne-am dus la Paris, cu șalupa de traversare a canalului și apoi cu trenul. Zilele de la Paris s-au desfășurat după același tipar ca cele de la Londra, deși micul dejun era altfel: un corn tare, dulceață de căpșuni, cafea cu lapte fierbinte. Mesele erau suculente; Richard făcea mare caz de ele, mai ales de vinuri. Spunea într-una că nu suntem la Toronto, fapt care era evident pentru mine.

Am văzut Turnul Eiffel dar n-am urcat în el, având rău de înălțime. Am văzut Panteonul, și mormântul lui Napoleon. N-am văzut Notre Dame, fiindcă lui Richard nu îi plăceau bisericile, sau cel puțin nu cele catolice, pe care le considera moleșitoare. Tămâia, în special, prostește creierul, considera el.

Hotelul francezesc avea bideu, despre care Richard mi-a explicat cu o urmă de zâmbet superior la ce folosește, după ce m-a prins spălându-mă pe picioare în el. În sinea mea mi-am zis că francezii chiar înțeleg ceva ce ceilalți nu pricep. Înțeleg neliniștea trupului. Măcar ei recunosc că există.

Am stat la Lutetia, care în timpul războiului avea să devină cartierul general al naziștilor, dar de unde era să știm asta? Îmi beam cafeaua de dimineață în cafeneaua hotelului, căci îmi era frică să mă duc altundeva. Aveam convingerea că dacă pierd hotelul din ochi n-am să mai știu să mă întorc.

Știam că fărâma de franceză pe care o învățasem de la domnul Erskine era aproape inutilă: *Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît point* nu mi-ar fi adus mai mult lapte cald.

Un chelner bătrân, cu față de morsă, mă servea; avea talentul de a turna cafeaua și laptele cald din două carafe, ținute sus în aer, lucru care mă fascina, de parcă era un magician. Într-o zi mi-a spus – știa puțină engleză:

— De ce sunteți tristă?

— Nu sunt tristă, am spus, și am început să plâng.

Compătimirea venită de la străini poate fi dezastruoasă.

— Nu trebuie să fiți tristă, a spus el, uitându-se la mine cu ochii lui melancolici și pieloși de morsă. Iubirea trebuie să fie de vină. Dar sunteți tânără și drăguță, o să aveți timp mai târziu să fiți tristă.

Francezii sunt cunoscători ai tristeții, ei îi știu toate felurile. De asta au bideuri.

— Iubirea e criminală, a spus el, bătându-mă pe umăr. Dar cătuși de puțin rea.

Efectul a cam fost stricat a doua zi, când mi-a făcut propuneri rușinoase, sau așa am înțeles eu: franceza mea nu era destul de bună pentru a discerne. La urma urmelor, nu era foarte bătrân – patruzeci de ani, poate. Trebuia să accept. Totuși, în privința tristeții, nu avea dreptate: e mult mai bine să o ai cât ești tânăr. O fată drăguță și tristă inspiră dorința de a o consola, spre deosebire de o babă tristă.

Pe urmă am plecat la Roma. Roma mi s-a părut cunoscută – cel puțin avem un context pentru ea, furnizat cu mult timp în urmă de domnul Erskine și lecțiile lui de latină. Am văzut Forumul, sau ce a rămas din el, și Via Appia, și Colosseumul, care arăta ca o brânză mâncată de șoareci. Diverse poduri, diverși îngeri tociți, gravi și gânditori. Am văzut Tibrul curgând la vale, galben ca icterul. Am văzut Catedrala Sf. Petru, deși numai pe afară. Era foarte mare. Presupun că ar fi trebuit să văd trupele fasciste ale lui

Mussolini, în uniforme negre, mărșăluind și agresând lumea – deja făceau asta? – dar nu le-am văzut. Lucrurile de genul ăsta tind să fie invizibile la momentul respectiv dacă nu cumva ești tu obiectul lor. Altfel le vezi abia mai târziu, în jurnalele de actualități, sau în filme făcute la mult timp după eveniment.

După-amiaza comandam o ceașcă de ceai – începeam să mă deprind cu comandatul lucrurilor, îmi dădeam seama ce ton să folosesc cu chelnerii, cum să-i țin la distanță. În timp ce beam ceaiul, scriam cărți poștale. Cărțile mele poștale erau pentru Laura și pentru Reenie, și câteva pentru tata. Aveau pe ele fotografiile clădirilor pe care fusesem dusă să le vizitez – înfățișând, în micuțe detalii sepia, ce ar fi trebuit să văd. Mesajele pe care le scriam pe ele erau prostești. Lui Reenie: *Vremea e minunată. Mă bucur de ea.* Laurei: *Azi am văzut Colosseumul, unde erau aruncați creștinii la lei. Te-ar fi interesat.* Tatei: *Sper că ești sănătos. Richard îți trimite complimente.* (Lucrul ăsta de la urmă nu era adevărat, dar învățam ce minciuni trebuie să spun ca nevastă.)

Către sfârșitul perioadei alocate lunii noastre de miere, am stat o săptămână la Berlin. Richard avea niște treburi acolo, care aveau legătură cu cozile de lopeți. Una dintre firmele lui Richard făcea cozi de lopeți, iar nemții stăteau prost cu lemnul. Erau multe săpături de făcut, și mai erau și altele în proiect, iar Richard putea furniza cozile de lopeți la un preț mai mic decât al concurenților lui.

Cum spunea Reenie, *Fir cu fir se face snopul.* Și mai spunea: *Afacerile sunt afaceri, și pe urmă vine distracția.* Dar eu nu știam nimic despre afaceri. Sarcina mea era să zâmbesc.

Trebuie să recunosc că mi-a plăcut Berlinul. Nicăieri n-am fost așa de blondă. Bărbații erau extraordinari de politicoși, deși nu se uitau în spate când pășeau pe ușile batante. Sărutatul mâinii ascundea o mulțime de păcate. În Berlin am învățat să îmi parfumez încheieturile mâinilor.

Rețineam orașele după hoteluri, hotelurile după băi. Îmbrăcatul, dezbrăcatul, zăcutul în apă. Dar ajunge cu aceste note de călătorie.

Ne-am întors la Toronto prin New York, la mijlocul lui august, într-un val de căldură. După Europa și New York, Toronto părea turtit și înghesuit. În fața gării Union era o ceață de gaze de bitum, de la gropile care erau reparate în asfalt. Ne-a așteptat o mașină închiriată, și ne-a dus pe lângă tramvaie și praful și uruitul lor, apoi pe lângă bănci impunătoare și magazine universale, și la urmă a urcat o pantă și am intrat în Rosedale, la umbra castanilor și arțarilor.

Am oprit în fața casei pe care Richard o cumpărase pentru noi printr-o telegramă. O luase pe o nimica toată, a spus el, după ce proprietarul precedent reușise să se ruineze. Lui Richard îi plăcea să spună că lua lucrurile pe o nimica toată.

Casa era întunecată pe afară, festonată cu iederă, cu ferestre înalte și înguste întoarse spre interior. Cheia era sub preș, holul din față mirosea a chimicale. Winifred redecorase în absența noastră, și treaba nu era terminată complet. În camerele din față, unde muncitorii jupuiseră vechiul tapet victorian, mai erau încă pe jos cârpele zugrăvilor. Noile culori erau perlate, pale – culorile indiferenței somptuoase, a detașării calme. Nori cirus, colorați de un asfințit estompat, pluteau deasupra vulgarelor concentrări de păsări și flori și alte asemenea lucruri. Țasta era decorul plănuit pentru mine, aerul rarefiat în care urma să plutesc.

Reenie ar fi disprețuit acest interior – deșertăciunea lui sclipitoare, lipsa lui de culoare. *Toată casa asta seamănă cu o baie.* Însă în același timp ar fi fost speriată de el, la fel cum eram și eu. Am invocat-o pe bunica Adelia: ea ar fi știut ce să facă. Ar fi recunoscut această încercare parvenită de a face impresie; ar fi fost politicoasă, dar disprețuitoare. *Vai, e cu siguranță modern,* poate ar fi spus ea. S-ar fi debarasat în doi timpi și trei mișcări de Winifred, m-am gândit, dar asta nu

mă consola deloc. Acum eram eu însămi din tribul lui Winifred. Sau parțial.

Și Laura? Laura și-ar fi adus pe furiș creioanele colorate, tuburile de vopsea. Ar fi vărsat ceva în casa asta, ar fi spart ceva, ar fi stricat măcar un colțișor al ei. Ar fi lăsat o urmă a ei.

În holul din față, de telefon era rezervat un bilet de la Winifred. „Salut, copii! Bun venit acasă! I-am pus să termine mai întâi dormitorul! Sper că vă place – e foarte șic! Freddie.”

— Nu știam că Winifred se ocupă de asta, am spus.

— Am vrut să fie o surpriză, a spus Richard. Nu voiam să te împotmolești în amănunte.

Nu pentru prima dată, m-am simțit ca un copil exclus de părinții lui. Părinți joviali, brutali, vârați până în gât în înțelegeri secrete, convinși de corectitudinea alegerilor lor în toate. Deja îmi dădeam seama că darurile de ziua mea de la Richard aveau să fie mereu ceva ce nu vreau.

La propunerea lui Richard, m-am dus sus să mă refrișez. Probabil că se vedea că aveam nevoie de asta. În mod cert mă simțeam lipicioasă și ofilită. („A căzut roua de pe trandafir”, a fost comentariul lui.) Pălăria mea era o epavă; am aruncat-o pe măsuța de toaletă. Mi-am dat pe față cu apă, și m-am șters cu unul dintre prosoapele albe cu monogramă puse de Winifred. Dormitorul dădea spre grădina din spate, unde nu se făcuse nimic. Mi-am scos pantofii, și m-am aruncat pe interminabilul pat de culoare crem. Avea baldachin, drapat cu muselină, ca la safari. Aici, așadar, trebuie să strâng din dinți și să suport – patul pe care nu-l așternusem, dar în care trebuia acum să dorm. Și acesta era tavanul la care aveam să mă uit de acum înainte, prin ceața de muselină, în timp ce mai jos de gâtul meu se petreceau lucruri pământeste.

Telefonul de lângă pat era alb. Suna. Am ridicat receptorul. Era Laura, în lacrimi.

— Unde ai fost? a hohotit ea. De ce nu te-ai întors?

— Ce vrei să spui? am zis. Asta e data la care trebuia să ne întoarcem. Liniștește-te, nu te aud.

— Nici n-ai răspuns! s-a tânguit ea.

— Despre ce naiba vorbești?

— Tata a murit! A murit, a murit – am trimis cinci telegrame! Reenie le-a trimis!

— Stai o clipă. Ia-o încet. Când s-a întâmplat asta?

— La o săptămână după plecarea ta. Am încercat să îți dăm telefon, am telefonat la toate hotelurile. Au zis că or să-ți spună, au promis! Nu ți-au spus?

— Măine sunt acolo, am spus. N-am știut. Nu mi-a spus nimeni nimic. N-am primit nicio telegramă. Nu le-am primit.

Nu înțelegeam. Ce se întâmplase, ce mersese anapoda, de ce murise tata, de ce nu fusesem înștiințată? M-am pomenit pe podea, pe covorul gri-alburiu, ghemuită peste telefon, făcută covrig în jurul lui de parcă era ceva prețios și fragil. M-am gândit la cărțile mele poștale din Europa, ajungând la Avilion cu mesajele lor vesele, banale. Probabil mai erau încă pe masa din holul din față. *Sper că ești sănătos.*

— Dar a scris în ziare! a spus Laura.

— Nu și unde am fost eu, am spus. Nu în ziarele alea.

N-am mai spus că oricum nu îmi bătusem capul cu ziarele. Eram prea stupefiată.

Richard fusese cel care adunase telegramele, pe vapor și la toate hotelurile în care stătuserăm. Îi vedeam degetele meticuloase, deschizând plicurile, citind, împăturind în patru telegramele, punându-le la păstrare. Nu puteam să-l acuz de minciuni – nu spusese niciodată nimic despre aceste telegrame – dar era totuna cu minciuna. Nu?

Probabil că la hoteluri le spusese să nu dea nicio legătură telefonică. Nu mie, și nu cât eram acolo. Mă ținuse în beznă, în mod deliberat.

Am crezut că am să vomit, dar n-am vomitat. După un timp, am coborât. *Pierde-ți calmul și pierzi lupta*, spunea Reenie. Richard stătea pe veranda din spate, cu un gin și o apă tonică. Ce grijulie fusese Winifred că lăsase o provizie de

gin, spusese el deja, de două ori. Alt gin era gata turnat, așteptându-mă pe măsuța joasă din fier forjat, cu blat de sticlă albă. L-am luat. Gheața s-a lovit de cristal, cu un clinchet. Așa trebuia să sune glasul meu.

— Doamne sfinte! a exclamat Richard, uitându-se la mine. Credeam că te refrizezi. Ce ai pățit la ochi?

Probabil că erau roșii.

— A murit tata, am spus. Au trimis cinci telegrame. Nu mi-ai spus.

— *Mea culpa*, a zis Richard. Știu că ar fi trebuit să-ți spun, dar am vrut să te menajez, iubito. Nu mai era nimic de făcut, și nu aveam cum să ne întoarcem la timp pentru înmormântare, și n-am vrut să-ți stric vacanța. Cred că am fost și egoist – te voiam toată pentru mine, chiar dacă pentru scurt timp. Acum stai jos și vino-ți în fire, și bea-ți paharul, și iartă-mă. Ne vom ocupa de toate astea mâine-diminează.

Căldura era amețitoare; unde bătea soarele, peluza era de un verde orbitor. Umbra de sub copaci era ca smoala. Glasul lui Richard ajungea la mine în răbufniri sacadate, precum codul Morse: auzeam numai anumite cuvinte.

Menajez. Timp. Stric. Egoist. Iartă-mă.

Ce puteam să spun la asta?

Pălăria de culoarea cojii de ou

Crăciunul a venit și s-a dus. Am încercat să nu bag de seamă. Pe Myra, totuși, nu o poți respinge. Mi-a dăruit o budinчуță de prune făcută de ea din melasă și prafuri, și decorată cu jumătăți de cireșe ca guma, din lichior, de un roșu aprins, precum căpăcelele care acopereau sfârcurile unei stripărite de modă veche, și o pisică bidimensională de lemn vopsit, cu aură și aripi de înger. Spunea că pisicile astea făcuseră furori la Gingerbread House, și le considera tare drăguțe, și îi mai rămăsese una care avea o crăpătură ca firul de păr, pe care abia de-o vedeai, și sigur avea să arate frumos pe perete, deasupra aragazului meu.

Bună poziție, i-am spus. Înger deasupra, și încă un înger carnivor – era timpul să se vorbească pe șleau pe tema asta! Cuptor dedesubt, ca în majoritatea relatărilor demne de crezare. Apoi noi ceilalți la mijloc, înțepenți în globul pământesc, la nivelul tigăii. Biata Myra a fost zăpăcită, cum e întotdeauna de discursul teologic. Ei îi place ca Dumnezeu să fie simplu – simplu și neprelucrat, ca ridichea.

Iarna pe care o așteptam a sosit de revelion – un îngheț puternic, urmat a doua zi de o ninsoare abundentă. În fața ferestrei zăpada se învârteja, de parcă Dumnezeu arunca pe rând găleți de fulgi de săpun în finalul unui carnaval de copii. Am dat pe canalul meteorologic să am panorama completă – drumuri închise, mașini îngropate, linii de înaltă tensiune căzute, comerțul ajuns în impas, muncitori în salopete voluminoase bălăbănindu-se ca niște copii supradimensionați înfוליți pentru joacă.

Pe parcursul prezentării a ceea ce numeau eufemistic „condiții actuale”, tinerii prezentatori și-au păstrat optimismul arogant, cum fac de obicei la fiecare dezastru imaginabil. Au nepăsarea dezinvoltă a trubadurilor sau a țiganilor din parcurile de distracții, sau a vânzătorilor de asigurări, sau a diverșilor guru de la bursă – fac preziceri

exagerate știind foarte bine că nimic din ce ne spun nu se poate adevăra.

Myra a sunat să mă întrebe dacă sunt bine. A spus că Walter o să vină de îndată ce ninsoarea se va opri, să mă dezăpezească.

— Nu fi toantă, Myra, am spus. Sunt pe deplin capabilă să mă dezăpezez singură.

(O minciună – nu aveam nicio intenție să ridic un deget. Eram bine aprovizionată cu unt de arahide, puteam să aștept. Dar mi-ar fi plăcut să am companie, iar amenințările de acțiune din partea mea grăbeau de obicei sosirea lui Walter.)

— Să nu te atingi de lopata aia! a spus Myra. Sute de bătrâni... de oameni de vârsta ta mor în fiecare an de la curățarea zăpezii cu lopata! Și dacă se oprește curentul fii atentă unde pui lumânările!

— Nu sunt senilă, m-am răstit. Dacă dau foc la casă, o să fie intenționat.

A apărut Walter, Walter a curățat zăpada. Adusese o pungă de hârtie cu gogoși cu gaură; le-am mâncat la masa din bucătărie, eu cu grijă, Walter angro, dar contemplativ. E un om pentru care mestecatul e o formă de gândire.

Mi-am adus aminte apoi de reclama care era pusă în vitrina chioșcului de gogoși Downyflake, din parcul de distracții Sunnyside, în... când a fost oare?... vara lui 1935:

În timp ce hoinărești prin viață, frate,
Indiferent care ți-e ținta,
Stai cu ochii pe gogoasă,
și nu pe gaura din ea.

Un paradox, gaura gogoșii. Spațiu gol, cândva, dar acum au învățat să vândă până și asta. O cantitate în minus; *nimic*, făcut bun de mâncat. M-am întrebat dacă ar putea fi folosită – metaforic, desigur – pentru a demonstra existența

lui Dumnezeu. Faptul că dai un nume unei sfere de nimic o transformă în ființă?

A doua zi m-am aventurat să ies printre dunele reci, splendide. O nebulă, dar voiam să fie prezentă – zăpada e foarte frumoasă, până devine poroasă și murdară. Peluza din față era o avalanșă lucioasă, cu un tunel alpin tăiat prin ea. Am ajuns până la trotuar, până aici e bine, dar la câteva case mai la nord de mine vecinii nu fuseseră atât de perseverenți ca Walter în privința curățării zăpezii, și m-am împotmolit într-un troian, și m-am chinuit să ies, am alunecat și am căzut. Nu mi-am rupt sau luxat nimic – nu credeam să fi pățit asta – dar nu puteam să mă ridic. Am zăcut acolo în zăpadă, dând din mâini și din picioare, ca o broască țestoasă răsturnată. Copiii fac asta, dar cu bună știință – dau din mâini ca păsările, fac pe îngerii. Pentru ei e o plăcere.

Începeam să mă gândesc la hipotermie când doi străini m-au ridicat și m-au cărat până la ușa mea. Am intrat șontăcând în camera din față și m-am prăbușit pe canapea, îmbrăcată cu paltonul și cu galoșii în picioare cum eram. Adulmecând ca de obicei dezastrul de la depărtare, a venit Myra, aducând o jumătate de duzină de tarte rămase de la un ospăț simandicos de familie. Mi-a pregătit o sticlă de apă fierbinte și un ceai, și a chemat doctorul, și amândoi s-au agitat în jurul meu, au revărsat un torent de sfaturi utile și țț-țț-țț-uri muștrătoare, energice, grozav de încântați de ei.

Acum sunt ținută în casă. Și furioasă pe mine. Sau nu pe mine – pe festa asta urâtă pe care mi-a jucat-o corpul meu. După ce ni s-a impus ca un egocentric ce este, cerându-și cu zgomot propriile nevoi, băgându-ne pe gât dorințele lui sordide și periculoase, ultimul reghi al corpului este să se sustragă de la datorie. Exact atunci când ai nevoie de el, exact atunci când ți-ar prinde bine un braț sau un picior, corpul are dintr-odată altceva de făcut. Șovăie, cedează sub tine, se topește de parcă ar fi de zăpadă, nelăsând mare lucru în urma lui. Două bucăți de cărbune, o pălărie veche,

un rictus făcut din pietricele. Oasele, bețe uscate, ușor de rupt.

Toate astea sunt un afront. Genunchi moi, încheieturi artritice, vene varicoase, infirmități, umilințe – nu sunt ale noastre, nici nu le-am vrut, nici nu le-am cerut. În mintea noastră ne vedem tot perfecți – la vârsta cea mai bună, precum și în lumina cea mai bună: niciodată surprinși în situații jenante, cu un picior în mașină și unul afară, sau scobindu-ne în dinți, sau stând într-o rână, sau scărpinându-ne în nas sau în fund. Dacă suntem goi, ne vedem întinși grațios printr-o ceață de voaluri, și aici intervin vedetele de cinema – ele pozează astfel în locul nostru. Ele sunt eurile noastre mai tinere în vreme ce se depărtează de noi, strălucesc, devin legendare.

Când era mică, Laura spunea: *Ce vârstă am să am în rai?*

Laura stătea în picioare pe treptele din față de la Avilion, între cele două urne de piatră în care nu fuseseră sădite flori, așteptându-ne. În ciuda înălțimii ei, părea foarte tânără, foarte fragilă și singură. Și țarancă, sărăntoacă. Era îmbrăcată cu o rochie de casă bleu, imprimată cu fluturi mov, decorați – a mea cu trei veri în urmă – și în picioarele goale. (Era asta vreo nouă chinuire a trupului, sau era doar excentricitate, sau pur și simplu uitare?) Avea părul împletit într-o singură coadă, care îi cădea pe umăr, ca a nimfei de piatră de la eleșteul nostru cu nuferi.

Dumnezeu știe de când stătea acolo. Nu putusem să spunem o oră exactă când ajungem, deoarece veneam cu mașina, lucru posibil în acea perioadă a anului: drumurile nu erau inundate sau cu noroi până la osie, iar unele erau chiar pavate atunci.

Spun *noi*, pentru că Richard mă însoțea. A spus că nici nu vrea să se gândească să mă lase să mă confrunt singură cu așa ceva, nu într-un moment ca ăsta. A fost mai mult decât îndatoritor.

Am venit cu automobilul lui albastru, cu două locuri – una dintre cele mai noi jucării ale lui – și a condus chiar el. În portbagaj erau cele două geamantane ale noastre, cele mici, doar pentru o noapte – al lui din piele maro, al meu galben ca șerbetul de lămâie. Purtam un costum de in de culoarea cojii de ou – e frivol să pomenesc de asta, fără îndoială, dar era de la Paris și țineam foarte mult la el – și știam că, odată ajunși, avea să fie șifonat la spate. Pantofi de in, cu funde de pânză tare, decupați la vârf. Pălăria asortată, tot de culoarea cojii de ou, stătea pe genunchii mei ca o delicată cutie cu cadouri.

Richard era un șofer nervos. Nu-i plăcea să fie întrerupt – spunea că asta îi abate atenția de la șofat – așa că drumul l-am făcut în tăcere, mai mult sau mai puțin. Călătoria, care acum ia mai puțin de două ore, a durat peste patru ore. Cerul era senin, și strălucitor și lipsit de adâncime ca metalul; soarele se revărsa precum lava. Căldura se reflecta în valuri din asfalt; micile orașe se apărau de soare, cu draperiile trase. Țin minte peluzele pârlite de arșiță și verandele cu stâlpi albi, și benzinăriile izolate, cu pompele ca niște roboți cilindrici cu un singur braț, cu vârfurile lor de sticlă asemenea unor meloane fără boruri, și cimitirele care arătau de parcă nimeni nu avea să mai fie îngropat în ele. Când și când dădeam de câte un lac, dinspre care venea miros de boișteni morți și ciurma-apelor caldă.

În timp ce ne apropiam, Laura nu ne-a făcut cu mâna. A așteptat ca Richard să oprească mașina și să coboare și să ocolească pentru a deschide portiera de pe partea mea. Mi-am rotit picioarele lateral, cu genunchii lipiți cum fusesem învățată, și dădeam să iau mâna întinsă a lui Richard, când Laura a prins subit viața. A coborât treptele în fugă și m-a apucat de celălalt braț și m-a tras afară din mașină, ignorându-l total pe Richard, m-a cuprins în brațe și s-a agățat de mine de parcă se îneca. Fără lacrimi, doar acea îmbrățișare ce făcea să-mi trosnească șira spinării.

Pălăria mea de culoarea cojii de ou a căzut pe pietriș, și Laura a călcat pe ea. S-a auzit un pârâit, apoi un icnet din partea lui Richard. N-am spus nimic. În clipa aceea nu-mi mai păsa de pălărie.

Ținându-ne pe după mijloc, Laura și cu mine am urcat treptele și am intrat în casă. Reenie a apărut în ușa de la bucătărie în celălalt capăt al holului, dar a fost destul de înțeleaptă să ne lase singure în acele momente. Cred că și-a îndreptat atenția spre Richard – l-a distras cu o băutură sau mai știu eu ce. Ei bine, el ar fi vrut să arunce o privire asupra dependențelor și să facă o plimbare pe terenul din jur, acum că le moștenise efectiv.

Ne-am dus direct în camera Laurei și ne-am așezat pe pat. Ne țineam strâns de mâini – stânga în dreapta, dreapta în stânga. Laura nu plângea, ca la telefon. Era în schimb calmă ca lemnul.

— Era în foișor, a spus Laura. Se încuiase acolo.

— Mereu făcea asta, am spus.

— Dar de data asta nu a ieșit. Reenie i-a lăsat, ca de obicei, tăvile cu mâncare în fața ușii, însă el nici n-a mâncat, nici n-a băut nimic – sau nu ne-am dat noi seama. Așa că a trebuit atunci să spargem ușa.

— Tu și cu Reenie?

— A venit iubitul lui Reenie – Ron Hincks – cel cu care o să se mărite. El a dărâmat ușa. Și tata zăcea pe podea. Trebuie să fi fost acolo de cel puțin două zile, a spus doctorul. Arăta groaznic.

Nu-mi dădusem seama că Ron Hincks era iubitul lui Reenie – ba chiar logodnicul ei. De când dura, și cum de îmi scăpase?

— Era mort, asta vrei să spui?

— La început n-am crezut că e, fiindcă avea ochii deschiși. Dar era mort de-a binelea. Arăta... nu pot să-ți spun cum arăta. De parcă asculta ceva ce îl speriașe. Arăta *atent*.

— Era împușcat?

Nu știu de ce am întrebat asta.

— Nu. Era doar mort. În ziar moartea a fost pusă pe seama cauzelor naturale – *pe neașteptate, din cauze naturale*, s-a spus – și Reenie i-a zis doamnei Hillcoate că au fost cu adevărat cauze naturale, fiindcă în mod sigur băutura era pentru tata ca a doua natură și, judecând după toate sticlele goale, dăduse pe gât destulă băutură cât să doboare un cal.

— A băut până a murit, am spus. Nu era o întrebare. Când a fost asta?

— Chiar după anunțarea închiderii definitive a fabricilor. Asta l-a omorât. Sunt sigură!

— Poftim? am zis. Ce închidere definitivă? Care fabrici?

— Toate, a spus Laura. Toate ale noastre. Tot ce am avut în oraș. Credeam că ai aflat.

— N-am știut, am spus.

— Ale noastre au fuzionat cu ale lui Richard. Totul a fost mutat la Toronto. Acum totul e Griffen-Chase Royal Consolidated. Fără *Fü*, cu alte cuvinte. Richard s-a descotorosit de ei.

— Așadar, asta înseamnă că nu mai sunt slujbe, am spus. Niciuna aici. S-a terminat. S-a desființat.

— S-a spus că a fost o problemă de costuri. După ce fabrica de nasturi a ars... s-a spus că ar lua prea mult să fie reconstruită.

— Cine a spus?

— Nu știu, a zis Laura. Nu Richard?

— Nu asta a fost învoiala, am spus.

Bietul tată – a avut încredere în străngeri de mână și cuvinte de onoare și presupuneri nerostite. Mie începea să-mi fie clar că lucrurile nu mai mergeau așa. Poate că nici nu merseseră vreodată.

— Care învoială? a întrebat Laura.

— Nu contează.

Așadar, mă măritasem degeaba cu Richard – nu salvasem fabricile, și în mod sigur nu îl salvasem pe tata. Dar mai rămânea Laura; nu era în stradă. Trebuia să mă gândesc la asta.

— A lăsat ceva... vreo scrisoare, un bilet?

— Nu.

— Te-ai uitat?

— S-a uitat Reenie, a spus Laura, încetișor; ceea ce însemna că ea personal nu fusese în stare.

Bineînțeles, m-am gândit. S-a uitat Reenie. Și chiar dacă a găsit ceva de genul ăsta, i-a dat foc.

Amețit

Totuși, tata n-ar fi lăsat un bilet. Ar fi fost conștient de implicații. N-ar fi vrut un verdict de sinucidere pentru că, după cum s-a dovedit, avusese o asigurare de viață: plătise la ea ani de zile, așa că nimeni nu-l putea acuza că aranjase asta în ultima clipă. Baniii urmau să meargă direct într-un depozit, astfel încât numai Laura putea să se atingă de ei, și numai după ce împlinea douăzeci și unu de ani. Probabil că își pierduse deja încrederea în Richard, și trăsese concluzia că n-avea niciun rost să-mi lase mie o parte din ei. Eram încă minoră, și eram soția lui Richard. Legile erau altfel atunci. Ce era al meu era practic al lui.

Cum am spus, eu am primit medaliile tatei. Pentru ce erau? Pentru curaj. Bravură în luptă. Gesturi nobile de sacrificiu de sine. Bănuiesc că se aștepta de la mine să mă ridic la înălțimea lor.

Toată lumea din oraș a venit la înmormântare, a spus Reenie. Mă rog, aproape toată lumea, fiindcă în unele cartiere a fost multă amărăciune; totuși, fusese respectat, și la acea vreme se știa că nu el închisese fabricile așa, pentru totdeauna. Se știa că nu avusese niciun rol în asta – nu putuse să împiedice treaba, atâta tot. Marile interese i-au venit de hac.

Tuturor din oraș le-a fost milă de Laura, a spus Reenie. (*Dar de mine nu*, a rămas nerostit. După părerea lor, eu terminasem cu favoritismele. Atâtea câte erau.)

Iată aranjamentele făcute de Richard:

Laura avea să vină să locuiască la noi. Bineînțeles că trebuia să vină: nu putea să rămână singură la Avilion, avea doar cincisprezece ani.

— Aș putea să stau cu Reenie, a zis Laura.

Dar Richard a spus că asta ieșea din discuție. Reenie se mărita; nu avea să mai aibă timp să se îngrijească de Laura.

Laura a spus că nu avea nevoie să se îngrijească cineva de ea, dar Richard s-a mulțumit să zâmbească.

— Ar putea să vină Reenie la Toronto, a zis Laura, dar Richard a spus că n-o să vrea.

(Richard nu voia ca ea să vină. El și Winifred angajaseră deja ce considerau ei a fi un personal potrivit de a se ocupa de gospodăria lui – oameni care cunoșteau rosturile, spunea el. Ceea ce însemna că ei cunoșteau rosturile lui Richard, precum și pe ale lui Winifred.)

Richard a spus că discutase deja cu Reenie, și ajunseseră la un aranjament satisfăcător. Reenie și soțul ei aveau să ne fie ca niște tutori, a spus el, și aveau să supravegheze reparațiile – Avilionul se dărâma, așa că trebuiau făcute o grămadă de reparații, începând de la acoperiș – și astfel vor fi acolo pentru a pregăti pentru noi casa oricând era nevoie, deoarece avea să servească drept locuință de vară. Aveam să venim la Avilion să ne plimbăm cu barca și așa mai departe, a spus el, pe tonul unui unchi indulgent. În felul ăsta, Laura și cu mine nu aveam să fim lipsite de căminul nostru strămoșesc. A spus zâmbind *cămin strămoșesc*. Nu ne plăcea asta?

Laura nu i-a mulțumit. S-a uitat lung la fruntea lui, cu exersata privire inexpresivă pe care o folosisese cândva pe domnul Erskine, și am înțeles că ne așteptau vremuri grele.

Odată lucrurile aranjate, eu și cu el aveam să ne întoarcem la Toronto cu mașina, a continuat Richard. Mai întâi trebuie să stea de vorbă cu avocații tatei, întâlnire la care noi nu trebuia să fim de față: ar fi fost dureros pentru noi, ținând seamă de evenimentele recente, și el voia să ne menajeze cât se putea. Unul dintre acești avocați era rudă prin alianță din partea mamei noastre, ne-a spus Reenie mai târziu, când am rămas singure cu ea – soțul unei verișoare de-a doua – așa că sigur avea să fie cu ochii în patru.

Laura avea să rămână la Avilion până ce, împreună cu Reenie, își strângea lucrurile: apoi avea să vină la oraș cu trenul, și avea să fie așteptată la gară. Avea să locuiască în

casa noastră – era o cameră liberă care avea să i se potrivească perfect, după ce o să fie redecorată. Și avea să urmeze – în sfârșit – o școală ca lumea. Sf. Cecilia era cea aleasă de el, în urma consultării cu Winifred, care se pricepea la astfel de lucruri. Era posibil ca Laura să aibă nevoie de lecții suplimentare, însă el era sigur că toate acestea aveau să se rezolve cu timpul. În felul ăsta putea să aibă de câștigat, să profite...

— Să profit de ce? a întrebat Laura.

— De poziția ta, a răspuns Richard.

— Nu vād să am vreo poziție, a spus Laura.

— Ce vrei să zici cu asta? a întrebat Richard, mai puțin indulgent.

— Iris e cea care are poziția, a spus Laura. Ea e doamna Griffen. Eu sunt în plus.

— Îmi dau seama că ești supărată și e de înțeles, ținând cont de împrejurările nefericite, care au fost grele pentru toată lumea, dar nu e nevoie să fii urâcioasă, a spus Richard. Eu doar încerc să-mi dau toată silința pentru tine.

— Crede că am să stau în cale, mi-a spus Laura în acea seară în bucătărie, unde ne refugiaserăm de Richard.

Era deranjant pentru noi să-l vedem făcând liste – ce trebuie aruncat, ce reparat, ce înlocuit. Să ne uităm și să tăcem. *Se poartă de parcă ar fi stăpânul casei*, spusese indignată Reenie. *Dar este*, răspunsesem eu.

— În calea cui? am întrebat. Sunt sigură că nu asta a vrut să spună.

— În calea lui, a spus Laura. În calea voastră, a amândurora.

— Totul o să iasă bine, a spus Reenie.

A spus asta ca din obișnuință. Avea glasul istovit, lipsit de convingere, și mi-am dat seama că nu ne mai puteam aștepta la ajutor de la ea. În acea seară, în bucătărie, arăta bătrână, și destul de grasă, și înfrântă. Cum avea să reiasă la un moment dat, era deja însărcinată cu Myra. Se lăsase orbită de sentimente și își încălcase principiile. Acum mintea

ii era probabil la alte lucruri, cum ar fi dacă avea să ajungă la altar, și dacă nu, ce o aștepta? Vremuri grele, fără îndoială. Pe atunci nu existau ziduri între abilitate și dezastru: de căleai strâmb cădeai, și de cădeai te duceai la fund. I-ar fi fost tare greu să-și facă alt rost, deoarece chiar dacă pleca în altă parte să nască și apoi renunța la copil, tot s-ar fi dus vorba și lumea din oraș n-ar fi uitat în veci un lucru ca ăsta. Putea la fel de bine să își atârne o pancartă: s-ar fi formată o coadă de-a lungul străzii. Odată ce o femeie era pierdută, lumea avea grijă să rămână așa. *Când laptele e pe gratis, de ce să cumperi o vacă?* trebuie să fi gândit ea.

Așa că renunțase la noi, își luase mâna de pe noi. Ani de zile făcuse ce putuse, iar acum nu mai avea putere.

Întoarsă la Toronto, am așteptat sosirea Laurei. Valul de căldură a continuat. Vreme sufocantă, frunți umede, un duș înainte de gin și apă tonică pe veranda din spate ce dădea spre grădina pârlită de soare. Aerul ca focul ud; totul galben sau lipsit de vlagă. În dormitor era un ventilator care scotea un zgomot ca cel făcut de un moș cu un picior de lemn, care urcă scările: un șuierat găfâit, un zângănit, un șuierat. În nopțile apăsătoare, fără stele, mă uitam în tavan în timp ce Richard își vedea mai departe de treabă.

Era amețit de mine, spunea el. *Amețit* – de parcă ar fi fost beat. De parcă n-ar fi simțit același lucru pentru mine dacă ar fi fost treaz și întreg la minte.

Mă uitam în oglindă întrebându-mă ce am. Ce e atât de amețitor? În oglindă mă vedeam în mărime naturală și încercam să mă văd din spate în ea, dar firește că nu puteam. Niciodată nu poți să te vezi așa cum apari altcuiva – unui bărbat care se uită la tine din spate, când nu știi – pentru că în oglindă ai mereu capul răsucit peste umăr. O poză sfioasă, care invită. Poți folosi altă oglindă pentru a avea vederea din spate, însă ce vezi atunci este ce le-a plăcut multor pictori să picteze – „Femeie uitându-se în oglindă”, considerată a fi o alegorie a vanității. Deși e puțin probabil să

fie vanitate, ci reversul: căutarea defectelor. *Ce am?* poate fi interpretat foarte ușor drept *Ce nu-i în regulă cu mine?*

Richard spunea că, după forma fundului, femeile se pot împărți în mere și pere. Eu eram pară, spunea el, dar una necoaptă. Asta îi plăcea la mine – starea necoaptă, tare. Cred că se referea la fund, dar poate că și în general.

După ce făceam duș și mă epilam și mă pieptănam și îmi periam părul, acum aveam grijă să adun orice fir de păr de pe podea. Culegeam micile ghemotoace de păr din drenajul căzii sau al chiuvetei, le aruncam în vasul de toaletă și trăgeam apa, pentru că Richard comentase întâmplător că femeile lasă mereu păr în jur. Ca animalele care năpârlesc, era aluzia.

De unde știa? De unde știa de pere și mere și păr năpârlit? Cine erau aceste femei, aceste alte femei? În afară de o curiozitate de suprafață, nu-mi prea păsa.

Încercam să evit să mă gândesc la tata, și la felul în care murise, și prin câte o fi trecut înainte de acel eveniment, și ce trebuie să fi simțit, și la tot ce nu găsisese Richard de cuviință să-mi spună.

Winifred era o albină foarte harnică. În ciuda căldurii arăta excelent, înfășurată în lumină și pânzeturi diafane ca o zână din basme. Richard spunea într-una ce minunată era și cât muncea și se deranja ca să mă menajeze, dar pe mine mă făcea tot mai nervoasă. Era într-un permanent du-te-vino; nu știam niciodată când putea să apară, vârandu-și capul pe ușă cu un zâmbet vioi. Singurul meu refugiu era baia, fiindcă acolo puteam să mă încui fără să par exagerat de nepoliticoasă. Supraveghea restul decorării, comanda mobilă pentru camera Laurei. (O masă de toaletă cu bordură de pânză cu volănaș, cu imprimeu înflorat, roz, cu draperii și cuvertură în ton. O oglindă cu ramă albă cu înflorituri aurii. Era exact ce îi trebuia Laurei, nu eram de acord? Nu eram, dar nu avea niciun rost s-o spun.)

Făcea planuri și pentru grădină; schițase deja mai multe proiecte – doar câteva mici idei, spunea ea, vârandu-mi sub nas foile de hârtie, apoi retrăgându-le și punându-le cu grijă la loc în mapa deja umflată de alte mici idei ale ei. O arteziană ar fi minunată, spunea ea – ceva franțuzesc, dar trebuie să fie autentică. Nu eram de aceeași părere?

Îmi doream ca Laura să vină. Data sosirii ei fusese amânată deja de trei ori – nu își făcuse încă bagajul, fusese răcită, pierduse biletul. Am vorbit cu ea la telefonul alb; glasul ei era reținut, distant.

Cei doi servitori fuseseră instalați, o bucătăreasă-menajeră morocănoasă și un bărbat mătăhălos și fălcos care fusese prezentat ca grădinar/șofer. Se numeau Murgatroyd, și se spunea că erau soț și soție, dar semăneau a frate și soră. Mă priveau cu neîncredere, și eu la fel pe ei. Ziua, când Richard era la birou și Winifred era omniprezentă, căutam să stau cât mai mult departe de casă. Spuneam că mă duc în centru – la cumpărături, spuneam, ceea ce era o versiune acceptabilă a felului în care trebuia să-mi petrec timpul. Șoferul mă lăsa la magazinul universal Simpsons, și îi spuneam că mă întorc cu taxiul. Apoi intram și cumpăram repede ceva: ciorapii și mănușile erau întotdeauna o dovadă convingătoare a zelului meu. Pe urmă străbăteam tot magazinul și ieșeam pe ușa opusă.

Mi-am reluat vechile obiceiuri – hoinăreala fără țintă, examinarea vitrinelor, a afișelor teatrale. Ba chiar mă duceam la filme, singură; nu mă mai impresionau bărbații care pipăiau, își pierduseră aura de magie demonică, acum că știam ce aveau în minte. Nu mă interesa tot același lucru – aceeași înghesuială și mototoleală. *Ține-ți mâinile acasă altfel țiip* funcționa destul de bine atâta timp cât erai gata să treci la fapte. Păreau să știe că eu eram. La vremea aceea vedeta de cinema preferată de mine era Joan Crawford. Ochi răniți, gură letală.

Uneori mă duceam la Royal Ontario Museum. Mă uitam la armuri, la animale împăiate, la instrumente muzicale vechi.

Pentru asta nu trebuia să merg foarte mult. Sau mă duceam la cofetăria Diana, la o limonada sau o ceașcă de cafea: era o cofetărie mondenă, foarte frecventată de doamne, și era puțin probabil să fie deranjată acolo de deviați. Sau treceam prin Queen's Park, repede și cu scop. Dacă treceam prea agale, era de așteptat să apară un bărbat. *Hârtie de prins muște*, spunea Reenie despre câte o tânără. *Trebuie să-i răzuiască de pe ea*. Odată, un bărbat s-a exhibat chiar în fața mea, la nivelul ochilor. (Făcusem greșeala să mă așez pe o bancă izolată, pe terenul universității.) Nici măcar nu era vagabond, era foarte bine îmbrăcat. „Îmi pare rău”, i-am spus, „Pur și simplu nu mă interesează.” A părut foarte dezamăgit. Probabil ar fi vrut să leșin.

Teoretic, puteam să mă duc unde voiam, practic existau bariere invizibile. Mă limitam la străzile principale, la zonele mai prospere: chiar și în cadrul acestor limite, nu prea erau multe locuri în care să mă simt neconstrânsă. Mă uitam la oameni – nu atât la bărbați cât la femei. Erau căsătorite? Unde se duceau? Aveau slujbă? Nu-mi prea dădeam seama după înfățișare, în afară de prețul pantofilor lor.

Mă simțeam de parcă fusesem luată pe sus și depusă într-o țară străină, în care toată lumea vorbea altă limbă.

Câteodată vedeam perechi, braț la braț – vesele, fericite, dragăstoase. Victime ale unei imense înșelătorii și, totodată, autorii ei, sau așa consideram. Mă uitam la ele cu ciudă.

Apoi, într-o zi – era într-o joi – l-am văzut pe Alex Thomas. Era pe cealaltă parte a străzii, așteptând să se schimbe semaforul. Eram pe Queen Street, la Yonge. Era foarte prost îmbrăcat – avea o cămașă albastră, ca un muncitor, și o pălărie boțită – dar sigur era el. Părea luminat, de parcă un fascicul de lumină cădea pe el dintr-o sursă nevăzută, făcându-l înspăimântător de vizibil. Sigur că și ceilalți de pe stradă se uitau la el – sigur că toți știau cine el în orice clipă aveau să-l recunoască, să strige, să-l fugărească.

Primul meu impuls a fost să-l avertizez. Dar apoi mi-am dat seama că avertizarea trebuia să fie pentru amândoi, fiindcă indiferent în ce necaz era implicat, eram dintr-odată și eu implicată în el.

Puteam să nu-i dau nicio atenție. Puteam să mă întorc și să plec. Ar fi fost un lucru înțelept. Însă pe atunci o astfel de înțelepciune nu-mi era accesibilă.

Am coborât de pe bordură și am început să traversez către el. Semaforul s-a schimbat iarăși: am rămas în mijlocul străzii. Mașinile claxonau; se auzeau strigăte; traficul s-a pus în mișcare. Nu știam dacă s-o iau înapoi sau înainte.

El s-a întors atunci și, la început, n-am fost sigură că m-a văzut. Am întins mâna, așa cum imploră salvarea un om care se îneacă. În clipa aceea înfăptuisem deja trădarea în inima mea.

A fost trădare, sau a fost un act de curaj? Ambele, poate. Niciunul nu implică premeditare: astfel de lucruri au loc într-o clipă, cât ai clipi din ochi. Asta poate fi numai din cauză că le-am repetat deja, iar și iar, în tăcere și pe întuneric; într-o așa tăcere, într-un așa întuneric încât nici noi înșine nu știm de ele. Orbi dar cu pas sigur, pășim înainte ca într-un dans neuitat.

Sunnyside

La trei zile după asta trebuia să sosească Laura. M-am dus la gara Union să aştept trenul, dar nu era în el. Nu era nici la Avilion: am sunat-o pe Reenie să verific, şi am provocat o răbufnire: ştiuse mereu că o să se întâmple ceva de genul ăsta, pentru că așa era Laura. Se dusese cu Laura la tren, expediase cufărul şi restul așa cum primise instrucțiuni, luase toate măsurile de precauție. Ar fi trebuit să o însoțească tot drumul, și acum uite! Cine știe ce proxenet o ștersese cu ea.

Cufărul Laurei a apărut la timp, însă Laura în persoană părea să se fi evaporat. Richard era mai supărat decât aş fi crezut. Se temea că fusese răpită de forțe necunoscute – oameni care îi purtau lui sâmbetele. Puteau să fie comuniștii, sau dacă nu, un rival în afaceri lipsit de scrupule: existau astfel de oameni cu mintea bolnavă. Criminali, insinua el, care erau în cârdășie cu tot felul de oameni – oameni care nu s-ar fi dat în lături de la nimic pentru a exercita presiuni asupra lui, datorită relațiilor lui politice tot mai numeroase. Iar următoarea știre pe care am fi primit-o era un bilet de șantaj.

În acel august Richard bănuia multe elemente; spunea că trebuie să fim cu ochii în patru. În iulie fusese un mare marș către Ottawa – mii, zeci de mii de oameni care afirmau că sunt șomeri, și care cereau slujbe și plată dreaptă, incitați de elemente subversive care își puseseră în cap să răstoarne guvernul.

— Pun pariu că tânărul ăla cum îl cheamă a avut un amestec în asta, a spus Richard privindu-mă cu atenție.

— Care tânăr? am întrebat, uitându-mă pe fereastră.

— Fii atentă, iubito. Amicul Laurei. Ala oacheș. Tânărul bătauș care a ars din temelii fabrica tatălui tău.

— N-a ars din temelii, am spus. Au salvat-o la timp. Oricum, nu s-a dovedit.

— A întins-o, a spus Richard. A fugit ca un iepure. Asta e o dovadă suficientă pentru mine.

Demonstranții spre Ottawa fuseseră atrași în cursă printr-o inteligentă stratagemă de culise propusă – sau așa spunea el – chiar de Richard, care în acele zile se învârtea în cercuri înalte. Liderii marșului fuseseră ademeniți la Ottawa pentru „discuții oficiale”, și toată adunătura fusese blocată în Regina. Discuțiile n-au dus la nimic, după cum era plănuit, dar e drept că au fost răzmerițe: elementele subversive agitară lucrurile, mulțimea scăpase de sub control, fuseseră morți și răniți. În spatele acestui lucru au fost comuniștii, fiindcă ei erau amestecați în toate acțiunile dubioase, și cine putea să spună că atragerea în cursă a Laurei nu fusese una dintre acțiuni?

Consideram că Richard se agita pe nedrept. Și eu eram tulburată, însă credeam că Laura doar se abătuse din drum – fusese distrasă cumva. Asta îi era mai caracteristic. Coborâse în altă gară, uitase numărul nostru de telefon, se rătăcise.

Winifred a spus că ar trebui să întrebăm pe la spitale, poate că Laurei i se făcuse rău, sau avusese un accident, însă nu era la spital.

După două zile de frământări am informat poliția și, la scurt timp după aceea, în ciuda măsurilor de precauție ale lui Richard, povestea a ajuns în ziare. Reporterii au luat cu asalt trotuarul din fața casei noastre. Au făcut fotografii, chiar dacă numai ale ușilor și ferestrelor noastre; au dat telefoane; au cerșit interviuri. Ce voiau ei era un scandal. „O bine cunoscută școlăriță din înalta societate în cuibușorul de dragoste.” „Gara Union, locul rămășițelor oribile.” Voiau să li se spună că Laura fugise cu un bărbat însurat, sau că fusese răpită de anarhiști, sau că fusese găsită moartă într-un geamantan lăsat la magazia de bagaje. Sex sau moarte, sau ambele – asta avea ei în minte.

Richard a spus că trebuie să fim politicoși dar să nu dăm informații. A spus că nu avea rost să ne punem rău în mod inutil cu ziarele, fiindcă reporterii sunt niște animăluțe dăunătoare răzbunătoare care îți poartă pică ani de zile și ți-o plătesc mai târziu, când te aștepți mai puțin. A spus că rezolvă el lucrurile.

Mai întâi a anunțat că eu mă aflu în pragul colapsului, și a cerut ca intimitatea și sănătatea mea delicată să fie respectate. Asta i-a făcut pe reporteri să dea înapoi puțin: au presupus, firește, că sunt însărcinată, lucru care pe vremea aceea încă mai însemna ceva, și se credea și că tâmpește femeia. Pe urmă a dat de știre că va fi o recompensă pentru informații, deși nu a spus cât. În a opta zi am primit un telefon anonim: Laura nu era moartă, ci lucra la un chioșc de vafe din Parcul de distracții Sunnyside. Cel care sunase pretindea că o recunoscuse din descrierea apărută în toate ziarele.

S-a hotărât ca Richard și cu mine să mergem împreună să o recuperăm. Winifred a spus că era foarte probabil ca Laura să fie într-o stare de șoc întârziat, ținând cont de moartea urâtă a tatei și de faptul că ea descoperise cadavrul. Oricine ar fi tulburat după o astfel de încercare grea, iar Laura era o fată cu un temperament nervos. Era foarte probabil să nu prea știe ce face sau ce spune. Odată recuperată, trebuia să i se administreze un sedativ puternic și dusă la doctor.

Însă cel mai important lucru, a spus Winifred, era să nu se scape o vorbă despre toate astea. O fată de cincisprezece ani care fuge așa de acasă... asta ar arunca o lumină proastă asupra familiei. Oamenii ar putea crede că a fost maltrată, și asta ar putea deveni un impediment serios. Pentru Richard și viitorul lui politic, voia ea să spună.

Pe atunci, Sunnyside era locul în care se duceau oamenii vara. Nu oamenii ca Richard și Winifred – era prea gălăgios pentru ei, prea extenuant. Caruselele, numerele comice de bălci, sucurile de plante, bomboanele cu scortişoară, dughenele de tir sportiv, concursurile de frumusețe,

îmbăiatul public: într-un cuvânt, distracții vulgare. Richard și Winifred n-ar fi dorit să fie atât de aproape de subsuorile altora, sau de cei care își numărau banii în monede de zece cenți. Totuși, nu știu de ce fac pe mironosița, fiindcă nici eu n-aș fi vrut.

Acum Sunnyside nu mai e – a fost desființat de o autostradă cu douăsprezece benzi de asfalt, cândva în anii cincizeci. A fost demolat cu mult timp în urmă, la fel ca multe altele. Însă în acel august era încă în plină activitate. Ne-am dus cu coupe-ul lui Richard, dar a trebuit să lăsăm mașina la o oarecare depărtare din cauza traficului, și a mulțimii care se înghesuia pe trotuare și pe drumurile pline de praf.

Era o zi urâtă, toridă și cețoasă; mai fierbinte decât țâțânile Gheenei, cum ar spune Walter acum. Deasupra malului lacului era o păclă invizibilă dar aproape palpabilă, alcătuită din parfum stătut și uleiul de la umerii goi și bronzăți, amestecate cu aburul de la crenvurștii fierți și izul de ars al vatei de zahăr. Să mergi prin mulțime era ca și cum te-ai fi cufundat într-o tocană – deveniai un ingredient, luai o anumită aromă. Până și fruntea lui Richard era umedă, sub borul panamalei lui.

De deasupra venea scrâșnetul metalului pe metal, și un uruit amenințător, și un cor de țipete de femei: montagnerusse-ul. Nu fusesem niciodată în unul și m-am uitat cu gura căscată la el până ce Richard a spus: „Închide gura, iubito, or să-ți intre muște în ea”. Mai târziu am auzit o poveste ciudată – de la cine? De la Winifred, fără îndoială; era genul de lucru pe care obișnuia să-l arunce ca să arate că știe ce se petrece de fapt în viață, în viața de jos, în culise. Povestea era că fetele care se băgaseră în belea – termenul lui Winifred, de parcă fetele își administraseră absolut singure belea – că aceste fete cu probleme se urcau în montagnerusse-ul din Sunnyside, în speranța că așa aveau să-și provoace un avort. Winifred a râs: *Bineînțeles că n-a mers, a*

spus ea, și chiar dacă mergea, ce-ar fi făcut ele? Cu atâta sânge, adică? Așa, sus în aer? *Imaginează-ți!*

Ce mi-am imaginat eu când a spus asta au fost serpentinele acelea roșii de hârtie care se aruncau de pe transatlantice în momentul desprinderii de țarm, revărsându-se peste spectatorii de jos; sau o serie de funii, funii lungi, groase și roșii desfășurându-se din *Montagne-russe* și din fetele din el ca vopseaua aruncată dintr-o găleată. Ca niște mângălituri lungi de nor purpuriu. Ca o reclamă aeriană, o scriere pe cer.

Acum mă gândesc: dar dacă era scriere, ce fel de scriere? *Jurnale*, romane, autobiografii? Sau doar graffiti: *Mary îl iubește pe John*. Dar John nu o iubește pe Mary, sau nu destul. Nu destul pentru a o salva de la a se goli așa, mângălindu-i pe toți din cap până-n picioare cu astfel de litere roșii, roșii.

O poveste veche.

Dar în acea zi de august din 1935 nu auzisem încă de avorturi. Dacă acest cuvânt s-ar fi rostit în prezența mea, ceea ce nu se întâmpla, habar n-aș fi avut ce însemna. Nici măcar Reenie nu îl pomenise: aluzii neclare la măcelari și mese de bucătărie erau cam până unde mersese ea, iar Laura și cu mine – ascunse pe scara din spate și trăgând cu urechea – crezuserăm că vorbea de canibalism, lucru pe care îl găseam contrariant.

Montagne-russe-ul șuiera strident, ghereta de tir făcea un zgomot ca de floricele de porumb. Alți oameni râdeau. Mi-am dat seama că mi-e foame, dar nu puteam să propun o gustare; n-ar fi fost nimerit chiar atunci, iar mâncarea era sub orice critică. Richard era încruntat; mă ținea de cot, conducându-mă prin mulțime. Cealaltă mână o ținea în buzunar: locul ăsta, spunea el, era înțesat de hoți îndemânatici.

Ne-am croit drum până la chioșcul cu vafe. Laura nu se zărea, dar Richard nu voia să vorbească mai întâi cu Laura,

avea destulă minte pentru asta. Îi plăcea să rezolve mereu lucrurile de sus în jos, dacă se putea. Așa că a cerut să aibă o discuție în particular cu proprietarul chioșcului cu vafe, un bărbat mătăhălos nebărbierit, care duhnea a unt ranced. Omul și-a dat seama pe loc de ce se afla Richard acolo. S-a depărtat de chioșcul său, aruncând pe furie o privire înapoi, peste umăr.

Era conștient proprietarul chioșcului cu vafe că adăpostea o fugară adolescentă? A întrebat Richard. Doamne ferește! A spus îngrozit omul. Laura îl îmbrobodise – spusese că are nouăsprezece ani. Totuși era harnică, trudise din greu, ținând chioșcul curat, dând o mână de ajutor la vafe când era aglomerație. Unde dormea? Omul a fost vag în legătură cu asta. Cineva de pe aici îi dăduse un pat, dar nu el. Nici nu a existat ceva dubios, trebuie să credem asta, cel puțin din câte știa el. Era o fată bună, iar el era un om cu o căsnicie fericită, spre deosebire de unii de pe aici. I se făcuse milă de ea – se gândise că poate dăduse de vreun necaz. Avea o slăbiciune pentru puștoaicele de treabă ca ea. De fapt, el dăduse telefon, și nu doar pentru recompensă; socotise că ei i-ar fi mai bine să se întoarcă la familia ei, corect?

Aici s-a uitat la Richard, în așteptare. Banii și-au schimbat proprietarul, deși cumva – am dedus eu – nu chiar atât de mulți bani cum se așteptase omul. Apoi a fost chemată Laura. N-a protestat. Ne-a aruncat o privire și s-a hotărât să n-o facă. „Mulțumesc pentru tot”, i-a spus ea omului cu vafele. A dat mâna cu el. Nu și-a dat seama că el o vânduse.

Richard și cu mine am luat-o fiecare de câte un cot; am condus-o înapoi prin Sunnyside. Mă simțeam ca o trădătoare. Richard a instalat-o în mașină, între noi doi. I-am petrecut pe după umeri un braț liniștitor. Eram supărată pe ea, dar știam că trebuia să fiu înțelegătoare. Mirosea a vanilie, și a sirop dulce, fierbinte, și a păr nespălat.

După ce am băgat-o în casă, Richard a chemat-o pe doamna Murgatroyd și i-a cerut un pahar de ceai cu gheață pentru Laura. Dar ea nu l-a băut; stătea în mijlocul

canapelei, cu genunchii lipiți, rigidă, cu fața împietrită, cu ochii ca ardezia.

Avea idee câtă neliniște și zarvă provocase? a întrebat Richard. Nu. Îi păsa? Niciun răspuns. El spera neîndoios că ea nu o să mai încerce ceva de genul ăsta. Niciun răspuns. Pentru că el acum stătea *in loco parentis*, ca să zicem așa, și avea o responsabilitate față de ea, și intenționa să-și îndeplinească acea responsabilitate, oricât l-ar fi costat. Și întrucât nimic nu e o stradă cu sens unic, se aștepta ca Laura să își dea seama că și ea avea o responsabilitate față de el – față de *noi*, a adăugat – care era să se poarte frumos, și să facă ce i se cerea, în limite rezonabile. Înțelegea asta?

— Da, a spus Laura. Înțeleg ce vrei să spui.

— Sper, a spus Richard. Sper că înțelegi, domnișoară.

Acel *domnișoară* m-a enervat. Era un reproș, de parcă era ceva rău să fii domnișoară, și să mai fii și tânără. Dacă da, era un reproș care mă includea.

— Ce ai mâncat? am întrebat, ca să schimb subiectul.

— Mere glasate, a spus Laura. Gogoși de la gogoșeria Downyflake, erau mai ieftine a doua zi. Oamenii de acolo erau chiar de treabă. Bomboane cu scorțișoară.

— Doamne sfinte! am spus, cu un zâmbet slab, dezaprobator adresat lui Richard.

— Asta mănâncă alți oameni în viața reală, a spus Laura, și am început să înțeleg, puțin, care trebuie să fi fost pentru ea atracția Sunnyside-ului.

Alți oameni – acei oameni care au fost mereu și continuă să fie *alții*, în ceea ce o privea pe Laura. Tânjea să-i servească pe acești alți oameni. Tânjea, într-un fel, să li se alăture. Dar nu putea. A fost vorba iarăși, din toate punctele de vedere, de cantina săracilor din Port Ticonderoga.

— De ce ai făcut asta, Laura? am întrebat de îndată ce am rămas singure.

(Cum ai făcut asta? Avea un răspuns simplu: coborâse din tren în London și-și schimbase biletul pentru un tren de mai

târziu. Măcar nu plecase în alt oraș: atunci puteam să n-o mai găsim niciodată.)

— Richard l-a omorât pe tata, a spus ea. Nu pot trăi în casa lui. Nu e bine.

— Asta nu-i deloc corect, am spus. Tata a murit din cauza unei nefericite combinații de împrejurări.

Mi-a fost rușine de mine că spuneam asta: vorbeam ca Richard.

— N-o fi corect dar e adevărat. La bază, e adevărul, a spus ea. Oricum, voiam o slujbă.

— Dar de ce?

— Să arăt că noi... să arăt că pot. Că eu, că noi nu trebuie să...

Și-a luat privirea de la mine și a început să-și ronțăie degetul.

— Nu trebuie să ce?

— Știi tu, a spus ea. Toate astea. Și-a fluturat mâna spre masa de toaletă înzorzonată, spre draperiile cu flori, asortate. M-am dus mai întâi la călugărițe. M-am dus la Mănăstirea Steaua Mării.

Oh, Doamne, m-am gândit, nu iarăși călugărițele! Credeam că terminaserăm cu călugărițele.

— Și ce-au zis? am întrebat într-un fel prietenos și dezinteresat.

— N-a folosit la nimic, a spus Laura. Au fost foarte drăguțe cu mine, dar m-au refuzat. Nu doar din cauză că nu sunt catolică. Au spus că nu am vocație autentică, doar mă sustrag de la îndatoririle mele. Au spus că dacă vreau să-l slujesc pe Dumnezeu, trebuie să o fac în viața la care m-a chemat el.

Pauză.

— Dar care viață? a continuat ea. N-am nicio viață! Pe urmă a început să plângă, și am luat-o în brațe în vechiul gest de pe vremea când era mică. *Nu mai urla.* Dacă aș fi avut o bucată de zahăr nerafinat i-aș fi dat-o, dar trecuserăm de

mult de stadiul zahărului nerafinat. Zahărul nu avea să fie de niciun ajutor.

— Cum putem să scăpăm de aici? s-a tânguit ea. Înainte să fie prea târziu?

Cel puțin ea avea minte să fie speriată; avea mai multă minte ca mine. Dar am crezut că e doar o melodramă de adolescență.

— Pentru ce prea târziu? am întrebat-o cu blândețe.

Nu era nevoie decât de o respirație adâncă; o respirație adâncă, puțin calm, puțină evaluare critică. Nu trebuie să se între în panică.

Credeam că pot să mă descurc cu Richard, cu Winifred. Credeam că pot să trăiesc ca un șoarece în castelul tigrilor, furișându-mă nevăzută în interiorul zidurilor; rămânând tăcută, ținând capul jos. Nu: îmi acord prea mult credit. N-am văzut pericolul. Nici măcar n-am știut că ei erau tigri. Mai rău: n-am știut că pot deveni eu însămi un tigru. N-am știut că și Laura poate deveni unul, în circumstanțele corespunzătoare. De fapt, oricine poate.

— Uită-te la partea bună a lucrurilor, i-am spus Laurei pe cel mai liniștitor ton al meu și am mângâiat-o pe spate. Am să-ți aduc o ceașcă de lapte cald, și pe urmă ai să dormi mult. Mâine o să te simți mai bine.

Dar ea plângea într-una, și nu voia să fie alinată.

Xanadu

Azi-noapte am visat că eram îmbrăcată cu costumul de la balul Xanadu. Trebuia să fiu o fecioară abisiniană – fata cu țitera. Costumul era din satin verde: un mic bolerou împodobit cu paiete aurii, care lăsa să se vadă o mare parte din sâni și abdomen; chiloți verzi de satin, șalvari transparente. O mulțime de monede false de aur, purtate la gât și pe frunte. Un turban mic, cochet, cu o broșă în formă de semilună; un văl pe față. Ideea țipătoare despre Orient a vreunui designer de circ.

Mă gândeam că arătam grozav în el, până m-am uitat la burta care îmi atârna, la încheieturile umflate, cu vene vineții, la brațele zbârcite, și mi-am dat seama că nu sunt la vârsta de atunci, ci la vârsta de acum.

Totuși, nu eram la bal. Eram absolut singură, sau așa părea la început, în sera distrusă de la Avilion. Ici și colo erau împrăștiate ghivece goale; altele, pline cu pământ uscat și plante moarte. Unul dintre sfincșii de piatră zăcea pe podea, răsturnat pe-o parte, desfigurat cu markerul fermecat – nume, inițiale, desene grosolane. În acoperișul de sticlă era o gaură. Locul puțea a piscică.

Casa principală din spatele meu era întunecată, pustie, toată lumea din ea plecaseră. Fusesem lăsată acolo în costumul ăsta caraghios de bal mascat. Era noapte, cu o lună cât unghia. La lumina ei am văzut că era, totuși, o singură plantă rămasă vie: o tufă cu frunze lucioase, cu o floare albă. *Laura*, am spus. Dinspre ea, din umbră, s-a auzit râsul unui bărbat.

Nu prea e coșmar, ai spune. Stai să vezi cum e. M-am trezit deprimată.

Oare de ce face mintea astfel de lucruri? Se repede asupra noastră, ne sfâșie, își înfige ghearele în noi. Se spune că dacă ți-e foame tare, începi să-ți mănânci inima. Poate că e la fel.

Prostii. E vorba doar de chimicale. Trebuie să fac ceva cu coșmarurile astea. Trebuie să existe o pastilă.

Ninge și azi. Doar uitându-mă pe fereastră, mă dor degetele. Scriu la masa din bucătărie, la fel de încet de parcă aș grava. Pixul e greu, dificil de împins, ca o unghie care rătăcește pe ciment.

1935, toamna. Căldura s-a retras, frigul a avansat. Chiciură pe frunze căzute, apoi pe frunze care n-au căzut. Apoi pe ferestre. Pe atunci, aceste detalii mă înveseleau. Îmi plăcea să trag aer în piept. Spațiul din plămâniile mele era numai al meu.

Între timp, lucrurile au continuat.

Lucrul la care se referea Winifred acum ca fiind „mica escapadă a Laurei” a fost mușamalizat cât s-a putut. Richard i-a spus Laurei că dacă îi povestea altcuiva despre asta, mai ales cuiva de la școală, nu se putea ca el să nu afle și avea să considere asta un afront personal, precum și o tentativă de sabotaj. Rezolvase lucrurile cu presa: soții Newton-Dobbs, niște amici cu poziții importante – domnul era ceva la una dintre căile ferate – furnizaseră un alibi, și erau gata să jure că Laura fusese tot timpul cu ei la casa lor din Muskoka. Fusese un aranjament de vacanță de ultim minut, și Laura crezuse că soții Newton-Dobbs ne dăduseră telefon, iar soții Newton-Dobbs crezuseră că Laura o făcuse, și totul a fost o simplă neînțelegere, iar ei nu își dăduseră seama că Laura era considerată dispărută pentru că, în vacanță, nu acordau niciodată atenție știrilor.

O poveste verosimilă. Dar oamenii au crezut-o, sau au fost nevoiți să se prefacă a o crede. Presupun că soții Newton-Dobbs răspândeau adevărata poveste printre cei douăzeci de cei mai buni prieteni ai lor, ultrasecret și numai pentru urechile tale, ceea ce ar fi făcut Winifred în locul lor, bârfa fiind o marfă ca oricare alta. Dar măcar nu a ajuns în ziare.

Laura a fost ambalată într-un kilt care producea mâncărimi și cravată ecosez și expediată la Sf. Cecilia. Ea n-a făcut niciun secret din faptul că detesta asta. A spus că nu

trebuie să se ducă acolo; a spus că acum că își făcuse rost de o slujbă, poate să își găsească alta. Aceste lucruri mi le-a spus mie, cu Richard de față. N-a vrut să vorbească direct cu el.

Își rodea degetele, nu mânca destul, era prea slabă. Am ajuns să fiu foarte îngrijorată din pricina ei, așa cum era de așteptat să fiu și, cinstit vorbind, trebuia să fiu. Dar Richard a spus că s-a săturat de aceste prostii isterice; cât despre slujbă, nu vrea să mai audă nimic. Laura era prea tânără pentru a fi pe cont propriu; s-ar fi pomenit implicată în ceva dezgustător, fiindcă pădurile erau pline de cei care își făceau o meserie din a vâna fete proaste ca ea. Dacă nu-i plăcea școala asta, putea fi trimisă la alta, departe, în alt oraș, iar dacă fugea de acolo, el avea s-o bage la o școală de corecție alături de toate celelalte delincvente morale, și dacă nici asta nu avea să aibă efect, întotdeauna există o clinică. O clinică privată, cu gratii la ferestre; dacă ea voia să se căiască amarnic, asta cu certitudine avea să dea rezultate. Era minoră, el răspundea de ea și, fără doar și poate, avea să facă exact ce spunea. După cum știa ea – după cum știa toată lumea – era un om de cuvânt.

Când se supăra, ochii lui aveau tendința să-i iasă din orbite, și acum îi ieșeau din orbite, dar a spus toate astea pe un ton calm, credibil, și Laura l-a crezut și s-a intimidat. Am încercat să intervin – aceste amenințări erau prea aspre, el nu o cunoștea pe Laura și nu știa că ea lua lucrurile ad litteram – însă el mi-a spus să nu mă bag. Lucrul de care era nevoie era o mână forte. Laura fusese răsfățată destul. Era vreme să se îndrepte.

De-a lungul săptămânilor s-a instalat un armistițiu instabil. Am încercat să aranjez lucrurile în casă astfel încât ei doi să nu se ciocnească niciodată.

Bineînțeles că Winifred își vârâse coada în asta. Ea trebuie să-i fi spus lui Richard să ia poziție, pentru că Laura era genul de fată care ar fi mușcat mâna ce o hrănește dacă nu i se puneă botniță.

Richard o consulta pe Winifred în toate, pentru că ea era cea care îl înțelegea, îl sprijinea, îl încuraja în general. Ea era cea care îl susținea social, îi promova interesele în ceea ce considera ea că erau cercurile potrivite. Când avea să candideze el pentru Parlament? Nu încă, șoptea ea la urechea spre care era aplecată – nu era încă vremea – dar curând. Hotărâseră amândoi că Richard era omul viitorului, și că femeia din spatele lui – oare nu fiecare bărbat de succes are una din astea? – era ea.

În mod sigur nu eram eu. Pozițiile noastre relative erau acum clare, a ei și a mea; sau fuseseră mereu clare pentru ea, însă acum îmi deveneau și mie clare. Ea îi era necesară lui Richard, în timp ce eu puteam să fiu oricând înlocuită. Treaba mea era să desfac picioarele și să închid gura.

Dacă asta sună brutal, așa a și fost. Dar nu ieșit din comun.

Winifred a trebuit să-mi dea de lucru în timpul zilei: nu voia să mă tâmpesc de plictiseală, nu voia să iau lucrurile în tragic. S-a străduit mult să inventeze pentru mine sarcini fără noimă, apoi să-mi rearanjeze timpul și spațiul ca să le execut în voie. Aceste sarcini nu erau niciodată prea exigente, pentru că nu făcea niciun secret din faptul că mă considera tâmpiță. La rândul meu, nu făceam nimic pentru a infirma această părere.

Așa a fost și cu balul de caritate pentru Creșa copiilor găsiți din centrul comercial al orașului, al cărei amfitrioană era ea. M-a trecut pe lista organizatorilor, nu numai ca să-mi dea o ocupație, ci și pentru că asta avea să se răsfrângă bine asupra lui Richard. „Organizatori” era o glumă, nu mă credea în stare să-mi organizez șireturile, așa că ce corvoadă de cenușăreasă putea să mi se dea? Scrierea adreselor pe plicuri, a hotărât ea. A avut dreptate, era ceva ce puteam să fac. Eram chiar bună la asta. Nu trebuia să mă gândesc la asta, puteam să-mi petrec în altă parte timpul mintal. („Slavă Domnului că are *un* talent”, am auzit-o spunându-le la

bridge amicelor ei Billy și Charley. „Oh, am uitat – două!” Hohote de răs.)

Creșă copiilor găsiți, pentru copiii săraci, a fost cel mai bun lucru al lui Winifred, sau cel puțin balul de caritate a fost. A fost un bal costumat – așa erau în majoritate astfel de evenimente, pentru că oamenilor din acea vreme le plăceau costumele. Le plăceau aproape la fel de mult ca uniformele. Ambele serveau aceluiași scop: să eviți a fi cine ești, să poți să pretinzi că ești altcineva. Puteai să devii mai important și mai puternic, sau mai ispititor și misterios, doar îmbrăcându-te în niște haine exotice. Ei bine, într-un fel așa era.

Winifred avea un comitet pentru bal, dar toată lumea știa că ea lua toate deciziile importante. Ea ținea cercurile, alții săreau prin ele. Ea a fost cea care a ales tema pentru 1936 – „Xanadu”. Rivalul Bal al Artelor Frumoase făcuse recent „Tamerlan în Samarkand”, și fusese un mare succes. Temele orientale nu puteau da greș, și sigur toată lumea fusese pusă la școală să memoreze „Kubla Khan”, așa că până și avocații – până și doctorii – până și *bancherii* aveau să știe ce a fost Xanadu. De fapt, soțiile lor aveau să știe.

În Xanadu, Kubla Khan a poruncit
Un măreț dom de plăceri să fie zidit:
Unde Alph, fluviul sacru, curge fără-ncetare
Prin caverne nemărginite pentru om
Spre o mare lipsită de soare.

Winifred a pus să fie dactilografiată toată poezia și șapirografiată și distribuită comitetului nostru – pentru a pătrunde ideile, spunea ea – și orice sugestie din partea noastră era mai mult decât bine-venită, deși avea deja schițată în cap toată treaba. Poezia avea să apară și pe invitația gravată – litere de aur, cu un chenar auriu și azuriu de scris arab. Înțelegea cineva acest scris? Nu, dar arăta pur și simplu minunat.

La aceste evenimente se participa numai pe bază de invitație. Erai invitat și pe urmă plăteai de-ți venea rău, dar cercul era foarte restrâns. Cine era pe listă devenea o problemă de anticipare neliniștită, deși numai pentru cei care aveau îndoieli cu privire la statutul lor. Să aștepti o invitație și pe urmă să nu o primești era o anticipare a Purgatoriului. Îmi închipui că s-au vărsat multe lacrimi din pricina acestor lucruri, dar în secret – în lumea aceea, nu puteai să lași să se vadă că îți pasă.

Frumusețea la Xanadu era (a spus Winifred, după ce citise poezia cu glasul ei răgușit – o citise excelent, recunosc) – *frumusețea* era că la o asemenea temă puteai să te ascunzi sau să te dezvălui după plac. Cele corpolente puteau să se înfășoare în brocarturi bogate, cele zvelte puteau să fie sclave sau dansatoare persane și să etaleze tot în afară de fofoloancă. Fuste transparente, brățări, lanțuri zornăitoare la gleznă – gama era practic infinită, și firește că bărbaților le plăcea tare să se costumeze în pașă și să pretindă că au harem. Totuși se îndoia că o să poată convinge pe cineva să joace rolul de eunuc, a adăugat ea, stârnind chicote de apreciere.

Laura era prea tânără pentru acest bal. Winifred plănuia pentru ea un debut, un ritual de trecere care nu avusese loc încă, și până nu avea loc, nu era considerată potrivită. Totuși, s-a arătat foarte interesată de pregătiri. Am fost foarte ușurată să văd că o interesează iarăși ceva. În mod sigur școală nu o interesa: notele ei erau extrem de mici.

Erată: nu pregătirile o interesau, ci poezia. O știam deja, de la domnișoara Violentă, de la Avilion, dar Laura nu își prea bătuse capul cu ea pe atunci. Acum o citea iar și iar.

Ce era un iubit-demon, a vrut ea să știe. De ce era marea lipsită de soare, de ce era oceanul fără viață? De ce avea înșoritul dom de plăceri grote de gheață? Ce era Muntele Abora, și de ce cânta despre el fecioara abisiniană? De ce profeteau război vocile ancestrale?

Nu știam răspunsul la niciuna dintre aceste întrebări. Acum le știu pe toate. Nu răspunsurile lui Samuel Taylor Coleridge – nu știu dacă avea vreun răspuns, întrucât era amețit de droguri la acea vreme – ci răspunsurile mele. Iată-le, așa cum sunt.

Fluviul sacru e viu. El curge spre oceanul lipsit de viață fiindcă acolo sfârșesc toate lucrurile care sunt vii. Iubitul e un iubit-demon pentru că nu există. Însoritul dom de plăceri are grote de gheață fiindcă asta au domurile de plăceri – după un timp devin foarte reci, și după aceea se topesc, și atunci ce mai rămâne? Numai fleșcăraie. Muntele Abora era casa fecioarei abisiniene, și ea cânta despre el fiindcă nu se putea întoarce la el. Vocile ancestrale profeteau război pentru că vocile ancestrale nu tac niciodată, și nu le place deloc să greșească, iar războiul e un lucru sigur, mai devreme sau mai târziu.

Corectează-mă dacă greșesc.

A nins, mai întâi ușurel, apoi cu granule tari care înțepau pielea ca niște ace. Soarele apunea după-amiază, cerul s-a schimbat din sânge spălat în lapte degresat. Fumul se înălța din coșuri, din furnalele alimentate cu cărbuni. Caii de la căruța de pâine lăsau pe stradă mormane de baligi maro, aburinde, care apoi înghețau bocnă. Copiii aruncau unul într-altul cu ele. Orologiile băteau miezul nopții, iar și iar, fiecare miez de noapte de un negru-albastru ciuruit de stele de gheață, luna os alb. M-am uitat pe fereastra dormitorului, la trotuarul de jos, printre crengile castanului. Pe urmă am stins lumina.

Balul Xanadu a fost în a doua sâmbătă din ianuarie. Costumul meu a sosit în acea dimineață, într-o cutie cu multă foiță. Cel mai inteligent era să-ți închiriezi costumul de la Malabar's, fiindcă a-ți face unul în mod special cerea prea mult efort. Acum era aproape șase, și îl probam. Laura era în camera mea: deseori își făcea temele acolo, sau se prefăcea că le face.

— Ce trebuie să fii? a întrebat ea.

— Fecioara abisiniană, am spus.

Nu știam încă ce aveam să folosesc în loc de țiteră. Poate un banjo, cu panglici adăugate. Apoi mi-am amintit că singurul banjo de care știam era la Avilion, în pod, rămas de la unchii mei morți. Trebuia să sar peste țiteră.

Nu mă așteptam ca Laura să-mi spună că sunt drăguță, sau chiar frumoasă. Nu făcea niciodată asta: *drăguț* și *frumos* nu erau noțiuni pentru ea. De data asta a spus:

— Nu ești prea abisiniană. Abisinienele nu sunt blonde.

— N-am ce să-i fac culorii părului meu, am spus. E vina lui Winifred. Ar fi trebuit să aleagă vikingi sau mai știu eu ce.

— De ce le e tuturor frică de el? a întrebat Laura.

— Care el? am spus.

(Nu mă gândisem la frica din această poezie, numai la plăcere. *Domul de plăceri*. În domul de plăceri trăiam de fapt acum – acolo îmi aveam adevărata ființă, necunoscută celor din jurul meu. Înconjurată de ziduri și turnuri, ca nimeni să nu poată intra.)

— Ascultă, a spus ea și a recitat, cu ochii închiși:

De-aș putea în mine reînvia
A ei simfonie și a ei cântare,
Atât de mult m-ar încânta,
Încât din muzica prelungă și tare
Acel dom în aer aș înălța,
Acel dom însorit! acele hrube înghețate!
Și toți care aud acolo să le vază
Și toți să strige: Păzea! Păzea!
Ochii lui scânteietori, părul lui în vânt!
Țeseți în jurul lui un cerc întreit,
Și închideți ochii de cumplită groază,
Căci el cu ambrozie s-a hrănit,
Și a băut al Paradisului lapte!

— Vezi, le e frică de el, dar de ce? a spus ea. De ce *Păzea*?

— Zău, Laura, habar n-am, am spus. E doar o poezie. Nu întotdeauna știi ce vrea să spună o poezie. Poate îl cred nebun.

— Din cauză că e prea fericit, a spus Laura. A băut laptele Paradisului. Când ești prea fericit, în acel fel, oamenii se sperie. Nu de asta?

— Nu mă mai pisa, Laura, am spus. Nu știu nimic. Nu sunt profesor.

Laura ședea pe podea, în kiltul de școală. Își sugea încheietura degetului, uitându-se lung la mine, dezamăgită. O dezamăgeam frecvent în ultimul timp.

— L-am văzut pe Alex Thomas zilele trecute, a spus ea.

M-am întors repede, mi-am potrivit vălul în oglindă. Era un efect destul de jalnic, satinul verde: o vampă de la Hollywood dintr-un film despre deșert. M-am consolată cu gândul că toți ceilalți aveau să arate la fel de neautentic.

— Alex Thomas? Zău? am spus.

Trebuia să mă fi arătat mai surprinsă.

— Nu te bucuri?

— De ce să mă bucur?

— Să te bucuri că trăiești, a spus ea. Să te bucuri că n-a fost prins.

— Sigur că mă bucur, am spus. Dar să nu spui nimănui ceva. Doar nu vrei să i se dea de urmă.

— Nu e nevoie să-mi spui asta. Nu sunt copil. De asta nu i-am făcut cu mâna.

— Te-a văzut? am întrebat.

— Nu. Mergea pe stradă. Avea gulerul de la haină ridicat și fularul tras peste bărbie, dar am fost sigură că el este. Avea mâinile în buzunar.

Când a pomenit de mâini, de buzunar, am simțit o strângere de inimă.

— Pe ce stradă a fost asta?

— Pe strada noastră, a răspuns ea. Era pe partea cealaltă, și se uita la case. Cred că pe noi ne căuta. Probabil că știe că locuim pe aici.

— Laura, încă mai ești îndrăgostită lulea de Alex Thomas? am întrebat. Pentru că dacă e așa, trebuie să încerci să treci peste asta.

— Nu sunt îndrăgostită lulea de el, a spus ea cu dispreț. N-am fost niciodată îndrăgostită lulea. *Lulea* e un cuvânt oribil. E chiar infect.

Devenise mai puțin religioasă de când mergea la școală, iar limbajul ei devenise mult mai tare.

— Indiferent cum i-ai zice, trebuie să renunți. Pur și simplu nu se poate, i-am spus pe un ton plin de blândețe. Asta nu ți-ar aduce decât nefericire.

Laura și-a cuprins genunchii cu brațele.

— Nefericire, a spus ea. Ce naiba știi tu despre *nefericire*?

VIII

Asasinul orb: Povești carnivore

El s-a mutat iar, ceea ce e bine. Ei nu-i plăcea deloc locul acela de lângă nodul de cale ferată. Nu-i plăcea să se ducă acolo, și oricum, era foarte departe, și foarte frig atunci: de fiecare dată când ajungea acolo îi clănțăneau dinții. Ura camera strâmtă și mohorâtă, duhoarea de țigări vechi din cauză că nu puteai să deschizi fereastra înțepenită, sordidul dușuleț din colț, pe femeia aia pe care o întâlnește pe scări – o femeie ca o țărăncă asuprită dintr-un roman vechi și mucegăit, pe care te tot așteptai să o vezi cu o legătură de vreascuri în spate. Privirea insolentă și ursuză pe care i-o aruncase femeia, de parcă și-ar fi imaginat exact ce avea să se petreacă în spatele ușii lui, odată închisă. O privire de invidie, dar și de ciudă.

Bine că a scăpat de toate astea!

Acum zăpada s-a topit, deși, pe la umbră, au mai rămas câteva pete cenușii. Soarele e cald, miroase a pământ reavăn și a rădăcini trezite la viață și a resturi îmbibate de apă din zierele aruncate iarna trecută, pătate și indescifrabile. În zonele mai bune ale orașului au răsărit narcisele galbene și, în câteva grădini din față, unde nu e umbră, sunt lalele, roșii și portocalii. O notă de optimism, cum spune rubrica de grădinărit; deși chiar și acum, la sfârșitul de aprilie, zilele trecute a nins – fulgi mari, albi și apoși, un viscol capricios.

Ea are părul ascuns sub un batic, poartă o haină bleumarin, ca să arate cât mai sobră. A spus el că așa e mai bine. Prin ungherele de pe aici duhnește a motani și vomă și a pui ținuți în lăzi. Baligă de cai pe drum, de la polițiștii călare care sunt cu ochii în patru nu după hoți ci după agitatori – cuiburi de comuniști străini, care șușotesc între ei ca șobolanii în paie, șase într-un pat fără îndoială, care își împart femeile și își clocesc comploturile sucite, complicate.

Se spune că Emma Goldman⁹, exilată din State, trăiește undeva pe aici.

Sânge pe trotuar, un bărbat cu o găleată și o perie. Ea ocolește cu silă mica băltoacă roz. Este o zonă de măcelari cușer; și de croitori, de blănari angroșiști. Și de ateliere unde se muncește pe brânci. Șiruri de imigrante cocoșate deasupra mașinilor, cu plămânii plini de scame.

Hainele de pe tine sunt luate de pe spatele altcuiva, îi spusese el odată. Da, răspunsese ea cu detașare, dar eu arăt mai bine în ele. Apoi adăugase cu oarecare supărare: Ce vrei să fac? Ce vrei să fac *eu*? Chiar crezi că am vreo putere?

Se oprește la aprozar, cumpără trei mere. Nu-s mere prea bune, sunt din sezonul trecut, au coaja ușor încrețită, dar simte nevoia unei oferte de pace de vreun fel. Femeia îi ia înapoi unul dintre mere, arată o pată mare, putredă, îi dă în loc un măr mai bun. Toate astea fără o vorbă. Semne din cap, cu înțeles, și zâmbete știrbe.

Bărbați cu paltoane negre și lungi, pălării negre cu borul mare, femei mărunte cu ochii pătrunzători. Broboade, fuste lungi. Verbe frânte. Nu te privesc direct, dar nu le scapă multe. Ea sare în ochi, e uriașă. Picioarele îi sunt la vedere.

Iată prăvălia de nasturi, exact unde a spus el. Se oprește o clipă să se uite în vitrină. Nasturi frumoși, panglici de satin, șnururi, lampasuri în zigzag, paiete – materie primă pentru adjectivele de vis ale textului modei. Degetele cuiva, chiar de pe aici, trebuie să fi cusut bordura de hermină de la capa ei de seară, din șifon alb. Contrastul dintre voalul gingaș și pielea tăbăcită, grosolană, de animal, asta îi atrage pe domni. Carnea delicată, apoi tufărișul.

Noua lui cameră e deasupra unei brutării. Ocolește, urcă scările, într-o ceață de miros care îi place. Dar densă, copleșitoare – de drojdie care fermentează, care i se urcă la

---

⁹ Emma Goldman (1869-1940), anarhistă din Statele Unite (născută în Rusia) care s-a opus mobilizării; a fost deportată în Uniunea Sovietică în 1919.

cap ca heliul cald. Nu l-a văzut de prea mult timp. De ce s-a ținut departe de el?

El e acasă, deschide ușa.

Ți-am adus niște mere, spune ea.

După un timp, obiectele din această lume capătă iarăși formă în jurul ei. Mașina lui de scris, nesigură pe lavoarul micuț. Geamantanul albastru e lângă ea, iar pe el e pus ligheanul. Cămașă mototolită pe podea. Oare de ce pânza căzută semnifică întotdeauna dorință? Cu formele ei violente, impetuoase? Așa arată flăcările din picturi – ca o țesătură portocalie, smulsă și azvârlită.

Stau în pat, o structură enormă din mahon sculptat, care aproape că umple încăperea. Mobilă de nuntă cândva, de departe, menită să țină o viață. *O viață*, ce cuvinte stupide par acum; durabilitate, ce zădărnicie! Îi taie un măr cu briceagul lui, îi dă feliuțe.

Dacă nu te-aș cunoaște, aș crede că încerci să mă seduci.

Nu – doar te țin în viață. Te îngraș ca să te mănânc mai târziu.

Asta e o idee perversă, domnișoară.

Da. A ta. Să nu-mi spui că ai uitat de moartele cu păr azuriu și ochi ca niște hăuri pline de șerpi. Te mâncau la micul dejun.

Numai dacă le lăsai. El întinde iarăși mâna după ea. Unde ai stat ascunsă? Au trecut săptămâni întregi. Da. Stai. Trebuie să-ți spun ceva. E urgent? întrebă el. Da. Nu chiar. Nu.

Soarele scapătă, umbrele perdelelor traversează patul. Voci afară, pe stradă, limbi necunoscute. Îmi voi aminti întotdeauna asta, își spune ea. Apoi: De ce mă gândesc la amintire? Încă nu e *atunci*, e acum. Nu s-a terminat.

M-am gândit la poveste, spune ea. Am elaborat în gând urmarea.

Da? Ai ideile tale?

Întotdeauna am avut ideile mele.

Bine. Să le auzim, spune el, rânjind.

În regulă, spune ea. Ultimul lucru pe care îl știm e că fata și orbul erau duși la Slujitorul Bucuriei, conducătorul invadatorilor barbari numiți Poporul Pustiirii, pentru că cei doi erau bănuți a fi mesageri divini. Corectează-mă dacă greșesc.

Tu chiar acorzi atenție acestei chestii? se minunează el. Chiar o ții minte?

Bineînțeles. Țin minte fiecare cuvânt pe care îl spui. Ajung la tabăra barbarilor, și asasinul orb îi spune Slujitorului Bucuriei că are pentru el un mesaj de la Cel Invincibil, numai că trebuie transmis în particular, doar cu fata de față. Asta fiindcă nu vrea să o scape din ochi.

El nu vede. E orb, ai uitat?

Știi ce vreau să spun. Așa că Slujitorul Bucuriei spune că e foarte bine.

N-ar spune doar *Foarte bine*. Ar ține un discurs.

Nu sunt bună la părțile astea. Cei trei intră într-un cort departe de ceilalți, și asasinul spune: iată planul. El le va spune cum să pătrundă în cetatea Sakiel-Norn fără asediu sau pierderi de vieți, adică viețile lor. Ei trebuie să trimită doi oameni, el le va da parola pentru poartă – știe parolele, nu uita – și odată ajunși înăuntru, acești oameni trebuie să se ducă la canal și să arunce o frânghie care să plutească pe el, pe sub arcadă. Trebuie să-i lege capetele de ceva – un stâlp de piatră sau altceva – și apoi, noaptea, un grup de soldați pot intra repede în cetate ținându-se de frânghie, sub apă, și să doboare paza, și să deschidă toate cele opt porți, și apoi – bingo!

Bingo? spune el râzând. Nu prea e un cuvânt zycronian.

Mă rog, găsește tu altul, atunci. După aceea, pot să-i omoare pe toți după pofta inimii, dacă asta vor.

O șmecherie inteligentă, spune el. Foarte abilă.

Da, spune ea, e din Herodot, sau ceva în genul ăsta. Căderea Babilonului, cred că era.

Ai o cantitate uimitoare de chestii în cap, spune el. Dar presupun că există un schimb, nu? Cei doi tineri ai noștri nu pot să pozeze la infinit în mesageri divini. E prea riscant. Mai devreme sau mai târziu ar face un pas greșit, s-ar da de gol și ar fi uciși. Trebuie să se facă nevăzuți.

Da. M-am gândit la asta. Înainte de a transmite parola și instrucțiunile, asasinul orb spune că ei doi trebuie duși la poalele munților dinspre apus, cu provizii mari de mâncare și așa mai departe. El va spune că trebuie să facă un fel de pelerinaj acolo – să urce un munte, să mai primească instrucțiuni divine. Numai atunci va transmite parola. În felul ăsta, dacă atacul barbarilor dă greș, cei doi vor fi undeva unde nici unuia dintre cetățenii Sakiel-Norn-ului nu îi va trece prin cap să-i caute.

Dar vor fi omorâți de lupi, spune el. Și dacă nu de ei, de moartele cu forme opulente și buze roșii ca rubinul. Sau ea va fi omorâtă, și el va fi silit să le satisfacă dorințele nefirești până și-o da duhul, bietul de el.

Nu, spune ea. Asta nu se va întâmpla.

Oh, nu? Cine zice asta?

Nu spune *Oh, nu*. Eu zic. Ascultă... treaba e în felul următor. Asasinul orb aude toate zvonurile, și astfel știe adevărul despre acele femei. În realitate, nu sunt deloc moarte. Ele răspândesc poveștile alea ca să fie lăsate în pace. De fapt sunt sclave fugare, sau alte femei care au fugit pentru a evita să fie vândute de bărbații sau tații lor. Nici nu sunt toate femei – unele sunt bărbați, dar bărbați buni și prietenoși. Toți trăiesc în peșteri și cresc oi, și au grădini de legume. Fac cu rândul pândind prin preajma mormintelor și înspăimântându-i pe drumeți – urlând la ei și așa mai departe – ca să păstreze aparențele.

Pe lângă asta, lupii nu sunt de fapt lupi, sunt doar câini ciobănești care au fost dresați să imite lupii. În realitate sunt foarte blânzi, și foarte loiali.

Așa că acești oameni îi vor lua la ei pe cei doi fugari și, odată ce le vor fi auzit povestea tristă, vor fi chiar buni cu ei.

Apoi asasinul orb și fata fără limbă pot să trăiască în una dintre peșteri și, mai devreme sau mai târziu, vor avea copii care văd și vorbesc, și vor fi foarte fericiți.

Între timp, toți concetățenii lor sunt măcelăriți? Întreabă el, rânjind. Susții trădarea propriei țări? Ai dat binele social general pe mulțumirea personală?

Ei bine, aceia erau oamenii care urmau să-i omoare. Concetățenii lor.

Numai câțiva aveau acele intenții – elita, spuma societății, îi condamnă și pe ceilalți împreună cu ei? Ai pune perechea noastră să-și trădeze poporul? E un lucru destul de egoist din partea ta.

E istorie, spune ea. E din *Cucerirea Mexicului...* cum îl cheamă, Cortez... asta a făcut amanta lui aztecă. Scrie și în Biblie. Prostituata Rahab a făcut același lucru, la căderea Ierihonului. I-a ajutat pe oamenii lui Iosua, și ea și familia ei au fost cruțate.

Punct lovit, spune el. Dar ai încălcat regulile. Nu poți să transformi, după chef, femeile nemoarte într-un mănunchi de păstorite din folclor.

De fapt, tu nici n-ai băgat aceste femei în poveste, spune ea. Nu direct. Ai spus numai zvonuri despre ele. Zvonurile pot să fie false.

El râde. Foarte adevărat. Acum iată versiunea mea. În tabăra Poporului Bucuriei, totul se întâmplă așa cum ai spus, totuși cu cuvântări mai bune. Cei doi tineri ai noștri sunt duși la poalele munților dinspre apus și lăsați acolo printre morminte, și apoi barbarii intră în cetate conform instrucțiunilor, și pradă și distrug și îi masacrează pe locuitori. Unul nu scapă viu. Regele e spânzurat de un copac, Marii Preotese i se scot mațele, curteanul complotist piere împreună cu restul. Copiii sclavi inocenți, breasla asasinilor orbi, fetele de jertfă din templu – toți mor. O întregă cultură este rasă din univers. Nu mai rămâne nimeni care să știe să țeară minunatele covoare, ceea ce, trebuie să recunoști, e păcat.

Între timp, cei doi tineri pornesc mână în mână, agale, cu pași rătăcitori, prin munții dinspre apus. Sunt convinși că în curând vor fi descoperiți de grădinarii binevoitori, și luați la ei. Dar, cum spui tu, zvonurile nu trebuie să fie adevărate, iar asasinul orb a intrat în posesia zvonului fals. Moartele chiar sunt moarte. Și nu numai asta, lupii sunt chiar lupi, iar moartele pot să-i cheme, fluierând, după voie. Cei doi drumeți romantici ai noștri sunt carne pentru lupi cât ai zice pește.

Cu siguranță ești un optimist incurabil, spune ea.

Nu sunt incurabil. Dar îmi place ca poveștile mele să fie veridice, realiste, ceea ce înseamnă că trebuie să existe lupi în ele. Lupi sub o formă sau alta.

De ce e asta atât de veridică? Ea se întoarce pe spate, se uită în tavan. E bosumflată din cauză că versiunea ei a fost desființată.

Toate poveștile sunt cu lupi. Toate merită să fie repetate, adică. Orice altceva e aiureală sentimentală. Toate?

Sigur, spune el. Ia gândește-te. Există fugă de lupi, luptă cu lupi, capturare de lupi, împlânzire de lupi. Să fii aruncat la lupi, sau să arunci pe alții la lupi ca lupii să-i mănânce pe ei, nu pe tine. Fuga cu haita de lupi. Prefacere în lup. Cel mai bine, prefacere în căpetenie de lupi. Nu există alte povești bune.

Cred că există, spune ea. Cred că povestea cu tine spunându-mi povestea cu lupi nu e cu lupi.

Nu fi așa de sigură, spune el. Am o latură de lup. Ia vino încoace.

Stai. Trebuie să te întreb ceva.

Bine, dă-i drumul, spune el, leneș. Are iar ochii închiși, mâna de-a curmezișului ei.

Îmi ești vreodată infidel?

Infidel. Ce cuvânt bizar!

Lasă vocabularul meu, spune ea. Ești?

Nu mai mult decât îmi ești tu mie. Face o pauză. Eu nu o consider asta infidelitate.

Ce o consideri? Întreabă ea, cu glas rece.

Neatenție, absență, din partea ta. Închizi ochii și uiți unde te afli.

Și din a ta?

Să spunem doar că ești cea mai importantă dintre cele asemenea ție.

Chiar ești ticălos.

Nu fac decât să spun adevărul, spune el. Ei bine, poate n-ar trebui.

Nu te burzului. Mă prostesc, doar. N-aș suporta să ating altă femeie chiar și cu un deget. Mi-ar fi greață.

Pauză. Ea îl sărută, se trage înapoi. Trebuie să plec departe, spune ea cu grijă. Trebuia să-ți spun. Nu voiam să te întreb unde sunt.

Unde departe? De ce?

Plecăm în croaziera inaugurală. Toți, tot anturajul. El spune că nu o putem rata. Spune că este evenimentul secolului.

A trecut doar o treime din secol. Chiar și așa, aș fi zis că locșorul îi este rezervat Marelui Război. Șampania la lumina lunii nu prea poate concura cu milioanele de morți din tranșee. Sau cum e cu epidemia de gripă, sau...

El se referă la evenimentul social.

Oh, iertare, doamnă. Îmi recunosc greșeala.

Care-i problema? Am să fiu plecată numai o lună... mă rog, mai mult sau mai puțin. Depinde de aranjamente.

El nu spune nimic.

Nu e ca și cum aș vrea.

Nu. Nu cred că vrei. Prea multe mese cu șapte feluri, și mult prea mult dans. O fată s-ar putea epuiza.

Nu fi așa.

Nu-mi spune tu cum să fiu! Nu intra în ansamblul de balet al celor care au planuri să mă facă mai bun. Sunt sătul de asta. Am să fiu ce sunt.

Îmi pare rău. Îmi pare rău, îmi pare rău, îmi pare rău.

Nu pot să sufăr când te umilești. Dar, Iisuse, ești bună la asta! Sunt sigur că exersezi mult, pe frontul de acasă.

Poate ar trebui să plec.

Pleacă, dacă așa vrei. Se rostogolește pe-o parte, cu spatele la ea. Fă ce vrei. Nu sunt paznicul tău. Nu trebuie să faci sluj și să cerșești și să schestrauni și să dai din coadă pentru mine.

Nu înțelegi. Nici măcar nu încerci. Nu înțelegi deloc cum e. Nu e ca și cum mi-ar *face plăcere*.

Da, sigur.

Mayfair, iulie 1936

ÎN CĂUTAREA UNUI ADJECTIV DE J. HERBERT HODGINS

...Niciodată o navă mai frumoasă nu a traversat până acum mările. Structura ei exterioară are frumusețea suplă, aerodinamică a ogarului, iar în interior este echipată cu o abundență de detalii și un decor extraordinar care face din ea o capodoperă de confort, lux și eficiență. Noua navă este un hotel Waldorf-Astoria care plutește pe apă.

Am căutat adjectivul potrivit. A fost numită minunată, senzațională, magnifică, regală, impunătoare, maiestuoasă și superbă. Toate aceste cuvinte o descriu cu o anumită acuratețe. Dar fiecare cuvânt, în sine, nu justifică decât o singură fază a „cele mai mari realizări din istoria construcțiilor navale britanice”. *Queen Mary* este imposibil de descris: trebuie să o vezi și să o „simți”, și să participi la viața ei de bord unică.

...În fiecare seară era dans, desigur, în Salonul principal, și era greu să îți imaginezi, aici, că ești pe mare. Muzica, ringul de dans, mulțimea îmbrăcată elegant erau caracteristice unei săli de bal de hotel din oricare dintre marile orașe ale lumii. Vedeai cele mai noi rochii de seară celebrate de Londra și Paris, proaspăt scoase din cutiile de carton. Vedeai și ultimele idei în materie de accesorii: poșetuțe fermecătoare; cape de seară vălurite, dintre care multe erau versiuni elegante menite a accentua aranjamentele de culoare; șaluri luxoase și pelerine de blană. Rochia de seară bufantă a fost la mare cinste, fie că era din tafta sau tul. Acolo unde silueta subțire permitea, rochia era invariabil însoțită de o elaborată tunică de tafta sau satin imprimat. Capele de șifon erau multe și variate. Dar toate cădeau de pe umeri în stil militar, curgător. O tânără fermecătoare cu un chip de porțelan de Dresda sub o coafură

de păr alb purta o capă de șifon liliachiu peste o rochie cenușie cu falduri care porneau de sus. O blonda înaltă într-o rochie roz purta o capă de șifon alb garnisită cu cozi de hermină.

Asasinul orb: Femeile-piersică de pe Aa'A

Seara e dans, dans lin, scânteietor pe un ring alunecos. Veselie indusă: ea nu poate să o evite. Pretutindeni în jur răsar blițurile: nu știi niciodată unde țintesc, sau când o să apară o poză în ziar, a ta, cu capul aruncat pe spate, cu toți dinții la vedere.

Dimineața o dor picioarele.

După-amiază se refugiază în amintiri, întinsă într-un șezlong pe punte, în spatele ochelarilor de soare. Refuză piscina, jocul cu inele aruncate într-un țăruș, badmintonul, nesfârșitele jocuri fără noimă. Distracțiile sunt ca să treacă timpul, și ea își are propria distracție.

Câinii dau mereu ocol punții, la capătul leșelor. În urma lor sunt plimbătorii de câini, de rang înalt. Ea se preface că citește.

Unii scriu scrisori, în bibliotecă. Pentru ea, n-are rost. Chiar dacă ar trimite o scrisoare, el se mută atât de des încât s-ar putea să nu o primească. Dar ar putea s-o primească altcineva.

În zilele calme valurile fac ce sunt plătite să facă. Leagănă ușor. Aerul de mare, spun oamenii – oh, îți face foarte bine. Inspiră adânc. Relaxează-te. Uită.

De ce îmi spui aceste povești triste? Întreabă ea, cu luni în urmă. Stau întinși, înfășurați în paltonul ei, cu blana în afară la cererea lui. Aerul rece suflă prin fereastra crăpată, tramvaiele trec uruind. Doar o clipă, spune ea, mă înghioldește un nasture în spate.

Ăsta e genul de povești pe care îl știu. Triste. Oricum, dusă la încheierea ei logică, fiecare poveste e tristă, pentru că la sfârșit toată lumea moare. Naștere, împerechere și moarte. Fără excepție, în afară poate de partea cu împerecherea. Unii nici nu ajung atât de departe, sărmanii nătărăi!

Dar între acestea pot exista părți fericite. Între naștere și moarte – nu-i așa? Deși probabil că dacă crezi în Rai, asta ar

putea fi un fel de poveste fericită – să mori, adică. Cu stoluri de îngeri cântând într-o odihnă ta și așa mai departe.

Mda. Castele în Spania, când mori. Nu, mersi.

Totuși, pot exista părți fericite, spune ea. Sau mai multe decât bagi tu. Tu nu bagi multe.

Vrei să spui partea în care ne căsătorim și ne stabilim într-un mic bungalow și avem doi copii? Partea aceea?

Ești răutăcios.

Bine, spune el. Vrei o poveste veselă. Văd că nu vrei să te lași până nu capeți una. Așa că iată!

Era al nouăzeci și nouălea an a ceea ce va fi cunoscut ca Războiul de O Sută de Ani, sau Războaiele Xenoriene. Planeta Xenor, localizată în altă dimensiune a spațiului, era populată de o rasă de ființe superinteligente dar super-crude, cunoscute ca oamenii-șopârlă, însă ei nu-și ziceau așa. Ca înfățișare, erau înalți de doi metri și zece, solzoși și cenușii. Ochii lor aveau fante verticale, ca ochii de pisici sau de șerpi. Pielea lor era atât de tare încât în mod obișnuit nu trebuiau să poarte haine, în afară de pantaloni scurți confecționați din carchineal, un metal roșu, flexibil, necunoscut pe Pământ. Aceștia le protejau părțile vitale, care erau tot solzoase, și enorme așa putea adaugă, dar în același timp vulnerabile.

Ei bine, slavă cerului că ceva era, spune ea, râzând.

M-am gândit eu că ți-ar plăcea asta. Oricum, planul lor era să captureze un număr mare de pământence și să dea naștere unei superrase, jumătate om, jumătate om-șopârlă xenorian, care să fie mai bine înzestrată decât ei pentru viața de pe celelalte diverse planete locuibile ale universului – capabilă să se adapteze la atmosfere ciudate, să mănânce o varietate de alimente, să reziste la boli necunoscute, și așa mai departe – dar care să aibă și forța și inteligența extraterestră a xenorienilor. Această super-rasă avea să se răspândească în spațiu și să-l cucerească, mâncându-i în drum pe locuitorii diferitelor planete, pentru că oamenii-

șopârlă aveau nevoie de loc de expansiune și o nouă sursă de proteine.

Flota spațială a oamenilor-șopârlă de pe Xenor lansase primul atac asupra Pământului în anul 1967, înregistrând lovituri devastatoare asupra marilor orașe, în care pieriseră milioane de oameni. În mijlocul panicii generale, oamenii-șopârlă își făcuseră colonii de sclavi din părți din Eurasia și America de Sud, folosind femeile mai tinere pentru diabolicele lor experiențe de reproducere, și îngropând cadavrele bărbaților în gropi enorme, după ce mâncaseră părțile care le plăceau. Le plăceau mai ales creierul și inima, și rinichii, perpeliți ușor pe grătar.

Dar liniile xenoriene de aprovizionare fuseseră tăiate de tirul rachetelor lansate de instalațiile ascunse de pe Pământ, lipsindu-i astfel pe oamenii-șopârlă de ingredientele vitale pentru mortalele lor arme cu raze zorch, iar Pământul se repliase și contraatacase nu numai cu propriile forțe de luptă, ci și cu nori de gaz, făcut din otrava broaștei rare *Iridis hortz*, folosită cândva de nacrozii de pe Ulinth pentru a-și înmuia săgețile în ea, și la care, descoperiseră savanții pământeni, xenorienii erau deosebit de sensibili. Astfel șansele fuseseră egalizate.

În plus, pantalonii lor scurți din carchineal erau inflamabili dacă puteai să-i lovești direct cu un proiectil care era deja destul de încins. Lunetiștii pământeni de elită, care au folosit arme cu gloanțe de fosfor cu rază mare de acțiune, au fost eroii zilei, deși represaliile împotriva lor au fost severe, și au implicat torturi electrice necunoscute anterior și groaznic de dureroase, oamenii-șopârlă n-au fost recunoscători pentru faptul că le-au luat foc părțile intime, ceea ce era de înțeles.

Acum, în anul 2066, extratereștrii oameni-șopârlă fuseseră respinși într-o altă dimensiune a spațiului, unde piloții pământeni de pe avioanele de vânătoare mici și rapide, cu două locuri, îi urmăreau. Scopul lor final era să-i desființeze de tot pe xenorienii, păstrând poate câteva zeci pentru a-i

expune în grădini zoologice anume fortificate, cu ferestre de sticlă incasabilă. Totuși, xenorienii nu renunțau fără o luptă pe viață și pe moarte. Încă mai aveau o flotă viabilă și câțiva ași în mâneacă.

Aveau mâneci? Parcă erau goi în sus.

Doamne sfinte, nu fi așa de cusurgioaică! Știi ce vreau să spun.

Will și Boyd erau doi amici buni – doi piloți veterani căliți în luptă și cu cicatrice, care serveau de trei ani în aviație. Asta era mult în serviciul aviatic, unde pierderile erau mari. Camarazii lor spuneau că aveau un curaj care le întrecea judecata, deși până acum scăpaseră basma curată cu purtarea lor nesăbuită, raid după raid îndrăzneț.

Dar când începe povestea noastră, un zorch-avion xenorian năvălise peste ei, și acum erau loviți ca dracu' și mototoliți rău. Razele zorch făcuseră o gaură în rezervorul lor de combustibil, le distruseseră legătura cu controlul de pe Pământ, le topiseră mecanismul de direcție, făcându-i lui Boyd o rană urâtă în țeastă, în timp ce Will sângera în costumul de astronaut de undeva din zona abdomenului.

Se pare că am căutat-o cu lumânarea, a spus Boyd. Și bătuți, și cu banii luați. Treaba asta o să se ducă dracului în orice clipă. Îmi doresc doar să fi avut timp să mai aruncăm în aer câteva sute de jigodii cu solzi, atâta tot.

Da, idem. Sănătate, prietene! spuse Will. Se pare că îți curge ceva acolo, jos – niște noroi roșu. Îți picură degetele de la picioare. Ha, ha.

Ha, ha! spuse Boyd, strâmbându-se de durere. Întotdeauna ai avut un simț al umorului mizerabil.

Înainte ca Will să apuce să răspundă, nava scăpă de sub control și intră într-o spirală amețitoare. Fuseseră prinși de un câmp gravitațional, dar al cărei planete? Habar n-aveau unde se aflau. Sistemul lor de gravitație artificială era distrus, și astfel cei doi bărbați și-au pierdut cunoștința.

Când se treziră nu le veni să-și creadă ochilor. Nu mai erau în navă, nici în costumele lor metalice mulate, de

astronauți. În schimb, purtau robe largi, verzi, dintr-un material strălucitor, și stăteau tolăniți pe divane moi, aurii, într-un umbrar de viță cu frunze mari. Rănile lor erau vindecate, iar al treilea deget de la mâna stângă a lui Will, zburat într-un raid anterior, crescuse la loc. Se simțeau inundați de sănătate și de stare de bine.

Inundați, murmură ea. Măi să fie!

Da, nouă, băieților, ne place un cuvânt ales când și când, spune el, vorbind din colțul gurii ca un gangster de film. Asta îi dă cloacei un pic de clasă.

Îmi închipui.

Să continuăm. Nu pricep, spuse Boyd. Suntem morți?

Dacă suntem morți, îmi place moartea. E în regulă, e pe bune.

Ia te uită!

Chiar atunci Will scoase un fluierat ușor. Către ei veneau două dintre cele mai grozave dame pe care le văzuseră vreodată. Amândouă aveau părul de culoarea unui coș de răchită. Purtau veșminte lungi de o nuanță albastru-purpurie, care cădeau în pliseuri micuțe și foșneau când se mișcau. Asta îi aminti lui Will de fustițele de hârtie care se pun în jurul fructelor în băcăniile de categorie A, pentru snobi. Aveau brațele și picioarele goale; fiecare avea o ciudată parură dintr-o plasă fină, roșie. Pielea lor era de un roz-auriu cald. Mergeau cu o mișcare unduioasă, de parcă fuseseră cufundate în sirop.

Vă salutăm, bărbați ai Pământului, spuse prima.

Da, vă salutăm, spuse a doua. V-am așteptam mult. V-am urmărit sosirea pe telecamera noastră interplanetară.

Unde ne aflăm? întrebă Will.

Sunteți pe Planeta Aa'A, spuse prima. Cuvântul suna ca un oftat de sațietate, cu un mic icnet la mijloc ca cel pe care îl scot pruncii când se răsucesc în somn. Suna și ca ultima suflare a muribundului.

Cum am ajuns aici? întrebă Will. Boyd rămăsese fără grai. Își plimba ochii pe curbele ample, coapte, etalate în fața lui.

Mi-ar plăcea să-mi înfig dinții într-o așa bucatăică, se gândea el.

Ați căzut din cer, în nava voastră, spuse prima femeie. Din nefericire a fost distrusă. Va trebui să rămâneți aici cu noi.

Asta nu va fi greu de acceptat.

Veți fi bine îngrijiți. V-ați câștigat răsplata. Căci apărându-vă lumea împotriva xenorienilor, ne-ați apărat și pe noi.

Decența trebuie să tragă un vâl peste ce s-a întâmplat apoi.

Trebuie?

Voi demonstra într-un minut. Trebuie doar adăugat că Boyd și Will era singurii bărbați de pe Planeta Aa'A, așa că, bineînțeles, aceste femei erau virgine. Însă ele puteau citi gândurile, și fiecare știa dinainte ce și-ar putea dori Boyd și Will. Așa că foarte curând cele mai nerușinate fantezii ale celor doi prieteni au fost îndeplinite.

După aceea a urmat o masă delicioasă cu nectar care, li s-a spus bărbaților, împiedica îmbătrânirea și moartea; apoi a fost o plimbare prin grădinile minunate, care erau pline de flori inimaginabile. Apoi cei doi au fost duși într-o cameră mare plină cu pipe, din care puteau să aleagă orice pipă voiau.

Pipe? Din alea cu care fumezi?

Ca să meargă cu papucii, care le-au fost oferiți după aceea.

Treaba mergea spre bine. Una dintre fete era obiect sexual, cealaltă avea preocupări mai serioase, știa să discute despre artă, literatură, filosofie, ca să nu mai spun de teologie. Fetele păreau să știe ce se cerea de la ele în orice moment, și se pliau după toanele și înclinațiile lui Boyd și Will.

Și astfel timpul trecea în armonie. Pe măsură ce zilele perfecte se scurgeau, bărbații aflau mai multe despre Planeta Aa'A. În primul rând, pe ea nu se consuma carne și nu existau animale carnivore, însă erau foarte mulți fluturi și păsări cântătoare. Trebuie să adaug că zeul venerat pe Aa'A avea forma unui dovleac uriaș?

În al doilea rând, nu exista naștere ca atare. Aceste femei creșteau în copaci, pe un peduncul care intra în creștetul lor, și erau culese de predecesoarele lor când erau coapte. În al treilea rând, nu exista moarte ca atare. Când venea vremea, fiecare dintre femeile-piersică – o să le spunem cum le-au numit curând Boyd și Will – își dezorganiza pur și simplu moleculele, care apoi erau reasamblate prin intermediul copacilor într-o femeie nouă, proaspătă. Astfel, ultima femeie era, ca substanță și ca formă, identică cu prima.

De unde știau când venise vremea să-și dezorganizeze moleculele?

În primul rând, după încrețiturile fine care apăreau pe pielea lor catifelată când erau prea coapte. În al doilea rând, după musculițe.

Musculițe?

Drosofilele care roiau în jurul parurii lor din plasă roșie.

Asta e ideea ta despre o poveste veselă?

Stai că mai e.

După un timp, această existență, deși minunată, a început să își piardă farmecul pentru Boyd și Will. În primul rând, femeile îi tot cercetau să se asigure că sunt fericiți. Asta poate deveni plictisitor pentru un bărbat. În plus, nu exista nimic pe care aceste puicuțe să nu îl facă. Erau complet nerușinate, sau fără rușine, cum vrei să spui. La un semn, manifestau cel mai dezământat comportament. Târfă e un cuvânt prea blând pentru ele. Sau deveneau sfioase și pudice, servile, umile; ba chiar plângeau și țipau – și asta la comandă.

La început, Boyd și Will au considerat acest lucru excitant, dar după un timp a început să-i enerveze.

Când le loveai pe femei, nu ieșea sânge, doar zeamă. Când le loveai mai tare, se dizolvau într-o pulpă dulce, păstoasă, care destul de curând devenea altă femeie-piersică. Nu păreau să simtă durerea, ca atare, și Will și Boyd au început

să se întrebe dacă nu cumva nu simțeau nici plăcere. Oare tot extazul era doar o prefăcătorie?

Întrebate despre asta, fetele au zâmbit și au fost evazive. Nu reușeau niciodată să le dai de rost.

Știi ce-aș vrea în clipa asta? întrebă Will într-o bună zi.

Același lucru pe care l-aș vrea și eu, sunt sigur, spuse Boyd.

O friptură mare, nu foarte bine făcută, mustind de sânge. Un morman mare de cartofi prăjiți. Și o bere rece.

Idem. Și pe urmă o luptă aeriană pe cinste cu jigodiile alea solzoase de pe Xenor.

Ai prins ideea.

Se hotărâra să plece în cercetare. În ciuda faptului că li se spusese că Aa'A era la fel în toate direcțiile și că aveau să găsească doar alți copaci și alte umbrare și alte păsări și alți fluturi, și alte femei seducătoare, porniră la drum spre apus. După mult timp și fără nicio aventură, dădură de un zid invizibil. Era alunecos, ca sticla, dar moale și flexibil când îl împingeai. Apoi își recăpăta imediat forma. Era prea înalt ca să îl poată escalada. Era ca un uriaș balon de cristal.

Cred că suntem prinși într-o mare țâță transparentă, spuse Boyd.

Se așezară la piciorul zidului, copleșiți de o disperare profundă.

Locul ăsta e pace și belșug, spuse Will. Este un pat moale noaptea și vise frumoase, este lalele pe masa înșorită la micul dejun, este femeiușca ce face cafea. Este toată splendoarea la care ai visat vreodată, sub toate formele. Este tot ce cred bărbații că vor când sunt plecați, luptându-se în altă dimensiune a spațiului. Este lucrul pentru care alți bărbați și-au dat viața. Am dreptate?

Ai vorbit clar și convingător, spuse Boyd.

Dar e prea bun ca să fie adevărat, spuse Will. Trebuie să fie o capcană. S-ar putea chiar să fie o născocire diabolică a xenorienilor, ca să ne împiedice să fim la război. E Paradisul,

dar nu putem ieși din el. Și orice lucru din care nu poți să ieși este Iadul.

Dar asta nu e Iadul. E fericirea, spuse una dintre femeile-piersică, materializându-se pe creanga unui copac din apropiere. Nu aveți unde să plecați de aici. Relaxați-vă. Simțiți-vă bine. O să vă obișnuiți.

Și asta e sfârșitul poveștii.

Ăsta? spune ea. Ai de gând să-i ții pe cei doi bărbați întemnițați acolo pe veci?

Am făcut ce ai vrut. Ai vrut fericire. Dar pot să-i țin acolo sau să le dau drumul, în funcție de ce vrei tu.

Atunci, dă-le drumul.

Afară e moartea. Ai uitat?

Oh, înțeleg. Ea se întoarce pe o parte, trage haina de blană spre ea, își petrece brațele în jurul lui. Totuși, te înșeli în privința femeilor-piersică. Nu sunt cum crezi.

Cum mă înșel?

Pur și simplu te înșeli.

The Mail and Empire, 19 septembrie 1936

GRIFFEN AVERTIZEAZĂ DESPRE COMUNIȘTII DIN
SPANIA
CORESPONDENȚĂ SPECIALĂ PENTRU *THE MAIL AND
EMPIRE*

Într-un discurs însuflețit ținut joia trecută la Empire Club, proeminentul industriaș Richard E. Griffen, de la Griffen-Chase Royal Consolidated, a avertizat despre potențialele pericole care amenință ordinea mondială și desfășurarea pașnică a comerțului internațional, cauzate de conflictul civil care continuă în Spania. Republicanii, a spus el, primesc ordine de la comuniști, după cum au dovedit deja acapararea proprietăților, măcelărirea civililor pașnici și atrocitățile comise împotriva religiei. Multe biserici au fost profanate și arse, iar omorârea călugărițelor și preoților a devenit un fenomen cotidian.

Intervenția naționaliștilor conduși de generalul Franco a fost o reacție de așteptat. Spanioli revoltați și curajoși, din toate clasele, s-au raliat pentru a apăra tradiția și ordinea civilă, și lumea așteaptă cu neliniște rezultatul. O victorie a republicanilor ar însemna o Rusie mai agresivă, și multe țări mai mici s-ar putea pomeni amenințate. Dintre țările continentale, numai Germania și Franța, și într-o oarecare măsură Italia, sunt destul de puternice pentru a rezista valului.

Domnul Griffen a recomandat cu tărie ca și Canada să urmeze exemplul Marii Britanii, Franței și Statelor Unite, și să se distanțeze de acest conflict. Politica de neintervenție este una sănătoasă și trebuie adoptată imediat, căci cetățenilor canadieni nu trebuie să li se ceară să își riște viața în această încăierare străină. Totuși, există deja un curent subteran de comuniști înrăiți care se îndreaptă spre Spania de pe continentul nostru, și cu toate că legea ar

trebui să le interzică asta, țara trebuie să fie recunoscătoare că s-a ivit un prilej prin care se poate curăța de elementele turbulente fără nicio cheltuială pentru plătitorii de taxe.

Spusele domnului Griffen au fost furtunos aplaudate.

Asasinul orb: Rotiseria Jobenul

Rotiseria Jobenul are o firmă de neon cu un joben roșu ridicat de o mânășă albastră. Jobenul urcă, urcă iarăși; niciodată nu coboară. Totuși, sub el nu e un cap, ci doar un ochi, care clipește. Un ochi de bărbat, care se deschide, se închide; un ochi de conspirator; o glumă tainică, fără cap și coadă.

Jobenul este cel mai șic lucru la Rotiseria Jobenul. Totuși, iată-i aici, stând într-un separeu, în public, ca oameni adevărați, fiecare cu un sendvici fierbinte cu carne de vită, carnea cenușie pe pâinea albă și moale și fără gust ca o bucă de înger, sucul maroniu gros de făină. Mazăre din conservă pe margine, un verde-cenușiu delicat; cartofi prăjiți moi de grăsime. În celelalte separeuri stau bărbați singuri, nefericiți, cu ochi roz, apologetici, și cămăși ușor murdare și cravate de contabili lucioase, și câteva perechi ponosite care exploatează la maximum bairamul de vineri seara pe care și-l pot permite, și câteva triouri de târfe libere.

Mă întreb dacă el umblă cu vreuna dintre târfe, se gândește ea. Când nu sunt eu prin preajmă. Apoi: De unde știi că sunt târfe?

E cel mai bun lucru de aici, la banii dați, spune el. Se referă la sendviciul fierbinte cu carne de vită.

Ai încercat și celelalte lucruri?

Nu, dar capeți un instinct.

E chiar foarte bun, în genul lui.

Scutește-mă cu manierele de societate, spune el, dar nu prea grosolan. Nu e în ceea ce s-ar numi dispoziție jovială, dar e vioi. Emoționat de ceva.

Nu fusese așa când ea s-a întors din călătoriile ei. Fusese taciturn și răzbunător.

Nu te-am văzut de mult. Ai venit pentru treaba obișnuită?

Care treaba obișnuită?

Obișnuita partida de sex țac-pac.

De ce simți nevoia să fii atât de crud?

Așa țin eu companie.

Ce ar vrea ea să știe în această clipă este de ce mănâncă ei în oraș. De ce nu sunt în camera lui. De ce a renunțat el la prudență. De unde are bani.

El răspunde mai întâi la ultima întrebare, chiar dacă nu i-a pus-o.

Sendviciul cu carne de vită pe care îl vezi dinaintea ta, spune el, e mulțumită oamenilor-șopârlă de pe Xenor. În cinstea lor, a bestiilor rele cu solzi, și a tuturor celor care îi atacă. El ridică paharul cu coca-cola; a adăugat în ea rom, din sticla lui plată. (Fără cocteiluri, îi spusese el, în timp ce îi deschidea ușa. Locul ăsta e uscat ca o chestie de vrăjitoare.)

Ea ridică paharul ei. Oamenii-șopârlă de pe Xenor? Aceiași?

Chiar ei. Am pus-o pe hârtie, am expediat-o acum două săptămâni, s-au năpustit asupra ei. Cecul a sosit ieri.

Probabil s-a dus personal la cutia poștală, a încasat și cecul, în ultima vreme făcuse asta. A trebuit s-o facă, ea a fost plecată prea mult.

Ești mulțumit de asta? Pari fericit.

Da, sigur... e o capodoperă. Acțiune din plin, sânge din belșug pe podea. Dame frumoase. Rânjește. Cine ar putea rezista?

E despre femeile-piersică?

Nu. Fără femeii-piersică în asta. E cu totul altă intrigă.

El se gândește: Ce se întâmplă când am să-i spun? Sfârșit de joc sau jurăminte eterne, și ce e mai rău din astea două? Ea poartă o eșarfă dintr-un material străveziu, plutitor, un fel de portocaliu-rozaliu. *Cantalup* se numește nuanța. Carne dulce, tare și lichidă. Își amintește de prima data când a văzut-o. Tot ce și-a putut imagina atunci în rochia ei a fost ceață.

Ce-ai băgat în tine? întrebă ea. Pari foarte... Ai băut?

Nu. Nu mult. El împinge prin farfurie boabele de mazăre de un verde-deschis. În sfârșit s-a întâmplat, spune el. Sunt pe cale să plec. Pașaport și tot.

Oh, spune ea. Pur și simplu. Încearcă să nu își trădeze groaza prin glas.

Pur și simplu, spune el. Tovarășii au luat legătura. Trebuie să fi hotărât că le sunt mai util acolo decât aici. Oricum, după toată învârteala aia în jurul chestiunii, uite-așa dintr-odată abia așteaptă să mă vadă plecat. Mai scapă de o pacoste.

Vei fi în siguranță, călătorind? Credeam...

Mai în siguranță decât rămânând aici. Am sentimentul că și cealaltă parte vrea să o șterg. Așa e mai puțin complicat pentru ei. Totuși, n-am să spun nimănui cu care tren am să plec. Nu mă încântă să fiu împins din el cu o gaură în cap și un cuțit în spate.

Cum e cu trecerea graniței? Spuneai mereu...

În momentul ăsta granița e ca foița, dacă ieși, adică. Tipii de la vamă știu foarte bine ce se petrece, știu că există un canal de comunicație directă de aici la New York și apoi la Paris. Totul e organizat, și pe toți îi cheamă Joe. Polițailor li s-au dat ordine. Uitați-vă în partea cealaltă, li s-a spus. Își cunosc interesul. Nu fluieră în biserică.

Aș vrea să pot veni cu tine, spune ea.

Deci, de asta masa în oraș. A vrut să-i dea vestea într-un loc în care să nu poată să se dea în spectacol. Speră ca ea să nu facă o scenă în public. Să plângă, să jelească, să-și smulgă părul. Contează pe asta.

Da, și eu aș vrea, spune el. Dar nu poți. Acolo e greu. Fredonează în gând:

Vreme furtunoasă,

Nu știu de ce, n-am nasturi la prohab,

Am fermoar...

Vino-ți în fire, își spune el. Simte în cap o efervescentă, ca de la berea de ghimbir. Sânge spumos. E ca și cum ar zbura

- ca și cum s-ar uita la ea din aer. Adorabilul ei chip amărât tremură ca reflexia într-un eleșteu tulburat; se dizolvă deja și curând va fi în lacrimi. Dar în ciuda durerii ei, niciodată n-a fost atât de atrăgătoare. O aură dulce, lăptoasă o înconjoară; carnea brațului ei, acolo unde îl ține el, este tare și durdulie. I-ar plăcea s-o înșface, s-o ducă sus în camera lui, s-o reguleze în toate felurile. Ca și cum asta ar rezolva lucrurile.

Am să te aștept, spune ea. Când ai să te întorci, am să ies pur și simplu pe ușa din față, și pe urmă putem să plecăm împreună.

Chiar ai pleca? L-ai părăsi?

Da. Pentru tine, aș face-o. Dacă ai vrea. Aș lăsa tot.

Așchii de lumină de neon intră pe fereastra de deasupra lor, roșii, albastre, roșii. Ea și-l închipuie rănit; ar fi o cale de a-l face să rămână pe loc. I-ar plăcea să-l țină încuiat, legat fedeleș, doar pentru ea.

Părăsește-l acum, spune el.

Acum? Ochii ei se măresc. Chiar acum? De ce?

Fiindcă nu suport să fii cu el. Nu suport ideea.

Pentru mine nu înseamnă nimic, spune ea.

Pentru mine înseamnă. Mai ales după ce am să plec, când n-am să te văd. Gândul ăsta o să mă scoată din minți.

Dar n-aș avea niciun ban, spune ea cu un glas întrebător. Unde aș locui? În vreo cameră închiriată, absolut singură? Ca tine, se gândește ea. Din ce aș trăi?

Ai putea găsi o slujbă, spune el, deznădăjduit. Ți-aș putea trimite niște bani.

Tu n-ai bani. Și nu știu să fac nimic. Nu știu să cos, nu știu să bat la mașină. Și mai e un motiv, se gândește ea, dar pe ăsta nu pot să i-l spun.

Trebuie să existe o cale. Dar el nu o îmboldește. Poate că n-ar fi o idee așa de strălucită să plece de capul ei. Acolo în lumea mare și rea, unde fiecare tip de aici până în China ar putea să-și încerce puterile la ea. Dacă s-ar întâmpla ceva rău, numai el ar fi de vină.

Cred că ar fi mai bine să stau pe loc, nu? E cel mai bun lucru. Până te întorci. Ai să te întorci, nu-i așa? Ai să te întorci cu bine?

Sigur, spune el.

Pentru că dacă nu, nu știu ce am să fac. Dacă ai fi omorât, s-ar alege praful de mine. Ea se gândește: Vorbesc ca în filme. Dar cum altfel să vorbesc? Am uitat cum altfel.

La naiba, se gândește el. Ea se ambalează. Acum o să plângă. O să plângă și eu am să stau aici ca un bolovan, și odată ce femeile se pornesc pe plâns nu-i chip să le mai oprești.

Vino, am să-ți aduc haina, spune el îndârjit. Asta nu-i distracție. N-am mult timp. Să ne întoarcem în cameră.

IX

Rufele spălate

În sfârșit martie, și câteva sugestii zgârcite de primăvara. Copacii sunt încă golași, mugurii încă tari, prinși în cocon, dar în locurile în care bate soarele, zăpada s-a topit. Excrementele de câini se dezgheață, apoi se micșorează, dantelăria lor de gheață îngălbenindu-se de urina învechită. Fășii de peluză ies la lumină, noroioase și împrăștiate. Așa trebuie să arate pragul iadului.

Azi am avut altceva la micul dejun. Un nou fel de fulgi de cereale, aduse de Myra ca să mă întremeze: ea crede tot ce scrie pe spatele ambalajelor. Acești fulgi, scrie cu litere candido de culoarea acadelelor, a costumelor de jogging din bumbac flocos, nu sunt făcuți din grâu și porumb denaturate, de prea larg consum, ci din cereale puțin cunoscute, cu nume greu de pronunțat – arhaice, mistice. Boabele lor au fost redescoperite în morminte precolumbiene și în piramide egiptene; deși, dacă stai să te gândești, nu e un detaliu de autentificare chiar atât de liniștitor. Acești fulgi nu numai că te vor curăța ca un burete de sârmă, ei îți vor murmura despre vitalitate reînnoită, despre tinerețe fără de sfârșit, despre nemurire. Spatele cutiei este festonat cu un intestin roz, flexibil; pe partea din față este un chip mozaicat de jad, fără ochi, despre care cei ce s-au ocupat de publicitate sigur nu și-au dat seama că e o mască aztecă de înmormântare.

În cinstea acestor noi cereale mi-am impus să mă așez cum se cuvine la masa din bucătărie, cu tacâm și șervețel de hârtie. Cei care trăiesc singuri capătă pe nesimțite obiceiul de a mânca vertical: de ce să te deranjezi cu finețuri când n-ai cu cine să stai la masă sau care să te critice? Dar lejeritatea într-o zonă poate conduce la dereglări în toate.

Ieri m-am hotărât să spăl rufe, ca să-i dau cu tifla lui Dumnezeu muncind într-o duminică. Nu că ar da doi bani pe ce zi din săptămână e: în rai, ca și în subconștient – sau așa

ni se spune – nu există timp. Dar de fapt a fost ca să-i dau cu tifa Myrei. N-ar trebui să fac patul, spune Myra; n-ar trebui să car coșuri grele cu haine murdare pe treptele șubrede în pivniță, unde e instalată nebuna și antica mașină de spălat.

Cine spală rufele? Myra, în contumacie. *Cât sunt aici aș putea băga și o încercătură*, spune ea. Pe urmă ne prefacem amândouă că nu a făcut-o. Conspirăm în ficțiunea – sau ceea ce devine rapid ficțiune – că pot să mă descurc singură. Dar efortul prefăcătoriei începe să o marcheze.

În plus, stă rău cu spatele. Vrea să aranjeze ca o femeie, vreo străină plătită, băgăcioasă, să vină să facă toate astea. Pretextul ei este inima mea. A descoperit cumva despre asta, despre doctor și leacul și profețiile lui – presupun că de la asistenta lui, o roșcată vopsită cu o gură care atârnă la ambele capete. Orașul ăsta este o gură-spartă.

I-am spus Myrei că e treaba mea ce fac cu rufăria mea murdară: am s-o amân cât mai mult pe *femeia* generică. Cât din asta e jenă din partea mea? Foarte mult. Nu vreau ca altcineva să-și bage nasul în neajunsurile mele, în petele și mirosurile mele. E în regulă ca Myra să facă asta, pentru că o cunosc și mă cunoaște. Simt crucea pe care trebuie să o poarte: eu sunt ceea ce o face atât de bună în ochii altora. Tot ce trebuie să facă este să-mi rostească numele și să-și dea ochii peste cap, și iertarea păcatelor este extinsă până la ea, dacă nu de îngeri, măcar de vecini, care sunt un observator critic mai greu de mulțumit.

Să nu mă înțelegi greșit. Nu-mi bat joc de bunătate, care e mult mai greu de explicat decât răutatea, și la fel de complicată. Dar uneori e greu de suportat.

După ce am luat hotărârea – și după ce am anticipat behăiturile de nefericire ale Myrei la descoperirea vrafului de prosoape spălate și împăturite, și a îngâmfatului meu rânjet de triumf – am pornit în escapada spălatului rufelor. Am cercetat amănunțit coșul de nuiele, abia scăpând să nu vin în el cu capul în jos, și am scos ce am considerat că pot să

car, evitând nostalgia după lenjeria de odinioară. (Ce strașnică era! Nu se mai fac astfel de lucruri, nu cu nasturi ascunși, nu cusute manual. Sau poate se fac, dar eu nu le-am văzut, și oricum nu mi le-aș putea permite, și n-aș încăpea în ele. Astfel de lucruri au talie.)

Am băgat în coșul de plastic lucrurile alese, și am pornit la drum, pas cu pas, lateral pe scări în jos, ca Scufița Roșie în drum spre casa bunicuței via infern. Doar că eu sunt bunicuța, și conțin propriul meu lup rău. Care roade de zor, roade de zor.

Parterul, până aici în regulă. Pe hol în bucătărie, apoi am continuat cu lumina din pivniță și plonjonul nervos în umezeală. Aproape imediat a început trepidația. Locurile din casă de care odinioară puteam să trec cu ușurință au devenit nesigure: ferestrele ghilotină stau într-un echilibru ca de capcană, gata să-mi cadă pe mâini, băncuța cu trepte amenință să se prăbușească, rafturile de sus ale dulapurilor sunt înșelătoare încărcături explozive de sticlărie instabilă. La jumătatea scărilor pivniței mi-am dat seama că n-ar fi trebuit să încerc. Unghiul era prea abrupt, umbrele prea dese, mirosul prea sinistru, ca de ciment proaspăt turnat ascunzând un soț abil otrăvit. Pe podea, la piciorul scării, era o baltă de întuneric, adâncă și lucitoare și udă ca o baltă adevărată. Poate era o baltă adevărată; poate că râul se umfla și ieșea prin podea, cum am văzut pe canalul meteorologic. Oricare dintre cele patru elemente se poate strămuta oricând: focul ar putea să izbucnească din pământ, pământul să se lichefizeze și să-ți curgă în cap, aerul să se izbească de tine ca o stâncă, spulberând acoperișul de deasupra capului tău. De ce nu atunci un potop?

Am auzit un bolborosit care putea sau nu să vină din mine; am simțit că inima mi se oprește în piept de panică. Știam că apa e un capriciu, al ochilor, sau al urechilor, sau al minții; totuși, mai bine să nu cobor. Am aruncat rufăria pe treptele pivniței, lăsând-o acolo. Poate mă întorceam mai târziu să o iau, poate nu. Cineva avea s-o facă. Myra, cu

buzele strânse. Acum o făcusem, acum în mod sigur *femeia* avea să-mi fie vârată pe gât. M-am întors, mai să cad, m-am apucat de balustradă; apoi am revenit, treaptă cu treaptă, în sănătoasa și blânda lumină a zilei din bucătărie.

Dincolo de fereastră, cerul ca și zăpada poroasă învechită erau cenușii, un cenușiu uniform, fără vrajă. Am băgat în priză ceainicul electric; în scurtă vreme a început cântecul de leagăn al aburului. Lucrurile au ajuns destul de departe atunci când îți dai seama că ustensilele tale au grijă de tine și nu invers. Totuși, m-am simțit liniștită.

Mi-am făcut o ceașcă de ceai, am băut-o, apoi am spălat ceașca. În tot cazul, încă mai pot să-mi spăl vasele. Apoi am pus ceașca bine, pe raftul cu celelalte cești, modele pictate manual ale bunicii Adelia, crini cu crini, violete cu violete, ca modelele similare împerecheate. Măcar dulapurile mele n-au ajuns în dezordine. Dar imaginea rufelor aruncate, căzute pe treptele pivniței, mă săcăia. Toate zdrențele alea, bucățile alea mototolite, ca niște piei albe, năpârlite. Deși nu în întregime albe. Un testament la ceva: paginile goale pe care a mâzgălit corpul meu, lăsându-și dovada criptică în timp ce încet dar sigur se întoarce pe dos.

Poate ar trebui să încerc să adun aceste lucruri, apoi să le pun la loc în coșul de răchită, și n-o să se prindă nimeni. *Nimeni* înseamnă Myra.

Am fost copleșită, se pare, de o sete de ordine.

Mai bine mai târziu decât niciodată, spune Reenie.

Oh, Reenie! Cât aș vrea să fii aici! Întoarce-te și ai grijă de mine!

Dar n-o va face. Va trebui să am singură grijă de mine. De mine și de Laura, cum am promis solemn. Mai bine mai târziu decât niciodată.

Unde eram? *Era iarnă*. Nu, am trecut de asta.

Era primăvară. Primăvara lui 1936. Acela a fost anul în care totul a început să se năruie. A continuat să se năruie, adică, într-un mod mai serios decât o făcea deja.

În acel an a abdicat regele Edward; a ales iubirea în locul ambiției. Ba nu. A ales ambiția ducesei de Windsor în locul propriei ambiții. Asta este evenimentul pe care îl țin minte oamenii. Și a început Războiul Civil din Spania. Dar lucrurile astea s-au întâmplat niște luni mai târziu. Ce s-a întâmplat în martie? Ceva. La micul dejun, Richard a lovit cu ziarul în masă, spunând: *Așadar el a făcut-o!*

În ziua aceea, la micul dejun eram doar noi doi. Laura nu lua micul dejun cu noi, în afară de weekenduri, și atunci evita cât mai mult asta pretinzând că vrea să doarmă mai mult. În timpul săptămânii mânca singură în bucătărie, pentru că trebuia să meargă la școală. Sau nu singură: era de față doamna Murgatroyd. Apoi doamna Murgatroyd o ducea cu mașina la școală și o lua, fiindcă lui Richard nu-i plăcea ideea ca ea să meargă pe jos. Ideea care de fapt nu-i plăcea era că ea ar fi putut să apuce pe alt drum.

Lua prânzul la școală, iar marțea și joia lua ore de flaut acolo, pentru că un instrument muzical era obligatoriu, încercase cu pianul, dar nu ieșise nimic. Așijderea cu violoncelul. Laurei nu îi plăcea să exerseze, cu toate că seara eram uneori tratați cu vaietul dureros, fals al flautului ei. Notele false păreau deliberate.

— Am să vorbesc cu ea, a spus Richard.

— Nu ne prea putem plânge, am spus eu. Nu face decât ce îi ceri tu.

Laura nu mai era excesiv de nepoliticoasă cu Richard. Însă dacă el intra în cameră, ea ieșea.

Înapoi la ziarul de dimineață. Cum Richard îl ținea sus între noi, am putut să citesc titlul. *El* era Hitler, care intrase în Renania. Încălcase regulile, depășise limita, făcuse lucrul interzis. *Se vedea de la o poștă că așa o să se întâmple, dar ceilalți au fost prinși cu pantalonii în vine. Le dă cu tifla. E un tip isteț. Vede un punct vulnerabil. Vede o șansă și profită de ea. Ce-i al lui e al lui.*

Am aprobat, dar n-am ascultat. În acele luni, a nu asculta era singurul mod de a-mi păstra echilibrul. Trebuia să mă izolez de zgomotul ambiant: ca un echilibrist peste cascada Niagara, nu îmi permiteam să mă uit în jur, de teamă să nu-mi alunece piciorul. Ce altceva poți să faci când lucrurile la care te gândești în fiecare clipă de trezie sunt atât de departe de viața pe care chipurile o trăiești? Departe de ceea ce, în acea dimineață, era chiar acolo pe masă – o vază îngustă cu o narcisă albă ca hârtia, luată din vasul cu bulbi cu creștere forțată trimis de Winifred. *E atât de plăcut să le ai în perioada asta a anului*, spusese ea. *Sunt atât de parfumate. Ca un suflu de speranță.*

Winifred mă considera inofensivă. Altfel spus, mă credea proastă. Mai târziu – zece ani în viitor – avea să-mi spună, la telefon fiindcă nu ne mai întâlneam personal.

— Credeam că ești tâmpită, dar de fapt ești rea. Ne-ai urât mereu fiindcă tatăl tău a dat faliment și și-a incendiat propria fabrică, și tu ne făceai pe noi vinovați de asta.

— Nu a incendiat-o el, am spus. Richard a făcut-o. Sau el a aranjat focul.

— Asta e minciună răutăcioasă. Tatăl tău era pe drojdie, și de n-ar fi fost asigurarea pe clădirea aia, n-ați fi avut o lăscaie. Noi v-am scos din mocirlă, pe tine și pe tâmpita de soră-ta. Dacă nu eram noi, ați fi umblat pe străzi în loc să stați cu fundu' pe cămașă ca niște plozi răzgâiați ce erați. Întotdeauna vi s-a adus totul la nas, n-a trebuit să faceți niciodată un efort, n-ați arătat o clipă de recunoștință față de Richard. N-ați ridicat un deget să-l ajutați, nici măcar o singură dată.

— Eu am făcut ce ați vrut voi. Mi-am ținut gura. Am zâmbit. Am fost reclama atrăgătoare. Dar Laura mergea prea departe. Nu trebuia să o bage pe Laura în asta.

— Totul a fost doar răutate, răutate, răutate! Ne datorăți totul, și nu puteați suporta asta. Trebuia să vă răzbunați pe

el! L-ați omorât amândouă, exact ca și cum i-ați fi pus arma la tâmplă și ați fi apăsat pe trăgaci.

— Atunci, cine a omorât-o pe Laura?

— Laura s-a sinucis, așa cum știi foarte bine.

— Aș putea spune același lucru despre Richard.

— Asta-i o minciună calomnioasă. Oricum, Laura era nebună de legat. Nu știu cum ai putut să crezi o vorbă din ce spunea ea despre Richard sau altceva. Nimeni întreg la minte n-ar fi crezut!

N-am putut să mai spun niciun cuvânt, așa că i-am închis telefonul. Însă eram neajutorată în fața ei, pentru că pe atunci avea un ostatic. O avea pe Aimee.

Totuși, în 1936, era încă destul de afabilă, și eram încă protejată de ea. Continua să mă târască după ea de la un eveniment la altul – întruniri ale Ligii Juniorilor, recepții politice, comitete pentru asta și aia; mă parca pe un scaun sau într-un colț, în timp ce ea socializa. Acum am putut să îmi dau seama că cei mai mulți nu o plăceau, ci doar o tolerau, pentru banii ei, și pentru energia ei nemărginită: cele mai multe dintre femeile din acele cercuri erau mulțumite să lase în seama lui Winifred greul muncii în care erau antrenate.

Când și când, una dintre ele venea sfiosă la mine și îmi spunea că o cunoscuse pe bunica – sau, dacă era mai tânără, că își dorea s-o fi cunoscut în acele zile de aur de dinaintea Marelui Război, când adevărata eleganță era încă posibilă. Asta era o parolă: însemna că Winifred era o *arivistă* – o parvenită obraznică și vulgară – și că eu trebuia să lupt pentru alt set de valori. Eu zâmbeam și spuneam că bunica murise cu mult înainte de a mă naște. Cu alte cuvinte, nu se puteau aștepta la vreun gen de opoziție față de Winifred din partea mea.

Și ce mai face deșteptul dumitale soț? întrebau ele. *Când putem aștepta marele anunț?* Marele anunț avea legătură cu cariera politică a lui Richard, neîncepută încă oficial, dar considerată iminentă.

Oh, zâmbeam eu, mă aștept să fiu prima care o să aflu. Nu credeam asta: mă așteptam să fiu ultima.

Viața noastră – a mea și a lui Richard – se stabilizase într-un tipar pe care atunci îl credeam veșnic. Sau mai degrabă existau două vieți, una de zi și una de noapte: erau distincte și, totodată, invariabile. Placiditate și ordine și totul la locul lui, dublate pe dedesubt de o violență decentă și susținută, ca un pantof greu și brutal care bate ritmul într-o podea acoperită cu covor. În fiecare dimineață făceam duș, ca să scap de noapte, să înlătur chestia cu care se dădea Richard pe păr – un fel de unsoare parfumată și scumpă. Mi se lua pe toată pielea.

Îl deranja că eram indiferentă la toate activitățile lui nocturne, ba chiar dezgustată de ele? Deloc. Prefera cucerirea în locul cooperării, în toate domeniile vieții.

Uneori – tot mai des pe măsură ce timpul trecea – existau vânătași, purpurii, apoi vineții, apoi galbene. Era uimitor ce ușor mă învinețeam, spunea Richard, zâmbind. Era de ajuns doar o atingere. Niciodată nu cunoscuse o femeie care să se învinețească așa de ușor. Asta din cauză că eram foarte tânără și delicată.

Preferă coapsele, unde nu se vedea. Tot ce era fățiș ar fi putut sta în calea ambițiilor lui.

Uneori mă simțeam de parcă semnele de pe corpul meu ar fi fost un fel de cod care apărea, apoi dispărea, ca cerneala invizibilă ținută la lumânare. Dar dacă eram un cod, cine deținea cheia?

Eram nisip, eram zăpadă – pe care se scria, se scria din nou, se ștergea.

Scrumiera

Am fost iar la doctor. M-a dus Myra cu mașina: ținând seama de gheața neagră formată de un dezgheț urmat de un îngheț, era prea alunecos ca să merg pe jos, a spus ea.

Doctorul mi-a ciocănit coastele și a tras cu urechea la inima mea, și s-a încruntat și apoi și-a anulat încruntătura, și apoi – după ce luase deja o hotărâre în privința asta – m-a întrebat cum mă simt. Cred că și-a făcut ceva la păr; în mod sigur era mai rar în creștet. A fost încurajat să-și lipească suvițe de-a curmezișul țestei? Sau, mai rău, să facă un transplant? Aha, mi-am spus. În ciuda părului bogat de pe picioare și a faptului că faci jogging, pantofii bătrâneții încep să te strângă. Curând vei regreta tot bronzul ăla de la soare. Fața ta va semăna cu un testicul.

Cu toate acestea, era pus pe glume într-un mod neplăcut. Cel puțin nu a spus *Cum ne simțim azi?* Nu-mi spune niciodată *noi*, așa cum fac unii dintre ei: chiar înțelege importanța persoanei întâi singular.

— Nu pot să dorm, i-am spus. Visez prea mult.

— Dacă visați, sigur dormiți, a spus, vrând să facă o remarcă spirituală.

— Știți ce vreau să spun, am zis tăios. Nu-i același lucru. Visele mă trezesc.

— Beți cafea?

— Nu, am mințit eu.

— Probabil că aveți ceva pe conștiință.

Scria o rețetă, fără îndoială pentru niște pastile placebo. Chicotea în sinea lui: credea că e foarte amuzant. După un anumit moment, ravagiile experienței se anulează; odată cu înaintarea în vârstă câștigăm în candoare, cel puțin în mintea altora. Ce vede doctorul când se uită la mine este o babă anostă, și prin urmare nevinovată.

În timp ce eram în cabinet, Myra citea reviste vechi în sala de așteptare. A rupt un articol despre cum să faci față stresului, și altul despre efectele benefice al verzei crude.

Astea erau pentru mine, a spus ea, încântată de descoperirile ei utile. Mă diagnosticează mereu. Pentru ea, sănătatea mea corporală e aproape la fel de importantă ca sănătatea mea spirituală: Myra e interesată mai ales de intestinele mele.

I-am spus că nu prea s-ar putea zice să sufăr de stres, deoarece în vid nu există stres. Cât despre varza crudă, mă balonează făcându-mă să arăt ca o vacă moartă, așa că am să sar peste efectele benefice. I-am spus că nu doresc să trec prin viață, sau prin ce a rămas din ea, puțind ca un butoi de varză murată și scoțând zgomote ca un claxon de camion.

De regulă, referirile brutale la funcțiile corpului îi închid Myrei gura. Restul drumului spre casă a condus în tăcere, cu un zâmbet întărit pe față ca un mulaj de ipsos.

Uneori mi-e rușine de mine.

Să trec la sarcina pe care o am pe mână. *Pe mână* se potrivește: câteodată mi se pare că numai mâna mea scrie, nu și restul din mine; că mâna mea a dobândit o viață proprie, și nu se va opri chiar dacă ar fi retezată de restul corpului meu, ca un fetiș egiptean îmbălsămat, sau ca labele de iepuri uscate pe care bărbații le atârnau de oglinda mașinii ca să aibă noroc. În ciuda artritei de la degete, mâna asta a mea manifestă în ultima vreme o vioiciune neobișnuită, de parcă ar azvârli constrângerea la câini. Sigur scrie un număr de lucruri pe care n-ar fi lăsată să le scrie dacă ar asculta de discernământul meu.

Dau paginile, dau paginile. Unde rămăsesem? Aprilie 1936.

În aprilie am primit un telefon de la directoarea de la Sf. Cecilia, școala la care mergea Laura. Era în legătură cu purtarea Laurei, a spus ea. Nu era o problemă care să poată fi discutată la telefon.

Richard era prins cu treburi. A sugerat ca Winifred să mă însoțească, însă am spus că sunt sigură că nu e nimic; aveam să rezolv singură lucrurile, și îl anunțam dacă era

ceva important. Am stabilit o întâlnire cu directoarea, al cărei nume l-am uitat. M-am îmbrăcat într-un fel care speram să o intimideze, sau cel puțin să-i aducă aminte de poziția și influența lui Richard: așa că mi-am pus o haină de cașmir cu garnitură de polifag american – călduroasă pentru acel anotimp, dar impresionantă – și o pălărie cu un fazan mort pe ea, sau părți dintr-unul. Aripile, coada și capul, care era prevăzut cu ochișori roșii de sticlă.

Directoarea era o muiere încăruntită, cu o conformație ca de stativ de lemn pentru haine – oase fragile pe care erau drapate textile cu aspect umed. Stătea în cabinetul ei, baricadată după biroul de stejar, cu umerii ridicați până la urechi de groază. Cu un an în urmă aș fi fost la fel de speriată de ea cum era ea de mine, sau mai degrabă de ce reprezentam: un teanc mare de bani. Acum totuși căpătasem siguranță. O urmărisem pe Winifred în acțiune, exersasem. Acum puteam să ridic o singură sprânceană odată.

Zâmbea nervos, etalând niște dinți dolofani și galbeni, ca boabele de pe un știulete de porumb pe jumătate mâncat. M-am întrebat ce făcuse Laura: trebuia să fie ceva de o stârnise până în punctul confruntării cu absentul Richard și puterea lui nevăzută.

— Mă tem că chiar nu putem continua cu Laura, a spus ea. Ne-am dat toată silința, și suntem conștienți că există circumstanțe atenuante, însă ținând seama de toate trebuie să ne gândim la celelalte eleve ale noastre, și mă tem că Laura are o influență subminantă.

Învățasem, până atunci, importanța de a-i face pe alții să explice.

— Îmi pare rău, dar nu știu despre ce vorbiți, am spus, abia mișcându-mi buzele. Ce circumstanțe atenuante? Ce influență subminantă?

Continuam să-mi țin mâinile în poală, capul sus și ușor înclinat, cel mai bun unghi pentru pălăria cu fazan. Speram să se simtă privită fix de patru ochi și nu doar de doi. Cu toate că aveam avantajul bogăției, ale ei erau vârsta și

poziția. În cabinet era foarte cald. Mi-am aruncat haina pe speteaza scaunului, dar chiar și așa transpiram ca un hamal în port.

— Îl pune la îndoială pe Dumnezeu la ora de cunoștințe religioase, care, trebuie să spun, este singura materie ce pare să o intereseze cât de cât. A mers până-ntr-acolo încât a compus un eseu intitulat „Dumnezeu minte?” A tulburat foarte tare întreaga clasă.

— Și la ce răspuns a ajuns? am întrebat. Cu privire la Dumnezeu.

Eram surprinsă, dar n-am arătat-o: crezusem că Laura o lăsase mai moale în problema lui Dumnezeu, dar se părea că nu.

— Unul afirmativ. S-a uitat în jos la birou, pe care se afla eseuul Laurei. Citează... chiar aici... *Regi 1*, capitolul douăzeci și doi... pasajul în care Dumnezeu îl amăgește pe regele Ahab. „Și acum iată că Domnul a pus un duh de minciună în gura tuturor prorocilor tăi care sunt de față.” Laura continuă spunând că dacă Dumnezeu a făcut asta o dată, de unde știm că nu a făcut-o de mai multe ori, și cum putem să deosebim profețiile false de cele adevărate?

— Ei bine, asta e, în tot cazul, o concluzie logică, am spus. Laura cunoaște *Biblia*.

— Ba bine că nu! a spus directoarea, exasperată. Diavolul citează Scriptura ca să-și atingă scopul. Laura continuă comentând că deși Dumnezeu minte, el nu înșală – întotdeauna trimite și un proroc adevărat, dar oamenii nu îl ascultă. După părerea ei, Dumnezeu e ca un post de radio, iar noi suntem aparate de radio defecte, o comparație pe care eu o găsesc lipsită de respect, ca să nu spun mai mult.

— Laura nu a vrut să fie lipsită de respect, am spus. Nu cu privire la Dumnezeu, în orice caz.

Directoarea a ignorat remarca mea.

— Nu e vorba atât de argumentele pe care le aduce, cât de faptul că a socotit potrivit să ridice problema.

— Laurei îi place să aibă răspunsuri, am spus. Îi place să aibă răspunsuri în probleme importante. Sunt sigură că veți fi de acord că Dumnezeu e o problemă importantă. Nu văd de ce acest lucru ar fi considerat subminant.

— Celelalte eleve găsesc că e. Ele cred că ea... ei bine, face pe grozava. Contestă autoritatea consacrată.

— La fel cum a gândit Hristos, sau alții la acea vreme, am spus.

Nu a exploatat evidentul aspect că astfel de lucruri ar fi foarte adevărate pentru Hristos, dar nu sunt potrivite la o fată de șaisprezece ani.

— Nu prea înțelegeți, a spus ea. Acum își frângea mâinile, operație pe care am studiat-o cu interes, căci nu o mai văzusem. Celelalte cred că e... cred că e *amuzantă*. Sau unele dintre ele. Altele cred că e bolșevică. Restul o consideră doar ciudată. În orice caz, atrage genul rău de atenție.

Am început să-mi dau seama încotro bătea.

— Nu cred că Laura are intenția să fie amuzantă, am spus.

— Dar e foarte greu să-ți dai seama! Preț de o clipă, ne-am uitat una la cealaltă, peste birou. Are foarte multe adevărate, să știți, a spus directoarea, cu o notă de invidie. Și mai e povestea cu absențele ei. Înțeleg că are probleme de sănătate, dar...

— Ce probleme de sănătate? am întrebat. Laura stă bine cu sănătatea.

— Păi, ținând cont de toate programările la doctor, am presupus...

— Care programări la doctor?

— Nu dumneavoastră le-ați autorizat?

A scos un teanc de scrisori. Am recunoscut hârtia, care era a mea. M-am uitat prin ele, nu le scrisesem eu, dar erau semnate cu numele meu.

— Înțeleg, am spus, culegându-mi haina cu polifag și poșeta. Va trebui să stau de vorbă cu Laura. Vă mulțumesc pentru timpul acordat.

I-am strâns vârfurile degetelor. Se înțelegea de la sine, acum, că Laura trebuia să fie retrasă de la școală.

— Noi ne-am dat toată silința, a spus biata femeie.

Practic, plângea. Altă domnișoară Violentă. Un cal de bătaie plătit, bine intenționat, dar inefficient. Nu un adversar pe măsura Laurei.

În acea seară, când Richard m-a întrebat cum decursese întrevederea, i-am spus de efectul subminant al Laurei asupra colegelor ei. În loc să se supere a părut amuzat, și aproape plin de admirație. A spus că Laura are coloană vertebrală. A spus că o anumită măsură de răzvrătire dovedește energie și inițiativă. Nici lui nu-i plăcuse școala, și le făcuse viața grea profesorilor, a spus. Eu nu credeam că asta era motivul Laurei, dar n-am spus-o.

Nu i-am pomenit de biletele false pentru doctor: asta ar fi stârnit tărăboi. Una era să-i superi pe profesori, și cu totul alta să chiulești de la școală. Asta mirosea a delincventă.

— Nu trebuia să-mi falsifici scrisul, i-am spus Laurei între patru ochi.

— Nu puteam să îl falsific pe al lui Richard. E prea diferit de al nostru. Al tău a fost mult mai ușor.

— Scrisul e un lucru personal. Este ca și cum ai fi furat.

O clipă, a părut mâhnită.

— Îmi pare rău. Am împrumutat, doar. Nu m-am gândit că te superi.

— Cred că nu are rost să te întreb de ce ai făcut-o.

— Nu eu am cerut să fiu trimisă la școala aia, a spus Laura. Nu mă plăceau mai mult decât îi plăceam eu pe ei. Nu mă luau în serios. Nu sunt oameni serioși. Dacă ar fi trebuit să stau acolo tot timpul, chiar m-aș fi îmbolnăvit.

— Ce făceai când nu erai la școală? am întrebat. Unde te duceai?

Îmi era teamă că poate se întâlnea cu cineva – cu un bărbat. Se apropia de vârsta pentru asta.

— Oh, pe ici, pe colo, a spus Laura. Mă duceam în centru, sau stăteam în parcuri. Sau mă plimbam, pur și simplu. Te-

am văzut de câteva ori, dar tu nu m-ai văzut. Cred că mergeai la cumpărături.

Am simțit un val de sânge spre inimă, apoi o panică apăsătoare, ca o mână care mă strângea. Probabil că am pălit.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Laura. Nu te simți bine?

În acel mai am plecat în Anglia cu *Berengeria*, apoi ne-am întors la New York în voiajul inaugural al lui *Queen Mary*. *Queen Mary* era cel mai mare și mai luxos transatlantic construit vreodată, sau așa scria în toate broșurile. Era un eveniment epocal, a spus Richard.

Winifred a mers cu noi. Și Laura. Un astfel de voiaj avea să-i facă foarte bine, a spus Richard: arăta necăjită și prăpădită, și nu își găsea rostul de când fusese îndepărtată brusc de la școală. Călătoria avea să fie un fel de educație pentru ea, de genul care chiar putea să-i fie de folos unei fete ca ea. Oricum, nu puteam s-o lăsăm acasă.

Publicul nu se mai sătura de *Queen Mary*. Era descris și fotografiat de sus până jos, în amănunțime, decorat cu lumini fluorescente și laminate de plastic și coloane canelate, și lemn de arțar – furnire costisitoare peste tot. Dar se legăna cumplit, și puntea de la clasa a doua o domina pe cea de la clasa întâi, așa că nu puteai să te plimbi pe acolo fără să fii cercetat de o mulțime de gură-cască săraci rezemați de balustradă.

În prima zi am avut rău de mare, dar după aceea mi-a fost bine. A fost mult dans. Atunci știam să dansez; destul de bine, dar nu foarte bine. (*Să nu faci niciodată ceva foarte bine*, spunea Winifred, *asta arată că te străduiești.*) Am dansat și cu alți bărbați, în afară de Richard – bărbați pe care îi cunoștea din afaceri, bărbați pe care el mi i-a prezentat. *Aveți grijă de Iris în locul meu*, le spunea el acestor bărbați, zâmbind, bătându-i pe braț. Uneori dansa cu alte femei, soțiile bărbaților pe care îi cunoștea. Alteori ieșea la o țigară sau să dea o tură pe punte, sau așa spunea el. Eu în

schimb credeam că e bosumflat sau îngândurat. Nu-l mai vedeam o oră întreagă. Apoi se întorcea, se așeza la masa noastră, se uita cum dansam destul de bine, iar eu mă întrebam de când era acolo.

Era nemulțumit, am hotărât eu, din cauză că această excursie nu decurgea așa cum plănuise. Nu putuse să obțină rezervările la cină la Verandah Grill, pe care le voia, nu cunoscuse oamenii pe care voise să-i cunoască. Pe terenul lui era mare mahăr, dar pe *Queen Mary* era chiar foarte neînsemnat. Și Winifred era neînsemnată: vioiciunea ei era zadarnică. Am văzut de mai multe ori cum niște femei de care se apropiase cu sfială i-au întors spatele. Apoi se furișea înapoi la ce numea ea „gașca noastră”, sperând că nu observase nimeni.

Laura nu dansa. Nu știa, nu o interesa; oricum era prea tânără. După cină se închidea în cabina ei; spunea că citește. În a treia zi a voiajului, la micul dejun, avea ochii roșii și umflați.

Pe la mijlocul dimineții m-am dus să o caut. Am găsit-o într-un șezlong cu o pătură trasă până la gât, urmărind cu indiferență o partidă de *quoits*¹⁰. M-am așezat lângă ea. O tânără vânjoasă a trecut pe lângă noi cu șapte câini, fiecare în lesa lui; în ciuda vremii răcoroasă, era în pantaloni scurți, și avea picioarele bronzate.

— Aș putea să-mi iau o slujbă ca asta, a spus Laura.

— Care slujbă ca asta?

— Să plimb câini, a spus ea. Câinii altora. Îmi plac câinii.

— Nu ți-ar plăcea stăpâni.

— Nu i-aș plimba pe stăpâni.

Era cu ochelarii de soare, dar dârdâia.

— E vreo problemă?

— Nu.

— Pari înfrigurată. Cred că te-ai îmbolnăvit de ceva.

— N-am nimic. Nu te agita.

— Firește că sunt îngrijorată.

---

¹⁰ Joc cu inele aruncate într-un țărș.

— Nu trebuie să fii. Am șaisprezece ani. Îmi dau seama dacă sunt bolnavă.

— I-am promis tatei că o să am grijă de tine, am spus înțepată. Și mamei.

— O prostie din partea ta.

— Fără doar și poate. Dar eram mică, nu m-a dus mintea la mai mult. Așa e când ești mic.

Laura și-a scos ochelarii de soare, dar nu s-a uitat la mine.

— Promisiunile altora nu sunt vina mea, a spus ea. Tata m-a aruncat în cărca ta. Niciodată nu a știut ce să facă cu mine – cu noi. Dar acum e mort, amândoi sunt morți, așa că e în regulă. Te dezleg. Ești liberă.

— Ce e, Laura?

— Nimic, a spus ea. Dar de fiecare dată când vreau să mă gândesc – să-mi lămuresc niște lucruri – tu hotărăști că sunt bolnavă și începi să mă cicălești. Asta mă scoate din minți.

— Nu e corect, am spus. Am încercat și am tot încercat, te-am socotit nevinovată, ți-am acordat cele mai...

— Hai s-o lăsăm baltă, a spus ea. Uită-te și tu ce joc prostesc! Mă întreb de ce i se spune *quoits*.

Am pus toate astea pe seama vechii dureri – a doliului după Avilion și tot ce se petrecuse acolo. Sau poate mai tânjea încă după Alex Thomas? Ar fi trebuit s-o întreb mai multe, ar fi trebuit să insist, dar mă îndoiesc că chiar și atunci mi-ar fi spus ce o frământa cu adevărat.

Lucrul pe care mi-l amintesc cel mai bine din acel voiaj, în afară de Laura, este jaful care a avut loc, pe toată nava, în ziua în care am intrat în port. Tot ce avea pe el numele sau monograma *Queen Mary* a intrat într-o geantă sau un geamantan – hârtie de scris, argintărie, prosoape, savoniere, mecanisme – tot ce nu era prins cu lanțuri de podea. Unii chiar au deșurubat mânerile robinetelor, și oglinzile mai mici, și clanțele. Pasagerii de la clasa întâi au fost mai răi ca ceilalți; însă e drept, bogații au fost întotdeauna cleptomani.

Care a fost argumentarea acestui întreg jaf? Suvenirurile. Oamenii aceștia aveau nevoie de ceva care să le amintească de ei înșiși. Vânătoria de suveniruri e un lucru ciudat: *acum* devine *atunci* chiar în timp ce încă este acum. Nu crezi cu adevărat că te afli acolo, așa că șterpelești dovada, sau ceva ce iei drept dovadă.

Eu însămi am șters-o cu o scrumieră.

Omul cu capul în flăcări

Aseară am luat una dintre pilulele pe care mi le-a prescris doctorul. E drept că m-a adormit, dar pe urmă am visat, iar visul ăsta nu a fost cu nimic mai bun decât cele pe care le am fără ajutorul medicației.

Stăteam în picioare pe docul de la Avilion, și de jur împrejur gheața verzuie a râului clincănea ca niște clopoței, însă nu eram îmbrăcată cu o haină de iarnă – numai o rochie de bumbac imprimat cu fluturi. Aveam și o pălărie făcută din flori de plastic în culori aprinse – roșu de pătlăgică, un liliachiu hidos – care era luminată din interior de becuri mici.

A mea unde e? a întrebat Laura, cu glas de copil de cinci ani. M-am uitat la ea, dar atunci nu mai era copil. Laura îmbătrânise, ca mine; avea ochi de stafide uscate. Lucrul ăsta m-a îngrozit, și m-am trezit.

Era trei dimineața. Am așteptat până când inima mea nu a mai protestat, apoi am coborât orbecăind la parter și mi-am făcut un lapte cald. Ar fi trebuit să am destulă minte să nu mă bazez pe pilule. Nu poți să cumperi inconștientă atât de ieftin.

Dar să continui.

Odată coborât de pe *Queen Mary*, grupul familiei noastre a petrecut trei zile la New York. Richard avea niște afaceri de încheiat; noi ceilalți puteam să vizităm obiective turistice, a spus el.

Laura nu a vrut să meargă la Rockettes, sau să urce în vârful Statuiei Libertății sau pe Empire State Building. N-a vrut nici să meargă la cumpărături. A vrut doar să se plimbe și să se uite la lucruri pe stradă, lucru prea periculos să-l facă singură, a spus Richard, așa că m-am dus eu cu ea. Nu a fost o companie veselă – o ușurare după Winifred, care era hotărâtă să fie atât de veselă cât era omenește posibil.

După aceea am petrecut mai multe săptămâni la Toronto, cât a fost Richard prins cu afacerile lui. După aceea am plecat la Avilion. Acolo aveam să facem sporturi nautice, a spus Richard. Tonul lui dădea de înțeles că ăsta era singurul lucru pentru care era bun locul; în plus, că era fericit să-și sacrifice timpul ca să ne satisfacă mofturile. Sau, într-o exprimare mai blândă, să ne facă pe plac – să îmi facă pe plac mie, dar să-i facă pe plac și Laurei.

Mi se părea că ajunsese să o socotească pe Laura un puzzle, unul a cărui rezolvare era acum treaba lui. Îl prindeam uitându-se la ea în clipele libere, cam la fel cum se uita la paginile cu evoluțiile de la bursă – căutând maneta, butonul, mânerul, pana, calea de intrare. Conform concepției lui de viață, totul are o asemenea manetă sau buton. Fie asta, fie un preț. Voia să o aibă pe Laura la cheremul lui, îi voia gâtul sub piciorul lui, oricât de ușor așezat. Dar Laura nu avea genul acela de gât. Așa că după fiecare încercare, el rămânea cu un picior în aer, ca un vânător de urși pozând într-o fotografie din care ursul ucis dispăruse.

Cum făcea Laura asta? Nu opunându-i-se, nu o mai făcea: la vremea asta evita să se ciocnească frontal cu el. O făcea dându-se înapoi, și întorcându-se într-o parte, și făcându-l să-și piardă echilibrul. El făcea întotdeauna un salt în direcția ei, și întotdeauna înșfăca aerul.

Ce voia el era aprobarea ei, ba chiar admirația ei. Sau doar recunoștința ei. Ceva de genul ăsta. Cu altă fată poate ar fi încercat cu cadouri – un colier de perle, un pulover de cașmir – lucruri după care se presupunea că tânjeau fetele de șaisprezece ani. Dar avea destulă minte ca să nu o păcălească pe Laura cu ceva de genul ăsta.

Apă din piatră seacă, mă gândeam. Nu o va înțelege niciodată. Și ea nu are un preț, pentru că el nu are nimic pe care să-l vrea ea. Într-o întrecere a voințelor, cu absolut oricine, eu pariam totuși pe Laura. În felul ei era încăpățânată ca un catâr.

Chiar am crezut că o să se repeadă la șansa de a petrece un timp la Avilion – se împotrivise atât de mult să îl părăsească – dar când i s-a vorbit de plan, a părut indiferentă. Nu era dispusă să-i acorde credit lui Richard pentru nimic, sau asta a fost interpretarea mea.

— Măcar o s-o vedem pe Reenie, a fost tot ce a spus.

— Regret să spun că Reenie nu mai e în slujba noastră, a spus Richard. I s-a cerut să plece.

Când a fost asta? Cu un timp în urmă. O lună, mai multe luni? Richard a fost vag. A fost o chestiune legată de soțul lui Reenie, a spus el, care bea prea mult. De aceea reparațiile la casă nu fuseseră făcute la vreme și satisfăcător, iar Richard chiar n-a văzut niciun rost în a plăti bani buni pentru lene, sau pentru ceea ce putea fi denumit doar insubordonare.

— N-a vrut-o aici odată cu noi, a spus Laura. Știa că ea o să ne ia partea.

Rătăceam prin parterul de la Avilion. Casa în sine părea să-și fi redus dimensiunile; mobila era acoperită cu huse, sau ce rămăsese din mobilă – câteva dintre piesele mai masive, mai întunecate fuseseră scoase, la ordinul lui Richard, presupun. Mi-o imaginez pe Winifred spunând că nu trebuie să te aștepți ca cineva să poată trăi cu o servanță împodobită cu asemenea struguri de lemn butucănoși, neconvingători. Cărțile legate în piele mai erau încă în bibliotecă, dar aveam sentimentul că s-ar putea să nu mai fie mult timp acolo. Portretele prim-miniștrilor cu bunicul Benjamin fuseseră eliminate: cineva – Richard, fără îndoială – trebuia să le fi remarcat, în sfârșit, fețele pastelate.

Avilionul avusese odinioară un aer de stabilitate care atingea intransigența – un bolovan mare, scurt și îndesat, trântit în mijlocul torentului timpului, refuzând să fie mutat de cineva – dar acum era cu colțurile îndoite umil, de parcă ar fi fost pe cale să facă implozie. Nu mai avea curajul propriei pretențiozități.

Ce demoralizant, ce prăfuit era totul, a spus Winifred, și în bucătărie erau șoareci, văzuse ea excrementele, și mai erau și diverse insecte. Dar soții Murgatroyd urmau să sosească în acea zi, cu trenul, împreună cu un alt cuplu de servitori, mai noi, care fusese adăugat la anturajul nostru, și atunci totul avea să fie curând în perfectă ordine, în afară, desigur, de ambarcațiune (a spus ea, râzând), adică de *Water Nixie*. Richard era chiar acum în hangar, și o examina. Ar fi trebuit să fie răzuită și revopsită sub supravegherea lui Reenie și a lui Ron Hincks, dar asta era încă un lucru care nu se întâmplase. Winifred nu pricepea ce voia Richard cu albia aia veche – dacă Richard chiar ar dori cu înfocare să navigheze, ar fi trebuit să scufunde dinozaurul ăla de barcă și să cumpere una nouă.

— Presupun că se gândește că are valoare sentimentală, am spus. Pentru noi, adică. Pentru mine și pentru Laura.

— Și are? a întrebat Winifred, cu zâmbetul ăla amuzat al ei.

— Nu, a spus Laura. De ce ar avea? Tata nu ne-a luat niciodată cu ea. Numai pe Callie Fitzsimmons.

Eram în sufragerie; cel puțin masa lungă mai era încă acolo. M-am întrebat ce hotărâre avea să ia Richard, sau mai degrabă Winifred, cu privire la Tristan și Isolda și idila lor fragilă, demodată.

— Callie Fitzsimmons a venit la înmormântare, a spus Laura.

Eram singure. Winifred se dusese sus pentru ce numea ea odihna de frumusețe. Pentru asta își punea pe ochi tamponane de vată umezită cu ulm de munte, și-și acoperea fața cu un preparat de nămol verde, scump.

— Da? Nu mi-ai spus.

— Am uitat. Reenie a fost furioasă pe ea.

— Că a venit la înmormântare?

— Că nu a venit mai devreme. A fost foarte nepoliticoasă cu ea. I-a zis că a venit cu o oră și un pic prea târziu.

— Dar o ura pe Callie! Nu-i plăcea niciodată când venea să stea aici. O considera târfă!

— Cred că nu a fost destul de târfă ca să-i convină lui Reenie. A fost leneșă la asta, nu a fost la înălțimea sarcinii.

— De târfă?

— Ei bine, Reenie considera că ar fi trebuit să meargă până la capăt. Cel puțin ar fi trebuit să fie alături de tata în momentele atât de grele pentru el. Să-i îndepărteze atenția de la necazuri.

— A spus Reenie toate astea?

— Nu întocmai, dar îți dădeai seama ce vrea să spună.

— Ce a făcut Callie?

— S-a prefăcut că nu înțelege. După aceea, a făcut ce face toată lumea la înmormântări. A plâns și a spus minciuni.

— Ce minciuni?

— A spus că deși nu întotdeauna se înțelegeau din punct de vedere politic, tata a fost o persoană minunată. Reenie a spus *punct de vedere politic pe dracu'*, dar pe la spatele ei.

— Cred că s-a străduit să fie. Minunat, adică.

— Mă rog, nu s-a străduit destul, a spus Laura. Nu mai ții minte ce spunea? Că i-am fost lăsate pe mână, de parcă am fi fost o mânjeală de vreun fel.

— S-a străduit cât a putut, am spus.

— Mai ții minte Crăciunul când s-a îmbrăcat în Moș Crăciun? A fost înainte să moară mama. Tocmai împlinisem cinci ani.

— Da, am spus. Asta voiam să spun. S-a străduit.

— Nu mi-a plăcut deloc. Întotdeauna am detestat surprizele de felul ăla.

Ni se spusese să așteptăm în garderobă. Ușile duble care dădeau în hol aveau draperii subțiri pe dinăuntru, așa că nu vedeam prin ele în holul pătrat din față, în care se afla un șemineu, după moda veche; acolo era instalat bradul. Eram cocoțate pe canapeaua din garderobă, în spatele căreia era oglinda ovală. Hainele atârnavă în cuierul lung – hainele tatei,

hainele mamei, și pălăriile, deasupra lor – ale ei cu pene mari, ale lui cu pene mici. Mirosea a galoși de cauciuc, și a rășină proaspătă de pin și a cedru de la ghirlandele încolăcite în jurul balustradelor scării din față și a ceară de pe dușumeaua caldă, pentru că mergea centrala: caloriferele sâsâiau și zângăneau. Pe sub pervazul ferestrei venea un curent rece, și mirosul necruțător, înviorător de zăpadă.

În cameră era o singură lustră, cu abajur de mătase galbenă. Ne vedeam reflectate în ușile de geam: rochiile de catifea albastru-regal cu guler de dantelă, fețele albe, părul blond cu cărare pe mijloc, mâinile palide adunate în poală. Ciorapii albi, pantofii negri de lac. Fuseserăm învățate să stăm cu un picior petrecut peste celălalt – niciodată genunchii – și așa stăteam. Oglinda se înălța în spatele nostru ca un balon de sticlă ce ieșea din creștetul capetelor noastre. Ne auzeam răsuflarea, intrând și ieșind: răsuflarea așteptării. Suna ca răsuflarea altcuiva – cineva mare și invizibil, ascuns în hainele care înăbușeau zgomotul.

Dintr-odată, ușile duble s-au deschis. Am văzut un om în roșu, un uriaș roșu care domina de sus încăperea. În spatele lui erau întunericul nopții, și o vâlvătaie. Fața îi era acoperită de fum alb. Capul lui era în flăcări. A înaintat clătînându-se: avea brațele întinse. Din gură i-a ieșit un huiduit, sau un strigăt.

O clipă am fost speriată, dar eram destul de mare ca să știu ce trebuie să fie. Strigătul era menit să fie râs. Era numai tata, care făcea pe Moș Crăciun, și nu ardea – nu era decât bradul luminat din spatele lui, nu era decât cununa de lumânări de pe capul lui. Își pusese halatul roșu de brocart, întors pe dos, și o barbă făcută din vată.

Mama spunea că el nici nu își cunoștea forța; nici nu știa ce mare era în raport cu ceilalți. Nu știa ce înspăimântător putea să pară. Cu siguranță pentru Laura a fost înspăimântător.

— Ai țipat într-una, am spus acum. Nu ți-ai dat seama că doar se prefăcea.

— A fost mai rău de atât, a spus Laura. Am crezut că restul timpului se prefăcea.

— Ce vrei să spui?

— Că așa era el în realitate, a spus răbdătoare Laura. Că pe dedesubt ardea. Tot timpul.

Water Nixie

În dimineața asta am dormit până târziu, epuizată după o noapte de delirări sumbre. Aveam picioarele umflate, de parcă aș fi străbătut pe jos distanțe mari, pe pământ tare; îmi simțeam capul umed și poros. M-au trezit bătăile în ușă ale Myrei. „Răsări și strălucește”, a graseiat ea prin fanta pentru scrisori. Din perversitate, n-am răspuns. S-ar putea să fi crezut că am murit – că am mierlit-o în somn! Fără îndoială se agita deja în care dintre imprimeurile mele cu flori să mă expună, și plănua mâncărurile pentru recepția de după înmormântare. N-ar fi avut loc un priveghi, nimic atât de barbar. Un priveghi ar trebui să te facă să stai de veghe, pentru că e bine să te asiguri că morții sunt cu adevărat morți înainte să-i acoperi cu țărână.

La gândul ăsta, am zâmbit. Apoi mi-am amintit că Myra are cheie. M-am gândit să-mi trag cearșaful pe față ca să-i ofer măcar un minut de groază dătătoare de plăcere, dar am decis că e mai bine să n-o fac. M-am dat jos din pat, și mi-am tras halatul pe mine.

— Ai răbdare! am strigat în casa scării.

Dar Myra era deja înăuntru, și cu ea era *femeia*: femeia cu ziua. Era o zdrahoancă de femeie, cu o înfățișare de portugheză: nici vorbă să o oprești. S-a pus de îndată pe treabă, cu aspiratorul Myrei – se gândiseră la toate – în timp ce eu mă țineam după ea ca o piază rea, tânguindu-mă: *Nu te atinge de asta! Lasă aia acolo! Pot să fac singură asta! Acum n-o să mai găsesc nimic!* Cel puțin am reușit să ajung în bucătărie înaintea lor și să vâr în cuptor teancul de pagini scrise. Era puțin probabil ca ele să abordeze cuptorul în prima zi de curățenie. În orice caz, nu e prea murdar, nu coc niciodată nimic.

— Gata, a spus Myra când femeia a terminat. Totul e curat și ordonat. Nu te simți mai bine acum?

Îmi adusese o chestie de la Gingerbread House – un vas verde-smarald, numai puținel ciobit, sub forma unui cap de

fată cu zâmbetul timid, ce conținea semințe de șofran. Când crește, șofranul trebuie să iasă prin găurile de sus, și să izbucnească într-un *halo de flori*, vorbele ei exacte. Tot ce am de făcut este să-l ud, spune Myra, și destul de curând va fi frumușel foc.

Misterioase sunt căile Domnului de a face minuni, cum spunea Reenie. Să fie oare Myra îngerul meu păzitor desemnat? Sau este, în schimb, o anticipare a Purgatoriului? Și cum să-ți dai seama de diferență?

În a doua noastră zi la Avilion, eu și cu Laura am plecat să o vedem pe Reenie. N-a fost greu să aflăm unde locuia: toată lumea din oraș știa. Sau cei de la braseria Betty's știa, pentru că acolo muncea acum, trei zile pe săptămână. Nu le-am spus lui Richard și Winifred unde ne ducem, fiindcă de ce să sporim atmosfera neplăcută de la micul dejun? Nu puteau să ne interzică în mod categoric, dar cu siguranță am fi atras o cantitate supărătoare de dispreț mocnit.

Am luat ursulețul pe care îl cumpărasem pentru copilul lui Reenie, de la Simpsons, în Toronto. Nu era un ursuleț prea drăgălaș – era sever și umplut până la refuz cu călți, și țeapăn. Semăna cu un funcționar de stat minor, sau cu un funcționar de stat din vremea aceea. Nu știi cum arată ei acum. Foarte probabil poartă jeansi.

Reenie și soțul ei locuiau într-una din căsuțele din piatră de calcar construite inițial pentru muncitorii de la fabrică – parter și etaj, acoperiș ascuțit, closet în fundul grădinii înguste – nu prea departe de unde locuiesc eu acum. Nu aveau telefon, așa că n-am putut s-o prevenim pe Reenie că venim. Când a deschis ușa și ne-a văzut pe amândouă acolo, a zâmbit larg și pe urmă a început să plângă. La fel și Laura, după o clipă. Eu stăteam cu ursulețul în brațe, simțindu-mă lăsată pe dinafară fiindcă nu plângeam și eu.

— Fiți binecuvântate, ne-a spus Reenie amândurora. Intrați să vedeți copilul.

Am mers pe coridorul cu linoleum pe jos și am intrat în bucătărie. Reenie o zugrăvisese în alb și adăugase perdele galbene, aceeași nuanță de galben ca a perdelelor de la Avilion. Am observat un set de cutii de tablă, tot albe, pe care scria cu galben: Făină, Zahăr, Cafea, Ceai. Nu era nevoie să mi se spună că Reenie făcuse singură aceste decorațiuni. Acestea și perdelele, și orice altceva pe care pusese mâna. Profita la maximum de acest talent al ei.

Copilul – adică tu, Myra, acum ai intrat și tu în poveste – era culcat într-un coș de rufe din răchită și se uita la noi fără să clipească, cu niște ochi rotunzi și mai albaștri decât sunt de obicei ochii bebelușilor. Trebuie să spun că semăna cu o budincă din carne cu grăsime, însă e drept că majoritatea poruncilor seamănă cu asta.

Reenie a insistat să ne facă o ceașcă de ceai. Acum eram niște tinere doamne, a spus ea: puteam să bem ceai adevărat, nu doar lapte cu puțin ceai în el, ca înainte. Se îngrășase; partea de dedesubt a brațelor ei, odinioară foarte tare și puternică, tremura puțin, și când s-a dus la aragaz a mers legănându-se. Avea mâinile dolofane, cu gropițe în dreptul degetelor.

— Mănânci pentru doi și pe urmă uiți să te oprești, a spus ea. Vedeti verigheta mea? N-aș putea să o mai scot decât dacă aș tăia-o. Va trebui să fiu îngropată cu ea.

A spus asta cu un oftat de mulțumire. Apoi pruncul a început să se agite, iar Reenie l-a luat și l-a pus pe genunchi, și s-a uitat la noi, peste masă, aproape sfidător. Masa (simplă, înghesuită, cu o mușama cu lalele galbene) era ca o prăpastie mare – de o parte eram noi două, de cealaltă, la o distanță uriașă acum, Reenie și pruncul ei, fără regrete.

Pentru ce regrete? Pentru că ne abandonase. Sau așa simțeam eu.

Purtarea lui Reenie avea ceva ciudat, nu față de copil ci față de noi în raport cu el – aproape ca și cum am fi prins-o cu ocaua mică. M-am întrebat de atunci – și trebuie să mă ierți, Myra, că pomenesc de asta, dar chiar n-ar trebui să

citești rândurile astea, și apoi curiozitatea a ucis pisica – m-am întrebat de atunci dacă nu cumva tatăl acestui copil nu e nicicum Ron Hincks, ci însuși tata. După plecarea mea în luna de miere, Reenie rămăsese singura servitoare la Avilion, și de jur împrejurul capului tatei turnurile se prăbușeau. Nu i s-ar fi aplicat ea ca o prișniță, în același spirit în care îi aducea o ceașcă de supă caldă sau o sticlă cu apă fierbinte? Alinare, împotriva frigului și întunericii.

În cazul acesta, Myra, ești sora mea. Sau soră vitregă. Nu că vom ști vreodată, sau eu una nu voi ști niciodată. Presupun că ai putea să mă dezgropi, și să iei o mostră de păr sau os sau ce s-o folosi, și s-o trimiți să fie analizată. Dar mă îndoiesc că ai merge atât de departe. Singura altă dovadă posibilă ar fi Sabrina – ați putea cădea de acord să comparați niște fragmente din voi. Dar pentru ca asta să se întâmple, ar trebui ca Sabrina să se întoarcă, și numai Dumnezeu știe dacă o va face vreodată. Ar putea fi oriunde. Ar putea fi moartă. Ar putea fi pe fundul mării.

Mă întreb dacă Laura știa de tata și Reenie, dacă într-adevăr era ceva de știut. Mă întreb dacă acesta a fost unul dintre multele lucruri pe care le știa, dar pe care nu le-a spus niciodată. Așa ceva este întru totul posibil.

Zilele petrecute la Avilion nu au trecut repede. Era tot prea cald, era tot prea umed. Nivelul apei din cele două râuri era scăzut: până și vârtejurile Louveteau-ului erau leneșe, și dinspre Jogues venea un miros neplăcut.

Stăteam în casă majoritatea timpului, în jilțul cu spetează îmbrăcată în piele, din biblioteca bunicului, cu picioarele atârând peste brațul lui. Rămășițele muștelor moarte iarna trecută erau încă încrustate în pervazul ferestrelor: pentru doamna Murgatroyd, biblioteca nu era o prioritate. Portretul bunicii Adelia prezida încă acolo.

Îmi petreceam după-amiezile cu albumele ei cu tăieturi din ziare, despre ceaiuri și vizitele fabienilor, și exploratorii cu demonstrațiile lor cu lanterna magică și relatările lor despre

obiceiurile ciudate ale indigenilor. Nu știu de ce i se pare cuiva ciudat că decorau țestele strămoșilor lor, mă gândeam. Și noi facem asta.

Sau răsfoiam reviste mondene vechi, aducându-mi aminte cum îi invidiasem cândva pe oamenii din ele, sau mă uitam prin cărțile de poezii, cu pagini subțiri ca foița, aurite pe margini. Poeziile care mă fermecau pe vremea domnișoarei Violentă acum mi se păreau exagerate și grețoase. *Ah, încalte, vină dară, ostoit* – limbajul arhaic al iubirii neîmpărtășite. Mă iritau astfel de vorbe, care îi făceau pe iubiții nefericiți – îmi dădeam seama acum – ușor caraghioși, ca însăși biata nefericită domnișoară Violentă. Cu margini fleșcăite, neclari, moi, ca un chec căzut în apă. Nimic pe care ai vrea să-l atingi.

Copilăria mi se părea deja departe – o epocă îndepărtată, ștersă și dulce-amăruie, ca florile uscate. Regretam pierderea ei, o voiam înapoi? Nu credeam asta.

Laura nu stătea în casă. Hoinărea prin oraș, cum făceam împreună înainte. Purta o rochie galbenă de bumbac, care cu o vară în urmă fusese a mea, și pălăria care mergea cu ea. Când o vedeam din spate aveam o senzație ciudată, de parcă m-aș fi văzut pe mine.

Winifred nu făcea niciun secret din faptul că se plictisea de moarte. În fiecare zi se ducea să înoate, de pe mica plajă privată de lângă hangarul de bărci, deși nu intra niciodată unde apa îi depășea înălțimea: de cele mai multe ori doar se bălăcea, purtând o uriașă pălărie ca de chinez, purpurie. Voia ca Laura și cu mine să mergem cu ea, dar noi am refuzat. Niciuna dintre noi nu știa să înoate prea bine, și mai și știam ce fel de lucruri se aruncau înainte în apă, și poate încă se aruncau. Când nu înota sau făcea plajă, Winifred rătăcea prin casă, făcând însemnări și schițe, și liste de imperfecțiuni – tapetul din holul din față chiar trebuia înlocuit, lemnul de sub scară mucegăise – sau trăgea câte un pui de somn în camera ei. Avilionul părea să o secătuiască de energie. Era liniștitor să știi că ceva putea să o facă.

Richard vorbea mult la telefon, interurban; sau se ducea pe durata zilei la Toronto. Restul timpului își făcea de lucru cu *Water Nixie*, supraveghind reparațiile. Scopul lui era să facă barca să plutească, spunea el, înainte să plecăm.

În fiecare dimineață i se aduceau ziarele.

— Război Civil în Spania, a spus într-o zi, la masă. Ei bine, era așteptat de mult.

— Asta e neplăcut, a spus Winifred.

— Nu pentru noi, a spus Richard. Atâta timp cât nu ne băgăm. Lasă-i pe comuniști și pe naziști să se omoare între ei – și unii și alții se vor băga în încăierare destul de curând.

Laura sărise peste masa de prânz. Era pe doc, singură, doar cu o ceașcă de cafea. Se ducea des acolo: asta îmi dădea emoții. Se întindea pe doc, își plimba un braț prin apă, și se uita în râu de parcă scăpase ceva acolo și îl căuta pe fund. Totuși, apa era prea întunecată. Nu vedeai mare lucru. Numai bancul ocazional de homari argintii care treceau în viteză ca degetele unui hoț de buzunare.

— Totuși, aș vrea să nu o facă, a spus Winifred. E foarte dezagreabil.

— Ne-ar prinde bine un război bun, a spus Richard. Poate va mai revigora lucrurile, va mai recupera din pierderile provocate de Depresiune. Știu câțiva indivizi care contează pe el. Unii or să facă o grămadă de bani.

Niciodată nu mi se spunea ceva despre situația financiară a lui Richard, însă în ultima vreme ajunsese să cred – din diverse aluzii și indicii – că nu avea așa de mulți bani cum crezusem odată. Sau nu îi mai avea. Restaurarea Avilionului fusese oprită – *amănată* – fiindcă Richard nu mai fusese dispus să cheltuiască. Asta conform lui Reenie.

— De ce vor face bani? am întrebat.

Știam foarte bine răspunsul, dar căpătasem obiceiul de a pune întrebări naive doar ca să văd ce aveau să spună Richard și Winifred. Ajustabila scară etică pe care o aplicau

în aproape toate domeniile vieții nu încetase încă să-mi rețină atenția.

— Pentru că așa sunt lucrurile, a spus scurt Winifred. Apropo, amica ta a fost arestată.

— Care amică? am întrebat, prea repede.

— Muierea aia, Callista. Iubițica tatălui tău. Cea care se crede artistă.

Mi-a dispăcut tonul ei, dar n-am știut să-l contracarez.

— A fost foarte bună cu noi când eram mici, am spus.

— Bineînțeles că trebuia să fie, nu?

— Îmi plăcea, am spus.

— Fără îndoială. M-a prins acum câteva luni – a încercat să mă convingă să cumpăr o pictură îngrozitoare sau o frescă sau ceva – un mănunchi de femei urâte în salopete, în niciun caz ce ar prefera cineva pentru sufragerie.

— De ce au arestat-o?

— Detașamentul Roșu, nu știu ce razie la o reuniune a progresiștilor. A sunat aici – era foarte agitată. Voia să vorbească cu tine. N-am văzut de ce trebuia să fii implicată și tu, așa că Richard s-a dus tocmai în oraș și a scos-o pe cauțiune.

— De ce a făcut asta? am întrebat. Abia dacă o cunoștea.

— Oh, așa e el, bun la inimă, a spus Winifred, zâmbind dulce. Cu toate că mereu a spus că oamenii ăia sunt o belea mai mare în pușcărie decât afară, nu-i așa, Richard? Fac atâta scandal în presă. Dreptate pentru asta, dreptate pentru aia. Poate că i-a făcut un serviciu primului-ministru.

— Mai e cafea? a întrebat Richard.

Asta însemna că Winifred trebuia să nu mai discute despre asta, însă ea a continuat.

— Sau poate că a considerat că datora asta familiei. Îmi închipui că s-ar putea s-o socoți un fel de suvenir de familie, ca un hârb vechi ce e trecut din mână în mână.

— Cred că am să mă duc la Laura, pe doc, am spus. E o zi tare frumoasă.

Pe toată durata conversației mele cu Winifred, Richard citise ziarul, dar acum a ridicat repede privirea.

— Nu, a spus el, stai aici. Îi cauți prea mult în coarne. Las-o în pace și o să-i treacă.

— Ce să-i treacă?

— Ce o roade, a spus Richard.

Întorsese capul ca să se uite la ea pe fereastră și, pentru prima dată, am observat că avea un început de chelie la spate, o pată rotundă de scalp rozaliu care se vedea prin părul șaten. Curând avea să aibă o tonsură.

— Vara următoare o să mergem la Muskoka, a spus Winifred. Nu pot să spun că această mică experiență de vacanță este un succes răsunător.

Către sfârșitul șederii noastre m-am hotărât să inspectez podul. Am așteptat până ce Richard era ocupat la telefon și Winifred zăcea într-un șezlong pe mica noastră fâșie de nisip, cu un șervet umed pe ochi. Atunci am deschis ușa care dădea spre scara podului, am închis-o în urma mea, și am urcat cât am putut de încet.

Laura era deja acolo, așezată pe un cufăr de cedru. Deschisese fereastra, ceea ce era o binecuvântare; altfel, locul ar fi fost înăbușitor. Se simțea un miros greu de cârpe vechi și excremente de șoareci.

A întors capul, fără grabă. Nu o speriasem.

— Bună, a spus ea. Aici trăiesc liliaci.

— Nu mă miră, am spus. Lângă ea era o pungă mare de hârtie. Ce ai acolo?

A început să scoată tot felul de lucruri – diverse mărunțișuri. Ceainicul de argint al bunicii, și trei cești cu farfurioare de porțelan, pictate manual, de la Dresda. Câteva linguri cu monogramă. Spărgătorul de nuci în formă de aligator, un buton de sidef de manșetă, desperecheat, un pieptene din baga, cu dinți lipsă, o brichetă de argint stricată, o olivieră minus oțetarul.

— Ce faci cu lucrurile astea? am întrebat. Nu poți să le iei la Toronto!

— Le ascund. Nu pot să devasteze totul.

— Cine?

— Richard și Winifred. Or să arunce lucrurile astea; i-am auzit vorbind despre vechiturile fără valoare. Mai devreme sau mai târziu se vor descotorosi de ele. Așa că salvez câteva lucruri, pentru noi. Am să le las sus aici, într-un cufăr. Astfel vor fi în siguranță, și vom ști unde sunt.

— Și dacă or să bage de seamă?

— N-or să bage de seamă. Nu e nimic cu adevărat valoros. Uite, a spus ea, am găsit vechile noastre caiete de exerciții. Erau încă aici, în același loc în care le-am lăsat. Mai ții minte când le-am adus aici? Pentru el?

Pentru Laura, Alex Thomas nu avea anevoie de un nume: era întotdeauna *el, lui*. O vreme crezusem că renunțase la el, sau renunțase la ideea lui, însă acum era evident că nu renunțase.

— E greu de crezut că am făcut asta, am spus. Că l-am ascuns aici, că n-am fost descoperite.

— Am fost atente, a spus Laura. S-a gândit o clipă, apoi a zâmbit. Nu m-ai crezut niciodată cu adevărat, privitor la domnul Erskine, a spus ea. Nu-i așa?

Presupun că ar fi trebuit să mint de-a dreptul. În loc de asta, am luat-o pe ocolite.

— Nu îmi plăcea. Era îngrozitor, am spus.

— Totuși, Reenie m-a crezut. Unde crezi că e?

— Domnul Erskine?

— Știi tu cine. A făcut o pauză, s-a întors să se uite iar pe fereastră. Mai ai încă fotografia?

— Nu cred că ar trebui să mai stărui asupra lui, Laura. Nu cred că o să mai apară. E puțin probabil.

— De ce? Crezi că a murit?

— De ce să fi murit? am spus. Nu cred că a murit. Cred doar că a plecat altundeva.

— Oricum, nu l-au prins, altfel am fi auzit. Ar fi scris în ziare, a spus Laura.

A adunat vechile caiete de exerciții și le-a băgat în punga de hârtie.

Am zăbovit la Avilion mai mult decât crezusem, și cu siguranță mai mult decât voiam: mă simțeam încorsetată acolo, zăvorâtă, incapabilă să mă mișc.

În ziua dinaintea plecării programate, am coborât la micul dejun, și Richard nu era acolo; numai Winifred, care mânca un ou.

— Ai ratat marea lansare, a spus ea.

— Care mare lansare?

A arătat cu mâna priveliștea, care era a Louveteau-ului pe o parte, și a Jogues-ului, pe cealaltă. M-a mirat să o văd pe Laura pe *Water Nixie*, îndepărtându-se în josul râului. Ședea la prova, ca un șef. Era cu spatele la noi. Richard era la timonă. Avea o beretă albă și îngrozitoare de marină.

— Cel puțin nu s-au dus la fund, a spus Winifred, cu o notă acidă.

— Tu n-ai vrut să mergi? am întrebat.

— Adevărul e ca nu.

Glasul ei avea un ton ciudat, pe care l-am luat drept gelozie: îi plăcea tare mult să fie implicată în orice proiect al lui Richard.

M-am simțit ușurată: poate că acum Laura avea să se mai înmoaie puțin, poate că avea să o lase mai ușor cu atitudinea înghețată. Poate că avea să înceapă să-l trateze pe Richard ca pe-o ființă umană, nu ca pe ceva care ieșise târându-se de sub o piatră. Asta sigur mi-ar fi făcut viața mai ușoară, m-am gândit. Ar fi destins atmosfera.

Totuși, nu a făcut-o. Mai curând, tensiunea a crescut, deși se inversase: acum Richard era cel care ieșea din cameră ori de câte ori Laura intra în ea. Era aproape ca și cum i-ar fi fost frică de ea.

— Ce i-ai spus lui Richard? am întrebat-o într-o seară, după întoarcerea la Toronto.

— Ce vrei să spui?

— În ziua aceea, când ai plecat cu el cu *Water Nixie*.

— Nu i-am spus nimic, a zis ea. De ce să-i fi spus?

— Nu știu.

— Nu-i spun niciodată nimic, pentru că n-am nimic de spus, a zis Laura.

Castanul

Mă uit peste ce am scris și știu că nu-i bine, nu din cauza a ce am așternut pe hârtie, ci din cauza a ce am omis. Ce nu există are o prezență, ca absența luminii.

Vrei adevărul, desigur. Vrei să pun lucrurile cap la cap. Dar asta nu o să-ți dea neapărat adevărul. Pasărea vie nu e oasele ei etichetate.

Azi-noapte m-am trezit brusc, cu inima bubuind. Dinspre fereastră se auzea un zângănit: cineva arunca cu pietricele în geam. M-am dat jos din pat și m-am dus orbecăind la fereastră, am ridicat tocul mobil mai sus și m-am aplecat în afară. Nu aveam ochelarii, dar vedeam destul de bine. Era lună, aproape plină, ca un păienjeniș de cicatrice vechi, iar sub ea strălucirea ambientală cvasiportocalie aruncată pe cer de luminile din stradă. Sub mine era trotuarul, peticit cu umbre și ascuns parțial de castanul din curtea din față.

Eram conștientă că nu trebuia să fie un castan acolo: că el era altundeva, la o distanță de o sută de mile, în fața casei în care trăisem cândva cu Richard. Totuși copacul era acolo, cu crengile întinse ca o plasă deasă și tare, cu florile lui ca niște fluturi de noapte albi licărind slab.

Zângănitul de sticlă s-a auzit iar. Era o formă acolo, aplecată: un bărbat care cotrobăia prin tomberoanele de gunoi, scuturând sticlele de vin în speranța disperată că poate mai era ceva în vreuna dintre ele. Un om al străzii bețiv, îmboldit de pustietate și sete. Avea mișcări furișe, băgăcioase, de parcă n-ar fi cotrobăit, ci spionat – căutând dovezi împotriva mea în gunoiul aruncat de mine.

Apoi s-a îndreptat de spate și s-a deplasat lateral, mai la lumină, și a ridicat privirea. Am văzut sprâncenele negre, scobiturile orbitelor, zâmbetul ca o tăietură albă pe ovalul oacheș al feței lui. În V-ul de sub gâtul lui era ceva alb: o cămașă. A ridicat mâna, a dus-o lateral. Un gest de salut, sau de despărțire.

Acum se îndepărta, și n-am putut să strig după el. Știa că n-am să pot să strig. Acum a dispărut.

Am simțit o apăsare în jurul inimii. *Nu, nu, nu, nu*, a spus un glas. Lacrimile îmi curgeau pe față.

Dar spuseseam asta cu glas tare – prea tare, pentru că Richard era treaz acum. Stătea în picioare chiar în spatele meu. Se pregătea să-și pună mâna pe gâtul meu.

Atunci m-am trezit cu adevărat. Stau culcată cu fața udă, cu ochii deschiși, uitându-mă în vidul cenușiu al tavanului, așteptând ca inima să-și încetinească goana nebună. Nu mai plâng des, când sunt trează; doar câteva lacrimi când și când. E o surpriză să constat că am făcut-o acum.

Când ești tânăr, crezi că tot ce faci e la îndemână. Te deplasezi din acum în acum, mototolești timpul în mâini, îl arunci. Ești propria ta mașină care gonește. Crezi că poți să scapi de lucruri, și de oameni – lăsându-i în urmă. Încă nu știi că au obiceiul să se întoarcă.

În vise, timpul e înghețat. Niciodată nu poți să scapi de unde ești.

Chiar se auzea un zăngănit de sticlă pe sticlă. M-am dat jos din pat – din patul meu adevărat de o persoană – și m-am dus la fereastră. Doi ratoni scotoceau prin tomberonul vecinilor de peste drum, răsturnând sticlele și cutiile de conserve. Gunoieri, în largul lor în groapa cu deșeuri. S-au uitat la mine, atenți, calmi, cu micile lor măști de hoți negre în lumina lunii.

Să aveți baftă, m-am gândit. Luați ce puteți, cât puteți s-o faceți. Cui îi pasă dacă e al vostru? Doar să nu fiți prinși.

M-am întors în pat și am rămas culcată în întunericul greu, ascultând respirația care știam că nu era acolo.

X

Asasinul orb: Oamenii-șopârla de pe Xenor

De săptămâni întregi colindă rafturile. Se duce la cea mai apropiată drogherie, cumpără câteva pile sau un bețișor din lemn de portocal, ceva neînsemnat, apoi trece pe lângă reviste, fără să pună mâna și atentă să nu fie văzută uitându-se, dar frunzărind titlurile cu ochii, în căutarea numelui lui. A unuia dintre numele lui. De acum le cunoaște, sau pe cele mai multe dintre ele: ea încasa cecurile înainte.

Povești fantastice. Povestiri stranii. Uluiitor. Le scanează pe toate.

În cele din urmă reperează ceva. Asta trebuie să fie: *Oamenii-șopârlă de pe Xenor. Primul episod palpitant din analele războaielor zycroniene.* Pe copertă, o blondă în ținută semibabiloniană, o robă albă strânsă bine sub sâniii improbabili cu o centură cu zale de aur, bijuterii de lapislazuli înfășurate în jurul gâtului, o semilună de argint încolțindu-i din cap. Are buze umede, gura deschisă, ochii mari, și e ținută bine de două creaturi cu gheare cu trei degete și ochi cu pupile verticale, care poartă doar niște sorturi roșii. Au fețele ca niște discuri aplatizate, pielea acoperită cu solzi, de culoarea lișiței argintii. Lucesc grozav, de parcă ar fi unși; sub pielea lor de un albastru cenușiu, mușchii se bombează și licăresc. Dinții din gurile lor fără buze sunt numeroși și ascuțiți ca niște ace. I-ar recunoaște oriunde.

Cum să pună mâna pe un exemplar? Nu din magazinul acesta, unde e cunoscută. Nu s-ar face să dea naștere la zvonuri, printr-o purtare ciudată de orice fel. La următorul drum la cumpărături, face un ocol pe la gară și localizează revista la standul de ziare de acolo. Zece cenți; plătește fără să-și scoată mânușile, rulează repede revista, o strecoară în geantă. Vânzătorul se uită la ea ciudat, dar așa fac bărbații.

Tot drumul de întoarcere în taxi strânge revista la piept, urcă scările cu ea pe furiș, se încuie în baie cu ea. Știe că

măinile îi vor tremura când va da paginile. Este o poveste de genul știfturilor citite în vagoanele de marfă, sau de școlari la lumina lanternei. De paznici de fabrici în miez de noapte, ca să nu adoarmă; de comis-voiajori prin hoteluri, după o zi nerodnică, fără cravată, desfăcuți la cămașă, cu picioarele în sus și whisky-ul în paharul pentru periuța de dinți. De polițiști într-o seară plictisitoare. Niciunul dintre ei nu va găsi mesajul care în mod sigur va fi ascuns undeva în tipăritură. Va fi un mesaj destinat numai ei.

Hârtia e atât de moale încât mai că i se rupe în mâini.

Aici, în baia încuiată, expusă pe genunchi în tipăritura necruțătoare, este Sakiel-Norn, cetatea cu o mie de splendori – zeii ei, obiceiurile ei, nemaipomeniții ei țesători de covoare, copiii ei înrobiți și maltratați, fecioarele pe cale să fie jertfite. Cele șapte mări ale ei, cele cinci luni ale ei, cei trei sori ai ei; munții dinspre apus și sinistrele lor morminte unde urlă lupii și frumoase femei nemoarte stau la pândă. Lovitura de palat își întinde tentaculele, regele își așteaptă sorocul, bănuind forțele desfășurate împotriva sa; Marea Preoteasă bagă în buzunar mitele.

Acum e noaptea dinainte sacrificiului: cea aleasă așteaptă în patul fatal. Dar unde e asasinul orb? Ce s-a ales de el și de iubirea lui pentru fata inocentă? Probabil că el păstrează partea asta pentru mai târziu, hotărăște ea.

Apoi, mai curând decât s-a așteptat, barbarii nemiloși atacă, îndemnați de maniacul lor conducător. Dar abia ce au pătruns pe porțile cetății când apare o surpriză: trei nave spațiale aterizează pe șesul de la est. Au forma unor ouă prăjite, sau a lui Saturn tăiat în două, și vin de pe Xenor. Din ele năvălesc oamenii-șopârlă, cu mușchii lor cenușii, văluriți, și chiloții lor de baie metalici și armamentul lor avansat. Au arme cu raze, lasouri electrice, mașini zburătoare acționate de un singur om. Tot soiul de dispozitive ultramoderne.

Invazia bruscă schimbă lucrurile pentru zycronieni. Barbari și civilizați, deținători de funcții și rebeli, stăpâni și

sclavi – toți uită diferențele dintre ei și fac front comun. Barierele de clasă dispar – snilfarzii își leapădă titlurile vechi împreună cu măștile de pe față, și își suflecă mânecile ridicând baricade alături de ygnirozi. Toți se salută cu numele de *tristok*, care (în mare) înseamnă *cel cu care am schimbat sânge*, adică tovarăș sau frate. Femeile sunt duse în temple și zăvorâte acolo pentru propria lor siguranță, la fel și copiii. Regele preia comanda. Forțele barbare sunt bine venite în cetate datorită dibăciei în luptă. Regele dă mâna cu Slujitorul Bucuriei și hotărâsc să împartă comanda. *Pumnul e mai mult decât suma degetelor lui*, spune regele, citând un vechi proverb. Cele opt porți grele ale cetății se închid la țanc.

Oamenii-șopârlă obțin un succes inițial pe câmpurile periferice, grație elementului surpriză. Ei capturează câteva posibile femei, care sunt închise în cuști, și privite printre gratii, cu balele curgând, de zeci de soldați-șopârlă. Însă apoi armata xenoriană înregistrează un recul: armele cu raze pe care se bazează nu funcționează prea bine pe planeta Zycron din cauza diferenței de forță gravitațională, lasourile electrice sunt eficiente numai în contact imediat cu adversarul, iar locuitorii Sakiel-Norn-ului sunt acum de cealaltă parte a unui zid foarte gros. Oamenii-șopârlă nu au destule mașini zburătoare ca să transporte o forță de asalt suficientă pentru a cuceri cetatea. De pe metereze, proiectilele se abat ca grindina asupra oricărui om-șopârlă care ajunge destul de aproape: zycronienii au descoperit că chiloții de metal al xenorienilor sunt inflamabili la temperaturi înalte, și aruncă mingi de smoală arzândă.

Conducătorul oamenilor-șopârlă face o criză de isterie, și cinci savanți-șopârlă sunt omorâți; în mod evident, Xenor nu este o democrație. Cei rămași în viață se pun pe treabă să rezolve problemele tehnice. Dacă li se dă destul timp și echipament corespunzător, afirmă ei, pot să dizolve zidurile Sakiel-Norn-ului. În plus, pot să pună la punct un gaz care să-i facă pe zycronieni să-și piardă cunoștința. După aceea vor putea să își aplice în voie metodele ticăloase.

Ăsta e sfârșitul primului episod. Dar ce s-a întâmplat cu povestea de dragoste? Unde sunt asasinul orb și fata fără limbă? În zăpăceala generală a fost uitată de tot – ultima dată a fost văzută ascunzându-se sub patul de brocart roșu – iar asasinul orb n-a apărut deloc. Dă paginile înapoi: poate i-a scăpat ceva. Dar nu, cei doi pur și simplu au dispărut.

Poate se va sfârși cu bine, în următorul episod palpitant. Poate îi va trimite vorbă.

Știe că această așteptare a ei are ceva nebunesc – el nu-i va trimite un mesaj, sau dacă o va face, nu așa va ajunge – dar nu se poate elibera de ea. Speranța e cea care toarce aceste fantezii, dorul e cel care stârnește aceste miraje – speranța zadarnică, dorul în van. Poate că mintea îi joacă feste, poate că o ia razna, poate că își pierde echilibrul, iese din balamale. *Iese din balamale*, ca o ușă stricată, ca o poartă sfărâmată, ca un seif ruginit. Când ți-ai ieșit din balamale, din tine, ies lucruri care ar trebui să fie ținute înăuntru, și intră alte lucruri care ar trebui să rămână afară. Zăvoarele își pierd puterea. Paznicii adorm. Parolele dau greș.

Se gândește: Poate s-a lepădat de mine. Lepădat e un cuvânt demodat, dar descrie exact chinul ei. Lepădarea de ea este ceva ce e de imaginat că el ar putea face. Sub imboldul momentului, ar putea muri pentru ea, dar să trăiască pentru ea ar fi cu totul altceva. El nu are talent la monotonie.

În ciuda rațiunii, așteaptă și pândește, lună de lună. Bântuie drogheriile, gara, toate standurile de ziare. Dar următorul episod palpitant nu apare.

Mayfair, mai 1937

BÂRFA DE LA MIEZUL ZILEI DIN TORONTO DE YORK

Anul acesta aprilie s-a zbunguit ca un miel și, imitând zburdalnica lui stare de spirit, sezonul de primăvară a fost în întregime cuprins de neastâmpărul vesel al sosirilor și plecărilor. Domnul și doamna Henry Ridelle s-au întors dintr-un sejur de iarnă în Mexic, domnul și doamna Johnson Reeves au revenit cu mașina din ascunzătoarea lor de la Palm Beach, Florida, iar domnul și doamna T. Perry Grange s-au întors din croaziera printre însoritele insule caraibe, în timp ce doamna R. Westerfield și fiica ei Daphe au plecat într-o vizită în Franța, și în Italia, „cu îngăduința lui Mussolini”, în vreme ce domnul și doamna W. McClelland sunt plecați în legendara Grecie. Soții Dumont Fletcher au petrecut un interesant sezon la Londra, și și-au făcut încă o dată intrarea pe scena noastră locală, tocmai la timp pentru Dominion Drama Festival, la care domnul Fletcher a fost arbitru.

Între timp, o intrare de alt gen a fost sărbătorită în decorul liliachiu și argintiu de la Arcadian Court, unde doamna Richard Griffen (odinioară domnișoara Iris Montfort Chase) a fost zărită la un prânz oferit de cumnata ei, doamna Winifred „Freddie” Griffen Prior. Tânăra doamnă Griffen, fermecătoare ca întotdeauna și una dintre cele mai importante mirese ale ultimului sezon, purta un elegant compleu din mătase azurie și o pălărie verde-Nil, și primea felicitări pentru sosirea unei fiice, Aimee Adelia.

Pleiadele au fost tot un zumzet în așteptarea vizitei vedetei lor, domnișoara Frances Homer, celebra susținătoare de monologuri, care, la Eaton Auditorium, și-a prezentat iarăși seria Femei cu destin, în care înfățișează femei din istorie și influența pe care au exercitat-o asupra vieții unor figuri de seamă ale lumii precum Napoleon, Ferdinand al Spaniei,

Horatio Nelson și Shakespeare. Domnișoara Homer a scânteiat de inteligență și vivacitate în rolul lui Nell Gywn; a fost dramatică înfățișând-o pe regina Isabela a Spaniei; Josefine interpretată de ea a fost o vinietă încântătoare, iar Lady Emma Hamilton a ei a fost o subtilă interpretare actoricească. Per total, a fost un spectacol pitoresc și fermecător.

Seara s-a încheiat cu un supeu cu bufet pentru Pleiade și oaspeții lor, oferit cu generozitate la Round Room de doamna Winifred Griffen Prior.

Scrisoare de la BellaVista

Cabinetul directorului,
Azilul BellaVista,
Amprior, Ontario
12 mai 1937

Dlui Richard E. Griffen

Președinte și președinte al Consiliului de administrație,
Griffen-Chase Royal Consolidated Industries Ltd.,
King Street West 20, Toronto, Ontario

Dragă Richard,

A fost o plăcere să mă întâlnesc cu tine în februarie – deși în împrejurări atât de regretabile – și să îți strâng mâna după atâția ani. Cu siguranță viețile noastre ne-au dus în direcții diferite din acele „frumoase zile ale regului de aur”.

Într-o notă mai sobră, îmi pare rău să îți aduc la cunoștință că starea tinerei tale cumnate, domnișoara Laura Chase, nu s-a îmbunătățit; mai curând s-a înrăutățit întrucâtva. Maniile de care suferă sunt adânc înrădăcinate. După părerea noastră, rămâne un pericol pentru ea însăși și trebuie ținută sub observație constantă, cu sedare când e necesar. Nu s-au mai spart ferestre, însă a fost un incident care a implicat o foarfecă; totuși vom face tot posibilul să împiedicăm o recurență.

Continuăm să facem tot ce ne stă în putere. Există mai multe tratamente noi pe care sperăm să le folosim cu efect pozitiv, îndeosebi „terapia cu șocuri electrice”, pentru care vom avea în curând echipamentul necesar. Cu permisiunea ta, o vom adăuga la tratamentul cu insulină. Avem mari speranțe în ceea ce privește o îmbunătățire decisivă, deși prognoza noastră este că domnișoara Chase nu va fi niciodată sănătoasă.

Oricât ar fi dureros, trebuie să solicit ca, în prezent, tu și soția ta să vă abțineți de la o vizită sau chiar de la a-i trimite

scrisori domnișoarei Chase, deoarece contactul cu oricare dintre voi are cu siguranță un efect distrugător asupra tratamentului. După cum știi, tu însuși ești centrul fixațiilor mai persistente ale domnișoarei Chase.

Săptămâna asta, miercuri, voi fi în Toronto, și aștept cu nerăbdare o conversație între patru ochi cu tine – la sediul companiei tale, întrucât tânăra ta soție, fiind proaspătă mămică, n-ar trebui să fie în mod nejustificat deranjată cu astfel de probleme tulburătoare. Atunci te voi ruga să semnezi formele necesare de consimțământ referitor la tratamentele pe care le propunem.

Îmi iau libertatea să alătur această factură pe luna trecută ca să o iei prompt în considerare.

Al tău sincer,

Dr. Gerald P. Witherspoon, Director

Asasinul orb: Turnul

Se simte greoaie și murdară, ca un sac cu rufe nespălate. Dar totodată, lipsită de vlagă și de substanță. Hârtia goală, pe care – abia vizibilă – se află urma fără culoare a unei semnături, nu a ei. Un detectiv ar putea să descopere, dar ea una nu poate fi deranjată. Nu poate fi deranjată să se uite.

Nu a renunțat la speranță, dar a pus-o bine: nu e pentru uzul cotidian. Între timp, corpul trebuie îngrijit. Nu are niciun rost să nu mănânci. E mai bine să-ți păstrezi cumpătul, iar hrănirea ajută la asta. Și micile plăceri: flori în care să-ți pui nădejdea, primele lalele de exemplu. E de prisos să te smintești. Să fugi pe stradă în picioarele goale, strigând *Foc!* Faptul că nu e niciun foc sigur va fi remarcat.

Cel mai bun mod de a păstra un secret este să pretinzi că nu există. *Foarte amabil*, spune ea către telefon. *Dar îmi pare tare rău. Nu pot să ajung atunci. Sunt legată de mâini și de picioare.*

În unele zile – zile senine și calde, mai ales – se simte îngropată de vie. Cerul e o cupolă de piatră albastră, soarele o gaură rotundă în ea, prin care lumina zilei reale strălucește batjocoritor. Ceilalți oameni îngropați cu ea nu știu ce s-a întâmplat: numai ea știe. Dacă ar fi să dea glas acestor cunoștințe, ar fi închisă pe veci. Singura ei șansă e să meargă înainte ca și cum totul ar fi normal, stând între timp cu ochii pe cerul albastru, senin, pândind crăpătura mare care nu se poate să nu apară până la urmă. După care el ar putea coborî prin ea pe o scară de frânghie. Scara va fi trasă sus cu ei doi agățați de ea, ținându-se bine unul de celălalt, pe lângă foișoare și turnuri și clopotnițe, prin crăpătura din cerul fals, lăsându-i pe ceilalți jos, pe pajiște, uitându-se la ei cu gura căscată.

Ce intrigă atotputernică și copilărească!

Sub cupola de piatră albastră plouă, arde soarele, bate vântul, se înseninează. E uimitor când te gândești cum sunt aranjate toate aceste efecte meteorologice naturaliste.

În vecinătate e un prunc. Plânsetele lui ajung cu intermitență la ea, ca purtate de vânt. Uși se deschid și se închid, zgomotul pruncului, al imensei lui furii crește și scade. E uimitor cum pot cei mici să zbiere. Respirația lui hârâită e uneori foarte aproape, sunetul aspru și moale, ca mătasea sfâșiată.

Stă culcată în pat, pe sau sub cearșafuri, în funcție de perioada din zi. Preferă o pernă albă, albă ca o infirmieră și ușor apretată. Mai multe perne care s-o sprijine, o ceașcă de ceai care s-o ancoreze, astfel încât să nu o ia valul. O ține în mâini, și dacă o să o scape pe podea, se va trezi. Nu face asta tot timpul, e departe de a fi trândavă.

Din timp în timp apare nepoftită reveria.

Și-l imaginează imaginându-și-o pe ea. Asta e salvarea ei.

Străbate în gând orașul, ia urma labirinturilor lui, a întortocheatelor lui străduțe murdare: fiecare întâlnire stabilită, fiecare rendez-vous în taină, fiecare ușă și scară și pat. Ce a spus el, ce a spus ea, ce au făcut, ce au făcut pe urmă. Chiar și dățile când au discutat aprins, s-au certat, s-au despărțit, au suferit, s-au împăcat. Cum le plăcea să se taie unul pe celălalt, să simtă gustul propriului sânge. Împreună eram distrugători, se gândește ea. Dar cum altfel putem să trăim, în zilele astea, dacă nu în mijlocul distrugerii?

Uneori îi vine să-i dea foc, să termine cu el; să termine cu dorul acesta nesfârșit, inutil. În cele din urmă, viața de fiecare zi și entropia corpului ei ar trebui să aibă grijă de asta – să o uzeze de tot, s-o vlăguiască, să șteargă locul acela din creierul ei. Dar niciun exorcism n-a fost destul, nici nu s-a străduit ea prea tare. Nu exorcism vrea ea. Vrea acea fericire înspăimântată, precum căderea din greșeală dintr-un aeroplan. Vrea privirea lui hămesită.

Ultima dată când l-a văzut, când s-au întors în camera lui – a fost ca înecul: totul se întuneca și mugea, dar în același timp era foarte argintiu, și lent, și limpede.

Asta înseamnă să fii în robie.

Poate că el poartă întotdeauna cu el o imagine a ei, ca într-un medalion; sau nu chiar o imagine, mai degrabă o diagramă. O hartă, ca pentru o comoară. Pe care va trebui să o recapete.

Mai întâi este pământul, mii de mile, cu un cerc exterior de stânci și munți, acoperiți cu gheață, fisurați, încrețiți; apoi pădure amestecată cu copaci doborâți de vânt, o lână încălțată, lemn mort putrezind sub mușchi, pe urmă ciudatul luminiș. Apoi landă și stepă bătute de vânt și dealuri roșii, aride, unde războiul merge înainte. În spatele stâncilor, la pândă în canioanele pârjolite, stau ghemuiți apărătorii. Sunt trăgători de elită.

După aceea vin satele, cu cocioabe mizere și draci de copii sașii și femei târând legături de vreascuri, drumurile de țară întunecate de tăvăleala porcilor. Apoi șinele de cale ferată care duc în orașe, cu găurile și depourile lor, cu fabricile și depozitele lor, cu bisericile lor și băncile de marmură. Pe urmă marile orașe, dreptunghiuri uriașe de întuneric și lumină, turn peste turn. Turnurile sunt placate cu diamant. Ba nu: ceva mai modern, mai credibil. Nu zinc, asta e pentru căzi de femei sărace.

Turnurile sunt placate cu oțel. Acolo se fac bombe, și tot acolo cad bombe. Însă el ocolește toate astea, scapă nevătămat tot drumul până în acest oraș, cel care o conține pe ea, cu casele și turlele lui care o înconjoară acolo unde stă în cel mai interior, cel mai central turn dintre toate, care nici măcar nu seamănă a turn. E camuflat: ai putea fi iertat că l-ai confundat cu o casă. Ascunsă în patul alb, ea e inima tremurândă a tuturor lucrurilor. Ținută sub cheie departe de pericol, însă ea e esența tuturor ăstora. Rostul tuturor ăstora este să o protejeze. Cu asta își petrec ei timpul – o apără de

toate celelalte. Se uită pe fereastră, și nimic nu poate să ajungă la ea, și ea nu poate să ajungă la nimic.

Ea este O-ul rotund, zero în esență. Un spațiu care se definește prin a nu exista deloc. De asta ei nu pot să ajungă la ea, nu pot s-o atingă, nici cu un deget. De asta nu pot să o citească. Are un zâmbet tare frumos, dar nu se află în spatele lui.

El vrea să o creadă invulnerabilă. Stând la fereastra ei luminată, având în spate o ușă încuiată. El vrea să fie chiar acolo, sub copac, să se uite în sus. Făcându-și curaj, se cațără pe zid, repede, dincolo de iederă și bordură, fericit ca un pungaș; se ghemuiește, ridică fereastra, pășește înăuntru. Radioul cântă încetișor, muzica de dans crește și scade în intensitate. Înăbușă pașii. Niciun cuvânt între ei, și astfel reîncepe delicata, migăloasa scotocire a cărnii. Înăbușită, ezitantă și neclară, ca din adâncul mărilor.

Ai dus o viață adăpostită, îi spusese el odată.

Ai putea să-i zici și așa, spusese ea.

Dar cum poate ea vreodată să iasă din viața ei, dacă nu prin el?

The Globe and Mail, 26 mai 1937

VENDETA ROȘIE ÎN BARCELONA PARIS. CORESPONDENȚA SPECIALĂ PENTRU *THE GLOBE AND MAIL*

Cu toate că veștile din Barcelona sunt strict cenzurate, corespondentul nostru de la Paris a aflat de ciocnirile dintre facțiunile republicane rivale din acel oraș. Conform zvonurilor, comuniștii susținuți de Stalin, bine înarmați de Rusia, fac epurări împotriva rivalului POUM, trotskyștii extremiști care au făcut front comun cu anarhiștii. Impetuoasele prime zile ale guvernării republicane au făcut loc unei atmosfere de suspiciune și teamă, deoarece comuniștii acuză POUM de trădare de „coloana a cincea”. Au fost observate lupte de stradă deschise, în care poliția era de partea comuniștilor. Se spune că mai mulți membri POUM sunt în închisoare sau la adăpost. În focul încrucișat e posibil să fi fost prinși mai mulți canadieni, însă aceste rapoarte rămân neverificate.

În altă parte în Spania, Madridul continuă să fie deținut de republicani, însă forțele naționaliste conduse de generalul Franco înregistrează succese importante.

Asasinul orb: Gara Union

Ea își îndoiaie gâtul, își reazemă fruntea pe marginea mesei, își imaginează sosirea lui.

E în amurg, luminile din gară sunt aprinse, în ele fața lui pare trasă. Undeva în apropiere este o coastă, ultra-marină: el aude țipetele pescărușilor. Sare în tren prin nori de abur șuierător, își saltă în plasa de bagaje sacul de sibir; apoi se prăbușește pe banchetă, scoate sendviciul pe care l-a cumpărat, îl dezvelește din hârtia mototolită, îl desface. Aproape că e prea obosit ca să mănânce.

Lângă el e o femeie în vârstă, care tricotează ceva roșu, un pulover. Știe ce tricotează pentru că îi spune ea; i-ar spune totul despre asta dacă ar lăsa-o, despre copiii ei, despre nepoții ei; nu încapă îndoială că are fotografii la minut, dar el nu dorește să audă o poveste ca a ei. Nu se poate gândi la copii, după ce a văzut prea mulți copii morți. Copiii sunt cei care i-au rămas în minte, chiar mai mult decât femeile, mai mult decât bătrânii. Priveliștea lor era întotdeauna foarte surprinzătoare: ochii lor somnoroși, mâinile de ceară, degetele desfăcute moi, păpușa zdrențuroasă de cârpă, îmbibată în sânge. Întoarce capul, își privește chipul în fereastra nopții, scobit, încadrat de părul care pare ud, cu pielea de un negru verzuliu, mănjită de funingine, și formele întunecate ale copacilor care aleargă dincolo de ea.

Trece peste genunchii femeii și iese pe coridor, stă între vagoane, fumează, aruncă chiștocul, urinează în gol. Se simte luând același drum – prefăcându-se în nimic. Ar putea să cadă de aici și să nu fie găsit niciodată.

Mlaștină, un orizont vag întrezărit. Se întoarce la locul lui. În tren e frig și umezeală, sau prea cald și zăpușeală; el fie transpiră, fie dărdăie, poate ambele: arde și îngheață, ca în iubire.

Tapițeria țepoasă a spătarului banchetei este prăfuită și incomodă, și îi zgârie obrazul. În cele din urmă adoarme, cu gura deschisă, cu capul căzut într-o parte, rezemat de

geamul murdar. Are în urechi țacănitul andrelor și, sub asta, zângănitul roților pe șinele de fier, ca bătăile unui metronom neobosit.

Acum ea și-l imaginează visând. Și-l imaginează visând-o pe ea, cum îl visează ea pe el. Pe un cer de culoarea ardeziei ude zboară unul spre celălalt cu aripi tainice, invizibile, căutând, cercetând, luând-o brusc înapoi, atrași de speranță și dor, zăpăciți de teamă. În vis se ating, se întrepătrund, e mai mult ca o coliziune, și acesta este sfârșitul zborului. Cad spre pământ, parașutiști încurcați, îngeri peticiți și murdari de zgură, iubirea fâlfâind în urma lor ca mătasea sfâșiată. Focul de la sol al inamicului le iese în întâmpinare.

Trece o zi, o noapte, o zi. Într-o haltă el coboară, cumpără un măr, o coca-cola, o jumătate de pachet de țigări, un ziar. Ar fi trebuit să aducă o jumătate de sticlă cu băutură sau chiar o sticlă întreagă, pentru uitarea care e în ea. Privește pe ferestrele încețoșate de ploaie ale trenului la câmpiile lungi și plate care se desfășoară ca niște carpete țepoase, la pâlcurile de copaci; ochii i se împăienjenesc de somn. Seara e un apus zăbovitor, care se retrage spre vest în violet. Noaptea cade cu instabilitatea ei, cu pornirile și opririle ei, cu țipetele de fier ale trenului. În spatele ochilor lui e roșeață, roșul micuțelor focuri întreținute, al exploziilor din aer.

El se trezește când cerul se luminează; distinge apă într-o parte, întinsă și nețarmurită și argintie, lacul interior în sfârșit. De cealaltă parte a șinelor sunt case mici, deprimare, cu rufe atârând pe frânghii în curți. Apoi un furnal acoperit cu cărămidă, o fabrică cu ochi inexpresivi și un coș înalt; apoi altă fabrică, cu multele ei ferestre reflectând albastrul cel mai pal.

Ea și-l imaginează coborând în începutul de dimineață, trecând prin gară, prin holul lung și boltit, străjuit de stâlpi, pe pardoseala de marmură. Acolo plutesc ecouri, glasuri nedeslușite răspândite de difuzoare, ale căror mesaje sunt neclare. Aerul miroase a fum – fumul țigărilor, al trenurilor, al orașului însuși, care seamănă mai degrabă cu praful. Și ea

merge prin acest praf sau fum; e gata să desfacă brațele, să fie ridicată în aer de el. Bucuria o gătuie, imposibil de deosebit de panică. Nu-l vede. Soarele intră pe ferestrele înalte și arcuite, aerul plin de fum ia foc, pardoseala lucește. Acum el se ivește, în celălalt capăt, cu fiecare detaliu distinct – ochiul, gura, mâna – deși tremurat, ca o reflexie pe un iaz înflorat de adierea vântului.

Dar mintea ei nu-l poate reține, nu poate fixa amintirea înfățișării lui. Este ca și cum peste apă ar sufla o briză și el s-ar dispersa în culori frânte, în vălurele; apoi se formează din nou altundeva, dincolo de stâlpul următor, luându-și corpul obișnuit. În jurul lui e o licărire.

Licărirea e absența lui, dar ei i se pare lumină. Este simpla lumină a zilei care luminează totul din jurul ei. Fiecare dimineață și noapte, fiecare mănușă și pantof, fiecare scaun și farfurie.

XI

Cabina

De aici înainte lucrurile iau o întorsătură mai întunecată. Dar tu știai că așa o să fie. O știai, pentru că știi deja ce s-a întâmplat cu Laura.

Laura nu o știa, bineînțeles. Nu avea nicio intenție să facă pe eroina romantică, osândită. Abia mai târziu a ajuns asta, în cadrul felului în care a sfârșit, și astfel în mintea admiratorilor ei. În decursul vieții a fost în mod frecvent enervantă, ca oricine. Sau plicticoasă. Sau veselă, putea să fie și așa: în condițiile potrivite, al căror secret era cunoscut numai de ea, putea să alunece într-un fel de extaz. Pentru mine, cele mai vii acum sunt străfulgerările ei de veselie.

Și astfel, în amintire, rătăcește prin activitățile ei lumești, pentru ochiul din afară nimic foarte neobișnuit – o fată cu păr minunat, care urcă un deal, cufundată în gânduri. Există multe astfel de fete fermecătoare, gânditoare, pământul e plin de ele, la fiecare minut se naște una. De cele mai multe ori, acestor fete nu li se întâmplă nimic ieșit din comun. Ba una, ba alta, și pe urmă îmbătrânesc, însă Laura a fost singularizată, de tine, de mine. Într-un tablou adună flori de câmp, lucru pe care rareori îl făcea în viața reală. Zeul cu față pământie stă ghemuit în spatele ei, în umbra pădurii. Numai noi îl vedem. Numai noi știm că se va năpusti.

M-am uitat peste ce am așternut pe hârtie până acum, și mi se pare nepotrivit. Poate e prea multă frivolitate în cele ce am scris, sau prea multe lucruri care ar putea fi luate drept frivolitate. O grămadă de haine, stiluri și culori demodate acum, aripi de fluturi căzute. O mulțime de dineuri, nu întotdeauna foarte bune. Mic dejunuri, picnicuri, voiajuri peste ocean, baluri costumate, ziare, plimbări cu barca pe fluviu. Aceste subiecte nu se prea asortează cu tragedia. Dar în viață, tragedia nu e un țipăt îndelungat. O înșiruire de ore banale, de zile, de ani, și apoi clipa neașteptată: lovitura de cuțit, explozia obuzului, plonjeul mașinii de pe pod.

Acum e aprilie. Ghiociei au apărut și s-au dus, a răsărit șofranul. Curând voi putea să mă instalez pe veranda din spate, la vechea mea masă de lemn, cenușie și zgâriată, cel puțin când vremea e însorită. Pe trotuar nu mai e gheață, așa că am început să mă plimb iar. Lunile de iarnă de inactivitate m-au slăbit; o simt în picioare. Cu toate acestea sunt hotărâtă să reintru în posesia teritoriilor de odinioară, să-mi vizitez iar adăpătoarele.

Astăzi, cu ajutorul bastonului și cu mai multe pauze pe drum, am reușit să ajung până la cimitir. Erau acolo cei doi îngeri Chase, neafecțați în mod evident de iarna petrecută în zăpadă; erau acolo numele familiei, doar ușor mai necitețe, dar s-ar putea ca vederea mea să fie de vină. Mi-am trecut degetele peste aceste nume, peste literele lor; în ciuda durității lor, a tangibilității lor, păreau să se înmoaie sub atingerea mea, să se estompeze, să tremure. Timpul le-a atacat cu dinții lui ascuțiți, invizibili.

Cineva curățase de pe mormântul Laurei frunzele ude de astă-toamnă. Era acolo un mic buchet de narcise albe, ofilite deja, cu cozile înfășurate în folie de aluminiu. L-am ridicat și l-am aruncat în cel mai apropiat coș de gunoi. Cine cred ei, acești adoratori ai Laurei, că apreciază aceste ofrande ale lor? Mai la obiect, cine cred că adună după ei? Ei și gunoiul lor floral, care murdăresc aceste locuri cu simbolurile dureții lor prefăcute.

Am să-ți dau eu ceva ca să ai de ce să plângi, spunea Reenie. Dacă am fi fost copiii ei adevărați, ne-ar fi palmuit. Dar pentru că nu eram, nu a făcut-o niciodată, așa că nu am aflat niciodată ce putea fi acest amenințător *ceva*.

Pe drumul de întoarcere, m-am oprit la gogoșerie. Probabil arătam la fel de obosită cum mă simțeam, fiindcă o chelneriță a venit imediat. De obicei nu se servește la mese, trebuie să stai în picioare la tejghea și să-ți cari singur lucrurile, dar fata asta – o fată cu o față ovală, păr negru, îmbrăcată în ceea ce semăna cu o uniformă neagră – m-a

întrebat ce să-mi aducă. Am comandat o cafea și, ca variație, o brișă cu afine. Apoi am văzut-o vorbind cu o altă fată, cea de la tejghea, și mi-am dat seama că nu era deloc chelneriță, ci clientă ca mine: uniforma ei neagră nici măcar nu era uniformă, doar un sacou și pantaloni largi. Undeva pe ea licărea ceva argintiu, fermoare poate: n-am deslușit detaliile. Până să apuc să-i mulțumesc așa cum se cuvine, a dispărut.

Este foarte revigorant să descoperi politețe și respect la fete de vârsta aceea. În mod frecvent (am reflectat, gândindu-mă la Sabrina) dau dovadă numai de ingraturitudine egoistă. Însă ingraturitudinea egoistă este armura celor tineri; cum s-ar descurca în viață fără ea? Cei bătrâni le doresc tinerilor numai bine, dar le doresc și răul: le-ar plăcea să-i devoreze și să le absoarbă vitalitatea și să rămână nemuritori. Fără protecția ursuzeniei și frivolității, toți copiii ar fi zdrobiți de trecut – trecutul altora, pus pe umerii lor. Egoismul este grația lor salvatoare. Până la un punct, desigur.

Chelnerița în halat albastru a adus cafeaua; și brișă, ceea ce am regretat aproape imediat. N-am putut să mănânc prea mult din ea. Totul din restaurante devine prea mare, prea greu – lumea materială care se manifestă ca niște bulgări uriași și umezi de aluat.

După ce am băut câtă cafea am putut, am pornit să revăd toaleta. În cabina din mijloc, inscripțiile de astă-toamnă fuseseră acoperite cu vopsea dar, din fericire, începuseră cele din acest sezon. În dreapta sus, un set de inițiale își declara cu sfială iubirea pentru alt set, ca de obicei. Dedesubt, scris frumos cu albastru, cu litere de tipar:

Înțelepciunea vine din experiența. Experiența vine din lipsa de înțelepciune.

Sub asta, scris cursiv cu pix roșu: *Pentru o fată cu experiență, sun-o pe Anita Gură-Puternică, te voi duce în rai, și un număr de telefon.*

Și, sub asta, cu majuscule, și marker roșu: *Judecata de Apoi e aproape. Pregătește-te să-ți cunoști Osânda, și asta se referă la tine Anita.*

Uneori mă gândesc – ba nu, uneori cochetez cu ideea – că aceste mângălituri din toaletă sunt în realitate opera Laurei, care acționează ca de la mare distanță prin intermediul brațelor și mâinilor fetelor care le scriu. O idee tâmpită, însă una plăcută, până fac următorul pas logic de a deduce că, în acest caz, toate trebuie să-mi fie destinate mie, căci cine altcineva o mai cunoaște pe Laura în acest oraș? Dar dacă îmi sunt destinate mie, ce vrea să spună Laura prin ele? Nu ceea ce spune.

Alteori simt un imbold puternic să mă alătur și eu, să contribui; să-mi unesc glasul tremurător cu corul anonim de serenade trunchiate, de scrisori de iubire mângălite, de anunțuri obscene, de imnuri și înjurături.

Degetul Mișcător scrie și, după ce a scris,
Trece mai departe; nici toată Evlavia, nici Istețimea voastră
N-o să-l ademenească înapoi să taie o jumătate de Rând,
Nici toate Lacrimile voastre n-or să șteargă o Vorbă.

Ha! Mă gândesc. Asta i-ar lăsa cu gura căscată.

Într-o zi, când am să mă simt mai bine, am să mă întorc acolo și chiar am să scriu asta. Ar trebui să-i înveselească pe toți, căci oare nu asta e ce vor ei? Ce vrem noi toți: să lăsăm în urma noastră un mesaj care să aibă efect, măcar dacă unul cumplit; un mesaj care nu poate fi șters.

Dar astfel de mesaje pot fi periculoase. Gândește-te de două ori înainte să-ți dorești ceva, și mai ales înainte să dorești să te transformi în mâna sorții.

(Gândește-te de două ori, spunea Reenie. De ce numai de două ori? întreba Laura.)

Pisoiul

A venit septembrie, apoi octombrie. Laura era iar la școală, la altă școală. Acolo kilturile erau gri cu albastru, în loc de maro cu negru; altfel, din câte îmi dădeam seama, școala asta era la fel ca prima.

În noiembrie, chiar după ce a împlinit șaptesprezece ani, Laura l-a anunțat pe Richard că își irosea banii. Avea să continue să meargă la școală dacă el o cerea, avea să stea la un pupitru, dar nu învăța nimic folositor. A declarat asta cu calm și fără ranchiună și, foarte surprinzător, Richard a cedat.

— Oricum, chiar nu are nevoie să meargă la școală, a spus el. Nu o să fie niciodată nevoită să muncească pentru a-și câștiga existența.

Dar Laurei trebuia să i se dea o ocupație, exact ca mie. A fost înrolată în una dintre cauzele lui Winifred, o organizație voluntară numită Abigails, care avea de a face cu vizitarea spitalelor. Abigails era un grup arogant: fete de familie bună, instruite pentru a fi viitoare Winifred. Își puneau șorțuri de lăptărese, cu lalele aplicate pe platcă, și umblau aiurea prin secțiile spitalelor, unde trebuiau să stea de vorbă cu pacienții, să le citească poate, și să-i înveselească – cum anume nu se specifica.

Laura s-a dovedit expertă la asta. Nu-i plăceau celelalte Abigails, asta se înțelege de la sine, dar a făcut o pasiune pentru șorț. În mod previzibil, era atrasă de secțiile în care erau internați cei nevoiași, pe care celelalte Abigails aveau tendința să le evite din cauza duhorii și insuportabilității. Aceste secții erau pline de rebuturi: bătrâne cu demență, veterani săraci urmăriți de ghinion, bărbați fără nas cu sifilis de gradul al treilea și alții asemenea. În aceste sectoare infirmierele erau insuficiente, și în scurtă vreme Laura îndeplinea sarcini care, strict vorbind, nu erau treaba ei. Se părea că ploștile și vomitatul nu o deranjau, nici înjurăturile și delirările și nebunia generală. Nu situația asta o avusese

în gând Winifred, dar destul de curând a fost cea la care am rămas.

Infirmierele o socoteau pe Laura un înger (sau unele dintre ele; altele considerau pur și simplu că le stătea în cale). Conform lui Winifred, care încerca să nu scape din ochi lucrurile și avea spioni, se spunea că Laura era deosebit de bună în cazurile fără speranță. Se pare că nu înțelegea faptul că erau pe moarte, spunea Winifred. Trata starea lor ca fiind obișnuită, normală chiar, lucru pe care – presupunea Winifred – ei trebuie să-l fi găsit liniștitor într-un anumit fel, deși o persoană normală nu l-ar fi găsit. Pentru Winifred, această aptitudine, sau talent al Laurei era încă un semn al firii ei fundamental bizare.

— Trebuie să aibă nervi de oțel, spunea Winifred. Eu sigur n-aș putea s-o fac. N-aș *suporta*. Gândește-te la mizerie!

Între timp, planurile pentru debutul Laurei erau în plină desfășurare. Aceste planuri nu îi fuseseră încă împărtășite Laurei: o făcusem pe Winifred să creadă că reacția ei nu avea să fie pozitivă. În acest caz, a spus Winifred, toată treaba trebuie aranjată, apoi prezentată ca *un fait accompli*; sau, și mai bine, se putea renunța de tot la debut dacă principalul lui obiectiv era atins deja, principalul obiectiv fiind un mariaj strategic.

Luam masa la Curtea arcadiană; Winifred mă invitase acolo, eram doar noi două, să ticluim o stratagemă pentru Laura, cum s-a exprimat ea.

— Stratagemă? am întrebat.

— Știi tu ce vreau să spun, a zis Winifred. Nu dezastruoasă.

Ținând seama de toate – a continuat ea – cel mai bun lucru la care se putea spera pentru Laura era ca un băiat bogat și cumsecade să muște momeala și să o ceară în căsătorie, și să o ducă la altar. Ba și mai bine, un bărbat de treabă, bogat și prost, care nici să nu vadă momeala decât când era prea târziu.

— La ce momeală te-ai gândit? am întrebat.

M-am întrebat dacă asta era schema pe care o folosise chiar Winifred când îl capturase pe iluzoriul domn Prior? Își ascunsese firea până în luna de miere și atunci îl luase absolut prin surprindere? De asta nu era niciodată văzut, decât în fotografii?

— Trebuie să recunoști că Laura e mai mult decât ciudată, a spus Winifred.

S-a oprit să-i zâmbească cuiva peste umărul meu și să-și fluture degetele a salut. Brățările ei de argint au zăngănit; purta prea multe.

— Ce vrei să spui? am întrebat-o moale.

Colecționarea explicațiilor lui Winifred devenise pentru mine un hobby reprobabil.

Winifred și-a ținut buzele. Rujul ei era portocaliu, buzele ei începeau să se încrețească. În ziua de azi am spune că e de la prea mult soare, dar oamenii nu făcuseră încă legătura asta, și lui Winifred îi plăcea să fie bronzată; îi plăcea patina metalică.

— Nu e pe gustul tuturor bărbaților. Spune niște lucruri foarte ciudate. Îi lipsește... îi lipsește *prudența*.

Winifred era cu pantofii verzi din piele de aligator, dar nu-i mai consideram eleganți; îi consideram în schimb de prost gust. Multe lucruri la Winifred pe care odinioară le găseam misterioase și ademenitoare acum le găseam evidente, doar pentru că știam prea multe. Marea ei poleială era email ciobit, lustrul ei era spoială. Mă uitasem după cortină, văzusem sforile și scripeții, văzusem sârmele și corsetele. Îmi dezvoltasem gusturi proprii.

— Ca de pildă? am întrebat. Ce lucruri ciudate?

— Ieri mi-a spus că numai iubirea e importantă, nu căsătoria. A spus că Iisus e de acord cu ea.

— Mă rog, acesta e punctul ei de vedere, am spus. Nu-și face scrupule în privința asta. Dar nu se referă la sex, să știi. Nu se referă la *eros*.

Când Winifred nu înțelegea un lucru, fie râdea de el, fie îl ignora. Pe acesta l-a ignorat.

— Toate se referă la sex, fie că o știi sau nu. O părere ca asta ar putea să bage o fată ca ea în multe necazuri.

— Cu timpul, o să scape de asta, am spus, deși nu credeam.

— Nu prea curând. Fetele cu capul în nori sunt de departe cele mai rele – bărbații profită. Tot ce ne trebuie e un Romeo obscen. Asta i-ar schimba părerea.

— Ce propui, atunci? am întrebat, privind-o inexpressiv.

Mă foloseam de această privire inexpressivă ca să-mi ascund enervarea sau chiar mânia, dar pe Winifred nu făcea decât să o stimuleze.

— Cum spuneam, să o mărităm cu un bărbat cumsecade care nu știe cum stă treaba. Pe urmă poate să se joace mai târziu de-a iubirea, dacă asta vrea. Atâta timp cât o face pe șest, nimeni nu va spune nu.

M-am jucat cu furculița prin resturile de plăcintă cu pui. În ultima vreme Winifred învățase multe expresii argotice. Îmi închipui că le considera la modă: ajunsese la vârsta la care începea să o preocupe să fie la modă.

Era evident că nu o cunoștea pe Laura. Îmi era greu să înțeleg ideea că Laura ar face pe șest ceva de genul acesta. Mai degrabă chiar pe trotuar, în plină zi. Ar fi vrut să ne sfideze, să ne bage asta sub nas. Să fugă cu iubitul, sau ceva la fel de melodramatic. Să ne arate nouă, celorlalți, ce ipocriți suntem.

— Laura va avea bani, când o să aibă douăzeci și unu de ani, am spus.

— Nu destui, a spus Winifred.

— Poate că pentru Laura vor fi destui. Poate că vrea pur și simplu să ducă propria-i viață.

— Propria viață! a spus Winifred. Gândește-te numai ce ar face cu ea!

Nu avea niciun rost să încerc să o abat pe Winifred de la subiect. Era ca un satâr ridicat în aer.

— Ai vreun candidat? am întrebat.

— Nimic sigur, dar lucrez la asta, a spus cu vioiciune Winifred. Sunt câțiva oameni care nu s-ar supăra să aibă relațiile lui Richard.

— Nu te deranja prea mult, am murmurat.

— Oh, și ce-o să facem dacă nu mă deranjez? a spus veselă Winifred.

— Am auzit că ai contrariat-o pe Winifred, i-am spus Laurei. Ai făcut-o să se agite toată. Ai tachinat-o cu Amorul Liber.

— Nici n-am spus Amor Liber, a zis Laura. Am spus doar că mariajul este o instituție demodată. Am spus că nu are nicio legătură cu iubirea, atâta tot. Iubirea înseamnă să dăruiești, căsătoria înseamnă să vinzi și să cumperi. Nu poți să treci iubirea într-un contract. Pe urmă am spus că în Rai nu există căsătorie.

— Aici nu suntem în Rai, am spus. În caz că n-ai observat. Oricum, ai băgat-o în sperieți.

— N-am făcut decât să spun adevărul. Își împingea pielița de la unghii cu bețișorul meu din lemn de portocal. Cred că acum o să înceapă să mă prezinte oamenilor. Întotdeauna se bagă unde nu-i fierbe oala.

— Se teme doar că ai putea să-ți distrugi viața. Dacă ții morțiș la iubire, adică.

— Faptul că te-ai măritat ți-a ferit viața de distrugere? Sau e prea devreme ca să-ți dai seama?

Am ignorat tonul.

— Totuși, ce crezi?

— Ai un parfum nou. Ți l-a dat Richard?

— Despre ideea căsătoriei, vreau să spun.

— Nimic.

Acum își peria părul lung și blond, cu peria mea de păr, așezată la masa mea de toaletă. În ultima vreme manifesta mai mult interes pentru aspectul ei; începuse să se îmbrace foarte elegant, atât cu hainele ei cât și cu ale mele.

— Vrei să spui că nu te prea gândești la asta? am întrebat.

— Nu. Nu mă gândesc deloc la asta.

— Poate ar trebui, am spus. Poate ar trebui să te gândești barem o clipă la viitorul tău. Nu poți s-o ții o veșnicie doar mergând agale și...

Am vrut să spun *nefăcând nimic*, dar ar fi fost o greșeală.

— Viitorul nu există, a spus Laura. Căpătase obiceiul de a vorbi cu mine de parcă eu aș fi fost sora mai mică și ea cea mare; de parcă trebuia să-mi vorbească deslușit ca să pricep mai ușor. Apoi a spus una dintre ciudățeniile ei. Dacă ai fi un echilibrist legat la ochi care traversează cascada Niagara pe o sârmă înaltă, la ce ai fi mai atentă – la mulțimea de pe țărmul îndepărtat, sau la picioarele tale?

— La picioarele mele, presupun. Aș vrea să nu mai folosești peria mea de păr. Nu e igienic.

— Dar dacă ești prea atentă la picioare, ai să cazi. Ai să cazi și dacă ești prea atentă la mulțime.

— Și care e răspunsul corect?

— Dacă ai muri, peria asta de păr ar mai fi a ta? a spus ea, privindu-se din profil cu coada ochiului. În oglindă, asta îi dădea o expresie vicleană, neobișnuită la ea. Morții pot să dețină lucruri? Și dacă nu, ce o face să fie acum „a ta”? Inițialele de pe ea? Sau microbii tăi?

— Nu mă mai sâcâi, Laura!

— Nu te sâcâi, a spus Laura, punând peria jos. Gândesc. Tu niciodată nu îți dai seama de diferență. Nu știi de ce ascuți ce spune Winifred. Este ca și cum ai asculta o cursă de șoareci. Una fără șoarece în ea, a adăugat.

Devenise altfel în ultima vreme: devenise dificilă, indiferentă, nesăbuită într-un fel nou. Nu mai sfida fățiș. O bănuiam că se apucase de fumat, pe ascuns; o dată sau de două ori am simțit-o mirosind a tutun. A tutun și a încă ceva: ceva prea bătrân, prea știutor. Ar fi trebuit să fiu mai atentă la schimbările care se petreceau cu ea, dar aveam în minte multe alte lucruri.

Am așteptat până la sfârșitul lui octombrie să-i spun lui Richard că sunt gravida. Am spus că voisem să fiu sigură. A manifestat bucuria convențională și m-a sărutat pe frunte. „Bravo”, a spus. Nu făceam decât ce se aștepta de la mine.

Un avantaj a fost că acum mă lăsa cu conștiinciozitate în pace noaptea. Nu voia să strice ceva, spunea el. I-am spus că e foarte grijuliu.

— Și de acum înainte ai să bei gin cu porția. N-am să permit nicio năzbâtie, a spus el, atenționându-mă cu degetul într-un fel pe care l-am găsit sinistru. Mă alarma mai mult în momentele lui de frivolitate decât în restul timpului: era ca și cum m-aș fi uitat la o șopârlă care se zbenguie. Vom avea cel mai bun doctor, a adăugat el. Indiferent cât costă.

Punerea lucrurilor pe o temelie comercială era ceva liniștitor pentru amândoi. Cu bani în joc, știam cum stăteam: eram, pur și simplu, purtătoarea unui colet foarte scump.

După primul mic țipăt de spaimă autentică, Winifred s-a agitat în mod nesincer. De fapt, chiar era alarmată. Bănuia (pe bună dreptate) că faptul de a fi mama unui fiu și moștenitor, sau chiar și numai a unui moștenitor avea să îmi confere în ochii lui Richard un prestigiu mai mare decât avusesem până acum, și mult mai mare decât cel la care eram îndreptățită. Mai mare pentru mine și mai mic pentru ea. Avea să fie în căutarea unor moduri de a mă reduce la dimensiunea mea adevărată: mă așteptam să apară în orice clipă cu planuri amănunțite de decorare a camerei copilului.

— Când să așteptăm fericitul eveniment? a întreat ea, și mi-am dat seama că urma să am parte de o doză prelungită de limbaj sfios din partea ei.

De acum avea să fie *nou-sositul* și *un cadou de la barză* și *micuțul străin*, non-stop. Winifred putea să fie foarte afectată și poznașă când era vorba de subiecte care o emoționau.

— În aprilie, cred, am spus. Sau în martie. N-am fost încă la doctor.

— Dar *trebuie* să știi, a spus ea, arcuindu-și sprâncenele.

— N-am mai făcut asta niciodată, am spus, îmbufnată. Nu mă *așteptam* la asta. N-am fost atentă.

Într-o seară m-am dus în camera Laurei să-i dau aceeași veste. Am bătut la ușă; cum n-a răspuns, am deschis-o încet, gândindu-mă că poate doarme. Nu dormea, totuși. Era îngenuncheată lângă pat, în cămașa de noapte albastră, cu capul în jos și părul răsfirat ca suflat de un vânt imobil, și brațele azvârlite în lături de parcă fusese aruncată acolo. La început m-am gândit că probabil se ruga, dar nu se ruga, sau nu asta am auzit eu. Când în cele din urmă m-a observat, s-a ridicat, tot atât de firesc de parcă ar fi șters praful, și s-a așezat pe bancheta cu volănașe a mesei ei de toaletă.

Ca de obicei, m-a izbit relația dintre Laura și ambianța ei, ambianță pe care i-o alesese Winifred – imprimeuri drăguțe, boboci de trandafiri din panglică, organdiuri, volane. O fotografie ar fi dezvăluit doar armonie. Pentru mine, totuși, neconcordanța era puternică, aproape supra-reală. Laura era cremene într-un cuib de puf de ciulini.

Spun *cremene*, nu *piatră*: cremenea are o inimă de foc.

— Laura, am zis, voiam să-ți spun că o să am un copil.

S-a întors spre mine, cu fața netedă și albă ca o farfurie de porțelan, impenetrabilă. Dar nu părea surprinsă. Nici nu m-a felicitat. În schimb, a spus:

— Mai ții minte pisoiul?

— Care pisoi? am întrebat.

— Pisoiul pe care îl avea mama. Cel care a omorât-o.

— Nu a fost un pisoi, Laura.

— Știu, a spus Laura.

Privești frumoasă

Reenie s-a întors. Nu e deloc mulțumită de mine. *Ei bine, domnișoară, ce ai de spus în apărarea ta? Ce i-ai făcut Laurei? N-ai să te înveți minte niciodată?*

La astfel de întrebări nu există răspunsuri. Răspunsurile și întrebările sunt atât de încâlcite între ele, atât de înnodate și cu multe fire încât chiar nu sunt deloc răspunsuri.

Aici sunt judecată. O știu. Știu că în scurtă vreme te vei gândi la același lucru la care mă gândesc și eu: Ar fi trebuit să mă port altfel? Nu încapе îndoială că vei crede că ar fi trebuit, dar aveam alte alternative? Acum aș avea astfel de alternative, însă acum nu e atunci.

Ar fi trebuit să ghicesc gândurile Laurei? Ar fi trebuit să știu ce se petrecea? Ar fi trebuit să-mi dau seama ce avea să urmeze? Eram eu paznicul surorii mele?

Ar fi trebuit e o formulare inutilă. E legată de ceva ce nu s-a întâmplat. Aparține unui univers paralel. Aparține unei alte dimensiuni a spațiului.

În februarie, într-o zi de miercuri, am coborât la parter după ce mi-am făcut somnul de după-amiază. Pe atunci, dormeam mult ziua: eram gravidă în șapte luni, și aveam probleme cu somnul de noapte. Eram și îngrijorată întrucâtva de tensiunea mea: aveam gleznelor umflate, și mi se spusese să stau cât mai mult culcată, cu picioarele ridicate. Mă simțeam ca un strugure uriaș, gata să plesnesc de zahăr și zeamă roșie; mă simțeam urâtă și greoaie.

Ningea în acea zi, țin minte, cu fulgi mari, moi și uzi: mă uitasem pe fereastră după ce mă ridicasem cu greu în picioare, și văzusem castanul, alb tot, ca un coral uriaș.

Winifred era acolo, în camera de zi de culoarea norilor. Asta nu era ceva nemaiauzit – venea și pleca de parcă ar fi fost stăpâna casei – dar era și Richard acolo. În mod obișnuit, în acea perioadă din zi era la birou. Fiecare avea în mână o băutură. Fiecare părea morocănos.

— Ce e? am întrebat? Ce s-a întâmplat?

— Stai jos, a spus Richard. Aici, lângă mine.

A bătut ușurel canapeaua.

— O să fie un șoc, a spus Winifred. Îmi pare rău că a trebuit să se întâmple într-un moment atât de delicat.

A vorbit numai ea. Richard mă ținea de mână și se uita în podea. Din când în când clătina din cap, de parcă găsea povestea ei fie de necrezut, fie întru totul adevărată.

Iată în esență ce a spus ea:

În cele din urmă, Laura plesnise. Plesnise, a spus ea, ca și cum Laura ar fi fost un dovieac.

— Ar fi trebuit să cerem ajutor mai din timp pentru biata fată, dar am crezut că se liniștea, a spus ea. Totuși, astăzi la spitalul în care își făcea vizita de caritate, a scăpat de sub control. Din fericire, de față era un doctor, și a fost chemat încă unul, un specialist. Urmarea a fost că Laura a fost declarată un pericol pentru ea însăși și pentru alții și, din nefericire, Richard a fost silit să o dea în grija unui ospiciu.

— Ce tot îmi spui tu? Ce a făcut?

Winifred avea privirea ei compătimitoare.

— A amenințat că își face rău. Și a mai spus niște lucruri care... în fine, e clar că suferă de manii.

— Ce a spus?

— Nu cred că ar trebui să-ți spun.

— Laura e sora mea, am spus. Am dreptul să știu.

— L-a acuzat pe Richard că încearcă să te omoare.

— Cu cuvintele astea?

— Era limpede ce voia să spună, a zis Winifred.

— Nu, te rog să-mi spui exact.

— L-a făcut mincinos, negustor de sclavi perfid, și monstru degenerat care i se închină lui Mamon.

— Știu că uneori are idei extreme, și chiar are tendința să se exprime într-un mod direct. Dar nu poți să bagi pe cineva la balamuc doar fiindcă a spus ceva de genul acesta.

— Au fost mai multe, a spus sumbru Winifred.

Richard, ca să mă liniștească, a spus că nu e un ospiciu standard – nu un etalon victorian. Era o clinică particulară, una foarte bună, una dintre cele mai bune. Clinica BellaVista. Acolo avea să fie excelent îngrijită.

— Care e priveliștea? am întrebat.

— Poftim?

— BellaVista. Înseamnă *priveliște frumoasă*. Deci, care e priveliștea? Ce va vedea Laura când se va uita pe fereastră?

— Sper că nu vrei ca asta să fie o glumă, a spus Winifred.

— Nu. E foarte important. E o pajiște, o grădină, o fântână arteziană, sau ce? Sau vreun fel de alee mizerabilă?

Niciunul dintre ei nu a știut să-mi spună. Richard a spus că e sigur că sunt împrejurimi naturale de un fel sau altul. BellaVista, a spus el, era în afara orașului. Locurile sunt pitorești.

— Ai fost acolo?

— Știu că ești supărată, iubito, a spus el. Poate ar trebui să tragi un pui de somn.

— Abia ce m-am sculat. Te rog să-mi spui.

— Nu, n-am fost acolo. Firește că n-am fost.

— Atunci de unde știi?

— Zău așa, Iris, a spus Winifred. Contează asta?

— Vreau să o văd.

Îmi era greu să cred că Laura clacase dintr-odată, însă e drept că eram atât de obișnuită cu ciudățeniile Laurei încât nu le mai găseam ciudate. Mi-ar fi fost ușor să trec cu vederea alunecarea – semnele grăitoare de fragilitate mintală, oricare ar fi fost ele.

După spusele lui Winifred, doctorii ne sfătuiseră ca, deocamdată, nici să nu ne gândim să o vedem pe Laura. Fuseseră extrem de categorici în privința asta. Era prea răvășită, și nu numai asta, era violentă. De asemenea, trebuia să se țină seama și de starea mea.

Am început să plâng. Richard mi-a întins batista lui. Era ușor apretată, și mirosea a apă de colonie.

— Ar trebui să știi ceva, a spus Winifred. Lucrul acesta este extrem de dureros.

— Poate ar trebui să lăsăm pe mai târziu subiectul ăsta, a spus Richard cu glas slab.

— E foarte dureros, a repetat Winifred, cu falsă codeală.

Bineînțeles că am insistat să știu imediat despre ce era vorba.

— Biata fată pretinde că e gravidă, a spus Winifred. Exact ca tine.

M-am oprit din plâns.

— Și? Este?

— Sigur că nu, a spus Winifred. Cum ar putea să fie?

— Cine e tatăl? Nu mi-o puteam deloc imagina pe Laura născocind un lucru ca ăsta, într-un tot neadevărat. Adică, cine își închipuie ea că este?

— Refuză să spună, a zis Richard.

— Firește că era isterică, așa că totul a fost un talmeș-balmeș, a spus Winifred. Părea să creadă că pruncul pe care ai să-l naști e de fapt al ei, într-un fel pe care nu a putut să-l explice. Bineînțeles că bătea câmpii.

Richard a clătinat din cap.

— Foarte trist, a murmurat el, pe tonul confidențial și solemn al unui antreprenor de pompe funebre: înăbușit, ca un covor gros de culoare castanie.

— Specialistul – *psihiatrul* – a spus că probabil Laura este nesănătos de geloasă pe tine, a spus Winifred. Geloasă pe tot ce e legat de tine – vrea să trăiască viața ta, vrea să fie tu, și asta e forma pe care a luat-o gelozia. A spus că ar trebui să fii ferită de rău. A sorbit puțintel din băutura. N-ai avut nicio bănuială?

Poți să-ți dai seama ce femeie isteată era.

Aimee s-a născut la începutul lui aprilie. Pe vremea aceea se folosea eter, așa că nu am fost conștientă în timpul nașterii. Am tras eterul în piept și mi-am pierdut cunoștința,

și m-am trezit mai slăbită și mai plată. Pruncul nu era acolo. Era în salonul de nou-născuți, împreună cu ceilalți. Era fată.

— N-are nimic, nu-i așa? am spus.

Eram foarte neliniștită în privința asta.

— Zece degete, atât la mâini cât și la picioare, și nimic altceva ce n-ar trebui să fie, a spus cu vioiciune infirmiera.

Copilul a fost adus mai târziu, după-amiază, învelit într-o pătură roz. Îi pusesem deja un nume, în mintea mea. Aimee înseamnă *cea care este iubită*, iar eu sigur că speram să fie iubită, de cineva. Aveam îndoieli cu privire la capacitatea mea de a o iubi, sau de a o iubi atât cât avea nevoie. Așa cum stăteau lucrurile, nu prea aveam cu ce mă lăuda: nu credeam că rămăsese mare lucru din mine.

Aimee semăna cu oricare alt nou-născut – avea acea față turtită, de parcă s-ar fi izbit cu mare viteză de un perete. Părul de pe cap era lung și negru. Se uita cruciș la mine cu ochii aproape închiși; o privire sașie neîncredătoare. Ce plasă luăm când ne naștem, m-am gândit; ce surpriză urâtă trebuie să fie acea primă întâlnire supărătoare cu aerul exterior! Chiar îmi era milă de mica făptură; am jurat să fac tot ce pot pentru ea.

În timp ce ne cercetam una pe cealaltă, au sosit Richard și Winifred. La început, infirmiera i-a luat drept părinții mei.

— Nu, acesta este mândrul tătic, a spus Winifred, și au râs cu toții.

Cei doi duceau flori, și un trusou sofisticat de copil, numai broderie de mână și funde de satin alb.

— Adorabilă! a spus Winifred. Dar, Dumnezeule, ne așteptam la o blondă! Este extraordinar de brunetă. Uită-te la părul acela!

— Îmi pare rău, i-am spus lui Richard. Știu că voiai băiat.

— Data viitoare, iubito, a spus Richard.

Nu părea deloc descumpănit.

— Asta e numai părul de la naștere, i-a spus infirmiera lui Winifred. Mulți îl au, uneori și pe tot spatele. Cade și crește

părul adevărat. Puteți să mulțumiți stelelor că nu are dinți sau coadă, așa cum au unii.

— Bunicul Benjamin era brunet, înainte să-i albească părul, am spus, la fel și bunica Adelia, și tata, desigur, deși nu știu dacă și cei doi frați ai lui. Ramura blondă a familiei a fost a mamei.

Am spus asta pe obișnuitul meu ton de conversație, și m-am simțit ușurată să văd că Richard nu era deloc atent.

Eram oare mulțumită că Laura nu era acolo? Că era închisă undeva departe, unde nu puteam să ajung la ea? Și de unde nici ea nu putea să ajungă la mine; de unde nu putea să stea în picioare lângă patul meu ca o zână neinvitată la botez, și să spună: *Ce tot zici tu acolo?*

Ar fi știut, desigur. Și-ar fi dat seama pe loc.

Viu strălucea luna

Aseară am văzut la televizor o tânără care și-a dat foc: o tânără suplă, îmbrăcată în veșminte vapoaze, inflamabile. O făcea în semn de protest față de nu știu ce nedreptate; dar de ce credea că acest rug în care se transforma ar rezolva ceva? *Oh, nu face asta!* îmi venea să-i spun. Nu-ți arde viața. *Indiferent pentru ce o faci, nu merită.* Însă pentru ea merita, evident.

Ce le apucă pe aceste fete cu talent la autodistrugere? O fac ca să arate că și fetele au curaj, că pot să facă mai mult decât să plângă și să suspine, că pot înfrunta moartea cu bravură? Și de unde impulsul? Oare începe cu sfidare, și dacă da, sfidarea cui? A mării ordini de plumb, sufocante, a lucrurilor, a mărețului rădvan cu roți cu spițe, a tiranilor orbi, a zeilor orbi? Sunt oare aceste fete suficient de nesăbuite sau suficient de arogante pentru a crede că pot opri din drum astfel de lucruri jertfindu-se pe un altar teoretic, sau e un fel de atestare? Destul de admirabilă, dacă admiri obsesia. Și destul de curajoasă. Dar complet inutilă.

Îmi fac griji pentru Sabrina, în acest sens. Oare ce pune la cale acolo, la capătul pământului? S-a scrântit din cauza creștinilor, sau a budiștilor, sau o avea alți sticleți la cap? *Ori de câte ori o faceți celor mai neînsemnați dintre aceștia, Mie mi-o faceți*¹¹. Acestea sunt vorbele de pe pașaportul ei spre zădărnici? Vrea să ispășească păcatele deplorabilei ei familii dominate de bani, destrămate? Sper că nu.

Chiar și Aimee avea în ea un picuț din asta, dar la ea a luat o formă mai lentă, mai ocolită. Laura a căzut de pe pod când Aimee avea opt ani, Richard a murit când ea avea zece. Aceste evenimente n-au putut decât s-o afecțeze. Apoi, a fost ruptă în bucăți între mine și Winifred. Acum Winifred n-ar fi

---

¹¹ Parafrază la *Matei*, 25:40.

câștigat bătălia, dar atunci a câștigat-o. Mi-a furat-o pe Aimee și, oricât am încercat, n-am mai putut să o recapăt.

Nu e de mirare că atunci când a devenit majoră și a pus mâna pe banii pe care i-i lăsase Richard, Aimee a luat-o razna, și s-a întors spre diverse forme chimice de alinare și a schimbat bărbat după bărbat. (Cine, de exemplu, a fost tatăl Sabrinei? Greu de spus, iar Aimee nu a spus niciodată. *Învârte roata și alege*, spunea ea.)

Am încercat să țin legătura cu ea. Am tot sperat o reconciliere – era fiica mea, în definitiv, și mă simțeam vinovată cu privire la ea și voiam să mă revanșez față de ea – să mă revanșez pentru copilăria ei chinuită. Dar pe atunci se întorsese împotriva mea – și împotriva lui Winifred, ceea ce a fost barem o consolare. Nu a vrut să o lase pe niciuna dintre noi să ne apropiem de ea, sau de Sabrina – mai ales de Sabrina. Nu voia ca Sabrina să fie contaminată de noi.

Își schimba în mod frecvent locuința, fără încetare. De câteva ori a fost azvârlită în stradă pentru neplata chiriei; a fost arestată pentru tulburarea liniștii publice. A fost spitalizată de mai multe ori. Presupun că tu ai spune că a devenit o alcoolică înrăită, chiar dacă eu urăsc termenul. Avea destui bani, așa că nu a trebuit niciodată să-și ia o slujbă, ceea ce a fost bine pentru că nu s-ar fi putut ține de niciuna. Sau poate nu a fost bine. Lucrurile puteau fi altfel dacă n-ar fi avut posibilitatea să se lase în voia sortii; dacă ar fi trebuit să se concentreze asupra a ce avea să mănânce mâine, în loc să stăruie asupra tuturor nedreptăților pe care considera că i le făcuserăm. Un venit nemuncit încurajează autocompătimirea la cei care sunt deja predispuși la ea.

Ultima dată când m-am dus să o văd pe Aimee, locuia într-o casă sărăcăcioasă în apropiere de Parliament Street, în Toronto. Un copil care am bănuit că trebuie să fie Sabrina stătea pe vine în pătratul de țărână de lângă poteca din față – un pui de bogdaproste soios, cu părul numai smocuri, în pantaloni scurți dar fără tricou. Avea o cană veche de tablă și îndesa pietriș în ea cu o lingură îndoită. Era o faptură

descurcăreață: mi-a cerut o monedă de douăzeci și cinci de cenți. I-am dat? Foarte probabil. „Sunt bunica ta!” i-am spus, și s-a uitat la mine ca la o nebună. Sigur nu i se spusese niciodată despre existența unei astfel de persoane.

Cu acea ocazie am auzit multe de la o familie vecină. Păreau oameni cumsecade, sau destul de cumsecade să-i dea de mâncare Sabineei când Aimee uita să vină acasă. Kelly era numele lor de familie, din câte îmi amintesc. Ei au fost cei care au chemat poliția când Aimee a fost găsită la baza scării cu gâtul rupt. A căzut, sau a fost împinsă, sau a sărit, nu vom ști niciodată.

În ziua aceea ar fi trebuit s-o înșfac pe Sabrina și s-o șterg cu ea. Să mă îndrept spre Mexic. O făceam dacă aș fi știut ce o să se întâmple – că Winifred avea să-i pună zăbală și s-o țină încuiată să nu ajung la ea, exact cum făcuse cu Aimee.

Ar fi dus-o mai bine Sabrina cu mine decât cu Winifred? Cum trebuie să fi fost pentru ea să crească alături de o babă bogată, răzbunătoare, în descompunere? În loc de una săracă și în descompunere, anume eu? Totuși, aș fi iubit-o. Mă îndoiesc că Winifred a iubit-o. S-a cramponat de Sabrina doar ca să-mi facă în ciudă; să mă pedepsească; să îmi arate că ea câștigase.

Dar în ziua aceea nu m-am ocupat cu răpitul copiilor. Am bătut la ușă și, cum nu a răspuns nimeni, am deschis-o și am intrat, și am urcat scara abruptă, întunecată și îngustă spre apartamentul lui Aimee, de la primul etaj. Aimee era în bucătărie, așezată la masa rotundă și mică, și își privea mâinile, în care ținea o cană cu cafea, cu un bumb pe ea. Ținea cana aproape de ochi, și o răsucea într-o parte și în alta. Era palidă la față, și era ciufulită. Nu pot să spun că am găsit-o foarte atrăgătoare. Fuma o țigară. E foarte posibil să fi fost sub influența unui drog, amestecat cu alcool; i-am simțit mirosul în cameră, împreună cu cel de fum stătut, chiuveță murdară, găleată de gunoi nespălată.

Am încercat să stau de vorbă cu ea. Am început cu blândețe, dar nu avea dispoziție pentru ascultat. A spus că

se săturase de tot, de noi toți. Cel mai mult se săturase de sentimentul că i se ascundeau niște lucruri. Familia mușamalizase treaba; nimeni nu voia să-i spună adevărul; gurile noastre se deschideau și se închideau și ieșeau cuvinte, dar nu erau cuvinte care să ducă la ceva.

Totuși ghicise. Era jefuită, era văduvită de moștenirea ei, fiindcă eu nu eram mama ei adevărată și Richard nu fusese tatăl ei adevărat. Scria totul acolo, în cartea Laurei, a spus ea.

Am întrebat-o ce naiba voia să spună. A spus că era evident: mama ei adevărată a fost Laura, iar tatăl ei adevărat a fost bărbatul acela, cel din *Asasinul orb*. Mătușa Laura fusese îndrăgostită de el, dar noi ne puseserăm de-a curmezișul – scăpaserăm cumva de acest iubit necunoscut. Îi băgaserăm frica în oase, îl cumpăraserăm, îl puseserăm pe fugă, lucruri de felul ăsta; trăise destul de mult în casa lui Winifred ca să-și dea seama cum se fac treburile de oameni ca noi. Apoi, când s-a dovedit că Laura era însărcinată cu el, o trimiseserăm departe ca să mușamalizăm scandalul, iar când copilul meu murise la naștere, furaserăm copilul Laurei și îl adoptaserăm, și îl prezentaserăm ca fiind al nostru.

Nu era deloc coerentă, dar asta era esența poveștii. Poți să îți dai seama ce atrăgătoare trebuie să fi fost pentru ea această fantezie: cine n-ar vrea să aibă ca mamă o ființă legendară, în loc de soiul adevărat care și-a pierdut aspectul comercial? Dacă are ocazia.

I-am spus că se înșela total, înțelesese totul greșit, dar nu m-a ascultat. Nu era de mirare că nu a fost niciodată fericită alături de Richard și de mine, a spus. Niciodată nu ne purtaserăm ca părinți adevărați, fiindcă de fapt nu eram părinții ei adevărați. Și nu era de mirare că mătușa Laura se aruncase de pe pod – o făcuse din cauză că îi frânseserăm inima. Probabil că Laura lăsase un bilet pentru Aimee, în care îi explica toate astea, ca să-l citească mai târziu, când era mai mare, dar Richard și cu mine trebuie să-l fi distrus.

Nu era de mirare că fusesem o mamă îngrozitoare, a continuat ea. Nu o iubisem niciodată cu adevărat. Dacă aş fi iubit-o, m-aş fi gândit în primul rând la ea. Aş fi ținut cont de sentimentele ei. Nu l-aş fi părăsit pe Richard.

— N-oi fi fost o mamă perfectă, am spus. Sunt dispusă să recunosc asta, dar am făcut tot ce am putut în situația dată – situație despre care, de fapt, știi foarte puține.

Ce făcea cu Sabrina? am continuat. O lăsa să alerge așa pe lângă casă, fără haine pe ea, jėjoasă ca o cerșetoare; era neglijat, copilul putea să dispară în orice clipă, tot timpul dispăreau copii. Eram bunica Sabinei, și eram mai mult decât dornică să o iau la mine, și...

— Nu ești bunica Sabinei, a spus Aimee. Acum plângea. Mătușa Laura e. Sau a fost. A murit, și voi ați ucis-o!

— Nu fi proastă, am spus.

Acesta a fost răspunsul greșit: cu cât negi mai vehement astfel de lucruri, cu atât sunt mai credibile. Dar de multe ori, când ești speriat, dai răspunsul greșit, și Aimee mă speriasse.

Când am rostit cuvântul *proastă*, a început să țipe la mine. Eu eram cea proastă, a spus ea. Eram periculos de proastă, eram atât de proastă încât nici nu știam ce proastă eram. A folosit un număr de cuvinte pe care nu vreau să le repet aici, apoi a luat cana de cafea și a aruncat cu ea în mine. Pe urmă a venit spre mine, nesigură pe picioare; urla, cu niște hohote sfâșietoare. Avea brațele întinse, într-un mod amenințător, așa am crezut. Eram tulburată, zguduită. Am bătut în retragere, ținându-mă de balustradă, ferindu-mă de alte obiecte – un pantof, o farfurioară. Când am ajuns la ușa din față, am rupt-o la fugă.

Poate că ar fi trebuit să întind și eu brațele. Ar fi trebuit să o îmbrățișez. Ar fi trebuit să plâng. Pe urmă ar fi trebuit să mă așez cu ea și să-i spun povestea asta pe care ți-o spun acum ție. Dar n-am făcut-o. Am ratat șansa, și regret amarnic.

La numai trei săptămâni după întâmplarea asta Aimee a căzut pe scări. Am jelit-o, firește. Era fiica mea. Dar trebuie

să recunosc că am jelit ființa care fusese la o vârstă mult mai mică. Am jelit ce ar fi putut să devină; i-am jelit posibilitățile pierdute. Mai mult decât orice, mi-am jelit propriile eșecuri.

După moartea lui Aimee, Winifred și-a înfipt ghearele în Sabrina. Posesia e nouă zecimi din lege, iar ea a fost prima la fața locului. A înhățat-o iute pe Sabrina și a dus-o în vilișoara ei înzorzonată din Rosedale, și nici n-am apucat să clipesc că se și declarase tutorele oficial. M-am gândit să mă lupt, dar n-ar fi fost decât repetarea bătăliei pentru Aimee – una pe care eram sortită să o pierd.

Când Winifred și-a asumat răspunderea pentru Sabrina, nu aveam încă șaiszeci de ani. Atunci încă mai șofam. Din când în când mă duceam la Toronto și o spionam pe Sabrina, ca un detectiv particular dintr-o veche carte polițistă. Mă învârteam pe lângă școala ei primară – noua ei școală primară, noua ei școală primară exclusivistă – doar ca să o zăresc și să mă asigur că, în ciuda a toate, era bine.

Eram în magazinul universal, de exemplu, în dimineața în care Winifred a dus-o la Eaton's să-i cumpere niște pantofi pentru ocazii, la câteva luni după ce o dobândise. Nu încape îndoială că i-a cumpărat Sabrinei alte haine fără să o consulte – acesta era stilul ei – dar pantofii trebuie probați, și dintr-un anumit motiv Winifred nu-i încredințase corvoada asta slujnicei.

Era sezonul Crăciunului – stâlpii din magazin erau împodobiți cu ghirlande de ilice artificial, cununi cu conuri de pin aurite și panglică roșie de catifea atârnav deasupra ușilor ca niște aure cu spini – și Winifred a fost prinsă în capcana colindătorilor, spre marea ei supărare. Eu eram pe intervalul următor. Garderoba mea nu era ce fusese odată – purtam un palton vechi de tweed și un batic tras pe frunte – și deși s-a uitat chiar la mine, nu m-a văzut. Probabil a văzut o femeie cu ziua, sau o imigrantă care vâna chilipiri.

Ea era îmbrăcată la patru ace ca de obicei, dar în ciuda acestui lucru arăta foarte zdrențăroasă. Mă rog, trebuie să fi

mers pe șaptezeci de ani și, după o anumită vârstă, stilul ei de a se machia are tendința de a te face să arăți ca o mumie. N-ar fi trebuit să rămână la rujul portocaliu, era prea tare pentru ea.

Am văzut cutele de exasperare dintre sprâncenele ei, mușchii contractați ai maxilarelor ei fardate. O trăgea pe Sabrina de un braț, încercând să-și croiască drum prin corul cumpărătorilor încotoșmânați în haine de iarnă; probabil că nu suporta interpretarea entuziastă, ad-hoc a colindelor.

Pe de altă parte, Sabrina voia să asculte muzica. Acum se țara, lăsându-se grea așa cum fac copiii – se împotrivea fără să o arate. Ținea brațul sus, ca o fată cuminte care răspunde la o întrebare la școală, dar se uita urât ca un drăcușor. Trebuie să fi durut, ce făcea ea. Lua poziție, făcea o declarație. Nu pleca steagul.

Cântecul era „Bunul rege Wenceslas”. Sabrina știa cuvintele: îi vedeam gurița mișcându-se. „Viu strălucea luna în acea noapte, deși gerul era crunt”, cânta ea. „Când în zare a apărut un sărac, ce aduna lemne pentru iarnă.”

E un cântec despre foame. Îmi dădeam seama că Sabrina înțelegea asta – probabil că mai ținea minte cum e să fii flămând. Winifred a smucit-o de braț, și s-a uitat nervoasă în jur. Nu m-a văzut, dar m-a simțit, așa cum o vacă aflată pe un câmp împrejmuț cu gard simte un lup. Chiar și așa, vacile nu sunt ca animalele sălbatice: ele sunt obișnuite să fie apărute, Winifred era agitată, dar nu era speriată. Dacă i-am traversat cât de cât mintea, fără îndoială că s-a gândit la mine ca fiind undeva departe, ascunsă vederii, slavă Domnului, în bezna periferică în care mă expediase.

Am simțit un imbold de neînfrânat să o înhaț pe Sabrina și să fug cu ea. Îmi imaginam urletul tremurat al lui Winifred în timp ce îmi croiam drum cu greu printre colindătorii nepăsători, care răcneau atât de liniștitor despre vremea cumplită.

Aș fi ținut-o bine, nu m-aș fi împiedicat, n-aș fi lăsat-o să cadă. Dar nici n-aș fi ajuns departe. Ar fi venit cu toții imediat după mine.

Atunci am ieșit singură în stradă, și m-am plimbat mult, cu capul în jos, cu gulerul ridicat, pe trotuarele din centru. Vântul bătea dinspre lac și zăpada se învârtejea. Era ziuă, dar din cauza norilor joși și a zăpezii lumina era slabă; mașinile treceau încet pe străzile necurățate, aruncând în lături jeturi de zăpadă; stopurile lor roșii se îndepărtau de mine ca ochii unor fiare cocoșate care fugeau de-a-ndăratelea.

Țineam în mâini un pachet – am uitat ce cumpărasem – și eram fără mânuși. Probabil că le scăpasem în magazin, printre picioarele mulțimii. Nu le prea simțeam lipsa. Odinioară puteam să merg prin viscol cu mâinile goale și nu simțeam nimic. Iubirea, sau ura, sau groaza, sau pur și simplu furia te fac să nu simți.

Înainte aveam o fantezie – încă o mai am, că veni vorba. O fantezie destul de caraghioasă, deși de multe ori prin astfel de imagini ne modelăm destinele. (Observi ce ușor alunec în limbajul bombastic precum *ne modelăm destinele*, odată ce am luat-o pe panta asta. Dar nu contează.)

În această fantezie, Winifred și prietenele ei, cu cununi de bani pe cap, sunt adunate în jurul patului alb și înzorzonat al Sabrinei în timp ce ea doarme, discutând despre ce îi vor dărui. I s-au dăruit deja cupa de argint gravată, tapetul cu friza cu urși domesticiți, primele perle pentru colierul de perle cu un singur șirag, și toate celelalte daruri de aur, perfect *comme il faut*, care se vor preface în cărbuni când va răsări soarele. Acum pun la cale ortodontologul și lecțiile de tenis și lecțiile de pian și lecțiile de dans și tabăra de vară, selectă. Ce i-a mai rămas de sperat?

În acest moment apar eu într-o scânteiere de lumină sulfuroasă și o trâmbă de fum și un fâlfâit de aripi din piele

neagră ca funinginea, neinvitata nașă oaie neagră. *Și eu doresc să-i ofer un dar, strig. Am dreptul!*

Winifred și ceata ei râd, și mă arată cu degetul. *Tu? Tu ai fost izgonită de mult! Te-ai uitat în oglindă în ultima vreme? Te-ai lăsat pe tânjeală, arăți ca de o sută de ani. Întoarce-te în hruba ta murdară! Ce poți să ai tu de oferit?*

Eu ofer adevărul, spun. Sunt ultima care o poate face. Este singurul lucru din camera asta care dimineață va fi tot aici.

Braseria Betty's

Au trecut săptămâni și Laura nu s-a întors. Am vrut să-i scriu, să-i dau telefon, dar Richard a spus că ar fi rău pentru ea. Nu trebuia să fie tulburată de un glas din trecut, a spus el. Trebuia să-și concentreze atenția asupra situației imediate – asupra tratamentului în curs. Asta i se spusese. Cât despre natura acestui tratament, nu era doctor, nu avea pretenția că înțelege astfel de lucruri. De bună seamă, cel mai bine era să fie lăsate în seama specialiștilor.

Mă chinuiam închipuindu-mi-o întemnițată, zbatându-se, prinsă în capcana unei fantezii dureroase, rod al propriilor plăsmuiri, sau în capcana altei fantezii, la fel de dureroase, care nu era deloc a ei ci a celor din jurul ei. Și când una devenea cealaltă? Unde era pragul dintre lumea interioară și cea exterioară? Fiecare dintre noi trece zilnic pe această poartă, folosim parole din gramatică – *eu spun, tu spui, el și ea spun* – plătind pentru privilegiul echilibrului mintal cu monedă obișnuită, cu înțelesuri asupra cărora am căzut de acord.

Dar nici când era mică Laura nu era întru totul de acord. Asta era problema? Că rămânea neclintită la *nu* când lucrul care se cerea era *da*? Și viceversa, și viceversa.

Laura se descurca bine, mi s-a spus; făcea progrese. Apoi nu s-a mai descurcat așa de bine, a avut o recădere. Progrese în ce, recădere în ce? Nu trebuia intrat în asta, m-ar fi tulburat, era important să-mi păstrez energia, așa cum trebuie să faci o proaspătă mămică.

— Ai să te faci bine cât ai zice pește, a spus Richard, mângâindu-mă pe braț.

— Dar nu sunt bolnavă, de fapt, am spus.

— Știi ce vreau să spun, a zis el. Să revii la normal.

A zâmbit afectuos, aproape pofticios. Ochii i se micșorau, sau carnea din jurul lor înainta, ceea ce îi dădea o expresie șireată. Se gândea la vremea când putea să fie iar unde îi era locul: deasupra. Eu mă gândeam că o să mă turtească,

lăsându-mă fără respirație. Începuse să se îngreșe; mânca mult; ținea discursuri la cluburi, la adunări importante, adunări cu greutate. Adunări interminabile, în care bărbați importanți cu greutate se întâlneau și cumpăneau, pentru că – toată lumea bănuia – ne așteptau vremuri grele.

Atâta oratorie poate să buhăiască un om. Am urmărit procesul, de multe ori. De vină sunt vorbele care se folosesc în discursuri. Au un efect de fermentare asupra creierului. Poți să vezi asta la televizor, în timpul emisiunilor politice – cuvintele ies din gura lor ca niște baloane de gaz.

Am hotărât să fiu bolnavă cât mai mult cu putință.

Mă frământam într-una din pricina Laurei. Am întors pe toate părțile povestea lui Winifred despre ea, privind-o din toate unghiurile. Nu îmi venea să o cred întru totul, dar nici să n-o cred.

Laura avusese întotdeauna o putere uriașă: puterea de a strica lucruri fără să vrea. Nici nu avusese vreodată respect pentru teritorii. Ce era al meu era și al ei: stiloul meu, apa mea de toaletă, rochia mea de vară, pălăria mea, peria mea de păr. Oare acest catalog se extinsese până la a-l include pe pruncul meu nenăscut? Totuși, dacă suferea de manii – dacă doar inventa lucruri – de ce îl inventase tocmai pe acesta?

Dar să presupunem că Winifred mințea. Să presupunem că Laura era la fel de zdravănă ca întotdeauna. În cazul acesta, Laura spunea adevărul. Iar dacă Laura spunea adevărul, atunci Laura era gravidă. Dacă într-adevăr avea să se nască un copil, ce avea să se aleagă de el?

Și de ce nu mi se spusese mie despre asta, în loc să i se spună unui doctor, unui străin? De ce nu mi se ceruse mie ajutorul? Am reflectat un timp la asta. Puteau exista multe motive întemeiate. Starea mea delicată ar fi fost doar unul dintre ele.

Cât despre tată, închipuit sau real, un singur bărbat era cât de cât posibil. Trebuia să fie Alex Thomas.

Dar nu se putea. Cum să se poată?

Nu mai știam cum ar fi răspuns Laura la aceste întrebări. Ajunsesse să-mi fie necunoscută, la fel de necunoscută cum e interiorul mânușii când ești cu mâna în ea. Era tot timpul cu mine, dar nu puteam să mă uit la ea. Puteam doar să simt forma prezenței ei: o formă scobită, umplută cu propriile mele închipuiri.

Au trecut luni. A venit iunie, apoi iulie, apoi august. Winifred spunea că arăt albă și secătuită. Trebuia să stau mai mult afară, spunea ea. Dacă nu voiam să mă apuc de tenis sau golf, cum propusese ea în mod repetat – asta ar fi putut face ceva în privința burticii mele, de care se cuvenea să am grijă înainte de a deveni cronică – puteam măcar să lucrez la grădina mea alpină. Era o ocupație care se armoniza cu maternitatea.

Nu mă pasiona grădina mea alpină, care era doar cu numele a mea, la fel ca multe altele. (Ca pruncul „meu”, dacă stau să mă gândesc: sigur un copil schimbat, sigur ceva lăsat de țigani; în mod sigur copilul meu adevărat – cel care plângea puțin și zâmbea mult – fusese răpit.) Grădina alpină, la rândul ei, opunea rezistență în fața îngrijirilor mele; nu îi plăcea deloc nimic din ce îi făceam. Pietrele ei alcătuiau o priveliște frumoasă – era mult granit roz, alături de piatră de calcar – dar nu reușeam să fac să crească ceva în ea.

M-am mulțumit cu cărțile – *Plante perene pentru grădina alpină*, *Plante suculente de deșert pentru clima nordică* și altele asemenea. Am cercetat amănunțit astfel de cărți, făcând liste – liste cu ce puteam să plantez, sau liste cu ce chiar plantasem deja; cu ce ar fi trebuit să crească, dar nu creștea. Sânge-de-nouă-frați, floarea-miresei, urechelniță. Numele îmi plăceau, dar după plantele ca atare nu mă prea omoram.

— Nu mă pricep la grădinărit, i-am spus lui Winifred. Nu ca tine.

Devenisem expertă în a mă preface incompetentă, lucrul acesta ajunsese de acum să fie a doua mea natură, nici nu

trebuia să mă gândesc. La rândul ei, Winifred încetase să mai considere ineficiența mea întru totul convenabilă.

— Mă rog, bineînțeles că trebuie să faci *puțin* efort, spunea ea.

La care eu scoteam conștiincioasele liste cu plante moarte.

— Pietrele sunt drăguțe, am spus. N-am putea să spunem că e o sculptură?

Mă gândeam să plec de capul meu să o văd pe Laura. Aș fi putut să o las pe Aimee cu noua doică, pe care o consideram domnișoara Murgatroyd – în mintea mea, toate servitoarele noastre erau Murgatroyd, toate erau mână în mână. Dar nu, doica ar fi alertat-o pe Winifred. Puteam să-i sfidez pe toți; puteam să plec pe furiș într-o dimineață, s-o iau pe Aimee cu mine; puteam să mergem cu trenul. Dar încotro cu trenul? Nu știam unde e Laura – unde fusese ascunsă. Clinica BellaVista se spunea că era undeva la nord, dar *la nord* acoperea un teritoriu mare. Am cotrobăit prin masa de lucru a lui Richard, cea din biroul lui de acasă, dar nu am găsit scrisori de la această clinică. Probabil că le ținea în biroul de la companie.

Într-o zi, Richard a venit devreme acasă. Părea foarte tulburat. Laura nu mai era la BellaVista, a spus el. Cum așa? am întrebat.

Venise un bărbat, a spus el. Acest bărbat a pretins că e avocatul Laurei, sau că acționează în numele ei. Era administrator, a spus el – administrator al banilor domnișoarei Chase. Contestase autoritatea prin care fusese ea internată la BellaVista. Amenințase cu acțiune judecătorească. Știam eu ceva despre aceste întâmplări?

Nu, nu știam. (Stăteam cu mâinile adunate în poală. Exprimam mirare, și un ușor interes. Nu exprimam bucurie.)

Și pe urmă ce s-a întâmplat? am întrebat.

Directorul de la BellaVista lipsea, personalul era derutat, îi dăduseră drumul Laurei, în custodia acestui bărbat. Se gândiseră că familia ar dori să evite publicitatea nepotrivită.

Ei bine, am spus, cred că au făcut ceea ce trebuie.

Da, a spus Richard, fără îndoială. Dar era Laura *compos mentis*? Măcar asta trebuia să stabilim, pentru binele ei, pentru *siguranța* ei. Deși la suprafață părușe mai calmă, personalul avea îndoieli. Cine știe ce pericol putea să prezinte pentru ea sau pentru alții dacă era lăsată să zburde în libertate?

Nu știam eu, întâmplător, unde e?

Nu știam.

Nu primisem nicio veste de la ea?

Nu primisem.

N-aș ezita să-l informez, în caz că primeam?

N-aș ezita. Acelea au fost strict cuvintele mele. A fost o propoziție fără complement, prin urmare din punct de vedere tehnic nu a fost o minciună.

Am lăsat să treacă o perioadă rezonabilă de timp, apoi am pornit spre Port Ticonderoga, cu trenul, să mă consult cu Reenie. Am inventat un apel telefonic: Reenie nu stătea bine cu sănătatea, i-am explicat lui Richard, și voia să mă mai vadă înainte să se întâmple ceva. Am dat impresia că era cu un picior în groapă. Ar fi fost recunoscătoare dacă îi duceam o fotografie a lui Aimee. Ar fi vrut să vorbim despre vremurile de odinioară. Măcar atâta puteam să fac. La urma urmei, ea ne crescuse, practic. Mă crescuse pe mine, m-am corectat ca să abat atenția lui Richard de la Laura.

Am aranjat să mă văd cu Reenie la braseria Betty's. (Pe atunci avea telefon, era în rând cu lumea.) Așa era cel mai bine, a spus ea. Încă mai lucra acolo, cu jumătate de normă, dar ne puteam întâlni după ce termina programul. Betty's avea alți patroni; vechilor patroni nu le-ar fi plăcut să șadă deschis la masă ca un client plătit, chiar dacă și ea plătea,

dar cei noi își dăduseră seama că aveau nevoie de toți clienții plătitori pe care îi puteau găsi.

La Betty's lucrurile mergeau foarte prost. Copertina cu dungi dispăruse, separeurile întunecoase arătau improvizate și țipătoare. Nu mai mirosea a vanilie proaspătă, ci a grăsime rancedă. Eram îmbrăcată prea elegant, mi-am dat seama. N-ar fi trebuit să-mi pun gulerul de vulpe polară. Ce rost avea să mă grozăvesc, în situația dată?

Nu mi-a plăcut cum arăta Reenie: era prea umflată, prea gălbejită și respira cam prea greu. Poate chiar nu stătea bine cu sănătatea: mi-a trecut prin minte s-o întreb.

— Ce bine că îmi mai odihnesc picioarele! a spus ea, în timp ce se așeza în separeu vizavi de mine.

Myra – câți ani aveai, Myra? Trebuie să fi avut trei sau patru, am pierdut numărătoarea – Myra era cu ea. Avea obraji roșii de emoție, ochii rotunzi și puțin bulbucați, de parcă era strangulată ușor.

— I-am povestit totul despre voi, a spus drăgăstos Reenie. Despre amândouă.

Pe Myra nu o prea interesam, trebuie să spun, însă o intrigau vulpile de la gâtul meu. Copiilor de vârstă aceea le plac de obicei animalele cu blană, chiar dacă sunt moarte.

— Ai văzut-o pe Laura, sau ai vorbit cu ea? am întrebat.

— Vorba e de argint, tăcerea e de aur, a spus Reenie uitându-se în jur, de parcă aici chiar și pereții puteau să aibă urechi.

Nu am văzut deloc nevoia unei asemenea precauții.

— Presupun că tu ai aranjat cu avocatul, am spus.

Reenie arăta prevăzătoare.

— Am făcut ce mi s-a cerut, a spus ea. Oricum, avocatul acela era soțul verișoarei de-a doua a mamei tale, era din familie într-un fel. Așa că a înțeles despre ce e vorba, odată ce am știut ce se petrece, adică.

— De unde ai știut?

Am lăsat pe mai târziu *ce ai știut*.

— Mi-a scris ea, a spus Reenie. Spunea că ți-a scris și ție, dar nu a primit răspuns. Nu avea voie să trimită scrisori, dar a ajutat-o bucătăreasa. Laura i-a trimis banii după aceea, și ceva pe deasupra.

— N-am primit nicio scrisoare, am spus.

— Așa a socotit și ea. S-a gândit că au avut ei grijă de asta.

Știam la cine se referea prin *ei*.

— Presupun că a venit aici, am spus.

— Unde să se fi dus în altă parte? a spus Reenie. Biata făptură! După toate prin câte a trecut.

— Prin ce a trecut?

Voiam tare mult să știu; în același timp, îmi era groază să aflu. Poate că Laura inventa, mi-am spus. Poate că Laura suferea de manii. Asta nu se putea exclude.

Totuși, Reenie o exclusese: indiferent ce poveste îi spusese Laura, ea crezuse. Mă îndoiam că era aceeași poveste pe care o auzisem eu. Mă îndoiam mai ales că era un copil în ea, sub orice formă.

— Sunt copii de față, așa că n-am să vorbesc de asta, a spus Reenie. A arătat cu capul spre Myra, care înfuleca o felie de tort roz, oribil, și se uita la mine de parcă îi venea să mă lingă. Dacă ți-aș povesti tot, n-ai mai dormi noaptea. Singura alinare e că tu n-ai avut niciun rol în asta. Așa a spus ea.

— A spus ea asta?

M-am simțit ușurată s-o aud. Așadar, Richard și Winifred fuseseră distribuiți în rolul de monștri, iar eu fusesem iertată – pe baza slăbiciunii morale, fără îndoială. Totuși, îmi dădeam seama că Reenie nu mă iertase de tot pentru faptul că fusesem atât de nepăsătoare încât să las să se întâmple toate astea. (După ce Laura a căzut de pe pod, m-a iertat și mai puțin. După părerea ei, trebuia să fi avut eu o legătură cu asta. După aceea a fost rece cu mine. A murit purtându-mi pică.)

— N-ar fi trebuit să fie băgată deloc într-un loc ca ăla, o fată tânără ca ea, a spus Reenie. Orice ar fi fost. Bărbați care umblă desfăcuți la pantaloni, tot felul de lucruri care se petrec acolo. Rușine!

— Mușcă? a întrebat Myra, întinzând mâna spre vulpile mele.

— Să nu te atingi de asta, cu degețelele tale lipicioase, a spus Reenie.

— Nu, am spus. Nu sunt adevărate. Vezi, au ochi de sticlă. Își mușcă doar propria coadă.

— A spus că dacă ai fi știut, n-ai fi lăsat-o acolo, a zis Reenie. Presupunând că ai fi știut. A spus că orice s-ar putea spune despre tine, numai că n-ai inimă nu. S-a uitat încruntată într-o parte la paharul cu apă. Avea îndoieli în privința asta. Cartofi mâncau ei acolo, în cea mai mare parte, a spus ea. Fierți și zdrobiți, spunea. Se caliceau la mâncare, luau pâinea de la gura bieților scrântiți și nebuni de acolo. Își umpleau buzunarele, asta cred eu.

— Unde s-a dus? Unde e acum?

— Asta să rămână între noi, a spus Reenie. A zis că e mai bine să nu știi.

— Părea... era...

Era vizibil nebună, voiam să întreb.

— Era la fel ca întotdeauna. Nici mai mult, nici mai puțin. Nu arăta a nebună, dacă asta vrei să spui, a zis Reenie. Mai slabă – trebuie să mai pună niște carne pe ea – și nu mai vorbea așa de mult despre Dumnezeu. Sper ca el să o sprijine acum, e rândul lui.

— Îți mulțumesc pentru tot ce ai făcut, Reenie, am spus.

— Nu-i nevoie să-mi mulțumești, a spus înțepată Reenie. N-am făcut decât ce trebuia.

Asta însemnând că eu nu făcusem.

— Pot să-i scriu?

Îmi căutam batista. Îmi venea să plâng. Mă simțeam ca o criminală.

— A zis că e mai bine să nu-i scrii. Dar a vrut să-ți spun că ți-a lăsat un mesaj.

— Un mesaj?

— L-a lăsat înainte s-o ducă la locul acela. Ai să știi unde să-l găsești, a zis.

— Aia e batista ta? Ai răcit? a întrebat Myra, uitându-se cu interes cum îmi trăgeam nasul.

— Dacă pui prea multe întrebări, o să-ți cadă limba, a spus Reenie.

— Ba n-o să-mi cadă, a spus Myra, mulțumită de sine.

A început să fredoneze fals, și să dea cu picioarele ei grăsuțe în genunchii mei, pe sub masă. Avea o încredere în sine neobosită, se părea, și nu era ușor de speriat – calități pe care de multe ori le-am găsit enervante la ea, dar pentru care am ajuns să fiu recunoscătoare. (Ceea ce s-ar putea să fie o noutate pentru tine, Myra. Accept-o ca pe un compliment cât mai ai ocazia. Sunt prea puține.)

— M-am gândit că poate ți-ar plăcea să vezi o fotografie de-a lui Aimee, i-am spus lui Reenie.

Aveam măcar această mică realizare pe care puteam s-o arăt, ca să mă răscumpăr în ochii lui Reenie. Reenie a luat fotografia.

— Vai, e brunetică, nu? a spus ea. Niciodată nu știi cu cine o să semene un copil.

— Vreau să văd și eu, a spus Myra, înșfăcând fotografia cu lăbuțele ei lipicioase de zahăr.

— Repede, atunci, și să mergem. Ne așteaptă tata.

— Ba nu, a spus Myra.

— Nicăieri nu-i ca acasă, fie ea cât de modestă, a cântat Reenie, ștergând cu un șervețel de hârtie glazura roz de pe boticul Myrei.

— Vreau să rămân aici, a spus Myra, dar i s-a pus haina, i s-a tras pe urechi căciula de lână împletită, și a fost scoasă lateral din separeu.

— Ai grijă de tine, a spus Reenie.

Nu m-a sărutat.

Îmi venea s-o iau în brațe, și să urlu la nesfârșit. Voiam să fiu alinată. Voiam să fiu eu cea care se ducea cu ea.

— Nicăieri nu-i ca acasă, a spus într-o zi Laura, când avea unsprezece sau doisprezece ani. Reenie cântă asta. Eu cred că e o prostie.

— Ce vrei să spui?

— Uite.

Și Laura a scris asta ca pe o ecuație. *Nicăieri = acasă. Prin urmare, acasă = nicăieri. Prin urmare acasă nu există.*

Acasă e unde ți-e inima, m-am gândit acum, în timp ce mă adunam în braseria Betty's. Eu nu mai aveam inimă, fusese frântă; sau nu frântă, pur și simplu nu mai exista. Fusese scobită cu grijă din mine ca gălbenușul dintr-un ou fiert tare, lăsându-mă fără sânge și congelată și găunoasă.

N-am inimă, m-am gândit. Prin urmare, n-am casă.

Mesajul

Ieri am fost prea obosită ca să fac mai mult decât să zac pe canapea. Așa cum, fără îndoială, devine un obicei neglijent al meu, m-am uitat la un talk-show de zi, genul la care se comit indiscreții. Divulgarea secretelor e la modă acum: oamenii își divulgă propriile secrete, și le divulgă și pe ale altora, divulgă toate secretele pe care le au și chiar și unele pe care nu le au. Fac asta din durere și vinovăție, și pentru propria plăcere, dar de cele mai multe ori fiindcă vor să se expună și alți oameni vor să se uite la ei. Eu nu fac excepție: savurez aceste mici păcate murdare, aceste jalnice încurcături de familie, aceste traume îndrăgite. Îmi place speranța cu care capacul e smuls de pe cutia cu viermi ca de pe un cadou uimitor de ziua de naștere, și apoi senzația de prăbușire de pe fețele celor ce se uită: lacrimile stoarse și mila calică, răutăcioasă, aplauzele crude și nesincere: Asta e tot? probabil că gândesc ei. *N-ar trebui să fie mai puțin obișnuită, mai sordidă, mai epică, mai cu adevărat chinuitoare, această rană a ta? Spune-ne mai multe! Am putea, rogu-te, mări durerea?*

Mă întreb ce de preferat – să umbli toată viața umflat de propriile secrete până plesnești din cauza presiunii lor, sau să-ți fie smulse din tine, cuvânt cu cuvânt, frază cu frază, paragraf cu paragraf, astfel încât la sfârșit să fii secătuit de tot ce ți-a fost odată la fel de prețios ca o comoară de aur, la fel de aproape ca pielea – acel tot care pentru tine a avut cea mai mare importanță, care te făcea să te crispezi și pe care doreai să-l ascunzi, acel tot care îți aparținea numai ție – și să-ți petreci restul zilelor ca un sac gol care fâlfâie în vânt, un sac gol marcat cu o etichetă fluorescentă pentru ca toată lumea să știe ce fel de secrete ai avut în tine?

Buzele slobode scufundă vapoarele, spunea un afiș din vremea războiului. Toate vapoarele vor fi scufundate oricum, mai devreme sau mai târziu.

După ce m-am răsfătat în acest fel, m-am dus agale în bucătărie, unde am mâncat o jumătate dintr-o banană în curs de înnegrire și două uscățele făcute cu bicarbonat. M-am întrebat dacă ceva – mâncare de vreun fel – căzuse în spatele găleții de gunoi – se simțea un miros de carne – dar o verificare rapidă nu a dezvăluit nimic. Poate că mirosul acesta era al meu. N-am renunțat la ideea că trupul meu miroase a mâncare de pisică, în ciuda parfumului cu care m-am dat azi-dimineață – Tosca a fost, sau Ma Griffe, sau poate Je Reviens? Încă mai am câteva fleacuri de soiul acesta de care mă lovesc. Umplutură pentru pungile verzi de gunoi, Myra, când dai de ele.

Richard obișnuia să-mi dăruiască parfum, atunci când considera că trebuia să mă îmbuneze. Parfum, eșarfe de mătase, mici broșe împodobite cu pietre prețioase, sub formă de animale domestice, de păsări în colivie, sau carași aurii. Gusturile lui Winifred, nu pentru ea ci pentru mine.

În tren, pe drumul de întoarcere de la Port Ticonderoga, și apoi multe săptămâni după aceea, am reflectat la mesajul Laurei, cel pe care a spus Reenie că mi-l lăsase. Deci, trebuie să fi știut că ce avea de gând să-i spună doctorului străin de la spital putea să aibă repercusiuni. Trebuie să fi știut că există un risc, așa că își luase măsuri de precauție.

Undeva, cumva, îmi lăsase un cuvânt, un indiciu, ca o batistă scăpată sau o dâră de pietre albe în pădure.

Mi-o imaginam scriind acest mesaj, în felul în care se apuca ea mereu de scris. Fără îndoială că a folosit un creion, un creion cu un capăt ros. Deseori rodea creioanele; când era mică, gura ei mirosea a cedru, iar dacă era un creion colorat, buzele ei erau albastre sau verzi sau purpurii. Scria încet, avea un scris copilăresc, cu vocale rotunde și o-uri închise, și codițe lungi și tremurate la g-uri și y-uri. Punctele de la i-uri și j-uri erau circulare și puse mult la dreapta, de parcă punctul ar fi fost un balonaș negru priponit de litera de bază

cu ață invizibilă; liniuța de sus de la t-uri era înclinată. Stăteam în gând lângă ea, să văd ce face mai departe.

Ajungea la capătul mesajului, apoi îl băga într-un plic pe care îl lipea și apoi îl ascundea, cum își ascunsese la Avilion bocceaua cu mărunțișuri. Dar unde putea să fi pus acest plic? Nu la Avilion: nici nu se apropiase de Avilion, nu înainte de a fi dusă departe.

Nu, trebuia să fie în casa din Toronto. Undeva unde n-ar fi căutat nimeni altcineva – nici Richard, nici Winifred, nici vreuna dintre Murgatroyde. Am scotocit în diverse locuri – la fundul sertarelor, după dulapuri, în buzunarele hainelor mele de iarnă, în gentile mele, chiar și în mănușile cu un degete, dar n-am găsit nimic.

Apoi mi-am amintit că am dat odată peste ea, în biroul bunicului, când avea zece sau unsprezece ani. Desfăcuse în fața ei *Biblia* familiei – o chestie uriașă, legată în piele – și tăia porțiuni din ea cu foarfecă veche a mamei.

— Ce faci, Laura? am spus. Asta e *Biblia*!

— Decupez părțile care nu-mi plac.

Am netezit paginile pe care le aruncase în coșul de hârtii: paragrafe din *Cronici*, pagini întregi din *Levitic*, micile fragmente din Matei, în care Iisus blestemă smochinul neroditor. Mi-am amintit acum că, pe când mergea la școala de duminică, pe Laura o indignase povestea cu smochinul acela. O înfuriase faptul că Iisus fusese atât de rău cu un pom. *Toți avem zile proaste*, comentase Reenie, în timp ce bătea energic albușuri într-un castron galben.

— N-ar trebui să faci asta, am spus.

— Nu e decât hârtie, a spus Laura, continuând să taie. Hârtia nu e importantă. Cuvintele de pe ea sunt importante.

— Ai să dai de belea.

— Ba n-am să dau, a spus ea. Nimeni nu o deschide vreodată. Se uită numai la început, la zile de naștere, căsătorii și decese.

Și a avut dreptate. N-a fost niciodată descoperită.

Această amintire a fost cea care m-a făcut să scot albumul meu de nuntă, în care erau depozitate fotografiile de la acel eveniment. Bineînțeles că acest album nu prezenta mare interes pentru Winifred, și nici Richard nu fusese găsit vreodată răsfoindu-l cu duioșie. Laura trebuie să fi știut asta, trebuie să fi știut că era o ascunzătoare sigură. Dar – trebuie să fi gândit ea – ce m-ar fi făcut pe mine să mă uit în el?

Dacă aș fi căutat-o pe Laura, aș fi făcut-o. Ea știuse asta. În album erau o mulțime de fotografii ale ei, lipite pe paginile maro cu triunghiuri negre în colțuri; fotografiile în care se încrunta și se uita la picioare, îmbrăcată în rochia de domnișoară de onoare.

Am găsit mesajul, deși nu era în cuvinte. În ziua nunții mele, Laura se dusese în oraș cu materialele de colorat manual, tubulețele de vopsea pe care le șterpelișe din redacția lui Elwood Murray, în Port Ticonderoga. Probabil că le ținuse ascunse în tot acest timp. Pentru o persoană care afirma că are mare dispreț pentru lumea materială, era foarte strângătoare.

Nu modificase decât două fotografii. Prima era o poză de grup. În aceasta, domnișoarele și cavalerii de onoare fuseseră acoperiți cu un strat gros de vopsea indigo – fuseseră eliminați de tot din fotografie. Eu fusesem lăsată, și Richard, și Laura însăși, și Winifred, care fusese doamnă de onoare. Winifred fusese colorată într-un verde aprins, ca și Richard. Mie mi se dăduse o tentă albastru-verzuie. Laura era de un galben strălucitor; nu numai rochia, ci și fața și mâinile. Ce însemna această strălucire? Căci strălucire era, ca și cum Laura radia din interior, ca un felinar sau ca o fată făcută din fosfor. Nu se uita drept în față, ci lateral, de parcă centrul atenției ei nu era deloc în fotografie.

A doua era poza formală cu mirele și mireasa, făcută în fața bisericii. Fața lui Richard fusese vopsită în cenușiu, un cenușiu atât de închis încât trăsăturile erau aproape șterse. Mâinile erau roșii, la fel ca flăcările care țâșneau în jurul

capului lui și, cumva, din cap, de parcă ardea chiar craniul. Rochia mea de mireasă, mănușile, voalul, florile – Laura nu își bătuse capul cu aceste găтели. Se ocupase, totuși, de fața mea – o decolorase astfel încât ochii și nasul și gura arătau înțețoșate, ca o fereastră într-o zi rece și umedă. Fundalul și chiar treptele bisericii, de sub picioarele noastre, fuseseră înnegrite de tot, ceea ce făcea să pară că cele două siluete ale noastre pluteau în aer, în cea mai adâncă și mai neagră noapte.

XII

The Globe and Mail, 7 octombrie 1938

GRIFFEN LAUDĂ ACORDUL DE LA MÜNCHEN CORESPONDENȚĂ SPECIALĂ PENTRU *THE GLOBE AND MAIL*

Într-un discurs însuflețit și virulent intitulat „Să ne vedem de treburile noastre”, ținut la întrunirea de miercuri a Empire Club din Toronto, domnul Richard E. Griffen, președinte al Griffen-Chase-Royal Consolidated Industries Ltd, a lăudat extraordinarele eforturi ale primului-ministru britanic, domnul Neville Chamberlain, care au avut ca rezultat Acordul de la Munchen de săptămâna trecută. E important, a spus domnul Griffen, că toate partidele din Camera Comunelor a Marii Britanii au aplaudat vestea, și și-a exprimat speranța că o vor aplauda și toate partidele din Canada, deoarece acest acord va pune punct Depresiunii și va inaugura o nouă „eră de aur” de pace și prosperitate. De asemenea, acordul a dovedit însemnătatea artei guvernării și a diplomației, precum și a gândirii pozitive și a vechiului simț pragmatic al afacerilor. „Dacă fiecare dă puțin”, a spus el, „atunci fiecare are mult de câștigat.”

Ca răspuns la întrebările cu privire la statutul Cehoslovaciei în urma acordului, domnul Griffen a declarat că, după părerea lui, cetățenilor acelei țări li s-a garantat suficientă securitate. O Germanie puternică, sănătoasă este în interesul Occidentului, și îndeosebi al afacerilor, a afirmat el, și „va ține în șah bolșevismul, și la distanță de Bay Street”. Mai e dorit un tratat comercial bilateral, a spus domnul Griffen, și a primit asigurări că acesta este în curs de perfectare. Acum atenția ar putea fi îndreptată de la zăngănitul armelor la asigurarea de bunuri pentru consumatori, creându-se astfel slujbe și prosperitate acolo unde e cea mai mare nevoie de ele – „în propria noastră curte”. Cei șapte ani de sărăcie vor fi acum urmați de șapte

ani de belșug, și o să avem perspective de aur pentru toată perioada anilor '40.

Se zvonește că domnul Griffen are consultări cu membri de frunte ai Partidului Conservator, și că țintește poziția de cârmaci. Discursul lui a fost puternic aplaudat.

Mayfair, iunie 1939

MODA REGALĂ LA UN GARDEN-PARTY REGAL DE CYNTHIA FERVIS.

Cinci mii de invitați de seamă ai Excelențelor Lor, Lordul și Lady Tweedsmuir, la petrecerea de ziua de naștere a Maiestății Sale, dată la Casa Guvernului din Ottawa, au rămas vrăjiți când Maiestatele Lor și-au făcut grațiosul rond.

La patru și jumătate ei au ieșit din Casa Guvernului prin Galeria chinezească. Regele era în haine de dimineață; regina a ales bej, cu blană moale și perle și o pălărie mare, ușor ridicată într-o parte, și era delicat îmbujorată, iar ochii ei albaștri și calzi zâmbeau. Toți au fost fermecați de felul ei încântător de a fi.

În urma Maiestaților Lor mergeau guvernatorul general și Lady Tweedsmuir, Excelența Sa o gazdă îndatoritoare și jovială, soția lui maiestuoasă și frumoasă. Compleul ei alb în întregime, completat cu blănuri de vulpe din regiunea arctică a Canadei, era scos în relief de pata de culoare turcoaz de la pălăria ei. Maiestaților Lor le-au fost prezentați colonelul și doamna F. Phelan, din Montreal; ea purta mătase imprimată cu flori mici și viu colorate, iar pălăria ei elegantă avea un bor mare și transparent de celofan. La fel de onorați au fost generalul de brigadă și doamna W.H.L. Elkins și domnișoara Joan Elkins, și domnul și doamna Gladstone Murray.

Au fost remarcați domnul și doamna Richard Griffen; capa ei era din vulpe argintie, blănurile fiind așezate sub formă de raze pe șifon negru, purtată peste un costum de culoarea orhideei. Doamna Douglas Watts purta șifon *chartreuse* cu o jachetă de catifea, doamna F. Reid era cochetă și fermecătoare într-o rochie de organdi cu dantelă de Valenciennes.

Nu s-a auzit nicio șoaptă despre ceai până când regele și regina și-au luat la revedere, și aparatele de fotografiat au tăcânit și și-au fulgerat blițurile, și toate glasurile s-au

înălțat în *Dumnezeu să-l păzească pe rege*. După aceea, vedetele au fost torturile aniversare – torturi albe, uriașe, cu glazură ca de zăpadă. Tortul servit regelui înăuntru era ornat nu numai cu trandafiri, trifoi alb și ciulini, ci și cu stoluri de porumbei de zahăr miniaturali cu flamuri albe în cioc, simbolul păcii și speranței.

Asasinul orb: Sala de răcitoare

E o după-amiază înnorată și umedă, totul e lipicios: doar ținându-se de balustradă, și-a și murdărit mânușile albe de bumbac. Lumea e grea, o greutate solidă: inima ei se lovește de ea de parcă s-ar lovi de o piatră. Aerul înăbușitor i se opune. Nimic nu se mișcă.

Dar apoi vine trenul, și ea așteaptă la poartă, cum i s-a cerut și, ca o promisiune îndeplinită, el intră. O vede, vine spre ea, se atinge repede, apoi își strâng mâna ca niște rude îndepărtate. Ea îl sărută scurt pe obraz, fiindcă e loc public și nu știi niciodată, și urcă împreună platforma povârnită, în gara de marmură. Ea se simte stingheră cu el, nervoasă: abia dacă a apucat să se uite la el. Sigur e mai slab. Altceva?

Mi-a fost al dracului de greu să mă întorc. Nu prea aveam bani. Am făcut tot drumul cu cargobotul.

Ți-aș fi trimis eu niște bani, spune ea.

Știu. Dar nu aveam adresă.

El își lasă sacul la magazia de bagaje, ia numai valiza mică. O să ridice mai târziu bagajul, spune el, dar acum nu vrea să-i fie îngădite mișcările. În jurul lor oameni care vin și pleacă, pași și glasuri; ei stau indeciși; nu știu unde să meargă. Ea ar fi trebuit să se gândească, ar fi trebuit să aranjeze ceva pentru că, evident, el nu are cameră, nu încă. Măcar a adus o sticlă de whisky, o are în geantă. Nu a uitat de asta.

Trebuie să meargă undeva, așa că merg la un hotel, unul pe care îl ține minte el. Este prima oară când fac asta și e riscant, dar de îndată ce ea vede hotelul e sigură că nimeni nu i-ar lua drept căsătoriți sau cel puțin nu căsătoriți unul cu celălalt. Ea e cu impermeabilul de vară de acum două sezoane, și are un batic pe cap. Baticul e de mătase, dar altceva mai prăpădit n-a găsit. Poate se va crede că el o plătește. Speră să fie așa. În felul acesta, o să treacă neobservată.

Pe porțiunea de trotuar din fața hotelului e sticlă spartă, vomă, ceva ce seamănă cu sânge închegat. Vezi să nu calci în aia, spune el.

La parter e un bar, deși se numește Sală de răcoritoare. Numai Bărbați, Doamne și Însoțitori. Afară e o firmă de neon roșu, cu litere verticale și o săgeată roșie care coboară și se îndoiaie astfel încât vârful arată ușa. Două litere sunt arse, așa că se citește Sala de răcoritoare. Becurile mici ca luminile de Crăciun se aprind și se sting, alergând pe firmă ca niște furnici care coboară într-un canal.

Chiar și la ora asta sunt bărbați care se învârtesc prin preajmă, așteptând să se deschidă barul. El o ia de cot când trec pe lângă ei, o zorește puțin. În urma lor, unul dintre bărbați imită miorlăitul unui motan.

Pentru hotelul propriu-zis e o ușă separată. Intrarea e placată cu mozaic alb-negru care înconjoară ce a fost, probabil, cândva un leu roșu, dar care acum e ros ca de niște molii care mănâncă piatră, și seamănă mai mult cu un polip mutilat. Pardoseala de linoleum galben-ocru n-a mai fost spălată de ceva timp; pete de murdărie înfloresc pe ea ca niște flori cenușii, presate.

El semnează în registru, plătește; în timp ce el face asta ea stă în picioare, sperând să pară plictisită, păstrându-și fața imobilă, ochii deasupra recepționarului posac, uitându-se la ceasul de perete. Este urât, categoric, fără pretenții de grație, ca un ceas de gară: utilitar. *Acesta e timpul*, spune el, *numai un strat, altul nu există.*

El are acum cheia. Etajul întâi. Există un lift ca un sicriu micuț, dar ea nu suportă gândul acesta, știe cum o să miroasă în el, a ciorapi murdari și dinți stricați, și nu suportă să fie acolo, față în față cu el, atât de aproape și în mirosul acela. Urcă pe scări. Un covor, cândva albastru închis cu roșu. O traversă împestrită cu flori, acum roasă până la urzeală.

Îmi pare rău, spune el. Putea să fie mai bine.

Ce plătești, aia capeți, spune ea, vrând să se dea inteligentă; dar nu trebuia să spună asta, el ar putea crede că e o aluzie la lipsa lui de bani. E un camuflaj bun, totuși, spune ea, încercând s-o dreagă. El nu răspunde la asta. Ea vorbește prea mult, se aude vorbind, și ce spune nu e deloc atrăgător. Este altfel de cum și-o amintește el, s-a schimbat mult?

În hol e tapet, care nu mai are culoare. Ușile sunt de lemn de nuanță deschisă, găurite și scobite cu dalta și julite. El găsește numărul, răsuțește cheia. E o cheie de modă veche, cu tija lungă, ca de la o casă de bani de pe vremuri. Camera e mai urâtă ca oricare dintre camerele mobilate în care au mai fost: acelea cel puțin aveau pretenția de suprafață că sunt curate. Un pat dublu acoperit cu o cuvertură alunecoasă, imitație de satin matlasat, de un roz gălbui mat ca talpa piciorului. Un scaun cu spătar, cu tapițeria ruptă, care poate să fie umplută cu rumeguș. O scrumieră de sticlă maro, ciobită. Fum de țigară, bere vărsată și, sub asta, încă un miros mai deranjant, ca de lenjerie intimă nespălată de mult. Deasupra ușii e o supra-lumină, al cărei geam zgrunțuros e vopsit în alb.

Ea își scoate mânușile, le aruncă pe scaun împreună cu haina de ploaie și baticul, scoate din geantă sticla. Nu se zăresc pahare, vor fi nevoiți să bea din sticlă.

Fereastra se deschide? întrebă ea. Ne-ar prinde bine puțin aer curat.

El se duce la fereastră, împinge în sus cadrul mobil. O boare lipicioasă năvălește în cameră. Afară, un tramvai trece uruind. El se întoarce, tot la fereastră, se sprijină cu mâinile la spate de pervaz. Din cauza luminii din spatele lui, ea nu poate să-i vadă decât conturul. Ar putea fi oricine.

Ei bine, spune el, iată-ne iarăși. Pare frânt de oboseală. Ei îi trece prin minte că poate el nu vrea decât să doarmă în camera asta, nimic altceva.

Se duce la el, își strecoară brațele pe după mijlocul lui. Am găsit povestea, spune ea.

Care poveste?

Oamenii-șopârlă de pe Xenor. Am căutat-o peste tot, trebuia să mă vezi iscodind standurile de ziare, probabil că am fost socotită nebună. M-am uitat într-una.

Oh, asta! spune el. Ai citit maculatura aia? Uitasem de ea.

Ea nu vrea să arate exasperare. Nu vrea să arate prea multă nevoie. Nu vrea să spună că a fost un indiciu care dovedea existența lui; o mărturie, oricât de absurdă.

Bineînțeles că am citit-o. Am tot așteptat episodul următor.

Nu l-am scris, spune el. Am fost prea ocupat să nu fiu împușcat, din ambele părți. Grupul nostru a fost prins la mijloc. Eu fugeam de băieții buni. Ce măcel.

Brațele lui o înconjoară în cele din urmă. Miroase a mălț. Își lasă capul pe umărul ei, glasul obrazului lui îi atinge gâtul. Este numai al ei, cel puțin deocamdată.

Doamne, ce simt nevoia să beau ceva! spune el.

Să nu adormi, spune ea. Să nu adormi încă. Vino în pat.

El doarme de trei ore. Soarele se deplasează, lumina scade. Ea știe că ar trebui să plece, dar nu suportă să facă asta, și nici să-l trezească. Ce pretext va invoca, odată întoarsă acasă? Inventează o bătrână care s-a rostogolit pe scări, o bătrână care a avut nevoie de ajutor; inventează un taxi, un drum la spital. Cum putea s-o lase pe biata bătrână să se descurce singură? Să zacă pe trotuar, fără un prieten pe lume? O să spună că știe că trebuia să dea telefon, dar în apropiere nu era niciun telefon, iar bătrâna avea dureri mari. Se călește pentru morala care o să i se facă, cum că nu și-a văzut de treaba ei. Clătinatul din cap a „ce să ne mai facem cu tine”. Când o să învețe să lase lucrurile așa cum sunt, să nu se bage?

Ceasul de jos țacăne minutele. Pe coridor se aud glasuri, zgomot de puls rapid, grăbit de pantofi. Se intră și se iese. Ea stă trează lângă el, ascultându-l cum doarme, întrebându-se unde a plecat. De asemenea, cât ar trebui să-i spună – dacă să-i spună tot ce s-a întâmplat. Dacă el îi va cere să plece cu

el, atunci va trebui să-i spună. Altfel, poate ar fi mai bine să nu-i spună. Sau nu încă.

Când el se trezește vrea să mai bea, și o țigară.

Cred că n-ar trebui să facem asta, spune ea. Să fumăm în pat. O să luăm foc. O să ardem.

El nu spune nimic.

Cum a fost? întreabă ea. Am citit ziarele, dar nu e același lucru.

Nu, spune el. Nu e.

Am fost tare îngrijorată că se putea să fii omorât.

Cât pe ce să fii, spune el. Treaba ciudată e că a fost un infern dar m-am obișnuit cu el, iar acum nu mă pot obișnui cu asta. Te-ai mai îngășat puțintel.

Oh, sunt prea grasă?

Nu. E bine așa. Am pe ce să pun mâna.

Acum e întuneric de-a binelea. De jos de sub fereastră, unde sala de răcoritoare se golește în stradă, vin frânturi de cântece false, strigăte, râsete; apoi zgomotul de sticlă făcută tândări. Cineva a spart o sticlă. O femeie țipă.

Se sărbătorește ceva.

Ce sărbătoresc?

Războiul.

Dar nu mai e război. S-a terminat.

Îl sărbătoresc pe cel următor, spune el. E pe drum. Acolo sus în lumea perfectă toți îl neagă, dar jos, la nivelul solului, îl miroși venind. Cum Spania a ajuns țintă pentru antrenament de tragere, destul de curând se vor apuca de o treabă serioasă. E ca tunetul în aer, și asta îi excită. De asta se tot sparg sticle. Vor să aibă un avans.

Oh, sigur că nu, spune ea. Nu poate fi încă unul. S-au încheiat pacturi și așa mai departe.

Pace în vremea noastră, spune el cu dispreț. Aiureli de doi bani. Ce speră ei este ca Unchiul Joe¹² și Adolf să se sfășie între ei și, pe deasupra, să-i scape de evrei, în timp ce ei stau indiferenți și fac bani.

---

¹² Referire la Iosif V. Stalin.

Ești cinic ca întotdeauna.

Tu ești la fel de naivă.

Nu prea, spune ea. Să nu ne certăm. N-o să rezolvăm noi treaba asta. Dar cinismul acesta îl face să semene mai mult cu el, să semene mai mult cu el cel de altădată, și asta o face să se simtă puțin mai bine.

Nu, spune el. Ai dreptate. N-o s-o rezolvăm noi. Noi suntem niște ratați.

Dar oricum te vei duce, spune ea. Dacă începe din nou. Fie că ești sau nu un ratat.

El se uită la ea. Ce altceva pot să fac?

El nu știe de ce plânge ea. Ea se străduiește să nu plângă. Aș vrea să fi fost rănit, spune ea. Atunci ar fi trebuit să rămâi aici.

Și n-ai fi câștigat nimic din asta, spune el. Vino încoace.

Când pleacă, ea nu prea vede. Merge puțin pe jos, să se liniștească, dar e întuneric și pe trotuar sunt prea mulți bărbați, așa că ia un taxi. Pe bancheta din spate, își dă din nou cu ruj pe buze, își pudrează fața. Când mașina oprește, scotocește în poșetă, plătește, urcă treptele de piatră, trece prin intrarea arcuită și închide ușa solidă de stejar. Repetă în gând: *Îmi pare rău că am întârziat, dar n-o să vă vină să credeți ce am pățit. Am avut o mică aventură.*

Asasinul orb: Perdelele galbene

Cum s-a furișat războiul? Cum s-a încropit? Din ce a fost făcut? Din ce secrete, minciuni, trădări? Din ce iubiri și uri? Din ce sume de bani, din ce metale?

Speranța aruncă o perdea de fum. Fumul îți intră în ochi, și astfel nimeni nu e pregătit pentru el, dar dintr-odată apare, ca un foc în aer liber scăpat de sub control – ca asasinatul, doar că multiplicat. Este în plină revărsare.

Războiul are loc în alb și negru. Pentru cei de pe tușă, adică. Pentru cei care chiar iau parte la el sunt multe culori, culori exagerate, prea vii, prea roșii și portocalii, prea fluide și incandescente, dar pentru ceilalți războiul e ca un jurnal de actualități – zgrunțuros, pătat, cu răbufniri de zgomot sacadat și mulțimi de oameni cu piele cenușie care se năpustesc sau se târăsc sau cad, totul altundeva.

Ea se duce la jurnalele de actualități, la cinematografe. Citește ziarele. Știe că ea una e la mila evenimentelor, și știe de acum că evenimentele n-au milă.

S-a decis. Acum e hotărâtă, va sacrifica tot și pe toți. Nimic și nimeni nu-i vor sta în cale.

Asta o să facă. A plănuit totul în amănunțime. Va părăsi casa într-o zi, ca și cum ar fi orice altă zi. Va avea bani, bani de vreun fel. Asta e partea neclară, dar sigur ceva se va putea. Ce fac alți oameni? Se duc la casa de amanet, și asta o să facă și ea. O să ia bani amanetând niște lucruri: un ceas de aur, o lingură de argint, o haină de blană. Fleacuri. Le va amaneta puțin câte puțin, și nu li se va simți lipsa.

N-or să fie destui bani, dar va trebui să ajungă. Va închiria o cameră, o cameră ieftină dar nu prea prăpădită – în niciun caz una pe care un strat de vopsea să nu o înviezeze. Va scrie o scrisoare că nu se mai întoarce. Ei vor trimite emisari, ambasadori, apoi avocați, vor amenința, vor penaliza, ei îi va fi frică tot timpul dar se va ține tare. Va arde toate punțile în urma ei, în afară de puntea care duce la el, chiar dacă

puntea aceea este atât de firavă. *Am să mă întorc*, a spus el, dar cum putea fi sigur? Nu poți să garantezi așa ceva.

Va trăi cu mere și uscățele cu bicarbonat, cu cești de ceai și pahare de lapte. Cu conserve de fasole și carne sărată de vită. Și cu ouă prăjite când o să aibă, și felii de pâine prăjită, pe care o să le mănânce la cafeneaua din colț, unde mănâncă și vânzătorii de ziare și bețivii matinali. Acolo vor mânca și veteranii, tot mai mulți pe măsură ce trec lunile: bărbați fără mâini, picioare, brațe, ochi, urechi. Va dori să stea de vorbă cu ei, dar nu o va face fiindcă orice interes din partea ei sigur ar fi greșit înțeles. Ca de obicei, corpul ei va sta în calea liberei exprimări. De aceea, doar va trage cu urechea.

În cafenea se va vorbi despre sfârșitul războiului, care toți spun că se apropie. Va fi doar o chestiune de timp, vor spune, până ca totul să se isprăvească și băieții să se întoarcă. Bărbații care vor spune asta nu se vor cunoaște între ei, dar oricum vor schimba astfel de comentarii, pentru că perspectiva victoriei îi va face vorbăreți. În aer va fi un alt sentiment, în parte de optimism, în parte de teamă. În orice zi de acum vaporul va veni, dar cine poate spune ce ar putea fi în el?

Apartamentul ei va fi deasupra unei băcănii, cu o chicinetă și o baie mică. Va cumpăra o plantă de interior – o begonie, sau dacă nu o ferigă. Va ține minte să ude planta asta, și nu va muri. Femeia care ține băcânia va fi brunetă și dolofană și ca o mamă, și va vorbi despre faptul că e slabă și trebuie să mănânce mai mult, și despre ce trebuie făcut când ai guturai. Poate va fi grecoaică; grecoaică sau ceva de genul ăsta, cu brațe mari și pieptănată cu cărare pe mijloc și cu un concii la spate. Fiul și bărbatul ei vor fi peste ocean; va avea fotografiile ale lor, înrămate în lemn vopsit, colorat manual, lângă casa de marcat.

Amândouă – ea și această femeie – vor petrece mult timp ascultând cu atenție să audă: pași, un telefon care sună, o bătaie în ușă. E greu să dormi în astfel de împrejurări: vor discuta despre remedii pentru insomnie. Când și când femeia

îi va îndesa în mână un măr, sau o bomboană verde-acid din vasul de sticlă de pe tejghea. Asemenea daruri vor fi pentru ea mai încurajatoare decât ar sugera prețul lor mic.

De unde va ști el de unde să o ia? Acum că toate punțile ei sunt arse? Va ști, totuși. Va afla cumva, pentru că drumurile sfârșesc cu întâlnirea îndrăgostiților. Așa ar trebui. Așa trebuie.

Va coase perdele pentru ferestre, perdele galbene, culoarea canarilor sau a gălbenușurilor de ou. Perdele vesele, ca lumina soarelui. Nu contează că nu știe să coasă, fiindcă femeia de jos o va ajuta. Va apreta perdelele și le va atârna. Va sta în genunchi cu o măturică și va aduna excrementele de șoareci și muștele moarte de sub chiuveta din bucătărie. Va revopsi un set de cutii de tablă pe care le va găsi într-o prăvălie de vechituri, și va scrie pe ele: Ceai, Cafea, Zahăr, Făină. În timp ce va face asta, va fredona în surdină. Va cumpăra un prosop nou, un set întreg de prosoape noi. Și cearșafuri, astea sunt importante, și fețe de pernă. Își va peria mult părul.

Acestea sunt lucrurile vesele pe care le va face, în timp ce îl va aștepta pe el.

Va cumpăra un radio, unul micuț, la mâna a doua, de la casa de amanet; va asculta știrile, ca să fie la curent cu evenimentele. Va avea și un telefon: un telefon va fi necesar în cele din urmă, cu toate că nu o va suna nimeni, nu încă. Uneori va ridica receptorul doar ca să audă că funcționează. Sau vor fi glasuri pe fir, conversând pe derivație. De cele mai multe ori vor fi femei, care vor discuta despre mâncare și vreme și cumpărături și copii, și despre bărbați care sunt altundeva.

Nimic din astea nu se întâmplă, desigur. Sau se întâmplă, dar nu astfel încât să bagi de seamă. Se întâmplă într-o altă dimensiune a spațiului.

Asasinul orb: Telegrama

Telegrama e înmănată în modul obișnuit, de un bărbat în uniformă neagră, a cărui față nu aduce vești bune. Când sunt angajați pentru treaba asta, sunt învățați să afișeze această expresie, rezervată dar melancolică, asemenea unui clopot trist ce bate sec. Expresia de sicriu închis.

Telegrama e într-un plic galben cu o fereștrică de celuloid, și spune același lucru pe care îl spun mereu telegramele de acest fel – cuvintele îndepărtate, precum cuvintele unui străin, un intrus, care stă în celălalt capăt al unei încăperi lungi și goale. Nu sunt multe cuvinte, dar fiecare cuvânt e distinct: *informăm, pierdere, regretăm*. Cuvinte prudente, neutre, cu o întrebare ascunsă în spatele lor: *Ce te așteptai?*

Ce e cu asta? Cine e ăsta? întreabă ea. Oh! Îmi amintesc. E el. Bărbatul acela. Dar de ce mi-au trimis-o mie? Nu sunt cea mai apropiată rudă!

Rudă? spune unul dintre ei. A avut vreuna? Asta vrea să fie o glumă.

Ea râde. N-are nicio legătură cu mine. Mototoleşte telegrama, pe care presupune că ei au citit-o pe furiș înainte de a i-o da. Citesc toată corespondența; asta se înțelege de la sine. Ea se așază, cam prea brusc. Îmi pare rău, spune ea. Mă simt dintr-odată foarte ciudat.

Poftim. Asta te va remonta. Bea-o până la fund, asta-i ce trebuie.

Mulțumesc. N-are legătură cu mine, totuși e un șoc. Este ca și cum cineva ar merge pe mormântul tău. Se cutremură.

Ia-o ușurel. Arăți cam verde. N-o lua ca pe ceva personal.

Poate a fost o greșeală. Poate au încurcat adresele.

S-ar putea. Sau poate a fost chiar isprava lui. Poate a fost ideea lui de glumă. Era un tip ciudat, din câte îmi amintesc.

Mai ciudat decât am crezut noi. Să faci un lucru atât de mizerabil! Dacă ar fi în viață, l-ai putea da în judecată pentru daune.

Poate încerca să te facă să te simți vinovată. Asta fac cei de felul lui. Invidioși, toți. Nici mie, nici ție. Nu te necăji pentru asta.

Ei bine, nu e un lucru prea drăguț, indiferent cum îl privești.

Drăguț? De ce ar fi drăguț? El nu a fost niciodată ce s-ar numi *drăguț*.

Presupun că aș putea să-i scriu ofițerului superior. Să cer o explicație.

De ce ar ști el ceva? N-a scris-o el, ci vreun funcționar care se ocupă de asta. Ei folosesc doar ce scrie în rapoarte. El ar zice că a fost o mare gafă, dar nicidecum prima, din câte am auzit.

Oricum, n-are sens să faci tam-tam. Asta n-ar face decât să atragă atenția și, indiferent ce ai face, n-ai să afli niciodată de ce a făcut-o.

Nu și dacă morții umblă. Ochii lor sunt strălucitori, urmărind-o toți, cu atenție. De ce le e frică? Ce se tem că va face ea?

Aș vrea să nu folosiți cuvântul ăla, spune ea iritată.

Care cuvânt? Oh. Ea se referă la *mort*. Am putea foarte bine să spunem lucrurilor pe nume. N-are sens să n-o facem. De ce să nu-i spunem cazmalei cazma? Acum, nu fi...

Nu-mi plac cazmalele. Nu-mi place la ce se folosesc – la săpatul gropilor în pământ.

Nu fi morbidă.

Dă-i o batistă. Nu e momentul s-o batem la cap. Trebuie să meargă sus să se odihnească puțin. Pe urmă va fi în regulă.

Nu lăsa asta să te supere.

N-o pune la inimă.

Uită de ea.

Asasinul orb: Nimicirea Sakiel-Norn-ului

Noaptea, ea se trezește brusc, cu inima bătându-i tare. Se strecoară din pat și se duce în liniște la fereastră, ridică mai mult cadrul mobil și se apleacă în afară. E lună, aproape plină, împăienjenită de cicatrice vechi, iar sub ea, incandescența ușor portocalie aruncată înspre cer de felinarele de stradă. Dedesubtul ei este trotuarul, peticit cu umbre și ascuns parțial de castanul din curte, ale cărui crengi se întind ca un năvod des și tare, și ale cărui flori ca niște fluturi de noapte albi licăresc slab.

Afară e un bărbat, care ridică privirea. Ea îi vede sprâncenele negre, scobiturile orbitelor, zâmbetul ca o creștătură albă pe fața ovală. În V-ul de sub gâtul lui e ceva alb: o cămașă. El ridică mâna, face semn: vrea ca ea să i se alăture – să iasă pe fereastră, să coboare prin copac. Dar ei îi e frică. Se teme că o să cadă.

Acum el e pe pervazul de afară, acum e în cameră. Florile castanului sclipesc: la lumina lor albă, ea îi vede fața, pielea cu o tentă cenușie; bidimensională, ca o fotografie, dar mânjită. Se simte un miros de costiță arsă. El nu se uită la ea, nu chiar la ea; e ca și cum ea ar fi umbra ei și el se uită la asta. La unde ar fi ochii ei dacă umbra ei ar vedea.

Ea tânjește să-l atingă, dar ezită: dacă ar fi să-l ia în brațe sigur el s-ar estompa, apoi s-ar dizolva, în fâșii de cârpă, în fum, în molecule, în atomi. Mâinile ei ar trece prin el.

Am spus că mă întorc.

Ce-ai pățit? Ce s-a întâmplat?

Nu știi?

Apoi sunt afară, pe acoperiș pare-se, uitându-se în jos la oraș, dar nu e un oraș pe care ea l-a mai văzut. E ca și cum o bombă ar fi căzut pe el, e tot în flăcări, totul arzând în același timp – case, străzi, palate, fântâni și temple – sărind în aer, explodând ca artificiile. Nu se aude un sunet. Arde în tăcere, ca într-un tablou – alb, galben, roșu și portocaliu. Nu

se aud țipete. Nu sunt oameni în el; oamenii trebuie să fi murit deja. Lângă ea, el pâlpaie în lumina pâlpaitoare.

Nu va rămâne nimic din el, spune el. Un morman de pietre, câteva cuvinte vechi. S-a dus acum, e ras. Nimeni nu își va aminti de el.

Dar era așa de frumos! spune ea. Acum i se pare că seamănă cu un loc pe care l-a cunoscut; l-a cunoscut foarte bine, l-a cunoscut ca pe propriul buzunar. Pe cer au răsărit trei luni. Zycron, se gândește ea. Planeta iubită, tărâmul inimii mele. Unde cândva, cu mult timp în urmă, am fost fericită. Acum totul s-a dus, totul e distrus. Nu poate suporta să se uite la flăcări.

Frumos pentru unii, spune el. Asta e întotdeauna problema.

Ce s-a întâmplat? Cine a făcut asta?

Bătrâna.

Poftim?

L'histoire, cette vieille dame exaltée et menteuse.

El lucește ca staniul. Ochii lui sunt fante verticale. Nu e cum îl ține ea minte. Tot ceea ce îl făcea unic a ars. Nu contează, spune el. Va fi reclădit. Așa e mereu.

Acum ei îi e frică de el. Te-ai schimbat foarte mult, spune ea.

Situația a fost critică. A trebuit să combatem focul cu foc.

Totuși, ați câștigat. Știu că ați câștigat!

N-a câștigat nimeni.

A înțeles ea greșit? Sigur au fost vești despre victorie. A fost o paradă, spune ea. Am auzit despre asta. A fost o fanfară.

Uită-te la mine, spune el.

Dar ea nu poate. Nu se poate concentra asupra lui, pentru că el nu vrea să rămână nemișcat. E vag, pâlpaie, ca o flacără de lumânare dar fără lumină. Ea nu-i vede ochii.

E mort, desigur. Bineînțeles că e mort, fiindcă nu a primit ea telegrama? Dar toate astea sunt numai o născocire. E

numai altă dimensiune a spațiului. Atunci de ce e dezolarea asta?

El se îndepărtează acum, și ea nu poate să strige după el, gâtlejul ei nu vrea să scoată un sunet. Acum el a dispărut.

Ea simte o apăsare sufocantă în jurul inimii. *Nu, nu, nu, nu*, spune un glas în capul ei. Lacrimile îi curg pe față.

Acum se trezește, de fapt.

XIII

Mănușile

Azi plouă, ploaia slabă, cumpătată de început de aprilie. Scila albastră a început deja să înflorească, narcisele galbene au scos nasul din pământ, florile de nu-mă-uita se ițesc, pregătindu-se să acapareze lumina. Iată așadar încă un an de înghionteală și înghesuială a vegetației. Par să nu se sature niciodată de asta: plantele nu au memorie, de aceea. Nu țin minte de câte ori au mai făcut toate astea.

Trebuie să recunosc că e surprinzător că mă mai aflu aici, că mai vorbesc cu tine. Prefer să consider asta conversație, deși bineînțeles că nu e: eu nu spun nimic, tu nu auzi nimic. Singurul lucru dintre noi este acest rând negru: o ață aruncată pe pagina goală, în aerul liber.

Gheața iernii din Defileul Louveteau aproape s-a dus, chiar și din crevasele umbrite ale stâncilor. Apa, neagră și apoi albă, se prăvălește prin crăpăturile de calcar și peste bolovani, fără efort, ca întotdeauna. Un zgomot violent, dar liniștitor; ademenitor, aproape. Vezi câți oameni sunt atrași către el. Către cascade, către locuri înalte, deșerturi și lacuri adânci – locuri fără întoarcere.

Până acum, anul acesta, un singur cadavru în râu, o tânără dependentă de droguri, din Toronto. Încă o fată grăbită. Încă o irosire de timp, al ei. Avea rude aici, un unchi, o mătușă. Ei deja fac obiectul privirilor piezișe, mijite, de parcă ar fi avut o legătură cu asta; deja și-au luat aerul încolțit, supărat al celor cu conștiința nevinovată. Sunt sigură că n-au nicio vină, dar sunt în viață, și cine a rămas în viață devine vinovat. Asta e regula în astfel de lucruri. Nedreaptă, dar asta e.

Ieri dimineață a venit Walter, să se ocupe de acordajul de primăvară. Așa numește el rutina reparațiilor prin gospodărie, pe care o parcurge, pentru mine, în fiecare an. Și-a adus cutia cu scule, fărâștrăul electric manual,

bormașina electrică: nimic nu-i place mai mult decât să zbârnăie de zor ca un motor.

Și-a parcat toate aceste unelte pe veranda din spate, apoi a tropăit pe lângă casă. Când s-a întors înauntru, avea o expresie satisfăcută.

— De la poarta grădinii lipsește un laț, a spus el. O rezolv azi, și o vopsesc când n-o să mai plouă.

— Oh, nu te obosi, am spus, așa cum fac în fiecare an. Totul se prăbușește, dar asta îmi va supraviețui.

Walter ignoră asta, ca întotdeauna.

— Și treptele din față, spune el. Una ar trebui desprinsă – pusă alta nouă în loc. Ai lăsat-o prea mult așa, intră apă și putrezește. Poate un baiț, pentru verandă, e mai bine pentru lemn. Am putea pune altă fâșie de culoare pe marginea treptelor, ca lumea să vadă mai bine. Așa cum e acum ar putea să calce greșit și să se lovească. Walter folosește *noi* din curtoazie, și prin *lume* vrea să spună eu. Treapta aia nouă pot s-o pun azi, mai târziu, adaugă.

— Ai să te uzi tot, am spus. Buletinul meteo spune că o să fie tot așa.

— Ba nu, o să se însenineze.

Nici măcar nu s-a uitat la cer.

Walter a plecat să aducă cele necesare – niște scânduri, presupun – iar eu mi-am petrecut acest timp întinsă pe canapeaua din salonaș ca o vaporeasă eroină de roman uitată în paginile propriei cărți și lăsată să îngălbenească și să mucegăiască și să se fărâmițeze precum cartea însăși.

O imagine morbidă, ar spune Myra.

Ce altceva propui? aș replica.

Realitatea e că inima mea își face iarăși de cap. *Își face de cap*, o frază ciudată. Așa spun oamenii ca să minimalizeze gravitatea stării lor. Asta insinuează că partea supărătoare (inima, stomacul, ficatul și ce-o mai fi) este un copil neastâmpărat, capricios, care poate fi adus pe calea cea bună cu o palmă sau un cuvânt aspru. Totodată, că aceste

simptome – aceste tremolouri și dureri, aceste palpitații – sunt doar teatru, și că organul în cauză va înceta curând să facă giumbușlucuri și să se dea în spectacol, și își va relua existența placidă, în culise.

Doctorul nu e mulțumit. Bombăne despre teste și explorări și despre drumuri la Toronto unde stau la pândă specialiștii, cei puțini care n-au fugit după pășuni mai verzi. Mi-a schimbat pilulele, a adăugat încă una la arsenal. Ba chiar a sugerat posibilitatea unei operații. Ce ar implica, am întrebat, și ce ar realiza? Prea multe din una, cum se dovedește, și nu destul din cealaltă. Bănuiește că doar un element cu totul nou – termenul lui, de parcă am vorbi despre un spălător de vase – va rezolva problema, în plus, ar trebui să stau la rând, așteptând elementul altcuiva, unul de care nu mai e nevoie. Spus pe șleau, inima altcuiva, smulsă din vreun tinerel: n-ai vrea să montezi una bătrână, șubredă și zbârcită ca cea pe care intenționezi s-o arunci. Ce vrei tu este ceva proaspăt și zemos.

Dar cine știe de unde se iau acele lucruri? De la copiii străzii din America Latină, bănuiesc; sau așa umblă zvonul cel mai paranoid. Inimi furate, inimi vândute pe piața neagră, smulse dintre coaste rupte, calde și sângerânde, oferite zeului fals. Care e zeul fals? Noi. Noi și banii noștri. Asta spunea Laura. *Să nu te atingi de banii ăia*, spunea Reenie. *Nu știi pe unde au fost.*

Aș putea trăi cu conștiința împăcată știind că port inima unui copil mort?

Dar dacă nu, ce fac?

Te rog să nu confunzi cu stoicismul această angoasă dezlănătă. Îmi iau pilulele, îmi fac plimbările șovăitoare, dar nu pot să fac nimic împotriva groazei.

După masa de prânz – o bucată de brânză tare, un pahar cu lapte dubios, un morcov fleșcăit, Myra neîndeplinindu-și săptămâna asta sarcina, pe care și-a asumat-o singură, de a-mi aproviziona frigiderul – Walter s-a întors. A măsurat, a

tăiat cu ferăstrăul, a dat cu ciocanul, apoi a bătut la ușa din spate că îi pare rău pentru zgomot, dar că acum totul e în regulă.

— Ți-am făcut o cafea, am spus.

Ăsta e un ritual în aceste prilejuri de aprilie. O afumasem de data asta? Nu conta. Era obișnuit cu a Myrei.

— Nu refuz.

Și-a scos cu grijă cizmele de cauciuc și le-a lăsat pe veranda din spate – Myra l-a instruit bine, nu are voie să care ceea ce numește ea *mizeria lui* pe ceea ce numește ea *covoarele ei* – apoi a venit în vârful picioarelor, în ciorapii lui imenși, în bucătărie, a cărei pardoseală este acum, mulțumită frecatului și lustruitului femeii Myrei, la fel de lucioasă și înșelătoare ca un ghețar. Înainte avea o utilă pojghiță adezivă pe ea, o acumulare de praf și murdărie ca un strat subțire de clei, dar nu mai are. Chiar ar trebui să presar pietriș, altfel am să alunec pe ea și am să mă rănesc.

Imaginea lui Walter mergând în vârful picioarelor a fost o încântare – un elefant mergând pe ouă. A ajuns la masa de bucătărie, și-a pus pe ea mânușile de lucru din piele galbenă, care arătau acolo ca niște labe uriașe.

— Mănuși noi, am spus.

Erau atât de noi încât mai că străluceau. Și nici nu aveau vreo zgârietură pe ele.

— Myra a făcut rost de ele. Tipul care stă cu trei străzi mai încolo și-a retezat vârfurile degetelor cu un ferăstrău de traforaj, și ea se frământă toată, din pricina asta, de grijă că am să fac la fel, sau mai rău. Dar tipul ăla e un tolmac, s-a mutat aici din Toronto, pardon de expresie dar nu trebuia lăsat să se prostească cu ferăstraiile, putea să-și reteze capul, și nici n-ar fi fost mare pierdere pentru omenire. I-am spus Myrei că trebuie să-ți lipsească o doagă ca să faci o ispravă ca asta, și oricum eu n-am ferăstrău de traforaj. Dar ea oricum mă face să car afurisitele de mânuși. De fiecare dată când ies pe ușă, strigă „Hei, uite-ți mânușile”.

— Ai putea să le pierzi, am spus.

— Ar cumpăra altele, a spus el, posomorât.

— Lasă-le aici. Spune că le-ai uitat și că ai să le iei mai târziu. Pe urmă nu le mai iei, și gata.

M-am imaginat în nopțile de singurătate, ținând una dintre mâinile de piele, părăsite ale lui Walter: ar fi un fel de companie. Jalnic. Poate ar trebui să cumpăr o pisică sau un câine mic. Ceva cald și necritic și cu blană – un tovarăș care să mă ajute să stau de veghe noaptea. Avem nevoie de prezența ghemuită a unui mamifer: prea multă singurătate dăunează vederii. Dar dacă mi-aș lua așa ceva, mai mult ca sigur aș călca pe el și mi-aș frânge gâtul.

Gura lui Walter a tremurat, vârfulile dinților de sus s-au arătat: era un rânjet.

— Marile spirite se întâlnesc, așa-i? a spus el. Atunci poate ai putea să arunci la gunoi porcăriile, întâmplător intenționat.

— Ești un pezevenghi, Walter, am spus.

Walter a rânjit mai tare, a turnat cincisprezece linguri de zahăr în cafea, a dat-o pe gât, apoi și-a pus ambele mâini pe masă și s-a înălțat în aer ca un obelisc ridicat cu frânghii. În acea mișcare am anticipat care avea să fie ultima lui acțiune legată de mine: va ridica un capăt al sicriului meu.

Și el știe asta. Se ține aproape. Nu degeaba e om bun la toate. Nu va face caz, nu mă va scăpa, va avea grijă să călătoresc în siguranță plană, orizontală în acest ultim scurt voiaj al meu. „Hopa sus cu ea!” va spune. Și voi fi hopa sus.

Lugubru. O știi; și sentimental totodată. Dar te rog să fii îngăduitoare cu mine. Muribunzilor li se permite o anumită libertate, precum copiilor de ziua lor.

Focurile casei

Aseară m-am uitat la știrile de la televizor. Nu trebuia să fac asta, face rău la digestie. Undeva e un alt război, unul căruia i se spune minor, deși bineînțeles că nu e minor pentru oricine se întâmplă să fie prins în el. Aceste războaie au un aspect generic – bărbații în echipament de camuflaj, cu basmale peste gură și nas, trombele de fum, clădirile devastate, civilii distruși, care plâng. Mame fără de număr, cărând copii neputincioși, fără de număr, cu fețe pătate de sânge; bătrâni uluiți, fără de număr. Tinerii sunt duși și omorâți, cu intenția de a împiedica răzbunarea, așa cum au făcut grecii în Troia. Și scuza lui Hitler pentru uciderea pruncilor evrei, din câte îmi amintesc.

Războaiele izbucnesc și se sting, dar pe urmă răbufnește unul în altă parte. Casele sunt sparte ca ouăle, conținutul lor e incendiat sau furat sau călcat vindicativ în picioare; refugiații sunt nimiciți din avioane. Într-un milion de beciuri, uluita familie regală înfruntă plutonul de execuție; nestematele cusute în corsetele lor nu îi vor salva. Soldații lui Irod patrulează pe o mie de străzi; în casa de alături, Napoleon o șterge cu argintăria. În urma unei invazii, a oricărei invazii, șanțurile se umplu de femei violat. Pentru a fi cinstiți, și bărbați violați. Copii violați, pisici și câini violați. Lucrurile pot scăpa de sub control.

Dar nu aici; nu în această răstoacă blândă, anostă; nu în Port Ticonderoga, în ciuda câtorva consumatori de droguri din parcuri, în ciuda spargerilor ocazionale, în ciuda cadavrului ocazional găsit plutind la praguri. Aici, noi ne vedem neclintiți de ale noastre, bând paharul cu lapte sau ceaiul de la culcare, ronțăind gustările de la ora culcării, uitându-ne la lume ca printr-un vizor secret, și când ne saturăm de ea, obturăm vizorul. *Gata cu secolul al douăzecilea*, spunem în timp ce urcăm la etaj. Dar se aude un muget îndepărtat, ca un val de flux ce gonește spre țarm. Iată că vine secolul al douăzeci și unulea, trecând pe

deasupra capului ca o navă spațială plină cu extraterestri cu ochi de șopărlă neîndurători, sau un pterodactil de metal. Mai devreme sau mai târziu ne va adulmea și, cu ghearele lui de fier, va smulge acoperișurile micilor noastre vizuini șubrede, și atunci vom fi și noi la fel de goi și înfrigurați și înfomețați și bolnavi și neajutorați ca restul.

Iartă această divagație. La vârsta mea îți îngădui aceste viziuni apocaliptice. Spui: *Sfârșitul lumii e aproape*. Te minți – *Mă bucur că n-am să mai fiu aici ca să-l văd* – când de fapt nimic nu ți-ar plăcea mai mult, atâta timp cât poți să te uiți la el pe micul vizor secret, atâta timp cât nu vei fi implicat.

Dar de ce să-ți bați capul cu sfârșitul lumii? Sfârșitul lumii e în fiecare zi, pentru cineva. Timpul crește și crește, și când ajunge la nivelul ochilor tăi te îneci.

Ce s-a întâmplat pe urmă? O clipă am pierdut firul, mi-e greu să-mi aduc aminte, dar apoi îmi amintesc. A fost războiul, bineînțeles. Nu eram pregătiți pentru el, însă în același timp știam că mai fuseserăm acolo. Era aceeași înfrigurare, înfrigurare care venea rostogolindu-se ca o ceață, înfrigurarea în care m-am născut eu. Ca și atunci, totul era cuprins de o neliniște cutremurătoare – scaunele, mesele, străzile și felinarele din stradă, cerul, aerul. Peste noapte, porțiuni întregi din ceea ce era admis ca fiind realitate au dispărut pur și simplu. Asta se întâmplă când e război.

Dar tu ești prea tânără ca să ții minte despre care război este vorba. Fiecare război e *războiul* pentru cei care l-au trăit. Cel la care mă refer s-a pornit la începutul lui septembrie 1939, și a ținut până... Ei bine, scrie în cărțile de istorie. Poți să cauți în ele.

Întrețineți focurile casei era unul dintre vechile sloganuri din vremea războiului. Ori de câte ori auzeam asta, îmi imaginam o hoardă de femei cu părul în vânt și ochi scânteietori, care își croiau drum pe furiș, câte una sau câte două, la lumina lunii, și dădeau foc propriilor case.

În lunile de dinaintea începerii războiului, căsnicia mea cu Richard șchiopăta deja, deși s-ar putea spune că a șchiopătat chiar de la început. Pierdusem o sarcină, și apoi încă una. În ceea ce îl privea, Richard avusese o amantă și apoi încă una, sau așa am bănuț eu – lucru inevitabil (avea să spună mai târziu Winifred), ținând cont de starea fragilă a sănătății mele și de nevoile lui Richard. Pe vremea aceea bărbații aveau nevoi stringente; erau numeroase aceste nevoi; trăiau ascunse în cotloanele întunecate ale ființei bărbatului, și din când în când prindeau forță și ieșeau la atac, ca o invazie de șobolani. Atât de viclene și puternice erau ele încât nu te puteai aștepta ca un bărbat adevărat să le învingă. Asta era doctrina, conform lui Winifred, și – ca să fiu cinstită – și a multor altora.

Aceste amante ale lui Richard erau (am presupus) secretarele lui – mereu foarte tinere, mereu drăguțe, mereu fete la locul lor. Le angaja de cum terminau universitatea. O vreme, mă tratau cu un aer patronal, enervant, la telefon, când îl sunam la birou. În plus, erau expediate să cumpere daruri pentru mine și să comande flori. Lui îi plăcea ca ele să-și cunoască bine locul: eu eram nevasta oficială, și nu avea nicio intenție să divorțeze de mine. Bărbații divorțați nu ajungeau lideri ai țărilor lor, nu pe vremea aceea. Această situație îmi conferea o anumită putere, dar era putere numai dacă nu o exercitam. În realitate, era putere numai dacă mă prefăceam că nu știu nimic. Amenințarea care atârna asupra lui era că aș putea afla; că aș putea deschide ce era deja un secret deschis, eliberând tot felul de răuri.

Îmi păsa? Da, într-un fel. O jumătate de pâine e mai bună decât nimic, îmi spuneam, iar Richard chiar era un fel de pâine. El era pâinea de pe masă, pentru Aimee ca și pentru mine. Înalță-te deasupra, cum spunea Reenie, și am încercat. Am încercat să mă înalț deasupra acestui lucru, până la cer, ca un balon scăpat, și de câteva ori am reușit.

Mi-am ocupat timpul, învățasem să fac asta. Mă apucasem de grădinărit, serios de data asta, și aveam ceva rezultate. Nu

totul murea. Aveam plante pentru o grădină perenă umbroasă.

Richard păstra aparențele. Și eu la fel. Luam parte la cocteiluri și dineuri, ne făceam intrarea și ieșirea împreună din societate, cu mâna lui pe cotul meu. Ne-am făcut un obicei din a bea un pahar sau două înainte de masă, sau trei; începea să-mi placă ginul cam prea mult, în combinația asta sau aia, dar nu eram prea aproape de beție, atâta timp cât îmi simțeam degetele de la picioare și îmi țineam gura. Încă mai patinam amândoi pe suprafața lucrurilor – pe gheața subțire a bunelor maniere, care ascunde sub ea tăul negru: odată ce se topește, te duci la fund.

O jumătate de viață e mai bună decât nimic.

N-am reușit să dau o idee despre Richard, în vreun sens întregit. Rămâne un contur de carton. Știu asta. Nu pot să-l descriu fidel, nu am o imagine precisă: e neclar, ca fața dintr-un ziar ud, aruncat. Chiar și pe atunci mi se părea mai mic decât viața, cu toate că și mai mare decât viața. Asta venea din faptul că avea prea mulți bani, prea multă prezență în lume – erai tentat să aștepti de la el mai mult decât avea, așa că ce era normal la el semăna cu o lipsă. Era neîndurător, dar nu ca un leu; mai mult ca un fel de rozător mare. Săpa tunele pe sub pământ; omora lucrurile rozându-le rădăcinile.

Avea cele necesare pentru gesturi mărețe, pentru acte de mare generozitate, dar nu făcea niciunul. Devenise ca o statuie a lui însuși: uriaș, public, impunător, gol pe dinăuntru.

Nu că ar fi fost plin de el: nu avea destul cât să se umple. Ce avea încăpea într-o coajă de nucă.

La izbucnirea războiului, Richard a fost în mare încurcătură. Fusesse prea îngăduitor cu nemții în afaceri, îi admirase prea mult în discursurile lui. Asemenea multora dintre egalii lui, prea închisese ochii la încălcările lor brutale

ale democrației; o democrație pe care mulți dintre liderii noștri o criticaseră fățiș ca fiind nefuncțională, dar pe care acum o apărau cu patimă.

În plus, Richard risca să piardă o grămadă de bani, întrucât nu mai putea face comerț cu cei care, peste noapte, deveniseră inamicul. A trebuit să se târască puțin, să se ploconească puțin; asta nu i se potrivea, dar a făcut-o. A reușit să-și salveze poziția și să reîntre în grații – mă rog, nu era singurul cu mâini murdare, așa că pentru ceilalți era mai bine să nu îndrepte acuzator spre el propriile lor degete pătate – și în scurtă vreme fabricile lui duduiau, lucrând la capacitate maximă pentru efortul de război, și nimeni nu era mai patriot ca el. Astfel, nu l-a deranjat deloc când Rusia a intrat de partea aliaților, și Iosif Stalin a devenit dintr-odată unchiul iubit al tuturor. E drept că Richard spusese multe împotriva comuniștilor, dar asta a fost cândva demult. Acum totul a fost trecut sub tăcere, pentru că nu erau dușmanii dușmanului nostru prietenii noștri?

Între timp, eu îmi târâm zilele, nu ca de obicei – acest „de obicei” se modificase – dar cât de bine puteam. *Perseverență* este cuvântul pe care l-aș folosi acum pentru a mă descrie atunci. Și buimacă ar merge la fel de bine. Nu mai erau petreceri în aer liber cu care să mă lupt, nu mai erau ciorapi de mătase decât pe piața neagră. Carnea era raționalizată, și untul, și zahărul: dacă voiai mai mult din lucrurile astea, mai mult decât primeau ceilalți, era important să-ți faci anumite relații. Gata cu voiajele transatlantice pe nave de lux – *Queen Mary* a devenit navă de transportat trupe. Radioul nu mai era o carcasă de orchestră portabilă, și devenise un oracol frenetic; în fiecare seară îi dădeam drumul să aud știrile, care la început erau întotdeauna proaste.

Războiul continua și continua, un motor necruțător. Tensiunea permanentă, îngrozitoare îi uza pe oameni. Era ca și cum ai asculta cum cineva scrâșnește din dinți în întunericul de dinaintea zorilor, în timp ce tu zaci treaz noapte de noapte.

Totuși, au fost și niște avantaje. Domnul Murgatroyd ne-a părăsit pentru a se înrola. Atunci am învățat să șofez. Am preluat una dintre mașini, Bentley-ul cred că era, și Richard a pus să fie înmatriculată pe numele meu – așa aveam mai multă benzină. (Benzina era raționalizată, bineînțeles, deși mai puțin pentru cei ca Richard.) În plus, aveam și eu mai multă libertate, deși era o libertate de care nu prea mai aveam nevoie.

Am răcit, răceala s-a transformat în bronșită – toată lumea a răcit în iarna aceea. Mi-au trebuit luni întregi să scap de ea. Am stat mult în pat, simțindu-mă tristă. Tușeam într-una. Nu m-am mai dus la jurnalele de actualități cu discursuri, bătălii, bombardamente și distrugere, victorii, chiar și invazii. Vremuri agitate, sau așa ni se spunea, dar nu mă mai interesa.

Sfârșitul războiului se apropia tot mai mult. Pe urmă a devenit fapt împlinit. Țineam minte liniștea de după sfârșitul războiului trecut, și apoi dangătul clopotelor. Era noiembrie, atunci, cu gheață pe băltoace, iar acum era primăvară. Au fost parade. Au fost proclamații. Au sunat trompetele.

Totuși, n-a fost ușor să se pună capăt războiului. Un război e un foc uriaș; cenușa lui zboară departe, și se așază încet.

Cofetăria Diana

Azi m-am dus pe jos tocmai până la Podul Jubilee, apoi la gogoșerie, unde am mâncat aproape o treime de clătită cu portocale. O porție mare de făină și grăsime, care s-a răspândit în arterele mele ca nămolul.

Pe urmă m-am dus la toaletă. Cineva era în cabina din mijloc, așa că am așteptat, evitând oglinda. Vârsta îți subțiază pielea; poți să-ți vezi venele, tendoanele. În plus, pe tine te îngroașă. E greu să te întorci la ce ai fost înainte, când erai fără piele.

În cele din urmă ușa s-a deschis și a ieșit o fată – o fată brunetică, în haine posace, cu ochii dați cu funingine. A scos un mic țipăt, apoi a răs.

— Scuzați-mă, a spus. Nu v-am văzut, m-ați speriat tare.

Avea accent străin, dar era de aici: era de naționalitate tânără. Eu sunt cea străină acum.

Cel mai nou mesaj era scris cu marker auriu: *Nu poți să ajungi în Rai fără Iisus*. Adnotatorii fuseseră deja la treabă: *Iisus* fusese tăiat și deasupra, cu negru, fusese scris *Moarte*.

Iar sub asta, cu verde: *Raiul e într-un grăunte de nisip*. *Blake*¹³.

Și dedesubt, cu portocaliu: *Raiul e pe planeta Xenor*. *Laura Chase*.

Alt citat greșit.

Războiul s-a sfârșit oficial în prima săptămână din mai – războiul din Europa, adică. Ceea ce era singura parte a lui care ar fi avut legătură cu Laura.

O săptămână mai târziu a dat telefon. A telefonat dimineața, la o oră după micul dejun, când trebuie să fi știut că Richard nu era acasă. Nu i-am recunoscut glasul, renunșasem s-o mai aștept. La început am crezut că e femeia de la croitorie.

---

¹³ William Blake, poet englez (1751 – 1827).

— Eu sunt, a spus.

— Unde ești? am întrebat cu prudență.

Trebuie să îți aduci aminte că la data asta era pentru mine o cantitate necunoscută – poate o constantă îndoielnică.

— Sunt aici, a spus ea. În oraș.

Nu a vrut să-mi spună unde stătea, dar a numit un colț de stradă de unde puteam s-o iau mai târziu, în acea după-amiază. În cazul acesta puteam să bem un ceai, am spus. Aveam de gând s-o duc la cofetăria Diana. Era un loc sigur, era retras, și servea în majoritate femei. Eram cunoscută acolo. Am spus că am să vin cu mașina.

— Oh, acum ai mașină?

— Mai mult sau mai puțin.

Am descris-o.

— Sună ca un car de luptă, a spus ea, voioasă.

Laura era în colțul străzilor King și Spadina, chiar unde a spus că va fi. Nu era cel mai plăcut cartier, dar nu părea deranjată de asta. Am claxonat, ea mi-a făcut cu mâna, apoi a venit și a urcat în mașină. M-am aplecat spre ea și am sărutat-o pe obraz. Imediat m-am simțit trădătoare.

— Nu-mi vine să cred că ești cu adevărat aici, i-am spus.

— Dar iată-mă-s.

Dintr-odată mi-a venit să plâng; ea părea indiferentă. Obrazul ei fusese foarte rece, totuși. Rece și slab.

— Sper că nu i-ai spus nimic lui Richard despre faptul că sunt aici, a zis ea. Sau lui Winifred, a adăugat, pentru că e același lucru.

— N-aș fi făcut asta, am zis.

Ea nu a spus nimic.

Deoarece conduceam, nu puteam să mă uit la ea direct. A trebuit să aștept până am parcat mașina, apoi până am intrat în cofetăria Diana, și apoi până ne-am așezat față în față. În sfârșit am putut să o văd toată, direct.

Era și nu era Laura pe care o țineam eu minte. Mai matură, desigur – amândouă eram – dar mai era ceva. Era

îngrijit îmbrăcată, chiar auster, cu o rochie cu cordon, de un albastru sobru, cu corsaj plisat și nasturi mici în față; avea părul strâns la spate într-un coc sever. Părea împuținată, căzută în ea, lipsită de culoare, dar în același timp translucidă – de parcă în pielea ei, din interior, erau bătute țintișoare de lumină, de parcă ieșeau din ea, într-o ceață țepoasă, ghimpi de lumină, ca un ciulin ținut în soare. Efectul e greu de descris. (Nici nu trebuie să ai mare încredere în asta: vederea mea deja slăbea, deja aveam nevoie de ochelari, deși n-o știam încă. Lumina cețoasă din jurul Laurei putea să fie doar un defect de vedere.)

Am comandat. Ea a vrut cafea în loc de ceai. Cafeaua era proastă, am avertizat-o – nu puteai bea cafea bună într-un loc ca acesta, din pricina războiului. Dar ea a spus:

— Sunt obișnuită cu cafeaua proastă.

S-a lăsat tăcerea. Nu prea știam cum să încep. Nu eram încă pregătită s-o întreb ce caută în Toronto. Unde fusese în tot acest timp? am întrebat. Ce făcuse?

— Am fost la Avilion, mai întâi, a spus.

— Dar era închis tot! Fusese, pe toată durata războiului. Nu mai fuseserăm acolo de ani de zile. Cum ai intrat?

— Oh, știi tu, a spus ea. Întotdeauna puteam să intrăm când voiam.

Mi-am adus aminte de jgheabul pentru cărbuni, de zăvorul dubios de la una dintre ușile de la beci. Dar acesta fusese reparat cu mult timp în urmă.

— Ai spart o fereastră?

— N-a fost nevoie. Reenie a păstrat o cheie, a spus ea. Dar să nu spui.

— Centrala nu funcționa. Nu avea cum să fie caldură, am spus.

— Nu era, a zis ea. Dar erau o mulțime de șoareci.

A sosit cafeaua. Avea gust de firimituri de pâine arse și de cicoare prăjită, ceea ce nu era de mirare întrucât asta se pune în ea.

— Vrei o prăjitură sau altceva? am întrebat. N-au prăjituri rele aici.

Era tare slabă, m-am gândit că i-ar prinde bine o prăjitură.

— Nu, mulțumesc.

— Pe urmă ce ai făcut?

— Pe urmă am împlinit douăzeci și unu de ani, așa că am avut ceva bani, de la tata. Așa că am plecat la Halifax.

— Halifax? De ce Halifax?

— Acolo veneau vapoarele.

N-am insistat. Exista un motiv în spate, la Laura întotdeauna exista; era un motiv pe care m-am ferit să-l aud.

— Dar ce ai făcut?

— Ba una, ba alta, a spus ea. M-am făcut utilă.

Asta a fost tot ce a vrut să spună pe tema asta. Am presupus că a lucrat la o cantină pentru săraci, de vreun fel, sau ceva echivalent. A spălat toalete într-un spital, ceva de genul ăsta.

— Ai primit scrisorile mele? De la BellaVista? Reenie a spus că nu.

— Nu, am spus. N-am primit nicio scrisoare.

— Cred că le-au furat ei. Și n-au vrut să te lase să suni, sau să vii la mine?

— Au spus că ți-ar face rău.

A râs scurt.

— Ție ți-ar fi făcut rău, a spus. Zău că nu trebuia să stai acolo, în casa aia. Nu trebuia să stai cu *el*. E foarte rău.

— Știu că întotdeauna ai gândit asta, dar ce altceva să fac? Nu mi-ar acorda niciodată divorțul. Și n-am niciun ban.

— Asta nu e o scuză.

— Poate nu pentru tine. Tu ai un fond de la tata, dar eu nu am așa ceva. Și cu Aimee cum rămâne?

— Ai putea s-o iei cu tine.

— Mai ușor de spus decât de făcut. Poate că n-ar vrea să vină. E cam moartă după Richard, în momentul de față, dacă vrei să știi.

— De ce ar fi?

— O perie. Îi dăruiește diverse lucruri.

— Ți-am scris din Halifax, a spus Laura, schimbând subiectul.

— N-am primit nici scrisorile alea.

— Cred că Richard îți citește corespondența, a spus Laura.

— Și eu cred, am spus.

Conversația lua o turnură la care nu mă așteptam. Presupusesem că am s-o consolez pe Laura, că am s-o compătinesc, că am să aud o poveste tristă, însă în loc de asta ea îmi făcea morală. Ce ușor alunecam în vechile noastre roluri!

— Ce ți-a spus despre mine? a întrebat ea acum. Despre faptul că m-a băgat în locul ăla?

Iată, așadar, cărțile pe masă! Din două una: fie Laura fusese nebună, fie Richard mințise. Nu-mi venea să cred niciuna.

— Mi-a spus o poveste, am zis evaziv.

— Ce fel de poveste? Nu-ți face griji, n-am să mă supăr. Vreau doar să știi.

— A spus că erai... mă rog, tulburată mintal.

— Firește. Se putea să nu spună asta? Ce a mai spus?

— A spus că tu credeai că ești gravidă, dar a fost doar o amăgire.

— *Am fost gravidă*, a spus Laura. Asta a fost toată treaba – de asta m-au făcut dispărută în așa grabă. El și cu Winifred – erau paralizați de groază. Rușinea, scandalul – poți să-ți închipui ce și-au zis ei că o să se întâmple cu nemaipomenitele lui ocazii din cauza asta.

— Da. Îmi dau seama.

Și chiar îmi dădeam – telefonul ultrasecret de la doctor, panica, apoi consfătuirea rapidă dintre cei doi, planul întocmit pe loc. Apoi cealaltă versiune a evenimentelor, cea falsă, inventată doar pentru mine. De regulă eram destul de docilă, însă ei trebuie să fi știut că există o limită. Probabil că le-a fost frică de ce aș fi putut face, odată ce ar fi depășit-o.

— Oricum, n-am avut copilul. Țsta e unul dintre lucrurile care se fac la BellaVista.

— Unul dintre lucrurile?

Mă simțeam proastă de-a binelea.

— Pe lângă toate prostiile alea, adică, și pilulele și aparatele. Fac extracții. Te scot din circulație cu eter, ca dentistul. Pe urmă scot copiii. Apoi îți spun că ai inventat toată treaba. Apoi te acuză de asta, spun că ești un pericol pentru tine și pentru alții.

Era foarte calmă, foarte credibilă.

— Ești sigură, Laura? am întrebat. Referitor la copil, vreau să spun. Ești sigură că chiar a existat?

— Bineînțeles că sunt sigură, a spus ea. De ce aș scorni un lucru ca acesta?

Mai era loc de îndoială dar, de data asta, am crezut-o pe Laura.

— Cum s-a întâmplat? am șoptit. Cine a fost tatăl?

Un lucru ca acesta cerea să vorbești în șoaptă.

— Dacă nu știi deja, nu cred că pot să-ți spun, a zis Laura.

Am presupus că trebuie să fi fost Alex Thomas. Alex era singurul bărbat pentru care Laura manifestase vreodată interes – pe lângă tata, adică, și Dumnezeu. Nu-mi plăcea deloc să admit o astfel de posibilitate. Dar chiar nu exista altă alegere. Probabil că se întâlneau pe vremea când ea chiulea de la prima școală din Toronto, și apoi când nu mai mergea deloc la școală; când se presupunea că ea îi înveselea pe săracii decrepiți din spital, purtând șorțulețul pedant, ipocrit, și în tot timpul acesta mințind cu nerușinare. Fără îndoială, șorțulețul îi provocase lui un fior ieftin, era genul de tușă exagerată care l-ar fi atras. Poate de asta se lăsase ea de școală – să se întâlnească cu Alex. Câți ani avea atunci – cincisprezece, șaisprezece? Cum a putut să facă el așa ceva?

— Erai îndrăgostită de el? am întrebat.

— Îndrăgostită? De cine?

— De... știi tu.

N-am putut să spun.

— Oh, nu, a zis Laura, deloc. A fost oribil, dar a trebuit s-o fac. Trebuia să fac sacrificiul. Trebuia să-mi asum durerea și suferința. Asta i-am promis lui Dumnezeu. Știam că dacă o fac, Alex ar fi salvat.

— Ce naiba vrei să spui?

Proaspăt dobândita mea încredere în sănătatea mintală a Laurei se fărâmița: eram iar pe tărâmul metafizicii ei nebune. De la ce să-l salveze pe Alex?

— Să fie prins. Ar fi fost împușcat. Callie Fitzsimmons știa unde e și a spus. I-a spus lui Richard.

— Nu-mi vine să cred asta.

— Callie era turnătoare, a spus Laura. Asta a zis Richard – a zis că îl *informa* în permanență. Ții minte când a fost la pușcărie și Richard a scos-o? De asta a făcut-o. Îi era dator.

Această explicație a evenimentelor mi s-a părut absolut uluitoare. Și monstruoasă, deși exista o mică, foarte mică posibilitate să fie adevărată. Dar dacă era, Callie trebuie să fi mințit. De unde să fi știut ea unde era Alex? El se muta foarte des.

Totuși, poate ținuse legătura cu Callie. Era posibil. Ea era unul dintre oamenii în care putea să aibă încredere.

— Am respectat partea mea de învoială, și a mers, a spus Laura. Dumnezeu nu trișează. Dar pe urmă Alex a plecat la război. După ce s-a întors din Spania, vreau să spun. Asta a zis Callie – mi-a zis mie.

N-am priceput nimic. Mă simțeam foarte amețită.

— De ce ai venit aici, Laura? am întrebat.

— Pentru că războiul s-a terminat și Alex se va întoarce curând, a spus Laura, răbdătoare. Dacă n-aș fi aici, n-ar ști unde să mă găsească. N-ar ști de BellaVista, și n-ar ști că m-am dus la Halifax. Singura adresă pe care o va avea pentru mine e a ta. O să-mi transmită cumva un mesaj.

Avea enervanta încredere de fier a adevăratului credincios.

Îmi venea s-o scutur. Am închis ochii o clipă. Am văzut eleșteul de la Avilion, nimfa de piatră care își cufunda în apă degetele de la picioare: am văzut soarele prea fierbinte

scânteind pe frunzele verzi, cauciucate, în ziua aceea de după înmormântarea mamei. Îmi era rău de la stomac, de la prea mult tort și zahăr. Laura ședea pe bordură, lângă mine, fredonând încetșor mulțumită, convinsă pe deplin că totul chiar era în regulă și că îngerii erau de partea ei, pentru că încheiase un pact secret, absurd, cu Dumnezeu.

Mă mâncau degetele de ciudă. Știam ce se întâmplase apoi. O împinsesem în apă.

Acum ajung la partea care încă mă obsedează. Acum ar fi trebuit să-mi mușc limba, acum ar fi trebuit să-mi țin gura. Din iubire, ar fi trebuit să mint, sau să spun altceva: orice în afară de adevăr. *Să nu deranjezi niciodată un somnambul*, spunea Reenie. *Șocul poate să-l omoare*.

— Îmi pare rău că trebuie să-ți spun asta, Laura, dar ce ai făcut tu nu l-a salvat pe Alex. Alex a murit. A fost ucis în război, acum șase luni. În Olanda.

Lumina din jurul ei s-a stins. S-a făcut albă ca varul. Era ca și cum te-ai uita cum se răcește ceara.

— De unde știi?

— Am primit telegrama, am spus. Mi-au trimis-o mie. El m-a indicat pe mine ca ruda cea mai apropiată.

Chiar și atunci mai puteam să schimb cursul; puteam să spun: *trebuie să fi fost o greșeală, trebuie că telegrama era pentru tine*. Dar n-am spus asta. În schimb, am spus:

— A fost un lucru foarte indiscret din partea lui. Nu trebuia să facă asta, ținând cont de Richard. Dar nu avea rude și, vezi tu, am fost amanți – în secret, mult timp – și pe cine altcineva avea?

Laura nu a spus nimic. Doar s-a uitat la mine. S-a uitat prin mine. Dumnezeu știe ce vedea. Un vapor care se scufundă, un oraș în flăcări, un cuțit în spate. Totuși, am recunoscut privirea: era privirea pe care o avea în acea zi în care a fost cât pe ce să se înece în râul Louveteau, chiar când se ducea la fund – îngrozită, rece, frenetică. Strălucind ca oțelul.

După o clipă s-a ridicat, s-a întins peste masă și mi-a luat poșeta, repede dar aproape cu delicatețe, de parcă ar fi conținut ceva fragil. Pe urmă s-a întors și a ieșit din cofetărie. N-am făcut nicio mișcare să o opresc. Mă luase prin surprindere, iar când m-am ridicat și eu de pe scaun, Laura dispăruse.

A fost o oarecare încurcătură cu privire la achitarea notei de plată – nu aveam alți bani în afară de cei din poșetă, pe care – am explicat – sora mea o luase din greșală. Am promis să achit a doua zi. După ce am stabilit asta, m-am dus aproape în fugă la locul în care parcasem mașina. Dispăruse. Și cheile mașinii erau în poșetă. Nu știam că Laura învățase să șofeze.

Am mers pe jos mai multe străzi, inventând povești. Nu le puteam spune lui Richard și lui Winifred ce se întâmplase de fapt cu mașina mea: lucrul acela ar fi fost folosit ca o dovadă în plus împotriva Laurei. Aveam să spun că avusesem o pană și mașina fusese remorcată până la garaj, și mi se chemase un taxi, și mă suisem în el, și abia când ajunseseam acasă mi-am dat seama că îmi lăsasem poșeta în mașină din greșală. Nimic care să stârnească îngrijorare, aveam să spun. Totul avea să se rezolve dimineată.

Pe urmă chiar am chemat un taxi. Doamna Murgatroyd avea să fie acasă să-mi dea drumul înăuntru și să plătească taxiul în locul meu.

Richard nu a venit acasă la cină. Era la nu știu ce club, luând o cină proastă, ținând un discurs. Acum trăgea din greu, avea un țel. Acest țel – știu acum – nu era doar bogăția sau puterea. Ce voia el era respect – respect, în ciuda parvenitismului lui. Tânjea după el, era însetat de el; voia să mânuiască respectul, nu doar ca pe un ciocan, ci ca pe un sceptru. Aceste dorințe nu sunt condamnabile ca atare.

Acest club anume era numai pentru bărbați; altfel aș fi fost și eu acolo, șezând în fundal, zâmbitoare, aplaudând la sfârșit. În astfel de ocazii îi dădeam seară liberă doicii lui Aimee și mă ocupam singură de pregătirile de culcare. Am

supravegheat baia lui Aimee, i-am citit, apoi am învelit-o bine. În acea noapte anume, spre deosebire de alte dăți, întârzia să adoarmă; trebuie să fi știut că eram îngrijorată de ceva. Am stat lângă ea, ținând-o de mână și mângâindu-i fruntea și uitându-mă pe fereastră, până a ațipit.

Unde plecase Laura, unde stătea, ce făcuse cu mașina mea? Cum puteam să dau de ea, ce puteam să spun ca să îndrept lucrurile?

O găză de iunie se poticnea de fereastră, atrasă de lumină. Se izbea de geam ca un deget beat criță. Părea supărată, și frustrată că nu putea intra, și neajutorată.

Escarpa

Azi creierul meu mi-a aranjat un lapsus brusc; o absență de vizibilitate, ca cea datorată zăpezii. Nu numele cuiva a dispărut – în orice caz asta e ceva obișnuit – ci un cuvânt, care s-a întors cu susul în jos și s-a golit de înțeles ca o ceașcă de carton răsturnată de vânt.

Acest cuvânt era *escarpă*. De ce se ivise? *Escarpă, escarpă*, am repetat, posibil cu glas tare, dar nu mi-a apărut nicio imagine. Era un obiect, o activitate, o stare de spirit, un defect trupesc?

Nimic. Vertij. Mă bălăbăneam pe marginea prăpastiei, mă agățam de aer. În cele din urmă am apelat la dicționar. *Escarpă*, fortificație verticală, sau, alt sens, povârniș.

La început a fost cuvântul, credeam noi odată. Oare Dumnezeu a știut ce lucru firav poate fi cuvântul? Ce subțirel, ce ușor de șters din neglijență?

Poate că asta i s-a întâmplat Laurei – a împins-o efectiv în prăpastie. Cuvintele pe care se bazase, clădind pe ele castele din cărți de joc, crezându-le solide, se răsturnaseră și își arătaseră mijlocul găunos, și apoi se îndepărtaseră în zbor de ea ca atâta hârtie aruncată la coș.

Dumnezeu. Încredere. Sacrificiu. Dreptate.

Credință. Speranță. Iubire.

Fără să mai vorbim de *soră*. Ei bine, da. Asta-i întotdeauna.

În dimineața de după ceaiul meu cu Laura de la cofetăria Diana, m-am învățit pe lângă telefon. Orele treceau: nici un cuvânt. Aveam o întâlnire la prânz, cu Winifred și două membre ale comitetului ei, la Curtea arcadiană. Întotdeauna era bine să te ții de planurile aranjate cu Winifred – altfel devenea curioasă – așa că m-am dus.

Am vorbit despre cea mai nouă întreprindere a lui Winifred, un cabaret în ajutorul militarilor răniți. Avea să fie cântece și dansuri, și niște fete pregăteau un program de

cancan, așa că toate trebuia să ne suflecăm mânecile și să ne apucăm de treabă, și să vindem bilete. Avea să țopăie și Winifred în jupon cu volane și ciorapi negri? Speram sincer că nu. Era de acum ogârjită.

— Arăți cam palidă, Iris, a spus Winifred, cu capul pe-o parte.

— Da? am spus voioasă.

În ultima vreme îmi spunea că nu sunt în formă. Asta voia să însemne că nu făceam tot ce puteam să-l sprijin pe Richard, să-l împing înainte pe calea spre glorie.

— Da, cam ofilită. Te extenuază Richard? Omul ăsta are energie de consumat, nu glumă!

Era foarte binedispusă. Probabil că planurile ei – planurile ei pentru Richard – mergeau bine, în ciuda delăsării mele.

Dar nu puteam să-i acord multă atenție; eram prea neliniștită din cauza Laurei. Ce făceam dacă nu apărea repede? Nu prea puteam să raportez că mi-a fost furată mașina: nu voiam să fie arestată. Nici Richard n-ar fi vrut asta. Nu era în interesul nimănui.

M-am întors acasă, și doamna Murgatroyd mi-a spus că Laura fusese acolo în absența mea. Nici măcar nu sunase la ușă – doamna Murgatroyd dăduse întâmplător peste ea în holul din față. I-a sărit inima când a văzut-o pe Laura în carne și oase, după atâția ani, a fost ca și cum ar fi văzut o stafie. Nu, nu lăsase nicio adresă. Spusese ceva, totuși. *Spune-i lui Iris că am să vorbesc cu ea mai târziu.* Ceva de genul ăsta. Lăsase cheile de la casă pe tava de scrisori; a spus că le luase din greșală. Ciudat lucru să iei din greșală, a spus doamna Murgatroyd, al cărei nas cârn a mirosit că ceva nu e în regulă. Nu mai credea povestea mea cu garajul.

M-am simțit ușurată: totul se mai putea rezolva. Laura era în oraș. Avea să vorbească mai târziu cu mine.

A și făcut-o, deși are tendința să se repete, așa cum au morții obiceiul. Spun toate lucrurile pe care ți le-au spus în viață; dar rareori spun ceva nou.

Mă schimbasesem de hainele cu care fusesem la întâlnirea cu Winifred când a sosit polițistul, cu vestea despre accident. Laura trecuse printr-o barieră de protecție, apoi ieșise de pe podul St. Clair Avenue, căzând în râpa de dedesubt. A fost un accident îngrozitor, a spus polițistul, clătinând din cap cu tristețe. Ea conducea mașina mea: au dat de certificatul de înmatriculare. La început au crezut – normal – că eu eram femeia carbonizată din resturile mașinii.

După plecarea polițistului m-am străduit să nu mai tremur. Trebuia să-mi păstrez calmul, trebuia să mă adun. Trebuie să înfrunți muzica, spunea Reenie, dar la ce muzică se referea? Nu era muzică de dans. O fanfară stridentă, o paradă de vreun fel, cu mulți oameni de o parte și de alta, care făceau glume răutăcioase și arătau cu degetul. La capătul drumului un gâde, cu energie de consumat.

Bineînțeles că avea să fie un interogatoriu din partea lui Richard. Povestea mea cu mașina și garajul încă ar mai fi ținut dacă adăugam că luasem ceaiul cu Laura în acea zi, dar nu îi spuseseam fiindcă nu voisem să îl supăr fără rost tocmai înainte de un discurs crucial. (Toate discursurile lui erau cruciale acum; se apropia de marele succes.)

Laura era în mașină când aceasta se stricase, aveam să spun; mă însoțise la garaj. Când îmi uitasem poșeta probabil că o luase, și pe urmă ar fi fost floare la ureche pentru ea să se ducă a doua zi să ia mașina, plătind reparația cu un cec falsificat, luat din carnetul meu de cecuri. Aveam să rup un cec, pentru veridicitate. Dacă mi se cerea cu insistență numele garajului, aveam să spun că l-am uitat. Dacă se stăruia, aveam să plâng. Cum putea să mi se pretindă să țin minte un amănunt banal ca acela, aveam să spun, într-un moment ca acesta?

M-am dus sus să mă schimb. Ca să mă duc la morgă, îmi trebuiau o pereche de mănuși și o pălărie cu voaletă. Era posibil să fie deja acolo reporteri, fotografi. Aveam să mă duc

cu mașina, mi-am zis, dar apoi mi-am adus aminte că mașina mea era acum fărâme. Trebuia să chem un taxi.

De asemenea, trebuia să-l avertizez pe Richard, la birou. De cum se ducea vorba, muștele de hoit aveau să-l asalteze. Era un om prea important ca să fie altfel. Ar fi vrut să aibă pregătită o declarație de durere.

Am sunat. A răspuns cea mai recentă secretară tânără a lui. I-am spus că problema e urgentă, și nu, nu pot s-o transmit prin ea. Trebuie să vorbesc personal cu Richard.

A urmat o pauză, în care timp Richard a fost localizat.

— Ce e? a întrebat el.

Nu-i plăcea să fie sunat la birou.

— A avut loc un accident cumplit, am spus. E vorba de Laura. Mașina pe care o conducea a căzut de pe un pod.

Nu a spus nimic.

— Era mașina mea.

Nu a spus nimic.

— Mă tem că a murit, am spus.

— Dumnezeu! Pauză. Unde a fost în tot timpul ăsta? Când s-a întors? Ce căuta în mașina ta?

— M-am gândit că trebuie să știi imediat, înainte să afle ziarele, am spus.

— Da, a spus el. Ai făcut bine.

— Acum trebuie să mă duc la morgă.

— La morgă? a zis el. Morga orașului? De ce dracu'?

— Acolo a fost dusă.

— Ei bine, scoate-o de acolo. Du-o undeva, într-un loc decent. Undeva mai...

— Discret, am spus. Da, așa am să fac. Trebuie să-ți spun că există aluzii – din partea poliției, un polițist tocmai a fost aici...

— Poftim? Ce i-ai spus? Ce aluzii?

Părea panicat.

— Doar că a făcut-o intenționat.

— Prostii! a spus el. Trebuie să fi fost un accident. Sper că așa ai spus.

— Bineînțeles. Dar au fost martori. Ei au văzut...

— A lăsat un bilet? Dacă da, arde-l.

— Doi, un avocat și cineva de la o bancă. Ea avea mănuși albe. Au văzut-o răsucind volanul.

— Le-a jucat lumina feste, a spus. Sau erau beți. Am să-l sun pe avocat. Mă ocup eu de asta.

Am pus receptorul în furcă. M-am dus să mă îmbrac: îmi trebuia negru, și o batistă. Va trebui să-i spun lui Aimee, m-am gândit. Am să spun că podul a fost de vină. Am să spun că s-a rupt podul.

Am deschis sertarul unde îmi țineam ciorapii, și am dat de caiete – cinci caiete de școală, ieftine, de pe vremea domnului Erskine, legate cu ață de bucătărie.

Pe coperta de deasupra, cu creionul, era scris numele Laurei – cu scrisul ei copilăresc. Sub el: *Matematică*. Laura nu putea să sufere matematica.

Activități vechi de clasă, m-am gândit. Ba nu: vechi teme pentru acasă. De ce mi le lăsase?

Puteam să mă opresc acolo. Puteam să aleg ignoranța, dar am făcut ce ai făcut și tu – ce ai făcut deja, dacă ai citit până aici. Am ales cunoașterea.

Cei mai mulți dintre noi o vor face. Vom alege cunoașterea indiferent ce ar fi, ne vom mutila în acest proces, vom băga mâna în foc pentru ea, dacă e nevoie. Curiozitatea nu e singurul nostru motiv: ce ne mână înainte este iubirea sau durerea sau disperarea sau ura. Îi vom spiona fără preget pe cei morți: le vom deschide scrisorile, le vom citi jurnalele, vom căuta prin gunoiul lor, în speranța unui indiciu, a unui ultim cuvânt, a unei explicații, din partea celor care ne-au părăsit – care ne-au lăsat cu traista în mână, care de multe ori e mai goală decât am presupus.

Dar cum e cu cei care lasă intenționat astfel de indicii, ca să ne împiedicăm de ele? De ce se obosesc? Egocentrism? Milă? Răzbunare? O simplă pretenție la existență, cum e să-ți mângăiești inițialele pe peretele unei toalete? Combinația

dintre prezență și anonimă – spovedania fără penitență, adevărul fără consecințe – asta are farmecul ei. Te speli pe mâini, într-un fel sau altul.

Cei care lasă astfel de dovezi nu se prea pot plânge dacă, după aceea, vin străini și își bagă nasul în toate lucrurile care cândva nu erau deloc treaba lor. Și nu numai străini: iubiți, prieteni, rude. Suntem niște voyeuri, toți. De ce trebuie să presupunem că ceva din trecut e al nostru și putem să-l luăm, doar fiindcă l-am găsit? Toți suntem niște jefuitori de morminte, odată ce deschidem ușile încuiate de alții.

Dar numai încuiate. Camerele și conținutul lor au fost lăsate intacte. Dacă cei care le-au părăsit ar fi dorit uitare, le-ar fi dat foc.

XIV

Bucla aurie

Acum trebuie să mă grăbesc. Văd sfârșitul, licărind departe în fața mea, de parcă ar fi un motel la margine de șosea, într-o noapte întunecoasă, pe ploaie. Un motel al ultimei șanse, de după război, unde nu se pun întrebări și niciunul dintre numele din registrul de la recepție nu e real, și se plătește în avans, cu bani gheață. În birou sunt înșirate vechi luminițe de pom de Crăciun: în spatele lui, un grup de cabine întunecoase, cu perne mirosind a mucegai. Afară, în față, o pompă de benzină gălbuie. Totuși, benzină nu e, s-a terminat cu multe decenii în urmă. Aici te oprești.

Sfârșitul, un rai cald și sigur. Un loc de odihnă. Dar n-am ajuns încă acolo, și sunt bătrână și obosită, și merg pe jos, și șchiopătez. Rătăcită în pădure, și fără pietre albe să marchez drumul, și cu un teren înșelător de parcurs.

Lupilor, vă invoc! Moartelor cu păr azuriu și ochi ca niște hăuri pline cu șerpi, vă chem! Fiți alături de mine acum, când ne apropiem de sfârșit. Călăuziți-mi degetele artritice, tremurânde, pixul cu pastă neagră, vâscoasă; mai țineți-mi măcar câteva zile inima pe linia de plutire, până pot să pun lucrurile în ordine. Fiți tovarășii mei, ajutoarele mele, prietenii mei; *încă o dată*, adaug, căci n-am fost oare cunoștințe bune în trecut?

Toate lucrurile au locul lor, cum spunea Reenie; sau, în toane mai proaste, doamnei Hillcoate, *Nu sunt flori fără rahat*. Domnul Erskine m-a învățat câteva trucuri utile. O invocare bine elaborată a Furiilor se poate dovedi folositoare, la nevoie. Când este înaintea de toate o problemă de răzbunare.

La început am crezut că vreau numai dreptate. Credeam că inima mea e curată. Chiar ne place să avem o părere foarte bună despre motivele noastre când suntem pe cale să facem ceva dăunător, altcuiva. Dar cum mai sublinia domnul Erskine, Cupidon cu arcul și săgețile lui nu este singurul zeu orb. Justiția este celălalt. Zei orbi și neîndemânatici cu arme

tăioase: Justiția poartă o sabie, ceea ce, alături de ochii ei legați, e o rețetă destul de bună să te tai.

Bineînțeles că vei vrea să știi ce era în caietele Laurei. Sunt așa cum le-a lăsat, legate cu ața maro murdară, lăsate pentru tine în cufărul meu de călătorie împreună cu toate celelalte. N-am schimbat nimic. Poți să vezi cu ochii tăi. Paginile rupte din ele nu au fost rupte de mine.

La ce mă așteptam, în acea zi de mai, plină de groază, din 1945? La mărturisiri, la reproșuri? Sau poate la un jurnal, care descria întâlnirile de amor dintre Laura și Alex Thomas? Fără doar și poate. Eram pregătită pentru tortură. Și am avut parte de ea, deși nu în felul în care îmi imaginasem.

Am tăiat ața, am răsfirat în evantai caietele. Erau cinci: *Matematică, Geografie, Franceză, Istorie și Latină*. Caietele de cunoștințe.

Scrie ca un înger, se spune despre Laura, pe spatele uneia dintre edițiile *Asasinului orb*. O ediție americană, din câte îmi amintesc, cu ornamentație cu cartuș auriu pe copertă: prin părțile alea se pune mare preț pe îngerii. În realitate, îngerii nu prea scriu. Ei consemnează păcate și numele celor condamnați și a celor mântuiți, sau apar ca mâini imateriale și mângălesc atenționări pe pereți. Sau transmit mesaje, dintre care puține sunt vești bune: *Dumnezeu fie cu tine* nu e o binecuvântare pură.

Ținând seamă de toate astea, da: Laura scria ca un înger. Cu alte cuvinte, nu prea mult. Dar la obiect.

Latina a fost caietul pe care l-am deschis primul. Cele mai multe dintre paginile rămase în el erau goale; se vedeau marginile zimțate ale foilor pe care trebuie să le fi rupt Laura, foile ce conținuseră lecții vechi. A lăsat un pasaj, o traducere pe care o făcuse – cu ajutorul meu, și cu ajutorul bibliotecii de la Avilion – a rândurilor de încheiere din Cartea IV a *Eneidei* lui Vergiliu. Didona s-a înjunghiat pe rugul sau altarul arzând pe care l-a făcut din toate obiectele legate de

iubitul ei dispărut, Enea, care a plecat pe mare să-și împlinească destinul în război. Cu toate că sângerează ca un porc înjunghiat, Didona se chinuie mult să moară. A suferit cumplit. Din câte îmi amintesc, domnului Erskine îi plăcea mult partea asta.

Țin minte ziua în care a scris traducerea. Lumina soarelui târziu intra pe fereastra camerei mele. Laura era întinsă pe podea, legănându-și în aer picioarele în șosete, și transcriind cu trudă în caiet colaborarea noastră plină de mângălituri. Mirosea a săpun Ivory și a așchii de creion.

Atunci puternicei Iunona i se făcu milă de îndelungatele ei suferințe și de călătoria neliniștită, și o trimise din Olimp pe Iris să despartă sufletul care se chinuia de trupul care îl ținea încă. Trebuia să se facă asta fiindcă Didona nu murea de moarte naturală sau de una provocată de alți oameni, ci de disperare, mânată de un impuls nebunesc. Oricum, Proserpina nu tăiasse încă bucla aurie de pe capul ei, și nici nu o trimisese în Infern.

Așa că acum, învăluită în ceață, cu aripile galbene ca șofranul, lăsând în urmă o mie de culori de curcubeu, Iris zbură jos și, plutind deasupra Didonei, spuse:

Așa cum mi s-a spus să fac, iau acest lucru sacru care îi aparține Zeului Morții, și te eliberez de trupul tău.

Atunci toată fierbințeala încetă pe dată, și viața ei dispăru în aer.

— De ce a trebuit acea Iris să taie o șuviță de păr? a întrebat Laura.

Habar n-aveam.

— A trebuit s-o facă, pur și simplu, am spus. Ca pe un fel de ofrandă.

Fusesem încântată să descopăr că purtam același nume ca al unei persoane dintr-o poveste, și nu eram botezată după vreo floare, cum crezusem mereu. Tema botanică, pentru fete, fusese puternică în familia mamei.

— Asta a ajutat-o pe Didona să iasă din corp, a spus Laura. Nu mai voia să trăiască. A scos-o din suferința ei, așa că a fost ceea ce trebuia făcut. Nu-i așa?

— Cred că da, am spus.

Nu mă prea interesau astfel de aspecte etice subtile. În poeme se întâmplau lucruri ciudate. Nu avea niciun rost să încerc să le dau de capăt. Deși chiar m-am întrebat dacă Didona era blondă; în restul poveștii mi se păruse mai degrabă brunetă.

— Cine e Zeul Morții? De ce îi trebuie părul?

— Destul cu părul! am spus. Am terminat cu latina. Acum să terminăm cu franceza. Domnul Erskine ne-a dat prea mult, ca de obicei. Acum: *Il ne faut pas toucher aux idoles: la dorure en reste aux mains.*

— Ce zici de: nu deranja zeii falși, ai să iei toată vopseaua aurie pe mâini?

— Nu e nimic despre vopsea.

— Dar asta înseamnă realitate.

— Îl cunoști pe domnul Erskine. Nu-i pasă ce înseamnă.

— Îl urăsc pe domnul Erskine. Aș vrea să se întoarcă domnișoara Violentă.

— Și eu. Aș vrea să se întoarcă mama.

— Și eu.

Domnul Erskine nu avusese o părere grozavă despre această traducere din latină a Laurei. O tăiase toată cu creionul roșu.

Cum să descriu puțul de durere în care cădeam acum? Nu pot să-l descriu, așa că n-am să încerc.

Am frunzărit celelalte caiete. *Istorie* era gol, cu excepția fotografiei pe care Laura o lipise în el – ea și cu Alex Thomas la picnicul fabricii de nasturi, amândoi colorați acum în galben deschis cu detașata mea mână albastră furișându-se spre ei pe pajiște. *Geografie* nu conținea decât o scurtă descriere a Port Ticonderoga, pe care o hotărâse domnul Erskine. „Acest oraș de mărime medie este situat la

confluența râurilor Louveteau și Jogues și e vestit pentru pietre și alte lucruri”, era prima frază a Laurei. Din *Franceză* fusese înlăturată toată franceza. În schimb, conținea lista cu cuvinte ciudate lăsată de Alex Thomas în podul nostru, și pe care – am descoperit acum – Laura nu o arsesese, la urma urmei. Ancorin, berel, carchineal, diamit, ebonort... O limbă străină, adevărat, dar una pe care am învățat să o înțeleg mai bine decât am înțeles vreodată franceza.

Matematică avea o lungă coloană de numere, unele dintre ele cu cuvinte în dreptul lor. Mi-a luat câteva minute să îmi dau seama ce fel de numere erau. Erau date. Prima dată coincidea cu întoarcerea mea din Europa, ultima era cu aproximativ trei luni înainte de plecarea Laurei la BellaVista. Cuvintele erau acestea:

Avilion, nu. Nu. Nu. Sunnyside. Nu. Xanadu, nu. Nu.
Queen Mary, nu nu. New York, nu. Avilion. Nu la
început.
Water Nixie, X. „Amețit.”
Toronto iarăși. X
X. X. X. X.
O.

Asta era toată povestea. Totul era cunoscut. Fusese tot timpul acolo, chiar sub ochii mei. Cum am putut să fiu așa de oarbă?

Nu Alex Thomas, așadar. Niciodată Alex. Pentru Laura, Alex aparținea altei dimensiuni a spațiului.

Victoria vine și pleacă

După ce m-am uitat prin caietele Laurei, le-am pus la loc în sertarul cu ciorapi. Totul era cunoscut, dar nimic nu putea fi dovedit. Asta era limpede.

Dar întotdeauna există mai multe feluri în care să jupoi o pisică, cum spunea Reenie. Dacă nu poți să treci prin, ocolești.

Am așteptat până după înmormântare, și apoi am mai așteptat o săptămână. Nu voiam să acționez prea pripit. Mai bine să fii sigur decât să-ți pară rău, mai spunea Reenie. O axiomă îndoielnică: de foarte multe ori sunt ambele.

Richard a plecat într-o călătorie la Ottawa, o călătorie importantă la Ottawa. Oameni cu funcții înalte ar putea pune întrebări, a insinuat el; dacă nu acum, atunci curând. I-am spus, și i-am spus și lui Winifred, că am să profit de acest prilej să plec la Port Ticonderoga cu cutia argintie cu cenușa Laurei. Trebuia să împrăști această cenușă, am spus, și să mă îngrijesc de inscripționarea pe cubul monumental al familiei Chase. Totul așa cum se cuvine.

— Nu te învinui, a spus Winifred, sperând că tocmai asta fac – dacă mă învinuiam destul, nu mai ajungeam să învinuiesc pe altcineva. Unele lucruri nu merită să stărui asupra lor, a mai spus.

Totuși, stăruim oricum asupra lor. Nu ne putem abține.

După ce l-am văzut pe Richard plecat în călătoriile lui, i-am dat servitoarei seară liberă. Aveam să mă ocup eu de casă, am spus. O mai făcusem în ultima vreme – îmi plăcea să fiu singură în casă, doar cu Aimee, când dormea – așa că nici chiar doamna Murgatroyd nu a fost bănuitoare. Când n-a mai existat niciun pericol, am acționat repede, împachetasem deja pe ascuns niște lucruri – caseta mea cu bijuterii, fotografiile mele, *Plante perene pentru grădina alpină* – și acum am împachetat restul. Hainele mele, deși nicidecum toate; niște lucruri pentru Aimee, însă nici astea toate. Am băgat ce am putut în cufărul de voiaj, același care

conținuse cândva trusoul meu, și în geamantanul în ton. Oamenii de la calea ferată au venit să ia bagajul, cum aranjasem. Apoi, a doua zi, mi-a fost ușor să plec la gara Union cu Aimee într-un taxi, fiecare doar cu o trusă de voiaj, și atâta tot.

Am lăsat o scrisoare pentru Richard. Spuneam că având în vedere ce făcuse – ce știam acum că făcuse – nu voiam să-l mai văd niciodată. Ținând seama de ambițiile lui politice, nu aveam să solicit divorțul, cu toate că aveam dovezi din belșug ale purtării lui indecente în caietele Laurei, care – am mințit – erau încuiate într-un seif la bancă. Dacă avea vreun gând să pună mâinile murdare pe Aimee, am adăugat, trebuia să renunțe la el, pentru că atunci aveam să fac un mare, mare scandal, ca și în cazul în care nu îmi satisfăcea cererile financiare. Acestea nu erau mari: tot ce voiam erau destui bani pentru a cumpăra o casă mică în Port Ticonderoga și pentru a asigura întreținerea lui Aimee. Banii pentru nevoile mele îi puteam procura pe alte căi.

Am semnat această scrisoare *A ta sinceră* și, în timp ce lipeam plicul, m-am întrebat dacă scrisesem corect *indecentă*.

Cu câteva zile înainte de a părăsi Toronto, o căutasem pe Callista Fitzsimmons. Se lăsase de sculptură, și acum era pictor mural. Am găsit-o la o companie de asigurări – în biroul directorului – unde pusese mâna pe o comandă. Contribuția femeilor la efortul de război era tema – depășită, acum că războiul se terminase (și, deși niciuna din noi nu o știa încă, curând avea să fie acoperită cu un strat de vopsea într-o nuanță liniștitoare, ternă, de gri.)

I se dăduse un perete. Trei muncitoare, în halate și cu zâmbete curajoase, fabricând bombe; o fată conducând o ambulanță; două țărănci cu săpăligi și un coș cu roșii; o femeie în uniformă, bătând la o mașină de scris; jos în colț, înghesuită într-o margine, o mamă cu șorț scoțând o pâine din cuptor, sub privirile aprobatoare a doi copii.

Callie s-a mirat când m-a văzut. Nu o înștiințasem de vizita mea: nu voisem să fiu evitată. Îi supraveghea pe pictori, cu părul prins cu o bandană, în pantaloni kaki și teniși, umblând de colo-colo cu pași mari și mâinile în buzunare și o țigară lipită de buza de jos.

Auzise de moartea Laurei, citise despre ea în ziare – ce fată fermecătoare, un copil atât de neobișnuit, ce păcat! După aceste preliminarii, i-am explicat ce îmi spusese Laura, și am întrebat-o dacă era adevărat.

Callie a fost indignată. A folosit foarte mult cuvântul *rahat*. Adevărat, Richard o ajutase când fusese arestată de Detașamentul Roșu ca agitatoare, dar crezuse că era din partea lui doar o chestie de dragul vremurilor de demult ale familiei. A negat că îi spusese vreodată lui Richard ceva despre Alex sau vreun alt comunist sau tovarăș de drum. Ce aiureli! Țștia erau prietenii ei! Cât despre Alex, da, îl ajutase la început, când era în mare încurcătură, dar pe urmă el dispăruse, datorându-i niște bani, la drept vorbind, și apoi auzise că e în Spania. Cum ar fi putut să ciripească unde era el, când nici ea nu știa?

Nimic câștigat. Poate că Richard o mințise pe Laura despre asta, cum mă mințise pe mine despre multe altele. Pe de altă parte, poate că cea care mințea era Callie. Dar ce altceva mă așteptasem să spună?

Lui Aimee nu îi plăcea în Port Ticonderoga. Îl voia pe tatăl ei. Voia ce îi era familiar, ca toți copiii. Își voia înapoi camera.

I-am explicat că trebuie să stăm aici puțin. N-ar trebui să spun *explicit*, fiindcă nu a fost vorba de nicio explicație. Ce puteam să-i spun unui copil de opt ani, care să aibă cât de cât logică?

Port Ticonderoga era altfel acum; războiul lăsase urme adânci. În timpul conflictului mai multe fabrici fuseseră redeschise – femei în halate fabricaseră proiectile – dar acum se închideau iar. Poate aveau să fie convertite la producția de pe timp de pace, odată ce se stabilea ce ar fi vrut să cumpere

militarii întorși, pentru casele și familiile pe care acum, fără îndoială, aveau să le achiziționeze. Între timp, erau mulți șomeri, și se stătea în expectativă.

Erau locuri libere. Elwood Murray nu mai conducea ziarul: curând avea să fie un nume nou, lucios, pe Memorialul Eroilor Războiului, după ce intrase în marină și sărise în aer.

Despre soțul lui Reenie, Ron Hincks, se spunea cu gravitate că fusese ucis în Sicilia, împreună cu un grup de alți tovarăși din Port Ticonderoga, care se înrolaseră în Royal Canadian Regiment. Reenie primea pensie, dar altceva nu prea avea, și închiria o cameră în casa ei micuță; lucra tot la braseria Betty's, cu toate că spunea că o omora spatele.

Nu spatele o omora, cum aveam să descopăr curând. Avea rinichii bolnavi, și au dat-o gata la șase luni după ce m-am mutat înapoi. Dacă citești asta, Myra, aș vrea să știi că pentru mine a fost o lovitură cumplită. Mă bazasem pe ea să fie acolo – nu fusese mereu? – și acum, dintr-odată, nu mai era.

Și apoi a fost tot mai mult, căci al cui glas auzeam când voiam un comentariu?

M-am dus la Avilion, bineînțeles. A fost o vizită neplăcută. Terenul era lăsat în părăsire, grădinile năpădite de buruieni; sera era o epavă, cu geamuri sparte și plante deshidratate, încă în ghivecele lor. Mă rog, chiar și pe vremea noastră fuseseră câteva așa. Sfincșii păzitori aveau pe ei mai multe inscripții gen *John o iubește pe Mary*; unul fusese răsturnat. Eleșteul cu nimfa de piatră era sufocat de mătasea-broaștei și bălării. Nimfa era tot în picioare, deși îi lipseau niște degete. Totuși, zâmbetul ei era același: îndepărtat, secret, indiferent.

Nu a trebuit să intru prin efracție în casă: atunci Reenie încă trăia, și mai avea cheia clandestină. Casa era într-o stare jalnică: praf și excremente de șoareci peste tot, pete pe parchetul acum îmbăcsit, unde cursese ceva. Tristan și Isolda erau tot acolo, prezidând sufrageria goală, deși Isolda

suferise o stricăciune la harpă, și câteva rândunele de casă își făcuseră cuib deasupra ferestrei din mijloc. Totuși, fără vandalisme înăuntru: vântul numelui Chase sufla prin casă, oricât de slab, și în aer zăbovea o aură de putere și bani, ce pâlea.

Am umblat prin toată casa. Mirosul de mucegai domnea peste tot. M-am uitat prin bibliotecă, unde capul Meduzei mai era încă stăpân pe șemineu. Și bunica Adelia era la locul ei, deși începuse să se treacă: fața ei avea acum o expresie de viclenie reprimată dar veselă. Pun pariu că, totuși, ai umblat prin vecini, i-am spus în gând. Pun pariu că ai avut o viață secretă. Pun pariu că asta te-a ținut pe picioare.

M-am uitat printre cărți, am deschis sertarele de la birou. În unul era o cutie cu mostre de nasturi de pe vremea bunicului Benjamin: rotocoalele de os alb care, în mâinile lui, se transformaseră în aur, și care rămăseseră aur atâția ani, dar care acum se prefăcuseră la loc în os.

În pod am găsit cuibul pe care trebuie să și-l fi făcut Laura acolo, după ce părăsise BellaVista: plăpumiile din cuierile de depozitare, păturile de la patul ei de jos – o dovadă clară dacă cineva ar fi cercetat casa în căutarea ei. Câteva coji uscate de portocală, un cotor de măr. Ca de obicei, nu se gândise să facă ordine. În dulapul de panel era ascunsă traista cu mărunțișurile pe care le adunase în vara aceea cu *Water Nixie*: ceainicul de argint, ceștile și farfurioarele de porțelan, lingurile cu monogramă. Spărgătorul de nuci în formă de aligator, un buton de manșetă, cu perlă, bricheta stricată, oliviera minus oțetarul.

Am să mă întorc mai târziu, mi-am spus, să mă mai uit.

Richard n-a apărut personal, ceea ce (pentru mine) a fost un semn al vinovăției lui. În schimb, a trimis-o pe Winifred.

— Ți-ai ieșit din minți? a fost salva ei de deschidere.

Asta, într-un separeu la braseria Betty's: nu o voiam în căsuța mea închiriată, nu o voiam în apropierea lui Aimee.

— Nu, am spus, și nici Laura. Sau nu atât de mult cât ați pretins voi doi. Știu ce a făcut Richard.

— Nu știu despre ce vorbești, a spus Winifred.

Purta o etolă de nurcă, alcătuită din cozi lucioase, și își scotea mânușile.

— Presupun că atunci când s-a însurat cu mine și-a închipuit că a făcut o afacere, un adevărat chilipir – două la preț de una. Ne-a luat pe o nimica toată.

— Nu fi caraghioasă! a spus Winifred, deși arăta tulburată. Măinile lui Richard sunt absolut curate, indiferent ce a spus Laura. E curat ca lacrima. Ai făcut o gravă eroare de judecată. Vrea să îți spun că e gata să treacă cu vederea această... această rătăcire a ta. Dacă te întorci, e întru totul dispus să ierte și să uite.

— Dar eu nu sunt, am spus. O fi el curat ca lacrima, dar asta nu e lacrimă. E cu totul altă substanță.

— Nu ridică glasul, a șuiert ea. Se uită lumea.

— Oricum se uită, când ești îmbrăcată precum calul lui Lady Astor. Culoarea verde nu te prinde deloc, să știi, mai ales la vârsta ta. De fapt, nu te-a prins niciodată. Te face să arăți bolnavă de gălbănare.

Asta a lovit în plin. Winifred o găsea o ieșire dură: nu era obișnuită cu acest nou aspect al meu, de viperă.

— Ce vrei, *precis?* a spus ea. Nu că Richard ar fi făcut ceva. Dar nu vrea tărăboi.

— I-am spus, *precis*, i-am răspuns eu. I-am spus clar și răspicat. Acum aș vrea cecul.

— Vrea să o vadă pe Aimee.

— N-am să permit așa ceva orice s-ar întâmpla, am spus. Îi curg balele după fete tinere. Știi asta, ai știut-o mereu. La optsprezece ani, eu deja deveneam bătrână pentru el. Prezența Laurei în aceeași casă cu el a fost o tentație prea mare, înțeleg acum. N-a putut să nu se atingă de ea. Dar pe Aimee n-o să pună etichete.

— Nu fi dezgustătoare, a spus Winifred. Acum era foarte supărată: i se pătase fața sub machiaj. Aimee e fiica lui.

Am fost pe punctul de a spune „Ba nu, nu e”, dar mi-am dat seama că ar fi fost o greșeală tactică. Legal, era fiica lui, nu aveam cum dovedi că nu era, nu se inventaseră toate genele alea și așa mai departe, nu încă. Dacă Richard ar fi știut adevărul, ar fi fost și mai dornic să mi-o smulgă pe Aimee. Ar fi ținut-o ostatică, și așa fi pierdut tot avantajul câștigat până acum. Era o partidă de șah murdar.

— Nu s-ar da în lături de la nimic, nici chiar de la Aimee, am spus. Apoi ar expedia-o la vreo fermă de avorturi clandestine, cum a făcut cu Laura.

— Nu văd niciun rost să mai continuăm discuția asta, a spus Winifred, culegându-și mănușile și etola și poșeta din piele de reptilă.

După război, lucrurile s-au schimbat. S-a schimbat și felul în care arătam noi. După un timp, griurile zgrunțuroase, murdare, și nuanțele terne au dispărut. Au apărut în schimb cele strălucitoare – stridente, primare. Rozuri aprinse, nuanțe violente de albastru, verdele fluorescent al plasticului, alb și roșu, galben strălucitor.

La periferiile orașelelor și ale marilor orașe, buldozerele făceau un zgomot infernal și erau răsturnați copaci; în pământ se scobeau gropi mari, de parcă ar fi căzut acolo bombe. Străzile erau pietriș și noroi. Au apărut pajiști de pământ golaș, cu puieți fusiformi plantați pe ele: mestecenii plângători erau preferați. Era mult prea mult cer.

În vitrinele măcelăriilor luceau hălci mari și felii și bucăți de carne. Erau portocale și lămâi vesele ca un răsărit de soare, și movile de zahăr și munți de unt galben. Toată lumea mânca pe rupte. Se îndopa până la refuz cu carne tehnicoloră și toate alimentele tehnicolore pe care le găsea, de parcă ziua de mâine n-ar mai fi existat.

Dar exista un mâine, nu exista decât un mâine. Ziua de ieri era cea care dispăruse.

Acum aveam destui bani, de la Richard și, în plus, din averea Laurei. Îmi cumpărasem căsuța. Aimee încă îmi mai purta pică pentru că o smulsesem din fosta și considerabil mai îmbelșugata ei viață, dar părea să se fi domolit, deși când și când prindeam o privire rece de la ea: hotăra deja că eram nesatisfăcătoare ca mamă. Richard, în schimb, culesese avantajele distanței mari, și avea parte de mult mai multă strălucire în ochii ei, acum că nu mai era prezent. Totuși, potopul de daruri din partea lui se redusese la o dâră, așa că ea nu avea multe opțiuni. Mă tem că mă așteptam să fie mai stoică decât era.

Între timp, Richard se pregătea pentru mantaua de comandă, care – conform ziarelor – era ca și în mâinile lui. Adevărat, eu eram un impediment, dar zvonurile despre o separare fuseseră înăbușite. Se spunea că sunt „la țară”, și asta era oarecum în regulă, atâta timp cât eram pregătită să rămân acolo.

Fără ca eu să știu, fuseseră lansate alte zvonuri: că eram instabilă mintal; că în pofida scrântelii mele, Richard mă întreținea financiar; că Richard era un sfânt. O nevastă nebună nu strică, dacă lucrurile sunt manevrate cum trebuie: asta face ca soțiile celor puternici să fie mult mai solidare cu cauza ta.

În Port Ticonderoga trăiam destul de liniștită. Ori de câte ori ieșeam în oraș treceam printr-o mare de șoapte respectuoase, glasurile amuțind când mă apropiam, ca apoi să reînceapă. Părerea generală era că orice se întâmplase cu Richard, eu trebuia să fiu partea vătămată. Eu trăsesem paiul cel scurt, dar cum nu exista dreptate și puțină compasiune, nu se putea face nimic pentru mine. Asta a fost înainte să apară cartea, bineînțeles.

Timpul trecea. Eu grădinăream, citeam, și așa mai departe. Începusem deja – într-un mod modest și pornind de la câteva bijuterii în formă de animale, de la Richard – comerțul cu artefacte la mâna a doua, care, după cum s-a

dovedit, avea să-mi prindă bine în deceniile următoare. Se instala o aparență de normalitate.

Dar lacrimile nevărsate te pot acri. La fel și amintirile. La fel și faptul că ți-ai mușcat limba. Noaptea mele proaste începeau. Nu puteam să dorm.

Oficial, Laura fusese mușamalizată. Încă doi-trei ani și avea să fie aproape ca și cum nici n-ar fi existat. N-ar fi trebuit să depun un jurământ al tăcerii, mi-am spus. Ce voiam? Nu mare lucru. Doar un monument comemorativ de vreun fel. Dar ce e un monument comemorativ, când stai să te gândești, în afară de o comemorare a rănilor îndurate. Îndurate și urâte. Fără amintiri, nu poate exista răzbunare.

Ca să nu uităm. Amintiți-vă de mine. Cu mâini neputincioase vă acuzăm. Strigăte ale stafiilor însetate.

Nimic nu e mai greu decât să-i înțelegi pe cei morți, am constatat, dar nimic nu e mai periculos decât să-i ignori.

Grămada de moloz

Am expediat cartea. La timpul potrivit, am primit o scrisoare. Am răspuns. Evenimentele și-au urmat cursul.

Au sosit exemplarele de autor, înainte de publicare. Pe clapa interioară a supracopertei era o notă biografică înduioșătoare:

Laura Chase a scris *Asasinul orb* înainte de vârsta de douăzeci și cinci de ani. A fost primul ei roman; din nefericire, a fost și ultimul, deoarece a murit într-un tragic accident de mașină în 1945. Suntem mândri să prezentăm opera acestei tinere și talentate scriitoare, în prima ei înflorire uluitoare.

Deasupra era fotografia Laurei, o reproducere proastă: o făcea să arate pătată de muște. Cu toate astea, era ceva.

Când a ieșit cartea, la început a fost tăcere. Era o carte foarte mică, în definitiv, și mai deloc un material de best-seller: și cu toate că a fost bine primită în cercurile criticilor din New York și Londra, nu a făcut mare valvă aici, nu la început. Apoi moraliștii au pus mâna pe ea, și au intrat în acțiune predicatorii de amvon și țatele locale, și a început tărăboiul. Odată ce muștele de hoit au făcut legătura – Laura era cumnata moartă a lui Richard Griffen – au împânzit toată povestea ca o urticarie. La vremea aceea, Richard avea stocul lui de inamici politici. Insinuările au început să curgă.

Povestea că Laura se sinucisese, atât de eficient înăbușită la vremea respectivă, a ieșit iarăși la suprafață. Oamenii vorbeau, nu doar în Port Ticonderoga, ci și în cercuri care contau. Dacă o făcuse, de ce? Cineva a dat un telefon anonim – oare cine putea să fie? – și BellaVista a intrat în peisaj. Mărturia unui fost angajat (bine plătit, s-a spus, de unul dintre ziare) a dus la o investigație completă a practicilor mai necurate de acolo, a cărei urmare a fost săparea curții

din spate și închiderea întregului stabiliment. I-am studiat cu interes fotografiile: fusese conacul unuia dintre baronii chereștelei înainte să devină clinică, și se spunea că are niște vitralii destul de frumoase în sufragerie, deși nu atât de frumoase ca ale Avilionului.

A existat o corespondență între Richard și director, care a fost deosebit de dăunătoare.

Când și când Richard mai apare în gând sau în vis. E cărunt, dar are un luciul irizat, ca uleiul pe o băltoacă. Îmi aruncă o privire dubioasă. Încă o stafie plină de reproșuri.

Cu puțin înainte ca ziarele să anunțe retragerea lui din politica la vârf, am primit un telefon de la el, primul de la plecarea mea. Era furios și înnebunit totodată. I se spusese că din cauza scandalului nu mai putea fi considerat candidat la șefie, și acum oamenii care contau nu îi mai răspundeau la telefon. Era tratat cu spatele. Era împins la o parte cu brutalitate. Făcusem asta intenționat, a spus el, să-l ruinez.

— Ce am făcut? am întrebat. Nu ești ruinat. Ești încă foarte bogat.

— Cartea aia! a spus el. M-ai sabotat! Cât a trebuit să plătești ca să fie publicată? Nu pot să cred că Laura a scris mizeria aia – gunoiul ăla!

— Nu vrei să crezi, pentru că erai nebun după ea. Nu poți să admiți posibilitatea că în tot timpul cât ai avut cu ea murdara aventură extraconjugală, ea împărțea patul cu alt bărbat – unul pe care îl iubea, pe când pe tine nu. Sau presupun că asta înseamnă cartea, nu-i așa?

— A fost comunistul ăla, nu? Jigodia aia împruțită de la picnic!

Richard trebuie să fi fost foarte supărat: de regulă, rareori vorbea așa urât.

— De unde să știu? am spus. N-am spionat-o. Dar sunt de acord cu tine, a început la picnic.

Nu i-am spus că fuseseră două picnicuri în care fusese implicat Alex: unul cu Laura, și al doilea, un an mai târziu,

fără ea, după ce mă întâlnisem întâmplător cu Alex pe Queen Street, în ziua aceea. Cel cu ouă fierte tare.

— O făcea de ciudă, a spus Richard. Nu făcea decât să se răzbune pe mine.

— Asta nu m-ar mira, am spus. Trebuie să te fi urât. De ce n-ar fi făcut-o? Mai ales că ai violat-o.

— Nu-i adevărat! N-am făcut nimic fără consimțământul ei!

— Consimțământ? Așa numești tu asta? Eu aș numi-o șantaj.

Mi-a închis telefonul. Era o trăsătură de familie. Când sunase mai înainte ca să mă facă albie de porci, Winifred făcuse la fel.

Apoi Richard a dispărut, și pe urmă a fost găsit în *Water Nixie* – în fine, știi toate astea. Trebuie să se fi furișat în oraș, să se fi furișat pe domeniul Avilionului, să se fi furișat pe barcă, care, apropo, era în hangarul de bărci și nu legată de ponton, cum greșit s-a scris în ziare. Asta a fost o mușamalizare: un cadavru într-o barcă pe apa e un lucru destul de normal, dar unul într-un hangar de bărci e ciudat. Winifred nu a vrut să se creadă că Richard se sonase.

Atunci, ce s-a întâmplat de fapt? Nu știu. Odată ce el a fost localizat, Winifred și-a asumat comanda evenimentelor și le-a prezentat în cea mai bună lumină. Un *atac cerebral* a fost povestea ei. Totuși a fost găsit cu cartea alături. Asta știu, pentru că Winifred mi-a telefonat într-o stare de isterie și așa mi-a spus.

— Cum ai putut să-i faci asta? a spus ea. I-ai distrus cariera politică, și apoi i-ai distrus amintirile despre Laura. A iubit-o! A adorat-o! Cum ar fi putut să suporte moartea ei?

— Mă bucur să aud că a avut niște remușcări, am spus cu răceală. Nu pot să spun că, la vremea respectivă, am observat vreuna.

Winifred a dat vina pe mine, firește. După aceea, a fost un război pe față. Mi-a făcut cel mai rău lucru la care m-aș fi putut gândi. Mi-a luat-o pe Aimee.

Presupun că ți s-a predat evanghelia după Winifred. În versiunea ei, eu am fost o alcoolică, o otreapă, o târfă, o mamă rea. Nu mă îndoiesc că, odată cu trecerea timpului, am devenit, în gura ei, o hoască nenorocită, o zgripturoaică nebună, o vânzătoare de gunoaie mizerabile. Totuși, mă îndoiesc să-ți fi spus vreodată că eu l-am omorât pe Richard. Dacă ți-ar fi spus asta, ar fi trebuit să-ți spună și de unde i-a venit ideea.

Gunoaie ar fi fost o calomnie. E drept că am cumpărat ieftin și am vândut scump – dar cine nu o face, în branșa antichităților? – dar aveam ochi bun și niciodată n-am silit pe nimeni să cumpere. A existat o perioadă de băut în exces – recunosc – dar nu înainte de plecarea lui Aimee. Cât despre bărbați, au existat și câțiva dintre aceștia. Niciodată nu a fost vorba de iubire, a fost mai degrabă un fel de bandajare periodică. Eram izolată de totul din jur, incapabilă să ajung cu mâna, să ating; în același timp, mă simțeam jupuită de vie. Aveam nevoie de alinarea altui trup.

Am evitat orice bărbat din fostele mele cercuri sociale, deși câțiva dintre aceștia și-au făcut apariția, precum musculițele bețive, de îndată ce au aflat de starea mea solitară și, posibil, mizerabilă. Astfel de bărbați ar fi putut fi îndemnați de Winifred, și fără îndoială au fost. Am rămas la străini, am făcut incursiuni în orașele și orașele din vecinătate în căutare de ceea ce se cheamă acum *colecționabili*. Nu mi-am dat niciodată numele adevărat. Dar până la urmă, Winifred a fost prea perseverentă pentru mine. Tot ce îi trebuia era un bărbat, și l-a găsit. Fotografiile ușii camerei de motel, intrările, ieșirile; semnăturile contrafăcute din registru; mărturia proprietarului, care primise cu bucurie banii. *Ai putea să te lupți la tribunal, dar eu te-aș sfătui să nu o faci, a spus avocatul meu. Vom încerca să obținem drepturi de vizită,*

asta e tot ce poți să sperii. Le-ai pus în mână muniția, și au folosit-o. Nici el nu mă vedea cu ochi buni, nu din cauza turpitudinii mele morale, ci a stângăciei mele.

În testamentul său, Richard o desemnase pe Winifred ca tutore al lui Aimee, precum și unic administrator al deloc neînsemnatei moșteniri a lui Aimee. Așa că a obținut și asta.

Cât despre carte, Laura nu a scris un cuvânt din ea. Însă probabil că știi asta de ceva timp. Am scris-o eu, în lungile mele seri de singurătate, când îl așteptam pe Alex să se întoarcă, și apoi după aceea, când am știut că nu avea s-o facă. Nu m-am gândit că ce fac eu este literatură – am scris pur și simplu. Ce îmi aminteam și, de asemenea, ce îmi imaginam, tot adevărat și asta. Consideram că nu fac decât să consemnez. O mână fără trup, care mâzgălește pe un perete.

Voiam un memorial. Așa a început. Pentru Alex, dar și pentru mine.

De la asta până la a o numi pe Laura drept autoare nu a fost un salt mare. S-ar putea să hotărăști că am făcut-o din lașitate, sau din lipsă de curaj – nu m-am dat în vânt niciodată după lumina reflectoarelor. Sau din simplă prudență: numele meu ar fi garantat pierderea lui Aimee, pe care oricum am pierdut-o. Gândindu-mă însă mai bine, nu am făcut decât dreptate, pentru că nu pot să spun că Laura nu a scris un cuvânt. Practic, lucrul acesta este corect, dar în alt sens – în sens spiritual, cum l-ar fi numit Laura – ai putea spune că a fost colaboratoarea mea. Adevărata autoare nu a fost niciuna dintre noi: pumnul e mai mult decât suma degetelor lui.

Mi-o amintesc pe Laura, când avea zece sau unsprezece ani, stând la biroul bunicului, în biblioteca de la Avilion. Avea în față o foaie de hârtie, și era ocupată cu aranjarea locurilor în Rai.

— Iisus stă la dreapta lui Dumnezeu, a spus ea, așa că cine stă la stânga lui Dumnezeu?

— Poate că Dumnezeu nu are mână stângă, am spus, ca s-o necăjesc. Sau poate că și-a pierdut mâna stângă într-un război.

— Suntem făcuți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, și avem mână stângă, așa că și Dumnezeu trebuie să aibă. S-a uitat pe schiță, rozând capătul creionului. Știi! a spus ea. Masa trebuie să fie rotundă! În felul acesta fiecare stă la dreapta celuilalt, de jur împrejur.

— Și invers, am spus.

Laura a fost mâna stângă a mea, și eu a ei. Am scris împreună cartea. E o carte stângace. De asta, oricum te-ai uita la ea, una dintre noi e mereu ascunsă vederii.

Când am început această relatare a vieții Laurei – a vieții mele – habar n-aveam de ce o scriu, sau cine speram să o citească, odată terminată. Dar acum îmi este limpede. O scriam pentru tine, scumpă Sabrina, pentru că tu ești cea – singura – care are nevoie de ea acum.

Cum Laura nu mai e cine credeai că e, nici tu nu mai ești cine crezi că ești. Asta poate să fie un șoc, dar poate să fie și o ușurare. De exemplu, nu ești deloc rudă cu Winifred, și nici cu Richard. N-ai în tine niciun grăunte de Griffen: în privința asta, ai mâinile curate.

Adevăratul tău bunic a fost Alex Thomas, și cât despre cine a fost tatăl lui, ei bine, posibilitățile sunt nelimitate. Bogat, sărac, cerșetor, sfânt, douăzeci de țări de origine, o duzină de hărți radiate, o sută de sate făcute una cu pământul – alege. Moștenirea ta de la el este tărâmul speculațiilor infinite. Ești liberă să te reinventezi după plac.

XV

Asasinul orb

Epilog: Cealaltă mână

Ea are o singură fotografie a lui, una alb-negru. O păstrează cu grijă, pentru că e aproape tot ce i-a rămas de la el. Fotografia este cu ei doi, ea și acest bărbat, la un picnic. *Picnic* scrie pe spate – fără numele lui sau al ei, doar *picnic*. Știe numele, nu are nevoie să le scrie.

Stau așezați sub un pom; trebuie să fi fost un măr. Ea are o fustă largă, strânsă în jurul genunchilor. Era o zi foarte călduroasă. Dacă ține mâna deasupra fotografiei, încă mai simte dogoarea urcând din ea.

El poartă o pălărie de culoare deschisă, care îi ascunde parțial fața. Ea e pe jumătate întoarsă spre el, zâmbind cum nu își amintește să mai fi zâmbit cuiva de atunci. În fotografie, pare foarte tânără. Și el zâmbește; dar ține mâna ridicată între el și aparatul de fotografiat, ca și cum l-ar respinge. Ca și cum ar împiedica-o pe ea, în viitor, să se uite la ei. Ca și cum ar apăra-o. Între degetele lui e chiștocul unei țigări.

Ea scoate fotografia când e singură, o pune pe masă și se uită la ea. Examinează fiecare amănunt: degetele lui pătate de fum, cutele decolorate ale îmbrăcăminteii lor, merele necoapte care atârnă în pom, iarba pârjolită din prim-plan. Fața ei zâmbitoare.

Fotografia a fost tăiată; o treime din ea a fost îndepărtată. Mai jos, în colțul stâng, se vede o mână, retezată de la încheietură cu foarfecă, odihnind în iarbă. Este mâna celeilalte, a celei care e întotdeauna în fotografie, fie că se vede sau nu. Mâna care va așterne pe hârtie lucrurile.

Cum am putut să fiu atât de neștiutoare? se gândește ea. Atât de proastă, atât de oarbă, atât de nepăsătoare? Dar cum am putea trăi fără această ignoranță, fără această nepăsare? Dacă ai ști ce o să se întâmple, dacă ai ști tot ce urmează să se întâmple – dacă ai cunoaște dinainte consecințele faptelor

tale – ai fi condamnat. Ai fi la fel de distrus ca Dumnezeu. Ai fi o piatră. N-ai mai mânca sau bea sau râde sau coborî din pat dimineața. N-ai mai iubi, niciodată, pe nimeni. N-ai mai îndrăzni.

Înecată acum – la fel și pomul, cerul, vântul, norii. Tot ce a lăsat ea e fotografia. Și povestea ei.

Fotografia este a fericirii, povestea nu. Fericirea e o grădină împrejmuțată cu zid de sticlă: nu se poate intra sau ieși. În Paradis nu există povești, pentru că nu există călătorii. Pierderea și regretul și suferința și dorința arzătoare sunt cele care mână povestea înainte, pe drumul ei întortocheat.

The Port Ticonderoga Herald and Banner, 29 mai 1999

IRIS CHASE GRIFFEN,
O DOAMNĂ MEMORABILĂ
DE MYRA STURGESS

Doamna Iris Chase Griffen a încetat din viață miercuri, la vârsta de 83 de ani, la locuința ei de aici, din Port Ticonderoga. „Ne-a părăsit foarte împăcată, pe când ședea în grădina din spate”, a declarat vechea prietenă a familiei, doamna Myra Sturgess. „Nu a fost ceva neașteptat, întrucât suferea de o boală de inimă. A fost o adevărată personalitate și un jalon al istoriei, și minunată pentru vârsta ei. Cu toții îi vom duce dorul, și cu siguranță nu va fi uitată mult timp.”

Doamna Griffen era sora renumitei scriitoare locale Laura Chase. În plus, era fata căpitanului Norval Chase, de care acest oraș își va aminti mult timp, și nepoata lui Benjamin Chase, fondatorul lui Chase Industries care a construit fabrica de nasturi și altele. De asemenea, a fost soția răposatului Richard E. Griffen, industriaș proeminent și remarcabilă figură politică, și cumnata lui Winifred Griffen Prior, filantroapa din Toronto, care a murit anul trecut, lăsând liceului nostru o donație generoasă. În urma sa a rămas nepoata ei Sabrina Griffen, care tocmai s-a întors din străinătate și este așteptată să viziteze în scurt timp acest oraș pentru a se ocupa de treburile bunicii ei. Sunt sigură că va avea parte de o primire călduroasă și de tot ajutorul pe care i-l putem acorda.

Conform dorinței doamnei Griffen, ceremonia funerară va avea loc în cerc restrâns, cenușa urmând să fie depusă în cavoul familiei Chase din cimitirul Mount Hope. Totuși, joia viitoare, la 3.00 p.m., se va ține o slujbă de comemorare în capela de la Salonul Funerar Jordan, ca recunoaștere a multelor contribuții la binele orașului aduse de familia Chase

- MARGARET ATWOOD -

de-a lungul anilor, după care se vor servi gustări la locuința soților Myra și Walter Sturgess, toată lumea fiind bine venită.

Pragul

Azi plouă, o ploaie caldă, de primăvară. Aerul este opalescent. Zgomotul pragurilor râului se revarsă peste stâncă, năvăleşte ca un vânt, dar nemișcător, ca urmele de valuri rămase pe nisip.

Stau la masa de lemn pe veranda din spate, la adăpostul consolei, uitându-mă la grădina lungă și răzlețită. E aproape întuneric. Brumărelele au înflorit, sau cred eu că sunt brumărele; nu văd limpede. Ceva albastru, care lucește în capătul grădinii, ca fosforescența zăpezii la umbră. În straturile de flori mlădițele se înghiontesc să se înalțe, ca niște creioane colorate, purpurii, albastre, roșii. Mirosul de pământ reavăn și vegetație tânără vine în valuri spre mine, apos, alunecos, cu un gust acid ca al scoarței de copac. Miroase a tinerețe; miroase a durere sufletească.

M-am înfășurat într-un șal: seara e caldă pentru această perioadă a anului, dar eu nu simt căldura, ci doar lipsa frigului. De aici văd limpede lumea – aici fiind peisajul zărit de pe coama unui val, cu o clipă înainte ca următorul să te tragă dedesubt: cât de albastru e cerul, cât de verde marea, cât de finală perspectiva.

Lângă cotul meu e teancul de hârtii pe care îl sporesc atât de laborios lună de lună. Când am să termin – când voi fi scris ultima pagină – mă voi ridica de pe acest scaun și mă voi duce în bucătărie, și voi cotrobăi după o bandă elastică, sau o bucată de sfoară, sau panglică veche. Voi lega hârtiile, apoi am să ridic capacul cușorului de voiaj și am să pun acest pachet deasupra tuturor lucrurilor aflate în cușor. Va rămâne acolo până te vei întoarce din călătoriile tale, dacă te mai întorci vreodată. Avocatul are cheia, și instrucțiuni.

Trebuie să recunosc că am o reverie cu tine.

Într-o seară se va auzi o bătaie în ușă, și vei fi tu. Vei fi îmbrăcată în negru, cărând un rucsăcel din acelea pe care le

poartă toate în loc de geantă. Va ploua, ca și în seara asta, dar n-o să ai umbrelă, nu poți să suferi umbrele; tinerilor le place ca elementele naturii să le biciuiască fața, găsesc că asta îi întărește. Vei sta în picioare în verandă, într-o ceață de lumină jilavă; părul tău negru și lucios va fi ud, hainele tale negre vor fi îmbibate de apă, stropii de ploaie vor străluci pe chipul și pe hainele tale ca niște paiete.

Vei ciocăni. Eu te voi auzi, mă voi târi pe hol, voi deschide ușa. Inima îmi va sări și se va zbate în piept; mă voi chiorî la tine, apoi te voi recunoaște: iubita mea, ultima mea dorință. Îmi voi spune în gând că n-am mai văzut ființă atât de frumoasă, dar n-am s-o spun cu glas tare; n-aș vrea să crezi că m-am scrântit. Apoi te voi întâmpina, voi întinde brațele spre tine, te voi săruta pe obraz, cu zgârcenie, pentru că ar fi indecent din partea mea să mă las dusă de val. Voi vărsa câteva lacrimi, dar numai câteva, fiindcă ochii celor în vârstă sunt uscați.

Te voi invita înăuntru, vei intra. N-aș recomanda unei fete tinere să treacă pragul unei case ca a mea, cu o persoană ca mine în ea – o femeie bătrână, o femeie mai în vârstă, care trăiește singură într-o căsuță fosilizată, cu părul ca niște pânze de păianjen arzânde și o grădină năpădită de buruieni, plină de Dumnezeu știe ce. Astfel de creaturi au damf de pucioasă: s-ar putea chiar să te sperii puțin de mine. Dar vei fi un pic nesăbuită, ca toate femeile din familia noastră, așa că vei intra oricum. *Bunico*, vei spune; și prin acel unic cuvânt nu vei mai fi renegată.

Te voi așeza la masa mea, printre linguri de lemn și coronițe de nuiele, și lumânarea care nu e aprinsă niciodată. Vei tremura, eu îți voi da un prosop, te voi înveli într-o pătură, îți voi face niște cacao.

Apoi îți voi spune o poveste. Îți voi spune această poveste: povestea a cum ai ajuns să fii aici, în bucătăria mea, ascultând povestea pe care ți-o spun. Dacă printr-o minune s-ar întâmpla asta, n-ar mai fi nevoie de acest încurcat maldăr de hârtie.

Ce vreau eu de la tine? Nu iubire: ar însemna să-ți cer prea mult. Nu iertare, pe care nu poți s-o acorzi tu. Doar un ascultător, poate; doar pe cineva care să mă vadă. Fă ce vrei, numai nu mă împopoțona, totuși: nu doresc deloc să fiu un craniu decorat.

Dar mă las pe mâinile tale. Am de ales? Când vei citi această ultimă pagină, acesta e singurul loc în care voi fi, nicăieri în altă parte.

Mulțumiri

Aș dori să-mi exprim gratitudinea pentru: neprețuita mea asistentă, Sarah Cooper; ceilalți cercetători ai mei, A.S.Hall și Sarah Webster; Profesorul Tim Stanley; Sharon Maxwell, arhivist la Cunard Line Ltd., St. James Library, London; Dorothy Duncan, director executiv, Ontario Historical Society; Hudson's Bay/Simpsons Archives, Winnipeg; Fiona Lucas, Spadina House, Heritage Toronto; Fred Kerner; Terrance Cox; Katherine Ashenburg; Jonahan F. Vance; Mary Sims; Joan Gale; Don Hutchinson; Ron Bernstein; Lorna Toolis și echipa ei de la Toronto Public Library's Merril Collection of Science Fiction, Speculation and Fantasy, și Janet Inksetter de la Annex Books. De asemenea, primii cititori ai cărții, Eleanor Cook, Ramsey Cook, Xandra Bingley, Jess A. Gibson, și Rosalie Abella. Pentru agenții mei literari, Phoebe Larmore, Vivienne Schuster și Diana Mackey; și editorii mei, Ellen Seligman, Heather Sangster, Nan A. Talese și Liz Calder. De asemenea, pentru Arthur Gelgoot, Michael Bradley, Bob Clark, Gene Goldberg și Rose Tornato. Și pentru Graeme Gibson și familia mea, ca întotdeauna.

Toată recunoștința mea pentru permisiunea de a include un material deja publicat se îndreaptă către:

Mottouri:

Ryszard Kapuściński, *Shah of Shahs*: © Ryszard Kapuściński, tradusă în limba engleză de William R. Brand și Katarzyna Mroczowska-Brand. Harcourt Brace Jovanovich, 1985. Inclusă cu permisiunea autorului.

Inscripția de pe urna cartagineză atribuită lui Zashtar, o nobilă minoră (c.210-185 î.Hr.), este citată de Dr. Emil F.

Swardward în „Carthaginian Shard Epitaphs”, *Cryptic: The Journal of Ancient Inscriptions*, vol. VII, nr. 9, 1963.

Sheila Watson: din *Deep Hollow Creek*, © 1992, Sheila Watson. Inclusă cu permisiunea McClelland & Stewart Inc.

Reproducerea în limbaj argotic a cântecelor se bazează pe: „The Smoke Goes Up the Chimney Just the Same” (Cap. *Trotuarul*). Cântec tradițional.

„Smokey Moon” (Cap. *Brocartul roșu*). Versuri de G. Damorda. Muzica de Crad Shelley. Copyright © 1934 Sticks Inc. / Skylark Music. Copyright reînnoit 1968 de Chaggas Music Corporation pentru textier și compozitor. Inclusă cu permisiune.

„Stormy Weather” (Cap. *Rotiseria jobenul*). Versuri de Ted Koehler. Muzica de Harold Arlen. Copyright © 1933 Mills Music Inc. / S.A.Music Co. / Ted Koehler Music/ EMI Mills Music Inc. / Redwood Music. Copyright reînnoit 1961 de Arko Music Corp. Drepturi SUA pentru perioadă extinsă în Statele Unite administrate de Fred Ahlert Music Corporation pentru Ted Koehler Music. Drepturile SUA administrate de S.A. Music pentru Harold Arlen Music. Drepturi în afara SUA administrate de EMI Mills Music Inc. Toate drepturile în interesul lui Ted Koehler în Canada și teritoriile care implică dreptul de reversiune sunt controlate de Bienstock Publishing Company pentru Redwood Music. Toate drepturile rezervate. Inclusă cu permisiune.

Relatarea voiajului inaugural al vasului *Queen Mary* este extrasă din:

„In Search of an Adjective” de J. Herbert Hodgins. Mayfair, iulie 1936. (Maclean Hunter, Montreal.) Deținătorul copyright-ului este necunoscut. Inclusă cu permisiunea Rogers Media and Southam Inc.

Atwood nu a scris niciodată cu mai mult fler și mobilitate spirituală.
Un roman scripitor, de o bogăție și o diversitate extraordinare.

Sunday Times

Fertilitatea imaginației lui Atwood este uimitoare. Aceasta este
Margaret Atwood în cea mai bună formă a ei. De o forță emoțională co-
vârșitoare.

Sunday Telegraph

Margaret Atwood este unul dintre cei mai strălucitori și imprezvizibili
romancieri în viața.

Literary Review

„La zece zile de la sfârșitul războiului, sora mea Laura a căzut cu
mașina de pe un pod.”

Așa își începe povestea Iris Chase, rememorând după mai bine
de cincizeci de ani misterioasa moarte a Laurei. O poveste fascinantă
despre două surori și secretele lor, în care adevărul pândeste după
fiecare pagină, dar abia la sfârșit se arată, năucitor de neașteptat.
Îmbinarea perfectă dintre nota gravă, lirismul bine drămuț și
umorul de la cel frust la cel subtil, precum și intercalarea unor pasaje
de science-fiction de o frumusețe stranie și captivantă totodată dau
narațiunii culoare și dinamism, stimulând permanent interesul.
Plasat pe fundalul istoric al secolului douăzeci, *Asasul orb* este o
poveste extraordinară despre aduceri aminte, intrigă și trădare.

LEDA
www.ledabooks.ro
www.editurascorint.ro

ISBN: 978-973-102-063-1

9 789731 020631

RECOMANDAT DE

